Abdûlkerim CEYLÎ

İNSAN-I KÂMİL

Çeviren:
Abdulkadir AKÇİÇEK

Abdülkerim CEYLÎ

İNSAN-I KÂMİL

Çeviren

Abdulkadir AKÇİÇEK

Bu eserden beklenen odur ki:
Salik için, en yüce refikine ileten ola..
Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..
Abdülkerim CEYLİ

ÖNSÖZ

Bu Eser Aziz Efendim
EMİNHAFIZZADE'
Seyyid H. M. Tevfik HARPUTİ (KUNTER)
Hazretlerinin Aziz Ruhuna Armağan Olsun

Muhterem Okuyucularımız,

Senelerdir beklediğiniz İNSAN-I KÂMİL'i, istifadenize arz ediyoruz.

Bu muazzam eser, sizi size tanıtacaktır. Yılların değerlendirdiği bu eşsiz eser: Yabancı gibi durduğunuz, öz varlığınızla sizi şenlendirecek, birlik bulacaksınız; benliğinizde dirlik, düzenlik olacak. Özünüzde şirkin kökü kazınacak; tevhid ehli olacaksınız.

Yıllarca: Çilehanelerin gün görmez köşelerinde; gönülden gönüle açılan sırları, bu eser, dilden kulağa aktaracaktır.

⁂

İnsan, kemalini bulma yolundadır. Bu âlemin nizamı için çekilen zarlı perde aralanmak üzeredir. Onun için zâhir, batın bir olmuş gibidir. Bir duygusu ile, her şeyi yapma yolundadır. Bugün azını yapıyorsa, yarın mutlaka daha fazlasını yapacaktır. Bir şeyi tutan eli, göz olacak; bir şeyi gören gözü, kâinatı kucaklayan varlık olacaktır.

Yeryüzünde dururken; ayda uyuyanı uyandıran insan, elbette anlatılanı yapma gücünü bir gün kendinde bulacaktır. Kendi özünde var olan bu kuvve, tam manası ile fiile çıkacaktır.

Ve.. şarkın güneşi, garpta doğacaktır. Yolunu, anlatılan istikamette alan, yüce varlığa halife insandan, artık bir şey saklanamaz.

Yüce Allah'ın:

— **«Ona ruhumdan üfledim.»** (15/29)

Diye anlattığı insan, öz varlığını keşif yolunda yorgun gibidir. Bu eser, onun için yeni bir güç getirip yürüdüğü yolda; onun en büyük yardımcısı olacaktır.

Niyazî-i Mısrî Hz. nin söylediği şu beytler bu manada nekadar güzeldir:

Zâhir ü batın kamusu bir fenerdir gayrı yok;
Şem' insan oldu, fanusu cemii mümkinât...
....

Gezme gel, bahr ü berri kendinden iste sırrı;
Cism ü cana hükmeden gizli sultan sendedir..

Anladınsa sen seni, bildinse can u teni;
Gayrı ne var ey gönül, can u canan sendedir..

İşte, her manada; özene bezene huzurunuza çıkan İNSAN-I KÂMİL, anlatılan manaları sizlere, açıktan da açık anlatmak için yazılmıştır.

ESERİN YAZARI

Bilindiği gibi bu eserin yazarı: Abdülkerim CEYLÎ Hz. dir.
Her nekadar elimizdeki eserin üzerinde:
— Abdülkerim CEYLÂNÎ..
Diye geçmekte ise de, birçok eserde:
— C E Y L Î..
Olarak anlatılmıştır.

Bilhassa evliya sultanı: Abdülkadir GEYLÂNÎ Hz. nin aziz hatırasına tazim için, diğer eserlerde olduğu gibi: C E Y L Î olarak, yazdık.

Babasının adı: İbrahim olup, hicretin 967. milâdın, 1365. yılında dünyaya gelmiştir.

Nekadar acaip bir durumdur ki: Vefat tarihi bilinmiyor. Halbuki, gerek ilmi, gerekse vakıa olarak: Çoğu geçen zatların vefat tarihi bilinir; doğum tarihi bilinmez.

Büyük mutasavvıf, Kadirî Tarikatının piri, Evliya sultanı, Gavs-ü Azam Abdülkadir GEYLÂNÎ Hz nin soyundan gelir. Zaten, başka türlü olabilir mi ki?. Aynı zatın doğduğu Bağdad'ın, C E Y L kasabasında dünyaya gelmiştir.

Tüm ömrünü ilme irfana vermiş; nice büyük zatlardan terbiye dersini almış; sonunda maddesi ile manasının bir olduğunu anlamıştır.

Zamanına kadar gelen büyük zatların eserlerini okumuş, dilden dile alıp gelen kelâmlarını incelemiştir. Böylece, şeriatı, tarikatı, hakikatı, marifeti bir eylemiş, ilâhî bir ilhamla yoluna devam etmiştir.

Kendisinin de anlattığı gibi: İbrahim CEBERTÎ Hz. onun tekâmülünü sağlamış; mürşidi olmuştur.

Bu sayede, gönül sultanının emrine girmiş; hiç bir tesir altında kalmadan bu eseri yazmıştır.

Bu eserin dışında; yazdığı, nice eserleri vardır; ancak, hepsinin özü bu: İNSAN-I KÂMİL eseridir. Kalanları bundan birer damla sayılır.

ESERİN ASLI

Birçok eserde olduğu gibi, bu eserde de müellifin yazdığı nüsha ele geçmemiştir. Mevcud olanlar: El yazması çoğaltmalar ve bazı matbu nüshalardır. Tercümemize esas kabul ettiğimiz de, matbu nüshalardan biridir. Diğerlerinden faydalanmakla beraber; daima matbu nüshaları tercih âdetimizdir. Birkaç elden geçip tetkik edildiği için; en az hatalı olan, matbu nüshalardır. Bunların hatası ancak; bazı kelime, harf veya noktalardadır. Bunlar da, işinin ehli için anlaşılmaz bir şey değildir.

Elimizde bulunan matbu nüsha: Hicrî 1316, milâdî 1898 yılında Mısır'da Ezher matbaasında yapılan ilk baskıdır.

Eserin ismi baş sayfada şöyle geçer: EL - İNSAN'ÜL - KÂMİL Fİ MARİFET'İL - EVAHİRİ VEL - EVAİL.. - EVVELLERİ VE ÂHIRLERİ BİLMEKTE İNSAN-I KÂMİL..

Eserin aslı 63 bölümdür. SON BÖLÜM de buna dahildir..

Eser, büyük ebatta, iki cilt biraradadır. Birinci cilt 80, ikinci cilt 98 sayfadır. Tamamen Arap dili ile yazılmıştır.

Baş sayfasında, eser ve müellifi için şu yazı vardır:

— Ârif-i Rabbanî, Maden-i Samedanî, Seyyidî Abdülkerim b. İbrahim CEYLÂNÎ..

Allah rahmet eylesin. Amin!..

ESERİN MEVZUU

Eserin mevzuu C E Y L Î Hz. nin şu az ve öz cümlesinde ifadesini bulur:

— Yüce Hakk'ı bilip anlama ile ilgili işlerdir.. Mülk ve melekût âlemini anlamaya yarayan mevzulardır..

İnsanın bu âleme gelişinden murad, yaratanını bilmektir. İman yolu ile bildiğini, şehadet mertebesince görmektir. Bu, onun için imanda kemaldir.

Üstte alınan C E Y L Î Hz. nin cümleleri de anlatıyor ki, bu eser; İnsana iman yolunda kemalini bulması için yardımcıdır. Bütün mesele bu yardımı kabul edebilmektir.

Bunun oluşunu ise.. Abdülkerim C E Y L Î Hz. şöyle dile getiriyor:

— **İnsanın kemal derecesine erip ergin bir kimse olması: Allah'ı bilmesine bağlı olduğuna göre..**

Marifet duygularının elde edilmesi gerekir..

Daha sonra, bunun kolay bir iş olmadığına işaret edip şöyle diyor:

— **Marifet duygularına gelince: İlâhî bir ilhama ve onun vereceği başarıya bağlıdır.**

***

Anlaşıldığı gibi, eserin mevzuu: İnsanın kendi özünde bilkuvve var olan kemal makamını bilfiil açığa çıkarması için yardımcıdır. Bunun bilfiil görünmesi kolay olmadığı gibi, göründükten sonra da, muhafazası zordur.

Bilhassa, böyle bir hale erdikten sonra sağlı sollu gelen taşlara tahammül edip dayanmak icab eder. Yoksa, yıllarca emek sarfı ile ele giren, bir anda uçar gider.

İNSAN-I KÂMİL, özellikle anlatılan mevzuu güzelce işler; zâhirin ve batının hakkını verme yolunu gösterir. Her iki kanadı da koruma yolunu öğretir.

Daha şümullü bir mana ile, şirkin yok edilmesi ilâcının reçetesini verir.

İNSAN-I KÂMİL'de, vahdet'in ruhu dile gelir; tevhid'in sözü değil, özü söyleşilir.

C E Y L Î Hz. İNSAN-I KÂMİL'i işlerken, serd ettiği fikri, bazan bir âyetle teyid eder. Bazan da bir hadisi delil getirir. Bazı yerlerde ise, okuyanın şevkini artırıp mana âlemine kanat açtırmak için, eserini içli bir şiiri ile süsler..

C E Y L Î Hz. aynı zamanda, duygu altınını kelime potasında eritip dilde süs altını yapan değerli bir şairdir.

Ancak, bu eserinde daha ziyade ilim ve mantık yolunu tutar. Hakîkati. Bir âyetin ve hadisin aydınlığında görür, mana dehlizinden inciler mercanlar sunmaya bakar..

Amma ehline..

Anlatmak istediğimizi daha açık bir dille, C E Y L Î Hz. şöyle açıklar:

— Emelim o ki: Bu kitap, bu yolları taleb edenler için, şefkatli bir kardeş gibi olacaktır..

Evet.. böyle olması icab eder ki: Issız vahalarda kimsesiz kaldığı zaman, onunla ünsiyet edebile..

Bu manaları işlerken:

— Amma kimlere?

Diye sorar; cevabını yine kendisi verir:

— ... haliyle herkese değil... İman ve teslim ehli olup, bu şarabı içmeye ve sindirmeye güçlü olanlara..

Devam ediyor:

— Bu, öyle bir şaraptır ki: İkram sahibi olan Can'dan gelir; emilircesine içilir..

Bu, öyle bir şaraptır ki: Yoku da, varı da sarhoş eder..

Eserde işlenen mevzuların derinliğine dalana, nasibini alana mübarek olsun.

ESERİN TERCÜMESİ

Eski eserlerin pek çoğu tercüme edilmiştir. Matbaaların olmadığı zamana raslayan bu tercümeler, ya elde kalıp yapanın ölümü ile kaybolmuş; ya da bir kütüphanenin tozlu köşesinde çürümeye terk edilmiştir. İtina edilip saklananlar ise.. dilimizin değişmesi sonucu bize yaramaz hale gelmiştir.

Bu eserin de bir iki tercümesi yapılmıştır. Bunlar, yakın zamanlarda yapılmasına rağmen, istifadeden uzaktır. Bazısı vukufsuzdur. Bazısı eksiktir. Tetkik ettiklerimiz arasında zamanımızda bize yeterli tam tercümesini göremedik..

Ancak, yine bu yolda hizmetlerinden dolayı, hepsini şükranla karşılarız. Ancak, verilen manevî vazife ve tekâmülü nazara alarak:

— Şimdiye kadar yapılan tercümelerin en iyisi budur..

Diyebilirsiniz. Yüce Allah, bize nasib etti.. Ona hamd ederiz. Bunu bir tahdis-i nimet olarak anlatmamızda mahzur yoktur.

Çünkü, Allah-ü Taâlâ:

— **«Rabbın nimetini anlat.» (93/11)**

Emrini vermiştir. Bu emri yerine getirme şerefini de biliriz.

***

Bu tercümede; senelerin çilesi, yılların emeği yatar.

Zira bu eser: 1950 yılından beri gönül köşemizde tahta çıkma sırasını bekliyordu. Tahtına oturdu oturmasına ama, uğruna harcanmayan hiç bir şey kalmadı.. Ülkeyi alan sultan gibi, herşeyi gönlünde düzenledi.

Bu tercüme yapılıp bitinceye kadar geçen zamanda olup biten hadiseleri yazacak olsaydık; bir kaç cilt kitap olurdu.

Nice hacıların haçı koltuk altından çıktı.

Muhiddin-i Arabî Hz. nin:

— Taptığınız ilâh ayağımın altındadır.

Diye anlattığı kimseler görülüp bilindi.

İyilik basamakları birbir çıkılırken, nice füccar güruhu görüldü ki: Hepsi suretâ Haktan görünüyorlardı.

Yandık, yakıldık. Çiğdik; piştik elhamdülillah..

Hâsılı: Adım atacak halimiz kalmamış olmasına rağmen, bu eseri de sizlere sunduk.

Bu netice için, incinen gönlümüzün alınmasını öbür âleme bırakıyoruz..

Hiç kimseye bir şey denmez. Bir gül bahçesinin yetişmesi için, her işi yapana ihtiyaç vardır; hem budayana; hem gübre koyana..

İNSAN-I KÂMİL, bize onların hakkını teslim etmeyi öğretti.

BU ESERİN FAYDALARI

Bu eserin faydalarını saymakla bitiremeyiz. Daha önce de anlatıldığı üzere: Başta, insana imanın kemali yolunda en büyük yardımcıdır. O yolda kemale ermek ise.. her şeydir. Anlatılan yolu aydınlatmak için, bu eserde çeşitli marifet yolları öğretilir.

İnsana bir başka âlemin kapısını açar.

C E Y L Î Hz. bu manayı şöyle dile getiriyor:

— Bu eserden beklenen odur ki:

Salik için en yüce refikine ileten ola. Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar bir arkadaş gibi.

Bu, öyle bir arkadaştır ki: Yolunda olanı alıp götürür.
Öyle bir âleme götürür ki, ondan daha ötesi yoktur.

Acaba insana, kendini bilip tanıdığı âleme geçmesinden daha büyük bir şey mi olur?

Bunu bulan başka ne ister ki?..

TAVSİYELERİMİZ

İNSAN-I KÂMİL, anlatılanları saygı ile karşılayıp, ondan faydalanma yolunu tutanlar için; irşad makamında yazılan bir eserdir.

Bu eserde, her nekadar cezbe, aşk, ilâhî ilhamın ağır bastığı görülürse de, hepsi irşad makamının cilveleri arasında sayılır. Faydalanmak için onların havasına girmek icab eder. Sonunda yıktığını iyi yıkar; daha iyisini yapar. Görülecektir ki: C E Y L Î Hz. her yanın da hakkını vermiştir.

Çünkü İNSAN-I KÂMİL: Şeriatı, tarikatı, hakikatı, marifeti besler.
Anlatılan mana icabı olarak: Tam bir kanaata varmak için, eseri sonuna kadar okuyunuz; tümünü okumadan, hiç bir hüküm vermeyiniz.

Anlatılan manada C E Y L Î Hz. nin şu cümlesini burada hatırlatmayı uygun buluruz:

— .. Bu kitaba, Kur'an ve Resulüllah S.A. efendimizin sünneti ile teyid edilmeyen hiç bir şeyi almadım.

İş anlatıldığı gibi olunca; bu esere bakıp okuyandan bir dileğim var: Şayet Kur'an'ı Kerim veya hadis-i şerif dışında bir sözümü görürse.. onunla amel etmeyi bıraksın.. Ve, o sözün benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin mana mefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin.

Taa, Allah-ü Taâlâ, o mana yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar..

⁂

Bu eserde anlatılan mana tadı özünde olmayana zorla bir şey anlatmaya kalkmayınız.

Bunlar, birer ilâhî sırdır; Allah'ın, Resulünün, evliyanın dili ve eli ile gelen emanetidir. Bu emaneti ehli olmayana vermeyiniz.

Anladığınız bir manayı, hemen dışa atmayınız. Bu incinizi ibadet sedefi ile besleyiniz. Zamanı gelince, siz söylemeden, hal diliniz söyler..

Eserin G İ R İ Ş kısmı ile, M U K A D D İ M E kısmını tekrar tekrar okuyunuz.

C E Y L Î Hz. nin ifade ettiği gibi, o kısımlar eserin tümüne bedeldir. Öz manaya girmek için önemlidir.

NETİCE

Bu yeni eserimizi, size saygı ile sunuyoruz.

Size faydalı olması için hemen herşeyi yaptık.

Tercümede, üslup ve ifade tarzının en güzelini kullandık.

Mecburî istilâhlar dışında ilim dilinden kısmen uzak; sade bir dil kullandık. Başbaşa konuştuğumuz gibi yazdık.

Sonra istedik ki: İçinin güzelliği kadar, dışı da hoş olsun..

Arzu ettiğimiz gibi oldu.

Elde olmayan bazı hatalar dışında, eserin hiç bir eksik yanını görmeyeceksiniz. Elde olmayan hatalar için de, bizi bağışlayacağınızı umarız.

Ondan hiç bıkmadan, okudukça okuyacaksınız.

İNSAN-I KÂMİL'i nasibi olanlara da, inşaallah tavsiye edersiniz.

Bizleri duadan unutmayınız.
Allah'a emanet olunuz.

Abdulkadir AKÇIÇEK

25 Zilhicce 1393
19 Ocak 1974
BOSTANCI — İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

(BİRİNCİ CİLT)

(İ K İ N C İ C İ L T)

II

GİRİŞ

GİRİŞ

Allah adı ile kaim olan o yüce zata: Hak ettiği şekilde hamd olsun..

*
* *

İşbu yüce Allah: Zatının hakkına ve hükmüne göre: Her kemalde tecelli eyledi..

Celâl beni noktasını, cemal harfleri noktasına yerleştirdi..

Hem de noksansız olarak..

*
* *

Mabuda yapılan sena yolu ile, zatını övgüsünü duydu.. Nasıl duymasın ki: Hamd eden, hamd ve hamd edilen kendisidir...

*
* *

İşbu yüce Allah: Kayıtsız şartsız, mutlak varlığın hakikatıdır..

Hak ve halk ismi ile yad edilen müsemmanın kimliği ondadır..

*

İşbu yüce Allah: Bu zahir âlemi, Âdem sureti üzerine sınırladı.,

*

Kâinat, kelimesinin; sözünün ve lafzının manasıdır..

Bu benzeri olmayan eşsiz sanat eserlerinin suretlerine bir ruhtur..

*
* *

Her aydınlıkta, onun cemal yüzünün nuru parlar..

Zatı için nasıl gerekirse.. O şekilde bir cemal sahibidir.. Her iyiyi ve güzeli kapsamına alan bir kemale sahiptir..

*
* *

İlk yaratılışa bir öz çekirdek olan cevherlerin de, bu cevherlere sonradan ilişen arazların da hakikî yüzüne bir varlık olan zattır..

Varlığın da, yokluğun da kimliğini taşır..
Babanın da, oğulun da benliği ondadır..

**

Sıfatları ile, cümle güzellikleri şümulüne aldı.. Zatı ile, cümle kemalleri özünde topladı..

***

Güzellikleri: Sufha safha, sıfatları yanaklarında kendini gösterir..

***

Zatından gelen sesle: Kayyumiyet sıfatına istikamet çizdi..

*

Durum ki, yukarıda anlatıldığı gibi oldu; sessizler konuştu:
— O, kendilerinin aynıdır..
İyilikler de kötülükler de şehadet getirdi:
— O, kendilerinin süsüdür..

İşbu yüce Allah: Sayılırda bir oldu..
Azameti ile: Ezellerin ve ebedlerin ferdiyetini aldı.. O kadar ki:
Tenzih edilmekten yana münezzehtir..
Temsilden, teşbihten yana mukaddestir..
Birliğinde sayıya gelmez; büyüktür..
Büyüklüğüne hudud çizilemez; azizdir..

***

Onun üzerine, bir kemmiyet ölçüsü vurulup:
— Nekadar?.
Gibi bir soru vakası olamaz..
Onun için, bir şekil ve bir keyfiyet de düşünülemez.
— Nasıl?.
Denemez.. Bir yer tahayyül edip:
— Nerede?

Sözü edilemez..

*
* *

İlim, onu ihatasına alamaz.. Göz, onu idrâk edemez..

*

Hayatı, hayat varlığının özüdür.. Nefesidir.. Nefsidir..

*
* *

Zatı, sıfatların ötesinde kaim olan varlığın aynıdır..

*

En yükseklerde, onun öncülüğü görülür.. En altlarda, yıne onun önderliği vardır..

*
* *

Evvellerin de, âhirlerin de aynıdır..

*
* *

Yüceliğine yüce kemal durumunu kabul eden bir varlıktır..

*
* *

Sonsuz azametin menşei odur..

*

Onun eşyaya hayat verişi: Varlığa ilim kaynağı oluşudur.. Bilgi merkezidir..

Onları bilmesi: Her gizliyi ve aşikâreyi görüp idrâk mahallinde olmasıdır..

Onları görmesi: Onların kelâmını baştan duymasıdır..

Onun duyması ise.. zatının bir iktizasıdır..

Durum ki anlatıldığı gibidir: Onları nizama sokması hakkıdır..

*
* *

Onun iradesi: Açık, parlak kelâmının merkezidir..

Kelâmı ise: Kadir sıfatının menşeidir..

Onun bekası: Ademin —yokluğun— batın durumları ile.. varlığın zuhur hüviyetidir..

Onun ülûhiyeti: Mabudun izzeti ile, abidin zilleti arasını birleştirmektir..

*
*

İhata edici sıfatı ile: Ferdiyet vasfını aldı..

— Ve bir oldu.. tek oldu..

*
*

Babası yoktur; oğlu yoktur; ortağı yoktur..

*
* *

Zatını, azamet ve kibriya sıfatı ile örtüledi..

Mecid ve baha gömleğini giydi..

*

İşbu yüce Allah: Anlatılan vasıfları icabıdır ki: Her harekette, hareket edenle hareket etti.. Her sakin duranın sükûnu ile sakin oldu.. Ama hülulsüz..

Zatına ait her makamda, halkın her çeşidinde: İstediği gibi zuhur eder..

Hak ve halk olarak her manada sıfat aldı..

Zıdların bütün çeşidini zatı ile cem etti..

Bütün sıfatları vahidiyet sıfatı ile şümulüne aldı..

*
* *

Yücedir Allah.. hem de mukaddes.. Özellikle kendilerine ihtiyaç duyulan zevclerden ve ferdlerden..

Zira onun tekliği, bunlara manidir..

*
* *

Onun ahadiyeti, aynen kesretidir de..

Onun gizliliği, birleşik izdivaçlar meyanında sayılır.. Hatta aynıdır..

Tenzih sergisi, teşbih terkibinin kendisidir..

Zatında yüceliği:

— İzzet nişanına sahib..
Namının kimliğidir..

Azametini, ilimler kavrayamaz..
Celâlinin özünü. fehimler idrâk edemez..

İlim sahibi: Onu idrâkten yana aczini itiraf etti..
Akıl: Ulaşması babından onun bağına döndü.. Hem de: Ondan ayrılıp bölünmekten yana eli boş olarak..

Gerekli olan vücub, gerekli olmayan cevaz dairesi: Açık söylenen sözlerde ve yapılan beyanların noktasındadır..

İmkân hüviyetinin bir yanı: Gayeyi anlamak ve tam şehadetgâhtadır.. Bir de: Cevherin ve arazın zarfındadır..

Ona dair hayat: Bazı müşahedelerin doğuşu ile başlar..
Bitkiler olsun; canlılar olsun.. O hayat eserinin inîşi ile, alâmetleri belirir..

Bir denizdir ki: Ulvî ruhaniyetler gelir.. Hem de, sultanın yüce köşküne.. Şeytanın ve hevanın düştüğü bahçeye..

İman ve idrâk nurunun beyazlığı, şirk ve küfür karanlığını yok eder.

Hüda alnının sabahı, şaşkınlık ve âmâ gecesi; ezelin ve sonradan olmuşların aynasıdır.. Azabın ve nimetin parlak nişanıdır..

Yüce Allah'ın eşyayı kuşatması: Onların zatı oluşudur..

Öyle bir zat ki: Sıfatları onu kavramaktan yana güçsüzdür..

Evvelliği için, bir evvellik düşünülemez..
Âhiri için de bir son düşünülemez..
Ezelî bir kayyumdur..
Ebedî bakidir..

Bu varlıkta: Bir zerre dahi kıpırdayamaz.. Ancak onun arzusu, onun kuvvetî ve onun kudreti ile kıpırdar.. hareket eder.. canlanır..

Olanı ve olacağı bilir.. İşin önünden ta, sonuna kadar..

Şehadet ederim: Allah'tan başka ilâh yoktur..

Öyle yüce bir Allah'tır ki: Bütün bu ibarelerden ötededir.. üstündür.. Kısaca: O, bu ibarelerle anlatılamaz..

Münezzehtir.. Mukaddestir.. Onun varlığı: Ne sarih ifade, ne de muammalı işaretlerle anlatılabilir..

Burada: Ona delil olsun, diye yapılan her işareti: Onun hakikatından bir perdeyi açsın diye yazdım.. Bu da, ancak temsil yollu oldu..

Hangi ibare ki: Ona vardırır, ümidiyle getirildi; nice nice onu anlatmaktan uzaktır. Ona vardıran asıl yoldan alır.. Hem de süratle..

Ve o: Zatını bildiği gibidir.. Amma, nasıl gerekli ise.. Nasıl iktiza ediyorsa..

Bizzat o: Her yönüyle, kemal vasfını haizdir.. Hem de yeteri kadar.. Varlığına nekadar kemal vasfı gerekse o kadar..

Resulüllah S.A. efendimiz için de, aynı şehadetimi tekrar ederim..

Yüce Allah'tan ona salât ve selâm olsun..

Şöyleki:

O, âdemoğlu ferdleri arasında, yüce Hakkın zatına davet edilen ve vâsıl olan tek ferddir..

Allah'ın kuludur.. Kendinden önce gelen resullerin şeriatını silip, yeni bir şeriatle gelen, Allah'ın muazzam Resulüdür..

Yeni bir şeriatle gelmeyen, kendinden önce gelen resullerin yolunu izleyen nebiler arasında da: Allah'ın en çok keremine nail olan, Allahın bir nebisidir.. Zatı için belli bir ridadır; perdedir.. Zatına delâlet eden, üstün bir nişanıdır.. alâmetidir.. Varlığına kavuşmakta en kıdemli olandır.. Ona vardıran yolun en sağlamıdır..

Sonra o:

Hakkın zatına parlak bir aynadır..

İsimlerin ve sıfatların son derecede tecellisine bir zuhur yeri olandır..

CEBERUT, nurlarının bir geliş yeridir.. (1)

MELEKÛT, sırlarına bir konak yeridir.. (2)

LÂHUT, hakikatlerinin toplandığı bir merkezdir.. (3)

NASUT, inceliklerinin bir kaynağıdır.. (4)

Sonra odur:

Cibril'in ruhu ile üfleyen..

Mikâil'in sırrı ile ihsanlar yağdıran..

Azrail'in kahrı ile yüzüp gezen..

İsrafil'in toplamasına yönelen.. ilk koşan..

.. Ve odur:

Sidrelere münteha.. son yolcu.. son yol ve.. son yolculuk..

.. Ve isralar köşküne refref olan odur..

Hebanın da, tabiatın da, heyulası odur..

Üluhiyet atlasının felekidir..

---

(1) CEBERUT: Ebu Talib-i Mekkîye göre:
Azamet âlemidir.. Yani: İsim ve sıfatlar âlemi..
Fakat, çoğunluk şu fikirdedir:
— Orta âlemdir.. Yani: Berzah.. Toplu olarak, bütün işlerin içinde durduğu âlem..

(2) MELEKUT : Ruhlara ve nefislere has olan gayb âlemi..

(3) LAHUT: Melekiyet.. Yani: Melekler âlemi..

(4) NASUT : İnsaniyet.. Yani: Bu insanlık âlemi..

Rübubiyet övcü burcunun bir mıntıkasıdır..

Yükseklik ve terakki övülmesinin semalarıdır..

İlmin, dirayetin güneşidir..

Kemal halinin nihayetinde, mehtap safasının ayıdır.. kameridir..

Seçilme ve hidayet yolunda, yön gösteren bir yıldızdır..

Dilek hararetinin ateşidir..

Gayb ve şehadetin ki: Görünen ve görünmeyen hayatın suyudur..

Rahmet ve rübubiyet nefesinde esen bir saba rüzgârıdır..

Zillet ve ubudiyet yerinin billur saksısıdır.

Seb-i mesanînin sahibi, birinci ve ikinci derecedeki füyuzat kapılarının anahtarına sahiptir (1)

Cemal ve celâl sıfatlarının bir iktizası olarak: Kemal sıfatının mazharıdır..

*
* *

Hoş manaya bir ayna, yüce nama tecelligâh;
Tatlı bir kaynaktır, kemal makamında cilvegâh..

Güzellik semasının kutbu, oranın güneşi;
Hiç de sönmez o oldukça doğuşa bir karargâh..

Tümden kemal, bir hardaldan ibaret ona göre;
Ki dağılışta onun güzelliği bir nazargâh..

*
* *

Ona salât ve selâm..

Hallerinde yerine kaim olan ashabına da, âline de salât ve selâm.. Kaldı ki: Bunlar, Resulüllah S.A. efendimizin, sözlerinde ve işlerinde nöbet makamına kaim olan vekil oldular..

*
* *

Şehadetimi tekrarlarım:

---

(1) Bu cümlelerin, tafsilatı: Eserin YİRMİ BİRİNCİ BÖLÜMÜNÜN son kısmındadır..

Kur'an Allah kelâmıdır.. Onun kapsamına giren manalar da haktır..

Onu: Ruh-u emin olan Cebrail, nebilerin ve Resullerin sonuncusu olan en büyük Peygamberin kalbine indirmiştir..

*
* *

Tekrar şehadet ederim ki:

Peygamberler haktır.. Onlara gelen kitaplar doğrudur..

Bütün bunlara iman etmek kesin olarak vaciptır..

Kabir, berzah, azab olacaktır..

Kıyamet de gelecektir; ki ona, şüphe yoktur.. Ve Allah: Kabirdekileri diriltecektir..

*
* *

Tekrar şehadet ederim ki:

Cennet haktır..

Cehennem haktır..

Sırat haktır..

Neşir gününün hesabı haktır..

*

Tekrar şehedet ederim ki:

Allah hayrı da, şerri de diler..

Kırmak ve zorlamak, onun eli ile olur..

Hayır: Onun dileği, kudreti, rızası ve hükmü ile olur.

Şer: Onun dileği, kudreti, hükmü ile olur; ama buna rızası yoktur..

İyilik: Allah'ın kuvveti ve hidayeti ile olur..

Kötülük: Onun hükmü iledir.. Kulun şumluğu ve azgınlığı sebebi ile gelir.. Edeb icabı şu manaya dikkat:

— «Sana bir iyilik gelirse.. Allah'tandır.. Bir kötülük isabet ederse.. nefsindendir..

De ki: Hepsi Allah'tan..» (4/79)

Vücud ondan başladı ve.. emri olduğundan yine ona dönecektir..

*

Besmeleyi çektik.. Allah'a hamde ettik.. Resulüllah'a salât ve selam getirdik.. Şehadet de getirdik..

Şimdi G İ R İ Ş kısmında anlatacağımız mevzua girebiliriz..

*
**

Şimdi iyi dınle:

İnsanın kemal derecesine erip ergin bir kimse olması: Allah'ı bilmesine bağlı olduğuna göre..

Keza insanın fazileti: Cinsi izinde, onun kapsadığı manadan kazancı kaderince olacağına göre..

Evet.. böyle olacağına göre: Marifet duygularının elde edilmesi gerekir..

Tahkik sonunda elde edileceği kesin olan marifet duygularına gelince: İlâhî bir ilhama ve onun vereceği başarıya bağlıdır..

Fakat.. fakat.. orası bir başka bölgedir ki, manasını şu âyet-i kerimenin derinliğinde bulur:

— **«Emniyet telkin eden, saygıdeğer bir yerdir.. İnsanlar, onun çevresinden uzaklaştırılır..» (29/68)**

Amma neyle?.

Evet, neyle uzaklaştırılır?. Şununla: Bir sürü engeller ve oyalayıcı şeylerle..

Sonra oranın hali yerleri, sahilleri: Bir sürü kaya ve kaydırmacalarla doludur..

Denizlerine gelince: Helak ve boğulmacalarla doludur..

Bu arada onun yolu: İnce bir kıldan daha incedır.. Keskinliğine gelince: Keskin bir kılıçtan da keskindir..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Yolcunun böyle bir yolda yürüyebilmesi.. ama tam olarak.. dürüst bir şekilde imkânsız gibidir..

*
**

Durum yukarıda arz edildiği gibi olunca, ister istemez sorulacak:

— Pekâlâ.. O halde bu yola nasıl girilecek?. Nasıl yürünecek?..

Ve düşüneceksiniz değil mi?.. Nitekim ben de düşündüm..

Düşündüm ve bir kitap yazdım..

*
**

Öyle bir kitap ki: Hakikat güneşi gibi parlak..

Açık, belli bir işleme tabi tutulan ve tam bir tetkik mahsulü..

*
**

Bu eserden beklenen odur ki:

Salık için, en yüce refikine ileten ola.. Ama, ince, düşünceli, nazik, kibar arkadaş gibi..

***

Emelim o ki: Bu kitap, bu yolları taleb edenler için, şefkatli bir kardeş gibi olacaktır..

Evet.. böyle olması icab eder ki: Issız vahalarda, kimsesiz kaldığı zaman, onunla ünsiyet edebile..

Onun gizli talimgahına gire, başını onun sinesine yaslayıp kala.

Onun irfan duygusu aşılayan aydınlığı ile, sönük köşesini, bilinmeyen karanlıklarını aydınlatmaya baka..

Bu işin başka çaresi yoktur..

*

Sebebine gelince: Artık müridlerin kalb semalarındaki cezbe güneşleri kalmadı..

Yolcuların felek semalarında, mehtap safaları getıren mehtap safası getiren dolunay kalmadı..

Bu yolu kasd edenlerin himmet bağlarındaki azimet yıldızları battı..

İşte.. anlatılan manaların bir icabıdır ki: O âlemin denizinde yüzenlerin kurtulma ümidi azaldı.. Onun sahillerinde gezenler için de, necat ümidi pek kalmadı..

Neden böyledir? Hepsi nasıl anlatılsın?. Anlatılamaz; zira:

Anlatılanlar dışında menziller var yücesine;
Önemlileri: Sarmıştır dehşetler büyücesine..
Kılıçlar var ki, beyaz beyaz yeşil yeşil;
Mızraklar sanki zulüm yüklenmiştir güçlücesine..

*

İşbu halet içinde kitabı tamamladım: Açık bir keşif üzerine..

Ve.. ondaki meseleleri güçlendirdim: Sağlam kaynaktan gelen haberlerle..

Ve ona bir isim verdim: EL-İNSAN'ÜL-KÂMİL Fİ MARİFE-TİL-EVAHİRİ VEL-EVAİL. —EVVELLERİ VE AHİRLERİ BİLMEKTE İNSAN I KÂMİL—..

*
* *

Bu eseri yazarken ve yazdıktan sonra, bazı haller geçirdim ki: Onları da burada anlatmak isterim..

Bu eserin telifıne başladım.. Bazı beyanlar ve tarifler yapıyordum..

Bunları yaparken, hatırıma gelen şu oldu: Bu işi bırakayım.. Bunlar birer tahkik gerektiren meseleler olması hasebiyle, saygı göstermek istedim.. Tetkik sonunda, bana ihsan edilenin yayımını azaltmak diledim..

İşbu düşünce iledir ki: Eseri parçalamak istedim. Bütün gayretimi bu yola verdim..

Başladım onu darmadağın etmeye.. Bütün bölümlerin dağıttım. Bu bahsi kapadım..

Birbirinden ayırdım; pare pare ettim.. Hiç bir işe yaramaz hale getirdim..

*
* *

Bundan sonradır ki: Onun güneşi battı; gitti.. Onun güzel yüzüne hicap perdesi çekildi..

Unutulup giden bir şey oldu.. Yaramaz.. hiç bir işe yaramaz saydım..

*
* *

Bir zaman sonra, işin rengi değişti.. Bir hayır olarak ortaya çıktı..

Böyle yazılıp dururken bir hayır oluşu meydana çıktı..

Şu âyet-i kerimeyi okudum:

— **«İnsan üzerine öyle bir zaman geçti ki: O zamanda o, anılan bir şey değildi..»** (76/1)

Sanki yoktur hacuan ile safa arası;
Ne mekkede yoldaşı ne seyir safası..

*
* *

İşte, bütün bu istihalelerden, değişen hallerden sonra.. Cenab-ı Hak bana, bu eserin açıklanması emrini verdi..

Açıktan anlatılması gereken bölümleri ile, kapalı ifade edilmesi gereken kısımları aydınlattı..

Ayrıca umumî bir fayda sağlayacağı yönünden vaadde de bulundu..

***

Aldığım emirlerle vaadler, uyulması icab eden çeşittendi.. Bu sebepledir ki:

— Baş üstüne..

Deyip eserin, yeni şekli ile telifine hemen başladım..

Anlattığı şekilde de, Cenab-ı Hakka tevekkül eyledim..

***

Evet.. İşte ben: Onun ezelî olan kocaman kadehi ile içirmekteyim.. Ama, ALİM ismi kâsesine dalıp dalıp çıkaraktan..

Ama kimlere?. haliyle herkese değil.. İman ve teslim ehli olup, bu şarabı içmeye ve sindirmeye güçlü olanlara..

Bu, öyle bir şaraptır ki: İkram sahibi olan candan gelir; emilircesine de içilir..

Bu, öyle bir şaraptır ki: Yoku da, varı da sarhoş eder..

*

Bir geçmiş ki, bıraktı güneşi, karanlık geceyi;
SÜHA belirdi sabah aydınlandı çöz bilmeceyi.. (1)

Soyun bu vasıflardan latif bir şemaile bürün;
Ama şümullü bil, zamandaki ince kesmeceyi..

Kadehten geçersen taa, yüce menbaına kadar;
Dönersin döndükçe zaman, öğrenirsin zemzemeceyi..

Ve, niceleri bağlandı kaldı süslü atkısında;
Bağlar Allah'ın mülküdür emr gösterir en yüceyi..

---

(1) SÜHA: Semada küçük bir yıldızdır.. Görülmesi zor olup bazıları, onunla görme güçlerini denerler..

Nice fakir vardır ki, sözü kendini kul eyledi;
Başladı varda yokken, öğrendi ilerlemeceyi..

Nice cahil vardır ki, kokuları onlara vardı;
Ve.. haber verdiler hem İblisceyi hem Âdemceyi..

Nice susanlar vardır ki, dinledim haberlerini;
Arşta izzet ikram gördüler ondan yücelmeceyi..

Onun kadehinin gözüne bir kez nazar eylesen;
Yapmazsın artık bilmediğine sürme çekmeceyi..

Bu bir nur güneş sayılır belki de gece zulmeti;
Bir yüce hayrettir ki, öğrenirsin çekişmeceyi..

Bir nurdur ama ona göz yok, ona bir ışık da yok;
Bir güzel var, yüz yok, yüz vardır neyler öpülmeceyi..

Bir burun var koku yok ve bir kokudur ki yayılmaz;
Bir şarap.. Yok bardağı ve bulmuş mühürlenmeceyi..

Ey yakınlar, tutunuz onun yüce kadehlerinden;
Emniyet emelleridir yücel gör büyümeceyi..

Allah için, yüce şanı hakkına ihmal etmeyin;
Ne tad.. onu bırakan görür nedamet etmeceyi..

N'olurdu ondan tad alanlar kardeşim olsalardı;
Selâmım onlara.. selâm bilir teslim etmeceyi..

***

GİRİŞ kısmı burada tamamlandı.. Bundan sonrası MUKADDİME olacaktır.

III

MUKADDİME

MUKADDİME

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile başlarım..

Hamd: Tek olan Allah'a mahsustur..

Salât ve selâm: Kendisinden sonra bir peygamber gelmeyecek olan büyük Resule..

Bu eserin meydana gelmesinden beklenen: Cenab-ı Hakkın marifeti olduğuna göre: Bize düşen, mukaddes ve yüce olan Cenab-ı Hak üzerine konuşmak olacaktır..

Ama, önce onun isimleri yönünden gideceğiz.. Çünkü: Ona delil olan isimleridir..

Daha sonra, vasıfları cihetine yöneleceğiz.. Çünkü: Zat-ı İlâhî'nin kemal derecesi çeşitleri oradadır..

Kaldı ki: Cenab-ı Hakka has mahallerde, ilk zâhir olan sıfatlarıdır. Zuhurlarda, sıfattan sonra, ancak zat gelir..

Bu itibarla: Mertebe cihetinden; sıfatlar, isimlerden daha yüksektir..

Zat üzerine sarf edeceğimiz kelâmı: Esma ve sıfatlardan sonraya bırakacağız..

Haliyle bu bölümdeki konuşmamız, bu âleme has olan ibarelerin tahammülü kadar olacaktır..

Durum böyle olunca: Konuşmalarda, sofiyenin kullanmakta olduğu kelâm derecesine inmemiz gerekli olacaktır..

Bu arada bazı açıklamalar da yapacağız.. Haliyle: Lüzumlu olduğu ve ihtiyaç duyulduğu yerlerde.. Ta ki: Bakıp okuyana kolay anlama durumu hâsıl ola..

Bazı sırlara karşı da ayaktıracağız.. Ki onlar, ilmi: Kitaba yerleştiren zatın yazmadığı meşeleler olacaktır..

Ki onlar: Yüce Hakkı bilip anlama ile ilgili işlerdir.. Mülk ve melekût âlemini anlamaya yarayan mevzulardır..

Bütün bunları anlatmaya çalışacağız.. Ama: Mevcud olan işaretli ifadelerle.. Bağlı remizleri, nükteleri ancak bu yoldan bileceğiz..

Bu arada izleyeceğimiz yol: Saklamakla, açmak arası bir ifade tarzı olacaktır..

Bu haller içinde bir tercüman olacağız ki: Bazan yıkıp dağıtmak, bazan da yapıp onarmak durumu meydana çıkacaktır..

Ta ki: Düşünme gücünü kendinde bulan, tam manası ile düşünebilsin..

Anlatılan manalar arasında öyleleri vardır ki: Ancak kapalı bir ifade, ya da geniş manalı bir işaretle anlatılabilir..

Böyle anlatılması gereken bir şey: Eğer açık bir şekilde anlatılacak olursa.. zihin kayar.. Esas mahallinden ayrılır; başka bir yöne gider.

Bu ise.. beklenen hâsılatı getirmez.. Öyle ki: Arananın bulunması imkânsız hale gelir..

Bu durum: İnce bir iştir.. Çoğukez, vukubulur..

Bu manayı, —Nuh'un gemisi anlatılırken geçen— şu âyet-i kerime ile, daha iyi anlatabiliriz:

— **«Onu, levhalar ve çivilerle yapılmışa yükledik..»(54/13)**

Görülüyor ki: Burada, gemiden söz edilmiyor.. Ve o, Nuh'u yüklenen, aslında: Levhalarla, çivilerle yapılan değildir.. O halde neyle?.. düşün..

Böyle olsaydı:

— Levhalarla, çivilerle yapılan gemiye yükledik..

Şeklinde bir ifada tarzı tercih edilirdi..

Şunu da bildirmem gerekir ki: Bu kitaba, Kur'an ve Resulüllah S.A. efendimizin sünneti ile teyid edilmeyen hiç bir şeyi almadım..

İş, anlatıldığı gibi olunca; bu esere bakıp okuyandan bir dileğim var: Şayet Kur'an-ı Kerim, veya hadis-i şerif dışında bir sözümü

görürse.. onunla amel etmeyi bıraksın.. Ve, o sözün, benim kasdım olmadığına, âyet-i kerime ve hadis-i şerifin mana maefhumu içinde olduğuna inanıp teslim olsun; inkâr etmesin..

Taa, Allah-ü Taâlâ, o mana yolunda kendisine bir kapı açıncaya kadar..

Burada inkâr yoluna sapmamanın ve teslim olmanın faydası şudur: O anlamadığı şeyi anlama bereketinden mahrum kalmaz.. Şimdi anlayamadığını, belki de az zaman sonra anlar..

Sebebine gelince: Bizim bu bilgilerimizden bir şeyi inkâr eden kimse, onun aslını bilmekten yana mahrum kalır..

İşbu mahrumiyeti ise: İnkârı devam ettiği süre sürer.. Daha öteye geçemez..

Başka yolu yoktur..

Sonra, onun vuslat tadı: Bu inkârı sebebi ile, ondan kesin olarak tamamen gider.. Hem de: İlk inkârı anında..

O kadar ki: Onun için, artık iman ve teslim babında başka bir yol da kalmaz..

Burada önemli bir hususu açıklamak isterim..

Bilesin ki: Hangi ilim olursa olsun; onu, âyet ve hadis teyid etmiyorsa.. o, bir dalâlettir..

Belki de, hiç bir şey değildir..

Belki de, öyle bir şey yoktur..

Ancak bu durum: Senin o manayı değerlendiren, âyet ve hadisi bulamadığın için meydana gelmez..

Hemen her ilmin: Kendi özünde, âyet ve hadisle teyid edilmiş olması bir gerçektir.. Ancak, seni o ilmi anlamaktan alıkoyan, istidadının azlığıdır.. Bu halin, o ilmi anlamana engel olur..

O ilmi, kendi gücünle almaya, onunla nimetlenmeye kalkarsın.. Ne var ki, böyle bir şeye: Asla, gücün yetmeyecektir..

Bu halini anlamadığın için, sanırsın ki: O ilmî konu, âyet ve hadise aykırıdır..

Şimdi sana bir tavsiye:

Böyle bir halle karşılaşırsan, teslim bayrağını çekmelisin.. asla, inkâr yoluna sapmamalısın..

***

Taa, yüce Allah elinden tutup seni, o ilmi anlayış makamına çıkarıncaya kadar..

Zira bu ilim: Bir varidattır.. Geliştir.. Ama: Sence yapılan bir şey olmadan..

***

Sana faydalı olacağı cihetiyle, aşağıda anlatılanları iyi dinle...

Zira bu anlatılanlar, ilmin geliş yollarını gösterecektir..

Sana gelecek ilmî varidat, şu üç yönün dışında değildir..

BİRİNCİ YÖN:

Bu, bir mükâlemedir.. Karşılıklı konuşma, manasına..

Bu, senin kalbine gelir.. Fakat, Rabbanî ve melekî bir ihtarla.. İlâhî bir anı ile.. Ondan gelen bir tahrikle..

Böyle bir halin reddine, yollar kapalıdır.. Keza inkârı da imkânsızdır..

Çünkü Cena-ı Hakkın, kulları ile konuşması, onlara yaptığı ihbarlar zatına has bir şekilde kabul edilmek zorundadır.. Böyle bir hali def etmeye, kabul etmemeye, hiç bir yaratılmışın gücü yetmez.. ama hiç bir zaman..

Ancak, zihne gelen her kelâmı bu manaya alınamak veya:

— Bu, Allah kelâmıdır..

Dememek için, alâmetlerini işaretlerini bilmek icab eder..

O alâmetleri bildikten sonra: Duyan, mecburî bir şekilde anlar ve:

— Bu yüce Allah'n kelamıdır..

Der..

Meselâ: O kelâmı duyan, her yanı ile duyar.. Tepeden tırnağa kadar.. Hiç bir şekilde o duyduğunu belli bir yöne bağlayamaz..

Bir yönden duyup, diğer yönden duymamak olmaz..

Tek yönden duyulursa.. onun, Allah kelâmı olması imkânsız olur.. Çünkü o: Bir yöne mahsus oluyor; başka yöne geçemiyor..

Görmüyor musun: Musa a.s. kendisine gelen hitabı ağaçtan dinledi.. ağacı dinlemedi.. O sesi hiç bir yöne bağlamadı.. Ağaca da bağlamadı.. Çünkü ağaç bir cihettir.. Yöndür..

Evet.. Rabbanî ihtarın durumu budur..

***

Melekî ihtara gelince.. Kabul yönünden Rabbanî olana yakındır..

Birincisi kadar kuvvete haiz değildir.. Ancak, kabul edilmesi itibarı yönünden zarurîdir..

Bu sırf Cenab-ı Hak'la mûkâleme değildir.. Demek oluyor ki: Varidat yolundan, Cenab-ı Hak'la vasıtasız bir konuşma değildir..

Buna, yüce Hakkın tecellileri da karışır..

Özetleyelim: Her ne zaman ki, Cenab-ı Hakkın nurlarından bir kırıntı kula tecelli oldu.. Kul: İlk anda bir ilim sahibi olur.. Anlar ki: O bildiği, Cenab-ı Hakkın bir nurudur..

***

Bu tecelliler değişmez.. Zata ait oluşu, sıfata ait oluşu, bilgiye ait oluşu hiç bir şey değiştirmez. Hatta, aynı oluşu bile ayrı bir mana taşımaz..

Hepsi odur..

Durum böyle olunca: Her ne zaman sana bir tecelli gelirse.. Ve sen de: Onu ilk anda Cenab-ı Hakkın nuru bilirsen.. amma sıfatının nuru, amma zatının nuru.. İşte tecelli odur..

Anla..

Zira bu öyle bir ummandır ki, sahili yoktur..

***

Anlatılan makamın altında bir de ilham vardır.. Bunun durumunu da biraz açıklamak icab eder..

İlham, daha ziyade işin başında olanlar içindir..

Bir müptedinin, henüz işin başında olanın ilhamla amel etmesi, ancak âyet veya hadise dayandıktan sonra olur..

Âyet ve hadiste şahitleri bulunursa.. İlâhî bir ilham vasfını alır..

Âyet ve hadiste onu teyid eden bir mana olmadığı takdirde: İnkâr etmeden durmak, beklemek lâzımdır.. Daha önce de izah edildidiği gibi..

Burada, durmanın faydası: Şeytanî bir şey olup olmadığını tam olarak tesbit edebilmektir..

Öyle ya: Şeytan müptedi olanın, henüz işin başında duranın kalbine bir şey atar ve onun ilham olduğunu anlatmaya çalışır..

Durup düşünmek gerekir ki: Böyle bir şey olup olmadığı sezile..

Bu arada tam ve katıksız bir yönelişle, Allah-ü Taâlâ'ya yönelmek icab eder..

Usulüne edebine, erkânına göre, ona tutunmak gerekir..

Taki: O âyet ve hadisle teyid edilemeyenin ne olduğunu Cenab-ı Hak kendisine bildire..

İKİNCİ YÖN :

İlim alışın, bu yöndeki durumuna gelince..

Bu da, ehl-i sünnet ve onlara mensub olanların dilinden dökülen ilimdir..

Bu çeşitten bir ilmin de, âyet ve hadiste şahidini ve delilini bulursan; ondan murad ne ise, odur.. Daha ötesini aramamak icab eder.. Ters bir durum meydana çıktığı takdirde kendini ondan çekmen gerek..

O beyan edilen şeye mutlaka iman etmesi imkânsız olanlar arasına gir. Zaten başka türlü de olmaz.. Sebebi de: Akıl nurunun, iman nuruna galebe çalmış olmasıdır..

Burada da, izleyeceğin yol: İlham meselesinde izleyeceğin yoldur..

Durup beklemekle, teslim olmak arası bir yola gir..

ÜÇÜNCÜ YÖN:

Bu derecedeki ilim, mutlak bir ilimdir.. Belli bir ciheti ve belli, sabit bir durumu yoktur..

Hem kabul edilebilir; hem de kabul edilmez.. İlle de kabul edilecek diye bir zorlama yoktur.. Kabul etmemek de böyle..

İşbu şekilde gelen ilim çeşidi: Mezhep dışı kalan, bidat ehli arasına katılan kimselerden sadir olan ilimdir..

Aslında, bu çeşitten ilimler: Atılmıştır. Makbul sayılmazlar..

Ancak: Zirek, keskin akıllı bir kimse, kesin olarak, bütün çeşidi ile onları inkâr etmez.. Ama, her çeşidi ile..

O, eşit ilimlerin: Kitap ve sünnete uyan kısmını kabul eder; kitap ve sünnete uymayan kısmını da reddeder.. Ama her çeşidi ile..

Onların da, hemen hepsi kıble ehli sayılır.. Aralarında, ittifak halinde belirtilen meseleler azdır.. İster Kur'an'dan olsun; isterse hadisten.. Onlar, bir yönü ile kabul edilir; bir yönü ile de kabul edilmez.. Hemen hepsi, aynı yönde gider..

Onların ihtilaflarına konu olan meseleler, karşılıklıdır.. Bir manayı bazan ikinci bir mana gibi göstermeye benzer.. Bu çeşitten meseleler, âyetlerde de gelir; hadislerde de..

Bunlardan bir tanesi, HİDAYET işidir ki, şu âyet-i kerimelerle tesbit edilir:

— **«Sen sevdiğini HİDAYET'e erdiremezsin.. Lâkin Allah dilediğini HİDAYET'e erdirir..»** (28/56)

— **«Gerçekten sen: Doğru yola HİDAYET edersin..»** (43/52)

Görülüyor ki, bu âyet-i kerimelerde, HİDAYET iki şekilde anlatılıyor..

Onlardaki fikir çeşidi de bundan doğuyor..

Bir tanesi de:

— ÖNCE YARATTI..

Meselesidir.. Bunlar da şu hadis-i şeriflerin manalarında görülür:

— **«Allah aklı önce yarattı..»**

— **«Allah kalemi önce yarattı..»**

— **«Ya Cabir, Allah önce Peygamberinin nurunu yarattı..»**

İşbu hadis-i şerifler de, ayrı ayrı düşüncelere, HİDAYET meselesi gibi yol açıyor..

Bütün düşünceler bir yana; biz kendi düşüncemize bir yön vermeliyiz. Hiç birini, inkâr etmeden, en güzel şekle büründürmeliyiz.. Eksizsiz, tam ve umuma yarar bir şekilde..

İşi bu açıdan ele aldığımız zaman, anlattığımız gibi umuma yarar bir mana olursa.. kabul ederiz.. Ama, öbürünü de reddetmeyiz..

HİDAYET için, işimize yarayan şu fikir vardır:

— Resulüllah S.A. efendimizin elinde olmadığı anlatılan HİDAYET, ancak Allah'ın zatına olan HİDAYET'tir..

Resulüllah S.A. efendimizin elinde olan HİDAYET'e gelince, bu da Cenab-ı Hakka ulaştıran yola HİDAYET'tir..

Yukarıda anlatılan üç hadis-i şerif için ise.. şu mana verilmiştir:

— Bunlardan tek şey murad edilmiştir.. Ancak, nisbet edildikleri makama göre, ayrı ayrı sayılmıştır.

Tıpkı mirac işindeki: ESVED, LAMİ, BÜRAK gibi.. Bunların üçü de birdir ve adı: HİBR'dir..

Bütün bu anlatılanlar, bir mesele idi.. Ve, bunları bu MUKADDİME ile sana sunuyorum..

Hemen hepsini: Seni, mahcupların düştüğü vartadan çıkarmak için yazdım..

Demek istiyorum ki:

— Çok yüzler arasından sıyrılıp tek yüzü görebilesin..

..Ve bu kitapta benim dilimden dökülen, yüce Allah'ın yürüttüklerine marifet hali ile eresin..

..Ve böylece.. Hak erleri derecesine çıkarsın..

Çıkasın.. çıkasın ki: Bundan sonra, anlatılacakları rahatlıkla dinleyesin.. Hele, İŞARET olarak aşağıda anlatılanları.

Ve.. anlayasın.

İşte, o işaretlerden biri.. Dinle, ama, itirazsız.. Anladığını kabullen.. Kalananı da, sonraya bırak..

Tam anlayabilmek için, özünde bir zemin hazırla..

İşte, anlatmaya başlıyorum:

Geçmişle, gelecekle bağlantısı olmayan bir vakt içinde, Cenab-ı Hakkın huzurunda olduk.. Şarkın:

— G A R I B..

Vasfını alan velî zatlarından biri ile..

Samediyet örtüsü ile örtünmüştü..

Ahadiyet izarına sarınmıştı..

Celâl perdesine bürünmüştü..

Güzellik ve cemal tacını da giymişti..

Kemal dili ile selâmlaştık.. O hal o kadar güzeldi ki..

Selâmına, merhabasına karşılık verdiğim zaman: Onun mehtap safalı bedrinin üstünden örtüsü kayıp gitti..

Onu bir örnek ve bir nümune gibi gördüm.. Evet, öyle müşahede ettim.

Bir varlıktı; ama hükmî idi.. Hükmî idi; ama herşeyi özünde okunan bir kitap fihristi gibi idi.. Her şey özünde bulunan dersler manzumesiydi..

Güçlü olarak bir farz yoldan girdik işin içine.. Haliyle onunla.. Zira başkası yoktu arada..

Bu arada zimmet gitti; borç köleliği kalmadı.. kalktı..

Bu sefer onun itibar ibresini, kendi ölçümde buldum.. Onun için inciler dizer gibi bir nazım dizdim..

Ve.. ilk anda benden: Herhangi bir şeye muhtaç olma bağları çözülüp gitti.. O halimi: Şu an, mefhumunun inkisar sopası ile yararlı hale getirdim..

Böylece, ayar saltanatım tam oldu.. Tam ölçüsünü buldu.. İşte o zaman: Arşın Rabbı bu evde oldu..

İktidar kürsüsünü kurdum.. Onu da, itibar terazisine oturttum..

İşte o zaman: Olduğumu, olacağımı, halimi ve gelecek zamanımı ibretle gördüm..

Ama, anlattığım yüceliklerin usulünce.. O kanunlara göre..
İşte benim yolum.. halim.. durumum.. edebim..

***

Ben bu halimi hayli gizledim.. Ama nekadar gizleyebilirdim ki?..

Sonunda: Okkalar, kilolar, batmanlar bitti.. Tartacak bir ağırlık ölçüsü kalmadı.. İşte.. bu zamana kadar gizleyebildim..

Artık onun ağırlığını tartabilecek bir dirhem kalmadı.. Onu tartacak bir karşı ağırlık blunmadı..

Düşündüm, taşındım: Ağırlık zaferimi, tetkikte, incelemede buldum.. Ama onu: Tahkik ayarı ile de perkittim.. güçlendirdim.. Sağlama erdirdim..

Sonra ellerimi kına ile boyadım.. Gözümü uyur uyanık bir halle de sürmeledim..

İşte o zaman: Gözümü, esastan tam olarak açtım.. Kilitleri kırdım..

Ve.. o zaman bana:

— Nerede?..

Diye hitab etti.. Ben de:

— Arada..

Şeklînde bir lisanla cevap verdim..

İşbu halden sonradır ki: Aşağıdaki beytleri dile getirdim.. Ve onu Nefy ile isbat, yokla var arası bir dizi şekline soktum:

Bence gerçek olan o: Yok oldu birdenbire:
Mademki varlık, teşhir edeniyim habire..

Hayal onu, taa uzaktan gördü gerçekten:
Kudret olarak varlık iktidarına göre..

Sen olamazsın kurulan bir duvardan başka;
Haznelerin var o haznedar olduğu süre..

Ben işte şu duvarım o dahi onun için;
Gizli haznedir bilirim gördüğüme göre..

Ve sen onu elinde bir kalıp olarak tut;
O, onun için bir ruhtur, ibretine göre..

Allah güzelliğini artırsın, zira oldu;
Yüce ilâhın cemalı meşhur olduğu süre..

Parlaklıkta senden başka kaim olan yoktur;
Işi anla ki, suretlerini seyrin süre..

*

Yukarıdaki inci dizisi halindeki nazımları duyduktan sonra, halimle hallendi.. Heyecan dalgamdaki mehtabı devre başladı..

Sonra.. evet sonra.. şu nazım beyitlleri sıraladı.. Ama hiç bir şeyi ifşa etmeden.. Ama ne güzel ifşa etti.. Haliyle ehline..

Saklı güzellikler dizisi örtüler de kendinden;
Yılanı ısıranı, sihri dahi görücülerden..

Sarhoşlarda tadıp şarap bir hoş surete büründü;
Sarhoşlarla ayan oldu göründü perdelerinden..

Mehtap onun hayaline girdi tamam olup aldı;
Ondaki huylardan her neki bulunmaz gibilerden..

Atlılar merkezinde kınacı nakışların gördü;
Onu yazmayı istedi başladı saç tellerinden..

Kayserin tacını giydi tebaasına uyaraktan;
Oranın mülkünde saltanat aldı çevrelerinden..

Sonra, tümden halkın mülkiyetine de sahip çıktı;
Ne varsa yeşil beyazlardan, kırmızı bitkilerden..

Onu sayılan tüm güzellikler sahibi bildikce;
Âmir'in bildiği Leylâ'dakine benzeyenlerden..

Onun özünde saklı duran azizlik hepten çıktı;
İç güzelliğidir neki var belli güzelliklerden..

***

Onun yukarıdaki tatlı hitabını dinledim; içindeki kurtuluş ifade eden manayı da anladım..

İşte o andadır ki, olan ve olacak oldu; bunun üzerine de yemin ettim..

Bu yemin üzerine ahdine vefa gösterdi, dönmedi; bozmadı..

Yeni libasına büründü; eskilerinden soyundu..

Ve.. ufuklarda cemalini göstermeye başladı..

Artık onlardan hiç bir şey, onun için olmadı. Ne ne için olabilirdi. İkilik mi vardı ki: Bir şey, bir şey için olsun..

Sonra.. Akılların ve düşüncelerin uzak gördüğü her neki var; hepsi onun bir beyanı, açıklaması babında zuhura geldi..

Sırları ve ruhları onun can evine yaklaştırdı..

Bir bereket geldi ki: Onun kuşatması için dehşetler saçtı..

Artık olduğu yerde soyundu. Bir nokta üzerinde mekân tuttu..

Sonra, kuşatma, sarma çemberini uzattıkça uzattı..

Evet, bunları yaptı.. Taki, hicab örtüsünü kaldıra..

..Ve açıktan açığa bana hitab ede..

Beklenen hitabını yaptı.. Nüzul eyledi.. bana hitabını sonra yaptı..

Ama kim?. kendisi ile bulunduğum zat..

— Şark gariblerinden biri..

Demiştim ya.. işte o.. Amma zâhirde o.. Batında anlattığım vasıfların sahibi..

Allah ona rahmet eyleye..

Şöyle söyledi:

Var veya yok, nefyedilen veya baki kalan benim;
Hissedilen, vehmedilen, yılan ve efsuncu benim..

Benim bağlanan ve çözülen, içilen hem de saki;
Hazine, fakir de benim; hallakım halkım da benim..

Kadehlerimle içme, zira onda tiryak zehrim var;
Başka arama onu bağlamıştır bağlarım benim..

Beni zimmetlerle koruma, dahi ahdimi bozma;
Varlığımı sabit kılma, yok da görme baki benim..

Ne bana bir yabancı, ne de bana uzanan göz yap;
Her neyi ki aynım; yaptın; şevklerim kaybettin benim..

Beni gördüklerinde ol, dolu kadehlerimden iç;
Çözme kuşağı belimden, giyme zıd elbisem benim..

De: Şuyum, şu değilim vasıflarımla huylarımla;
Ben, soğuğum, ama şu kalb yanar ateşimle benim..

Susuzluk benimledir, ama ceyhunda boğmam da var;
Yük aynımdır ama hiç bir yük yoktur boynumda benim..

Ağırdan ağır çekimi hafiflettim hava sakim;
Hayvanat halim anlatır, şevkim şenliğimdir benim..

O, kanatlarla bir kuştur, boyunlarla bir devedir;
Ama ne devedir ne kuş.. geçen işaretim benim..

Ne göz var, ne de görmek gerçek uzanan bir sırrımdır;
Ne ecel var ne ömür, ne de fanim var, bakim benim..

Yukarıda geçen şiirde bir:

— O..

Var ki, bu:

— HU..

Manasına gelir..

Bu nedir, şimdi onun üzerinde duracağız..

O: Bir cevherdir.. Mahiyettir.. Çeşitli yönleri olan, zâhirde hiç bir belli yön çizilmeyen öz varlıktır..

İşbu varlığın kendisine ekli iki arızı vardır..

Maddî bir tabirle: Kendisine gelen.. Ya da: Kendisinde bulunan.. iki hal..

..Ve ikincî bir mana..

O: Bir zattır.. Özün de özüdür.. Bunun da iki vasfı vardır ki..

aşağıda bu manalar iç içe anlatılacaktır.. Bulup çıkarmaya bakılmalı..

Biraz tafsile geçelim..

Yukarıda bahsi geçen cevherin kimliği: ,

a) İlimdir.. Bilgidir..

b) Güçtür.. Kuvvettir.. Veya, güçler ve kuvvetler.. —Bizdeki çeşitli kuvvetler, manasına da gelebilir..—

Belki de: Alim ve hakimdir.. Bizzat bilen, bizzat hâkim bir şekilde hükmünü verip sahip olandır..

Anlatılan iki vasıf, Allah'ın yüce varlığından ki sıfattır ki: Kuvveler süzgecinden süzülür gelir..

Yani: Duyguların inbiğinden.. Fakat, o gelenleri kuvvelerden, kuvveleri de onlardan ayırmak mümkün değildir..

Ayrıca burada KUVAYI: Nebatî, hayvanî nefis, insanı nefis şeklinde almak da mümkündür.. Bunların maddî tabiri: Üçlü bir saç ayağı gibidir..

İşte.. meydana çıkan ilim ve hikmet bu üçlü kuvvet şeklinde çıkar..

Önce ilim olarak akıp gelen duygulara parmak basalım..

Bunun hakimiyeti: Basit madde olarak görünenin, üçte bir kadar nisbetini hükmü altına almasıdır..

Bu manayı kendi özünü anlatabilmek için şu iki cümleyi sarf edebilirsin:

a) Madde asıldır; kuvveler de parçaları..

b) Kuvveler bir yerdir; ilim de ekilen bir ekindir..

Tekrar ilim ve kuvvelere dönelim..

Burada ilmi iki yönlü ele almak kabildîr.. Şöyleki:

a) Kavlî ilim.. Sözde bilgi..

b) Amelî ilim.. İşte bilgi..

Sözdeki, yani: Sözle gelen ilim, bir nümuneden ve bir örnekten

ibarettir ki: Bu örneği, senin, zıdlı şeylerden bir araya gelen şeklinde bulabiliriz..

İşbu hal, senin esas benliğinde saklı bir şenlikten, saklı görünen varlığından soyunup arınmıştır..

İşteki bilgiye gelelim.. Bu sınırsız bir hikmet kaynağıdır ki: Hakim bir kimse, ilmi ile faydalanmayı, o yoldan sağlar..

Ve bir sultan: Verdiği hükümlerde, şaşırtıcı işleri başarma derecesine o yoldan ulaşır..

Şimdi, KUVA olarak adlandırılan duygulara gelelim.. Onun bölümlerini anlatalım..

İşbu KUVA da ilim gibi iki kısma ayrılır:

a) Cümelî kuva.. Toplu, bölünmez olan duygular.. Ya da, güçler... Tek kelime ile: Kuva, güçtür..

b) Tafsilî kuva.. Yaygın dağınık duygular.. Kuvvetler. ya da güçler.. Görünürde böyle..

Birinci derecede geçen KUVA için: Mizacın bozuk olmaması, takib edilen usulün tam olması şarttır.. Özellikle, burada istidad önemlidir..

Zira, tabiatında değişiklik olan, acıyı tatlı; ya da, tatlıyı acı sanabilir.. Yanlış yola sapar. Bozuk usul takib eden de aynı şekilde yanılabilir..

Kaldı ki bir işin sıhhatlı ve sağlam olması için, gelen naklin sağlam olması şarttır. Kemalli, olgun ve yeterli durum ancak bu yoldan elde edilir..

İkinci derecede geçen KUVA için: Yine bazı şartlar vardır.. Zira bunun hayal âlemi ile de, ilgisi bağlantısı vardır.. Şartlara gelince:

— Kabiliyettir..

Demek ve bu şartı başta saymak gerekir. Özellikle onun bir cevher olması yönünden.

Ve.. o cevhere bir yer olabilme cihetinden..

Hâsılı : Anlatılan KUVA için iki şey vardır.. Ama her iki halde.. Ve, görünürde.. O iki şey ise : Kabiliyet ve iştidad..

Burada kabiliyet, sadece br seçmedir.. Yani : Ayırd edebilme..

Anlatılan istidad ve kabiliyet tam olunca, ötesi kolaydır.. Artık zata geçilebilir..

*

Biraz da zat üzerinde duralım..

Zat bahsi de, yukarıdaki gibi iki şekildedir.. Bu da iki vasıfta kendini gösterir..

Bir tanesi : SEN..

Diğeri de : Ben..

Bu ikisi temeldir.. Kalanı da bunlara eklenen teferruat sayılır.. Meselâ: Benim için, Sana.. Ya da: Senin için; bana..

Ve müşterek bir kelime : İlâhımız..

— Sen..

Dediğimiz zattır. Ama bu sen, esas kemiliğin yönüyle olan SEN'dir. Akılla kabul edilen bu zahirdeki SEN'liğin değil..

Anlatılmak istenen özet mana şudur :

— Zat olarak tavsif edilen SEN, bu kulluk vasıflarınla tayin edilen sen değil..

Bir de :

— BEN..

Demiştim.. Bu da, hakikatım olan BEN'dir.. Bu aklın kabulleneceği cinsten bir BEN değil.

Zira, esas bahsimiz olan BEN, Rabbın vasıfları arasında sayılır..

— BEN..

Kelimesi ile işaret edilen zattır.

Bir başka BEN daha var ki, bu itibarî yöndendir.. Bu aklın kabul edeceği BEN'liğin yönündendir..

Sonra :

— BEN..

Kelimesi, hükümler meyanında sayılırsa.. Şüphesiz o:

— Allah..

Demektir..

Yine aynı hükümler meyanında :

— SEN..

Kelimesi.. onun kulluk yönüdür..

***

Yukarıda anlatılanları dinledin.. Şimdi düşünmeye başla.. Anlatılanlardan ne anladınsa, anladın..

Özüne bir bak.. nazar eyle.. İstersen özünü:

— BEN..

Faslına bağla.. Dilersen :

— SEN..

Babına yasla.. Değişen hiç bir şey yoktur..

Gerçekten, bu makamda : Küllî hakikatten başka bir şey yoktur..

O, subhandır.. Şanı yücedir.. Münezzehtir.. Tektir.. Ortağı da yoktur..

***

Öyle bir zattır ki, iki yüzlüdür öz varlığında ;
Bir yüzü var süflîde öbürü yüce varlığında..

Hangi yüz olursa olsun ibarenin ve edanın;
İşte o zattır, sıfatlardır beyan açıklığında..
— O birdir..
Diyeceksen doğrusun; şayet diyeceksen :
— İkidir..
O dahi Hak'tır, ikiliği de şanında..

Şayet diyeceksen :
— Öyle değil; belki de üçlüdür;
Yine doğrusun bu da gerçek insanlık meyanında..

Onun ahadiyetine bak işte onun zatıdır;
— Birdir, ahaddir..
Diyesin onun teklik makamında..

Zatında bir ikilik görürsen bu oluşundadır;
Hem kul, hem de Rabb olur o gerçek ikilik kabında..

Dilersen, safhalara ayırırsın o varlığı ki;
Önce toplanmıştır, iki zıd dahi hükmü alt:nda..

Nazarını keskin kılsan diyemezsin süflî için :
— Yüksektir alttır..
Tekrar onun çok çok yüce namında..

Evet ona üçüncü ismini ver bir gerçek için;
İki vasıflı hakikatlerine katıldığında..

Bu halde iken verilen ismi : Ahmed olmaktadır;
Sonra da : Muhammed'dir sonra özüne dalışında..

O, aziz olarak bilinir sonra hüda da olur;
Canım feda olsun onun bir Rabb oluşu şanında..

Ey pergelin noktası ey hidayetin sırrı olan ;
Ey icab ve imkân âleminin tam mihveri olan..

Ey varlık dairesinin tümden en âlâ kaynağı;
Ey Kur'an'ın da noktası, fürkanın noktası olan..

Ey hem kâmil, hem de mükemmel olan kâmil de ne ki;
Gerçeğe bakınca süsler onları celâl-i Rahman..

Hep acaipler kutbusun sen onun gizli işinde;
Kemal küresi yapar senin üzerinde deveran..

Münezzehsin belki benzerin var senin ne zaman ki;
Çıkar ortaya baki, fani anlayan anlamayan..

Varlık senin için, yokluk dahi öyledir gerçekte;
Sensin güzel bağlarda iki yüce libasa dalan..

Sensin aydınlık, ve zıddı olan karanlık da.. ancak;
Sensin karanlık o ârife.. ama hayrete dalan..

Onun takasısın, sonra.. lambasısın zeyt yağısın;
Bu manadan murad sen, kim beni bu alana salan ?.

Sen bir zeyt yağısın ki, bu ilk oluşundan.. sonra da;
Oluşundur bir halk, takada ikinci aydınlatan..

Rabba ait bir kaynaksın vasfın dahi onun aynı;
İşte sen kandilsin, nursun, görünürsün ayan beyan..

Bana önder olunuz karanlık gecelerinizde;
Aydınlığınızda dahi noksanımı tamamlayan..

Ey kerim ve resullerin efendisi ki özüne;
Mekân üstü yüce bir mekânda imkânlar bulunan..

Kerim olan sensin tut elimi sana nisbetim var;
Zira ben: Fani Abdülkerim'in sevgiyle bağlanan..

Sıkıca bağla kulun bağını taki ola sende;
Boynum tam olarak salınıp gezen rahatı bulan..

Ey ümit kapısı, ruhum da canım da sana bağlı;
Evet böyle.. Sevgide de dilimdir sana yalvaran...

Allah'ın salâtı sana, ama alabildiğine;
Surete gelip manaların da manaları olan..

Keza cümle yakınlara ve o sahabelere ki;
Oldular din evini sütun sütun canlı durutan..

Onun varislerine ve her kim varsa alanında;
Haberli bilgili hem dahi inanıp da bağlanan..

Tekrar sana Allah'ın selâtı ey hayatın (ha) sı;
Sonra.. ey insandaki Allah sırrının da (sin) harfi..

*

Onun bana söylediklerini duyup fazilet şarabından kalan kana kana içtikten sonra.. İçimden bir kaynama geldi.. coşarak dedim ki:

— N'olur?. bana halinden anlat.. ama hayret veren, daldıran.. Bu

anlatacakların senin terkibinden olmalı.. Yaratılışından olmalı.. Dışarıdan öteden beriden değil; senden anlat..

Başladı anlatmaya :

— Şöyleki..

Dedi ; sonra devam etti :

— Ne zaman ki, ben : Tur dağına çıktım.. Dolu dolu denizden içtim..

Ve.. satır satır yazılıp meydana gelen kitabı okudum.. İşte o zaman her şeyi bir remizden ibaret gördüm.. Öyle bir remiz ki : Kanunlar onun üzerine terkip edilmiş..

Ve, o şey ki, kendisi içindir; elbette senin içindir..

Ve.. o şey senden haber almadan dışarı çıkamaz..

Sonra.. bu yönde senin için yararlı olan nişan da bulunmaz ki :

— Şu, onundur; şu da benimdir.. Çünkü onun hali ile benim halim arasında bir benzerlik yoktur.. Olamaz da..

Diyebilesin..

Bu hali, ancak Allah-ü Taâlâ sana bir yapışla yaptı ki o, sende yerli bir haldir.. Tıpkı bir benlik gibi.. Ne atılır; ne de itilir..

Aksi bir hal taşıyorsan; o bir ayna misalidir.. Bunun aksi de dile gelir.. Yani : Bu konuşan dille ayrı gibi görünür.. ama asla hakikatı yoktur..

gelir.. Yani : Bu konuşan dille ayrı gibi görünür.. ama asla hakikatı

Belki de :

— Niçin bunlar böyle ?.

Diyeceksin.. Dinle ki onu da diyeyim :

— Bütün bunları senin için yaptı.. Ta ki, onda senin için olanı göresin.. Onun çevresini, senin çevren bilesin.. Gerçekte durumun böyle olduğunu anlayasın..

İşte.. anlatılan mananın bir icabıdır ki: Onu göremezsin.. Onu idrâk edemezsin.. Onu bir yere konmuş gibi bulup da tutamazsın..

Şayet, herhangi bir şeyi bir yerde, bulacak olursan; onu ele alırken yüce Hakkı bulduğunu bilesin.. O : Subhandır; yüce vasıfların sahibidir..

Bütün bunlar, irfana bağlı şeylerdir.. Bir irfan sahibi arif ki :

— **«Ben, onun kulağı olurum; gözü olurum..»**

Meâline gelen hadis-i kudsîdeki manayı, gerçek manada anlar da, özüne sindirirse.. Onun özüne : Bu varlıklar âlemdinde hiç bir gizli kalmaz.. Her şey ona açılır; saçılır.. Hem de ayan beyan..

Zira ondaki bu göz : Bu varlığı yaratan yüce yaratıcının gözüdür..

Anlatılan manayı, hiç bir şekilde, kabullenmeyip atmak doğru olmaz. Onun orada yokluğunu iddia etmek yaramaz.. Zira onun yokluğu, senin de yok olmanı gerektirir.. Çünkü sen onun bir örneğisin; sanatının maketisin.. Durum böyle olunca, senin yokluğun nasıl olur? Bak kendine varsın.. Taşıdığın sıfatlardan yok olan da yok..

Onun isbatı da aynı şekildedir.. Yani : Yokluğunu iddianın yersizliği gibi..

Onun isbatı cihetine yöneldiğin an : Put yapmış olursun.. O, elle tutulan belli ve ayrıntılı bir şey değil ki isbat edesin.. Yok, gibi görünüyor.. Böyle görünen nasıl isbat edilir ? Böyle bir yola girersen.. büyük nasiplerden mahrum kalırsın..

Bir yana bakarsn; yok.. göremiyorsun.. Böyle olunca nasıl isabet edilir?.

Bir başka yana bakarsın : Sen mevcutsun.. o sen olarak mevcut.. Nasıl yokluğun düşünülür?.

Nefyi de, isbatı da bırak.. Ve bak: Allah-ü Taâla, seni kendi suretinde yarattı..

Yine bak : Hay, alim, kadir, mürid, semi, basir, mütekellim, (diri, bilen, güçlü, dileyen, işiten, gören, konuşan) sfatları onundur.. Ama, bunlar sende de var.. Bunların sende oluşu, bir gerçektir.. hakikattir.. Böyle olunca, onların hangisini senden ayırıp atabilirsin ?. Yapamazsın. Çünkü elinde değildir; zira, onlar yüce Allah'ın sıfatlarıdır.. Bir suretidir ki : Seni o sureti üzerîne yaratmıştır..

Seni güzel sıfatları ile süslemiştir.. Yüce isimleri ile seni yüceltmiştir..

*

Hele bir seyreyle:

O, haydir.. Diridir; sen de dirisin..

O, âlimdir.. Bilendir; sen de bilirsin..

O, müriddir.. Diler, ister; sen de dilersin istersin..

O, kadirdir.. Güçlüdür; senin de gücün var..

O, semi'dir.. İşitir; sen de işitirsin..

O, basirdir.. Görür; sen de görürsün..

O, zattır.. Kendi başınadır.. Benzeri yoktur.. Sen de kendi başınasın.. Esasta bir benzerin yoktur..

O, camidir.. Toplayıcı bir vasıf taşır.. Sen de öylesin.. Her şey sende saklı; derli toplu..

O, mevcuttur.. Vardır; sen de varsın..

O, rübubiyet sahibidir.. Besler; büyütür.. Sen de öyle değil misin ?.

— **«Hepiniz, çobansınız; hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz..»**

Meâline gelen hadisi şeif bu manayı teyid etmiyor mu?..

O, kıdem sahibidir.. Evveli yoktur.. Sen de öylesin.. Ezelden beri, onun ilminde mevcutsun.. İlmi ise.. ondan hiç ayrılmadı. O vardı; ilmi de vardı.. İlim, onun ayrılmaz bir vasfıdır..

Bu makamda, müşahede gözünü kullan; düşün gör: Ona ne izafe ediliyorsa.. sana da aynısı oluyor. Sana ne izafe ediliyorsa.. ona da aynısı oluyor..

Ne var ki, sonradan durum değişti.. O, zatını izzet ve kibriya perdesine sardı.. tekleşti..

Sana da, zillet ve acizlikle kalmak düştü..

Önce aranızdaki nisbet, tamdı; sahihti. Ama, burada o nisbet kesildi.. görünmez oldu..

*

Bu anlattıklarını dinledikten sonra, o zata şöyle dedim:

— Önce beni yaklaştırdın; sonra, uzağa attın.. Önce özünü meydana çıkardın.. Sonra onu, kabukla kapadın..

Bunun üzerine şu cevabı verdi:

— Onu, bir hükme bağladım ki : İlâhî hikmet kanunu öyle icab ediyordu.. Onu, beşer idraki terazisinin tartabileceği yoldan aldım. Ta ki, onu alıp yemek; uzağa da, yakına da kolay gele. Bu yola alınana da, uzak tutulana da onu tahsil etmek nasibi kolay yoldan ola..

Tekrar o zattan istedîm :

— N'olur?. o safi şarabından bana biraz daha içir. Önce içirdiğin güzel şarabın tadından, daha tatlısını tattır..

Bu isteğim üzerine şöyle anlattı :

— Ben, mavi kubbe altındaydım.. Orada bir bilgini dinledim.. Onun lakabına :

— Anka..

Deniyordu.. Ondan hoşlandım.. Geçtim önüne oturdum..

O zat, bir ara sustu.. O kadarını anlatıp durunca, beni bir merak sardı; hemen :

— Bu haberini bana daha açık anlatmanı dilerim.. Hele ona ait izlerden bana sağlıkla anlat..

Dedim; başladı anlatmaya :

— O, her bakımdan hakikata uygun, mütenasipti.. Bu hali ile, dehşet ve hayret verici, şaşırtıcı idi.. Bir kuştu ki : Çok keskin bakışları vardı..

Bu hali ile onun: ALTI YÜZ kanadı vardı.. BİN tane de sağlam kuyruğu vardı.

Onun yanında: Haram olan mubah sayılırdı.. İsmi de şu idi:

— Süffah oğlu Süffah..

Kanatlarına güzel isimler yazılmıştı..

BA, harfinin sureti başına işlenmişti..

ELİF, göğsüne yazılmıştı..

CİM, alnına yazılmıştı..

HA, gerdan kısmına yazılmış duruyordu..

Baki kalan harfler ise.. saf saf, iki gözü arasına işlenmişti..

Bu kuşun belirli nişanları şöyle idi: Elinde bir mühür.. Pençesindeyse.. kesin emirlerin fermanı vardı..

Onda bir nokta vardır, çözümü güç bir şeydir..

Onun bir uçuş üstünlüğü vardır ki : Refref'ten daha ileridir..

Bundan sonra tekrar sordum :

— O kuşun mahalli neresidir?.

Şu cevabı aldım :

— Vüs'at konağında.. Hayrın bulunduğu mekânda..

Söylenen lafızlardaki ibareyi anladım.. İşaretleri de çözüp fehmime yerleştirdim.. Artık orası benim durağım olamazdı..

Atmosferde dolaşmaya başladım.. Orada hayli mesafeler aştım. Mülkü de bıraktım; meleki de.. —Meliki de, olabilir..— Hepsini geçtim.

Devrim, bu :

— Anka-i Mağrib..

Namı ile yad edilen hayretengiz iş üzerinde idi..

Ondan hiç bir haber alamadım.. Onun izine, hiç bir yerde raslamadım..

Sonunda İSİM bana bir delil oldu.. Bir de VASIF..

İşbu isim, vasıf ikilisi ise.. beni bağlardan çözdü.. Resmiyeti attırdı..

Sıfatım falan kalmadı artık..

Ne zaman ki, sıfattan soyundum; kendimi zat semasında buldum.. Artık oradaydım..

— Hayret..

Namı ile yad edilen denize daldım; gittim..

Bu denizde :

— Nun..

Adı ile söylenen balık benim kanatlarımı yuttu.. Kanatsız kaldım.. Ama yalnız bırakmadı.. Aldı beni : İnci hazinesinden de üstün bir yerde yüzdürmeye başladı..

İş böyle devam ederken, o balık bana şöyle bir dokundu : Uçsuz bucaksız bir yere attı. Uçsuz bucaksız yayla gibi bir yerdi..

Bir süre o yerde kaldım.. Bu süre içinde, ne görmem kaldı; ne de de işitmem.. Artık, bir şey göremiyor ve bir şey duyamıyordum.

*

Bu dalgınlığın kalkma zamanı gelmişti.. Gözümü açtım..

Gözümü açınca da, zaman ve mekân kaydından salındım..

İşbu demde anladım ki: Bütün o işaretler bana.. O kuş için sayılıp dökülen ibareler önümde..

Anlatılan kanatlar hep bende.. Tesbihlerle çekilen o isimler, o kanatların üzerine işlenmiş..

Yine gördüm ki :

ELİF göğsümde..

CİM'de, anlatıldığı bibi..

HA, gerdanımda..

Anlattığımız şeylerin hiç biri dışarıda değil.. Hepsi bende hazır.. tamam..

Her neki var : Bana gelmekte; yine benden çıkmakta..

*

İşte olanlar.. Yukarıda okudunuz.. gördünüz.. Ben de gördüm.

Hem de nasıl gördüm : O hazretin kasdı benmişim..

...Ve noktanın manası zâhir oldu.. Zor mana çözüldü..

Alâmetleri işte.. ben : Ölmüş bir kimse diriltildi..

***

Bu defa o zata başka şeylerden sordum.. Önce :

— Efendim, emr-i mahtum; ke's-i mahtum nedir?.

Cümlesini sordum. Bunları bana açık bir ifade ile, hemen anlat-

madı.. Yabancı bir dille konuştu.. Sonra, onu çevirdi.. Daha garib ifade kullandı, onu da tercüme etti.. Sonra korkutucu bir ifade tarzı da aldı.. Bir daha kapalı bir ifade kullandı onu çevirdi..

Ancak bunlardan sonra, mevzua girdi ve şöyle devam etti :

— Makul yoldan bir yüce modeldir.. —enmuzec'in karşılığı— Ve bu, bir binektir.. —mahmel, karşılığı.— Bunun bir binek oluşu, kendisine göre değildir.. bindirilene göredir.. —mahmul karşılığı.—

Anlatılan yüce modelde bir nakış varsa.. bu da kendisi için değildir.. Bu nakışlar menkul halde olan ve oradan oraya taşınan esfel derecede olanlar içindir.. Esfel derecede olanlar ise :

— Şu şu..

Şeklinde bir işaret yapılabilen şeydir.. Zaten konuşmalar da bunun üzerinedir.. Zira o yüce için söz olmaz.. Ona yetişemeyiz..

Şimdi.. durum yukarıda anlatıldığı gibi olduğuna göre düşün: Nakışlar, kendisine işaret edilene işlendikte ve yüce modeldekiler de şu himara verilse.. işte o zaman : Esfel ile ala arasında bir fark kalmaz; aynı olurlar . Ve o yücede ne varsa, hemen hemen esfelde de olur..

***

Yukarıda anlatılan mesele önemlidir ve bunun üzerine bazı zatların fikirleri vardır. Aşağıda onları da anlatacağız.. Bu fikirler, yukarıda nisbeten kapalı geçen bahsi açacaktır..

O fikirleri anlatırken, hatalı taraflarına da işaret edeceğiz.. Ayrıca faydalı yönlerini de noktalayacağız.. İstenen yolun böylece, bulunmasına gayret edeceğiz..

Meselâ, zatın biri şöyle demiştir :

— Üzerine nakış işlenen bir şeyle, nakşı işlenen model arasında bir bağlantı yoktur..

Bu fikri savunan her nekadar hatlı ise de, doğru yönü de yok değildir.. Kasdedilen manayı kökünden kavrayamamıştır.. Zira esas maksad:

— Model, bir şey üzerine işlenen nakışın aynıdır..

Demek değildir.. Zira, bu manada söylenen :

— Üzerine nakış yapılan şey, modelin aynıdır..

Şeklinde serdedilen fikri de kabul edemeyiz.. Bu modelin ve maksadın aslı üzerinde hata etmiş olabilir.

Zira, model, şeksiz bir üstünlüğe sahiptir.. Kendisine modelin nakşı işlenen ise.. kullanılan ifade ile : Sadece bir düşüklük vasfı taşır..

Yine aynı manada :

— Model, herşeyi özünde toplayıcı bir vasfa sahiptir..

Şeklinde bir cümle sarf eden etmiştir.. Hatalı olabilir.. Ama, doğru yanı vardır..

Şu yönde hatalıdır ki : Model, sadece kemal sıfatına sahiptır; noksan sıfatlar hani?. yanlış taraf nerede?.

Model güzeldir.. eksiksizdir.. İşlendiği yerin noksanı nasıl olur da kendisine yüklenir?.

Bir başkası ise.. şöyle demiştir :

— Üzerine modelin nakşı işlenen varlık, ancak modelin nakşını kendinde bulur..

Bu hatalı sayılabilir.. Şu yoldan ki: Kendisine nakış işlenen varlık, ancak noksan sıfatlara ait bir yerin adıdır.. Nitekim bu manayı : Nakşı işlenen bir şeyi göstermek için işaret kullanıldığını, mevkilerin sınırlı olduğunu, ibarelerdeki darlığı görürsen anlarsın..

Yine bu manada :

— Cem halini bulmak için, idrâkten aciz kalmanın yeterli olduğunu söyleyen vardır.. Bu da yanılmış olabilir..

Bu mana düşünülürse.. üzerine modelin nakşı işlenen varlık için, koşulan bir şart vardır ki, gözden kaçmış olabilir..

İşbu şart ise : Modelin bütün nakışlarını, kendi özüne işlemeye gayret etmesinin gerekli olmasıdır..

Evet.. böyle yapmalı ki : Kendisine idrâk gele..

İşbu idrâk ise.. o yüce modelle tam bır şekilde, hem cins olduktan sonra, karar kıldığı yerde olabilir.. Kendisinin nasibi olur..

Durum böyle olduktan sonra da, onun için, bir acizlik konusu olamaz..

Kaldı ki: idrâkten acizlik gibi bir şeyi, irfan sahibi bir zatın vasıfları arasında saymak, sağlam ve doğru olmaz.

Bu manada bir yol gösterelim :

— Bir irfan sahibi düşünelim.. Bu zat, bir şeyi idrâke çalışıyor; ama idrâk edemiyor.. Bu babda da aczini itiraf ediyor.. İşbu itiraf ise.. o şeyin sıfatına karşı tam bir irfana sahib olduğu içindir..

Bu idrâk edilemeyiş, iki yoldan olur:

a) İdrâkine çalışılan şeyin sonsuzluğundan..
b) İdrâke çalışan şahsın idrâk kabiliyetinin olamayışından..

Hâsılı : Anlatıldığı şekilde olan acizlik nekadarsa.. o kadar o şeyi anlamak sayılır.. Haliyle, o şeye uyduğu şekilde..

Bir şeyi, kendisine uyar bir şekilde anlarsan.. aynı şekilde onu idrâk etmiş olursun..

Nitekim bu manada, Hazret-i Sıddîk r.a. şöyle buyurmuştur :

— Bir şeyi idrâkten yana acizliği idrâk, idrâkin taa, kendisi sayılır..

Bir başka rivayette ise, bu cümle şöyledir :

— İdrâki kavramaktan yana acizlik, idrâktir..

Anlatıldığı gibi bir idrâkin husulü ise.. şüphesiz, esas manası ile, idrâkten acizlik sayılmaz.. Kul bu yolda olursa.. izzet sıfatına bürünür.. Ondan sınır da kalkar; acizlik de..

Bu manada gelen bir âyet i kerime şöyledir:

— **«Bu gözler onu göremez..» (6/103)**

Burada gözlerden murad, bu mahluk olan gözlerdir.. Ama, hafi ve kadim olan göz öyledir ki: Kul Rabbını onunla görebilir.. Çünkü o mahluk değildir.. Kulun görmesini sağlayan gözünün asıl hakikatıdır..

Bu manaları anlamaya çalış..

Aşkta var benim için garib haller;
Benim ve Rabbınındır acib haller..

Kutbum da devreder bir çark üzere;
O felekte ki onda ender şeyler..

İşaretim havada bir hal aldı;
Acizdir okumaktan hep kâtipler..

Onu bir ibarede açıkladım;
Anlayışlılar dahi sezemezler..

Sonra onu süsleyip de gösterdim;
Verdim ki ondan kanarak içeler..

Ağacını diktim yemişler derdim;
Kazdım yeri gömdüm ki gizleneler..

Zaman zaman hem açtım hem kapadım;
Vallah dostlar dahi bilemeyeler..

Yabancı dillere düşerse zira;
Sır açılır faş olur sezer eller..

Yabancılar da benden uzak dursun;
Sevgiyi bulanlar elimden yerler..

Öğütçünün sözünü dinle, sana;
Külçe eritme usulü hibeler..

Bu işareti anla şu yoldan ki;
Derledim bunda nice mertebeler..

Anladınsa şükür yolunu tut ki;
Şükre karşı geridir hep mezhebler..

*

Burada önemli bir noktaya işaret edeceğiz.. Dinle, anla ve öğren..

— Tılsım-ı kutbî..

Şeklinde bir tabir var.. Ki bu : Model yuvarlağının mihevridir.. Ve bu :

— Model..

Diye anlattığımız, modeller alemini döndüren çarktır..

İşbu anlatılan manadaki tılsım, tılsımların evvelidir ki : Nefis suretleri, kıvamını bununla bulur.. Aksi halde.. yani : Bu tılsım olmadan ona ait ahkâmın çıkması için bir yol bulunmazdı..

Ve.. onun gerçek durumu kazanmış bir yönü olmasaydı; hiç bir hükmü olmazdı ve.. nakşı kendinde gösteren, bu nakışlanmış şekli ile zâhir olmazdı..

Bu manayı bir başka yoldan ele alalım.. Mesela :

Şurada bir ayna var.. Öbür yanda da, cisim halinde yapılı bir heykel..

İşbu heykel, o aynanın tam karşısına düşmeseydi.. elbette o aynada görünmesi imkânsız olurdu..

Bir başka yoldan girelim.. Şöyleki :

Verilen bir hüküm var..

İşbu hüküm ise : Herhangi bir suretin aynaya karşı durmasını yok bilir.. Böyle bir durumda suret nasıl olur da, aynaya çıkar?. Durum böyle olunca : Aynada, karşılığı olmadığı için, bir varlık yüzü görmek imkânsız olur..

Anlatılanlar birer misaldir ki, devam ediyoruz.. Bunlardan mana çıkarmaya ve bir şeyler anlamaya çalış.. Meselâ :

Bir suret düşün, bir ayna olmadan kendini gösteremez.. Onun için böyle bir cevaz yolu yoktur.

Şunu da bil ki : Bu da, yukarıda geçen manalar açısından söyleniyor..

Dışarıdan, yabancı bir şey aynada kendini gösterdiği zaman, o aynada görünen şey, aynanın taa, kendisidir.. Başka değil.. Karşısındaki sureti gösterdiği zaman da aynanın durumu aynıdır.. Zira ayna yabancı bir şeyle birleşmemiştir.. Onun o andaki mizacı bir karışıklığa müsait değildir.. Bakıldığı zaman, ancak ayna bulunur; başkası bulunmaz..

Onda gördüğün şeye, hiç bir şekilde, onun dışındaki bir şeyin adını veremezsin..

*
**

Yukarıda anlatılan çözümü güç tılsımlı mana, daha önce de ifade edildiği gibi, ilk tılsım idi.. Devamı otuz tılsıma kadar gider..

Kalanları: KUTBÜL-ACAİB VE FELEK'ÜL-GARAİB nam eserimize aldık..

O tılsımlıların hepsi, bu varlıkta, işaret yollu vardır; yerleşmiştir.

Bütün bunları, sözü geçen eserimizde açık bir dille anlattık..

Bu: İNSAN-I KÂMİL adlı eserimizde, o manalar üzerine bazı tenbihlerde bulunduk..

Şu mana da bir gerçektir ki: Bu eseri tam anlamak isteyen:

KUTB'ÜL-ACAİB ve FELEK'ÜL-GARAİB adlı eserimizi iyi bir şekilde okumalıdır..

Onu okuduktan sonra, dönüp bu esere bakarsa.. öbürünün cümlesini bu eserde bulur.

Bu eser, öbürüne göre, bir ana gibidir.. Ama dalları da olabilir.. Bunun aksine: Öbür eser bu kitab için bir kök, bu da onun dalları olabilir..

İki kitab için anlatılan bu manaları anla.. Her iki eserdeki hitapların muhatabını da seç..

...Ve böylece, remizleri çöz; hazineyi bul..

KUTB-Ü ACAİB'den murad: şaret kabul eden bir varlıktır.

FELEK'ÜL-GARAB'dın murad ise.. bunda hazır sırlardır..

**

Şu manayı da, burada açıklamak yerinde olur: Öbür kitabı bir asıl kabul edince, ona varmak için dallarını tutmak icab eder.. Başka yolu yoktur.. Açıklığa ancak bu yoldan kavuşulur..

Anlatılan misallerden şu yola çıkıyoruz: Allah-ü Taâlâ ancak esma ve sıfatları yolundan bilinir.. Onun marifetine yol, ancak anlatıldığı gibi çıkar..

Özet olarak bir mana çıkaralım:

Kul, önce; Yüce Allah'ın esma ve sıfatını müşahede yolu ile anlar.. Bu, mutlak olması gereken bir iştir..

Ve.. bu yoldan, yüce Allah'ın zatına marifet derecesine yükselir.. Amma bir hakikat olarak..

İşaret ettiğimiz bu manayı iyi anla.. Çünkü her şey : Sana, delillerle isbatına çalıştığımız mananın sırrına sığdırılmıştır..

Sende hürüm de, hevaî işlerde yollarım dar;
Ey arzum, karşında aklın, tedbirin ne hükmü var?

Allah.. kalbim senden daha nekadar yük alacak?
Beni hevaiyata attın kalbimi sarman var..

Kalb tasada, göz yaşları dahi daim akmakta;
Ateş ciğerimi dağlar da su bakmamdan akar.

Eğer desem ki, yokum o dem biterim ama;
İşte ruhum benliğim sözümde işimde çıkar..

Şayet ben mevcudum dersem bu sözüm dahi yalan;
Halk arasında hiç görmedim ki illetsiz bir var..

Şimdi bır başka yoldan girelim.. Baskısı yapılacak bir klişeyi düşünelim..

Baskı yapılınca, karşıda çıkacak suret, mutlaka esas şekli biçiminde olacaktır.. Mesela : Daire.. dörtgen ve üçgen..

Suretin çıkış şeklindeki tamlık derecesi ise.. basılan veya esas klişenin karşılık durumlarının sağlığına göre olur..

Burada klişenin veya basıldığı şeyin yapısı, sertliği bir mana ifade etmez.. Esas mesele karşılık durumun tam olmasıdır..

Zira, bazan sureti çıkacak şeyin, karşıda çıkan suretinden yapı itibarı ile daha büyük olduğu olur.. Bunun tam tersine, çıkan suretin, aslına nazaran yapı itibarı ile daha büyük olduğu da görülür..

Burası öyle bir makamdır ki, hakikatı bulan büyük kâmiller dahi

karışıklığa düşmüşlerdir.. Hem de, kemal derecesini bulup cemal ve celâlin birbirine yaklaştığı noktaya vardıktan sonra..

Şu hususta da bir ittifak vardır; şöyleki: Baskının yapıldığı yer baskıda esas olan şeyin aksi istikametinde seyreder.. Meselâ: Sağdan sola doğru baskıda esas olanda bir zuhur başlar.. Soldan sağa doğru da baskının çıktığı yerde de aynı zuhur pyedah olur.. Böyle bir durumun, meydana geldiği yer, zıdlar mıntıkasıdır.. Bir de, kulluk sırrının Rabb olmaktaki zuhur yeridir..

İşbu durum, şu hadis-i şerifin gizli manasıdır..

Şöyle rivayet edilmiştir:

— «Resulüllah S.A. efendimiz, miraca çıktığında, kendisine bütün perdeler açıldı; ancak bir perde kaldı.. O bir perdenin açılmasını dilediği zaman kendisine :

— Dur, Rabbın namaz kılıyor..

Dendi..»

Bunu bizzat Rasulüllah S.A. efendimiz anlatmıştır..

Bu yüce bir sırdır ki : Ancak, kemal sahibi zatlar onu idrâk edebilir.. Haliyle bu idrâk: Cenab-ı Hakkın kâmil ismine bir zuhur yeri olması sonucudur..

Bu halin idrâki, bazı irfan sahiplerinde görülür.. Ama tahkikî bir yönü yoktur.. Sadece bir ittıladan ibarettir. Böyle bir şeyin oluşu: Cemal sıfatı cihetinden gelir.. Ama, kemal sıfatının cemal derecesindendir.. Mutlak cemalden değil.. Cemal sıfatının kemal derecesinden de değil..

Bazı irfan sahipleri bu hali, celâl tecellisinde de bulabilir.. Bu da yukarıda anlatıldığı gibi: Kemal sıfatının celâl yönünden olur; mutlak celâlden değil.. Celâl sıfatının kemalinden de değil..

•

Burada ayrı bir fasıl açıyoruz.. Konuyu az açacak, sonra toplayıp maksadı anlatmaya çalışacağız.. Meselâ:

Bir şey, vasfını alan herhangi bir şeyi düşünün.. Bu şey, toplanmayı gerektiriyor.. Zira tek başına manasız kalır..

Bir örnek şeyi düşünün.. Bu da: İzzeti gerektirir olsun.. Yani: Bir azizlik ister..

El ayak önünde yuvarlanıp giden rakim cinsi şeyler ise.. zilletin mahkûmudur..

Bütün bu anlatılanların, kendilerine has bir seması vardır; orada yüzerler..

Şimdi bir başka kapı açalım.. Şöyleki:

Model üzerine rakim sıfatlarından birini giydirdiğin zaman, sende modelin kanunları yürür.. Çünkü rakim sensin.. Modelle aranızda bir benzerlik olur.. Ama zâhirî bir beraberlik düşünme..

Model kisvelerinden birini rakime giydirirsen.. Onu onda göremezsin.. Çünkü özüne ait olmayan bir yerde görünmüş oluyor..

Bu arada esas zat kaybolur.. Ne modelde görebilirsin; ne de rakimde. İkisinden birine zatı bağlarsan; diğeri için ikinci bir zata muhtaç duruma düşersin.. Böyle yapınca da şirke saplanmış olursun..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, sana iki yol gözükür:

a) Zatı rakimde, yani kulda tasarruf ettirmen..
b) Zatı, modelde, —enmûzecde— tasarruf ettirmen..

Bu iki durumu biraz açalım ve sonucunu getirelim:

Zatı, modelden bir parça ile, rakimin elinde tasarruf ettirirsen, bunun adına:

— Zatî bir yükselme..
Denir..

Zatı, modelin eli ile, rakimden bir şeyde tasarruf ettirirsen, bunun adına da:

— Zatî bir tenezzül..
Verilir ki, düşüş kaydeder..
Şimdi de bir başka yoldan girelim; meselâ:
Zatı, rakimin eli ile rakimde tasarruf ettirirsen, onun adı artık:
— Rakim

Olur.. Yani: Zatın..

Zatı, modelin eli ile modelde tasarruf sahibi görünce de, artık onun adı da:

— Model..

Olur.. Ne var ki, burada önemli bir nokta vardır.. Onu unutmamak yerinde olur: Bütün nisbetlerin kalkması, sırf zatın sözü edilmesi, ismin ve resmin ortadan silinmesi gerekir..

Bu fasılda üç kelime geçti.. Yanlış bir yoruma gidilmemesi için, onları ne manaya kullandığımızı anlatmamız icab edecek.. Meselâ:

Rakim: Bundan kasdımız kulun kendisidir..

Enmuzec: KUTB'ÜL-ACAİB VE FELEK'ÜL-GARAİB nam kitabımızın ihtiva ettiği manadır..

Zat: Bu eserimizdir.. Yani: İNSAN-I KÂMİL FI MARIFET'IL-EVAIL-I VEL-EVAHİR..

Bu güzelliğin rengi onun yanaklarında;
Sonsuzdur renklenme, yoktur özden doğuşunda..

Tozlarda beyaz bir kırmızı da çıkabilir;
Onun beyazı yeşillendiren siyahlığında..

O ki şanı renklenmedir ve renk özündedir;
Bu durumda renk bulunmaz onun öz zatında..

Ne zaman ki bir güzellik tam olarak doğar;
Her güzellikte de üstün odur tek zatında..

Ey ceylân yavrusu büyü salınıp geliş de;
Güzellikten bir temizlik kap teşbihatında..

Sen hicazlı ceylan mısın ki yoksa Zeynep mi?
Aşık hayretinde berdevam her sarışında..

Allah için bir haber hepten alabildin mi?
Bilinmez nüktesini benli yanaklarında..

Salınmış saçların onun bağları mıdır ki?
Örgüleri sayılır düştüğü omuzlarda..
Kâküllerin kıvrımı beninin derinliği;
Yabancı kuşu dehşete verdi pençesinde..

Yemin olsun, o kaim olan ahed zata ki;
Cümle sıfatları sıyırıp geçti ıssız dağda..

Bu diyarda miğfer giyenden gayrı bulunmaz;
Benim diri ve bekçi turaları yanımda..

Mukaddimenin sonuna geldik; bir fasıl daha açalım.. İyi dinle ve anlamaya çalış.. Bazı isimlerin özellikleri anlatılacaktır..

AHADİYET: Esma ve sıfatların yokluğunu ister.. Hem de izleri ve bu izlerin sebeb ve tesirleri ile..

VAHİDİYET: Bu âlemin fena bulmasını ister.. Hak isimleri ve ona ait vasıfların zuhuru ile..

RÜBUBİYET: Bu âlemin bekasını ister..

ÜLUHİYET: Bu âlemin fena bulmasını gerektirir.. Ama kendi beka gözünde.. Bu âlemin bekası ise.. fena gözündedir..

İZZET: Hak'la halk arasındaki nisbet benzerliğini defe çağırır..

KAYYUMİYET: Allah'la kulu arasındaki nisbet vukuunun sağlanmasını ister.. Zira, KAYYUM: Kendi nefsi ile kaim olandır.. Bir de onunla kaim olandır..

Hülâsa olarak: Bütün bu ibarelerden her biri, kendisi için ne gerekli ise.. onu iter..

Şimdi bazı şeyler daha anlatacağız ki, yukarıda geçen cümleleri açıcı olacak.. Dinle..

Deriz ki:

— AHADİYET tecellisi cihetinden bakılınca, ne bir isim; ne de bir vasıf kalır..

— VAHİDİYET tecellisi cihetinde ise.. halk yoktur. Çünkü bu sıfatın zuhur yönünde bir sultanlığı vardır.. Öyle bir suretle ki: Her varlığa suret getiren bu sıfattır..

— RÜBUBİYET tecellisi yönünde de Hak ve halk vardır. Hakkın ve halkın vücudu için bu sıfat gereklidir..

— ÜLUHİYET tecellisi cihetinde ise.. ancak Hak vardır.. Ama onun sureti halktır.. Ve.. ancak halk vardır.. Onun mana ciheti ise.. Haktır.

— İZZET tecellisinde ise.. kulla Allah arasındaki nisbet kalkar..

— KAYYUMİYET sıfatı cihetinden bakılınca da, Rabb sıfatının varlığı için, Rabb olarak kabul edilecek bir zata ihtiyaç vardır.. Ki bunun adı: MERBUB'dur.. MERBUB sıfatının varlığına da, Rabb sıfatından bir katkı mutlaka gereklidir..

Bu son cümle biraz kapalı geçti.. Onu, şu cümlelerle bağlamak isteyerek deriz ki:

— O, zâhir ismi cihetinden bakılınca, eşyanın aynıdır. Batın ismi cihetinden bakılınca da, eşya onun aynı olur..

**

Allah'ı tenzih et kı, şanına bu yarar;
Bunu ne gafiller ne de ayıklar anlar..

Onlarda ne varsa, zattan sıfattan yana;
Hakikat olamaz, rayihadır ki kokar..

Onlar ki ihsandalar öyle sanırlar ki;
Olmuş.. haşa nasıl o olur bu kalıplar?.

İlâh kul olamaz, olamaz o sonsuzdur;
Nasıl sonsuz varlık sonu olana sığar..

Zat birdir üstün vasıflar dahi Allah'ın;
Süflî düşük sıfatlar zayıf kula yarar..

***

Mukaddimeyi burada tamamlamış bulunuyoruz.. Şimdi esas kitaba başlama sırası geldi.. Yerlerinde de görüleceği gibi bu kitabı ALTMIŞ ÜÇ BÖLÜM yapmış bulunuyoruz.

Doğru yola hidayet Allah'tır..

IV
BÖLÜMLER

1. BÖLÜM

Z A T

Başlıktan da anlaşılacağı gibi, bu bölümde Z A T dan bahsedilecektir..

Z A T bir emirden ibarettir..

Manasına alınabilir..

Bu, öyle bir iştir ki; İsimler ve sıfatlar ona dayanmaktadır..

Ama, isimlerin ve sıfatların özlerindedir.. Vücut halini alışlarında değil..

Bir isim veya sıfat düşünün.. Bunların hangisi olursa olsun; dayandıkları şey; Z A T'tır.. Bu:

— Z A T ..

Tabirini kabul eden: İster mevcud bir şey olsun; isterse A N K A gibi yok olsun..

Bu manadaki inceliği anlamaya bak..

Mevcud, iki yönden mütalaa edilir:

a) Katıksız varlık.. Yani: Mevcud..

İşbu varlık; yüce yaratıcı Allah'ın zatıdır..

b) Yokluk karışımı varlık.. Yani: Mevcud..

İşbu türden varlık ise.. Bu yaratılmışların zatıdır..

Burada önemli bir nokta daha var ki, onu da bilmen gerekir..

Sübhan olan yüce Allah'ın zatı, kendi nefsinden ibarettir.. Öyleki: Yüce Allah onunla vardır.. Zira o: Nefsi ile kaimdir..

O: yüce zat odur ki: Kendi kimliğinde, isimleri ve sıfatları hak etmiştir..

Durum böyle olunca o zat: Her suretin kabiliyetine göre suret olur..

Bütün mana ondadır..

Daha açık anlatayım: Her tür sıfatın istediği her türlü vasfa girer.

Kemal hükmü mefhumu üzerine delâlet eden her isimden, o yüce zat, hak taleb eder..

Onun kemal dereceleri çoktur.. Bu cümleden:

— Onun sonsuz oluşunun idrâk edilemeyişini..

Söyleyebiliriz..

Bu manada bir hüküm şudur: Kemal dereceleri tüm olarak idrâk edilemez.. Ama ona göre bunlar idrâk edilebilen şeylerdir.. Böyle olması gereklidir.. Çünkü: Onun için bir cehalet imkânsızdır..

Bu manayı da iyi belle..

Anlatılan manaları, aşağıdaki kasidede söyledim:

İhata ettin mi mücmel, mufassal haberini;
Zatını ey toplayan sıfatların her birini..

Yoksa yüceldi mi yüzün tüm kavranmaktan yana;
Sardın ki kuşatılmaya zatının derini..

Haşa sana son buluna.. haşaki olasın sen;
Sana cahil.. ah.. neyle silerim hayretlerimi?

Aşağıda anlatılacak hususlara dikkatle bak; bil..

Allah-ü Taâlâ'nın zatı: Gizli tekliğinden ibarettir..

Öyle bir teklik ki: Bütün ibareler onun üzerine düşer.. Ama onun manasını pek çok yönden anlatmaya yetmeyecek bir şekilde..

Zira o: Getirilip çözülen ibarelerin anlatılışı ile idrâk edilemez.. İşaretten doğan bilgi ile onun tekliğini fehmetmeye yeterli değildir..

Şu bir gerçektir ki: Hangi şey olursa olsun; onun bilinmesi, anlaşılması: O şeye denk ve münasib bir şeyle olur.. Yahut, o şeye aykırı olan zıddı ile bilinir..

Halbuki Allah-ü Taâlâ'nın zatına karşı bu varlıkta:

Denk bir şey yoktur..

Münasib bir şey yoktur..

Aykırı bir şey yoktur..

Hele ona zıd bir şey hiç olamaz..

İş öyle bir raddeye geldi ki:

Onun sözde manası için kullanılan istılah yönü uçup gitti..

Bitti.. bitti artık, insanlar için onu idrâk silindi..

Yüce Allah'ın zatı üzerine kelâm eden susar oldu..

Oynayıp zıplayan donup kaldı..

Bakanın da gözleri kamaştı..

Öyle bir izzete büründü ki: Akıllar ve fehimler onu idrâkten yana yaya kaldı..

Yüceldi.. Yüceldi fehim ve efkâr kuşları.. onun sahnında cevelan edemez oldu..

İlmin sonradan olmuşu da, ezeldeki de ona ilişemez..

Sınırlamanın ne büyüğü, ne küçüğü, artık onu derleyip toplayamaz..

Mukaddes kuş bu boş fezanın derinliğine uçtu..

Bu yüce semanın havasında bütünüyle yüzüp gezdi..

Ve.. kâinatın tümünde kaybolup kaybolup geçti..

Hakikatını bulmakla, ayan beyan açık hale varmakla isimlerinde, sıfatlarında perdesini araladı..

İşbu hal ile nice mesafeler kat etti: Hüdustan ve kıdemden..

Sonra.. Turlar atarak, yokluk şahikasına uçtu.. Onu şöyle buldu: Vücudu mutlak gerekli.. vacip.. Olsa da olur; olmasa da olur.. diye bir şey olamaz.. Bir yitirilmişi varsa.. ona göre o: Kayıp sayılmaz..

O mukaddes kuş, artık aradığını bulmuştu.. Bu yapma âleme dönmek istedi.. Ne var ki, bir başka şey daha istiyordu: Bir alâmet.. bir nişan.. Uçup gittiği âlemden buraya getireceği bir nişan..

..Ve dilek kabul edildi.. O güzel güvercinin kanadına şunlar yazıldı:

— Şimdi.. gerçek olan sen.. ey çözümü güç bilmece.. tılsım.. Osun ki:

Ne zatsın; ne isim..

Ne gölgesin; ne resim..
Ne ruhsun; ne cisim..
Ne vasıfsın; ne sıfatsın.. Ne de künye..
Varlık senin.. Yokluk senin.. Sonradan olma senin için, öncelik de senin..
Zatına göre yoksun.. Ama nefsinde mevcutsun..
Nimetinle bilinirsin.. Bir cins, çeşit olmadan yana yoksun..
Sanki sen: Emaneten yaratıldın.. Sanki sen: Ancak eserleri göstermekten ibaretsin..

Açık dilinle, zatına deliller getirirsin..
Seni yaşar buldum.. bilgin gördüm.. güçlü tanıdım.. Konuşan, gören, duyan kabul ettim..
Cemal sıfatı varlığında dürülü.. Celâl sıfatına da nail oldun..
Kemalatın bütün çeşitlerini, kendinde topladın..
Senden başka bir mevcut tasavvur ettiğim şey hiç olmuyor.. Bunun isbatı imkânsız..
Güzelliğine gelince: Her yönüyle tamdır..
Sonra.. bak.. bu kelâmın muhatabı sensin.. Ama, sen de olursun; ben de olurum..
Ey.. burada yok olan.. Ne var ki, seni yine burada bulduk..

İdrâk noktaları yüce;
Âlemleri de gizlice..

Çokçadır tehlikeleri
Vuruşları da sessizce..

Gözler onu görmeyince;
Sınır da alamaz içe..

Vasıf getiremez öne;
Ona nedim olan nice..

Önünde ibare dilsiz;
İşaretleri gidince..

Mamuresi de yıkılır;
Çarpışanı devrilince..

Yüce ama, sema değil;
Ruhtur da, değil melekçe..

Hem sultan hem de mülkü var;
Mahremleri de azizce..

Bir göz ama bu göz değil;
İlimdir değil haberce..

Bir fiildir de izi yok;
İşaretleri bilmece..

Kutuptur felek üzere;
Güneştir yola esence..

Bir tavustur yükseklerde;
Görünüşte de pek yüce..

İstılahla da saridir;
Hem satırdır enmuzece..

Hep ruhumdur âlemleri;
Varlıktan yana temizce..

İşte yapılmış bir evdir;
Bir savaştır ki renklice..

Kanı diken diken ölü;
Nefesi derli topluca..

Zatı da tecrid edilmiş;
Hem sıfattır dahi tekçe..

Nisanları da sıra sıra;
Okunurlar yazarınca..

Nefyi kendi kapsamında;
Varlık temizdir özünce..

Bilinir de bilinmez de;
Kim uykucusu kalkınca..

Nefiy olsa da sabittir;
Atılsa yine gerekçe..

Bir işarettir bilinir;
Bir yayındır ki eserce..

Tamaha dahi kapılma;
Görmezsin onu mahremce..

Şayet ganimetçi isen;
Ganimetleri hazırca..

Onun mağrib kuşu Anka;
Sensin onunla dilekçe..

Ve nasıl uygun olursa;
Karışık ya da temizce..

Denizdir aldatması var;
Dalgaları koca koca..

Ateştir külleri de var;
Süslenir onu sevince..

Bilinmez, vasfı edilir;
Marife olur nekrece..

Vahşîdir ülfet edilir;
Kalb de bağlanır zalimce..

Bir bildiğini söylesem;
Sen durmazsın insaflıca..

Bilmediğini söylesem;
Ama sendedir bilmece..

Sırrım onun kimliğidir;
Benliği de tam ruhumca..

Kalbim de onun kürsüsü;
Hizmeti olur cismimce..

Onu akıl ediyorum;
Ama durumum cahilce..

Kim onları, aparır ki;
Ki koyunları seslice..

Saklarım da yükseldikte;
Hem de bilirim döndükçe..

İmlâ olunca yazarım;
Seni korkutur durunca..

Tenzih ettim uryan oldu;
Benzettim kaydı gizlice..

Cisme benzettim de çıkıştı;
Bana dayanma o güce..

İndirdim ola kayıp gitti;
Dağıttı hep güzellikçe..

Ona bağlanan kavuşur;
Kirpiklerdedir kesmece..

Sicili yanaklarında;
Şuleleri de parlakça..

Gözlerinde sürmesi bir;
Mızrak gibi durur ince..

Tükürüğünde de bal var;
Ve bir fidandır o boyca..

Lüle lüledir saçları;
Dişleri güler zalimce..

Bilekleri nakış işli;
Saçları dahi siyahça..

Dişleri beyaz beyazdır;
Tebessümü dahi alca..

Parmağındaki şaraptır;
İhsanları büyülüce..

Latifeleri vehimdir;
Buna şaşmak gerek bence..

Bilinmez vasfı edilir;
Anlaşılır saltanatça..

Yabancıyla, ülfet oldu;
Konuşmaları kalbimce..

Sanatı dahi yırtmaktır;
Öldürmek de âdetince..

Ayırmak oyuncağıdır;
Yemekleri ağuluca..

Yaygın olan terkibi var;
Bağlanır o çözülünce..

Ne cevherdir ne de araz;
Ne hasta sayılır sağca..

Oktur, hedef dahi odur;
Yayları dahi şaşkınca..

Bir ferddir ama çoğaldı;
Topluca hem de ayrıca..

Önümüz ve kalanların;
Hepsi de onun, âlemce..

Cahildir ama ilimdir;
Harptir ama selâmetçe..

Zulüm gibi ama âdil;
Tehlikeleri yaygınca.

Ağlatır güldürür beni;
Ayıltır eder sarhoşça..

Hem kurtarır hem de boğar;
Dileğimdir duruşmaca..

Bazan olur oynaşırım;
Bazan dahi arkadaşça..

Bazan hepten tanışmayız;
Bazan dahi konuşmaca..

Bazan bana vuslat verir;
Bazan da kucaklar dostça..

Bazan benimle cenk eder;
Bazan da bakar hasımca..

Böyle.. bu ferahtır desem;
Karşımdadır öfkelice..

Eğer ona korktu desem;
Ki metin durur görünce..

Yabancılık eder durur;
Hiç tanınmaz; bir bilmece..

Bir zattır ki vasfa gelmez;
Düsturları da çok yüce..

Bir güneştir aydınlatır;
Şimşekler çaktı parlakça..

Bir sözdür yayıldı böyle;
Kuşları beni aşınca..

İki zıd dahi birleşti;
Onda yoktur ayrılmaca..

Bir kaynaktır ki kaynadı;
Dalgaları da coşunca..

Tadana zehir kesilir;
Misk olur hep koklayınca..

Alâmetleri kaybolur;
Dalana denizdir onca...

*
* *

Bundan sonra; o yeşil kuşun kanadına, kibrit-i ahmer mürekkebinin kalemi ile şu satırlar yazıldı:

— Bundan sonrasına gelince..

Azamet ateştir.. İlim sudur. Kuvvetler de havadır..

Hikmet topraktır ki: Ferd, vasfını alan cevherimiz onun gerçekliğini bulur..

İşbu cevherin iki arazı vardır:

a) Ezel..
b) Ebed..

Aynı biçimde o cevherin iki vasfı vardır: :

a) Hak..
b) Halk..

Aynı şekilde o cevherin iki naatı —sıfatı— vardır:

a) Kıdem..
b) Hüdus..

Aynı değerde o cevherin iki adı vardır:

a) Rabb..
b) Abd..

Aynı yönde iki yüzü vardır:

a) Zâhir.. Ki, bu, dünyadır..
b) Batın.. Ki bu, âhırettir..

Aynı yoldan o cevherin iki hükmü vardır:

a) Vücub.. Varlığı gerekli olmak..
b) İmkân.. Oluşu da, olmayışı da eşit olmak..

Yine o cevhere iki yönden itibar edilir:

a) Kendi özüne göre yok oluşu.. Başkası için mevcud oluşu..
b) Kendisi için var oluşu.. Başkası için de yok oluşu..

Yine o cevherin iki marifet yönü vardır:

a) Önce vücubiyetini kabul etmek; sonra da selbiyeti cihetine gitmek..
b) Önce selbiyeti cihetine gitmek; sonra vücubiyetini kabul etmek.

Sonra..

O cevherin anlaşılması babında bir noktası vardır ki, çok dikkat gerek.. Zira onda:

Bir sertlik vardır..

Onun ibareleri çözülürken, manalarından inhiraflar olabilir..

İşaretleri çözülmeye çalışılırken, dikkat başka cihete dağılabilir..

Sakın ha.. Sakın ey kuş, bu yazılanları çok iyi korumaya bak.. O kadar ki: Yabancı onu okumasın.

O kuş, bu semalarda uçuşunu sürdürdü.. Hali: Ölüm içinde dirilik.. Helâk içinde beka.. Taa, topladığı kanatlarını açıp yayıncaya kadar.. Kapamış olduğu gözünü açıncaya kadar..

Bir de baktı o: Kendi dışında değil.. Kendi cinsinden başkasına salınmış değil..

Bir denize girmiş ki: Ondan hariç gibi..

Her nekadar ondan içmekte ise de, yine susuz; yine içi yanık.. Ondan yana hiç bir şey demedi.. Ama ondan bir şey de kaybetmedi..

Mutlak kemal derecesini hakikat olarak: Kendi nefsinden ve zatından ibaret buldu.. Hal böyle iken; onun sıfatlarından bir sıfata dahi, sahip olamadı ki: Zat ve sıfat isimlerine hakkıyle bürüne..

Sonra o aradığı yüce varlığın bir tutulacak yeri de yok ki: İttifak, ihtilaf hükmü ile de olsa, ona yapışıp kala.. Tam manası ile, onun sıfatlarından birinde mekân tuta..

Bu işler böyle olunca, o kuşun bu tayin âleminde, kendine has bir kemal durumu olmadı..

Uçuşunda bir kemal durumu varsa o da, ancak kendi âleminde ve kendine tayin edilen mahalde oluyor.. Bu durumda ise, kanatlarında işaretli yerlerde, kendisine ancak, inhisarlı bir hal kalıyor..

Bundan sonra o kuş baktı: Aradığı yüce zatın mehtabını kendi özünde hakikat olarak gördü.. Artık o güneş içinde doğmuştu.. Onun nurunu söndürmeye de, güç yetiremiyordu..

Bir şey bilmez gözüktüğü halde, biliyordu..

Bir yerden göçüp gidiyordu; ama bakınca yine ilk olduğu yerde durduğunu görüyordu..

Onun dilsiz konuşması vardır; dilli de konuşabilir..

İrfan duygusu tamdır.. Onda bir kayganlık yoktur..

İrfan bakımından; âlem halkının irfanına sahip olduğu varlıkta, en girginidir.. Bir açıklama olduğunda, en uzağı yine o görünür..

O irfan sahasına, halk arasında en uzak olan olduğu gibi, onların en yakın olanı yine odur..

Onun kelâm harfleri okunmaz.. Manasını anlamak ve derinliğini kavramak güçtür..

Onun harfi üzerinde vehmı bir nokta vardır.. Daire, onun üzerinde devrini tamamlamaya çalışır..

Ve noktanın özünde bir âlem yaşar.. O âlemde yuvarlak bir daire gibidir..

Yine onun için, iki noktayı kasdediyorum; sözü geçen daireden bir nokta vardır..

O nokta ise.. o dairenin umumî heyeti cüzlerinden bir cüzdür..

Daire bütünüyle, o noktanın genişlik yanlarından birindedir..

Adı geçen nokta, özünde basit; ama duruşuna göre mürekkeptir..

Zatı yönünden tektir..

Aydınlığı yönünden bir nurdur.. Bilinmeyişi ciheti ile de, zulmettir.

Nice şeyler söylendi; değil mi?. Hemen hepsi, işaret ve imalı söz-

lerdi.. Böyle olunca: Hiç biri o yüce zatın hakikat noktasına isabet etmez.. Başka türlü olması da imkân dışıdır..

Zira, bu dil, onun anlatmakta lâl oldu.. Kısıldı; kaldı..

Zaman da ondan yana faydasız.. Dardır.. Sıkıştırılamaz ona; zira o da, belli bir haldedir.. Ölçülüdür.. Ölçülü olan, bir ölçüsüze nice zarf olur? Kab olur?

Yücedir Allah.. Şanı büyük.. Bütün rifat dereceleri olan sultandır. Azizdir; deyyandır..

Hindin bölgesinin ev eşikleri çok engellidir;
Binaları yüce, kapıları dahi şereflidir..

Onun ötesinde nice boyunlar vuruldu gitti;
O işte halk güçsüzdür, çeviremez engebelidir..

Hey.. orada bir rüzgâr esecek olsa dehşetinden:
Akıllar gider, kalbler çarpar zira dehşetlidir..

2. BÖLÜM

İ S İ M

Burada, umumî bir ifade ile İSİM üzerinde durulacak; ona göre mana verilecektir..

İSİM: Kendisi ile ad konan bir şeydir..

Şöyle ki:

Fehim gözünde isim verileni gösterir..

Hayalde, o isim verilene suret verir..

Vehimde, o isim verileni hazır eder..

Fikirde, o isim verileni düşündürür..

Sonra isim verilen şey, adı geçtiği zaman, almış olduğu isimle ezberlenir..

İsim verilen, akılda yoklanınca, yine o isimle akla gelir..

Bu isim verilen şeyin: Var olması, yok olması ile, hazırda veya kayıp olması, İSİM durumunda bir değişiklik yapmaz..

İsmin kemâl yönünden ilk büyüklüğü: Kendisi ile ad alan şeyin; kendisini bilmeyene İSİM yolundan bildirmesi ile başlar..

İsmin, isim verilene bağlanışı, için dışa bağlanışı gibidir..

Esas mana anlatıldığı gibi olunca: İsim, kendisi ile ad alan şeyin aynı olur..

İsimlendirilen şeyler arasında, öyleleri vardır ki, yok görünür.. Ama, kendi varlığı içinde.. Fakat, konuşulurken aldığı isimle vardır.. Buna misal: Anka-i Mağrib'dir..

Aslında o, belli bir varlık değildir.. Ancak ismi ile vardır.. İşte bu isimdir ki: Onu bir varlık haline getirmiştir..

Yine bu isim yolundandır ki: İsim sahibi zata gerekli olan sıfatlar bilinir..

Durum anlatılan yola girince, isim verilen şey, bir başka olur; isim çerçevesini aşar.. İsîm, isimlendirilenden başka olur..

Mısal olarak: Bu yolun ehli dilinde geçen: Anka-i Mağrib, mefhumu muteberdir..

Mana bu olunca: Anka-i Mağrib üzerinde az duralım.. O nedir?.

O, öyle bir şeydir ki: Akıllardan fıkirlerden uzak duran, özel durumu, yapısı, nakşı ile, azameti icabı bu misal âleminde benzeri mevcut değildir..

— Anka-i Mağrib..

Adını alması da bu mana icabıdır..

Şimdi düşün.. Anka-i Mağrib için getirilen isim, onun için verilen mana hükmünü kapsar mı?.. Şüphesiz kapsamaz..

Sanki o isim, analtılan mana için ona konmamıştır; külli bir hal ile, akla uygun bir mana için konmuştur.. Özellikle varlık mertebesindeki rütbesi ezberlensin diye..

Taki, böylece yok olmaya ve onun: Zatında, anlatılan hükümde olduğunu bilesin..

İşte.. İsmin, ad olduğu yeri bu yoldan bilmek mümkündür.. Fikir dahi, o adlananın akla uygun manasına bu yoldan girer..

*

Yukarıda nisbeten çözümü güç cümleler geçti.. Mana ağırlaştı..

Fakat sen: Bu sözlerdeki ağırlığı kaldır.. Tomurcuklar arasındaki gülü dermeye çalış.. çıkarmaya bak.. Zira, aşağıda anlatılacaklar için lüzumludur..

***

Şımdi, halk mefhumundaki Anka-i Mağrib ismi, Hak manasındaki Allah adı, açıları ters orantılı bir zıdlık teşkil eder..

Misal: Anka-i Mağrib adı ile adlandırılan, aldığı ada karşı kendi özünde halk olarak yoktan ibarettir..

Allah adı ile anılan yüce zata gelince: Hak olarak sırf varlıktır..

Ancak yüce Allah adı ile, Anka-i Mağrib mefhumu arasındaki zıdlık bir yönde kalkar.. O da: Esas varlıklarına, ancak isim yolundan gitmek.. Şöyleki:

Anka-i Mağribe, ancak isimle varılır.. Ve o: Yalnız bu itibara göre mevcuttur..

Yüce Hak ise.. aynı minvalde ancak isimleri ve sıfatları yolundan vâsıl olunan bir varlıktır.. Bu yol, geniş bir alandır; Hakkın marifetine geçmeyi mümkün kılar.. Başka türlü imkânsızdır..

Hasıl-ı kelâm: Allah-ü Taâlâ'ya vuslat için Allah ismi yolundan başka bir yol yoktur..

***

Bu yüce ismi unutma, manasını bil..

Çünkü bu ismin kazandığı bir varlığı vardır.. Bu varlığı: Hakikatı ile birleştiği için bulmuştur..

Durum anlatıldığı gibi olunca, yüce Allah'a varan yolu onunla aydınlanmış olur.. İnsandaki mana büyüklüğü de, onunla mühürlenmiş olur.. Rahmete eren kimse dahi, onunla rahman'a varır..

Bu mana açısından şöyle bir hükme varmamız mümkündür: Bir kimse, mühürün nakşına bakar kalırsa.. onun Allah ile oluşu isimde kalır.. Ama ondaki nakşa, yazıya bakmaz da, başka yanları ile kalırsa, onun da Allah ile oluşu sıfatlara dayanır..

İşbu iki halin dışında, bir başka durum vardır ki: Tam bir üstünlük sahibidir.. Meselâ:

Bir kimse mührü parçalarsa.. isimi de, vasfı da geçmiş olur.. Böyle olunca da, o kimse: Yüce Allah'ın zatını bulur.. Sıfatlarını da görür.. Sıfatlar da, kendisine kapalı kalmaz..

Bu durumda, o yüce zata varan kimseye bir vazife düşür: Hak ile halk beynini bulmak..

Bu beyni bulup birleştirmek kolaydır..

Şayet o kimse: Yıkılıp çökmek üzere olan duvarı tekrar yaparsa.. parçaları dağılma tehlikesi geçiren mührü yapıştırır kuvvetendirirse.. olur.. İşte o zaman, olduğu âlemde kalır.. Zevkle yaşar..

.. Ve böylece onun:

— Hak ve halk..

Namları ile yad edilen iki yetimin hissesini yeterince ödemiş olur. Hem de, onların erginlik çağlarında.. Hem de, her iki halin hazinelerini bularaktan..

Kademe kademe geçiyoruz.. Yukarıda anlatılanları bildinse.. daha ötesine geçeceğiz..

Bunu da, iyi kavrayıp anlamaya gayret eyle..

Bütün noksan sıfatlardan temiz olan yüce Hak: Allah adını insana bir ayna yapmıştır..

Bu manayı yüzüne baktığı zaman anlar.. Bilir.. Hem de gerçeğe dayanan bir ilimle.. Özellikle:

— **«Var olan Allah imiş.. onunla birlikte bir şey yok imiş..»**

Cümlesi ile ifade edilen mananın gerçek yüzüne geçer..

O yüze geçer geçmez, kendisine bir keşif kapısı açılır.. O keşif sayesinde görür ki:

İşitmesi, Allah'ın işitmesi..

Görmesi, Allah'ın görmesi..

Konuşması, Allah'ın konuşması..

Hayatı, Allah'ın hayatı..

İlmi, Allah'ın ilmi..

İradesi, Allah'ın iradesi..

Kudreti, Allah'ın kudreti..

Evet.. görür ve anlar ki: Kendinde bulunan bütün bu duygular, asaleten yüce Allah'ındır..

Yine bilir ki: Kendindeki o duyguların cümlesi; bir mecaz, bir ariyet, emanet olarak kendisinde..

Hem hakikat yönünde; hem de mülk olarak.. Ne varsa, hepsi Allah'ın..

Bu manayı, bir âyet-i kerime ile açalım:

— **«Allah, sizi de, yaptığınız işleri de yarattı..»** (37/96)

Bir başka yerde ise.. şöyle buyuruldu:

— **«Siz ancak putlara kulsunuz... Böylece iftira yaratır durumdasınız..» (29/17)**

Görülüyor ki, manalar birleşti: Kul yaratıyor; Allah yaratıyor..

Şimdi düğümü çözelim: Sanki, bir şeyi kullar yaratıyor; ne var ki, aslında o şeyi yaratan Allahtır..

Yaratma işi: Kullarda, mecaz yolu ile ve emaneten bağlanmıştır.. Ne var ki, hem mülkün sahibi oluşu, hem de tam bir bağlantı ile Allah'ındır.

Derin bir mana kapısı açtık.. Daha da ineceğiz.. Dinleme ve anlama gücüne sahip olarak dinle..

Bütün bu anlatılanlar, bir zevk işidir.. Böyle olunca, bu yüce ismin aynasında yüzüne bakan bir kimse: Zevk olarak bu ilmi elde eder..

Anlatılan zevke erdikten sonra da, o kimsede, tevhid ilmi çeşidinden vahidiyet ilmi vardır..

Herkim anlatılan makama yerleşirse:

— Allah..

Diye çağırana icabet edip cevap veren olur.. Çünkü o: Allah isminin mazharıdır..

Bundan sonra o kimse, bir yükselme kaydeder; yok olma durumu kederini siler; İlme doğru safa seyrini, varlığı bir gerekli varlık halini alırsa.. sonunda, yüce Allah onu, kıdem zuhuru ile, sonradan olma kirinden de temizlerse.. İşte o zaman, Allah isminin aynası olur.. Buna misal: İki aynanın karşılıklı duruşu gibidir.. Böyle olunca da, o aynada ne varsa.. bu aynada da o olur..

Bu makama varan kimse için duanın kabul olunma ihsanı yapılır.. Kim için dua ediyorsa.. Allah o duayı kabul eder.. Kime darılıyorsa.. Allah ona darılır.. Kimden razı ise.. Allah ondan razı olur..

Bu makamı bulan kimsede, tevhid ilmi çeşidinden, ahadiyete kadar ne varsa.. mevcuttur.. Ahadiyetten yukarısı değil..

Bu anlatılan makamın sahibi ile, zatî tecelliye eren kimse arasında bir incelik vardır.. Şöyleki:

Bu makamın sahibi, yalnız fürkanı okur.. —sıfatlar âlemini okur, manasına alınabilir..—

Zatî tecelliye eren kimse ise.. nazil olan cümle kitapları okur..

Bu manadaki inceliği anla..

***

Bil..

Bu Allah ismi, bütün kemal derecelerinin temel maddesidir..

Nekadar kemal derecesi varsa.. hepsi bu yüce ismin kubbesi altındadır.. Onun dışında hiç bir kemal derecesi bulunmaz..

Bu durum ki böyle oldu: Yüce Allah'ın kemal derecelerine bir son olmayacağı açıktır..

Çünkü: Kendi zatından, meydana getirdiği hangi kemal derecesi olursa olsun; kendi gizliliğinde, ondan daha üstünü, daha temellisi vardır.. Böyle olunca, elbette onun kemal durumunun sonunu bulmaya yol olamaz...

Yani: Onun katında, gizli bir kemal derecesi bırakmama yönünden..

Bir başka kapı açalım.. Şu yoldan ki: İnsanda bu akıl yolu ile bilinen bir temel madde vardır.. Aynı zamanda, bu kâinatta da vardır.. Bunun bir kabiliyeti de, çeşitli görüntü suretleri açığa çıkarmaktır..

Şimdi düşün: Buradaki bir temel maddenin kabiliyetli olduğu suretlerin hepsini; artakalan olmamak üzere bilip bulmaya bir yol var mıdır?.. Elbette olamaz.. Zira, hiç bir şekilde onun suretlerinin sonuna varıp:

— Bu iş burada biter..

Deyip bir idrâk noktası bulmaya imkân yoktur..

Yine düşün: Anlatılan durum, bu yaratılmışlar âleminde ki böyledir; o yüce, her yönüyle büyük Hak'ta nasıl olur?.. Onun kemal derecelerine nasıl bir hudud çizilir?

Bu büyük bir iştir..

Her kimeki, yüce Hakkın tecellilerinden bu yönde bir tecelli gelirse.. özünü idrâkten aciz kalır ve şöyle der:

— Bir şeyi kavramaktan yana acizliği idrâk, idrâkin taa, kendisidir..

Ne var ki, bu tecellinin de ötesinde bir tecelli vardır.. Onu da unutmamalı.

Meselâ: Yüce Hak bir kimseye, mana tecellisi içinde tecelli eder ve ilmi cihetinden kendisinin aynı olduğunu, aynı oluşu cihetinden hakikatı bulmuş olduğunu anlatırsa.. gayrı böyle bir tecelliye eren, acizlik dili ile konuşmaz.. İdrâkten aciz olduğunu söyleyemez.. Bu manaya aykırı bir yöne de kayamaz..

— Peki ne yapar?

Diyeceksiniz; anlatalım:

— Her iki tarafı da özüne çağırır..

Sebebine gelince: Onun makamı öyle bir makam olmuştur ki, onu anlatabilmek imkânsızdır.. Zira, o: Yüce Allah'ın zatında, en yüce makama yükselmiştir..

Sen de onu ara.. O makamı iste.. ondan yaya kalma; yanılma..

*
* *

Yukarıda anlatılan manada söylenen şu şiir nekadar güzeldir.. Allah, söyleyene rahmet eyleye..

Allah-ü ekber.. bu deniz nekadar kabardı;
Esen fırtına ile dalgalandı inciler saçtı..

Elbiseni çıkar, ona dal, sonra bırak gayrı;
Sendeki yüzmeyi, övünülür yanı kalmadı..

Ve.. öl.. zira Allah denizinde ölü rahattır;
Hayatı Allah hayatı oldu, öz ömür aldı..

*

Şimdi, o yüce Allah ismini bir başka yönü ile işleyeceğiz.. Bunu da bilmen gereklidir..

Sübhan olan yüce Hak: Allah ismini, ilâhî manaların suretine de, ilk temel maddesi yaptı..

Cenab-ı Hakkın kendisinde, kendisi için nekadar tecellisi varsa.. hepsi, bu Allah isminin kapsamına dahildir.. Geri kalanı sırf zulmettir. Ki;

— Zatta, zatın batın yanları..

Adı verilir..

Bu yüce Allah ismi, anlatılan zulmete bir nurdur.. O nurla, Cenab-ı Hak kendisini görür..

.. Ve halk o nurla, Cenab-ı Hakkı bilmeye ulaşır.

Bunu da böyle bilesin..

Biraz da, bu kelime üzerine söylenen itikad âlimlerinin fikirleri üzerinde duracağız.. Bu yüce kelimeyi, çeşitli yönleri ile eleştirenleri dinleyelim..

Faydalı olacağı düşüncesi ile onları iyi dinleyelim..

Mütekillim âlimlere göre, bu yüce Allah kelimesi: Üluhiyet istihkakı olan bir zatı anlatan sancaktır..

Evet.. onların istilahında, bu yüce ismin delâlet ettiği mana budur..

Ayrıca, ulemanın bu yüce Allah isminin kelime türeyişi üzerinde çeşitli görüşleri var..

Bazıları der ki:

— Bu kelime dondurulmuştur.. Kendi başınadır.. Ve ona cins olacak bir kök yoktur.. Dolayısı ile, başka bir kelime kökünden de türememiştir..

Bu görüş bizim mezhebimizin görüşüdür ki: Henüz kelimeler türememiş, türeyen kelimelerden bir şey de türememiş iken Cenab-ı Hak bu:

— ALLAH..

Adı ile söylenir, anılırdı..

Bu yüce ismin, bazı kelime kökünden türediğine kail olanlar ise şöyle diyor:

— Bu kelime: ELEHE YELEHÜ, kökünden gelmiştir.. Bu kelimeler ise.. aşka gelenin halini dile getirir..

Şimdi bu aşkın manası üzerinde duruşlarına bakalım. Demek istiyorlar ki:

— Anlatılan mana, yüce Hakkın geçerli iradesi üzerine; kâinatın kendi özelliği ile, onun kulluğuna düşkünlüğü ve onun azameti önünde zilleti istemeleridir..

Zira kâinat, kendi oluşları icabı, kendilerine gelen Hakka kulluk istek, arzu ve aşkına karşı bir savunma gücüne sahip olamaz.. Demir cinsi şeyleri'n mıknatısa can atıp içten bir yöneliş gösterdikleri gibi.. Onlar da, mıknatısın çekiciliği karşısında güçsüzdürler..

Kâinatın bu içten duyduğu Hak kulluğu aşkı, bir tesbihtir ki: Onun bütünüyle anlaşılması zordur.. Anlaşılamaz..

Kâınatın ikinci bir tesbihi daha vardır ki: Hakkın zuhurunu kendisinde kabullenişidir..

Kâinatın üçüncü bir tesbihi ise.. Kendisinin Hakta halk olarak zuhurudur..

Kâinatın, yüce Allah'ı tesbih ediş şekli daha çoktur.. Bitmez..

Zira, kâinatın; yüce Allah'a ait her isimde bir bağlantısı vardır.. O ilâhî isme uyan biçimde tesbihini yapar..

Sayı itibarı ile, çokluğundan ötürü, hesaba kitaba sığmayan bu tesbihlerin tümü bir dille ve bir anda Allah için yapılan tesbihlerdir..

Ve.. bu varlık âlemi ferdlerinden her birinin, yüce Allah ile olan halleri bu minval üzere devam edip gider..

Anlatılan mana icabıdır ki: Yüce Allah, kelimesinin yukarıda sözü geçen kelime kökünden geldiğini istidlâl eder ve derler ki:

— Eğer o, bir kelime kökünden gelmeyip de dondurulmuş, kendi başına olup kalsaydı; anlatıldığı gibi bir tasarrufa sahib olamazdı..

Sonra, ELEHE kelimesini İLÂH, haline getirmek isteyerek şöyle dediler:

— Bu yüce ismin kökü, ELEHE olduğu kabul edildiğine göre, mabud için kullanılınca, başa bir EL, lâm-ı tarifi getirildi.. O zaman EL-ELEHE oldu.. Çok kullanılması dolayısiyle, ortadaki ELİF görünmez hale getirildi ve: ALLAH, oldu..

Arab âlimlerinin bu yüce isim üzerine sözleri çoktur.. Ama teberrüken bu kadarını aldık.. Bu kadarını yeterli gördük..

Burada, ALLAH lafzı üzerine bazı kelâm edilecektir.. Ayrıca, onun harfleri üzerinde de durulup ifade ettiği manalara bakılacak..

Bu hususlar da, bilmen gereken bilgiler arasındadır..

Şöyleki:

ALLAH, olarak anılan bu yüce isim, harf itibarile beşlidir.. Ama lafızda..

Her nekadar, yazı şeklinde (LÂM) ile (HA) arasındaki (ELİF) görünmemekte ise de; lafzan sabittir.. Lafız da, yazıya hâkim olduğuna göre: (ELİF) i de, o harfler meyanında sayıp:

— ALLAH ismi beşlidir..

Deyip kabullenmek icab eder..

***

Bilmen gerekli olduğundan o harflerin ifade ettiği manalar üzerinde duralım..

BİRİNCİ HARF

ELİF: Haliyle baştaki elif.. İşbu harf, AHADİYET'ten ibarettir..

Ahadiyet, teklik manasına alınabilir..

Öyle bir ahadiyet ki, onda çokluk manasına gelen kesret tamamen düşüp helâk olur.. Hangi yüzden bakılırsa, bakılsın; ondan başka varlık kalmaz..

İşbu mana:

— **«Yüzünden başka her şey helake varır..»** (28/88)

Meâline gelen, yüce Hak kelâmının hakikatıdır..

Burada, zamir, ŞEY'e verilmektedir ki:

— Kalan, şeyin yüzü olur..

Manası çıkar.. O şeyin yüzü ise.. Özünde bulunan, özünden tecelli eden yüce Hakkın ahadiyetidir..

Böyle olunca, her bakımdan duruma hâkim olmak, o yüze düşer..

..Ve o yüz: Kesretle bir kayda bağlanamaz.. Çünkü bu manada, kesretin hiç bir hükmü yoktur..

Şimdi manayı toplayalım:

Ahadiyet, zat tecellilerinin ilkidir.. Ama bu tecelli, zatın, kendinde, kendisine, kendisi ile olmaktadır..

Esas mana bu olunca: ELİF, tek başına, bu ALLAH, isminin başına kondu.. Öyle bir teklik ki: Diğer harflerin hiç biri ile bir bağlantı kurmadan..

İşbu durum, doğrudan doğruya, ahadiyet makamına bir tenbihtir; uyarmadır..

O, öyle bir ahadiyet makamıdır ki: Ne Hakka ait vasıfların, ne de halka dair vasıfların orada zuhuru vardır.. Çünkü o. Sırf ahadiyettir.. O kadar ki: Orada, isimlerin ve sıfatların, fiillerin, mahlukatın hiç bir hükmü yoktur..

Tek başına değil de, yazılış itibariyle, diğer harfleri ile de, zata işaret edilir.. Zira, hepsi onun içinde gizlidir..

ELİF, zat olunca, diğerleri de onda gizli sıfat ve onunla lakalı olanlar olur.. Ki bu mana, aşağıda daha açık anlatılacaktır.

Meselâ: ELİF harfi, yazılı gösterildiği zaman, ELİF, LÂM, FA'dan ibarettir..

ELİF harfi, tek başına yazıldığı zaman, yazılış şeklini ve tek başına yazılışını da özünde toplayan zata delâlet eder..

LAM, harfi, dik kısmı ile; yüce zatın kadim sıfatlarına delâlet eder.. Kendisinin, LÂM olduğunu anlatan kıvrık kısmı ile de, sıfatlarla alakalı kısımlarına delil sayılır.. Sıfatlarla ilgili kısımlar ise.. zata bağlanan kadim fiillerdir..

FA, harfinin ifade ettiği manaları ise.. şu şekilde sıralamak mümkündür:

a) Duruşu ile, yapılmış işlere delâlet eder..

b) Başındaki noktası ile, halkın zatında var olan, Hakkın varlığına delâlet eder..

c) Başının yuvarlak oluşu sonucu, içinin boş oluşu feyzı ilâhîyi kabul edişleri yönüyle halkın onda bir yer edinip sonsuzluğunu kavramasına bir durak olmayacağına delâlet eder..

d) Ayrıca, yuvarlağının daire biçiminde oluşu da; mümkün vasfını alan varlıkların sonsuzluğuna işarettir.. Zira dairenin nerede başlayıp nerede biteceği bilinmez..

e) Ayrıca içinin boşluğu, feyiz kabulüne bir işaret mahallidir.. Zira, içi boş olan; kendisini dolduracak bir şeyi kabul etmek zorundadır..

Sonra.. burada bir başka husus vardır; bunu da belirtmemiz yerinde olur..

İşbu husus: FA, harfinin başında duran noktadır.. Bu durumu ile o noktanın yeri: FA hartinin yuvarlak boşluğu gibidir..

Anlatılan manaya göre, ince bir işareti burada göstermek gerekecek..

İşbu işaret: İnsanın ezelde aldığı emanettir..

Burada, emanetten kasdım:

— Kemal-i üluhiyettir.. ki bu: Yerin, göğün ve onlarda bulunan

mahlukat çeşitlerinden hiç birinin taşımaya güçlü olmadıkları emanettir..

Burada bir başka husus var ki, onu da belirtmemiz yerinde olur..

Şöyleki: FA harfi, bütünüyle ele alındığı zaman, içi boş başından başka noktaya yer yer olacak bir kısım yoktur..

İşbu baş kısım ise.. insandan ibarettir.. Çünkü insan, bu âlemin reisidir..

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi rivayet edilmiştir:

— «Ya Cabir. **Allah'ın önce yarattığı peygamberi.:in ruhudur..»**

Bu manadan anlaşılıyor ki: İnsan, yaratılışta bir önceliğe sahiptir.

Aynı şekilde yazarın elindeki kalem, FA harfini yazmaya başladığı zaman: Boş yuvarlağını yapmaya öncelik verir.

Gerek bu son sözlerden, gerekse öncekilerden hâsıl olan mana şudur: Yüce Hakkın ahadiyeti; isimler, sıfatlar, etkisine aldığı diğer şeyler, mahlukatından hemen her şeyin hükmünü kendi özünde gizler..

Durum anlatıldığı gibi olunca.. zatî sıfatından başka baki kalan olmaz.. Bu sıfattan da bir başka yönüyle:

— AHADİYET..

Diye bahsedilir..

*

Bu yüce ALLAH ismi, üzerine, açık ibare ile; buradakinden daha fazla:

— El-Kehf'ü Ver-Rakim-Fi Şerh-i Bismillahirrahmanirrahim..

Adlı eserimizde hayli kelâm ettik.. Orada bulunup okunmalıdır; faydalı olur..

***

İKİNCİ HARF

LÂM: Bu harf, Allah isminden, birinci Lâm'dır.. Elif'ten sonra, ikinci sırayı alır..

Bu, celâl sıfatından ibarettir..

Anlatılan mana icabıdır ki: Eliften sonra geldi.. Kısmen onunla bitişti.. Böyle olması gerekir; çünkü: Celâl sıfatı, tecelliler derecesinin en yükseğidir.. Cemal sıfatından daha öndedir.. Bu fikrimizi teyid eden bir hadis-i şerif vardır.. Hemen arz edelim:

— **«Azamet gömleğimdir kibriya cübbemdir..»**

Bu kudsî hadis anlatıyor ki: Bir şahsa en yakın olan şey, gömlek ve cübbedir..

Şimdi sabit oldu: Celâl sıfatı, yakınlık itibariyle, cemal sıfatından daha yakındır..

Celâl sıfatının bu yakınlığı:

— **«Rahmetim gazabımı geçti..»**

Meâline alınan kudsî hadisindeki manayı bozmaz.. Çünkü geçen rahmet umum ve şümul şartıdır.. Böyle bir umumiyet ise... Celâl sıfatına aittir..

Nisbeten kapalı geçen üstteki ifadeyi daha iyi anlamak için, aşağıdaki cümlelere dikkat et; bil ve anla..

Vahidiyet, şeklinde de anlatılan cemal sıfatı: Zuhur yönünde tam kemalini bulduğu; ya da anlatılan kemal haline yaklaştığı zaman, onun adı:

— Celal..

Olur.. Onun böyle oluşu, kuvvetli ve saltanatlı zuhurundan ötürüdür.. Cemal sıfatındaki rahmet mefhumu, şümulu ile sonucu işte bu celâldir..

*

ÜÇÜNCÜ HARF

LAM: bu harf de, Allah isminin ikinci lâmıdır..

İşte bu harf, yüce ve sübhan olan Hakkın bütün zuhur yerlerinde, mutlak geçerli olan cemal sıfatından ibarettir..

Cemal sıfatı bütünüyle, iki vasfa dönüktür:

a) İlim..

b) Lütuf..

Aynı şekilde celâl sıfatı da, iki vasfa dönüktür:

a) Azamet..

b) İktidar..

Cemal sıfatında sayılan iki vasfın sonucu, celâl sıfatının iki vasfında birleşir.. Böyle olunca da: Cemal ve celâl bir sıfat haline gelir.

Bu manada şöyle söylendi:

— Halka zâhir olan cemal sıfatı celâl sıfatının cemal cihetinden başka değildir.. Aynı şekilde onlara zâhir olan celâl ise, ancak celâl sıfatından cemal sayılır. Sebebine gelince:: Peşpeşe gidişleri, birinin diğeri için gerekli olduğudur..

Cemal ve celâl sıfatlarının tecellisi için bir misal olmak üzere: güneşle tan yerinin ağarması ile başlayan fecir vaktini getirebiliriz. Fecir, güneşin doğmasına bir başlangıçtır.. Güneş tam doğuncaya kadar kalır..

Bu misalden cemal ile celâl sıfatı arasında bir bağlantı kurmak isteyince:

— Fecrin cemal olduğunu; güneşin de tam aydınlatıcı vasfı ile, celâl olduğunu..

Bir benzetme yolundan söyleyebiliriz.. Düşün ki, o tam aydınlık fecrinden başlayıp geldi.. Fecir ise, aydınlığı güneşten aldı..

İşte:

— Celâlin cemali, cemalin celâli..

Demekteki mana budur..

Bu bahsi biraz daha açalım..

Bahsi edilmekte olan bu ikinci LÂM, yazılışı itibari ile üç harften ibarettir: LÂM, ELİF, MİM.. Ebced hesabı ile bu üç harfin sayı toplamı YETMİŞ BİR eder..

İşbu sayı: Yüce Hakkın sarındığı ve halkı ile arasına gerdiği perdelerdir..

Nitekim bu mana, şu hadis-i şerifle kuvvetle bulur:

— **«Gerçekten, Allah'ın nurdan ve zulmetten yetmiş küsur perdesi vardır.. Onları açacak olsa.. yüzünün güzelliğinden, gözünün gördüğü yere kadar ne varsa yanar..»**

Bu hadis-i şerifte geçen:

— «Nur..»

Cemal sıfatıdır..

— «Zulmet..»

İse, celâldır..

Bu hadis-i şerifin anlatmak istediği bir mana şudur:

— O makama varan kimsenin, ne kendisi kalır; ne de izi..

İşbu halin adına, tasavvuf ehli zatlar:

— MAHK (1) ve SAHK (2)..

Derler..

Sözü geçen harfin sayılardan her sayısı: Yüce Hakkın zatını halkından gizlediği mertebelerden bir mertebeye işaret eder..

Ve.. o hicab mertebelerinden her mertebe için, yine bin perde vardır..

O mertebe çeşitlerinden, biri izzet mertebesidir.. Bunun da ilk perdesi: İnsanın bu kevn âlemindeki bağıdır.. Bu bağın dahi, bin yüzü vardır.. Bu yüzlerden her birinin de bir perdesi vardır.. Kalan perdeler de buna göredir..

*
**

Burada kasdımız: Kısa kesmektir.. Eğer böyle olmasaydı; onların şerhini yapardık.. Hem de en tam şekli ile..

Onları anlatırdık: Eksiksiz, bütün özelliği ve fazilet toplamlarının tümü ile..

*
**

DÖRDÜNCÜ HARF

ELİF: Bu harf, Allah isminin dördüncü harfi ve ikinci ELİF'idir..

Burada bu harfe, ifade etmek istediği mana verilecektir. Üzerinde durulacaktır..

(1) MAHK: Kul vücudunun yüce Hakk'ın zâtında fena bulmasıdır.
(2) SAHK: Kul kendi varlığından geçip ondan tamamen uzaklaşmasıdır.

Bu harf, yazı şeklinde görülmez.. Ama okunurken, söylenirken, ikinci lama med olması yönünden bellidir.. vardır.. Bunun adına:

— Kemal ELİF'i..

Denir.. Ama bir kaplayıcı nitelik taşıyan kemal.. O kadar ki: Onun ne bir sonu, ne de bitimi için sınır vardır..

Onun sınırsız oluşunun işareti: Yazıda görünmeyip düşmüş olmasıdır.. Böyle bir şeyin de, kendisini tam idrâk mümkün olamayacağı gibi, izini bulabilmek dahi zordur..

Okunurken, var oluşu da şu manaya işarettir: Kemal durumunun öz varlık hakikatı yüce ve münezzeh Hakkın zatında gizlidir..

Yukarıda kısaca yapılan izahtan şu manayı çıkarabiliriz:

— Allah ehli, kâmil ismini alan kimse, daha mükemmel olma yönünden daima: Yüce münezzeh Hakta ve onun cemal sıfatı tecellisinde terakki eder.. Yükselir.. Hiç bir şekilde, bu tecelli kesilmez.. Peşe peşe gelir.. İlerleyiş yönünden, son gelen ön gelenden yüksektir..

Bir kaidedir: İkinci, birinciyi de toplar.. Böyle olunca da, her yeni tecelli bir yükselmedir..

Üstteki açıklamamızı, tahkik ehli âlimlerin aşağıdaki sözleriyle teyid edebiliriz..

Derler ki:

— Âlem, her an, her nefes bir yükselme kaydeder.. Zira, o anlar ve nefesler Hakkın tecelli eseridir.. Böyle bir şey ise.. terakki sayılır..

Bu fikirden de anlaşılıyor ki: Bu âlemin, daima terakkide olması lâzımgelir..

Ancak, burada bir incelik vardır.. Onun üzerinde biraz durmak isterim..

Anlatılan terakki durumuna bakarak:.

— Her noksandan münezzeh ve her bakımdan yüce olan Hakkın da terakki etmekte olduğunu..

Söylediğin zaman, meramın Hakkın halktaki zuhuru olursa.. bu oldu.. Aksi halde, Cenab-ı ilâhî bahsinde buyurulan:

— **«Yüce Allah, artıp eksiltmekten yana münezzehtir..»**

Manasına gelen hadis-i şerifi vardır ki: Onun zatı için bir yükselme mevzuu asla olamaz..

Zira o: Zatında olduğu gibidir.. Yaratılmışların vasfına bürünmekten yana tam olarak münezzehtir..

*

BEŞİNCİ HARF

HA: Bu harf, başta da anlatıldığı gibi, yüce ALLAH isminin BEŞİNCİ ve son harfidir..

Burada onun ifade ettiği manalar üzerinde duracağız..

Burada, HA harfi Hakkın kimliğine işarettir..

İşbu Hakkın kimliği ise.. bu insanın öz varlığıdır..

İhlâs suresinin baş âyetini burada zikretmek yerinde olur..

Allah-ü Teâlâ şöyle buyurdu:

— **«De ki: O, ahad olan Allah'tır..»** (112/1)

Burada:

— **«De ki:»**

Kelimesinin muhatabı, Resulüllah S.A. efendimizdir..

— **«O..»**

Zamiri ise.. insanı gösterir..

Bu mananın böyle olduğu, aşağıda beyan edilecek delillerle de anlaşılacaktır..

— **«O..»**

Manasına gelen (HÜVE) kelimesindeki HA:

— **«De ki:»**

Emrinin failine işarettir ki:

— O, sensin..

Demektir..

Bu, böyledir; başka türlü olamaz.. Çünkü, adı geçmeyen bir şeye zamirin bağlanması usulde yoktur..

— **«Hüve..»**

Zamiri gaiba işarettir.. Muhatabdan evvel, bir gaib de geçmediğine göre, muhatab gaib yerine oturtulur..

Bu mana, beyan ilminde: İltifat, olarak kabul edilir ki, yapılan hitabın tek başına hazır olana değil; hem hazıra, hem de gaibe işarettir..

Hitabda, hazır ve gaib aynı durumdadır..

— **«Ateşe karşı durdurulduklari zaman bir görsen..»** (6/27)

Mealine gelen âyet-i kerimedeki:

— **«Görsen..»**

Kelimesine de muhatab, sadece Resulüllah S.A. efendimiz değil. bütün görenlerdir..

Ayrıca, HA harfinin yuvarlak oluşu: Hakka ve halka nisbet edilen varlık çarkının insan üzerinde döndüğüne işarettir..

Bu misal âleminde insan: HA, ile kendisine işaret edilen daire gibidir.. Anlatılan manayı iyî anladıktan sonra, dilediğin gibi konuşabilirsin..

İstersen şöyle söyle:

— Daire Hak'tır.. İçindeki boşluk ise.. halk..

Dilersen, şöyle söyle:

— Daire halktır.. İçindeki boşluk ise.. Hak'tır..

Çünkü o: Hem Hak'tır; hem de halk..

İnsanın yapmakta olduğu iş emrine gelînce, onun içinde:

— Onun emri ilham ile olmaktadır..

Diyebilirsin.. Çünkü, bu iş emrinde insan; şu iki devre arasındadır:

a) O, mahluktur; kulluk ve acizliği vardır..

b) O, rahman sureti üzerinedir; kemal ve izzet sahibidir..

Aşağıda arz edeceğimiz âyet-i kerimeler, anlatmak istediğimiz manaları teyid babında önemlidir:

— **«Ve Allah, o velidir..»** (42/9)

Bu âyet-i kerimede geçen:

— **«Veli..»**

Kelimesi :

— İnsan-ı Kâmil..

Demektir.. Bu insan-ı kâmil hakkında ise, şu âyet-i kerimede işaret vardır:

— **«Anlayınız ki: Allah'ın veli kullarına korku yoktur.. Ve onlar, mahzun da olmazlar..»** (10/12)

Bu mana, bir gerçektir.. Çünkü, onun için korku ve hüzün muhaldır.. Hatta buna benzer şeyler de Allah için muhaldır.. Sebebine gelince:

— **«O, veli ve hamiddir..» (42/28)**

Âyet-i kerimesi, yüce Allah'ı ve insan-ı kâmili anlatma babında açıktır..

Aynı manada şu âyet-i kerimeyi alabiliriz:

— **«Allah, o velidir.. Ölüleri o diriltir ve o: Her şeye kadirdir..»** (42/9)

Bu âyet-i kerimedeki:

— **«O..»**

Zamiri veliye aittir.. O, Haktır.. Halka bağlanan suretlerle suret bulur.. Yahut böyle değildir de: İlâhî manalarla tahakkuk eden halktır..

Hâsılı: Durum ne olursa olsun; her hal ve takdirde.. her söz ve ikrarda o: Hem noksan, hem de kemal sıfatları özünde toplar.. Yani: O yüce güneş nuruyla, yer varlığını aydınlatmaktadır.. Yer, odur; gök odur.

Anlatılan manalar üzerine şu beytleri söyledim:

İki cihanda da mülk benimdir görmem onlarda;
Gayrım yok ki, fazlını dileyen ve korkan darda..

Evvelimden evvel yoktur ki, katılayım ona;
Sonumdan son yok ki koşam ona has manalarda..

Kemal çeşitlerine nail oldum gerçekten ben;
Tümden celâller cemaliyim ancak ben o varda..

Sonra.. nekadar görürsen maden, bitki çeşidi
Ve.. hayvanatın ünsiyet ettiği huyda, arda..

Nekadar görürsen, unsur ve tabiat cinsinden;
Asıldan bir toz, koku, olarak ilk oluşlarda..

Nekadar görürsen, denizlerden ve sahralardan;
Ağaç cinsi, ya da tepe başı yüce yukarda..

Nekadar görürsen, manevî suret çeşidinden;
Hem de göze hoş gelenin bütünü canlı varda..

Nekadar görürsen, fikir ve hayaldekilerden;
Akıldan, nefisten, kalbden ve ne ki var bunlarda..

Nekadar görürsen, meleklere has yapılardan;
Ve.. neyi ki var İblis ve hempasının nazarda..

Nekadar görürsen, beşerde olan isteklerden;
Tabiat icabı, ya da Hak için ihsanlarda..

Nekadar görürsen, önceki ve sonrakilerden;
Sonra bir kavme gitmiş sarılıp da kalmış orda..

Nekadar görürsen, seyid ve seyidlik taslayan;
Ve aşık ki, kalmış leylâsından esen rüzgârda..

Nekadar görürsen, tüm arşından ve çevresinden;
Kürsüsü veya refrefden ki azizdir yukarda..

Nekadar görürsen, parlak görünen yıldızlardan;
Aden cennetinden, ne hoştur kalmak buralarda..

Nekadar görürsen, sonu gösteren pâk ağaçtan;
Ve bir zil ki çalar çilenin dolduğu anlarda..

İşte.. benimdir hep, tümden makamımdır oralar;
O değil, tecelli edeniyim hakikatlarda..

Düşün, halkın rabbı, hem de onların efendisi;
Zatım müsemması tüm isimdir o kalanlarda..

Mülk benim, melekût benim, dokurum iş işlerim;
Gayb benim ceberut gücümledir kuruluşlarda..

Şimdi dikkat et, anlattıklarımın hepsinde ben;
Zattan anlattım, mevlâya kulum her hal ü kârda..

Hem fakirim, hem hakirim, düşkünüm ve zelilim;
Günahlara esirim, bağlı kaldım hatalarda..

Ey saygı değer o Arab-ı kiram ve onlar ki;
Sardı onları şaşkınlık, hoş melce olsalar da..

Ziyaretinize geldim, suçlarım azığımdır;
Şefaatçim de sizsiniz bence umulanlarda..

Ey efendim, baştan sona kemal olan yüce zat;
Yoluna koşmaya kurbanım işte.. yücel orda..

Âlemlerin şeyhi aşkına, hep şeyhleri için;
Bir nur aşkına ki parlar kâmilleri sarar da..

Selâmım size, gecenin ve gündüzün tümünde;
Eklensin buna geçtikçe zaman, tahiyatlar da..

3. BÖLÜM

S I F A T

Burada, umumî bir ifade ile SIFAT üzerinde durulacak; ona göre mana verilecektir..

Sıfatı, özet olarak şöyle anlatabiliriz:

— SIFAT: Her hangî bir şekli ile tavsif edilen bir şeyin durumunu sana ulaştıran bir şeydir..

Özet olarak:

SIFAT, bir şeyi özel hali ile bilmeyi, fehmine ulaştıran bir şekildir..

SIFAT, bir şeyin sana göre şekillenmesini sağlayan bir vasıftır..

SIFAT, bir şeyin, vehminde toplanmasını temin eden anlatılış tarzıdır..

SIFAT, bir şeyi fikrinde aydınlatan izah şeklidir..

SIFAT, bir şeyi aklına yakın bir şekle getiren bir ifade yönüdür..

İşte.. bütün bu anlatılanlar, sıfatın tarifidir.. Bunları anladıktan sonradır ki: Anlatılan bir şeyî, kendine has şekli ile bilirsin.. Ne olduğunu zevk yolu ile anlarsın..

İşbu anlayış sonunda ise.. bir kıyas yoluna gidersin..

Sana anlatılan şeyi, özünde bir ölçüye vurur bakarsın:

a) İnsan tabiatı, yaratılışı, karakteri ona karşı meyle müsait midir?. Anlatılan şeyde, insanın meylinin kabul edecek bir durum var mıdır?..

Böyle bir durum varsa.. şüphesiz tab'an, o şeye yönelmek mümkündür.. Ona meyledilir; yanaşılır..

b) O şeyde, insan tabiatına zıd bir şey var mıdır?. Bir nefret uyandırıyor mu?.. Böyle bir durumdaysa.. şüphesiz o şeye tabiat icabı yönelmek mümkün değildir.. Ondan kaçılır..

Bu manayı iyi anla..

Sonra.. iyi düşün ve zevk halîne getir ki: Her halini. cümle durumunu, rahmanın mühürcüsü, kulağına doldura; üstüne de mührü basa..

Anlatılanı bir kabuk say.. Olmaya ki, bu kabuk sana engel ola.. Sonra, öze varamayasın.. Kabuğu, daima özü saklayan bir perde bilmeli; yeri gelince de içine girmeli..

Kaldı ki, sözde kalmak, dahi idrâk yüzünü kapatır..

***

Sonra..

SIFAT, kendisi ile sıfatlara bağlıdır..

Üstteki cümlenin izahlı açıklamasını şöyle yapabiliriz:

— Sen, senden başkasının sıfatları ile sıfat alamazsın.. Kendi öz adın, lakabın vasfı ile de bir sıfat sahibi olamazsın..

Hülâsa: Onlardan hiç bir şey alamazsın; ta ki: Vasfı edilen şeyin aynısı sen olduğunu bilinceye kadar..

Böyleki oldu: Vasfedilen şeyin aynısı olursun..

Ama, yukarıda da anlatıldığı gibi, sözde değil; hakikatte.. Çünkü söz kabuktur; perdedir..

Kabuğu parçalar, perdeyi aralar, öze varırsan.. bizzat bilen sen olduğunu görecek manası ili bilirsen.. işte o zaman, bilgi sana bağlanır..

Bunun böyle olması zarurîdir.. Daha fazla tekide, manayı güçlendirmek için delile ihtiyaç yoktur..

Çünkü sıfat: O sıfatı alanın bağlısıdır.. Ona tabidir..

Sıfat alanın bulunduğu yerde sıfat vardır.. Onun olmayışı ile de yok olur..

***

Arab dili üzerinde ihtisası olan bilginlere göre, sıfat iki türlüdür:

a) Sıfat-ı fazailiye..

b) Sıfat-ı fazıliye..

Sıfat-ı fazailiye: İnsanın zatı ile, esas varlığı ile ilgili sıfatlardır.. Meselâ: Hayat..

Sıfat-ı fazıliye: İnsanla bağlantılıdır; ama ondan ayrı da olabilir. Meeslâ: Kerem sahibi olmak, iyilik etmek vb. vasıflar..

Bu bahsi burada keselim; Cenab-ı Hakkın sıfatlarına dönelim..

Muhakkik vasfını alan âlimler demiştir ki:

— Yüce Hakkın isimleri iki kısımdır..

Burada:

— İsimler..

Şeklinde ifade edilen mana vasıftır.. Nehiv âlimlerine göre, isimlere:

— Esam-i Nuutiye..

Tabir edilir..

BİRİNCİ KISIM : Bunlar Cenab-ı Hakkın zatına bağlanan isimlerdir..

Meselâ: Ahad, Vahid, Ferd, Samed, Azim, Heyy, Aziz, Kebir, Muteâl vb. isimler..

İKİNCİ KISIM : Bunlar, Cenab-ı Hakkın sıfatlarına bağlanan isimlerdir.

Meselâ: İlim ve kudret..

—.Nefsiye..

Tabir edilen, muti ve hallak isimleri ile:

— Ef'aliye..

Tabir edilen diğer isimler de bu kısma bağlanır ki, hemen hepsi, Cenab-ı Hakkın sıfatlarına bağlı isimlerdir..

***

Bütün ilâhî sıfatlarda yapılan vasfın kökü: Yüce Allah'ın RAHMAN ismine dayanır..

Çünkü rahman ismi, şümulü ve kapsamı dolayısiyle, ALLAH isminin mukabilidir.. Aralarında fark şudur:

a) RAHMAN: Toplu ve umumî bir mana ifade ettiği için, vasıfların zuhur yeridir..

b) ALLAH: Sadece isme mazhardır..

**

Burada, RAHMAN sıfatı üzerinde biraz duralım.. Bilmen gereken husus vardır; öğrenmeye çalış..

Rahman sıfatı: Tanı kemali ve şumulü icabı; var olma yönünden yüce zat mertebesini gösterir.. Bu mertebede halka nazar olmadığından: Rahman sıfatında bir noksanlık görülmez..

ALLAH ismi: Vacib'ül-vücud olan zata işarettir..

Şöyleki: Hakka nisbet edilen kemal şümulü ile, halka nisbet edilen noksanları da kapsamına alır..

Çünkü:

a) Allah, umumî bir mana ifade eder..

b) Rahman sıfatı ise.. hususî bir mana ifade eder..

Bu manayı daha açık anlatmak isterim.. Esas kasdım şudur: Rahman ismi, cümle ilâhî kemalleri özünde toplar.. Onun özelliği buradadır..

Allah ismi ise.. hem hakkı, hem de halkı şümulüne alır.

İş anlatıldığı gibi olunca: Rahman ismi, kemal vasfını alan kemalli durumlarından birine tahsis edilince, rahman isminin manası, o kemale uyan bir isme geçer..

Meselâ: Rabb, melik vb. isimler gibi.. Bu türden isimler sınırlıdır. Ancak vasfından aldığı mertebenin manasını anlatır.. Rahman ismi böyle değildir..

Çünkü: Rahman isminden anlaşılan mana; bütün kemalleri toplayıcı bir vasfq sahib olmaktır.. Kaldı ki, bu isim, yukarıda kısmen izah edildiği gibi: Cümle sıfatları özünde toplar.. Onların hepsine bir asıldır..

*

Sıfat üzerine devam edelim.. Bu arada bazı zatların fikirlerini alalım..

Öğrenmeye çalış..

Tahkik ehli bir zata göre: Sıfat tam manası ile kavranamaz.. Çünkü sonu yoktur.. Ama zat, böyle değildir; kavranabilir..

— Şu Allah'ın zatıdır..

Denir ve idrâk edilip kavranır; ama kemal iktizaları icabı, sıfat idrâk edilemez.. Kavranamaz..

Meselâ: Bir kimseyi, umumî bir durumu ile tanımak; ama onun ne gibi vasıflara sahib olduğunu ve neler yapacağını tam kestirememek gibi..

Zira, kemal: Allah'ın zatı itibarı ile açıktır:

— Şöyledir..

Diye kestirilir.. Ama, sıfatları cihetine gidince, kestirilemez..

Burada bir misal vermek yerinde olacak.. Şöyleki:

Bir kul, bu kevnî mertebeden yükselir; kudsî mertebeye geçip, ondan kendisine gelen bir keşif olursa, bilir ki: İşte, Allah'ın zatı kendi zatının aynıdır.. Böylece, zatı idrâk etmiş olur..

Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi bu manayadır:

— **«Bir kimse ki, nefsini bildi; gerçekten Rabını bilen o oldu..»**

Bundan sonra ,o kula kalan: Zat için gerekli sıfatları bilmektir..

Bu, bilinmesi gereken sıfatlar, o zat-ı ilâhiye tam manasıyle Hak olan ve özünü büründürdüğü vasıflardan ibarettir..

Böyle bir bilgiye ise.. o kul için idrâk yolu yoktur..

Bir misal olmak üzere ilim sıfatını ele alalım.. Diyelim ki:

— O kul, ilim sıfatını aldı..

Peki bütün dallarile bu ilim sıfatını nasıl kavrasın.. Elbette kavrayamaz.. Ancak, kalbine o ilim sıfatından inen miktarı bilir.. Meselâ:

Bu varlıkta nekadar insan vardır? Bunu bildikten sonra, o insanların isimlerini tek tek bilmek kalır..

O isimleri bildiğini kabul edelim.. Bu sefer onların şekillerini bilmek kalır..

Hadi, şekillerini de bildı diyelim.. Bu sefer kendilerini tek tek tanıması, bir bir görmesi ve hallerini anlaması, bilmesi gerekir..

Hatta daha başka şeyleri de bilmesi icab eder..

İşte, kalan sıfatlar da böyledir.. Onların da durumu tek tek aynı şekildedir..

İşbu durum gösteriyor ki, sıfatların hiçbirini detayları ile idrâk etmek mümkün değildir..

Ancak, toplu yoldan bilinir ki; o da zat cihetinden gelir; zatını idrâk edişi icabı bilinir.. Ve bundan da eksik bir şey kalmaz..

Şimdi bir neticeye varalım.. Şöyleki: İdrâk edilen ancak zat olduğuna göre.. Sonsuzluğu dolayısıyle bu zatın sıfatlarının da idrâk edilmeyen sınıfa girdiklerine göre:

a) Zat idrâk edilir, muhakkakdır; malumdur..

b) Sıfatlar ise.. meçhuldür; sonsuzdur..

*

Hak ehli zatların çoğuna, bu mana örtülüdür.. Kendılerine, Allah-ü Taâlâ, zatını keşfi nasib ettiği zaman, sıfatlarını idrâki de iste mişlerdir.. Bu sıfatları idrâki kendilerinde bulamayınca, Allah'ı da inkâk cihetine gitmişlerdir.. Özellikle Musalarına:

— **«Gerçekten ben Allahım.. Benden başka ilâh yoktur.. Bana ibadet et..» (20/14)**

Âyet-i kerimesi ile yapılan emre icabet etmediler.. Ona icabet etmedlier ve o hitaba:

— Sen ancak mahluksun.. Başka değilsin..

Dediler.. Bu durum da, açık gösteriyor ki: Yüce Hak için itikadlarında: Zatın idrâk edileceğini, sıfatların bilenemeyeceğini bilemediler..

Ne var ki, tecelli; itikat edilenin aksine oldu.. Dolayısı ile inkâr hâsıl oldu..

Sandılar ki: Müşahede yolu ile, zat nasıl idrâk ediliyorsa.. Ki o zattaki sıfatlar da öyle idrâk edilir.. Bunun olmasının imkânsızlığını kavrayamadılar..

Bu durum, değil yüce Allah'ta, mahlukta da böyledir..

Bizzat kendinde dene.. Sende gördüğün nedir?. Ancak zatındır; kendindir..

Sende neler yok ki: Kahramanlık var, cömertlik var, ilim var.. Tam bir müşahede ile, bunların durumunu tesbit edebiliyor musun?.. Onlardan ancak parça parça, bilinen kadar gelenini, ortaya çıkanını bilip görüyorsun..

Sende anlatılan vasıflardan biri çıkınca, ancak onun bir belirtisi olur.. Ve hüküm yolu ile:

— Bu budur..

Diyebiliyorsun.. ya onun diğer teferruatı.. Yok olan sıfatların.. onlar, sende idrâk edilemez.. Bir yoldan gizli saklı kalıyor.. Müşahede edilmiyor..

Sende bir sıfatın belirtisi görülüyor; akıl onu sana bağlıyor.. Bu, âdettir.. Mefhum kanunu böyle yürüyor..

Ama, ne temeline iniliyor; ne de, detayları ile kavranıyor..

Zat-ı ilahiyi idrâk üzerinde duralım.. Bu da, bilmen gerekli bir konudur.. Özünde tam bir yüceliğe sahip bulunan zat-ı ilâhiyi idrâk su yoldan olur:

Bileceksin ki: Sen osun; o da sen..

Ne var ki bu: Kuru bir bilgi ile değil; Hak katından ihsan olunan ilâhı bir keşfe sahip olmakla olur..

Anlatılan keşfe, ilâhî bir ihsanla nail olup, senin o olduğunu; onun da sen olduğunu bildikten sonra anlarsın ki: Bu böyledir.. Bunun böyle oluşundaysa.. ne bir ittihad ne bir hülnul vardır..

Demek isteniyor ki:

— Anladığımız veya anlamadığımız manada ne bir bitişme var; ne bir giriş çıkış..

Bunun böyle olduğuna, bitişme veya giriş çıkış olmadığına göre: Her şey yerli yerinde kalıyor..

Bu olan iş: Her şey yerinde olduğu halde oluyor.. Rabb, makamında; kul da, kulluk halinde berdevam..

Çünkü: Ne Rabb kul olabilir.. Ne de kul Rabb..

İlmin ve bütün açık hallerin, çok çok üstünde olan, bir zevk yolundan ve ilâhî keşif ihsanı ile bu kadarını anlarsan.. sana şu kalır:

a) Yüce zatta, bu geçici varlığın eriyip bitmesi..

b) Kulluk vasıflarının tamamen eriyip gitmesi..

***

Anlatılan yüce makamı bulmuş olmanın üç alâmeti vardır:

a) Kul, önce nefsinden geçecek.. Nefsi bilinmez bir şey olacak; fena bulacak ve Rabbı zuhur edecek..

b) Sonra Rabbı da geçecek.. O da fena bulacak.. Ve: Rübubiyet sırrı zuhur edecek..

c) Bundan sonra, sıfatlarla olan bağlantılar da kalmayacak.. Çünkü: Her şey bitmiş; yüce zatla hakikat bulunmuştur..

Sayılan bu üç hal, peş peşe olduktan sonradır ki: Zatı anlamak sana nasib olur..

Ve.. bu iş de burada böylece bitmiş olur.. Daha fazlası yoktur.. Zat zattır ve alâmetleri tam olduğuna göre idrâkin kadardır..

Bir şeyi bilince, ondan daha fazla malumat edinmek sıfatlar kapısındadır..

Sıfatlar senin kimliğindekilerdir.. İlim, idrâk, işitmek, görmek, azamet, kahır, kibir ve emsali şeylerdir.. Ki bunlar, sıfatlar kapısından idrâk edilip, görülür ve bilinir..

.. Ve zata mensup kimselerden, her biri, bu sıfatları kendi azmi, kuvveti ve üstün gayreti ve ilim sıfatına büründüğü mikdar idrak eder..

Yukarıda anlatılan manayı iyi kavradıktan sonra:

— Zat idrâk edilemez..

Diyebilirsin.. Haliyle bu idrâk edilemeyiş, sıfatları yönündendir.. Çünkü sıfatlar da, aynen zattır.. Şu âyet-i kerime bu manaya işaret eder:

— **«Gözler onu göremez..»** (6/103)

Çünkü: Gözler, sıfatlar meyanında sayılır..

Sıfatları idrâk edemeyen de zatı idrâk edemez..

Fakat, daha önce anlatılan zatı bulma bahsindeki mana itibarı ile:

— Zat, idrâk edilebilir..

Diyebilirsin..

Bu mesele önemlidir: Ehlüllahtan pek çoğu; benden önce bu mevzuda konuşmamıştır..

Bunun üzerinde durmalı; düşünmelidir..

Özellikle bu zamanda benzerine raslamak mümkün değildir.. Nadirattan bir şeydir..

Bu mevzuu anlamak, bir tecelli işidir ki: Kendisine bu tecelli yolu açılan kimse, yüce Allah'ın sıfatları ile sıfatlanma tadını tadar; bu hal içinde yükselirse.. Allah'ın sıfatları ile sıfatlanma keyfiyetini de anlar..

Gerek bu yola giriş, gerekse bu yolda yapılan yolculuğun sonu buradadır..

Bu manayı anla..

Zira, bunu ancak celâl ve ikram sahibi zata yakınlığı bulmak için; kendilerinde tam bir kemal hazırlığı olanlar anlayabilir..

Anlatılan makam, tam bir kurtuluş makamıdır.. Bu makama çıkamayanlar için, nice nice, öldürücü oklar ve kesici kılıçlar vardır..

Onun hayat suyundan içmeyi kalbim çok arzular;
Vah bana, nice kimseler öldü arzularla dolu..

İçenler arasında, sözüne ben tamah ederdim;
Evvelden beri, nicelerini boğdu tamah yolu..

***

Bu mevzu üzerine bir başka sözümüz daha var..

Dış konuşmaya bakılınca, öncekine zıd gibi görünür.. Ne var ki, arada bir zıdlık yoktur.. Çünkü birbirine zıd gibi görünün hakikatların tümü gerçek manada birdir..

Öncekine zıd gibi görünen fikrimiz şudur:

a) Mutlak olmaları yönünden, sıfatlar malum manaları taşırlar..
b) Zat ise.. bilinmeyen bir iştir..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, malum manaları anlamak, meçhul işi anlamaktan daha kolaydır..

Şimdi.. daha önceki manaları da nazara alarak, sıfatları idrâk mümkün olmayınca, hiç bir şekilde zatı idrâke yol yoktur..

Daha açık bir mana ile konuşalım: Hakikî manası ile, yüce Allah'ın ne zatı idrâk edilen bir şeydir; ne de sıfatları..

***

Burada: Rahman, ismi üzerinde duracağız..

Bu kelime: Fa'lan, vezninde gelir..

Rahman, kelime olarak lügâttaki manası şudur:

— Bu isimle sıfat alan kelimenin kuvvetine ve zuhurdaki gücüne delâlet eder..

Bu mana icabıdır ki, yüce Allah'ın rahmeti, her şeyi kapsadı; hatta cehennem ehlini bile kapsamına aldı..

Şunu bilesin ki, bu Rahman, ismi altında:

— Esma-i ilâhiye-i nefsiye..

Adı ile anılan bütün isimler vardır..

Sözü geçen isimler şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, semi' basar, kelâm.. (Yaşamak, bilmek, güç, arzu, işitmek, görmek, konuşmak..)

Bu isimler, yedi tanedir..

Rahman, isminin harfleri de yedi tanedir..

Önce bu ismin baş harfi olan ELİF'i alalım.. Bu harf, hayattır..

Baktığın zaman, göreceksin ki: Yüce Allah'ın hayatı bütün eşyaya sirayet etmiştir.. Ve her şey, onunla kaimdir..

Tıpkı ELİF, harfinin bizzat bütün harflerde bulunduğu gibi.. O kadar ki: Harfler tek tek incelendiği zaman: Gerek konuşma, gerekse yazı itibarı ile, ELİF'ten başkası mevcut değildir..

BA, elifin yaygın bir şekilde yazılışıdır..

CİM, elif harfinin iki tarafı kıvrık şeklidir..

Kalan harfler de buna göredir..

ELİF, harfi yazıda anlatıldığı biçimdedir..

Konuşma tarzına gelince, yine orada da ELİF'i bulursun.. Ya yazılış şeklinde, ya da yazılış şekillerinden çıkan diğer şekillerde..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, ELİF harfini bulmamana imkân yoktur.

Bir misal olarak: BA ile CİM harfini ele alalım..

BA, harfi yazılış itibarı ile göründüğü zaman, ortasında ELİF görürsün.. CİM, harfi yazıldığı zaman: CİM, YA, MİM'den ibaret görülür.. YA, harfinde ELİF, bulunur.. MİM, harfi de böyledir..

Kalan harfleri de bu misaldeki gibi kıyas edebilirsin..

Yukarıda anlatıldığı manada ELİF harfi, varlıklara sirayet eden rahmanı hayatın zuhur yeri olduğu böylece anlaşılmış oldu..

Bu ELİF, harfinden sonraki LAM, harfine bir göz atalım..

Bu harf, ilim mazharıdır..

Dik kısmı ile, Cenab-ı Hakkın kendi zatını bildiğine delâlet eder.. LAM, harfi olduğunu isbat eden kıvrık kısmı ise.. Cenab-ı Hakkın mahlukatını bildiğine delildir..

RA, harfine gelelim: Bu harf kudret mazharıdır..

İşbu kudret, yokluk âleminden bu varlık âlemine gelenleri gösterir.. Böylece ilim denizinden gelenleri görürsün.. Yokluk âleminden gelenleri de bulursun..

HA, harfi, iradenin zuhur yeridir.. Mahalli ise, gizili tarafıdır..

HA, harfinin söyleniş tarzı da bunu gösterir..

Boğaz kısmının sonundan başlar; göğse kadar iner..

Böylece olunca: Dıştan görünmeyen bir şey olur.. Yüce Allah'ın iradesi de aynı şekilde bilinip görülen bir şey değildir.. İradesini, arzusunu, yüce Allah kendî zatında saklar..

Neyi dileyecek ve ne hüküm verecekse, kendisi verir.. Başkaca ne bilinir; ne de anlaşılır..

Hâsılı: İrade sırf gizlilikten ibarettir..

MİM, harfi, semi isminin mazharıdır..

Bu harf, dudağın dış kısmı ile söylenir.. Ancak, sesle söylendiği zaman duyulur.. Bu durum, lafzan söylendiği zaman da, duruş halinde de öyledir..

Baş kısmının yuvarlak oluşu, kendisi için bir hüviyettir.. Ve kendi kelâmını işitmesine bir yerdir..

Çünkü, daire çizilirken: Bir yerinden başlanır; yine aynı yere gelinir..

Yüce Hakkın kelâmı da aynı şekilde.. Ondan başlar; yine ona döner.. Bu harfin çekimli kısmına gelince; Yüce Hakkın, sözle olsun; halle olsun: Konuşmalarını duymasına delildir..

ELİF: Bu harf, mim ile nun harfi arasındadır.. Basar (görmek) mazharıdır..

Bu harf, sayı yönü ile de, BİR sayısını gösterir.. Ki, bu sayı da Cenab-ı Hakka işarettir.. Bir de onun zatı ile görüleceğine..

Bu harf, yazılırken görülmez; düşmüştür.. Ama, söylenirken vardır; sabittir..

Yazıda düşüş şekline verilecek mana şudur:

— Yüce Hak yaratılmışları kendinden görür.. Onlarda, kendisine yabancı bir şey yoktur..

Konuşmada sabit olduğu da şu manaya gelir:

— Yüce Hakkın, zatı ile, zatında mahlukatından ayırd ediliş şekline delâlet eder.. Özellikle yüce Allah, mahlukatın vasfı olan: Zillet, noksan gibi vasıflardan tamamen uzaktır.. Yücedir; mukaddestir..

***

NUN, harfine gelince..

Bu harf kelâm mazharıdır..

— **«NUN, kaleme ve yazılanlara yemin olsun..»** (68/1)

Meâline gelen âyet-i kerime, bu manaya işaret eder..

Sonra, bu kinayeten levh-ü mahfuza da işaret sayılır..

Çünkü, levh-ü mahfuz, kelâm denizidir..

Ve o: Allah'ın öyle bir kitabıdır ki, ondan bahsederken:

— **«Kitaba almadığımız bir şey kalmadı..»** (6/38)

Buyurur.. Onun kitabı, doğrudan kelâmıdır..

Burada bilmen gereken bazı noktaları da işaretleyelim.. Bunları da bilesin..

NUN harfi, mahlukatın suret noktalarından ibarettir.. Tüm halleri, vasıfları ile.. Toplu halde, oldukları gibi..

Bunlara işlenen nakış ise; yüce Allah'ın:

— **«Kün.. Ol..»** (16/40)

Emrinden ibarettir.. Bu emir alındıktan sonra, yüce Hazretin bu kelimesine zuhur yeri olan levhdeki kelem nasıl çizerse öyle olurlar..

— **«Ol..»** (16/40)

Emrinden ne geliyorsa.. hepsi levh-ü mahfuzun kapsamı altındadır..

İşte bu mana icabıdır ki:

— NUN, Allah kelâmına bir zuhur yeridir..

Dedik..

Biraz da, NUN harfinin üzerindeki noktada duralım ki, onu da bilesin.

O nokta, mahlukat suretlerinde zâhir olan, yüce Allah'ın zatına işarettir..

Çünkü mahlukatta, ilk zâhir olan, onun zatıdır.. Mahlukat sonra zâhir olur.. Zira, onun zat NUN'u, mahlukatın NUN'undan daha aşikâr ve daha yücedir..

Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi, buraya işaret eder:

— **«Sadaka, önce Rahman'ın eline düşer, sonra da dilencinin eline..»**

Bu durumu düşün, halin icabı nasıldır? anla..

Keza, Hazret-i Sıddık'ın şu cümlesi de, aynı manaya gelir:

— Her neye baktımsa, o baktığım şeyden önce Allah'ı gördüm..

Evet.. noktanın yüce Allah'ın zatına işaret olduğunu bildiysen.. NUN harfinin yarım dairesini de mahlukata işaret bil..

RAHMAN, ismi üzerinde:

— EL KEHF'Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH I BİSMİLLAHİRRİH ٰ\ANİRRAHİM.

Adlı eserimizde, buradakinden daha fazla kelâm ettik..

Bunu bilmek isteyen, o kitabı mütalaa etmeli.. Bu güzel ismin ihtiva ettiği sırları görmelidir..

Onlar, öyle sırlardır ki: Fikir kuşları orada ötmez; susar..

Bu ismin harfleri üzerinde dursak, onun sırlarını, yazılış tarzları ile, sayılarını anlatsak; harflerden her birinin altında, bulunan kâinatın infialini ve harika işlerini söylesek.. çok şaşırtıcı işler meydana getirmiş, fehimleri hayrete daldıran şeyleri anlatmış olurduk..

— Bu nereden geliyor?..

Denir ve şaşılırdı..

Ama onları söylemedik, yazmadık; tuttuk..

Böyle yapmamızın adı:

— Cimrilik..

Değildir.. Maksadımız kısa kesmektir..

Bu eserde hülâsa olarak yazdık ki: Okuyup yazanı bıkıp usanmaya.. Şayet, bir usanma olursa.. faydasını arzu ettiğimiz manayı kaybederler..

Ne var ki, bu esere yazdığımız sırlar, ondan daha fazladır..

Haliyle, dikkat edilince görülür..

Yardım talebine bir karargâh yüce Allah'tır..

Güvenilecek makam, yine odur..

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ü L U H İ Y E T

Bu bölümde ÜLUHİYET manası işlenecek.. İşlenecek ki, o nedir? bilesin..

***

Tüm olarak, bu varlığın gerçek yüzleri ile, onları kendi mertebelerinde korumaya:

— ÜLUHİYET..

Adı verilir..

— Bu varlığın gerçek yüzleri..

Dedim.. Bunda hükmün: Zâhir olup gelenle, bu gelene teşne olan zuhur yerleridir..

Özet olarak diyelim:

— Hak ve halk..

Hak zâhir, halk mazhardır.. Yani: Zuhur yeridir..

*

Bu kevnî âlemin tüm mertebeleri, varlık mertebesinde, her birine hak ettiği şeyin verilmesi.. İşte: ÜLUHİYET manası budur..

Bu mertebe, Rabbın mertebesidir.. Bu Rabbın ismi ise.. bu mertebede: Allah'tır..

Allah ismi ise.. Vacib'ül-vücud, her bakımdan yüce ve mukaddes zattan başka olamaz..

Yüce zatın, zuhur yerlerinin en yükseği, ÜLUHİYET zuhurunun meydana geldiği yerdir..

Çünkü o: Zuhur yerlerinin herbirini, kapsamına alır; kuşatır.. Bu vasıf onda vardır..

Zira, her vasfın, her ismin üzerine uçar konar.. Bu vasıf da onda vardır..

***

ÜLUHİYET: Ümm'ül-kitabdır..

Kur'an: Ahadiyettir..

Fürkan: Vahidiyet-i fürkaniyedir..

Üstte, özellikle ÜLUHİYET için: Ümm'ül-kitab şeklinde yapılan açıklama, itibarî bir açıklamadır.. Halbuki, mutebe olan ilk sofiye tabirlerine göre: Zatın esas mahiyetinden ibarettir..

Durum böyle olunca, aşağıdaki tabirleri de dinle:

Kur'an: Zattır..

Fürkan: Sıfattır..

Kitab : Mutlak varlıktır..

Allah dilerse, bu açıklama isteyen cümleler için; yeri geldiğinde izahlar yapılacaktır..

***

Yukarıda iki çeşit tabir geçti.. Dıştan bakınca, birbirinin aksi gibi.. Ama değil.. Sen işin özünü bulmaya bak.. Dış aksamı ile kalma..

İşin özüne varıp, istılahlardaki manayı kavrar; işaret ettiğimiz öz mananın gerçek yüzüne geçer; onda bir irfana sahib olursan.. İşte o zaman, bilirsin ki: Bu da öbürü gibi.. İki söz arasındaki ayrılık, yalnız ibarede.. Mana aynı..

*

Yukarıda anlatılanları iyi anladıktan sonra, sana bir başka mana kapısı açılır.. İşte o zaman, görürsün ki: ÜLUHİYET saltanatı altındaki isimlerin en yükseği ahadiyettir..

Vahidiyet ismine gelince, bu da: Yüce Hakkın ahadiyet makamındaki tezahürlerinin ilkidir..

Vahidiyet mertebesinin kapsamında bulunan mertebelerin en yükseği rahmaniyettir..

Rahmaniyet mazharlarının en yüksek derecesi rübubiyettedir..

Rübubiyet mazharlarının en yükseği ise, yüce Allah'ın melik isminde olmaktadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, sonuç şu şekilde bağlanır:

a) Melikiyet, rübubiyetin altındadır..

b) Rübubiyet, rahmaniyetin altındadır..

c) Rahmaniyet, vahidiyetin altındadır..
d) Vahidiyet, ahadiyetin altındadır..
e) Ahadiyet, ÜLUHİYET'in altındadır..

Görülüyor ki, ÜLUHİYET hepsini kapsamına aldı.. Bunun böyle olması gerekir; çünkü ÜLUHİYET :

— Bu varlığın dışında kalanların hakkının bütün kapsam ve şümulu ile verilmesi..

Demektir..

Ahadiyet, varlık hakikatlerinin tümünden bir hakikattır.. Bu manaya göre, ÜLUHİYET daha yüksektir..

İşbu mana icabıdır ki: Onun Allah ismi, isimlerin en yücesidir..

Hatta: Ahad isminden de yücedir..

Ahadiyet, zat mazharlarında zatın kendine has zuhurudur..

ÜLUHİYET ise.. zuhur yeri olma yönünden: Gerek zatın kendine, gerekse başkalarına göre, en faziletli makamı alır..

Bu makamın bir gereği olarak, ehlüllah: Ahadiyet tecellisi bahsine engel olmuşlar; ÜLUHİYET tecellisi bahsine engel olmamışlardır..

Çünkü: Ahadiyet, sırf zattan ibarettir.. Orada sıfatlar için bir zuhur yoktur.. Hele mahluk için hiç bir şey olmaz.. Dolayısı ile ahadiyet makamının, hiç bir şekilde mahluka bağlanmasına yol yoktur..

Zira orası: Zatıyle kaim olan ezelî ve ebedî zata mahsustur..

O: Varlığı mutlak gerekli bir zattır. Böyle bir zat hakkında kelâm yolu kapalıdır..

Sebebine gelince: Ona kendisinden hiç bir şey gizlî olamaz..

Anla.. Sen o olursan, sen sen olamazsın.. Elbette olan odur o..

O, sen olursa.. o, olamaz.. Elbette sensin sen..

Her kime ki, üstte anlatılan tecelli hâsıl olursa.. bilsin ki: O vahidiyet tecellilerindendir, ahadiyet tecellisinden değil.. Çünkü: Ahadiyet tecellisinde; sen, o zikri geçmez..

Bu manayı anlamaya çalış..

Bu kitaptaki yeri geldiği zaman: Yüce Allah dilerse.. ahadiyet üzerine kelâm edilecektir..

Şimdi bir başka mana kapısı açacağız; dikkatle dinle ve anlamaya bak..

Bilesin ki..

Varlık ve yokluk karşılıklı durur..

ÜLUHİYET seması ise, her ikisini kapsamına alır..

Çünkü ÜLUHİYET: Karşılıklı zıddı özünde toplar.. Meselâ: Evveli olmayanı, sonradan olmuşu; Hakkı, halkı; varlığı, yokluğu.. bütün bunların hepsini özünde toplar..

ÜLUHİYET durumu anlatıldığı gibi olunca: O da vacib, muhal olarak zuhura gelir, zuhurundan sonra vacib olur.. Yine onda, muhal vacib olarak zuhura gelir; zuhurundan sonra, yine muhal olur..

..Ve onda; Hak halk suretinde zâhir olur.. Şu hadis-i şerif, bu manayı anlatır:

— **«Rabbımı, taze bir delikanlı suretinde gördüm..»**

.. Ve onda: Halk, Hak suretinde zâhir olur.. Şu hadis-i şerif de bu manayı anlatır:

— **«Yüce Allah, Âdemi kendi sureti üzerine yarattı..»**

Anlatılan bu zıd haller, daha da sürdürülebilir.. Çünkü, ÜLUHİYET, kendi şumulünde bulunan hakikatlerden, her şeye hakkını verir..

Sebebine gelince: ÜLUHİYET, için, kendi mertebesinde ekmel ve ala mertebe zuhur vardır..

En değerli ve en üstün mazharları vardır..

***

Hakkın ÜLUHİYET sıfatındaki zuhuru: Mümkünün kendi çeşitleri, değişik halleri, varlığı ve yokluğu durumunca, hak ettiği kadar olur..

Varlığın ÜLUHİYET'teki zuhuru: Mertebelerinde hakkı olduğu gibi kemal üzeredir.. Hak'tan ve halktan hepsi bu mertebeye girer.. Bu mertebe Hakkın ve halkın fertlerini de içine alır..

Yokluğun ÜLUHİYET'teki zuhuruna gelince, bu da: Onun gizleni-

şi ve kendi başına kalması sayılır.. Bir de sırf fena halinde, mevcutsuz olarak en güzel bir şekilde kendi başına kalmasıdır..

***

Yukarıda anlatılan mana: Akıl yolu ile bilinemez; düşünmekle kavranamaz.. Ancak, kendisine bu ilâhı keşiften bir şey hâsıl olursa.. o kimse, bu manayı sırf zevk olarak tadar..

Böylece o tecelliden hoş bir nefes alınır..

İşbu tecellinin bilinen manası: Tecelli-i ilâhîdir..

*

Burası, şaşırtıcı bir mevzidir.. O kadar ki: Ehlüllahtan kâmil olanlar bile hayrete düşmüştür.. O kadar ki:

— «Allah'ı, en çok bileniniz olduğum halde; ondan en çok korkanınızım..»

Hadis-i şerifi ile, Resulüllah S.A. efendimiz bir sırra işaret etmiştir..

Görülüyor ki: Resulüllah S.A. efendimiz, Rabb'dan ve Rahmandan korkmamış; ancak:

-« **Allah'tan..»**

Korktuğunu anlatmıştır.. Şu âyet-i kerime dahi bu manaya işarettir:

-« Bilemem; **bana ne yapılır, size ne yapılır?..» (46/9)**

Burada biraz duralım..

Resulüllah S.A. efendimiz, irfan yönüyle; yüce Allah'a karşı marifetin en üstününe sahiptir.. Onun bu durumunu, Cenab-ı ilâhî katından alıp, açıkladığı hakikatler de gösterir.. Böyle olduğu halde:

— «Bilemem..»

Buyuruyor.. Bunun manası şudur:

— Bilemem ki, ilâhî tecellide; suretlerin hangisi ile izhar edecek..

Bu durum böyledir.. Bir suret meydana getirir; bir sonraki zuhuru, o suretin hükmünü bozar.. Meydana gelen o suretin hükmünde:

— Bunu, bir başka zuhur bozamaz..

Diye bir karar yoktur..

Böyle olunca: Tecelli durumunu kendisi bilir; başkaca bilinmez.. Başkalarına meçhuldür.. Ama, kendisine değil..

Bu böyledir.. Çünkü ÜLUHİYET tecellisi için bir sınır yoktur ki, tafsil edilsin.. Ve kalınsın.. Kaldı ki, tafsil yönünden de, hiç bir şekilde; tam olarak, oraya varmak mümkün değildir.. Böyle bir idrâk Allah için, muhaldir.. Çünkü, böyle bir şey nihayet sayılır.. Yüce Allah'ın ise.. nihayeti yoktur.. Nihayetsiz bir şeye de, idrâk yolu kapalıdır.. Ancak yüce Hak, bu tecellide, küllî, icmal ve bütün olarak görülür.. Bu tecelliden alınan hazlar da değişiktir..

Durum anlatıldığı gibi olunca, herkes o yayılan tecelli cümlesinden nasibi kadarını ve yüce, büyük olanın kendisine nasib ettiğini alır..

Durum ki böyledir.. Her kemal sahibinde görülen kemal hali; esas kemal halinden bir eserdir.. Ve o kimsenin haddi nisbetindedir..

Ey saba rüzgârı al ehl-i diyara tebliğini;
Su ile ateş arasındaki sevgi haberini..

İnersen, geceyi bekle de öyle in o diyara;
Güçsüz kalırsan, gündüz bulamazsın menzilini.

Orası öyle bir diyardır ceylân avlar arslanı;
Çünkü oralarda arsalının hiç yoktur zarar vereni..

Dayanamadık onlarla olmaya da ayrıldılar;
Katlandık ayrılığa uzattık ziyaretlerini..

Yüce Hakkın güzellikleri kalbe Kur'an yazdı;
İndirdiler oraya da gösterdiler güçlerini..

Kalb, aşk âyetini o kadar okudu ki hatta;
Okuyup bitirdi iştihar süresinin sırrını..

Cemal yüzündeki perdesi kalkıp da görününce;
Bakanları da öldürdü açınca perdelerini..

Diller konuştu güzelliğine hayran olaraktan;
Tükrüğü sarhoş etti, kaldır şarabın yeterini..

Kalbleri esaretle gördüğü zaman şöyle dedi:
— Siz zengin oldunuz, seçince fakrin iyicesini..

Bu varlıkta ne varsa, gayrın, hemen hepsi bendendir;
O benim zatımdır istedim seçtim çeşitlerini..

Ben bir elbise gibiyim, renge bürünürsem bir gün;
Alırım kırmızıyı, bazan seçerim sarısını..

Eğer kırmızı beyazı yok gösterirse ortada;
Ortaya o kesret çıkar ki hepten arar rengini..

Bana, ne bölünmek ne ayrılmak vardır hiç bir zaman;
Almak olmaz bana göre elbiselerin rengini..

Elbiseler daim renklenmededir, Hakka gelince;
O perde içindedir ancak olmaz benden geleni..

Her ne var ise, âlemlerinde cemadat cinsinden;
Bitkilerden ve say bu arada ruh sahiplerini..

Hepsi benim, arz ettiğim suretler sayılır şayet;
Onları giderirsem, perdemdir; gider sanma beni..

Onlarla bir ittifakım varsa, o çeşit çeşittir;
Rütbe olarak benimki yüksekte geçer hepsini..

Bende bir mana var ki, açılınca mana olurum;
Onun manaları, gösterir fakrimde zenginliğini..

O gitse de, ben yine kalırım libası içinden;
Elbise almadım, say günlerimden çıplak geçeni..

Her mana terkibi onun üzerine kuruldu;
Ama benim için gör aziz zatın parlak halini..

ÜLUHİYETİM dahi zatım için bir kök sayılır;
Belki de bir daldır sunar şiarımın belgesini..

Hayret edilir o köke ki, hükmen dahi öyledir;
Dallara sirayet eder anlatır sirayetini..

Bu söz seni, hiç dehşete düşürmesin, zira ben;
Hiç onun dalı değilim, ancak say perdedekini..

Bütün dallar, onun üstünde kök olma yolundadır;
O bir asıldır bana, görünür zahiri, batını..

Belli şey görünürse, görünen tecellimdir orda;
Perdemdir, sayılır ki, attım ondan salınıp gideni..

Sen onu anlarsın ama göremezsin, fakat beni;
Görürsün, bilemezsin durağımın belli yerini..

Bu âdettir ki, böylece sürüp gider ama ben hiç;
Muhtaç değilim istemem örtülmeyi ve göreni..

ÜLUHİYET, eserleri ile müşahede edilir, ama görünürde kayıptır.. Hükmen vardır; bilinir, ama resmen görülmez..

Zata gelince, aynen görülür; ama ona bir mekân yoktur.. Ayanen görünür; ama bır beyan yolu ile idrâk edilmez.. Ne var ki, açık bir beyan yolu ile idrâk edilemez..

Bu manada, bir insanı misal yolu ile ele alabiliriz.. Şöyleki:

Bir insanı görürsün: Çeşitli, müteaddid sıfatlarla sıfatlanmıştır..

Ondaki, sabit vasıfları ancak ilim ve itikad yolundan bilirsin.. Ve inanırsın ki, o belli vasıflar onda vardır.. Fakat o vasıfları ayan beyan göremezsin..

O şahsın zatına gelince, onu toplu olarak, açıktan görürsün.. Ama onda baki kalan vasıfları bilemezsin.. Özellikle bilgi yönünden ulaşamadığın vasıfları..

Belki o şahsen gördüğün zatın, bin vasfı vardır; böyle olması da mümkündür.. Ve sen: Ancak, onların az mikdarını biliyorsun..

Cümleyi toplayalım: Zat görülür; sıfatlar meçhul kalır..

Sıfatların birini görürsen, ancak eserini görebilirsin; ama o vasfın özünü göremezsin.. Bu, hiç bir zaman, görülemez.. Ama, hiç mi hiç..

Buna bir misal olmak üzere, muharebe esnasında bir kahramanı gösterebiliriz..

Düşman karşısında ancak, onun düşmana hücumunu görebilirsin.. Bu ise.. kahramanlığın kendisi değil; eseridir, belirtisidir..

Kerim olan bir zatın da, ancak ihsanını görebilirsin. Bu ihsan ise, onun keremine bir belirtidir. Kerem sıfatının kendisi değildir..

Çünkü, sıfatın kendisi zatta gizlidir.. Onun ortaya çıkmasına imkân yoktur..

O sıfatın ortaya çıkması, caiz olursa, zattan ayrılma durumu meydana çıkar ki; işte bu, mümkün değildir..

Bu manayı anla..

*

ÜLUHİYET sıfatının bir sırrı vardır.. Şöyleki:

Bir şey olma yönünden her ferd, kendinden başka şey olma vasfını alanlara benzer bir isme de sahiptir.. Eşya cinsinden bir ferdin, ezelden beri var olması, sonradan yaratılmış olması, yok görünmesi veya var olması hiç bir şey değiştirmez..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, o eşyanın bır ferdi, kendi özü ile ÜLUHİYET saltanatı kapsamında bulunan cümle eşyayı toplar..

Bütün mevcudatın, hali anlatıldığı gibidir..

Böyle olunca, varlıkların misalleri, birbirine karşı konan aynalar gibi olur.. Birinde ne varsa diğerinde de aynısı olur..

Anlatılan misâl üzerine şöyle söyleyebilirsin:

— Karşılıklı duran aynalardan her biri, ancak karşısına gelen diğer aynadakini alır.. Böyle olunca, yalnız bir aynayı alıyor; onun altında kalan müteaddid aynaları alamamıştır.. Bu durumla, yukarıdaki mana nasıl bağdaşır?..

Bunu şu şekilde cevaplandırmamız mümkün olur:

— Şu açıktır ki, varlık ferdlerinden her biri, ancak, zatının hakkı kadarını alabilir.. Daha fazlasını alamaz..

Bu, bir başka manadır.. Esas anlatılmak istenen manayı itibara alarak:

— Tümünün varlığı, aynalardan her birinde vardır..

Dersen, ki bu:

— Varlık ferdlerinden her birinde, bütün mevcudat gizlidir..

Şeklinde bir mana çıkar ki, senin için, esasa bir geçit noktasıdır..

Şu bir hakikattır ki: Misaller tam manası ile, anlatılan mananın

tıpkısı değildir.. Bir yaklaştırmadır.. Ayna misalini de aynı görmek icab eder..

Hakikatta, anlatılan misal asıl murad edilen manaya bir kabuktur..

Bu misal, ancak bir bağlantı olsun, diye getirildi.. Ümid edilen odur ki: Fikir kuşun belki bu sayede ahadiyet tuzağına düşer..

İşte.. o zaman: Zatta, sıfatlardan hakkın kadarını görürsün..

Kabuğu at.. Özü al.. Perdeleri görmek sureti ile, esas yüzden âmâ olma..

Kalbim, hep sizden güç alır;
Hem döner, hem sakin kalır..

Hayali hep sevginizdir;
Bazan gider, bazan gelir..

Siz hiç gayrım değilsiniz;
Özümden nasıl kaçılır?..

Nefsi attım sabahladım;
Oldum, ülkenizde kalır..

Kendimi attım da buldum;
Ana baba sözde kalır..

İnkâr ettim evvelimi;
Sonum da şüphesiz kalır..

Attım ihtisası yüzden;
Ona nasıl yaklaşılır?..

Benim o kuddûs, şöyleki;
Amadą perdeli kalır..

Ve ben, öyle bir ferdim ki;
Kemaldir bakan şaşırır..

Ümid çemberine kutbum;
Yüceyim ki, toptan alır..

Ben, şaşırtırım ne varsa;
Gören şaşırır bırakır..

Güzellikler semasıyım;
Güneşim hiç batmaz kalır..

Mekânda yüceliğim var;
Ona nasıl yaklaşılır?..

Ve her kılın bittiği yer;
Benden tam bir kemal alır..

O kuş ki, daima öter;
Sonra, o dal ki sallanır..

Her aynada da suretim;
Gâh kapanır gâh açılır..

Hep kemalim baştan sona;
Halim de bundan hal alır..

Derim ki, onun halkıyım;
Şaşınız, zatım Hak kalır..

Nefsim temiz o sözden ki;
Yalanlanmaz öyle kalır..

Yücelik Allah'ın hakkı;
Şimşeğim yağmursuz kalır..

Ben, hiç o ezel olmadım;
Söz uzatmaya ne kalır?.

Söz de bitti artık ses yok;
Ne söz ne de sükût kalır..

Güzellikleri derledim;
Bağışım var, suçum kalır..

BEŞİNCİ BÖLÜM

A H A D İ Y E T

Bu bölümde, AHADİYET sıfatından anlatılacaktır..

AHADİYET, yüce zatın tecellisinden ibarettir.. Orada: Ne isimlerin, ne de sıfatların sözü geçer.. İsim ve sıfatların tesir sahası da buraya varamaz..

Burası, mücerred, zata ait bir isimdir.. O kadar ki: Hakka dair itibarların da, burada sözü edilmez.. Keza, halka nisbet edilen itibarların da..

***

AHADİYET tecellisi, sensin.. Bütün bu kâinat içinde, senden daha tam olarak, o tecelli için bir zuhur yeri yoktur..

Şu şartla ki: Sana nisbet edilen bütün itibarları bir yana atıp özüne dalasın..

Bir de, seni sende bulur, dış bağlarından da geçersen..

İşte o zaman, sen sende olursun.. Hem de, sana nisbet edilen Hakka ait vasıfların tümünü bir yana ataraktan.. Keza, halka dair vasıfların da tümünü bırakaraktan.. Meselâ: Güç, kuvvet vb. sıfatlar gibisinden..

İşte.. anlatıldığı gibi olunca; insan bu hali kendinde bulursa.. bu kâinatta ondan tam bir zuhur yeri olamaz..

*

Yukarıda anlatılan manayı iyi anlamaya çalış..

Çünkü bu hal; Görülmez zulmet âleminden, tecelli nurlarına ulaşan zatın ilk tenezzülüdür..

Bu tecellinin en yükseği ise.. anlatılan şeklidir..

Çünkü orada, sırf kendisi vardır. Bütün sıfat, isim, işaret, nisbet ve itibarlardan yana temizdir..

O kadar ki. Varlık tümden oraya dahildir..

Fakat içte olan bir şekilde.. Dışa çıkan bir zuhur hükmü ile değil..

Bu AHADİYET sıfatı için umumî ve şümullü bir tabir kullanıldığı zaman, kendisinden:

— Kesret.. ama tabi olanları ile birlikte..

Olarak bahsedilir..

Bunun için, yapılı bir binayı misal getirebiliriz.. Şöyleki:

Bir kimse, uzaktan bir duvara bakar; görür..

Bu bina; çamurdan, tuğladan, kireçten ve ağaçtan yapılmıştır..

Fakat.. yapıya karışan o şeylerin hiç bir eseri görülmez.. söylenmez.. Yalnız bir duvar görülür..

Şimdi bu duvarı bir AHADİYET misali olarak ele alalım.. Bu AHADİYET çamurun, tuğlanın, kirecin ve ağacın toplamı içinde bir AHADİYET'tir..

Hiç bir şekilde ona: Sayılan eşyanın adı isim olamaz.. Özel durumu ile sadece bir duvar ismi verilir..

Bu misali, kendinde de deneyebilirsin.. Müşahede ve istiğrak haline geçtiğin zaman; ama aslındaki hal üzere.. yalnız kendi kimliğini görürsün.. Bu müşahede halinde sana, hakikî durumlardan hiç biri zâhir olmaz. Ki o hakikatler, tüm olarak sana bağlıdır..

İşte.. senin için AHADİYET budur.. Ama, senin kimliğine itibar edilerek, zata bir tecelligâh olmana isim olaraktan.. Hakikatlerin tümünün sana bağlı oluşu manasına gelemez..

— O hakikatlerin tümü sen oldun..

Diyelim.. Ama, bir muhal olarak.. Esas zatî tecelli n'olacak?.. Ki o, esas AHADİYET'in sende bir zuhur yeridir.. Ama senin zatına, isim olaraktan.. Ve kimliğin itibarı ile..

Senin kimliğinde bir zuhur yeri alan bu isim, yüce Hakkın ilâhî katında; isimlerin de, sıfatların da tümünden yana mücerreddir.. Hatta orada, eserlerin, müessirlerin de sözü edilmez.. Çünkü, tecelli yönlerinin en yükseği orasıdır.. Ondan sonraki tecelli yeri için, ondan bir tahsis beklenir.. Hatta, ülûhiyet için bile.. bir tahsis beklenir.. Sebebi açıktır; çünkü ülûhiyet, umuma tahsis edilmiş durumdadır.. AHADİYET'te umum diye bir şey yoktur.. Yukarıda da anlatıldığı gibi,

AHADİYET zatın ilk zuhurudur.. Ondan sonrası, mahluktur.. Böyle olunca da, AHADİYET'in mahluk sıfatına girmesi mümkün değildir.. Daha önce de, anlatıldığı gibi, AHADİYET sırf zattan ibarettir.. Hakka ait itibarlar da, halka ait itibarlar da orada yoktur..

Özet olarak, diyelim: Kul da, mahluk olduğuna göre; o hakikatlerin tümünü almak kul için mümkün değildir.. Keza, AHADİYET'le sıfatlanamaz da..

Aynı şekilde, onunla sıfat almak; çalışmak ve zorlama ile de olmaz..

Zira, böyle bir şey AHADİYET hükmüne uymaz.. Hiç bir şekilde mahluk için oraya yol yoktur..

Çünkü: AHADİYET, yüce Allah'ındır; ona mahsustur..

***

Yukarıda anlatılanları, dikkate alarak dinle..

Şimdi sen; kendinde, anlatılan tecelliden bir şey görürsen.. onu Allah'ından, Rabbından bil.. Ona bağla.. Yaratılmış şekline, olduğunu iddia etme..

Çünkü, bu tecellilerde mahluk için, hiç bir nasib yoktur.. Bu, kesin olarak böyledir..

Çünkü o, tek olan Allah'ındır.. Zatî tecellilerin ilki oradan başlar..

Sen, nefsinden ibaretsin..

Zattan, Haktan ve halktan murad, sen olduğunu bilirsen.. halk cihetinden kesilmek suretiyle hükmünü yürüt..

Yüce Hakkı ise, isimlerinin ve sıfatlarının hakkı ne ise.. onunla gör..

Böyle yaptığın takdirde, kendi özünü müşahede ile, Allah'ı müşahede edenlerden olursun..

***

Aynım senin içindir, münezzehtir zatında;
Mukaddestir isimlerinde, sıfatlarında..

Onun hakkı olduğuna şehadet et, deme,
Nefsim hak etti hüsnünü onun sebatında..

Kadehlerle içmeye devam, ama konuşma;
Bir gün biter yol, onun canibine varanda..

Ne zararı sana, kinaye yollu kullansan;
Sana ismi kalsa, kusur etmesen saygıda..

Zat tecellisini ismine mazhar yapsan da;
Bulsan izzet ismi, yüceliği mazharında..

Hazine üstüne bir ev yapsan da otursan;
Taki, görüp yaya kalmaya cahil saygıda..

Bu sana emanet, onu çok çok iyi sakla;
Bırakma onun sırrını yaygaracılarda..

ALTINCI BÖLÜM

V A H İ D İ Y E T

VAHİDİYET, mazharıdır zatın;
Tüm belirtir, farkını sıfatın..

Her şey onda birdir parça parça;
Şaş parçalara biridir zatın..

Bu, şu ile onun misalidir;
Ati hükme nişan hakikatın..

Kesrettir, hakikatten ibaret;
Parçalanma içinde vahdetin..

Her şey, orda her şey birde gibi;
Bu yüz, nefyi sayılır isbatın..

Fürkan, Allah'a zat, cem sureti;
Evsaf, sayısı gibi ayatın..

Oku, sendedir sırrı kitabın;
Açan sen, sırrısın kâinatın..

*

Burada, VAHİDİYET ismi anlatılacaktır.. Öğren, anlamaya gayret et..

VAHİDİYET, yüce zatın zuhuruna bir tecelli yeri olmaktan ibarettir.. Onda, zat sıfattır; sıfat da, zattır..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Meydana gelen her sıfatın zuhuru, diğer sıfatın aynı sayılır.. İsterse birbirinin zıddı olarak, gözüksün..

Meselâ: Bu makamda, müntakim ismi aynen Allah'tır.. Allah ise, müntakimin aynıdır.. Aynı şekilde müntakim sıfatı ile, mün'im sıfatı birdir..

Durum anlatıldığı gibi olunca: VAHİDİYET, nimet içinde kendisi olur. Nikmet de onun aynı olur..

Rahmetten ibaret sayılan nimet ise.. azabdan ibaret olan nikmetin aynıdır..

Nikmet, azabın kendisidir; aynı olarak rahmetten ibarettir..

Her şey, buna göre kıyas edilir; zatın sıfatlardaki zuhurunda ve bu zuhur eserlerinde, hatta VAHİDİYET hükmü ile, zatın zuhura geldiği her şeyde.. daima: Biri, diğerinin aynıdır..

***

Yukarıda anlatılanları, özellikle, aynı oluş şekillerini yanlış anlamamak icab eder..

Aynı oluş şekli, birlik tecellisine göredir; her hak sahibinin hakkını teslim etmek gereğine göre değildir..

Bu mana, zatî tecelli yönüdür..

Yani: Bir sıfatın, diğerinin aynı oluşu manası..

*

Burada; ahadiyet, VAHİDİYET, üluhiyet sıfatları arasındaki fark üzerinde biraz duralım.. Şöyleki:

a) Ahadiyet..

Bu sıfatta isimlerin ve sıfatların zuhuru yoktur.. Kendi özündedir.. Ve, sırf zattan ibarettir.. Bu sıfatın şanı bunu gerektirir..

b) VAHİDİYET..

Bu sıfatta, isimlerin ve sıfatların tesir sahasına göre zuhurları vardır..

Ancak, bu zuhur: Zatın hükmü ile olur.. Zattan ayrı bir hükmü düşünülemez.. Böyle olunca: Her şey, birbirinin aynı olur..

c) Üluhiyet..

Bu sıfatta, isimlerin ve sıfatların zuhuru vardır.. Ve, toplumdan her şeyin hakkını tek tek vermek gibi bir zuhuru olur..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Bu sıfatta, zıdlar belirir..

Meselâ: Mün'im, müntakimin zıddı olur.. Müntakim ise, mü'imin zıddı olur..

Bu makamda kalan isimler ve sıfatlar da, birbirinin zıddı olarak gözükür..

Meselâ: Ahadiyet, üluhiyet sıfatında zuhura geldiği zaman, aha-

diyet hükmüne göre zuhur eder.. VAHİDİYET de, aynı şekilde zuhur eder..

Çünkü, üluhiyet hepsinin tecelli şeklini şümulüne alır.. Her tecellinin hükmü ne ise, onu meydana getirir..

Zira, üluhiyet her şeyin hakkını yerine getirmeye yeterli bir tecelli makamıdır..

Ahadiyet, üluhiyet gibi değildir; onda ancak, Allah vardır.. Onunla ikili bir şey yoktur..

VAHİDİYET, ise:

— Şu anda, ilk halindeki gibidir..

Çümlesinin ifade ettiği manaya bir tecelli makamıdır..

Daha önce de anlatıldığı gibi, ahadiyet bir başka makamdır.. Orada:

— **«Onun yüzünden başka her şey, helake varır..»** (28/88)

Mealine gelen âyet-i kerimenin hükmü geçer..

İşbu hüküm icabıdır ki; ahadiyet, VAHİDİYET'ten daha üstündür.. Çünkü, ahadiyet sırf zattan ibarettir..

Üluhiyet ise, ahadiyetten üstündür.. Ahadiyete, hakkını üluhiyet verir..

Zira, üluhiyet: Her haklının hakkını verme makamıdır.. Bundandır ki: İsimlerin en yücesi, en genişi, en azizi ve en yükseğidir..

Ahadiyetten üstün oluşunun misali: Bütünün parçaya olan üstünlüğü gibidir..

Ahadiyet sıfatının, kalan tecellilere nazaran üstünlüğü, kökün dallara nazaran üstünlüğü gibidir..

VAHİDİYET sıfatının, kalan tecellilere göre üstünlüğü de, toplu olanın ayrı kalana üstünlüğü gibidir..

İşbu manalara dikkat et.. Hepsini senden bil ve kendinde düşün..

***

Der bu meyveleri ancak;
O süslendi toplanacak..

Şahitleri işe katma;
Şahitlerle zor ulaşmak..

Ağızdan şarab iç daim;
Onun içindedir kanmak..

Kadehleri bir önder gör;
Zor içindekine kanmak..

Açtım hoş gözelliğini;
Düşmez sana saklı tutmak..

Gayra aldanmayı bırak;
Değildir ulaştıracak..

Hep özden ye at kabuğu;
Olmaz onu elde tutmak..

Sakın, sırrı yayanlardan;
Gelmez sana öyle olmak..

YEDİNCİ BÖLÜM

RAHMANİYET

RAHMANİYET: İsimlerin ve sıfatların gerçek yüzleri ile meydana gelişinden ibarettir..

Bu durumda onun yeri, yüce Allah'ın zat isimlerinde kendisine tahsis edilen yerle; bu isimlerin mahlukata dönük yüzleri arasıdır..

Zat isimlerinin halka dönük yüzleri: Alim, kadir, semi, vb. isimlerdir.. Bu isimler, varlığın hakikî yüzleri ile ilgilidir.. O hakikî yüzler, Hakka bağlanan bütün mertebelerde, RAHMANİYET sıfatına bir isimdir.. O hakikî yüzlerde halka nisbet edilen mertebelerin iştiraki yoktur..

*

RAHMANİYET, üluhiyetten daha özge bir duruma sahiptir.. Sebebi: Yüce Hakkın tekliğini sağlayan isimle, bir isim almıştır.. Bu makamda, halkla bir ilişkisi yoktur.. Üluhiyet, öyle değildir.. Hakka ve halka nisbet edilen hükümlerin özünü alır..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

a) Üluhiyet, umumî ve şümullü bir mana taşır..

b) RAHMANİYET, hususî bir durum alır..

Bu itibarladır ki, üluhiyetten daha aziz bir duruma geçer.. Çünkü, yüksek mertebelerde zatın zuhurundan ibarettir.. Alt mertebelerden yana mukaddestir..

RAHMANİYET, sıfatı dışında; zat için tahsis edilen yüksek mertebelerde zuhura yol yoktur..

RAHMANİYET ile üluhiyet arasında bir bağlantı yapacağımız zaman; misal olarak, kamış ile içindeki şekeri söyleyebiliriz..

Şüphesiz kamış içindeki şeker, derece itibarı ile daha yüksektir; çünkü sırf şekerdir.. Kamışta ise, şeker dışında başka şeyler de vardır..

Bizim düşüncemiz bu yoldadır.. Ama başka türlü de düşünebilirsin.. Şayet bizim fikrimize katılır:

— Şekerin kamıştan daha değerli..

Olduğunu, söylersen; ki bu, bizim anlattığımız gibidir..

O zaman: RAHMANİYET ülühiyetten daha üstün olur..

Ancak, bu yoldan değil de:

— Kamış tüm olarak, şekeri ve diğer şeyleri kapsamına almıştır..

Dersen; durum değişir.

O zaman, ülühiyet, RAHMANİYET'ten daha üstündür..

***

RAHMANİYET, mertebesinde verilen zâhirî isim: RAHMAN'dır..

Bu, öyle bir isimdir ki: Yüce Allah'ın zatına ait isimlerle, nefsine ait sıfatlara dönük yönü vardır..

Nefsî sıfatlar yedi olup, sırası ile şöyledir: Hayat, ilim, kudret, irade, kelâm, semi', basar..

Zatî isimler de: Ahadiyet, vahidiyet, samediyet, azamet, kuddusiyet vb. sıfatlardır..

İşbu isimler ancak: Vacib'ül-vücud olan yüce ve mukaddes sultan mabudundur..

***

RAHMANİYET, bu mertebede: Rahman, ismi ile, bir özellik almaşının sebebi: Hakka ve halka bağlanan bütün mertebeleri rahmet şümulüne almasıdır..

Hakka bağlanan mertebelerdeki zuhuru ile, halka nisbet edilen mertebelerde zuhur etmiş olur..

Durum anlatıldığı gibi olunca: RAHMANİYET katından gelen ve bütün mevcudata şamil olan bir rahmet olur..

*

Yüce Allah'ın ilk rahmeti odur ki: Onunla bütün âleme rahmet tecellisi ile, onları kendi özünden yarattı..

Bu manayı, şu âyet-i kerime doğrular:

— **«Yerde ve göktekileri size teshir eyledi.. Hepsi ondandır..»** (45/13)

İşbu mana icabıdır ki: Onun zuhuru bütün mevcudata sirayet etti.. Böyle olunca da, bu âlemin parçalarından herbirinde, her ferdinde kemal zuhuru gösterdi..

Bu zuhurlarda, hiç bir zaman da, sayılı parçalara bürünmedi.. Kendi özünde, zatı nasıl iktiza ediyorsa, öyle tektir.. Bütün zuhur yerlerinde birdir..

Böyle olunca: Bütün mevcudata sirayeti, kemal sıfatlarının icabıdır..

Varlık zerrelerinden her zerreye zuhuru ile de, mevcudatın tümü içinde, belli bir zümreye sirayet eden varlıkla imtiyaz verdi..

Bu sirayetin başlıca sırrı, bu âlemi kendi özünden yaratmış olmasıdır.. Ama kendisi, hiç bir şekilde; bölünüp parçalanmadı..

Bu âlemin parçalarından her şey, onun kemali iledir.. Bu şey, aslında tam bir kemaldir.. Ona:

— Halkiyet..

İsmi bir emanet olarak verilmiştir.. Ama sadece; ilâhî vasıfların kulda emanet olduğunu sananın sandığı gibi değil.. Sadece:

— Halkiyet..

İsmi emanettir..

Şu şiir anlatılan manaya işarettir:

Emaneti bir yanıdır, görür kendini;
Bir yanı gören de, alır kendininkini..

***

Eşyada bulunan emanet vasfı, ancak ondaki halkiyet bağlantısıdır..

Yüce Hakka bağlı varlık ise, eşyada asıldır..

Yüce Hak hakikatlerini:

— Halkıyet..

İsmini onlara emaneten verdi.. Taki, ülühiyet sırları ve onun gerekleri olan zıdlar zuhur etsin..

Yüce Hak, bu âlemin bir temel maddesi ve aslıdır.. Bu manayı şu âyet-i kerime bize anlatır:

— **«Yeri, semaları ve bu ikisi arasında bulunanları Hak olarak yarattık..»** (46/3)

Yukarıda anlatılan manaları, daha iyi açmak için, işe bir misal katalım.. Şöyleki:

Bu âlem kara benzer.. Yüce ve sübhan olan Hak ise.. bu karın aslı olan sudur..

İlk nazarda görülecektir ki; kardaki:

— Kar..

İsmi, bir emanettir..

— Su..

İsmi ise, onun için bir hakikat olur..

Üstte geçen mana üzerine:

— Bevadir'ül-Gaybiye Fin-Nevadir'ül-Ayniye..

Adlı kasidemde hayli tenbihatım olmuştur..

O, büyük bir kasidedir; derin manalıdır.. Hakikatler gömleğinin üstüne, onun benzeri bir süs işlenmemiştir.. Onun güzelliği zamanın kulağına girmemiştir.. Çünkü, onu anlamak pek zordur..

O manada şöyle demiştim:

Halkın misali kar gibidir yağan;
Sen ondaki suya benzersin akan..

Tahkikimizde kar ne? Sudan başka;
Bir de hükmünü icraya çağıran..

Lakın kar eriyince hükmü kalkar;
İş biter, hüküm suyun olur kalan..

Zıdları topladın bir güzellikte;
Kar yok oldu, odur ancak parlayan..

RAHMANİYET, üzerinde durmamız bitmedi.. Bu yüce isim üzerinde, biraz daha duracağız..

Anlatacağız ki, onu iyice bilesin..

RAHMANİYET, en büyük, zuhur yeridir..

RAHMANİYET : Tecelli yönünden en tamına sahiptir..

Anlatılan mana icabıdır ki:

a) Rububiyet, onun arşıdır..
b) Melikiyet, onun kürsüsü mevkiini aldı..
c) Azamet, onun refref bineğidir..
d) Kudret, onun uğultulu avazıdır..
e) Kahır, onun tantanalı sesidir..

***

Hâsılı: Rahman ismi, cümle kemal iktiza eden yerlerde, zâhir olur.. Haliyle, onun bu zuhuru: Yerinde yerleşmiş olmasına, bütün mevcudata sirayetine, hepsini hükmü altına almasına bağlıdır..

İşbu mana;

— **«Rahman arşı istiva etti..»** (20/5)

Âyet-i kerimesi ile, anlatılmak istenen manadır..

Bu, böyledir; çünkü: Varlıkların her birinde, yüce ve sübhan Allah'ın zatı vardır.. Onun zatının bulunduğu varlıklar ise.. doğrudan doğruya arşıdır..

Bu mana, açıktır; çünkü onlar varlıklarını yüce Hakkın zatından almaktadır..

O sübhandır; yücedir..

Allah dilerse.. arş üzerine, bu kitapta konuşacağız.. Yeri geldiğinde çok çok anlatırız..

*

Burada, rahmanın istilâsı üzerinde biraz duralım..

Yüce ve sübhan Allah'ın rahman isimi ile istilâsı: Kudret, ilim ve ihata ile varlıklarını sarmasıdır..

Bu sarma, varlıkların içine girme; onlara yapışma gibi bir durum almadan olmaktadır..

Ve.. kendi varlığı, ile bir istiva hükmü icabıdır..

Varlıklara girme ve onlara yapışma durumu, onun için nasıl caiz olur?.. Olamaz; çünkü mevcudatın özü aynen kendisidir..

İşbu hüküm icabı: Rahman ismi yönünden; yüce Allah'ın varlığı bu varlıklardadır..

Yaratılmışlarda, kendi zuhurunu yapmakla onlara rahmetini ihsan etmiştir.. Aynı şekilde mahlukatı kendi zatında meydana çıkarmakla, onları rahmetine nail eylemiştir..

Anlatılan her iki mana da doğrudur ve yüce Hakkın zatında olmuştur..

**

Üstteki manayı daha iyi anlatabilmek için; bir başka yola girelim..

Böyle yapalım ki bilesin..

Bir hayal vardır.. Bu hayal zihinde bir suret benzeri olarak teşekkül eder..

Anlatılan teşekkül ve hayal, yaratılmış, bir şeydir.. Yaratan ise.. her yaratılmışta vardır..

Şimdi.. bu manada kendini de al: Gerek hayal; gerekse ondan meydana gelen şekil sende vardır.. Çünkü, onun varlığı sendedir; bu itibarla sen Haksın..

Böyle olunca, Hakta suretlenmek senin için gerekli oldu.. Hak ise, o hayalin ve şekillenen suretin içinde bulundu..

Bu manayı iyi anla ve yoluna devam et..

***

Bu bölümde, çok değerli sırları anlattık.. Dikkat edilirse, yüce Allah'ın sırlarından çoğu bilinir.. Kader sırrı, Allah'ın ilim sırrı gibi..

Hepsi bir bilgiden ibarettir.. O bilgi ile, dikkat edilirse.. hem Hak bilinir; hem de halk..

***

Kudretin menşei aslında ahadiyettir.. Lâkin rahman tecellisi yolundan gelir..

İlmin kökü, vahidiyet sıfatına dayanır.. Ne var ki, bu da rahman tecellisi yolundan gelir..

Sözle, ancak bu kadar anlatılabilir; bunun ardında, bir çok nüktecikler vardır ki; onların hemen hepsi, yüce Hakkın bu varlıkta kemal durumlarına işaret eder..

Bu bölümün başından düşünmeye başla.. Anla.. Kabuğu at; özünü al..

Doğru yolda başarı nasib eden Allah'tır..

Burada, ayrı bir fasıl açmamız gerekecek.. Bu fasıl: Rahim ve rahman isileri üzerine açılacaktır..

Bu da, bilmen gereken bir mevzudur..

Rahim ve rahman, iki isimdir; rahmet kökünden gelmektedir..

Aynı kökten gelmesine rağmen, mana itibarı ile, bazı özellikleri vardır.. Şöyleki:

a) Rahman, umumî bir mana taşır..
b) Rahim, özel bir mana taşır.. Tamamlayıcı bir durumu vardır..

Yukarıda özet olarak anlatılan manayı, biraz açalım:

— Rahman, isiminin umumî bir mana taşıması..

Demek, bütün mevcudatı rahmet yönü ile zuhuruna alması sayılır..

— Rahim, isminin özel bir mana taşıması; tamamlayıcı bir durum alması..

Demek, ancak saadet ehline tahsis edilmiş olması icabıdır..

Rahman ismi yönünden gelen, rahmet azab ile karışıktır.. Meselâ: Tatsız ve kötü kokulu ilâcın içilmesi gibi..

Aslında o ilâç, hasta için deva ise de; insanın hoşuna gitmeyen bir durumu vardır..

Rahim isimi yönünden gelen rahmet ise, sırf nimettir.. Ona başka bir şey karışmamıştır.. Ve o, tam saadeti bulan kâmillerde bulunur..

Ayrıca rahim, ismi altında bulunan, yüce Allah'ın bütün isim ve sıfatlarına rahmeti ve bütün eserleri ve tesirleri ile zuhurudur..

Rahman, ismindeki rahim ismi, insan heykelindeki göz gibidir.. Gözü, rahim olarak ele alırsak, özel ve aziz bir durum meydana çıkar.. Kalan kısmı odur ki: Her şeyi kapsamına alır..

Anlatılan mana icabıdır ki:

— Rahim ismi, tam kemali ile ancak ahiret âleminde zuhura gelir..

Denmiştir.. Çünkü âhiret, dünyadan daha geniştir..

Dünyada gelen her nimete, mutlaka keder karışmıştır.. Bunun böyle olması gerekir; çünkü, RAHMANİYET tecellilerinden gelmektedir..

Rahim ve rahman isimleri üzerinde:

— EL-KEHF'Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İBİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Adlı eserimizde çokça durduk..

Bu iki ismin, buradakinden daha fazlasını bilmek isteyenler, sözü geçen esere baksın..

Allah.. Hak söyler.. Doğru yola hidayet eden odur..

SEKİZİNCİ BÖLÜM

RÜBUBİYET

RÜBUBİYET : Bu varlıkların istedikleri isimlerin iktiza ettiği mertebe için bir isimdir..

Yüce Allah'ın: Alim, semi', basir, kayyum, mürid, melik, vb. isimleri RÜBUBİYET isminin içindedir..

Çünkü anlatılan isimlerden de her biri, kendısi için olması gereken bir şey ister..

Mürid, ismini ele alalım: Bu dcı, murad olunan bir şey taleb eder..

Diğerlerini de buna göre ölçebilirsin..

Şunu da bil..

Yüce Allah'ın Rabb ismi altında toplanan bütün isimler, halkı ile kendi arasında ortaklaşa kullanılan isimlerdir..

Halka tahsis edilen isimler, sadece onların tesir özelliğidir..

Yüce Allah'ın zatına tahsis edilen isimlerle; bir yüzü halka dönük olan isimlerden biri:

— Alim..

Diye anlattığımız isimdir.. Bu isim, nefsî isimdir.. Bu ismin bir gereği olarak:

— Kendisi bilir; halkı da bilir..

Diyebilirsin.. Aynı şekilde; semi' ismi için de:

— Kendisi işitir; başkası da işitir..

Diyebilirsin.. Aynı şekilde, basir ismini ele alalım:

— Kendisi görür; başkası da görür..

Diyebilirsin..

Hâsılı: Daha önce de anlatıldığı gibi bu isimleri, benzerleri ile birlikte; Hak ile halkı arasında ortaklaşadır..

Bu ortaklığa maddî bir mana verilmemesi gerekir.. Esas kasdım şudur: Bir ismin iki yüzü vardır.. Bir yüzü yüce Allah'a mahsustur.. Bir yüzü de halka bakar..

Anlatılan durum dışında, sadece halka tahsis edilen isimler vardır.. Bu isimlere:

— Esma-i fiiliye..

Adı verilir.. Bu isimlerden bir tanesi:

— Kadir..

Adı verilen isimdir.. Fiiliyat sahasında, bu ismi ve benzerlerini, yüce Allah'ın sırf zatı için kullanamayız..

— Allah mevcudatı yarattı..

Diyebilirsin; ama;

— Allah kendisini de yarattı..

Diyemezsin.. Aynı şekilde:

— Allah mevcudatın rızkını verdi..

Diyebilirsin; ama:

— Allah kendi rızkını da verdi..

Diyemezsin.. Aynı yoldan:

— Kendine gücü yeter..

Şeklinde bir cümle kullanılmaz..

Bu cümlelerde her nekadar tevil yolu varsa da; üzerinde durmadan, onların halka tahsis edildiğini kabul etmek gerekir..

Çünkü:

— Esma-i fiiliye..

Diye anlattığımız isimler, yüce Hakkın melik ismi kapsamındadır.. Melik olan bir zat için ise.. elbette bir memleket gereklidir..

Burada, yüce Allah'ın melik ismi ile, Rabb ismi arasındaki farka işaret edeceğiz.. Şöyleki:

a) Melik, esma-i fiiliyeyi içine alan bir mertebenin ismidir.. Bunların halka tahsis edilen isimler olduğunu anlatmıştık..

b) Rabb, müşterek isimlerdir; halka tahsis edilen yüzleri de vardır..

Rabb ve rahman ismi arasında da bir fark vardır.. Şöyleki:

a) Rahman, ilâhı ve yüce olan isimlere tahsis edilen bir mertebeye isimdir..

Bunda, yüce zatın tekliğini belirten: Azim, ferd gibi isimler ile; müşterek olan azim, basir gibi isimleri, ayrıca halka tahsis edilen halik, razik gibi isimler aynıdır..

Rahman ismi ile, Allah ismi arasındaki fark ise şöyledir:

a) Allah ismi, ulvîsi, süflîsi ile beraber, bütün mevcudatın hakikatını toplayan zata bağlı mertebeye bir isimdir..

Yukarıdaki manaları şöylece özetleyelim:

a) Rahman, ismi Allah isminin kapsamı altındadır..
b) Rabb, ismi rahman isiminin kapsamına girer..
c) Melik, ismi rabb isminin kapsamındadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca; RÜBUBİYET, bir arş olur..
Yani: Kendisi için bir zuhur yeri olur.. Ve orada zuhura gelir..
Yine bu zuhur yerinde: Rahman, varlıklara nazar eder..
İşbu mertebe icabıdır ki Kulları ile Allah arasındaki bağlantı sağlanmış oldu..

Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi bu manaya işarettir:

— **«O, rahm'i, rahman'ın HİKV'inden bulup aldı..»**

Burada HIKV, orta mahal manasınadır..

Bu arada RÜBUBİYET'i rahmaniyet isminin ortasında saymak gerekir..

Çünkü rahmaniyet: Hakkın tekliği ile, halkla müşterek olarak isimleri; bir de sadece halka tahsis edilen isimleri toplar.. Bu manadan da anlaşılıyor ki, müşterek isimler artada kalıyor.. Burası ise, doğruca RÜBUBİYET mahallidir..

Rahmetin, rahman ortasında bulunması, Rabb ide merbub arasında bir bağlantıdır.. Bu böyledir.. Çünkü; bir Rabbin mutlaka merbubu olması gerekir..

İşbu mertebe icabıdır ki: Allah ile kulları arasında bağlantı mutlak gerekli oluyor..

Bu durumda sana düşen: Bu ortadaki bağlantıya bakmak ve anlamaktır..

Bu bağlantının sırrını çözmeye çalış.. Maddî bir mana düşünme..

Çünkü Allah-ü Taâlâ, kendisi ile bitişmekten ve ayrılmaktan yana münezzehtir.. Aynı şekilde; onunla birleşen bir şeyin ayrılması da düşünülemez..

Şimdi.. düşün.. onun tecelli çeşitlerinden başka bir şey kalmadı.. Bunlara da Hak ismi veriliyor; yahut bu Hak ismini, kinaye yollu mahlukatta kullanırız..

***

Bizler, ancak sizlersiniz;
Değişmez gelip gitmemiz..

Varlık sizden başka değil;
Aynı, çıkmanız kalmanız..

O, cemalinize suret;
Onun manası sizsiniz..

Bu varlık oluşunuzla;
Onun oluşu sizsiniz..

Attınız yabancı sevbi;
Hüsnünüzü de açtınız..

Hoş güzelliği mal edip;
Size ihanet ettiniz..

Deyip: Kasvet masiva hep;
Biz, demeye gelmediniz..

Hakikat isminiz oldu;
Gelen halk dahi isminiz..

Renkler verdiniz cemale;
Vefa var zay etmediniz..

Kemaliniz var ki; sonsuz;
Halk onun, murad sizsiniz..

*

Burada, biraz RÜBUBİYET tecellileri üzerinde durmamız, icab edecek.

Bu da bilmen gereken bir mevzudur..

RÜBUBİYET isminin iki tecellisi vardır:

a) Manevî..

b) Surî..

— Suretlerdeki tecellisi ile, mana yönünden gizli tecelliler..

Demeğe gelir..

Önce manevî tecelliyi ele alalım..

Bu tecelli: Tenzih kanunları usulünce, isimlerde ve sıfatlarda meydana gelir.. Bunların, hemen hepsi, tam bir kemal çeşidinden sayılır.

Surî tecelliye gelince: Bunun zuhuru da, yaratılmışlar üzerinde görülür.. Bu durumdaki tecelli ise, halka bağlanan teşbih yönlü icaplarında görülür.. Bir de, mahluk vasfının ihtiva ettiği durumlarda.. Bu tecellide, noksan çeşitleri görülebilir..

***

Sübhan olan yüce Allah, hak ettiği şekilde mahlukatından birinde zuhur edince; bunun adı:

— Teşbih yönlü bir zuhur olur.. Fakat bu zuhur yüce Hakkın kendi zatındaki tenzihe bir halel getirmez..

Şeklinde bir cümle ifadesini bulur.. Böyle bir tecelli durumu; teşbihe bağlı bir suret tecellisiyle; tenzihe bağlı manevî bir tenzih durumu alır.. Şöyleki:

a) Surî bir zuhur olursa, manevî yön onun zuhur yeri olur..

b) Manevî bir zuhur olunca, surî yön, onun için bir zuhur yeri olur..

Anlatılan mana, bir galip, bir mağlup meselesidir.. Hangisi galip gelirse; kalanını içine alır.. İş bir tanesine kalır; diğerine perde olur..

Allah.. Hak söyler.. Doğru yola hidayet eden odur..

DOKUZUNCU BÖLÜM

Â M Â

AMA odur ki, ilk mahalli sayılır evvelin;
Bir semadır, söner onda güzelliği güneşin..

Bu öyle bir özdür ki, Allah'ın özü onunla;
Olmuştur, ayrılmaz ve imkânı yok değişmenin.

Buna en güzel misal o gizlilik gibidir ki;
Bir taş misalidir özünü saklamış ateşin..

Ne zaman ki o taşlardan ateş parlar görünür;
Ateş onun hükmüdür, imkânsız ondan göçmenin..

Ateş bu taşlarda gizli durur şayet sırrını;
Çözmeye yeltenirsen, bir bak zorudur tahlilin..

Bu halde ona batanların nicesini gördük;
Yolu kapalı, yüce Allah'a misal vermenin..

Hep birden kalbler hayrettedir onun dehşetinden;
Bir ÂMÂ'dır salınıp, kendisinde kendisinin.

O kendi özüdür ki, karanlığa itibar yok;
Belli nurudur, işine yarar akıl edenin..

Burada ahadiyetten gayrısı hiç bilinmez;
Yahut bilinen kesret halidir vahidiyetin..

İnce mana zatının inceliğinde eridi;
O gizliliği ilk görünmezliğidir evvelin..

Bilesin ki..

ÂMÂ: Hakikatların öz hakikatinden ibarettir..

İşbu hakikat: Hakka bağlı sıfatlarla halka nisbet edilen sıfatların hiç biri ile sıfatlanmaz.. Çünkü o: Sırf zattan ibarettir..

Sonra.. hiç bir mertebeye de izafe edilemez; Hakka ait mertebelere de.. Halka ait mertebelere de..

Onda, bir izafet durumu olmayınca, kendisine bir vasıf veya isim verilemez..

Bu manada, Rasulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi yeterlidir:

— **«Gerçekten AMÂ, altında da, üstünde de hava olmayan bir âlemdir..»**

Bu hadis-i şerif şunu anlatmak ister:

— Orada, ne Hak ismi vardır; ne de halk..

*

ÂMÂ: Ahadiyet isminin karşılığıdır.. Ahadiyette, isimlerin ve sıfatların eriyip gittiği gibi; ÂMÂ'da da aynı şekilde olur.. Orada hiç bir şeyin zuhuru yoktur..

Aynı şekilde, ÂMÂ'da: Hiç bir şey için bir tecelli ve bir zuhur düşünülemez..

*

Ancak, ÂMÂ ile ahadiyet arasında bir fark vardır; şöyleki:

a) Ahadiyet, zatta zatın hükmü geçerlidir.. Bu geçerli hüküm yüce zatın, yüceliği iktizasına göre olur..

NETİCE: Ahadiyet, tek zatın zuhurundan ibarettir..

b) ÂMÂ, itlak süretiyle zat hükmünü geçerli kılar.. Böyle olunca, ona: Yükseklik ve alçaklık şeklinde bir mana çıkarılamaz..

NETİCE: ÂMÂ, görünmezliğe bürünen zatın gizliliklerinden ibarettir..

İşte, onun ahadiyete mukabil olması anlatılan manadadır..

Bunun daha açık manası şöyledir:

a) Ahadiyet sırf zatın tecelli hükmüdür..

b) ÂMÂ, ise sırf zattan ibarettir.. Ama kapalı bir şekilde..

Anlatılan kapalı olma durumu, maddî manada bir örtünme manasına alınmamalıdır..

Bu durum, yüce Allah'ın kendi zatında gizliliğidir; hiç bir şekilde kendine gizli değildir.. Hele tecelliden yana; yahut kendi özüne perde arkasından tecelli etmeden yana..

Yüce Allah, bu gibi şeylerden tenzih edilir..

Anlatılan bu mana, zatının iktizasına göre olur.. Tecelliyi perdelemeye, gizliliği, açıklığı, şekil almaları, bağlantıları, itibar ve izafetleri hep aynı yön ile görmek gerekir..

İsimlerinde ve sıfatlarında hiç bir değişiklik ve başkalık düşünülemez.. Bir vasfa bürününce, diğerini terk ettiği manası çıkmaz.. Üstündeki bir şeyi atıp diğer bir şeyi alması da tasavvur edilemez..

Hâsılı: Bütün bunlar, zatının hükmüne göre olur.. Onun zatı ise, olduğu gibidir.. Önceki hali ile, şu andaki hali arasında hiç bir fazlalık yoktur..

Yukarıda anlatılan manaları, şu âyet-i kerime pek güzel ifade eder:

— **«Allah'ın halkında hiç bir değişiklik yoktur..»** (10/64)

Bu âyette geçen:

— **«Halk..»** (10/64)

Sıfatlar manasına gelir ve şu demektir:

— Kendisinde bulunan sıfatlar için, hiç bir değişiklik yoktur..

Bu zâhir âlemde görülen başkalaşmalar, değişiklikler, ancak bu suretlerde görülür..

Ayrıca, bağlantılar, izafetler ve itibarlar da yine bu suret âleminin görüntüleridir..

Bütün bu olanlar, bizde yapılan tecelli hükmüne göredir..

Bize olan tecelli böyledir.. Daima değişir.. Ancak, yüce Allah zatında nasıl ise, öyledir.. Bize tecellisinden ve zuhurundan önce hangi halde ise.. yüce zatı yine o hal üzeredir..

Bunu dışında, onun zatı için verilecek hüküm ancak olduğu halden gösterdiği tecellidir.. Başka türlü bir şey onun için makbul değildir..

Onun tecellisini de, parça parça değil, bir bütün olarak ele almak lâzımdır..

Tecelli bir olunca, ona verilecek isim de:

— Bir..

Olur.. Bu bir, isim içinde bir vardır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, toptan her şey için: Yalnız bir, kalır.. Sayı yoktur..

NETİCE: Yüce Allah ezelde kendi zatına tecelli etmektedir; ebedde dahi kendi zatına tecelli edendir..

***

Zeynep verdiği sözlerin hepsinde sadık kaldı;
Hadiseler bozmadı, onun için kapanmadı..

Hiç değişmeden vermiş olduğu sözleri tuttu;
Zeynep bir sözünü dahi karıştırıp bozmadı..

Ara bozanlar onu ayırmak isteseler de;
Bu bir sebeb değil; onu yabancılaştırmadı..

Ayırmak ve kovmak için korkutmaları dahi;
Vefa şimşeği, lütuf yağmuru onu kurtardı..

Ey nedimleri, kadehlerinden akanı alın;
Onun nedimlerinin elleri hep kınalandı..

Onun selâmeti için ümitsiz olmayınız;
Ama yarasa kuşları güneşe yaklaşmadı..

Onun bakışları sizi çok güzel aydınlattı;
Rahmeti yağdı artık, ona hiç hicab kalmadı..

Gerçekte onun güzelliğine bir denk olamaz;
Ancak, size anka-i mağribden sakınmak kaldı..

Bu manadaki tecelliye:

— Tecell-i vahid..

Denir.. Bütün izlerini kendinde toplar.. Bu tecelli ile kendinden başkasına tecelli eylemez.. Çünkü onda: Halkın hiç bir nasibi yoktur..

Sebebine gelince: Bu tecelli; itibarı, bölünmeyi, izafeti, vasıfları vb. şeylerin hiç birini kabul etmez..

O tecellide, halkın bir bağlantısı olacak olsa, o zaman: Bir itibar, bir nisbet, bir vasıf meydana gelmiş olur ki; bunların hiç biri o tecelli hükmünde değildir..

Zira bu tecelli, yüce Allah'ın zatındadır ve ezeleden ebede kadar durumu aynıdır; değişmez..

Ayrıca, bu tecelli; zata bağlı ilâhî tecellilere, sıfatlara bağlı fiilî tecellilere ve isme bağlı olan cümle tecellilere de yeterlidir; onları da özünde toplar..

Böyle olunca, nekadar yüce zatın o tecellilerde de, bir hakikatı varsa da, bu onun bir zuhur iktizasıdır ve kullarına olan tecelli yönüdür; başka değil..

Hülâsa: Bu tecelli tam olarak zata mahsus bir tecellidir.. Durumu, kendi özünde saklıdır.. Anlatıldığı gibi olmasına rağmen, bütün tecelli çeşitlerini de özünde toplar.. Onun böyle oluşu:

— Başka tecelli ile görünmez..

Demek değildir.. Kendi durumunu korur; bu durumu, başka türlü tecelli etmesine engel değildir.. Ne var ki:

— Başka türlü tecelli..

Dediğimiz de, bu tecellinin hükmünü yürütür.. Buna bir misal olarak:

— Yıldızlarda, güneş hükmünün yürüdüğünü..

Söyleyip gösterebiliriz..

Yıldızlarda nur vardır; ama aslında kendilerinin olmadığı için yoktur.

Zira: Asıl olarak; yıldızların aydınlığı güneşindir..

İşte.. kalan tecelliler, bu misaldeki gibi, zata has olan ve bu makamda anlatılan tecellinin hükmüne böylece girmiş olur..

Kalan tecellilerin hemen hepsi, bu:

— Tecelli-i vahid..

Adını verdiğimiz tecelli semasından bir nur olmaktadır.. Ya da, onun denizinden bir damla..

Aslında, bunun dışında kalan tecelliler bu tecellinin etkisi ve sultanlığı altında yok gibidirler..

İşbu durum, yüce zatın hakkıdır.. Kendi İlminin kendisine olması icabıdır.. Kalan tecelliler için böyle bir şey düşünülemez.. Onların hali başkasına attir.. Bir bilgileri varsa.. bu başkasının bildiği bilgidir.. Kendi hak ettikleri bilgi değildir..

Bu manaları anlamaya çalış..

***

Burada bir başka hal oldu.. Beyan cömertliği yürüdü.. Özellikle bu saklanması gerekenleri açıklama yolunda..

O kadar ki: Açılmaması gereken mana yolları açıldı.. Dizgini biraz çekelim..

Artık kılavuz lâzım.. Kılavuzun bulunduğu yola girelim.. O yoldan yürüyelim..

***

Buraya kadar anlattıklarımızın bir özetini yapalım:

a) ÂMÂ, gizlilikler içinde ve perdeler altında kalan, itlak durumu da nazara alınarak, zatın kendisinden ibarettir..

b) Ahadiyet, kendisinde herhangi bir zuhur itibarı nazara alınmadan, sırf yüceliğine bakarak yüce Hakkın kendi özünden ibarettir.. Burada yücelik ve zuhur itibarı vardır; ÂMA'da yoktur..

Yukarıda:

— Zuhurun ve perdelerin itibara alınmasını..

Söyledim.. Aslında bu, bir benzetmedir.. Ve bunu, dinleyenin zihnine yerleştirmek için söyledim.. Yoksa:

— Gizlilik..

Derken, bunu ÂMÂ'nın hükmünde saymış değilim.. Aynı şekilde:

— Zuhur..

Derken; bunu da, ahadiyet hükmü arasına katmak istemedim..

Burada sana öğrettiklerimi iyi anlamaya çalış..

*

Yukarıda anlattıklarımızı ve sana öğretmek istediklerimizi anladınsa, sana başka bir kapı açacağız.. Dikkat et ve bil..

Önce kendini ele al.. Yüce Allah için, en güzel misali sende bulabiliriz..

Özellikle, ÂMÂ üzerine..

Senin kendine mutlak ve tamamen zuhurun olmadığını nazara alalım.. İşe bu yoldan girelim..

Anlatılan durumunda: Sende ne gibi haller olduğunu bildiğin halde, bir zuhurun olmuyor..

İşbu halinde sen: ÂMÂ'da sayılırsın..

Şimdi bu yoldan, yüce Hakkın ÂMÂ makamındaki durumunu kavrayabilirsin.. Zatta, ÂMÂ sensin..

Hele bir bir bak.. Sübhan olan yüce Hak, senin aynın ve kimliğindir.. İsterse, sen tam hakkın olan bu durumdan gafil bulun..

Biraz daha açalım.. Zuhurun olmadığı için ÂMÂ'dasın.. Bu da seni bir hicaba büründürmüyor..

Sen ki, anlatıldığı gibisin; yüce Hak için nasıl böyle olmasın?. Ona nasıl kendisi kendisine perde olsun.. Olmaz; çünkü onun hükmü perdelenmemektir.

Sen de: Kendin için bir zuhur olunca, ÂMÂ'dan sana kalan ne ise.. onunla olur.

Burada, senin için ÂMÂ, halk olma hükmü ile perdelenmendir..

Böyle olunca, sen kendin için zahir olursun.. Ama, esas varlığına göre batınsın.. Çünkü, özünden perdelisin.. Perde ise.. halk olma durumundur..

Yukarıda geçen cümleler, oldukça kapalı geçti.. Ve, bir darb-ı meseldir.. Bu meselin durumuna, ancak şu âyet-i kerime ile cevap verebiliriz:

— **«Bunlar insanlar için getirdiğimiz misallerdir.. Ne var ki, onlara ancak, bilenlerin aklı erer..»** (29/43)

Bu manada, bir hadis-i şerif anlatmamız yerinde olur:

Bir gün soruldu:

— HAK Taâlâ, halkı yaratmadan önce nerede idi?..

Resulüllah S.A. efendimiz, şu cevabı verdi:

— **«ÂMÂ'da idi..»**

Bu böyledir.. Çünkü tecellisi kendi özünde idi.. Yüce isminin iktizası gereğince zatında, önce örtülü idi..

Yukarıdaki cümelde geçen:

— Öncelik..

Sözümüz, hükmen bir önceliktir.. Vakte bağlı bir öncelik değildir..

Çünkü Allah-ü Taâlâ, halkı ile arasında: Vakte bağlanmaktan, ayrılmaktan, parçalanmaktan, bitişmekten, bir şeye bağlı olmaktan yana münezzehtir.. Çünkü, vakte bağlanmak, ayrılmak, parçalanmak, bitişmek, bir şeye bağlı olmak onun yaratmış olduğu şeylerdir.. Kendisi ile yarattıkları arasına ayrı bir yaratılmış nasıl girebilir?..

Böyle bir şeyin olması zincirleme bir yolu ve devri gerektirir.. Halbuki, bunların olması muhaldır..

***

Şüphesiz, yüce Allah'ın bir önü ve bir sonu vardır.. Evveli ve âhiri de vardır.. Ne var ki bu, hükmen böyledir.. Böyle bir şeyin dıştan nazara alınması muhaldır..

Onun bağlı olduğu şeyler de vardır.. Sınırları da vardır.. Ne var ki, bunları belli bir zaman ve mekân kaydına bağlamak mümkün değildir.. Bütün bunlar, zatına layık olduğu şekildedir..

Zatına layık olan şekil ise.. halkı yaratmadan önce ÂMÂ'da oluşudur.. Halkı yarattıktan sonra da, bu durum değişmemiştir.. Yine önceki gibidir..

***

Buraya kadar anlatılanlardan beklenen mana: ÂMÂ, zata veri-

len geçmiş bir hükümdür.. Bu hükümde, zuhur iktiza eden halkın yaratılmasına itibar yoktur.. Bakılmaz..

Zuhur, varlıklar nazara alınarak, sonradan zata bağlanan bir hükümdür..

Burada:

a) Geçmişlik, bir önceliktir..

b) Sonradan zata bağlanan durum ise.. sonralığın kendisidir..

İşin özüne bakılınca, ne öncelik vardır; ne de sonralık.. Çünkü: Ön, odur; son da odur.. Evvel, odur; âhir odur..

Asıl hayrete düşüren mana şudur ki: Zâhir oluşu, aynen gizlenişidir.. Böyle oluşunda, ne bir nisbet vardır; ne de bir yön..

Şu varlığın aynıdır.. Bu varlık da onun aynıdır..

Sebebine gelince: Onun evveli, aynen âhiridir; önü aynen sonudur..

Bundan öte akıllar için yol yoktur; onda akıllar hayrete düştüler..

Onun azameti önünde artık bir vüsul yolu da düşünülemez..

Onun suretini çizmek için, zihinlere yerleştirilecek bir mana yoktur; akıl da onun şeklini çizme yolunu bulamaz..

ONUNCU BÖLÜM

TENZİH

Başlıkta da görüldüğü gibi, bu bölümde TENZİH, sıfatı anlatılacaktır.

TENZİH: Kadim durumunun, isimleri ve sıfatları ile münferid bir vasfa bürünmesinden ibarettir.

Tıpkı: Zatının, kendisinden kendisi için, asaleten ve yücelik hakkını bulup aldığı gibi.. Sonraran yarkatılmış ve benzeri şeyler gibi olmadan.. Zira, sübhan olan yüce Hak, bu gibi şeylerden tamamen ayrı bir durum taşır; kadim münferiddir..

Aslına bakılırsa, elimizde; yapma bir tenzihten başkası kalmaz.. Buna da kadim tenzihi katılır.. Bunu böyle kabullenmek gerekir..

Yapma bir tenzihin tarifini yapalım.. Bu, şu demektir:

— Karşısında, kendi cinsinden bir şeye karşı ya ılan tanzihtir..

Kadim tenzihi ise, şu şekilde anlatabiliriz:

— Tek başına, münferid kalan, kendisine denk olabilecek bir benzerinin karşısında bulunmaması..

İşte, bizim tenzihimiz bu ikinci şekilde anlatılan kadim tenzihidir..

Sebebine gelince: Yüce Hak kendi zatına zıd bir şeyi kabul etmez..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, onun tenzihi nasıl olur?.. bilinmez..

İşte.. üstte anlatılan mana icabıdır ki:

— Onu, tenzih etmekten, yana da aynı şekilde tenzih etmek gerekir..

Diyoruz.. Çünkü, zatında tenzihi nasıldır'. Kendisinden başkası bunun yolunu bulamaz..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; elimizde: Yapma bir TENZİH kalır..

Bu tenzihin manası, bize göre şudur:

— Kendisine nisbet edilmesi mümkün olan her şeyin hükmünden çıkarılması ve tenzih edilmesi..

Yüce Hak için zatına bağlanacak bir benzer yoktur ki; ondan tenzih edilmesi gereksin.. Esasen, zatı kendi özünden münezzehtir.. Onun bu münezzeh oluşu, kibriya sıfatının iktizasıdır..

Bu TENZİH ki, onun zatının iktizasıdır: İtibar edilen durumların hangisinde olursa olsun; tecelli yolu ile zuhur edip meydana geldiği yerlerin hangisinde olursa olsun; değişmez..

Şöyleki:

a) Teşbih yolu ile gelebilir..

Bu teşbihi, Resullüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifinde bulabiliriz:

— **«Rabbımı, taze bir delikanlı suretinde gördüm..»**

b) Tenzih yolu ile gelebilir..

Bu tenzihi, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifinde bulabiliriz:

— **«Nuranî bir varlıktır; onu görüyorum..»**

Her iki halde de, TENZİH durumu değişmez..

Bu TENZİH, bir başka yönü ile: Zatî bir TENZİH olur.. Bu oluş, onun için gerekli bir hükümdür..

Tıpkı: Bir sıfatın kendisi ile, sıfat almışa bağlanış lüzumu gibi..

Bu, bir tecelli makamıdır ki: Onun hak ettiği şekilde olur.. Zatından zatına olur.. Ve.. kadim TENZİH durumu ile bu, öyle bir şeydir ki: Söz hakkı ancak onundur.. Başkası onun durumunu bilemez..

Çünkü: İsimlerinde, sıfatlarında, zatında, zuhur yerlerinde ve tecellilerinde münferid bir varlıktır.. Onun münferid oluşu, sonradan yaratılmışlara nazaran, kadim bir varlığa sahip oluşudur.. Hiç bir şekilde, sonradan yaratılmışlara bağlanan şeylerle bir bağlantısı yoktur..

Yüce Hakkın TENZİH'i, halka bağlı tenzihlerden hiç birine benzemez.. Onun teşbihi de, bu manayadır..

Daha önce de, aı latıldığı gibi, o: Zatında, kadim sıfatında münferiddir..

***

Bazı zatlar, şöyle demişlerdir:

— TENZİH, senin kendi mahallini temizlemendir.. Hakka ait bir şey değildir..

Bunda murad edil ın mana:

— Durum halka ai bir tenzihtir.. Çünkü, karşısında benzeri olan şeyler vardır.. Kendisini sarabilir..

Cümlesi ile anlatılabilir..

Bu durumda, kul için TENZİH şöyle olur: Hakkın sıfatlarından biri ile sıfatlandığı zaman, kendi mahillini, temizlemiş olur.. İlâhı bir TENZİH yolu ile, gelen noksanlardan yana temizlenir..

Ne var ki, bu TENZİH, sonunda; yine Hakkın olur.. Kulun sonradan olduğunu vehmettiği noksan saydığı vasıfları silinince, baki kalan Hak olur.. Eşsiz, ortaksız durumunda TENZİH'i nasıl idi ise.. şimdi de öyle kalır..

Çünkü orada, halk için bir kıpırdama durumu, varlık gösterme durumu kapalıdır..

Bu durumda, mahluktan kasdım, bu TENZİH işinde mahluk yüzünün görünmeyişidir.. O TENZİH'teki yüz teklik sıfatı ile Hakkındır..

Ama kendi zatında nası haklı ise.. öyledir..

İşaret etmek istediğimiz manayı anlamaya çalış..

***

Burada önemli bir noktaya işaret edeceğim..

Gerek bu kitabımda; gerekse diğer eserlerimde:

— Bu iş Hakka attir.. Orada, halkın nasibi yoktur..

Yahut:

— Bu, halka mahsustur.. Hakka bağlanamaz..

Şeklinde sana anlattığım cümlelerden muradım:

— İsim ve müsemma ile ilgilidir.. İsmin kendisi ile, onunla ad alan şey..

Demektir.. Zatla ilgisi yoktur..

Bunu da böyle bilesin; diye söyledim..

Zat meselesine gelince.. O, hem Hak yüzünü, hem de halk yüzünü kendine döndürmüştür..

Hak sıfatında ise.. Hakka ait şeyler bulunur.. Halkta ise.. halka ait olan işler bulunur..

Zat, bir beka üzeredir.. Onun bekası da, zatı neyi gerektiriyorsa.. o şekildedir.. Hem de, katıksız olarak..

Karışıklık, Hak ve halk durumunda olur.. Ama iki yüzden birinde, diğerinin hükmü zâhir olunca; birbirini ifna edemez.. Her ikisinin de hükmü geçerli olur..

Bu mananın daha açık beyanı, teşbih babında geçecektir.. Yüce zatın cevher ve araz olmadığı anlatılacaktır..

Ey cevher, iki araza ikamet olan;
Ey bir, ikiliği kendi hükmüne alan..

Üstün güzellikleri topladın bir oldun;
Muhtelif olsa da sensin zıdları alan..

O güzellikteki birlik ancak senindir;
Kemal onun için tam oldu, yoktur noksan..

İster zâhir ol, istersen batın ol yine;
Senin hakkın olmuştur yücelikten sübhan..

Münezzeh, mukaddes ve daima yücedir;
Hadisten geçip ceberutta aziz olan..

Mahluk ancak, bir benzerini idrâk eder;
Yüce Haktır, kâinattan münezzeh olan..

ONBİRİNCİ BÖLÜM

T E Ş B İ H

İlâhî TEŞBİH cemal suretinden ibarettir.. Cemal-i ilâhî için manalar vardır.. Bu manalar, ilâhî isimler ve sıfatlardır..

Aynı şekilde, cemal-i ilâhî için suretler de vardır.. Bu suretler ise.. üstte anlatılan manaların tecellilerinden ibarettir..

Bu tecelliler ise.. dıştan görülüp tutulan şeylerle; akıl yolu ile anlaşılan şeyler üzerine gelenlerdir.. Dıştan gelenler için, Resulüllah S.A. efendimizin:

— **«Rabbımı taze bir delikanlı suretinde gördüm..»**

Hadis-i şerifini misal olarak gösterebiliriz..

Akıl yolu ile anlaşılan şeyler için:

— **«Ben, kulumun sandığı gibiyim; beni istediği gibi sanabilir..»**

Manasına gelen kudsî hadisi gösterebiliriz..

Suret olarak anlattığımız bu tecellilerden murad; TEŞBİH'tir..

Şüphesiz, zuhurunda cemal sureti ile görülmektedir.. Ancak, tenzih babından da, hakkı ne ise onu alır..

Yüce Allah'ın, daha önce tenzih hakkını tesbit ettiğin gibi, aynı şekilde TEŞBİH hakkını da vermen gerekir..

Burada TEŞBİH üzerinde biraz duralım..

Yüce Allah için yapılan TEŞBİH, anlaşılacağı gibi; tenzihin tersidir..

İşbu TEŞBİH, gözle görülen bir şeydir.

Ne var ki, bu manayı, ehlüllahtan ancak kemal derecesini bulanlar müşahede eder.. Bunların dışında kalan iman sahiplerine gelince, sözümüzün manasını idrâk edemezler.. Ancak, yüce Allah'ın güzelliğine ve cemaline ait suretlerin iktizasına göre, taklid yollu bir imana sahip olurlar..

İşe bir başka yoldan girelim..

Bu varlıkların suretlerinden her biri, onun güzelliğini gösterir.. Bunlara baktığın zaman; tenzih gözü ile bakmaz da, TEŞBİH gözünü kullanırsan şüphesiz yüce Allah'ın güzelliğini ve cemalini bir yüzden müşahede etmiş olursun..

Şayet, TEŞBİH suretine geçip, onlardaki yüce Allah'ın tenzih durumunu da akıl yolu ile görürsen, işte o zaman: Yüce Allah'ın hem cemalini, hem de celâlini müşahede etmiş olursun.. Bu durum, hem TEŞBİH'tir.. Hem de, tenzihtir..

Anlatılan manaları şu âyet-i kerime ile bağlayalım:

— **«Ne yana dönerseniz, Allah'ın yüzü oradadır..»** (2/115)

Bu âyet-i kerimedeki manayı anladıktan sonra, istersen tenzih et; istersen, TEŞBİH yoluna git.. Her halinde sen, onun tecellilerine dalmış durumdasın.. Senin için ondan ayrılmanın imkânı yoktur..

Çünkü: Senin senliğin ve onda olanlar, senin kimliğindir; hüviyetindir.. Halen de böyledir.. Amel ciheti ile de böyledir; mana ciheti ile de..

Hâsılı: Tüm varlığın, onun cemal suretidir..

Halka benzer yönünle kalırsan; onun güzellik suretini müşahede etmiş olursun.. Şayet sana tenzih babında bir yol açılırsa, TEŞBİH'in gider.. Onun güzelliğine, cemaline ve manasına suret olursun..

Şayet sana; TEŞBİH'in ve tenzihin ötesinde bir sefer nasib olursa, ikisini de geçmiş olursun; TEŞBİH'in ve tenzihin ötesinde bir makam alırsın..

İşbu makamın adı: ZAT'tır..

Artık her şeyi bırak öteye geç;
Temiz bulduğunu da kendine seç..

Şimdi TEŞBİH'in bir başka şeklini anlatacağız..

Bunu da bilmen lâzımdır..

Yüce Hak için, iki TEŞBİH yolu vardır:

a) Zatî TEŞBİH..

Bu TEŞBİH şekli; dışta görülüp, dokunulan mevcudların suretidir.. Hayal âleminde bulunanları da, bu dıştan görülüp dokunulan şeyler arasına kat..

Bunları, böylece: Hakkın zatî varlığı olduğunu TEŞBİH yollu bil..

b) Vasfî TEŞBİH..

Bu TEŞBİH, isimlere bağlı manaların suretleridir.. Bunlar, hissî şeylerden de, hayaldekilerden de temizdir..

Bunları da, böylece: Hakkın vasıf yollu TEŞBİH'i olduğunu bil..

İkinci şıkta anlatılan suretler, zihindedir; akıl yolu ile bilinir.. His yolu ile, onlara bir şekil çizilemez.. Bir şekil çizildiği zaman, zatî TEŞBİH olur.. Çünkü, şekillenme, TEŞBİH durumunun kemal makamıdır.. Kemal ise.. herşeyden önce zata layıktır..

***

Vasfî TEŞBİH üzerinde biraz duralım..

Kalan vasfî TEŞBİH için, çeşitlerin hiç biri ile, şekillenmek, mümkün değildir.. Hatta, misal getirmek sureti ile de, onu şekillendirip, bir cins bulmak imkânsızdır..

Âyetlerle getirilen misal yollu şekilleri, anlatılan mana icabı zata bağlamak icab eder..

Bu manada gelen, âyetteki:

— **«Mişkât, misbah, zücace..» (24/35)**

Kelime manalarına bir bak..

Bu TEŞBİH, insanın suretidir.. Ve: Zatî TEŞBİH'tir..

— **«Mişkât..» (24/35)**

Kelimesinden murad: İnsanın sinesidir..

«Zücace..» (24/35)

Kelimesinden murad: İnsanın kalbidir..

— **«Misbah..»** (24/35)

Kelimesinden murad: İnsanın sırrıdır..

Aynı âyet-i kerimede geçen diğer cümle ve kelimeleri de ele alalım..

Meselâ:

— «Şecere-i mübareke..» (24/35)

Kelimesinden murad: İnsanın gaybe imanıdır.. Gayb ise: Yüce Hakkın halk suretindeki zuhurudur..

Asıl iman ise, gaybe imandır..

— «Zeytune..» (24/35)

Kelimesinden murad, Mutlak hakikattır.. Bu, öyle bir hakikattır ki, onun için:

— Her yönü ile Hakka aittir..

Diyemeyiz.. Keza onun için:

— Her yönü ile halka aittir..

Şeklinde bir cümle de söylemeyiz.. Çünkü: Bu bir iman ağacıdır..

— «Şarkıyye, değildir..» (24/35)

Cümlesinden murad: Mutlak tenzihin gerekli oluşudur.. Haliyle, TEŞBİH yönünü buradan atmak gerekir..

— «Gurbiyye değildir..» (24/35)

Cümlesinden murad: Tenzihi atmak suretiyle:

— Mutlak TEŞBİH..

Sözünü söylememendir..

Hâsılı: Bu, öyle ince bir iştir ki: TEŞBİH kabuğu ile, tenzih özünden süzülüp gelir..

— «Onun yağı olur ki..» (24/35)

Cümlesinden murad: Kendi yakın halidir..

— «Aydınlatır..» (24/35)

Cümlesinden murad: İnsan nuru ile, yağ zulmetini kaldırmasıdır..

— «Eğer ona dokunacak olsan, ateştir..» (24/35)

Cümlesinden murad: Açıktan ona değmenin, görmenin imkânsızlığıdır..

— «O, nurdur..» (24/35)

Bu cümleden murad: TEŞBİH nurudur..

— «Nur üzerinedir..» (24/35)

Cümlesinden murad: İman nurudur.. Tenzih nurudur..

Hâsılı: Bu âyet-i kerime:

— **«Allah dilediğini nuruna ulaştırır.. Allah, insanlar için misaller getirir.. Allah her şeyi bilendir..»** (24/35)

Cümleleri ile, TEŞBİH'ini tamamlar..

Bütün bu TEŞBİH'lerden murad: Zatî TEŞBİH'tir..

Her nekadar misal yollu, zâhir olsa dahi.. bu misal onun güzel suretlerinden biridir..

Bütün bu misalleri, anlatılan manada nazara almak icab eder.. Meselâ:

— Süt..

Diyelim.. Bu süt, rüya âleminde zâhir olduğu zaman, ilme misal olur..

Süt, kendi durumu ile, ilim manasına ait suretlerden biridir.

Bu, böyledir.. Zira, her misali, temsil eden bir mümessil vardır..

Gerçekten, geçen misal; onu temsil eden suretlerden biridir.. Ancak onu gösterir.. Ve onun mana cephesini yüklüdür..

Bu manayı anla..

***

NETİCE: Mişkât, misbah, zücace, şecere, zeyt, şarkıye olmayışı, garbiye olmayışı, nurlandırması, ateş olması, nur üzerine nur olması.. bütün bunlar, manaları ile alındığı zaman: Zata bağlı suretler olur.. Bu bağlılık ise.. Allah'ın zat cemalinin suretidir..

— **«Allah, her şeyi bilir..»** (24/35)

Cümlesinden anlaşılan özet mana şudur: Allah, cemalinin manasını bilir..

Bu, böyledir.. Çünkü ilim: Alimde bulunan bir ilmin mana cephesidir..

Bunları anla..

Allah.. Hak söyler.. En güzel bilen de Allah'tır..

12. BÖLÜM

FİİLLER TECELLİSİ

Yüce ve sübhan olan Hakkın; kendi fiillerindeki tecellisi: Bir müşahede makamından ibarettir..

Kul, bu müşahede makamında kudretin eşyada icrasını görür..

Görür ve anlar ki: Onların yürüteni ve durduranı, sübhan olan yüce Hak'tır..

Böylece: Kuldan çıkar gibi görülen fiili, kula değil; yüce Hakka bağlar..

Fiili: Kulda nefyeder; yüce Hak'ta sabit kılar..

***

Anlatılan müşahede makamında: Güç, kuvvet ve irade alınmıştır..

***

Bu müşahede makamında; insanların durumu, bazı çeşitlere ayrılır.. Onlar arasında; aşağıda sıraladığımız çeşitler vardır:

*

1 — Bu müşahede makamında olanlar, önce yüce Hakkın iradesine şahid olurlar.. Sonra da fiilini müşahede ederler..

FİİLLER TECELLİSİ babında, en üstün müşahede makamı burasıdır..

..Ve bu müşahede makamında, kuldan: Güç yetirmek, iş yapmak, bir şeyi arzu gibi şeyler tamamen kalkar..

***

2 — Bu müşahede makamında bulunanlar; yüce Hakkın iradesini müşahede ederler.. Ama şu yoldan: Mahlukatta tasarruflarını, bu tasarrufların da yüce Hakkın saltanat kudreti altında hüküm yürüttüklerini müşahede ederek..

***

3 — Bu makamda bulunanlar, bir fiilin çıkışı anında emri kuldan görür; sonra Hakka bağlar..

4 — Bu makamda bulunan kimseler ise.. fiili çıkışından sonra mahlukattan görür..

Bu makamda kalan müşahede ehli üzerinde biraz duralım..

Şöyleki:

a) Elde etmiş olduğu bu müşahede, kendi dışında kalan birinde olursa, makbuldür..

b) Bu müşahedesi, kendisinde kalırsa.. o zaman makbul olmaz.. Meğer ki, şeriatın ahkâmına hali uygun ola.. Aksi halde bu müşahedesi kendisine teslim edilemez..

Bu müşahede makamında bulunan kimse: Yüce Hakkın, kendisine iradesini müşahedeyi nasib ettikten sonra.. fiilin kendisinden çıkışından önce, çıkışı anında; yüce Hakkın tasarrufunu kendisinde müşahede eden gibi olamaz.. Böyle olmayınca, ona müşahedesini tam teslim edemeyiz.. Kendisinden: Şeriatın dış ahkâmına uygun hal taleb ederiz..

Bu talebimizde aradığımızı, onda doğru bulursak: Yüce Allah'la arasındaki işte, ihlâs sahibidir..

Burada, fiilin, mahlukattan çıkışından sonra, ilâhî kudretin geçerli olduğunu müşahede eden kimse için:

— Müşahedesini, teslim ederiz; veya müşahedesini teslim edemeyiz..

Şeklinde söylediğimiz sözün, faydası vardır.. Şöyleki:

— Onun müşahedesini teslim edemeyiz..

Diyoruz.. Zira, kaderi kendisine bir dayanak bilir; emre ve nehye aykırı harekette bulunur.. Halbuki, her ikisine de sahip olması lâzımdır. Şayet ona, emre ve nehye aykırı hareket ettiği halde, müşahedesini teslim edersek: Şeriatın zahirî emirlerini tatbik edemeyiz.. Halbuki şeriatın tecavüzü babında ondan bir şey çıkarsa, haddini bildirmemiz; hakkını yerine getirmemiz gerekir..

Çünkü bu durum, Allah'ın bizi bağlayan hükümleri arasında sayılır.. O şahıs ise.. emre, nehye aykırı hareket etmekle, bağlı olduğu Allah'ın hükümlerinden birini işlemiştir..

Bu icra işini, tecelli yerinin iktizası saymak gerekir.. O tecellinin iktiza ettiği hükmü yerine getirmemiz icab eder..

Zira, o yerine getirilmesi gereken hüküm, Allah'ın hakkıdır. Bize düşen de, onun hakkını yerine getirmektir.. Kitabında bize emrettiği için, kendisine asi olana haddini bildirmemiz gerekir..

— Müşahedesini kendisine teslim ederiz..

Sözümüzün ifade ettiği durum ise.. karşısındakinin durumunu bilmeyişidir.. O, kendisi ile Allah arasındadır.. Müşahedesini ikrar eder; kalır.. Daha ötesini, incelemek onun için zordur..

Bu müşahede makamı sahibi üzerinde kısa bir açıklama yapacağım.. Özellikle: Fiilin çıkışından sonra, ilâhî kudretin geçerli olduğunu müşahede edene, bu müşahedesini teslim edemeyiz.. Meğer ki, başkasında müşahede ede.. Kendisine; kitaba, sünnete uyanı teslim ederiz..

Böyle dememin özet manası şudur: Taki, kendisi için; kitaba ve sünnete uymayan bir hali kabul etmeye..

Sebebine gelince: Aynı şeyi zındıklar da yapıyor.. Bir masiyeti işliyorlar; işledikten sonra da;

— Bu iş, Allah'ın iradesi, kudreti ve fiili ile oldu.. Benim bunda bir şeyim yok.. Bu, bir makamdır..

Derler..

5 — Bu makamda bulunan, yüce Allah'ın fiilini müşahede eder.. Kendi yaptığı fiiline bağlı görür.. Böyle olunca, nefsine eğer itaat ediyorsa:

— İtaat eden..

Adı verilir.. Eğer asi geliyorsa:

— Asi..

Adı verilir..

Bu kimse, itaat halinde de, isyan halinde de; güç, kuvvet ve irade sahibi değildir.. Bunlar kendisinden alınmıştır..

6 — Bu makamda bulunan kimse, kendi fiilini göremez; ancak yüce Allah'ın fiilini görür..

Hiç bir işi, kendıne bağlayamaz.. Dolayısı ile;

— İtaat eden..

Olduğunu söyleyemez.. Aynı şekilde; isyan işinde ise:

— Asi..

Olduğunu söyleyemez..

Bu kimsenin müşahede makamı cümlesinden misal yollu şöyle anlatabiliriz.. Diyelim ki:

— Onlardan biri seninle oturur; yemek yer.. Sonra:

— Hiç bir şey yemedim..

Diye, yemin eder.. Aynı şekilde, seninle oturur, içer; sonra:

— Hiç bir şey içmedim..

Diye yemin eder.. Yemin ettiği halde; yemin etmemiş olur..

Bu makamın sahibi: Allah katında iyilerden ve doğrulardandır..

Bu makamda bir incelik vardır ki: Onu, ancak müşahede yolu ile tadanlar bilir; bir de aynen bu makama çıkanlar..

***

7 — Bu müşahede makamındakiler, Allah'ın fiilini başkası ile görür.. Kendisine tahsis edilen bir müşahede hali yoktur..

***

8 — Bu müşahede makamındakiler, Allah'ın fiilini kendisinde görür; başkasında onu müşahede edemez..

Müşahede makamı olarak, burası üsttekinden daha yüksektir..

*

9 — Bu müşahede makamında bulunan kimse, Allah'ın kendisine gelen fiil tecellisini taatlerde görür.. İsyan hallerinde kudretinde geçerli olduğunu müşahede edemez..

Bu makamın sahibi: FİLLER TECELLİSİ ciheti ile taat işlerinde Allah ile beraberdir..

İsyanlar yolu ile gelen fiil tecellisini, Allah ona kapamıştır.. Bu

ise, ona bir rahmettir.. Taki, masiyet: Kendisinde vuku bulmamış ola..

Ne var ki, bu tek yönlü müşahede o kimsenin zayıflığına işarettir..

Eğer gücü olsaydı; masiyet işlerinde de, yüce Allah'ın fiil tecellisini müşahede ederdi.. Tıpkı: Taat işlerinde müşahede ettiği gibi..

Görürdü ve şeriatın dış emirlerini korurdu..

10 — Bu makamda bulunan, ancak masiyetler babında Hakkın fiil tecellisi gelir.. Bu ise, onun için bir iptilâdır.. Bu iptilâ ise, ona taatı müşahede ettiremez..

Hali anlatıldığı gibi olan kimse iki, şekilde görülür:

a) Bir kimse vardır; yüce Allah ona taat yolunu kapamıştır.. Ne var ki, itaat ehli olmayı sever.. Ama masiyeti itaatten önce işler..

Böyle olunca, ona yüce Allah taat yolunu kapar; masiyet yolunu açar. Hakkı onda müşahede etsin, diye.. onda kemal-i ilâhı böyle hasıl olsun diye..

Hali anlatıldığı gibi olan kimsenin taata dönmesi mümkündür.. Masiyeti bırakabilir..

b) Bir kimse vardır; tamamen isyana dalmıştır.. İşbu hale:

— İstidrac..

Tabir edilir.. Hak yolu bu kimseye kapalıdır.. Böyle olunca: Masiyete devam eder durur..

Böyle bir halden Allah'a sığınırız..

11 — Bu makamın sahibi, hem isyan hem de taat makamındadır.. Bazan öyle, bazan da böyle..

Şu şiir o kimsenin halini güzel anlatır:

Eğer Necd'e gidersen, ben de gelirim peşinden;
Eğer Gavr'e gidersen ben de göçerim peşinden..

12 — Bu makamda olan kimsenin durumu, ilâhı fiillerde duraksızdır..

Kendisine hakim olamaz.. Masiyete doğru gider..

Halini bildiği için; ağlar, sızlar, mahzun olur ve Allah-ü Taâlâ'dan bağışlanmasını ister..

..Ve diler ki, masiyet çıkışlarında kudretin cereyanından kendisini koruya..

Bu hal, onun doğruluğuna delildir.. Müşahedesinin temizliğine işarettir.. Kendisine hükm olunan şehvet duygularından da kurtulacağını gösterir..

13 — Bu makam sahibi, durum itibarı ile; yukarıda anlatılan gibi olmasına rağmen sızlamaz, mahzun olmaz, korunmasını da istemez..

Kudret cereyanı altında sakin durur.. Hiç bir şekilde ondan yüzünü çevirmez..

Bu halinde kendisinde bir ıstırap da görülmez..

Onun bu hali, bu müşahede makamındaki keşfinin kuvvetine delildir.

Nefsinin vesveselerinden emin olduğu takdirde; üstte anlatılan kimseden makam itibarı ile daha üstündür..

14 — Yüce Allah, bu makamda bulunan kimsenin masiyetini, taata çevirir..

Bu kimse, kudret cereyanını; isyanlarda ve diğer hallerde görür.. Aynı şekilde, masiyet icrasında da, yüce Allah'ı müşahede eder.. Bu müşahede içindir ki: O işlediği masiyeti, Allah taat yazar.. Masiyet ismi onun üzerinde yürümez..

**

15 — Bu makamda bulunan için, masiyetin kendisi taat olur.. Sebebi: Allah'ın iradesine muvafakatıdır.. İsterse, onun bu muvafakatı: Kendisine verilen emrin dışında bir şeyle olsun..

Durum böyle olunca, bu müşahede makamınca kul:

a) Emır ciheti ile asidir..

b) Yüce Allah'ın iradesine uyarlığı dolayısı ile, taat ehlidir..

Mutidir..

Bu makam sahibinin durumu şöyledir:

a) Fiilin vukuundan önce, yüce Hakkın iradesini müşahede etmiştir. Böyle olunca, o hataya:

— Allah'ın iradesine muvafıktır..

Denir.. Başka bir şey denmez..

Böyleki oldu: O fiildeki veya kendisindeki ilâhî kudretin akışını seyretmek kalır; bir de, yüce Hakkın yaptığı değişikliğe girmek..

16 — Bu makamda bulunan, iptilâ içindedir..

İster şeriat yönünden bakılsın; isterse hakikat yönünden görülsün.. Yüce Allah'ın bu makamda bulunana tecellisi, zem edilen cinstir..

Yüce Allah, bu kimseye; hüsran tecellisini müşahede ettirir; bu müşahede ettiğini de, onda meydana getirir..

O kul dahi, kendisinin hüsranda olduğunu bilir; görür..

Bu hal ise.. o kulun, yüce Hakkın zuhurundan, kendisine kalan müşahede hükmünün bir iktizasıdır..

Evet.. o işte kendisine düşen budur..

Şu şiir bu manada güzeldir..

Dedi ki:

— Şikâyeti bırak, dağın yüceliğinden;

Onda hep sabra çalış, gel belâların üstesinden..

Dedim ki:

— Beni bırak, Zeynep neye çağırdı başka;

Hüsranıma götüren yoldan, bir de hep dertlisinden..

Ondan nasibim gerçek olan ancak çirkinliğidir;

Ama şikâyetim hiç değil onun çirkinliğinden..

Yukarıda anlatılan makam üzerine bir hikâye nakledelim..

Velilerden biri makamı yukarıda anlatılan gibi olan gayb ehli bir zatla buluştu..

Halini gördü ve şöyle dedi:

— Ey velî, Allah ile edep usulüne riayet etsen.. böylece, zâhirî durumunu da, korumuş olursun.. Sonra da onda selâmeti dilesen.. Kendini onun işini talebe bırakmasan senin için daha iyi olur..

Bunun üzerine o zat şu cevabı verdi:

— Bu dediklerini ona söyledim..

Ey efendim.. bu benim onun iradesine uymamdır.

Acaba, edeple: Hüsran libasına bürünmem; isyan üzüntülerini takınsam mı iyidir?.. Yoksa onun arzusuna muvafakat ederek, zatın isim libasını mı giysem?..

Evet.. hangisi iyidir?..

Düşün ki: Onun arzusu dışında bir şey olmuyor..

Bunun üzerine, o tavsiyeci zat:

— Yolun açık olsun..

Dedi ve ayrılıp gitti..

Üstte anlatılan makam için, söylenecekler bitmedi..

Şunu bilesin ki: Sözü geçen tecelli makamınca bulunanlara; makam itibarı ile büyük, makamları yüce olmasına rağmen, işin özünden mahcup durumdadırlar.. Hak'tan yana kaybettikleri; buduklarından daha fazladır..

Bu bölümü bağlarken, şunu arz edelim ki: Yüce Hakkın fiillerdeki tecellisi; isimlerindeki, sıfatlarındaki tecellisine perdedir..

FİLLER TECELLİSİ üzerinde bu kadar durmamız yeter.. İçine dalsak, çoktur..

Bu kitapta maksadım, ortalama bahistir.. Ne uzun, ne de kısa.. Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

13. BÖLÜM

İSİMLER TECELLİSİ

Şanı yüce olan Allah, isimleri içinden bir isimle; kulları arasından birine tecelli ederse: O ismin saçılan nurları altında, o erir.. biter..

Böyle olunca: Hakkı çağırdığın zaman, sana o nurlar altında eriyen kul cevabını verir..

*
* *

İSİMLER TECELLİSİ babında ilk müşahede makamı: Yüce Allah'ın kuluna, mevcut ismiyle tecelli etmesidir..

İşbu isim, mutlak yoldan kula verilir..

Mevcut, isminden daha üstünü; yüce Allah'ın kuluna: Vahid ismi ile yaptığı tecellidir..

Vahid, isminden daha üstünü; Yüce Allah'ın kuluna: Allah isimi ile yaptığı tecellidir..

Allah ismi tecellisine nail olan bir kulun varlığı erir; biter.. Dağı un ufak olur..

Allah ismi tecellisine mazhar olan bir kul için; yüce Allah, hakikat turuna şu nidayı yapar:

— «Gerçekten ben Allah'ım..» (20/14)

Bundan sonradır ki, kuldaki kulluk ismi kalkar.. Onun için Allah ismi sabit kalır..

Durum böyle olunca, sen:

— Ya Allah..

Dediğin zaman, o kul sana:

— Buyur, söyle; çağrına geldim..

Diye cevap verir..

Sözü geçen kul, anlatılan makamdan öteye geçer, manevî halinde tam bir kuvvet bulursa.. yani: Kendi mevhum benliğinden geçerse.. bu geçişten sonra; yüce Allah, isminde ona tam bir beka hali verir.. İşte o zaman: O kulu çağırana cevap veren, bizzat yüce Allah olur..

Böyle bir durumda sen:

— Ya Muhammed..

Diye çağırırsan.. bizzat sana cevap veren:

— Buyur, söyle; çağrına geldim..

Cümlesi ile Allah olur..

***

Kul, manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona: Rahman ismi ile tecelli eder..

***

Kul, manevî takatı nisbetinde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona: Rabb ismi ile tecelli eder..

***

Kul, manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona: Melik ismi ile tecelli eder.

*

Kul, manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona: Alim ismi ile tecelli eder..

*

Kul, manevî gücünde terakkiye devam ederse; yüce Hak ona: Kadir ismi ile tecelli eder..

*

Yukarıda anlatılan isimlerden herhangi bir isimle, Cenab-ı Hakkın tecellisi: Tertib sırasına göre, biri öncekinden değerlidir..

Çünkü, tafsil yolundan tecelli olmaktadır.. Tafsil yolundan gelen tecelli ise, icmal yolu ile olan tecelliden daha azizdir..

Meselâ :

Yüce Hakkın, rahman ismi ile kuluna tecellisi; Allah ismindeki

icmal zuhurundan tafsildir..

Yüce Hakkın rabb ismi ile kuluna tecellisi: Rahman, ismindeki icmal zuhurundan tafsildir..

Yüce Hakkın melik ismi ile kuluna tecellisi: Rabb ismindeki icmal zuhurundan tafsildir..

Yüce Hakkın alim ismi ile kuluna tecellisi: Melik ismindeki icmal zuhurundan tafsildir..

Diğer isimleri de bu şekilde kıyas edebilirsin..

Ancak, zata bağlanan tecellileri; bu kıyasın dışında tutmak icab eder..

Çünkü: Yüce Allah'ın zatı, anlatılan mertebelerden bir mertebenin hükmü ile, özüne tecelli edince.. Özel durumların da üstünde; umumî ve şümullü bir durum hâsıl olur..

İşte, o zaman. Rahman ismi, Rabb isminin üstüne çıkar.. Her ikisinden üstün olan da Allah'tır..

Bu manayı anla..

Çünkü bu manalar, yukarıda sözü geçen isimlere bağlı tecellilerin başka yönüdür..

*

Kul, öz hakikatı olan isimlere bağlı bu tecellilerde zata varır..

İşte, o zaman; bütün isimleri kendi özünde taleb eder.. Onun bu talebi, emr-i vaki gibi bir durum alır..

Tıpkı: İsmin, kendisi ile isim verileni taleb ettiği gibi.. Bundan sonradır ki, o kulun ünsiyet kuşu şenlenir.. Mukaddes üslubu ile şöyle dillenir:

Adı söylenirse, cevap verenim Leylâdan yana;
Ben çağırılırsam, Leylâ cevap verir benden yana..

Bu hiç olamaz, ancak bir ruh oluşumuzdan başka;
Sadece cisimler değişiyor, çok şaşılır buna..

Bir şahıs gibidir, iki ismi vardır, zatı tektir;
Hangi yönden nida edilse zata; kavuşur ona..

Zatım onun zatıdır, ismim dahi onun ismidir;
Halim onunla müttahid olur, gariblik bir yana..

Gerçekte ikimiz dahi, zata bağlı bir değiliz;
Ancak, seven sevgilinin özü, sebeb sevgi buna..

***

İSİMLER TECELLİSİ, bahsinde önemli bir nokta vardır.. Ki o: Kendisine tecelli gelen kimsenin, ismi göremeyişi, onu müşahede edemeyişidir.. Bu durumda o: Ancak, zatı müşahede eder.. Lâkin, o isimde, ayırd edilen sultanlığını bilir.. Bilir ki: Allah ile oluşu; kendisinde tecelli gösteren isimlerledir..

Ve.. zata varan yolunu, o ismin delâleti ile çıkarır..

Meselâ : O isimle bilir ki, kendisi: Allah'tır.. Yahut: Rahmandır.. Yahut: Alimdir..

Bu misaller çoğaltılabilir.. Hemen hepsi, aynı kıyasa göredir..

Hangi ismin tecellisine deyse.. kendisine hâkim olan o isimdir.. Zattan yana müşahedesi de o kadardır..

*

İSİMLER TECELLİSİ üzerine insanların durumu değişiktir..

Kendi istidadlarına, kabiliyetlerine göre, çeşit çeşit hallere girerler..

Burada, onlardan bir kısmını anlatacağız.. İsimlerin hemen hepsini sayma yolu kapalıdır..

Kaldı ki: Her isimde, tecelli eden yüce Hak olmasına rağmen, insanlar muhteliftir.. Değişiktir..

Kendileri, anlatıldığı şekilde, değişik olduğu gibi; yüce Hakka vüsul yolları da değişiktir..

O yolların da hepsini anlatmamız zordur..

Benim burada anlatacaklarım; yüce Allah'ın, sülûküm esnasında bana gösterdikleridir.. Başımdan geçenlerdir..

***

Aslına bakılırsa, eserimde; hikâye yollu başkalarından naklettiğim ve kendi halimden anlattığım şeylerin hemen hepsi aynıdır.. Yaşadığım şeylerdir.. Yaşamadığım halleri yazmadım..

Hâsılı: Anlattıklarımın hemen hepsi, yüce Allah'ın bana açtığı kadardır..

Özellikle bunlar, ona seyrim ve keşif, ayan yolundan ona yol aldığım zamana raslayan hallerdir..

Bu hususu da, böyle naklettikten sonra, esas mevzua dönelim..

*
**

— İSİMLER TECELLİSİ üzerine insanların durumu değişiktir..

Demiştik.. Şimdi bu değişik durumları anlatmaya geçelim..

1 — KADİM..

Bazılarına, yüce Hak, bu KADİM ismi yönünden tecelli eder..

Bu tecellide yol alan kimsenin durumu şudur: Yüce Hak o kimseye kendi oluşunu, keşif yolundan açar.. Bu keşif sayesinde, o kimseye: Halkı yaratmadan önce, kendisinin ilminde mevcud olduğunu anlatır..

Bunu biraz açalım..

O kimse, Allah'ın ilminde var oluşu ile, var olmuştur.. Yüce Hakkın ilmi ise.. Kendi varlığının var oluşu ile vardır..

Yüce Allah ise: KADİM'dir.. Böyleki oldu; ilim de: KADİM'dir..

Malum ise.. ilimden çıkar; yine ilme bağlanır.. Böyle olunca, yine: KADİM, vasfına bürünür..

Biraz daha açılalım..

İlmin ilim olması, ancak malumun olmasına bağlıdır.. Malum ise, âlim birine:

— Alimlik, bilginlik..

İsmini veren bir kelimedir..

Şimdi, cümleleri toplayalım..

Bu itibara göre: İlâhî ilimde, varlıkların KADİM olması lâzım gelir..

Bu KADİM vasfını alan kulun dönüş yeri ise.. yüçe ve sübhan olan Hakk olduğu böylece kesinleşmiş olur..

İşbu dönüş, onun KADİM ismi tecellisi suretiyle olur..

NETİCE: Yüce Allah, zatının ilâhî KADİM isminden bir kula tecelli ihsan edince, onun sonradan yaratılmış, hadis bir şey olma durumu kalkar.. Allah ile KADİM kalır; kendi geçici varlığından yana yok olur..

2 — H A K..

Bazılarına yüce Allah, bu HAK ismi cihetinden tecelli eder..

Bu tecelli yoluna giren kimsenin durumu şudur:

Yüce Allah, o kimseye keşif yolu ile; şu âyet-i kerimede işaret edilen hakikatının sırrını açar:

— **«Yeri, semaları ve bu ikisi arasında bulunanları Hak olarak yarattık..»** (46/3)

İşbu Hak tecellisi, o kula geldikten sonradır ki: Ondaki halk vasfı yok olur..

Böyle olunca o: Mukaddes bir zat kalır; münezzeh sıfatlar halini alır..

3 — VAHİD..

Bazılarına da, yüce Allah, bu VAHİD ismi cihetinden tecelli eder..

Yolu, bu tecelliden geçen kimseye; yüce Allah, bu âlemin sınırlarını aşırtır..

Haliyle bu: O kula nasib ettiği keşif yolundan olur..

Bu tecelliye uğrayan kimseye, yüce Allah zatından görünür..

Tıpkı: Dalganın denizden görünüşü gibi..

Böyle bir müşahede makamına varan kul: Yüce Hakkın zuhurunu, sayılarla tesbit edilen mahlukattan VAHİD hükmü ile görür..

İşbu görüş anındadır ki, dağı yıkılır.. Sözü sayha olur..

VAHİD olan yüce ve sübhan Allah'ın birliğinde vahdeti bulur..

Onun gözünde yaratılmışlar yok olur..

Yüce Hak ise, ezel sahibi olarak baki kalır..

4 — K U D D Û S..

Kullarından bazılarına, yüce ve sübhan olan Allah; bu KUDDÛS ismi ile tecelli eder..

Bu tecelliye erdikten sonra; onun için bir keşif yolu açılır..

İşbu keşif yolunda ise:

— **«Ona ruhumdan üfledim..»** (15/29)

Âyet-i kerimesindeki mana sırrı kendisine açılır..

O kula, şu mana öğretilir:

— Yüce Allah'ın ruhu onun özüdür; başkası değil..

Yüce Allah'ın ruhu ise.. her yönüyle: Münezzehtir; mukaddestir..

İşte.. bu KUDDÛS ismi ile, o kula tecelli ettiği andadır ki; bu âleme ait olan noksanlar onda yok olur..

Allah ile baki kalır; bütün bu hadiselerden ve arızî şeylerden yana münezzeh olarak..

***

5 — Z Â H İ R..

Yüce ve sübhan olan yüce Allah, kullarından bazılarına da; bu ZAHİR ismi ile tecelli eder..

Bu ZAHİR ismi cihetinden tecelli alan kula: Bu keşif âleminin içinde; nur-u ilâhî'nin sırrı açılır..

Bu açılışta, kendisine bir marifet yolu gözükür..

İşbu marifet yoluna girdiği anda, anlar ki: O ZAHİR olan Allah'tır..

Yine bu tecelli anında, yüce Allah ikinci bir tecelliyi yapar..

İşbu bu tecelli anında dahi anlar ki, ZÂHİR OLAN kendisidir..

Böyle olunca, kul kaybolur.. Yüce Hakk'ın batın âlemlerinde; fena yolu ile gizlenir..

Yüce Hakk'ın varlık zuhurunda yaratılma durumu gider; kalmaz..

**

6 — B A T I N..

Yüce ve sübhan olana Hak, bazı kullarına da, bu BATIN ismi

ile tecelli eder..

Bu tecelliye nail olan kulun keşif yolu şudur:

— Eşya..

Adı verilen her şeyin kıyamı, yüce Allah iledir..

Yüce Allah, işbu keşfi, kendisi o eşyanın batını olduğunu kula bildirmek için yapar..

Bu arada bir başka tecelli daha olur; yüce Allah BATIN ismi yüzünden zat tecellisini yapar..

Böyle olunca, o kulun zuhuru, Hakkın nuru ile kaim olur..

Yüce Hak ise, o kula BATIN olur.. Kendisi dahi, yüce Hak için zâhir olan bir varlık olur..

*

7 — ALLAH..

Kullarından bazılarına, sübhan olan yüce Hak: ALLAH ismi ile tecelli eder..

İşbu tecellide, açılan yolların bir sınırı yoktur; kul, Allah kapsamına girer, bütün tecellilere mazhar olur..

Bu mana, daha önce de anlatılmıştır..

Bu tecelliye nail olan kul için, belli bir yol çizilemez.. Çünkü: ALLAH tecellisi, zuhur yerlerinde daima değişik şekil alır.. Bu, onun ihtiva ettiği mananın bir icabıdır..

İşbu değişikliği ise, zuhur yerlerinin; o tecelliyi kabul etme yönünden, değişik mizaclarına ve kabiliyetlerine bağlamak lâzım gelir..

Yüce ve sübhan olan Hak, kuluna: ALLAH isminden tecelli ettiği zaman o kul, kendi nefsinden yana fena bulur..

Böyle olunca, kendisinden gaye: ALLAH olur.. Onda ve onun için..

Bundan sonra, o kulun varlığı; zaman hadiselerine bağlanma köleliğinden kurtulur.. Bu kâinat bağları ile bağlılık durumu, kalkar; çözülür..

İşbu durumlardan sonradır ki, o kul;

a) Tek zat olur..

b) Sıfatlarda tek olur..

c) Analar ne? babalar ne? hiç birini tanımaz olur..

Durum ki anlatıldığı gibi oldu:

a) ALLAH'ı zikreden kimse; o kulu zikreder..

b) ALLAH'a bakan kimse, o kula bakmış olur..

İşte.. bütün bu olanlardan sonradır ki: Hal dili garib ve acib yoldan şöyle terennüm etmeye başlar:

Sevgilim, beni yok etti; oldu vekil benden yana;
Evet.. gaye olaraktan, aynen yokum ondan yana..

Ben o oldum, o dahi ben oldu, artık kimse yoktur;
Bu tek varlık içinde onunla çekişmekten yana..

Onunla onda oldum, hitap vasfı yok aramızda;
Evvel böyledik, yine öyleyiz gelecekten yana..

Evet.. nefis kalktı ortadan, akıl da uçup gitti;
Uyandım uykumdan, muhtaç değilim uykudan yana..

Hakkı, bana aynen hakikatım olarak gösterdi;
Benim say, güzel alında ne varsa ışıktan yana..

Cemalime cilâ vurdum da aynaları süsledim;
Taki çıksın ne varsa, kemal baskılarından yana..

Onun vasıfları hep vasfım, zatı dahi zatımdır;
Onun huyları benim, cemalde parlamadan yana..

İsmim gerçekten ismidir, hatta zatına isimdir;
İsim, evsaf benim; ne varsa bağlılarından yana..

***

8 — R A H M A N..

Yüce ve sübhan olan Hak, kullarından bazılarına: RAHMAN ismi cihetinden tecelli eder..

Bu tecelliye ulaşma yolu biraz dolaşıktır.. Şöyleki: Yüce ve sübhan olan Hak, kuluna Allah ismi yönünden tecelli ettiği zaman, zatını onun için delil kılar.. Ve en yüksek mertebesine ulaştırır..

İşbu yüce mertebe cümle güzel vasıfları kapsamına alır.. Bütün varlıklara da sirayeti vardır..

Kul, anlatılan yoldan geçtikten sonradır ki: RAHMAN tecellisine erer.. Buradaki tecelli, tamamen zatî bir tecellidir..

Bu tecelliye nail olan kulun şanına: Cümle ilâhî isimler, isim isim iner..

Bu inen isimleri, o kul devamlı olarak alır.. Haliyle onun bu alışı, yüce Hakk'ın zatından kendisine verilen nur olur..

Bu isimlerin en sonunda, Rabb ismi gelir..

Kul, bu ismin tecellisini kabul ettikten, kabiliyetine göre yüce Hak da ona Rabb ismi ile tecelli ettikten sonra:

— Esma-i nefsiye..

Adı verilen isimler, gelmeğe başlar.. Bu ad altındaki isimler, kulla yüce Hak'ta müşterektir.. Ve Rabb ismi sultanlığı altındadır..

Bu isimler: Alim, kadir vb. isimlerdir..

Bu tecelli tamamlanınca, o kula; Melik ismi tecellisi gelir..

O kulun kabiliyetinde bu tecelliyı kabul etme durumu var ise, yüce Hak da, ona bu tecelliyi yaparsa.. kemal durumları ile, kula isimlerin hemen hepsi gelir..

Taa, kayyum ismine kadar..

Yüce Allah o kula hak olarak; kayyum isimini de tecelli yolu ile verirse.. artık onun işi isim tecellilerinde bitmiş olur..

.. Ve, bundan sonra, sıfatlar tecellisine geçer..

14. BÖLÜM

SIFATLAR TECELLİSİ

Yüce ve sübhan olan Hakkın zatı, kullarından birine; sıfatlarından biri ile tecelli edince.. o kul: Tecellisini aldığı o sıfatın semasında yüzmeye başlar..

İcmal yolu ile, o sıfatın son haddine ulaşır..

— İcmal yolu..

Dedik.. Çünkü: Tafsil yolu kapalıdır..

*
* *

Şu bir gerçektir ki, sıfat tecellisine mazhar olan zatlara gelen tecelli ancak, icmal yolu ile gelir; tafsil yolu ile değil..

*
* *

Kul, bir sıfatın semasında yüzmeğe başlar; icmal yolu ile onun kemaline ulaşırsa.. o sıfatın arşını doldurur..

Yani: Kendi aldığı sıfatın..

Bundan sonra, diğer bir sıfatla karşılaşır; onunla olan hali de önceki gibi sürer, gider..

O kul, bu halinde devamlıdır..

Taa, sıfatları tüm olarak, yukarıda anlatıldığı gibi ikmal edinceye kadar..

*
* *

Ey kardeşim, bir kulun yukarıda anlatılan hale gelmesi, seni işkillendirmesin..

— Müşkil iştir..

Demeyesin.. Bu, olur; şöyleki:

Yüce Hak bir kula, isimlerinden veya sıfatlarından biri ile tecelli etmeyı dilediği zaman, zaten o kul fena bulur.. O kadar ki: Kendinden geçer.. Varlığı kalmaz.. Onu, kendi varlığı bağından söker..

Kulun kendinde vehmettiği nuru söndüğü zaman, kulda; halkıyete bağlanan ruhu fena bulduğu zaman, ondan aldıklarına karşılık kendisi kalır; zatı kalır..

O kulun heykelinde; yüce Hak kaim olur..

Burada dikkat edilmesi gereken şudur ki:

a) Zatında hülul yolundan bu iş olmaz.. Bir incelik taşıyan LATİFE yollu olur..

b) Bir ayrılma yolu düşünülemez..

c) Kendisinden aldıklarına mukabil, kula kendini verip bitişmek de olamaz..

Şunu unutmamalı ki: Onun kullarına tecellisi, bir fazlı ve ihsanı yolundan gelir..

Onları kendi varlığında ifna ettiği, buna karşılık onlara bir ihsanda bulunmadığı zaman, bu halin adına:

— Nikmet..

Denir ki.. İşte bu, onun şanına yakışmaz.. Böyle bir durumdan yüce Hakk tenzih edilir..

Yukarıda:

— LATİFE..

Şeklinde bir kelime kullandık.. İşbu LATİFE, başlıca: Ruh'ül-kudüs'tür.. O, her şeyini ifna ettiği kula; bu:

— Ruh'ül-kudüs..

Dediğimiz lutfu, ihsan yollu yapar..

Bütün tecelliler de, bu LATİFE üzerine gelir.. Bu da, onun varlığından başka bir şey değildir..

Durum, anlatıldığı gibi olunca o: Ancak kendi özüne tecelli etmektedir..

Ne var ki, biz bu LATİFE-İ İLÂHİYE için:

— Kul, abd..

Adını veriyoruz.. Çünkü, kuldan gidene karşılık o vardır..

Başka türlü tarif de, imkânsızdır.. Yoksa: Ne kul kalır; ne Rabb..

Zira, merbubun yok oluşu ile: Rabb ismi de kalmaz..

İşbu tecellide: Ancak Allah vardır..

Tek başına.. Vahid ve ahad olan Allah..

Bu mevzuda şu şiiri söylüyorum:

Halka verilen bir varlık isimdir ancak;
Başka yok, gerçek mecaz yoluyla olacak..

Nurları zuhura gelince alınırlar;
İsimden kalanlar, ne olmuş ne olacak..

Onları yok eden zaten aslında yoklar;
Ki fenada bakiler; inkâr kapanacak..

Onlar yok olunca tüm varlık Hakkın oldu;
Hüküm sahibi o, onlara ne kalacak..

Sanki kul, hiç olmamış gibi oldu artık;
Tek olan Hak'tır; ebedî baki kalacak..

Güzelliğini çıkarınca belli zaman;
Hak nurunu halk giyecek birlik olacak..

İfna etti de, faniden kendisi kaldı;
Kaim kendisi, onlar da oturmayacak..

Onların hükmü denizde dalga gibidir;
Dalga kesret, sonra denize katılacak..

Deniz coşunca dalgalar toplanır gelir;
Sakin ise ne sayı ne dalga olacak..

Burada; SIFAT TECELLİLERİ üzerinde daha başka hususları da anlatacağız..

Bu anlatacaklarımız, özellikle bilmen için gerekli mevzulardır..

Anlatalım ki bilesin..

Önce Sıfat TECELLİLERİ üzerine, kısa bir tarif yapalım.. Kısaca tarifimizi şöyle yapabiliriz:

— SIFAT TECELLİLERİ kulun; zat durumuna göre, rabb sıfatı ile sıfat almasıdır..

Evet.. SIFAT TECELLİLERİ bundan ibarettir..

Ne var ki, bu sıfat alma durumunda: Aslî, hükmî ve kat'î bir kabul olacaktır..

Tıpkı: Görülen açık manası ile, bir sıfatla sıfat alan kimsenin durumu gibi.. Bu kimsenin, o kendisine verilen sıfatı kesin olarak alıp kabul ettiği gibi..

Üstte anlatılan mana, daha önce de geçen:

— İLÂHİ LATİFE..

Şeklinde tarifini yapıp, sonucunu bağladığımız mana gibi olacaktır..

Ki, bu kuldan yana; kulun görülen heykeline kaim olan odur..

Böyle olunca: Kul olmaz; o olur.. Çünkü o:

— LATİFE..

Dediğimiz ilâhî sıfatlarla sıfat almıştır.. Onun böyle oluşu: Aslîdir.. Hükmîdir.. Kat'îdir..

Şimdi bir sonuca varmak için soralım:

— Kimdir bu sıfatı alan?

Şüphesiz; yüce Hak'tan başkası değildir; olamaz da..

Sebebine gelince: Bu makamda, kula hiç bir şey kalmamıştır..

Bunu, böylece bağlayalım.. geçelim..

***

İnsanların durumu, SIFAT TECELLİLERİ bahsinde çok değişik şekil alır..

Her biri, bir başka şekilde bu tecelliyi alır..

İşbu değişik durumun sebepleri şunlardır..

a) Alış kabiliyetinde durumları..

b) İlmî yöndeki yetenekleri, ilim sahasındaki kavrayış durumları..

c) Azim ve sebatlarının derecesi..

Kendilerinde üstte sayılan üç halde, nekadar ilerleme varsa.. bu tecelliden yana nasipleri o kadardır..

Bunu da, böyle bağlayalım.. Onların SIFAT TECELLİLERİ sahasında aldıkları şekle bakalım..

Bakalım ve üstte sayılan üç durumu dikkate alarak dinleyelim..

Şimdi onları sıraya koyalım..

.. Ve HAYAT'tan başlayalım..

HAYAT..

Yüce Hak kulları arasından, bazılarına; HAYAT sıfatı ile tecelli eder..

Bu sıfatı alan kul, âlemin hayatı olur.. Hem de tümüne birden..

Bu varlıklara baktığı zaman: Onlarda hayatının yürüdüğünü görür.. Ama, bütünüyle..

Bu hayatın yürümesi; varlıkların, ruh durumlarını aldığı gibi, cisim durumlarını da içine alır..

Böyle olunca; o kul: Manaları, varlıklara suret olmuş görür.. Böyle oluşun, kendisinden gelen bir hayatla olduğunu bilir..

Öyle bir hayat ki, her şey onunla kaim..

Durum anlatıldığı gibi olunca, sözlerin ve emellerin bir manası kalmaz..

Latif bir halde olan suretler de hükümsüz kalır.. Kesif bir hal alan ruhları da al, at..

Cisimleri de, bu arada say..

Bunların artık hiç bir manası yoktur; sadece, HAYAT sıfatı tecellisine nail olan kul kalır.. Bunun hayatı, artık onların tümüne hayattır..

Bir müşahede yolu ile, hayatın onlarda sürüp gittiğini görür.. Bütün bu olanları kendisinden bilir.. başka yerden değil..

Bu arada vasıta da kabul etmez..

İlâhî bir zevk olarak kabul eder..

Gizli, ama ayan beyan bir keşif sayar..

Evet.. Ben bu tecellide bir süre kaldım.. Zaman süremden bir süre, bu tecelli içinde geçti..

İşte o zamanda ben: Bütün varlıkların hayatını kendimde gördüm..

Her varlıkta, hayatımdan nekadar varsa.. bakıp görüyordum..

Görüyordum ki; onların zat kabiliyetleri nekadarsa, o kadar alıyorlar..

Ben bu tecellide, yüce zatla bir hayattım.. Bölünmez, parçalanmaz..

Bu tecellide, nice zaman kaldım; taa, yardım eli bana uzanıncaya kadar..

O yardım eli geldi; beni bir başka hale geçirdi.. Başka yer dahi aslında yoktu.. İşte, sözün gelişi böyle..

***

İLMİYE..

Yüce Allah, kullarından bazılarına bu İLMİYE sıfatı ile tecelli eder.

Bu tecelliye, hayat sıfatı tecellisinden girilir.. Bu durumu şu şekilde anlatabiliriz..

Yüce Allah, kuluna bütün mevcudata sirayet eden hayat sıfatı ile tecelli ettikten sonra; o kulda bir zevk başlar..

İşbu zevk, anlatılan hayat birliğinin gücünden doğar..

İşbu hayat birliğinde, bütün mevcudat, anlatılan tecelli dolayısı ile; o kulla bir olmuştur..

Anlatılan bu birlikten sonradır ki; yüce zat o kula, İLMİYE sıfatı ile tecelli eder..

İşte.. bu ilim sıfatı tecellisini aldıktan sonradır ki o kul: Bütün âlemi, içinde bulundukları duruma göre bilir..

Anlatılan âlemlerin bütün dalları ve kolları, o kulun ilim çenberine girer..

Başlangıcından taa, sonuna kadar..

Böyle olunca: O kul herşeyi bilir; Nasıl oldu, ne şekilde oluyor ve sonunda nasıl olacak?..

Bütün bunları bilir..

O bilir: Bu iş, olmamıştır..

O bilir: O olmayan şey, ne sebeple olmamıştır?.

O bilir: Olmayan bir şey, olunca. nasıl olur?. Ve nasıl olacak?..

Bütün bu anlatılanlar; o kulda bir ilim olarak mevcuttur..

Ama aslî bir ilim..

Ama hükmî bir ilim..

Ama keşfe, zevke dayanan bir ilim..

Öyle bir ilim ki.. yani: Öyle bir bilgi ki, malum olup bilinenlere onun zatından sirayet edip geçmiştir..

Hem de, icmal yolundan..

Hem de, tafsil yolundan..

Hem de, küllı ve cüz'î yoldan..

Onun tafsili icmalinde gizli.. Ama, gizliden de gizli bir gayb âleminde.. Ledünnî ve zatî olaraktan..

O, öyle bir gelişle gelmektedir ki; gaybın da gaybı âlemin, tafsilinden gelmektedir. Bu şehadet âlemine çıkmaktadır..

Böyle olunca, onun icmal tafsili, gaybında müşahede olunur..

Toplu icmali ise.. gaybın da gaybındadır..

***

Sıfat tecellisi içinde, olana; ilmin gelişi, zâhirde olan bir şey değildir.. Gizlinin de gizlisi âlemde, o ilmin içine dalan bilir!.

***

Burada anlatılanlar, çok ince manalardır.. Ancak:

— Gureba..

Adı ile çağırılanlar anlarlar..

Burada tadılması gereken zevkleri, kimse tadamaz; ancak:

— Ümena ve üdeba..

Adı ile anılan zatlar tadarlar..

***

BASAR..

Yüce Allah, kullarından bazılarına da, bu BASAR sıfatı ile tecelli eder..

Bu tecellide, o kulun durumu şöyle olur:

Bu tecelli yüce Allah katından; ilme, ihataya, keşfe dayanan bir tecellisi ile geldiği zaman, onun için tam bir BASAR tecellisi yolu açılır..

Bu açılış, o kulun görüş açılışıdır.. İlminin uzandığı yere kadar ne varsa, hepsini görür..

Bu makamda:

a) Hakka dönük ilmin sözü geçmez..

b) Halka dönük ilmin sözü de geçmez..

Bu makamda sadece: BASAR tecellisine nail olan kulun görüşü vardır..

Varlıkları tümden, içinde bulundukları halleri ile, o kul görür..

Ama, gizlinin gizlisi bir âlemde..

Burada pek hayret veren bir nokta vardır; şudur: O kul, gizlinin gizlisi âlemdeki herşeyi bildiği halde; bu şehadet âlemindekilere karşı bilemeyişi ve göremeyişidir..

***

Bu müşahede makamının yüceliğine dikkat et; bak..

Bu güzel manzarayı seyret..

O kadar hayret verici bir şeydir ki, verdiği bu hayret kadar da tatlıdır..

***

Yukarıda anlatılan durumun, özellikle cehalet durumunun meydana gelişi şu manaya bağlıdır:

— Kulun halk cephesinde; Hakka ait olanlardan hiç bir şey yoktur..

Bu mana yanlış anlaşılmasın:

— Halk durumunun kalması..

Demektir..

Bu mana; başlıca: İkiliğin ortadan kalkması demektir..

***

Burada anlatmak istediğim esas manayı şu şekilde kısaca anlatabilirim:

— Sıfat tecellisine nail olan kulun, gayb âleminde bulunan şeyleri bu şehadet âleminde zuhur etmez..

Şayet bir zuhur olacaksa, bu nadirat hükmündendir.. Ancak, bazı şeylerde olur..

Çünkü: O nadirattan şeylerin zuhurunu ise.. yüce Hak, o sıfat tecellisine nail olan kula ikram yollu çıkarır..

Bu arada bir noktaya dikkati çekmek isterim..

Bu dikkati çekmek istediğim nokta, zat tecellisine nail olan kulun durumudur..

Bu kula her şey birdir.. aynıdır..

Şehadet âlemi, gayb aleminin aynıdır.. Gayb âlemi ise, ayner. şehadet âlemi gibidir.. Bu manaları anlamaya çalış..

*

SEMİ'..

Yüce Allah kullarından bazılarına da, bu sıfatı ile tecelli eder..

Bu SEMİ' sıfatı tecellisine eren kul:

— Cemadat hükmünde bulunan (taş, toprak, vb.) şeylerin konuşmalarını dinler..

Bitkilerin sözlerini işitir..

Cümle canlı varlıkların dillerinden anlar..

Meleklerin sözlerini de anlar..

Bütün değişik dilde konuşanların lügatlerini bilir..

Hali anlatıldığı gibi olan bir kul için: Yakın ile uzağın hiç bir farkı yoktur.. Onun katında uzak, yakın gibidir..

*
**

Yukarıda anlatılan manaları biraz açalım..

Yüce Allah bu semi' sıfatı ile, o kuluna tecelli ettiği zaman: Bitkilerin dillerini, cemadatın gizli sesini, bütün değişik dilleri; ondaki ahadiyet gücü ile, o kul işitir ve anlar..

*
**

Bu tecelli sayesinde ben: Rahmaniyet ilmini rahmandan dinledim..

Kur'an okumayı öğrendim..

Bir ölçü birimi olan rıtıl oldum..

*

İşbu anlatılan manaları, Kur'an ehli zatlar anlayabilir..

Başkaları anlayamaz..

Çünkü Kur'an ehli olan zatlar;

— Ehlüllah..

Adı ile çağırılır.. Öyle anılırlar.. Ve yüce Hakkın özelliğine sahip olmuşlardır..

K E L Â M..

Bütün varlıklar, bu kelâm sıfatı tecellisine eren kulun kelâmındandır..

Bunun oluş yolu, aşağıda anlatıldığı gibidir..

Yüce Allah:

a) Kuluna hayat sıfatı ile tecelli eder..
b) Sonra, ilim sıfatı ile tecelli eder ve hayat sırrının ondan geldiğini öğretir..
c) Bundan sonra, basar sıfatı ile tecelli eder; bildiklerini gösterir..
d) Bundan sonra, semi' sıfatı ile tecelli eder; gördüklerinin seslerini duyar ve anlar..

İşbu anlatılan durum, ondaki hayat birliği yüzünden hâsıl olur..

Böylece, konuşmaya başlar..

İşte.. bütün bunlardan sonradır ki:

— Bütün varlıklar, bu KELÂM sıfatı tecellisine eıen kulun kelâmındandır..

Dediğimizin manası anlaşılmış olur..

İşbu halet içinde; yüce Allah'ın kelamını; ezelde olduğu hali ile müşahede eder.. Keza, ebedde olduğu gibi..

.. Ve anlar ki: Onun kelâmı için bir tükenme yoktur..

Yani: Sonsuzdur..

***

Bu KELÂM tecellisi üzerinde biraz duralım.. Faydalı olacağı düşüncesiyle, bazı çeşitlerini önünüze serelim..

Bu tecelli çeşitlerinden bir tanesi: Yüce Allah'ın kulları ile konuşmasıdır.. Bu konuşma, arada bir perde olmadan olur.. İşbu perde, tecelliden önce gelir.. Tecelli anında kalkar..

***

Burada, bu konuşmaya nail olan zatlar üzerinde duracağız.. Onlardan bazıları yüce Hakkın zatına bağlı hakikatle münacaatını yapar.. Ama bu münacaatı, kendi özünden yapar.. dıştan değil..

Br hitab duyar..

İşbu hitabın açılıp gelen belli bir yönü yoktur..

İşbu hitabı o kul, bütün varlığı ile duyar; yalnız bir kulak ile değil..

Bu hitab için, bir örnek verelim.. Mesela: Ona şu nida gelir:

— Sen sevgilimsin.. Sen sevdiğimsin.. Arzulanan sensin..

Sen kullardaki yüzümsün..

Sen, en üstün gayesin.. En çok aranan sensin..

Sen, sırlar içinde sırrımsın..

Sen, nurlar içinde nurumsun..

Gözümsün; süsümsün..

Cemalim sensin; kemalim sensin..

İsimim sensin.. Zatım sensin.. Vasfım sensin.. Sıfatım sensin..

Ben, senin isminim.. Ben senin resminim..

Nişanın benim.. Alâmetin benim, sevdiğim..

Sen, bu kâinatın özüsün.. Bütün bu varlıklar, ve olanlardan maksad sensin..

Müşahedeme yaklaş; ben, sana varlığımla yaklaştım.. Uzak durma; çünkü ben:

— **«Biz, ona şah damarından daha yakınız..»** (50/16)

Sözünün sahibiyim..

Kulluk ismi ile bağlanıp kalma..

Rabb olmasaydı, kul da olmazdı..

Ben, seni nasıl izhar ettimse, sen de beni izhar ettin..

Senin kulluğun olmasaydı; benim de, rübubiyet vasfım olmazdı..

Ben, seni nasıl bulduysam, sen de beni öyle buldun..

Senin vücudun olmasaydı, benim vücudum da olmazdı..

Sevgilim, yaklaş yaklaş..

Sevgilim, yüksel.. yüksel..

Sevgilim, seni vasfım için istedim; kendim için yaptım..

Kendin için başkasını isteme; senin için de benden başkasını arzulama..

Sevgilim, bütün kokularda beni kokla..

Sevgilim, bütün taamlarda beni ye.

Sevgilim, mevhum şeylerden beni çıkar..

Sevgilim, malum şeylerden bana akıl yolu bul..
Sevgilim, bu hissedilen şeylerde beni müşahede et..
Sevgilim, el değdirilen şeylerde bana dokun..
Sevgilim, giyilen şeylerde beni giy..
Sevgilim, benden murad sensin.. Benimle künye aldın.. Namıma künye alan sensin..

*
* *

Yukarıda anlatılan kelâmlar o kadar güzeldir ki, o kadar tatlıdır ki.. o yoldan yapılan ihsanlara ne doyulur, ne de o latifelerden bıkılır..

*
* *

KELÂM sıfatı kendisinde olanlardan bazıları da: Hak'la konuşur.. Ama, halk dili ile..

Söylenen sözü bir yönden duyar.. Ama, o bilir ki: O söz, bir başka yönden gelmektedir..

Halktan biri ona seslenir; o da duyar..

Ama, Hak'tan duyar.. Halktan değil..

Bu manada şöyle söylelim:

Leylâ ile olurdum, gayrı yoktu görsem bile;
Cemadatla konuşurdum Leylâ'ya hitab ile..

Şaşılacak bir şey yoktur, onlarla konuşsam da;
Cemadattan cevab aldım, Leylâ'dan cevab ile..

*
* *

KELÂM tecellisine nail olan kullardan bazılarını; yüce Hak cisimler âleminden alır, ruhlar âlemine götürür..

Mertebe bakımından, bunlar en yüce mertebelerin sahibidir..

*
* *

Bazı kullar, bu yüce hitabı kalbinde bulur.. Kalben, yüce Hak'la konuşur..

Bazıları, ruh ile, dünya semasına yükselir..

Bu sınıfa mensub olanlar arasında; ikinci ve üçüncü semaya yükselen zatlar da vardır..

Haliyle, bu yükseliş, kimin kısmetindeyse.. kısmeti nekadarsa, o kadar olur..

Sidre-i müntehaya yükselen kimseler de vardır..

Yükselirler; konuşmalarını orada yaparlar..

Hasılı: KELÂM tecellisine nail olanlar, hakikatler âlemine girdikleri kadar yüce Hakkın muhatabı olurlar..

Bu böyledir; başka türlü olamaz.. Zira, her şeyin bir yeri vardır..

Yüce ve sübhan Hakkın şanı ise.. her şeyi, yerinde yerine getirmektir..

KELÂM sıfatının tecellisi, Hakkın kelâmına muhatab olacak kimselerden bazıları için bir şeref köşkü kurulur..

Hem de, nurlu ve parlak bir şekilde.. Pırıl pırıl yanan bir köşk gibi..

Bazı kullar da, iç âleminde parlayan bir nur görür.. Yüce Hakkın hitabına, o nurlu yönden nail olur..

Bu nurun şekli değişiktir..

Bazan, çokluğu kavranabilir ve:

— Şu kadardır..

Denebilir..

Bazan, o nurun çokluğunu anlamak mümkün değildir.. Çok çoktur.. Çoktan da çoktur..

Anlatılan nur, yuvarlak daire biçiminde olabilir..

Uzayıp giden bir şekilde de olabilir..

Bazıları, bu KELÂM tecellisinde, ruhanî bir suret görür.. Münacaatını o suretle yapar..

Aslında, kulun bu anlatılanlarla nail olduğu KELÂM tecellisine:

— Hitab..

Adı verilemez.. Ancak, bir ilimdir..

Bu ilimle, yüce Allah kuluna, şu manayı anlatır: Konuşan, bizzat Allah'tır..

Bu manayı anlatmak için, delile ihtiyaç yoktur.. Çünkü bu: Bir anlık iştir..

Kaldı ki, yüce Allah'ın kelâmında özellik taşıyan bir gizlilik yoktur..

Kul, onun kelâmını duyduğu anda bilir ki o: Hakkın kelâmıdır..

Anlatıldığı gibi açık bir durum olunca; delile, beyana artık ihtiyaç duyulmaz..

Tek başına ve mücerred olan o hitabı duyduğu anda, kul anlar ki: Duyduğu Allah kelâmıdır..

***

Yukarıda, bu kelâm tecellisine erip yüce Hakkın kelâmını duyanlar için:

— Sidre-i müntehaya yükselen kimseler de vardır..

Demiştik.. Bunların nail olacağı kelâmın bir şeklini burada anlatmamız yerinde olur..

Bunlar arasında şu hitaba nail olan vardır:

— Sevgilim, senin benliğin işte benim kimliğimdir..

Sen, aynen osun.. o ise.. ancak benim; sevgilim..

Senin bu yaygın halin, benim terkibimdir.. Çokluk yönün, benim birliğimdir..

Senin terkibin dahi, benim yaygın halimdir..

Senin cehaletin, benim bilgimdir..

Senden murad, benim..

Ben, senin içinim, benim için değil.. Sen de, benim içinsin.. Senin için değil.

Sevgilim, sen üzerinde vücud küresinin döndüğü bir noktasın..

O varlık küresinde, sen abd olmaktasın; aynı zamanda, mabud da olursun..

Nur sensin.. Zuhur sensin..

Sen bir güzelliksin; bir suretsin.

Tıpkı insana lâzım olan göz; bu göze de lâzım olan insan gibisin..

*

Ey ruh, ruhun dahi ruhu âyet-i kübra olan;
Ey yanıp kavrulmuş ciğerlere teselli olan..

Ey emellere son, arzulara dahi son gaye;
Sözün bende hoş tadı, hoşça açışı bulunan..

Ey tahkik âleminin kâbesi, safa kıblesi;
Ey gaybın arafatları, ey alnı nurlu olan..

Sana geldik, zatımız mülkünde seni bıraktık;
Sen âhiretle, dünyada tüm tasarrufu olan..

Sen olmasan, olmazdık; ben olmasam sen olmazdın;
Ben oldum, biz olduk; hakikattır bilinmez olan..

Ancak sensin, kasdımız izzette ve zenginlikte;
Fakrı da sende saydık, ama fakrdir olmaz olan..

*

Bu KELÂM tecellisine nail olan zatlardan bazısına da, gayblar âleminin nidası gelir..

Bu nidayı alınca, olmadan evvel; olacak işlerin haberini söyler..

Bu haber, ondan bir sual yolu ile gelir..

Bu zümre çoğunluktadır..

Daha çok, bu gibi işler, yüce Hak yoluna girilişin ilk anlarında görülür..

*
* *

Bu KELÂM tecellisine nail olan bazı zatlar da, kerametler talebinde bulunurlar..

Allah-ü Taâlâ ise.. ikram babından onun bu talebini yerine getirir.

O keramet ikramına nail olan zat, bu his âlemine döndüğü zaman, aldığı kerameti kendisine delil olur.. Bu delil sayesinde, Allah ile olan makamının sağlamlığını anlar..

KELÂM ikramına nail olanlara dair bahsimizi burada kesiyoruz..

Onlar hakkında bu kadarı yeter..

Biz, yine yolumuza girelim..

Yani: SIFATLAR TECELLİSİ bahsine..

İRADE..

SIFATLAR TECELLİSİ içinde ehliyet kazanan bazı kimselere yüce Allah, İRADE sıfatı ile tecelli eder..

Bu tecelliye nail olunca, yaratılmışlar hep onun iradesi, arzusuna göre olur..

Bu tecellinin yolu, kelâm sıfatından geçer..

Yüce Allah, mütekellim sıfatını o kulda tecelli ettirince; o kul, bu sıfatın ahadiyet yönü ile, mahlukatta iradesini yürütmeye başlar..

Artık her şey, onun arzusuna göre olur..

Burada, önemli bir noktaya işaret edeceğiz.. Özellikle dikkat edilmesi gerekir..

Çünkü, bu tecelliye erenlerden, bazısı gerisin geri dönmüş; yüce Hak'tan yana gördüğü şeyleri inkâr yoluna sapmıştır..

Bu, şöyle olmuştur:

Yüce Hak, o kimseye; ilâhî olan gayb âleminde, her şeyin kendi arzusu ile olduğunu göstermiştir..

Hem de, müşahede yolu ile.. açık bir şekilde..

Kul, orada bu hale sahib olduğunu görünce; aynı şeyin bu şehadet âleminde de olmasını istemiştir..

Ne var ki, bu olamaz.. Çünkü o durum, zatî özelikler arasında sayılır. Bunu sezememiştir..

İşte.. anlatılan talebi yerine gelmeyince, o aynen gördüğü müşahedeyi inkâr etmiştir..

Gerisin geri dönmüş ve kalb sırçası kırılmıştır..

Bu müşahededen sonra Hakkı da inkâr etti. Onu bulduktan sonra, yitirdi..

KUDRET..

SIFATLAR TECELLİSİ içinde bazıları bu KUDRET sıfatı tecellisine geçer..

Bu geçiş sonunda, tümden eşya onun kudreti ile olmaya başlar..

Ama gaybî âlemde.. gizlide..

Aynı âlemde bulunan onun model varlığında olur..

Bu tecellide bir yükselme kaydeder ilerlerse.. ondan da öteye geçerse.. gizli tuttuğu şeyler, kendisine görünmeye başlar..

Hem de açıktan.. zâhir..

Bu tecelliye nail oldum ve orada:

— Salsala-i ceres..

Adı ile bilinen zil sesini duydum.. Onu duyunca bu yapım dağıldı.. terkibim çözüldü..

Resmî varlıgım yok oldu..

İsmim de silinip gitti..

Karşılaştığım bu halin şiddetinden eski bir sergi bezi haline geldim..

Âdeta bu bez; yüksek bir ağca asılı gibi idi..

Şiddetli esen rüzgâr ondan parça parça koparıp götürüyordu..

Artık bu halimde, hiç bir şey görmüyordum..

Ancak gördüğüm: Gök gürültüsü ve şimşeklerdi.. Nurları yağdıran buluttu.. Ateş dalgalandıran denizlerdi..

Yer yer gök birbirine karıştı..

Bu halde ben: Kat kat katmerli zulmet içindeydim..

KUDRET tecellisi böylece sürüp gidiyordu.. meydana gelen hadiseler, birbirinden daha kuvvetli idi..

Benim için açılan yollar, alabildiğine uzuyordu..

Taa, celâl ismi yüce köşke çarpıncaya kadar; böylece sürüp gitti..

Taa, cemal devesi hayal iğnesi deliğinden geçinceye kadar..

Bundan sonra, en yüce manzara açıldı.. Sağ el dahi böylece bağlandı.

İşte.. o zaman: Eşya tekevvün etti.. Âmâ hali gitti..

Bütün bu olanlardan sonra, Cudî üzerine gemi oturdu..

Ve.. şu nida geldi:

— **«Ey yer ve sema, isteseniz de istemeseniz de geliniz..»**

Dediler ki:

— **«İsteyerek gelmişiz..» (41/11)**

Şu şiiri yukarıdaki manalar üzerine söyleyen söyledi:

Nasıl dilersen öyle tasarruf et zamanda;
Sen Mevlâsın biz dahi kullarız varlığında..

Bu kılıcı da düşmanların boynunda sıyır;
Kılıcın çeliktir; sözü geçer düşmanlarda..

İster bağışla, istersen tut cimrilik olmaz;
Arzun kadar de yaparsın cömertlik babında..

Yakınlık saadetini verdiğin yaklaşır;
Şekavete attığın da kalır uzaklarda..

Dilediğine arzularını yerinde yap;
Dilediğini hakir kıl, eremez murada..

İstersen bağladığın çözülmez düğümü çöz;
Çözdüğünü de bağlarsan, kalır bağlarında..

Sakın, hükümdeki cezadan hiç korkmayasın;
Başkası yoktur ki, hepsi kılıcın altında..

Melekût senindir, mülkün dahi sultanısın;
Ceberut da senindir, hep saadet katında..

Sonra, arş-ı mecıd sana aziz bir mekândır;
Belli edersin, etmezsin de kürsü katında..

***

Aşağıda sıra ile anlatılan haller, hep bu KUDRET sıfatı tecellisi bölümüne girer..

Meselâ:

Tasarruf ehli zatların yaptıkları himmet bu tecelli çeşidindendir..

Hayal âlemi bu tecelli babında sayılır.. Keza, o hayal âleminde, benzeri olmayan harika acaib işler hep bu tecelli icabıdır..

Üstün büyü, yine bu tecelliden gelir..

Cennet ehlinin, cennette arzu ettikleri şeylerin diledikleri gibi olması bu tecellinin sonucudur..

Muhiddin b. Arabî Hz. eserinde anlattığı:

— Adem'in a.s. tıynetinden kalan, semseme-i bakiye..

Acaibatı bu tecelli iledir..

Su üzerinde yürümek, bu tecelli iledir..

Havada uçmak, yine bu tecelli icabıdır..

Azı, çok yapmak; çoğu da, azaltmak vb. harika sayılan işler hep bu tecelli icabıdır..

*

Ey kardeşim,

Anlatılan manadan yana mahcub olma.. Bütün bu olanlar bir çeşitten ibarettir..

Gösterdiği yüzlerin şekillerine göre değişmektedir..

Saadet ehli olanlar, onunla saadeti bulmuştur.. Tard olanlar, yine bu yoldan şekavete girmiştir..

Bu manaları anla..

***

Burada sana bazı işaretlerde bulundum..

Müşkil manalı cümlelerin sırlarını gösterdim..

Eğer bunlara karşı bir vukufun olur; orada bir durak makamı alırsan; saklı, gizli kader sırrına muttali olabilirsin..

İşte o zaman; bir şeye:

— Ol..

Dersen, o şey olur..

O, öyle yüce Allah'tır ki, emri KÂF ile NUN arasındadır..

⁂

RAHMANİYET..

Yüce Allah, bazılarına da, bu RAHMANİYET tecellisi ile tecelli eder..

Kulun, bu sıfat tecellisine ermesi; ancak: Kendisi için ruhubiyet arşı kurulup ona yerleştikten sonra olur..

İşte.. o zaman, ayakları altına bir de iktidar kürsüsü kurulur..

Bu yoldan onun rahmeti, bütün mevcudata geçer..

İşte.. o zaman o: Zatın kürsüsüne bağlanır.. Sıfatlar kıvamını bulur..

Ve.. âyetlerden şu âyet-i kerimeyi okumaya başlar:

— **«De ki: Ey mülkün sahibi Allah, sen mülkü kime dilersen, ona verirsin.. Mülkü, kimden dilersen; ondan alırsın.. Kimi dilersen, onun kadrini yükseltir; kimi dilersen, onu alçaltırsın.. Hayır, yalnız senin elindedir. Şüphesiz sen, her şeye kadirsin..**

Geceyi gündüzün içine koyarsın; gündüzü de geceye sokarsın.. Ölüden diri çıkarırsın; diriden ölü çıkarırsın.. Sen kimi dilersen, ona sayısız rızık verirsin..» (3/26-27)

⁂

Bütün bu olanlar, onun gayb âleminde olur.. Oluş şekli, şekten ve şüpheden beridir..

Her şey, kendi sinesinde, kendi kalbinde olduğu gibi açıktır..

Zat'a mensup zatlarla, sıfatlara mensup kimseler bu makamda ayırd edilir..

⁂

ÜLUHİYET..

Bazılarına da: yüce Allah, ÜLUHİYET sıfatı ile tecelli eder..

Bu tecelliye nail olan kimse.. zıdları özünde toplar..

Beyazı ve siyahı bir eder..

Yükseklikleri de, aşağıları da şümulüne alır..

Toprağı da, incileri de bir görür..

Bu tecellide, kulun aklı: İsme, vasfa erer.. Ama, açılıp kapanmayı kabul etmez..

Bunun katında o gibi işler, susuza su gibi gelen serap gibidir.. git git bulunmaz.. sonu yok..

Bir şey bulamaz; sonunda, Allah'tan başka..

Allah'ını bulur; Allah da onun hesabını görür..

Sağlı sollu kitabı alır; ve şu âyetin okunuşunu duyar:

— **«Uzaklık, zalim topluluğa..» (23/41)**

***

Burada; nur için de, bir mana vermemiz gerekir ki; onu da bilesin..

Nur:

— Kitab-ı mestur..

Olarak tarif edilen satırlar halinde yazılan kitabdır..

Bu kitabda yüce Allah, istediğini dalâlete; istediğini hidayete getirir..

Haliyle bu hidayet ve dalâlet, onların istidadları ve kabiliyetleri icabıdır..

Bu manayı, yüce kitabda; yani: Kur'an'da bulabiliriz..

Allah-ü Taâla, getirdiği bir misal dolayısiyle şöyle buyurdu:

— **«Allah onunla, çoğunu dalâlete düşürür; çoklarına da, hidayeti nasib eder..» (2/26)**

Haliyle, bu hidayet ve dalâlet işi; onların, getirilen misaldeki anlayışlarına göre olmaktadır..

*

Yukarıda anlatılan nuru, bilhassa, ÜLUHİYET tecellisi babında gerekli bil..

Bil ki..

Bu nur, olmadan, yol kapalıdır..

Çünkü o: Yüce Allah'ı sıratıdır..

Bu, anlatılan tecelliye ermeyi arzu edenlere, bir yol gösteren hidayettir.. Bundan yana nasibsiz olanlara da dalâlet olur..

Gelen hitap, her iki şekilde de tecelli edebilir.. Sana düşen, her ikisine de itibar etmektir.

Keza, hidayet ve dalâlet yollu olan her iki isimle de isimlendirilmiştir..

Yani: ÜLUHİYET tecellisi..

ÜLUHİYET semalarında, aydınlatarak döndükleri halde; o parlak yıldızlar batabilir..

Ama şaşma, yoluna devam et.. Dışa kanma; içe dönük ol.. Yolu bulursun..

Bu arada, bu ÜLUHİYET tecellisinin bazı özelliklerini de anlatmamız yerinde olacak..

Bu ÜLUHİYET tecellisine nail olan kul: Çeşitli dinlere ve milletlere mensub olanların görüşlerinde isabet bulur..

Onları yanlışlama yoluna sapmaz.. Onların, görüşlerindeki asıl mahazı bilir..

Onlardan, saadeti bulanların; nasıl saadet ehli olduklarını müşahede yolu ile anlar..

Aynı şekilde, onlardan şekavet yolunda olanların da; o yola nasıl saptıklarını müşahede yolu ile anlar.. Onların şekavetine sebeb olan şeyi bilir..

Yine bilir ve anlar ki: Dalâlet bataklarına batanlardan her biri; o dalâlet yollarına ne yoldan girmiştir?..

Yine ÜLUHİYET tecellisi özellikleri arasında kalan: Bütün din, millet ve mezheb mensuplarının hatalı yönlerini tesbit edip bulur..

O kadar ki: Müslüman, mümin, muhsin, irfan sahibi kimselerin de hatalı yönlerini tesbit eder..

Bu meyanda, onun doğru bulduğu; yalnız, tam kemal halini bulan hakikat ehli kimselerdir.. Başkaları değil..

Yine bu ÜLUHİYET tecellisi özellikleri arasında, ona nail olan kul için: Nefyin mümkün olmayışıdır.. Keza, isbatın da mümkün olmayışıdır..

Böyle olunca: Onun için:

— Vasıftır.. zattır..

Gibi sözler edip bir ayırd edici duruma girmek de mümkün değildir..

İsimlere meyli mümkün değildir..

Resmen görülür şeylere de, ihtiyacı yoktur..

Bu ÜLUHİYET tecellisinde:

— Müheyminun..

Adı ile anılan meleklerle görüşüp buluştum..

Onları, değişik müşahede makamlarında gördüm..

Onların her birini, kendilerine çizilen sınırlarda; hayranlık içinde buldum..

Bazısı: Cemal tecellisi içinde, hayrette donup kalmıştı..

Bazısına: Celâl gemi vurulmuş; susup kalmıştı..

Bazısına: Kemal salınışı gelmiş; konuşturup duruyordu..

Bazısı: Kendi kimliğî içinde kaybolmuştu..

Bazısı: Kendi benliği içinde ve yerinde hazırdı..

Bazısını: Esas varlık yok etmişti..

Bazısı: Müşahede içinde vardı..

Bazısı: Dehşetine düşmüş; hayran olmuştu..

Bazısı: Hayretine dalmış; dehşete düşmüştü..

Bazısı: Fenası içinde eriyip gitmişti..

Bazısı: Beka içinde yükselmişti..

Bazısı: Sırf yokluk içinde secde ediyordu..

Bazısı: Vücub içinde ibadet ediyordu.. Varlığı elzem bir durumda idi..

Bazısı: Varlık içinde helak olup gitmişti..

Bazısı: Müşahede içinde boğulmuştu..

Bazısı: Ahediyet ateşinde yanıyordu..

Bazısı: Samediyet denizlerinden avuç avuç alıyordu..

Bazısı: Ünsiyeti yitirmiş; kudsiyeti bulmuştu..

Bazısı: Kudsiyeti kaybetmiş; ünsiyeti bulmuştu..

Hâsılı: Onların hali, göreni dehşette bırakıyordu..

Konuşmaları, şaşkınları ayıktırıp yola getiriyordu..

*

Bütün bu olanları gördükten sonra..

Onların arasında bulunan müşahede bakımından en kâmiline yanaştım.. Gerek neşet ediş şekli, gerekse kendisine verilen makam bakımında en yükseğinin yanına gittim..

Bu gidişim bir meyilden ibaretti; ama, ittila halinde bir meyil.. Onların halini görüp hayret içinde kalan bir kimsenin edindiği kanaat cinsinden bir meyil değildi..

*

Şanını, yukarıda anlattığım meleğin yanına vardım ve şöyle dedim:

— Ey yakınlığı bulan kâmil, edebi tam mukaddes ruh; bana halinden anlat..

Bu müşahede makamlarını, hallerini bana bildir..

Bu resmî durumu, bana anlat; söyle..

İsimini bana açık anlat..

Bu talebimde, benden iraz etti.. Açık söylemekten kanat açar gibi, omuz silkti..

Ama, sonra döndü.. Fasih bir dille konuşmak isteyenin dönüşü gibi bana döndü..

Ve.. dizleri üzerine oturdu.. Hayret hali ile çöktü..

***

İşte.. bundan sonra tekrar halinden sordum.. O da, anlattı.

Önce şöyle dedi:

— İsimden sorma.. Eğer isimden sorarsan, resmiyette bağlı kalırsın..

Ama, onu bırakma da; sonra hakkın tam bir sönüşle söner..

Sonra bu, safha safha görülen şeylere de yanaşma.. Sonra, semalara dalar; rabbından yana perdeli kalırsın..

Zata da yönelme; bu meyilli yönelme ile, un ufak olan bir yokluğu taleb etmiş olursun..

Nefyetmek, küfrandır..

İsbat etmek, hüsrandır..

İsbat ve nefyeımek, iki denizdir.. Yüce Hak ise, onlar arasında bir berzah.. İki deniz birbirine taşmaz..

Beni isbat yoluna gidersen; beni senden başka yapmış olursun.. gayrının yerine oturtmuş olursun..

Beni nefyedersen, kendi öz mananın hakikatından yana mahcub olursun.. Perdelenirsin..

Şayet diyecek olursun:

— Sen, benim..

O zaman denir:

— Hani sende benim fennim?.

Şayet dersen:

— Sen de, benden ayrısın; başkasın..

O zaman: Hayrımdan yana her manayı yitirmiş olursun.. Bu manada hayrete dalarsın; tam bir fakre düşmüş olursun..

Şayet:

— Acizlik..

Babında bir dille konuşarsan; o zaman da, izzet vasfını öldürmüş olursun..

Bir kemal ve son gaye iddiasına yeltenirsen.. iş yine değişir.. Çünkü, senin işin nihayette değil; bidayettedir..

Eğer bunları tümden bırakıp:

— Uykudan, dalıp gitmekten..

Yana bir şey söylersen, gayrı her şey biter.. Nekadar şeyler kaybedersin nekadar..

Şayet zatında ikamet eder; arşın kemaline kurulursan söyle, hani ne var benim kemalimden sende?. Bendekilerden sana ne kalır?..

Bu arada şu şiiri söyledim:

Hayretime de hayret ettim, neden diye;
Vehmim de şaştı, onun hayretinde diye..

Bu şaşkınlığı hiç bilemedim nedendir;
Kalbimin cehli onun ilmimi ki diye..

Cehl dersem, onu tam yalanlamış olurum;
İlim dersem kal ehli olan nerde diye..

***

Devam etti:

— Semam, yücelerin yücesidir..

Mescidim, taa.. ötelerin ötesindekidir.. Onun çevresi, gelenler için çok güzeldir.. Yolcular için, tatlı akan suyu vardır..

Denizime girip yüzenleri, gerdanıma inci gibi dizerim..

Atıma binene, ülkemi gezdiririm..

Ama, her kim haddini aşar ve kendinde olmayanı söylerse, ona ceza verir; kendilerine şu emri okurum:

— **«Allah'a karşı yalan söylemeyin; azabla sizi kurutur..»** (20/61)

Doğru yol, benim..

Kıvrılan, düz olan benim.. Kadim de, sonradan yaratılan da benim..

***

Bu münademe kadehleri, yüce Hakkın varlığında devam etti. Konuşma, böylece sürüp gitti..

Taa, içten içe bir ses gelinceye kadar.. Ve mana ibriğinin inbiğinden sular akıncaya kadar..

*

Bundan sonra, bazı sorular sordum; saklı manaları anlatmasını diledim..

— «Özünde çeşitli fikirler yürütülen büyük haberden sordum..» (78/2-3)

Meâline gelen âyet-i kerimedeki büyük haberleri sordum..

Buna karşılık bana şöyle dedi:

— Dinle.. Bu sorduğun şey, yüce iştir.. Ama bu yüce işin zirvesinde, ondan daha alâsı ve daha yücesi vardır..

Oraya çıktığın zamandır ki, münacaatını açık bir dille yaparsın.. Sarih beyanla konuşursun.. Bu, o yüce makamlardan bir ihsandır.. Saklı tarafı yoktur; açıktan verilir..

Sordum:

— Anlattıkların hakikatı nedir?..

— **«Rahman.. Kur'an öğretti..» (55/1-2)**

Ayet-i kerimesini okudu..

***

Sonra; KADİR ismini sordum ve:

— Ey falan, bana benden haber ver..

Dedim.. Bunun üzerine şu âyet-i kerimeleri okudu:

— **«İnsanı yarattı.. Ona beyanı öğretti..» (55/3-4)**

Sonra, devamını okudu:

— **«Ay da, güneş de hesaplıdır.. Yere serili bitki ve dik ağaçlar secde ederler..**

Semayı, Allah yarattı; ona ölçüyü o koydu..» (55/5-7)

***

Bundan sonra, MÜRİD için sordum ve:

— Ey kadim olan yeni.. Benden anlat.. Beni bana gönder..

Dedim.. Şu âyet-i kerimeleri okudu:

— **«Güneş dürüldüğü zaman.. Yıldızlar düştüğü zaman.. Dağlar yürütüldüğü zaman.. Bulutlar yağmursuz kaldığı zaman.. Vahşî hayvanlar bir araya geldiği zaman.. Denizler ateşe verildiği zaman.. Ruhlar birleştiği zaman..» (81/1-7)**

Sonra, alim ve hakim dili ile devam etti:

— **«Diri gömülen kız, hangi suçundan dolayı öldürüldüğü sorulduğu zaman..**

Sayfalar açılıp yayıldığı zaman..
Sema koparıldığı zaman..
Cehennem kızdırıldığı zaman..
Cennet yaklaştırıldığı zaman..
İşte o zaman, her nefis ne getirdiğini bilecek..» (81/8-14)

Bundan sonra ona şöyle dedim:

— Ey anlaşılmaz hakim zat.. Bana anka-i mağribden haber ver.. KÂF ile NUN arasında bulunan hazineyi bana göster.. delilim ol.. Dedi ki:

— Benden bu kadarı yeter.. Kadim zatın söylediği kâfi..

Dedim ki:

— Bu yetmez..

Dedi ki:

— Şana daha fazlasını söyleyip artırayım..

Dedim ki:

— Artır, lutfun olur..

Dedi ki:

— Kalanı, benden sana gelen sağlam haberdir.. Aydınlık görüştür..

Dedim ki:

— Anlaşılması bana zor geliyor.. Sen kimsin?. ey efendimiz..

Dedi ki:

— Kulun özüyüm..

Sonra şu âyet-i kerimeleri okudu:

— **«Buna dayanamazlar ki..» (21/102)**

— **«Bir şeyi dilediğimiz zaman, ona emrimiz, ancak ona:**

— **Ol..**

Demekten ibarettir.. O şey olur..» (16/40)

***

Bu üstün huzur konuşmaları sürüp gitti.. Böylece onların el değmemiş hayır yönleri bana göründü..

Taa, sadet rüzgârı esinceye kadar..

Onun için, yücelik nişanları da hakikat halini buldu..

Onun getirdiği tatlı kokuyu aldım..

Öyle bir hal aldı ki o koku: Lezzetle, lezzet için, lezzette nefha nefha geliyordu artık..

Beni, benden aldı..

..Ve benden aldığını yine bana getirdi..

Duygularım dağıldı.. Civam aktı, kayboldu..
Olmuş ve olacak yok oldu..
Dönen de, kalan da ondan hakkını aldı..
Artık bölge isimleri silindi..
Ne ölü kaldı; ne de diri..
İşte.. bu andadır ki: Ebedî bir ölümle öldüm..
Sonsuz bir yokluğa kavuştum.. Ama bir başka varlıkta..
Bundan sonra, ne dirilme kaldı; ne de yayılma..
Bu makamda, kayıp da yok; huzur da..
O anda diri fani oldu.. Evde bulunanlar hep helâk oldular..
İşte o zaman özüne sordu:

— «Bugün mülk kimin?..
Cevabını verdi:
— Vahid kahhar olan Allah'ın..» (40/16)

15. BÖLÜM

ZAT TECELLİGÂHI

Esen yellerle gelen ZAT için sende tad vardır;
Onun dışında kalan ise, tümden parçalardır..

Temiz tecellidir, vasfedenin vasfından da;
Onda bir şey yok, ne itibar ne izafet vardır..

Güneş gibi açılır kapanır, vasfı yıldızlar;
Yok gibi, hükmen onun için isbat vardır..

Karanlıktır; onda sabah, onda şafak aransa;
Yerine gelmeyince, yolcularda şaşma vardır..

Onu kasd ederek nice delilller yola düştü;
Şimalleri unuttu, onda şaşırmaca vardır..

Gizli yoldur, ne resmi vardır ne de alâmeti;
Ona varmak zordur, koruyan yücelikler vardır..
Onun için yol karışıktır, öğretene de zor;
Onun ötesinde mefhum sırra duraklar vardır..

Katıksız oluşundan akıl ona yol bulamaz;
Hiç katılamaz, fikir için kokusuzluk vardır..

Ne hidayet ateşine yollarda bir işaret;
Ne de takva için yol gösteren aydınlık vardır..

Öyle yollardır ki, başında delilller koyulur;
Orada, ne yaşama ne de ölmeleri vardır..

Vasıfları oldu, izzet denizinde boğulmak;
Hiç vefa yoktur, onun özünde ölüller vardır..

Onun nihayeti için de yol bulunamaz;
İsimle, sıfatla da bu zatta yücelik vardır..

Önce ZAT üzerinde bir tarif yapalım.. Bunu yapalım bilesin..

ZAT: Mutlak vücuddan ibarettir..

Vücudu burada, sadece:

— Var..

Manasında kabul etmek icab eder..

Mutlak'ı dahi: Tam bir bağımsızlık, olarak almalıdır..

***

Mana, yukarıda anlatıldığı gibi olunca; itibarların, izafetlerin, nisbet bağlantılarının, vacihlerin tümden düşmesi icab eder..

Burada, bir noktaya dikkat edilmesi icab edecek.. Anlatılan şeyler için:

— Tümden düşmesi icab eder..

Demeyi, hiç bir şekilde:

— Mutlak vücud olan ZAT'ın dışına atmak..

Manasına almak değildir.. Tam tersine, itibarları ve diğerlerini, mutlak vücud cümlesinden saymak icab eder..

***

Bu:

— Mutlak vücud..

Dediğimiz, sadece bir ZAT'tan ibarettir..

Öyle bir sadelik ki: Onda hiç bir zuhur düşünülemez..

Özellikle: İsmin, vasfın, nisbetin, izafetin ve diğer zuhuru gereken şeylerin..

***

Sözü geçen şeylerden yana, herhangi bir zuhur olursa.. bu zuhuru, zuhur ettiği yere bağlamak icab eder; sade ve sırf ZAT'a değil..

Çünkü: ZAT parçalanma kabul etmez; bütünleri ve parçaları kapsamına alır..

O, özünde böyledir..

Nisbetlere ve izafetlere gelince: Bunları ZAT'ın bekasında bilmelidir.. Hatta daha ileri bir mana ile: ZAT'ın ahadiyet saltanatı altında, kimliklerini erimiş bilmek gerekir..

ZAT'ta; bir vasfa, yahut bir isme, yahut vasfa itibar edildiği zaman bu: O itibar edilen müşahede makamının hükmü olur; ZAT'ın değil..

ZAT'ın durumu:

— Mutlak vücud..

Şeklinde anlattığımız manaya göredir..

Dikkat edilirse:

— Kadim vücud.. Vacib vücud..

Demiyoruz.. Ta ki o: Bu gibi tabir bağları ile bağlanmaya..

Ancak, şunu da ifade etmek icab eder ki, burada: ZAT'tan murad olunan mana: Kadim, vacib var olan ZAT'tır..

Bunu da, böyle bilmeli ki:

— Mutlak vücud..

Sözümüzden onu:

— Mutlak..

Tabiri ile de, bağlamış olmayalım..

Kaldı ki, böyle bir manayı:

— Mutlak..

Tabirinden de, çıkarmak mümkün değildir.. Zira, mutlakın kendisinde, şekillerden herhangi biri ile, hiç bir bağın olmayışıdır..

Yani: Tam bir bağımsızlık..

Bu manayı anlamaya çalış.. Cidden, bu mana çok dikkat edilmesi gereken bir konudur..

ZAT'ın kendi özelliği içindeki durumunu yukarıda anlattık..

Şimdi, onun kendine has makamdan inişi üzerinde duralım..

Bu da, bilmen gereken bir mevzudur..

ZAT, kendi sadeliğinden ve sırf olma durumundan indiği zaman; onun üç tecelligâhı olur..

Yine bu üç tecelli makamı, onun sadeliği ve sırflığı içindedir; ona bağlıdır..

Şimdi, o üç tecelligâhı saymaya geçelim..

BİRİNCİ TECELLİGÂH: Ahadiyettir..

Burada, ZAT'ın inişi: İtibarlardan, izafetlerden, isimlerden ve sıfatlardan bir şey için değildir.. Hatta sayılanların dışında kalan bir şey için de değildir..

Sayılanlardan hiç birinin onda zuhuru yoktur..

Sırf ZAT'tır..

Ancak, sadeliğinden inişi hükmüne göre:

— Ahadiyet nisbeti..

Denip bağlanmıştır..

İKİNCİ TECE-LİGÂH: Hüviyettir..

Burada da, yine önce anlatılan; izafet vb. şeylerin zuhuru yoktur.. Ancak, ahadiyetin zuhuru vardır..

Bu makamda, hüviyet, ZAT'ın sadeliğine katılmıştır..

Ancak, ahadiyetin, ZAT'a katılması gibi değildir.. Ahadiyet, daha ileri geçer.. Bu, biraz daha akla yakındır..

Sebebi: Bu makamdaki gizlilik, akıl yolu ile bilinsin..

— O..

Demek sureti ile, gaibe, bir işaret yolu bulunsun..

Bu mana, buraaa ancak bu kadar anlatılır; anla..

ÜÇÜNCÜ TECELLİGÂH: İnniyettir..

Bu makamda da, yine diğerleri için bir zuhur yolu yoktur.. Ama, hüviyetin zuhuru vardır..

Burada da, ZAT'ın sadeligine takılma vardır.. Lâkin hüviyetin katılmasına benzemez.. Bu, biraz daha iniktir.. Halk cephesine, maddî sayılanlara biraz daha dönüktür..

Sebebi de: Sonradan yaratılan hadis şeyler, huzur ve hazır gibi manalar akıl yolu ile bilinsin..

Haliyle, bu gibi şeyler, yani: Sonradan yaratılan hadis şeyler, rütbe itibarı ile:

— Akıl yolu ile bilinen, saklı ve gaib..

Durumları ile tabir edilen şeylerden bize daha yakındır..

Bu manayı iyi anla ki, âyetle belirteceğimiz hususları kavrayabilesin..

Düşün ki; yüce Allah:

— «O.. BEN.. ALLAH..» (27/9)

Buyurdu.. Bu yüce kelâmdaki:

— «BEN..» (27/9)

Kelimesi, ahadiyete işaret sayılır.. Çünkü o, sırf isbattır.. Onda bir takyid, yani: Bağlılık yoktur..

Aynı şekilde, ahadiyet sırf mutlak ZAT'tır.. Kendi dışında bir şeyle bağlılığı yoktur..

— «O..» (27/9)

Zamiri ise.. ahadiyete mülhak olan hüviyete işarettir..

İşbu mana icabıdır ki: Benlikle terkib edilerek meydana çıktı..

Böylece:

— «BEN..» (27/9)

Kelimesi, inniyet ahadiyetine mülhak olan hüviyete işaret oluyor..

İş, anlatıldığı gibi olunca: «O» dan başladı; «BEN'e» dayandı.. Haberde de karar kıldı.. O haber ise:

— «ALLAH..» (27/9)

Lafza-i celâlidir..

İşbu haber, nüzul yollu bir geri dönüşle

— «BEN..» (27/9)

Kelimesine dayandı.. Böylece: Ahadiyet ve hüviyet derecesinde bir inniyet, yani: BENLİK oldu..

Bütün bu anlatılan manaları, bir arada topladığımız zaman kalan: Sırf sade ZAT'tan ibarettir..

***

Yukarıda anlatılan, üç tecelligâh dışında ZAT'a yalnız bir vahidiyet tecelligâhı kalır..

Bu vahidiyete ise:

— Ülubiyet..

Tabir edilir.. Ki bu da: Vahidiyet mertebesinden ayrılıp gelir.. Böylece:

ALLAH..

Adını almaya da hak kazanır..

Üstte geçen âyet-i kerimenin tertibi de, anlattığımız manaya delâlet eder..

Bunu düşün; anla..

Yukarıda dediklerimizi anladınsa, sana ZAT üzerine başka bir mana kapısı açalım..

Anlayışına göre, oradan gir ve bil..

ZAT'a mensub olanlar, kendilerinde:

— Latife-i ilâhiye..

Bulunan kimselerden ibarettir..

İşbu manayı daha önce:

— Yüce Hak bir kuluna tecelli eder ve kendi varlığında fenaya vardırırsa.. onun yerine: İLÂHÎ LATİFE yerleştirir..

Şeklinde sarf ettiğimiz bir cümle ile de anlatmıştık..

Yukarıda anlatılan LATİFE iki şekilde olur:

a) ZATÎ..

b) SIFATÎ..

Şimdi bunların manasını açalım..

Anlatılan latife, ZATÎ olduğu zaman, insana bağlanan bu heykel:

O kâmil ferd olur.. Her şeyi özünde toplayan bir gavs olur..

Bu varlığın işleri onda çevrilir..

Yapılan secde ve rükûlar onun için olur..

Yüce Allah alemi onunla korur..

— Mehdi ve hatem..

Tabirleri, onu anlatmak için kullanılır..

İşte.. HALİFE, odur..

Âdem'in a.s. kıssasında geçen işaret bu manayadır..

Bu mana icabıdır ki: Varlıkların öz hakikatleri onun emrini edeya koştular..

Tıpkı: Demir çeşidinin, miknatısın kucağına koştuğu gibi..

Anlatılan LATİFE'ye: ZAT yönünden sahib olan kimsenin kahrı altında, kâinat kahrolur..

O kimse, sahib olduğu bu güçle istediğini yapar..

Hiç bir şey, ona kapalı değildir..

Bütün bunların o velîde var oluşu; o ilâhî LATİFE'nin: Sırf, sade ZAT olarak var oluşuna bağlanır..

Bu manadaki ZAT tek yönlü olarak, hiç bir rütbeye bağlı değildir.. Ne ilâhî olan Hakka has rütbelere.. ne de, kula ait halka mahsus rütbelere..

Böylece, varlıklara ait rütbelerden, her rütbenin hakkını verir..

İster ilâhî olsun; isterse halkî..

Bu makamda bulunana, hakikat vergilerinden hiç birini, sahibine vermeye engel olan bir şey bulunmaz..

ZAT için bir bağlılık olabilir; hatta tutuculuk da..

İşbu bağlayıcı ve tutucu şey, isim olabilir.. Hakka has bir vasıf da olabilir. Halka mahsus bir vasıf da olabilir..

Ama, daha önce anlatılan makamda bulunan ZAT için, böyle bir tutucu durum yoktur..

Çünkü o: Sade bir ZAT'tır.. Bilfiil eşya onun katındadır.. bilkuvve değil.. Zira, arada bir engel yoktur..

Eşyanın ZAT vasfını alanlarda, bazan bilkuvve bulunuşu; bazan da bilfiil gelişi: Anlatılan engellerin gelişine ve kalkışına göredir..

Burada, anlatılan ZAT'a gelen bazı badireleri ve ondan sadir olan bazı halleri de nazara almak icab eder..

Bu badirelerde, engellerin kalkışı durur..

Bu duruşu; bir hale, bir vakte, bir sıfata, ya da önce anlatılan bazı sebeplere bağlamak gerekir..

Fakat.. asıl anlattığımız öz ZAT, bütün bu anlatılanların hepsinden temizdir..

Bu mana, şu âyet-i kerime ile daha güzel anlaşılır:

— «Her şeye yaratılış hakkını verdi; sonra hidayet etti..» (20/50)

***

Burada, bu kadar.. Daha ileri gidemeyiz..

Ehlüllah, ZAT bahsi şöyle dursun; ahadiyet bahsine bile engel olmuşlardır..

Eğer öyle olmasaydı; ZAT üzerine çok şeyler anlatırdık..

İşitilmemiş, görülmemiş tecellilerini söylerdik..

Hayretengiz, ilâhî ve sırf ZATÎ yüceliklerden anlatırdık.. Anlattıklarımızda, ne isim veya resim kalırdı; ne de vasıf.. Bunların dışında kalanlar için dahi, orada bir kıpırdama ve bir giriş hakkı yoktur..

Biz, manalarımızı, kendi gayb anahtarlarını alarak; saklı gayb hazinelerinden indirdik..

Onları, safha safha alır; en güzel ibare ve en ince tabirlerle, bu şehadet âlemine çıkarırdık..

Ve.. o anahtarlarla, akılların kapalı kilitlerini açardık..

Açardık ki: Kul devesi, vüsul deliklerinden onun ZAT cennetine girsin..

Yani: Onun, nurlar ve zulmetlerle kaplı, sıfat perdeleri ile saklı cennetine..

Son olarak şu âyet-i kerimeyi okuyalım ve ZAT bahsini burada bitirmiş olalım:

— «Allah, dilediğini nuruna ulaştırır.. Allah, insanlar için misaller getirir.. Allah, her şeyi bilendir..» (24/35)

16. BÖLÜM

H A Y A T

Bir şeyin kendi nefsi için varlığı: Onun, tam bir HAYAT'ıdır..

Ve.. bir şeyin kendinden başkası için varlığı, onun için izafet yollu bir HAYAT'tır..

Yukarıda anlatılan kısa girişten şu mana çıkar:

Yüce ve sübhan olan Hak, kendi nefsi için mevcuddur..

Böyle olunca, asıl HAYAT sahibi odur.. HAYAT'ı da, tam bir HAYAT'tır.. Ona, ölüm gelemez.. gelemez; böyle bir şey düşünülemez de..

Halkın durumuna gelince: Onlar, Allah için mevcud olanlar cümlesinden sayılır..

HAYAT durumlarına gelince: Ancak, izafet yollu bir HAYAT'tır.. Onun tam sahibi değillerdir..

Onların fenaya maruz kalmaları, kendilerine ö üm gelmesi bu sebebe dayanır..

NETİCE: Halkın HAYAT'ı Allah'ın HAYAT'ıdır..

Şimdi, yüce Allah'ın insanlardaki HAYAT durumuna geçelim.

Aslında, Allah'ın halktaki HAYAT'ı, tamdır; birdir..

Ne var ki, halk kendi durumlarına göre, o HAYAT'ta değişik şekil alırlar..

bu HAYAT, kendilerinde bulunanlara bir göz atalım.. Şöyleki:

1 — İNSAN-I KÂMİL..

HAYAT'ın zuhura geldiği kimselerden bazılarında; HAYAT tam sureti ile zuhura gelir..

İşbu HAYAT zuhurunu tam alan, ancak, İNSAN-I KÂMİL olabilir..

Çünkü: Kendi nefsi için mevcuttur.. Ama hakikî bir vücudla.. Bunda ne izafet vardır; ne de mecaz..

Onun Hak' a yakınlığı, sayılan hallerin hiç biri ile ilgili değildir..

Başkasına nazaran, tam HAYAT sahibidir..

Bu çeşit HAYAT sahibi sınıfına bir başka zümre de katılır.. Bunlar, yüce Allah'ın:

— MÜHEYMİN..

İsmi ile adlandırılan, illiyyun, melekleridir.. Bir de, bu sınıfa katılan, KALEM-İ ALA ve LEVH vardır.. Ki bunlar, tabiat unsurlarından meydana gelmiş değillerdir..

Tabiat unsurları dışında kalan, bu iki çeşitten başkaları da vardır.

.. Ve bunların hepsi, İNSAN-I KÂMİL'e katılmıştır.. Ondan sayılır..

Bu manayı anla..

2 — HAYVANÎ İNSAN, MELEK, CİN..

Mevcudlar arasından bazılarında: HAYAT, kendi olşu gibi zuhura gelir.. Ama, tam bir HAYAT değildir..

Bu çeşit HAYAT.a sahib olanlar şunlardır: HAYVANÎ İNSAN, MELEK ve CİN..

Anlatılanlardan her biri, kendi için vardır.. Mevcud olduğunu bilir.. anlar..

Bilir, onlar ama, bu vücud, onun için hakikî bir vücud değildir..

Çünkü o HAYAT'la oluşu, ona yakınlık peydah etmeyen bir oluştur..

Böyle olunca, onun mevcud oluşu, Hak içindir; kendisi için değil..

Esas HAYAT'a yakınlığı da, tam olmaz; eksik kalır..

3 — KALAN HAYVANAT..

Bazılarında HAYAT zuhur ederken, kendi suretine göre zuhur etmez..

Bu da, yukarıda anlatılan: HAYVANİ İNSAN, MELEK ve CİN kısmı dışında kalan canlı HAYVANAT zümresidir..

4 — NEBAT, MADEN ve BAKİ CANLILAR..

Bazılarında HAYAT iptal edilmiştir..

Bunlar, kendilerinden başkası için vardır.. Kendileri için değil..

Bunlar da: NEBAT, MADEN, bir de, önce sayılanlar dışında kalan hayvan çeşididir..

Anlatılanların benzerlerini de bu arada saymak gerekir..

Hâsılı: HAYAT, bütün eşyada vardır..

Durum böyle olunca, varlıkların hemen hepsi canlıdır; diridir..

Çünkü: O şeyin var oluşu, aynen HAYAT sayılır..

Bu arada kalan fark: Tam oluşu veya tam olmayışıdır..

Burada, HAYAT alışı yönüyle, bir şeyin tam oluşunu: Kendi mertebesinde hakkı olan mikdara bağlamak icab eder..

Eksilmesini ve artmasını da; yine bu mertebeye bağlamak gerekir.. Keza yokluğunu da, yine o mertebedeki yokluğuna..

Yoksa, vücudda bulunan her şey: HAYAT ciheti ile, tam HAYAT içindedir.. Zira, özünde HAYAT tek HAYAT'tır.. Onda, noksan olma yolu yoktur. Bölünme imkânı da düşünülemez..

Aynı şekilde; bir cevherin cüzler haline gelip parçalanması da istihale icabı mümkün değildir..

Yani: Böyle bir şeyin muhal oluşu icabı olarak..

HAYAT, tek cevherden ibarettir.. Kendisine ha, kemal durumu ile her şeyde mevcuddur..

Bir şeyin şeyliği, kendisinin HAYAT'ıdır.. Bu HAYAT ise, Allah'ın HAYAT'ıdır..

Öyle bir HAYAT ki, eşya onunla kaimdir..

Onların bu kıyamı ise.. yüce Allah'ı tesbihtir.. Haliyle bu tesbih: Yüce Allah'ın HAY isminden gelen HAYAT icabıdır..

Bu varlıkta bulunan her şey, yüce Hakkı tesbih eder..
Bu tesbih ise.. her isim alan varlığın Allah'ı tesbih oluşudur..

***

Önce, varlıkların HAY ismi cihetinden tesbihini ele alalım..
Bu tesbihi: HAY isminin onlarda aynen HAYAT şeklindeki oluşuna bağlamak icab eder..

Aynı şekilde, onların bu tesbihini, alim ismine de bağlayabiliriz.. Bu da, onların ilim altına girişlerinin bir sonucudur..
Diyelim ki, bu varlıklar yüce Allah'a:
— Ya alim..
Diyor.. Onlardan biri böyle dediği zaman: Yüce Allah'a olan bilgisini onun alim olduğuna dair anlayışını, kendi özünden almıştır..
Bu ilim ise.. onlara, şöyle veya böyle oluş şekillerine hükmen konmuştur..
Böyle olunca: Ondan gelen ilmi, onun sanında kullanmış olurlar.. Ama, ondan ayrı değil..

Eşya, olarak bilinen mevcudatın KADİR ismi yönünden tesbihi ise: Yüce Allah'ın kudret saltanatı altında oluşlarıdır..

Bir de onların, MÜRİD ismi cihetinden tesbihini ele alalım..
Bu tesbih de, yüce Allah'ın, bulundukları hal üzere onlara verdiği özelliktir..
SEMİ' ismi ile tesbihlerini ele alalım..
Bu tesbih ise.. yüce Allah'a kendi kelâmlarını duyurmalarıdır..
Ne var ki, bu hemen olmaz.. Tam da olmaz.. Hal yolu ile, hakikatler cümlesinden istihkakları kadar olur..

Bu dahi, yüce Allah'la aralarına giren konuşma yolu ile olmaktadır..
BASIR ismi cihetinde tesbihleri ise: Ona görünmeleridir.. Bu da, hakikat durumlarındaki istihkakları kadardır.. Bir de, yüce Hakkın basarına nail oluşları kadardır..
MÜTEKELLİM, ismi cihetinden eşyanın yüce Allah'ı tesbihi ise.. onun: Kelimesi ile oluşlarından ibarettir..

Buraya kadar anlatılanlar, sana bir kıyastır.. Kalan isimleri, buna göre kıyas edip ölçebilirsin..

*
* *

Yukarıda anlatılan durumu bilip kavradınsa, aşağıda anlatılacakları da bilip anlamaya çalış..

*
* *

Bilesin ki..

Eşyanın HAYAT'ı: Kendilerine nisbet edildiği zaman, sonradan yaratılmış bir durum alır.. Allah'a nisbet edildiği zaman ise.. KADİM olur.. Yaratılmış falan olmaz..

Çünkü:

Eşya, kendi HAYAT'ıdır..

Hayatı, ise.. kendi sıfatıdır..

Sıfatı ise.. kendisine, yani: Zatına bağlıdır..

*
* *

Anlatılan manayı, akıl yolu ile, bulmak istediğin zaman, kendi HAYAT'ına bak.. Onun sana bağlanışını gör..

Bu bakıp görmende sana has olan ruhtan başka bir şey bulamazsın..

Bu ruh ise.. mahluk bir ruhtur..

Bu böyle.. ama, daha ileri geçer; kendi HAYAT'ının sana ihtisasından yana bakmazsan..

Evet.. anlatıldığı gibi yaparsan; her dirinin: Yüce Allah'ın HAYAT'ı ile diri olduğunu müşahede yolu ile tadarsın..

Ki, sen o HAYAT'ın içindesin..

Sonra, bu HAYAT'ın bütün mevcudatta geçerli olduğuna da şahid olursun..

NETİCE: Bilirsin ki, HAYAT yüce Allah'a bağlıdır..

Bu öyle bir HAYAT'tır ki, âlemin kıyamı onunladır..

Böyle bir HAYAT ise.. KADİM'dir.. İlâhîdir..

*
* *

Burada işaret ettiğim manaları anlamaya çalış..

Yazdıklarımın tümünde, bu kitapta geçen meselelerin tümünde,

istilâh hariç olmak üzere: Geçmişte yazılanlardan hiç bir şey almadım..

İstilâhları da almak mecburîdir.. Çünkü, her ilmin kendine has tabiri ve ifade tarzı vardır.. O tarzın dışında, o ilim üzerine konuşmak yolu kapalıdır..

Bu sebeple, sadece onların stilahlarını kullandım; o kadar..

Esas duruma gelince: Benim bu kitabıma yazdıklarımı, benden önce hiç kimse, hiç bir kitaba yazmamıştır.. Hele benim bildiğim kadarını..

Sonra, işitip anladığım kadarını, hıç kimsenin hitabında da duymadım..

**

Bu şekildeki ilmi, onu bir başka gözle müşahede etme yolundan elde ettim..

Öyle bir gözle ki.. onu anlatabilmek için:

— Ondan hiç bir şey gizli değildir..

Cümlesi ile sözü açar:

— **«Ne yerde, ne de gökte.. ne en küçüğü kalmıştır; ne de en büyüğü kalmıştır; hepsi kitab-ı mübine girmiştir..» (10/16)**

Âyet-i kerimesindeki mana ile bitiririm..

***

Şunu da bilesin ki..

Manalar, heyetler, şekiller, suretler, sözler ve ameller çeşidini ele al..

Sonra, bitki ve maden cinsini vb. şeyleri kendisine:

— Vücud..

İsmi verilenleri de onlara kat.. Ve bil ki: Hepsi, tam bir HAYAT'a sahiptir..

Bunlardan her birinin HAYAT'ı: Kendilerinde kendileri için tam bir HAYAT sayılır..

Tam HAYAT sahibidir: Onunla akıl eder; onunla işitir, görür, güç yetirir, diler ve dilediğini de yapar..

*

Ancak, yukarıda anlatılan mana keşif yolundan bilinir.. Başkaca bilinmez..

*

Biz, bu manaya ayan beyan şahid olduk..

Kaldı ki, bu müşahedimizi, teyid eden haberler de vardır..

O haberler bize de ulaşmış olup biri şudur:

— **«Ameller kıyamet günü suretler alarak gelir.. Gelir ve kendisini işleyene şu hitabı yapar:**

— **Ben, senin amelinim..**

Der.. sonra, bir başkası da gelir..»

Ve sen, onlardan istediğini tard eder; istediğinle de konuşursun..

Bu bir hadis-i şerifti.. Bir başka hadis-i şerifte ise, şöyle buyuruldu:

— **«Güzel kelime, şu şu suretle gelir.. Kötüsü ise, şu şu suretle gelir..»**

Bir âyet-i kerimede ise, bu mana şöyle anlatılır:

— **«Onu hamdle, tesbih etmeyen hiç bir şey yoktur..» (17/44)**

***

Hâsılı: Eşyanın tümü Allah'ı tesbih eder.. Hem de açık konuşulan bir dille.. Allah'ın keşif ihsan ettiği kullar, bunu duyarlar..

Keza, hal ile de tesbih ederler.. Ki bunu: Bu bölümün geçen kısmında da anlattık..

Onların bu konuşma dili ile, tesbihi, Allah'a hamdledir.. Ama bir gerçek olaraktan.. mecazî değil..

Bu manayı anla..

*

Bütün bu aza ve duygular, anlatılan kabilden konuşur..

Bize ihsanı yapılan keşifle, bütün bunları bulduk; gördük..

Bu sebeble, imanımız, artık taklid yollu değil; tahkiktir..

Bizim için, artık gayb yoktur.. Ancak bir yere bağlı kalmamız icabı gayb oluyor.

Yoksa.. gaybımız şehadetimizdir.. Şehadetimiz dahi, gaybımızdır..

Bu şekilde, teyid yollu anlatmamız da, muhataba bir şey anlatabilmek içindir.. Bizim için değildir.. Bizim bu keşfi, bu gibi teyidlerle bulduğumuz manasına da gelmez..

Anla, düşün ve irşad yolunu bul.. Haliyle, Allah dilerse..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

17. BÖLÜM

İ L İ M

İLİM: Yüce Hakkın eşyayı anlamasıdır;
Ama, bir yönüyle ondan gelen fenasıdır..

Lâkın, alim ismidir eşyayı idrâk eden;
Varlığa düşen de ondan faydalanmasıdır..

Ezelleri tam olarak bilir ve bilendir;
Olmuşları, sebeb: Gizlilik olmamasıdır..

Aslında mukaddes İLM'in hakikatı birdir;
Beklenen, artık kül veya cüz olmamasıdır..

O, gayb âleminde mücmeldir, ama tafsili;
Bu şehadet âlemindedir ve imasıdır..

Mücmeli de toplamıştır burada tafsili;
Beklenen dahi bunda şüphe olmamasıdır..

Buna delil: Bilinir, zatıdır hallakımız;
Varlığın da, bize bildirilmiş olmasıdır..

Onunla biliriz: Yüce Hakkı, kendimizi;
Şaştığım: Tek ferdin, tüm eşyayı almasıdır..

*
* *

Bilesin ki..
İLİM: Sıfat-ı nefsiyeden sayılır ve ezelî bir vasıf taşır..

*
* *

Yüce Allah'ın, kendi zatını bilmesi ve halkını bilmesi: Tek İLİM sayılır:

Bölük kısmı yoktur.. Sayıya da gelmez..

Ancak o: Zatını, kendisi için olanlarla bilir.. Halkını ise.. oldukları hal üzere bilir..

Burada bir nokta var ki, önemlidir.. Ki o:

— Bilinen şeyler, yüce Hakka ilmi kendi özlerinden verdiler..

Şeklinde bir mananın çıkarılmamasıdır.. Böyle bir mana:

— Yüce Hak, ilmini bir başkasından almıştır..

Demeğe gelir ki, doğru değildir..

Nitekim böyle bir söz, İmam-ı Muhiddin b. Arabî'den r.a. yanılma sonucu çıkmıştır.. Ki o:

— Hakkın malumatı, kendiliğinden Hakka İLİM vermiştir..

Şeklinde bir cümle kullanmıştır..

Kendisinden özür dileriz.. Ama, biz:

— Yüce Hakkın İLİM derecesi bu kadardır..

Diyemeyiz.. Çünkü biz, bundan sonraki incelememizde, yüce Hakkı: Kendi zatından gelen köklü bir İLİM'le malumat sahibi bulduk.. Hem de: Malumatta bulunan şeylerden istifade etmeden..

— Malumatta bulunan şeyler..

Dediğimiz, kendi hakikat cephelerine, yüce Hakkın hükmen verdiği şeylerdir..

Şu var ki, onların hükmen aldığı şey, yüce sübhan Allah'ın İLM'idir.

BU İLİM iktizası, onların durumlarına giren İLM'i ise, yüce Hakkın ikinci bir hükmüdür..

Adı geçen İmam'ın r.a. gördüğü, bu ikinci hükümdür..

Yüce Hakkın zatının iktizası olarak, malumatı kendinden aldığı bu ikinci hükmü görünce, sandı ki: Yüce Hakkın İLM'i, malumatın iktiza ettiği şeylerden gelmiştir.. Bu sebeble:

— Bilinen şeyler, yani: Malumat, yüce Hakka İLM'i kendi özlerinden verdiler..

Dedi..

Böylece: Malumatın İLM'i, yüce Haktaki; zatî, aslî ve küllî İLİM olduğunu anlamayı kaçırdı.. Hem bu İLİM, malumatın yaratılmasından ve icadından önce, yüce Hak'ta vardı..

Zira, onların ilm-i ilâhî'deki oluşu, ancak yüce Hakkın onlara karşı olan İLİM'idir..

Bu İLİM ise, ancak malumatın tek tek tek zatları için konan bir hükümdür..

Bundan sonra, malumattan bazı işler iktiza etti.. Yani: Malumattaki İLİM, yüce Hakkın zatında bir değişiklik alarak..

Önce böyle.. sonra, yukarıda anlatılan ikinci hüküm gelir; malumatın İLM'i, yüce zata bağlanmış olur..

Malumata dayanan hüküm ise.. malumata dair zatında olan İLM'inden başka bir şey değildir..

*

Yukarıda anlatılan manayı, derinliğine düşün.. Çünkü bu: İnce bir meseledir..

..Ve anlatıldığı gibidir..

Eğer iş, anlatıldığı gibi olmasaydı:

— **«Âlemlerden yana bir ihtiyacı yoktur; gına sahibidir..»** (3/97)

Âyet-i kerimesi ile anlatılan vasfı alamazdı..

Sebebine gelince, durum:

— Bilinen şeyler, yani: Malumat, yüce Hakka İLM'i, kendi özlerinden verdiler..

Cümlesinde anlatıldığı gibi olacak olsa idi; o zaman, yüce Hak için İLM'in oluşu, malumata dayanırdı..

Kendi vasfında, bir şeye dayanma duruma olan ise.. o şeye muhtaç sayılır..

İhtiyaca sebeb olan ise: O dayanma vasfıdır..

Halbuki İLİM vasfı, yüce Allah için nefsî bir vasıftır.. Yukarıda anlatılan durum ise.. onun bu vasfını bozar.. Ve, bir şeye muhtaç duruma getirir..

Yüce Allah ise.. bu gibi şeylerden yana tam bir yüceliğe sahiptir..

Bu, böylece bilinsin.. Bunun üzerinde daha fazla durmayıp, başka bir yönden ele alacağız..

Burada, İLİM için üç yön çizeceğiz.. Şöyleki:

a) ALİM.. (bizzet bilen)
b) ÂLİM.. (bilici)
c) ALLAM.. (işi, bütün inceliği ile bilen)

Şimdi, bunların kullanış şekilleri üzerinde duralım..

ALİM..

İLİM, mütlak olarak, Hakka bağlandığı zaman, bu:

— ALİM..

İsmi ile anılır.. söylenir..

ÂLİM..

Eşyanın bilinmiş olması yönüyle Hakka bağlandığı zaman, bu:

— ÂLİM..

İsmi ile söylenir.. anılır..

ALLAM..

Eşyanın bilinme yolu ile, İLİM; ikisi birlikte yüce Hakka bağlındığı zaman bu:

— ALLAM..

Adı kendisi için verilir ve öyle söylenir..

Yukarıda özeti çıkarılan: ALİM, ÂLİM, ALLAM isimleri üzerinde biraz daha duralım..

Şöyleki:

a) ALİM..

Bu isim:

— Sıfat-ı nefsiye..

Diye bilinir.. Bu makamda, İLM'in dışında bir şey görmek yoktur..

Çünkü: İLİM, öz varlığın hakkıdır.. Zatı için, kendi kemal durumunda böyledir..

b) ÂLİM..

Bu isim:

— Sıfat-ı fiiliye..

Diye bilinir.. Bu, yüce Hakkın eşyayı bilmesidir..

Bu çeşit bilgide: İLM'in kendisi için olması veya başkasına olması aynıdır.. Manayı değiştirmez..

Çünkü, fiiliye yönünden gelir..

Meselâ, bu çeşit İLM'i kullanırken:

— Kendi nefisini bilcidir.. Yanı: Kendisini bildi..

Dersin; sonra:

— Başkasını bilicidir.. Yani: Başkasını bildi..

Dersin.. Zira, işin içinde, fiile dayanan bir durum vardır..

— Fiiliye..

— Denmesi de, bu sebebe dayanır.. Böyle olması da gereklidir..

c) ALLAM..

Bunun kullanılışı. iki yönden olur.. Şöyleki:

1 — İLMİ, nisbetlere bağlanma yönünden görünürse.. o zaman:

— Sıfat-ı nefsiye..

Adı verilir.. Tıpkı: ALİM gibi olur..

2 — Eşyanın bilinme yönüne nisbet edilince de:

— Sıfat-ı fiiliye..

Adını alır..

Anlatılan sebeplere dayandığı içindir ki; halkın İLİM babında vasfı:

— ÂLİM..

Olarak geçer.. Hiç bir şekilde onlara:

— ALİM ve ALLAM..

Adı verilemez.. Meselâ:

— Falan kimse ÂLİM'dir..

Denir; ama:

— ALİM ve ALLAM'dır..

Denmez.. Meğer ki, bir kayda bağlı olarak:

— Falan kimse, şu işe, şu şu kadar ALİM'dir.

Denilmiş ola.. Ama, bu:

— Şu işin şu şekilde tam ALLAM'ıdır..

Yahut:

— Mutlak bir ALLAM'dır..

Şeklindeki cümlelerde kullanıldığı gibi kullanılamaz..

Bir şahıs, bu gibi bir vasıfla anıldığı zaman, mutlaka bir kayda bağlamak icab eder.. Meselâ:

— Falan, şu fen dilinde ALLAM'dır.

Denebilir.. Ki, bu şekilde bir cümlede:

— ALLAM..

İsminin kullanılması, bir cevaz yolu ile, işin genişliğini bildirmek içindir..

Ama halkın:

— Falan ALLAME'dir..

Şeklinde kullandıkları cümlede geçen ALLAME tabiri, bu kabilden değildir.. Çünkü bu, Allah ismi değildir.. Zira:

— Allah ALLAME'dir..

Denmesi caiz değildir..

Bu manadaki inceliği anla..

***

Şimdi, İLİM isminin bir başka manasını anlatmaya geçelim..

Bilesin ki..

İLİM: Vasıflar arasında, HAY ismine en yakın olanıdır.. Nasıl ki: Hayat da, vasıflar arasında, zata en yakın olanıdır..

Bu durumu, bundan önceki bölümde, şuna benzer bir cümle ile anlatmıştık:

— Bir şeyin varlığı kendisi için hayattır.. Vücudu ise.. zatından başkası değildir.. Zata ise.. hayat vasfından daha yakın bir şey yoktur.. Hayata ise.. İLİM'den daha yakını yoktur..

Çünkü, her canlıya İLİM elbette lâzımdır..

Bu manadaki İLİM iki çeşittir:

a) İLHAMI..

Ki bu tür İLİM, hayvanatın ve haşeratın İLM'i çeşidi arasında sayılır..

Kendilerine gerekli olan ve gerekli olmayan şeyleri bu yoldan sağlarlar..

Meselâ: Yemek, mesken, hareket, sükûn gibi..

Bu tür İLİM, her canlı için lâzımdır..

b) BEDİHİ, ZARURİ, veya TASDİKİ..

Bu çeşitten İLİM'ler, insanın, meleklerin ve cinlerin İLİM'leridir..
Bu iki çeşit İLİM arasında, mana itibarı ile, bir fark yoktur..
Bu izahtan da, anlaşılıyor ki: İLİM hayata en yakın olan vasıflar arasında sayılır..*

İşbu mana icabıdır ki, yüce Allah kinaye yollu, İLM'i hayattan saydı:

— **«Yoksa.. ölü iken diriltiğimiz kimse, onun gibi mi olur ki?..» (6/122)**

Yani:

— Cahil iken bilgi verdiğimiz kimse, onun gibi mi olur?.

Denmek isteniyor.. Ve devamla:

— **«Kendisine bir nur verdik; insanlar içinde onunla yürür..» (6/122)**

Yani:

— O İLM'in iktizasına göre hareket eder..

Denmek isteniyor; sonra da, buna benzemeyen şahıs anlatılıyor:

— **«Öbürünün durumu, karanlıkta yürüyen gibidir..» (6/122)**

Yani:

— Cehalet karanlığında..

Demeğe geliyor.. Ki bu: Cehaletin aynı olan tabiat zulmetidir.. Devamla bu kimse için:

— **«O zulmetin dışına çıkamaz..» (6/122)**

Buyuruluyor..

Bu bir gerçektir.. Çünkü: Zulmet, ancak, zulmete götürür..

İşbu mana icabıdır ki: Cehaletle ilme gidilmez..

Bu cehaletten, tabiî olan cehli anlatmak istiyorum..

Böyle olunca da, bir cahil için, cehalet yolu ile, cehaletten çıkması imkânsızdır..

Aynı manadaki, âyet-i kerime devam ediyor:

— **«Böylece, kâfirlere, amelleri süslü göründü..» (6/122)**

Burada kâfirler:

— Kendi varlıkları ile, Allah'ın varlığını örtenler..

Manasına gelir..

Çünkü onlar: Kendilerinde, mahluk durumları dışında bir şey görmediler.. Mevcudatta, aynı görüşe sahib oldular..

Böylece: Allah'ın yüzünü perdeleyip dediler:

— Onun vasfı mahluk olamaz.. Onun için bir yokluk vasfı da yoktur..

Ama, işin inceliğini anlayamadılar ki: Yüce ve sübhan olan Hak, her nekadar mahlukatında zâhir olmuş ise de; bu onun şanına yakışır bir şekildedir.. Zatının hakkı olan biçimdedir..

Mahlukatın noksanından ona bir şey gelmez..

Şayet mahlukatın noksanından ona bir noksan isnad edilirse.. o naksanlar arasında kemali zuhur eder; noksan hükmünü, o mahlukattan kaldırır.. Onun zatına bağlandığı için, kâmillik durumunu kazanır..

Kâmilden ise.. ancak kâmil çıkar..

Kâmil zata yapılan isnat ise.. haliyle noksan yollu şeyler olabilir..

Bu manada şu şiir güzeldir:

Çirkinin noksanını onun cemali kapar;
Onda parlayınca, çirkinlik ortadan kalkar..

Onun celâli, düşküne değerler, getirir;
Böyle olunca da, hem noksan, hem düşkün kalkar..

Yukarıdaki izahtan da anlaşılacağı gibi; İLİM, hayata lâzımdır.. Aynı şekilde, hayat dahi, İLİM için lâzımdır..

Çünkü: Hayatı olmayan bir âlimin varlığı muhaldır..

Hâsılı: İLİM ve hayatın durumu, lâzım melzum durumu gibidir..

Ancak, esas manayı kavradıktan sonra:

— Burada, ne lâzım vardır; ne de melzum..

Diyebilirsin.. Şu yönden ki: Kendi özünde, yüce Allah'ın her sıfatının istiklali vardır..

Eğer böyle bir istiklâle sahib olmasaydı; yüce Allah'ın sıfatlarından bazısı, başkası ile terkib edilmiş olurdu.. Ya da, sıfatlarının bir araya gelmişi.. Halbuki, böyle bir şey yoktur..

Yüce Allah, bu gibi şeyden tam manası ile yücedir.. üstündür..

**

Yukarıda anlatılan mana açısından şöyle diyebiliriz:

— Yüce Allah'ın halikıyet sıfatı; irade, kudret ve kelâm sıfatından terkib edilmemiştir..

Bu sıfat müstakildir.. İçinde bir başkasının terkibi yoktur.. Başkası için, bir lâzım melzum durumu da yoktur..

Kalan sıfatların da tümü, aynı şekildedir..

Düşün..

Yukarıda anlatılan mana, yüce Hak içindir.. Ve sahihtir..

Aynı şekilde, bu mana: Halk için de sahihtir.. Çünkü:

— **«Allah-ü Taâlâ, Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı..»**

Durum, böyle olunca, insanın; rahman sıfatlarından her sıfatın bir sureti olması lâzımdır..

Durum ki böyledir, insanda: Rahman'a nisbet edilen şeylerin hemen hepsi de bulunur..

Hatta sen, anlatılan manaya göre: Muhal olan bir şeyi vücud hükmüne bağlayabilirsin; ama insan vasıtası ile..

Meselâ: Muhal olan bir şeyi farz kabilinden tahayyül edersin..

.. Ve bu hayalinde, bir canlı vardır; ilmi yoktur.. Yahut bir âlim vardır; onun da hayatı yoktur..

İster ilmi olmayan canlı, isterse hayatı olmayan âlim olsun.. Hepsi de senin farz ettiğin hayal âleminde mevcuttur.. Rabbin namına yaratılmıştır..

Çünkü: Hayal ve ondakiler, Allah'ın mahlukudur..

İşbu durum gösteriyor ki: İnsan vasıtası ile, bu âlemde başkasına hayal olan şey bulunuyor..

Şunu da, bilesin ki..

Bu his âlemi, hayal âleminin bir parçasıdır..

Bu his âlemi mülk âlemidir.. Hayal âlemi ise onun melekûtudur..

İş, anlatıldığı gibi olunca, melekût âleminde bulunan şeylerin bu mülk âleminde zuhuru gerekir..

Ne varki, bu zuhur: Hal, vakit, durumlarının kabiliyetleri kadar olur..

Böylece, o zuhur eden şey, melekût âlemindekinin bir zuhuru olur..

Anlatılan bu cümlelerin altında, bir çok ilâhî sırlar yatmaktadır..

Onların şerhi mümkün değildir..

Onları anlamaya çalış; ihmal etme..

Çünkü onlar, gayb âleminin anahtarlarıdır.. Eğer onları tam olarak elde edebilirsen, bu varlık âleminin kilitlerini açabilirsin.. alâsını ve esfelini..

Allah dilerse, bu kitabın belli yerinde melekût âlemi üzerine söz edilecektir..

Yukarıda anlatılan manaları anladıktan sonra, İLİM olsun, hayat olsun; isterse bunların dışında kalan sıfatlar olsun:

— Birbirinin lâzım melzumudur.

Der.. telâzüm yoluna gidebilirsin.. Ama, aksini de söyleyebilirsin..

Cenab-ı ilâhî üzerine, bilhassa onun Resulünün S.A. diliyle söz yolu açıktır.. Şu âyet-i kerime bu manayı ifade eder:

— **«Benim ar ım geniştir; ancak bana ibadet ediniz..» (29/50)**

Şu şiirler, yukarıda anlatılan mana üzerinedir.. Söyleyene Allah'tan rahmet dileriz..

Hayret o denize ki, dışa akmaya can atar;
Sahile çıkmakta, dalgalar birbirine çarpar..

Onun rüzgârları, her yönden çok sert esmektedir;
Dalgaları geri çevirmekte kıyama kalkar..

Onda gök gürültüleri, peşpeşe gelmektedir;
Dalgaların sesleri gibi korkunç sesler çıkar..

Şimşekleri de, bakanın göz bebeğini kapar;
Bir kılıç gibi ki, hizasına gelene parlar..

Bulutları dahi, hep üst üste yığılmış durur;
Yağanları da, boşluğundan safha safha damlar..

Bunlar dıştan zulmettir üst üste ama bir katre;
O katrelerden ki, zulmet babında deniz saklar..

Ondan isabet alan selâmeti nasıl bulur?
Ki vasıf binekleri, zatında boğulur batar..

Ne yapar o ki, yüzerken kesilince kuvveti;
Bu halinde onu kurtarmaya dahi kim koşar?.

Allah-ü ekber, ondan kurtulan ise.. hiç yoktur;
Heyhat.. heyhatlar içinde dahi heyhatları var..

18. BÖLÜM

İ R A D E

İRADE: Bir önceliktir ilâhî ihsanlardan;
Bizim için olmuştur bu, onun nefhalarından..

Cemal onunla zuhura geldi, kesretten ki;
Anlatma babında olmuştur anlaşılmazlardan..

Güzelliklerini gösterdi ihsanı altında;
Halife, o tecelli suretleri nurlarından..

Olmasaydı, gerektirmeseydi güzellikleri;
Mahlukatın yaratılmasını kendi zatından

Mahlukat olmazdı, kendilerine gelmeseydi;
Vasıflanmış olmak, onun güzel sıfatlarından..

Hep ona mazharlar, cemal mazharı da onlarla;
Her şey her şeyin mazharı oldu hoşluklarından..

Vahid, ferd sıfatı olan mümin bir mümin için;
Aynadır, haber: Muhtar zatın anlattıklarından..

O, bir mümin; alınınca, bir ferd de bizden mümin;
İki ayna gibi olur zatî duruşlarından..

Onun güzelliği bizdedir, güzelliğimiz de;
Onda belli.. lüzumsuzdur kalanı isbatlardan..

Adımız adı oldu; adı dahi adımızdır;
Her şey her şey için bir surettir nişanlarından..

Şayet bu anlatmayı dilemiş olmasaydı o;
Şanı icabı zor olur beyanı gayblarından..

Bundandır ki, İRADE mana hükmünü geçirdi;
Hepsine, kalan nisbetlerden ve vasıflarından..

*
* *

Bilesin ki..

İRADE: Yüce Hakkın ilim tecellisidir.. Haliyle bu, zatî bir hükme göre olur..

O hüküm ise.. bu İRADE'dir..

*
* *

İRADE: Varlık babında, malumata yüce Hakkın tahsis ettiği bir özelliktir.. Bu tahsis dahi, ilmin verdiği hükme bağlıdır..

Yani: ilim neyi icab ettiriyorsa.. yapılan tahsis ona göre olur..

Buraya kadar anlatılan bir vasıftır; ama yüce Hakkın vasfıdır..

Bu vasfın adına:

— İRADE..

Denir..

*

Bizdeki yaratılmış vasfını alan İRADE, aynen Hakkın İRADE'sidir.. Ama, bize nisbet edildiği zaman, bize lâzım olan bir yaratılma durumu meydana çıkar.. Haliyle, vasfımıza lâzım olan bir şekli ile..

İşbu anlatılan mana icabıdır ki:

— İRADE, yaratılmıştır..

Diyoruz.. Yani: Bizim vasfımıza göre olan İRADE..

Ancak, bu İRADE, yüce Allah'a baglanışı dolayısı ile, zatı için kadim vasfını alan İRADE'dir..

Talebe uygun bir şekilde, eşyanın beyanı için, bize engel olan durum ise.. o İRADE'nin bize olan nisbetidir..

İşte.. asıl yaratılmış olan, bu nisbettir..

İRADE'nin bize karşı olan bu nisbeti kalktığı, tamamen Hakka bağlandığı zaman.. ama onaaki şekliyle.. işte o zaman: EŞYA, talebe uygun bir şekilde, oluşmaya başlar..

Bu manayı anla..

Tıpkı: Bize nisbet edilen yaratılmış vücudumuz gibi.. Ve bu vücudumuzun Allah'a nisbeti ile, kadim oluşu gibi..

Şunu da, unutmamak lâzımdır ki, bu bağlantı zarurîdir.. Keşif ve zevk ona verilir.. Aynen kaim olan ilim verilir..

Şimdi.. bu makamda ondan başka ne kalır?..

Bu manayı da anla..

***

Bilesin ki:

İRADE için, bu yaratılmışlarda, DOKUZ zuhur şekli vardır..

Onlar, sırası ile, şöyledir:

BİRİNCİSİ: Meyil..

Bu meyil, kalbin talibi olduğu şeye karşı bir cezbedilişi olur..

Bu meyil, kuvvetlenir ve sürüp giderse.. o zaman, ikinci bölümde sayılacak VELÂ' durumuna geçer..

***

İKİNCİSİ: Vela'..

Bu:

— İlgi duyup, bir bağlantı peydah etmek..

Demektir..

Bu da, şiddet kesbeder ve artarsa.. üçüncü olarak sayılan:

— SABABET..

Adını alır..

***

ÜÇÜNCÜSÜ: Sababet..

Bunun açık manası şudur:

— Sevdiği kimse uğrunda, kalbin tam bir salınışıdır..

Tıpkı: Bir su gibi, damla akar gider.. sonunda bir şeyi kalmaz.. Biter tükenir..

*

DÖRDÜNCÜ: Şegaf..

Bu, yukarıda anlatılan halin, yani: Kalbin tam salınışı ile, birbitkinlik sonunda başlayan haldir..

Bu durumda, bir İRADE tecellisi, tecelli bulduğu yeri kendinden geçirir..

*

BEŞİNCİSİ: Heva..

Bu durumun başlaması, yukarıda anlatılan halin kalbde tam yerini bulup yerleşmesine ve onu dışta kalan her şeyden geçirmesine bağlıdır..

Böyle bir halin adı: HEVA'dır..

*
* *

ALTINCISI: Garam..

Bu, hal, heva cesed üzerindeki hükmünü tamama erdirince başlar..

*
* *

YEDİNCİSİ: Hubb..

Yukarıda anlatılanların zail olması, meyli gerektiren sebeblerin ortadan kalkması sonucu bu adı alır.. Yani: Hubb.. sevgi.. Meyilin de adı olmayan bir hal içinde sevgi..

*
* *

SEKİZİNCİSİ: Vüdd..

Bu da, sevenin kendinden geçmesi sayılır.. Bu hale, gelen için VÜDD, derecesinde bir sevgi vardır..

*
* *

DOKUZUNCUSU: Aşk..

Yukarıda anlatılan haller tam bir kabarışla kabardığı zaman, bu AŞK başlar..

Bu makamda, seven de, sevilen de yok olur..

İşbu makamın adı: AŞK'tır..

Bu mazharda bulunan aşık, maşukunu görse bile tanımaz.. bilmez.. onu kendine çağıramaz..

Tıpkı: Mecnun'un hali gibi..

Rivayet edilir ki:

— Leylâ'nın yolu, Mecnun'a uğramış; konuşmak için, yanına çağırmış.. Buna karşılık Mecnun şöyle demiş:

— Ben, Leylâ ile meşgulum.. Seninle olacak halde değilim..

**

Bu son anlatılan, vuslat ve yakınlık makamlarının sonuncusudur..

Bu makamda arif marufunu tanımaz.. bilmez..

Ne arif kalır; ne de maruf..

Ne aşık kalır; ne de maşuk..

Yalnız A Ş K kalır.. o kadar..

A Ş K ise.. sırf zattan ibarettir..

Orada, ne isim vardır; ne de resim.. Ne nam vardır; ne de vasıf..

***

Burada, şunu da anlatmak istiyorum: A Ş K, ilk zuhuru anında, aşıkı yok eder..

***

O kadar ki: Ne ismini bırakır; ne de resmini.. Ne namını bırakır; ne de vasfını..

*

Anlatılan hallerin sonunda, aşık tükenir.. Sönerse.. aşk onun elinden tutar; maşukunda fenaya sokar..

Aşık maşuk birbirine karışır..

Böyle bir haldeyse.. aşk fena halini de söndürür.. ismi önce gider; sonra da vasfı gider.. daha sonra zat da gider..

Ne aşık kalır; ne de maşuk gayrı..

Bundan sonradır ki: İki suretle de görünür.. iki sıfatla da, sıfat alır..

Hem aşık ismini alır; hem de maşuk..

Bu manada şu şiiri söyledim:

Aşk, Allah'ın ateşi, kasdım tutuşturanıdır;
Onun doğuşu, batışı kalbde ulu şanıdır..

Büyük bir haberdir ehline ama onlar onda;
Çeşitlidir, kasdım: Ciddiyetle kapışanıdır..

Şöyle görürsün onları, aşkın tek noktasında;
O vahidde dağınık sıra kapışanlarıdır..

*

Burada, bilmen gereken bir husus vardır ki, o:
— FENA..
Diye anlattığımız tabirdir.. Bu, nedir?..
Bilesin ki..
FENA: Şuurun olmayışından ibarettir..

İşbu şuurun olmayışı, kimde ise.. fena hali: Tam bir şekilde kendinden geçiş hükmünün istilâsı ile onda olur..
Böyle olunca, o kimse kendinden geçer.. Varlığını bilemez..
Böyle olunca: Bir kimsenin kendinden fenası:
— Kendini bilemeyişi..
Demektir..
Sevdiğinden fenası ise:
— Onda helake varıp yok oluşu..
Manasına gelir..

***

FENA, halinin evliya arasındaki tarifi şöyledir:
— Bir şahsın, kendi nefsini bilemeyişidir.. Hatta, ona ait hiç bir şeyi..

***

Yukarıda anlatılanları bildikten sonra, şunu da bilesin..
Halka tahsis edilen İLÂHİ İRADE, her hal ü kârda, hiç bir illete ve sebebe dayanmamaktadır..

Çünkü o; yani: İRADE, azamet hükümlerinden bir hükümdür..
Yahut: Üluhiyet vasıflarından bir vasıftır..

Yüce Allah'ın üluhiyeti ve azameti ise.. zatına aittir.. Bunun böyle olması dahi: Hiç bir sebebe dayanmaz..

Bizim bu manada ileri sürdüğümüz görüş, Muhiddin b. Arabî'nin r.a. görüşünün aksinedir..

Onun görüşü şöyledir:

— Allah-ü Taâlâ'ya: MUHTAR isiminin verilmesi caiz olmaz.. Sebebine gelince: Bir şeyi kendi arzusu ile yapmaz.. Yaptığı şeyi, hangi âlemde yapacaksa o âlemin kendi hükmüne göre yapar..

Âlemin kendi hükmü ise.. içinde bulunduğu halden başkası değildir..

Böyle bir hal ise.. MUHTAR olmaya elverişli değildir..

Muhiddin b. Arabı'nin r.a. görüşü yukarıdaki gibidir ve bunu: FÜTUHAT-I MEKKİYE adlı eserinde yazmıştır..

İRADE, tecellisi bahsinde, başarılı kelâm etmiştir.. Ama, kaybettiği, başarılı olduklarından daha çoktur..

Aslında o mesele: Azamet-i ilâhiyenin iktiza ettiği ahkâmdan sayılmalıdır..

Onun başarıp zafer kazandığı noktalara biz de ulaştık..

Ama, sonradan izzet tecellisi sayesinde onu da geçtik..

Bu geçişten sonra, anlaşılan şu oldu: Yüce Allah eşyada tam bir MUHTARİYETE sahiptir..

Dilediği şekilde, onlarda tasarruf etmektedir..

Bu dileyiş, hiç bir şekilde; zaruret durumuna ve bir dileyici olmaya dayanmaz..

İlâhî bir şan icabadır.. Zatî bir vasıf gereğidir..

Nitekim bu manayı, kendi zatından anlatırken; yüce kitabında şöyle anlatmıştır:

— **«Rabbın dilediğni yapar seçişte MUHTAR'dır..»** (28/68)

Netice: Kadir, muhtar, aziz, cebbar, mütekebbir, kahhar olan Allah'tır..

19. BÖLÜM

KUDRET

KUDRET: Zata bağlı bir kuvvetttir..

Ve.. bu kuvvet: Ancak Allah'ındır..

*
**

KUDRET: Yüce Allah, şanı icabı; malumatı, yani: Mahlukatı, bu aynî âleme çıkarmasıdır..

Yani: Bu dış âleme.. bu gözle görülen âleme..

Ama, ilmî bir hüküm icabı olarak..

Anlatılan âlem, KUDRET tecellisi için bir tecelli yeridir..

Yani: Onun malumatı dahilinde olan göze gelen varlığın, adem (yokluk) âleminden gelip açığa çıktığı yerdir..

Sonra.. yüce Allah, zuhur bulacak şeylerin, kendi ilim gizliliğinde mevcud olduğunu da bilir..

*
**

Şu da, bir başka tarif:

KUDRET: Varlıkları, anlatılan ilim içinde yok gibi gelenleri, ortaya çıkaran bir kuvvettir..

**

KUDRET: Sıfat-ı nefsiye meyanında sayılır..

Ve.. rübuyet sıfatı onunla zuhura geler..

*
**

Sonra o.. yani: KUDRET; bizde var olan kudretin aynıdır..

Bize bağlandığı zaman: Yaratılmış bir KUDRET olur.. Yüce Allah'a landığı zaman..

--- Ezelî, kadim, KUDRET..

İsmini alır..

*
**

Bu KUDRET: Bize bağlantısı dolayısı ile, önemli işler yapmaktan yana acizdir..

Ama, yüce Allah'a bağlandığı zaman: Eşyayı icad etmeye ve onları gizlilik âleminden bu şehadet âlemine getirmeye güçlüdür..

İncelik taşıyan bu manayı anla..

Çünkü: Onda büyük bir sır vardır.. Bu sırrın keşfi ise.. ancak, Allah ehli kimselerden, zata bağlı olanlara layıktır..

*
* *

Bize göre KUDRET: Vasfı anlatıldığı gibi olan (madum) yok oluşun bır icadından ibarettir..

Ancak, bu fikrimiz: Muhiddin b. Arabî'nin r.a. aksinedir..

O, şöyle demektedir:

- Allah, eşyayı yokluktan yaratmadı.. Ancak, ilmî varlığından aynî varlığına çıkardı..

Bu fikirde, her nekadar akla uygun bir yön var ise de, zayıftır..

Ben, Rabbımı KUDRETyönünden tenzih ederim.. Özellikle madum olan bir şeyin icadından ve sırf yokluk olan âlemden sırf varlık olan bu âleme getirmekten yana KUDRET'inin güçsüz oluşundan..

*
* *

Şunu da bilesin ki..

Muhiddin b. Arabî'nin r.a. yukarıda anlatılan fikri, inkâr edilmiş değildir.. Onun bundan muradı şudur: Eşya önce onun ilminde idi.. Sonra, onu bu göze gelen âleme getirdi.. böylece gelişin adı:

— İlmî varlıktan, aynî varlığa çıkarmak..

Şeklinde söylencek bir cümle ile konur..

Ancak, şurasını kaçırmıştır: Allah için, zatında varlık hükmü, ilmindeki eşyaya verilecek varlık hükmünden önce gelir..

Zira, yüce Allah'ın varlık hükmünde varlıklar, yokluğa mahkûmdur..

Orada, ancak tek başına yüce Allah'ın varlığı vardır..

İşbu mana icabıdır ki: Yüce Allah'a kadim olma vasfı yerinde olur..

Bunun tersi bir mana düşünüldüğü zaman, hangi yönden bakılırsa bakılsın; varlıkların kıdem babında onunla beraber yürümeleri lüzumu ortaya çıkar.. Yüce Allah ise, böyle bir şeyden yana münezzehtir.. yücedir..

Netice: Yüce Allah, eşyayı kendi ilminde adem (yok) babından yarattı..

Yani: Yüce Allah, eşyayı kendi ilmindeki yokluk içinde mevcud olarak biliyordu..

Bu manayı düşün..

Anlatılan halden sonra, eşyayı ilimden bu gözle görülen âleme çıkarmayı yarattı..

— Çıkarmayı yarattı..

Diyoruz.. Çünkü: Eşya, aslına bakılırsa.. sırf bir ademden ibaret olarak ilimde vardır..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Yüce ve sübhan olan Allah, eşyayı sırf yokluktan ibaret olarak yaratmıştır..

*

Burada, biraz ilimden bahsetmemiz gerekecek..

Bilesin ki..

Yüce ve sübhan olan Hakkın ilmi iki çeşittir:

a) Kendisine olan ilmi..

b) Mahlukatına olan ilmi..

Ancak, zatına bağlı öz ilme göre, her ikisi de, bir ilimden ibarettir..

Yüce Allah, mahlukatını bilir.. Ne var ki, mahlukatı kendi kıdemine göre bir kıdeme sahip değildir..

Çünkü o: Mahlukatını yaratılmış olarak bilir.. Zira, mahlukat onun ilminde yaratılmıştır..

Ve.. mahlukatın kendisine yokluk hükmü geçmiştir.. Hem de, bu yokluk, onların özlerine işlenmiştir..

***

Yukarıda bir cümlemiz geçti; onu:

— Yüce Allah'ın varlık hükmü, eşyanın varlık hükmünden öncedir..

Şekline girecek bir mana ile söylemiştik..

Özellikle, bu öncelik üzerinde duralım..

Bu, hükmî bir önceliktir; aslî değildir.. Zamana bağlı bir öncelik de sayılmaz..

Çünkü, yüce Allah: Özünde zatı ile bir istiklâle sahiptir.

Mahlukatın ise.. ikinci bir mana ile alınacak varlığı vardır.. Bu varlığı ise.. yüce Allah'a olan ihtiyacı icabı almıştır.. Bu, durumda, yüce Hak için söylenen ilk varlığında yok olmuştur.. Ama, yüce ve sübhan olan Allah, onları ilminde bulunan sırf yokluktan icad yolu ile yaratmıştır..

Behaim cinsinden sayılanları, ilmî âleminde, bu aynî âleme kudreti ile çıkarmıştır..

Diğer mahlukatı ise.. yokluktan ilme, ayne doğru bir icad yolundan getirip icad etmiştir..

Yaratmada ve icad işinde yol burada kalır.. Daha ötesi yoktur..

Yukarıda anlatılan durum karşısında:

— Mahlukatı ilmindeki icadından önce, bilmezdi..

Şeklinde bir cümle kullanılmaz..

Bu manayı, daha iyi kavramak için, zaman ve öncelik kaydını silmek icab eder..

Öncelik, ancak hükmî bir önceliktir.. O da, uluhiyetin gerektirdiği bir şekilde olmaktadır..

Zira, ülunhiyet, kendi özünde bir izzet sahibidir.. Taşıdığı vasıfları ile, âlemlerden yana bir istiğna sahibidir..

Sonra..

Yüce Hakkın ilminde bulunan o mahlukatın varlığı da, onlar için aslî olan yoklukları arasında da bir zaman mefhumu yoktur..

Yüce Hak için, yukarıda biraz anlatıldığı üzere:

— Onları, ilminde icaddan önce, yüce Allah bilmiyordu..

Şeklinde bir söz edilebilir.. Buraya kadar olan izahımız da, bu gibi sözlere yer verilmesi içindir.. Zira yüce Allah, bu gibi isnatlardan yana tam olarak yücedir..

Bu manayı anla..

***

Anlatılan manayı, ilâhî keşif bize onun zatından ihsan eyledi..

Kitabımıza onu almamızın sebebi ise.. o keşif üzerine bir tenbihtir.. nasihattir..

Bu tenbih ve nasihat ise.. Allah ve Resulü namına müminleredir..

Söylediklerimizi, adı geçen zata itiraz için söylemedik.

Çünkü: Anlattığımız sınıra kadar, isabetli söylemiştir.. İsterse, beyan ettiğimiz hükme karşı hatalı sayılsın..

Bu manada:

-« **Her ilim sahibinden üstün bir bir bilen vardır..»** (12/76)

Âyeti ile işaret edilen manayı da kavramak icab eder..

***

Yukarıda anlatılan manaları anladıktan sonra, şunu da bilesin:

KUDRET-İ İLÂHİYE kendi sübutu ile sabit bir sıfattır..

Her halden ve her yönden, onun acizlik durum kalkar..

- Sübutu ile, ondan acizlik durumu kalkar..

Cümlemizden:

- Sübutu olmadığı zaman acizliği kalır..

Gibi bir mana çıkarılmamalıdır.. O, aslında sabittir.. Sabitlik durumun kalkması babında bir takdir caiz olamaz..

Çünkü o: Sonuna kadar sabittir.. Acizlik ebedî onda kalmamıştır..

Böyle bir şey yoktur..

Bu manayı da anla..

20. BÖLÜM

K E L Â M

KELÂM: Bu görünen belli varlıktır;
Caiz varlığın hükmü de ondadır..

Ama o, ilimdeki harfler gibi;
Ne okunması ne seçmesi vardır..

Zuhurunda seçilir anlatılır;
(OL) emriyle erene bir manadır..

Bil, Allah derse bir şeye:
- Gerçek ol;
O şey olur; o aciz olmamıştır..

Gerçek kelâm onun, mecaz da onun;
Hepsinn kendince bir yolu vardır..

Bilesin ki..
Toplu bir mana ile, yüce Allah'ın KELÂM'ı ilminin tecellisidir.
İşbu tecelli: Ancak, ilmini izhar itibarına göredir..
Bu durumda onun kelâm tecellileri şu iki şekilde olabilir:

a) Bu gözle görülen varlığın özü olması..

c) Kullarının fehim yolundan anladıkları manalar olması.

Bu ikinci şekil, ya vahiy yolundan olur; yahut mükâleme şekli ile. Veya bunlara benzer bir halle..

Ne olursa olsun; anlatılan iki şekil arasında, hiç bir fark yoktur.
Sebebine gelince: Allah kelâmı, toplu olarak;

- Nefsiye..

Adı verilen bir sıfattan ibarettir..

Yukarıda:

- Nefsye..

Adını verdiğimiz, KELÂM sıfatının iki ciheti vardır..

BİRİNCİ CİHET:

Bu cihet iki çeşittir.. Şöyleki:

a) Bu çeşit KELÂM, izzet makamından gelir.. Ve.. rübubiyet arşı üstündeki üluhiyetin emri ile olur..

Bu, onun yüce emridir ki, aykırı hareket edilmesi yolu kapalıdır..

Ancak, kâinatın bu emre itaatı; onu bilip anlamadıkları bir cihetten olur..

Sübhan olan yüce Hak bu tecelligâhta, var olmalarını takdir ettiği bu kâinata emrini duyurur..

Bundan sonra, o kâinatı emri cihetine çeker..

İşbu kelâmını onlara, duyurması ve onları emri cihetine çekişi, kendi yardımıdır.. Ondan gelen ezelî rahmettir.

Anlatılan mana icabıdır ki, bu varlığa:

- İtaat eden..

İsminin verilmesi yerinde oluyor.. Onun taat ismini alışı sonundaysa; onun için:

- Said..

Adı söylenir..

Yüce Hakkın, yer ve sema ile:

-« Ey yer ve sema, isteseniz de, istemeseniz de gelniz..

Dediler ki:

İsteyerek gelmişiz..» (41/11)

Şeklindeki hitaplaşması, yine yukarıda anlatılan manaya işarettir..

Bu, böyledir; çünkü kâinat için verilen hüküm, onların taatı babındadır..

Onların isteyerek gelmeleri de, yine bu mana icabıdır..

Ne var ki bu: Allah'ın fazlıdır; yardımıdır..

Onun rahmetinin, gazabını geçmesi dahi; bu manayı teyid eder..

Bu rahmetin, gazabı geçmesi manası da doğrudur..

Çünkü yüce Hak: Kâinatı taat hükmüne bağlamış ve onları emrine muti kılmıştır.. İtaat eden ise.. rahmete nail olmuştur..

Her nekadar onlara:

- İstemeyerek geldiler..

Şeklinde bir hüküm verilmiş ise de.. bu hüküm, adalet sayılır..

Sebebine gelince: Kudret, kâinatı varlık olma yoluna çekmektedir.. Bunda ise.. mahlukatın bir ihtiyarı yoktur.

Bu durumda; gazab, rahmetten daha ileri giderse de; Allah'ın fazlı yetişir; onları bu halde dahi taat hükmüne bağlar..

Çünkü: Rahmet, gazabını geçmiştir.. Ve bu: Kesindir..

Böyle olunca, kâinat baştan başa itaat edici bir durumdadır..

NETİCE: Toplu bir mana ile, onun emrine hakikatta asi olan yoktur..

Bütün varlıklar, yüce Allah'a itaat eder.. Yüce Allah, onların bu haline kitabındaki şu manayı şahit kılmıştır:

- İsteyerek gelmişiz..» (41/11)

Hasılı: Her şey, itaat halindedir.. Onun için ise.. ancak rahmet vardır..

Cehennemi de aynı hüküm altına girer..

Ve.. Cebbar olan yüce zat, cehennem kabardığı zaman kademini onun üzerine koydu.. İşte o zaman cehennem ateşi şöyle dedi:

- Yetti.. yetti..

Ve.. kabarması geçti.. O ateşin yerinde artık kereviz otu biter.

Bu mana, Resulüllah S.A. efendimizden gelmiştir..

Bu kitaptaki yeri gelince, inşaallah bundan daha fazla anlatılacaktır.. Ozaman açıklarız..

Buraya kadar anlatılanlar, KELÂM için anlattığımız iki cihetten birinci cihetin, birinci çeşidi idi..

Şimdi İKİNCİ ÇEŞİT'ine geçeceğiz..

b) Burada, KELÂM, rübubiyet makamından gelir..

Bu geliş; halkı ile, zatı arasında bir ünsiyet lügatı ile olur..

Buna bir misal olarak: Peygamberlerine inen kitapları ve onlarla olan konuşmasını gösterebiliriz.. Bir de, peygamberlerden başka velilerle olan konuşmalarını..

Taat ve mahlukatın masiyeti de, buradan çıktı.. Yani: Kitaplarlainen emirlerden..

Yani: KELÂM'ın ünsiyet dili ile gelmesinden..

Yukarıda da, anlatıldığı gibi: KELÂM ünsiyet diliyle geldi.. Bunun için, mahlukat taatta mecbur gibi olurlar..

Burada:

- Mecbur gibi..

Diyoruz.. Çünkü bir yönüyle serbeslikleri vardır.. Özellikle bir fiili ceçmeye bağlantıları yönünden..

Bu fiili seçme durumunun onlara bağlanışı, verilecek cezanın yerinde olması içindir.. Sonucu da adalettir..

Böyle olunca, cezanın karşılığında adalet, taatta ise, fazilet doğar ve bir beraberlik meydana gelir..

Kaldı ki, yüce Allah bu fiili seçmedeki serbestliği de fazlı icabı ihsan eylemiştir..

Aslında bu fiili seçme serbesliğini, yüce Allah onların lehine yapmıştır..

Bu yapma ise.. onlara sevab ihsanı edilmesinin yerinde olmasından başka bir şey olamaz..

Onun bu dolaylı yoldan verdiği sevab ise.. ancak bir fazilettir.. Aynı yoldan gelen cezası da adalettir..

*

İKİNCİ CİHET:

Yani: KELÂM babında..

Bunun BİRİNCİ CİHET'i yukarıda anlatıldı..

Bu ciheti de anlatalım ki, bilesin..

Yüce Hakkın KELÂM'ı: Bu görünen mümkünatın kendilerinden ibarettir..

Mümkün çeşidinden sayılan her varlık, yüce Hakkın kelimesindendir..

Bu mana icabıdır ki: Mümkün çeşidi varlıklar için, bir tükenme yoktur..

Bu manayı bize şu âyet-i kerime açıkça anlatır:

-« De ki: Rabbımın kelimeleri için, deniz mürekkeb olsa tükenir.. Ama, Rabbımın kelimeleri bitmeden.. O denizin bir benzerini getirsek, o da tükenir..» (18/109)

***

Yukarıda anlatılan mana doğrudur..

Şöyleki: Gerçek manası ile KELÂM, toplu bir bakışla, KELÂM sahibinin ilminde bulunan manaya bir surettir..

KELÂM sahibinin muradı:

..Ve o varlıklar: Bu göze gelen dış duygular yolu ile bilinenlerdir.. Bir de akıl yolundan bilinen suretler..

Anlatılan manayı, dinleyenin fehmine o suretle yerleştirmektir.

Hâsılı: Varlıklar Allah'ın KELÂM'ıdır..

Anlatılanlar tek tek, yüce Allah'ın ilminde bulunan manaların suretleridir..

Onun ilminde bulunan bu manalar ise:

- Ayan-ı sabite..

Tabiri ile ifade edilir..

Bu ayan-ı sabite için tabir çoktur. Aşağıda, sıra ile söylenen cümlelerin hangisini istersen, onu diyebilirsin:

- Ayan-ı sabite: İnsanın hakikatleridir..
- Ayan-ı sabite: Üluhiyetin bir düzenidir..
- Ayan-ı sabite: Vahdetin yaygın halidir..
- Ayan-ı sabite: Gayb âleminin tafsilidir..
- Ayan-ı sabite: Cemal suretleridir..
- Ayan-ı sabite: İsimlerin ve sıfatların eserleridir..

- Ayan-ı sabte: Yüce Hakkın malumatıdır..
- Ayan-ı sabite: Yüce harfleridir..

Bu son manaya işaret olarak, Muhiddin b. Arabî r.a. şöyle demiştir:

- Biz, yücelikler vasfı taşıyan harfler gibiyiz.. okunmaz.

***

İşi, bir başka yoldan ele alalım..

Konuşan bir kimseye, bu konuşma işinde, arzuya bağlı bir hareket lâzımdır.. Bir de o harfleri, gayb sayılan içinden dudağa çıkaracak nefese ihtiyacı vardır..

Yüce Hakkın halkını meydana çıkarması da, aynı şekildedir.. yani: Onları gayb âleminden şehadet âlemine çıkarması..

Önce murad eder.. sonra, onun bu muradını, kudret meydana getirir..

Bu irade: Konuşmayı yapanın, içinde bulunan hareket arzusuna bağlı iradenin karşılığıdır..

Bu hareket: Harfleri, içten dudağa getiren nefesinin karşılığıdır..

Yani: Bunlar, birbirine misal yollu bir benzetmedir.. Özellikle, halkı; gayb âleminden şehadet âlemine çıkarması babında..

Halkın olumuna ise.. konuşanın nefesi ile, kelimenin belli bir tertibde düzeni mukabil bir benzetmedir..

İnsanı, zatı için: Kâmil bir örnek halinde meydana getiren yüce Allah sübhandır..

***

Yukarıda anlatılan manaları nazara alarak, dikkatle kendine bakarsan: Yüce Hakkın sıfatlarından her sıfat için, özünde bir örnek bulursun..

Hele hüviyetine bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele bir benliğne bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele ruhuna bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele aklına bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele fikrine bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele hayaline bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..
Hele suretine bir bak: Neye benzeyen bir örnektir?..

Hele hayretengiz vehmine bir bak: Neye benzeyen bir örnektir? .

Sonra.. hele. Görmene, duymana, ilmine, hayatına, gücüne, konuşmana, iradene, kalbine, kalıbına ve sende bulunan diğer şeylere tek tek bak; hangi şeyin kemal derecesidir?..

Ve.. suret bakımından ondan daha güzeli var mı?..

*

Eğer bağlı olduğumuz bir ahd olmasaydı; bir şartla bağlanmış durum olmasaydı.. anlatılanların çok çok üstünde bir beyanda bulunurdum..

Ve.. o beyanı: Ayıklar için bir gıda yapardım; şarhoşlar için ise.. bir nakil..

Ancak işaret babında bu kadarı yeter.. Basiret derecesinin en alt derecesinde olanlar için dahi yeterlidir..

***

Şunu da diyeyim ki: Benim, üzerlerine dikkatle parmak bastığım sırların beyanı babında, benden önce bir kimseye izin verildiğini bilmiyorum..

Bu babda, ancak ben varım ve bu iş için de emir almışım..

Kaldı ki: Bu kitabın çoğu kısmı bu kabildendir.. Ama, ben o sırları kabukla sarıp sakladım.. Onları ancak kalb sahibi olanlar dile getirir, anlarlar..

Onların dışında kalanlar kalır..

Tıpkı: Perde arkasında kalan kimse gibi..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden Allah'tır..

21. BÖLÜM

S E M '

SEM': Eşyayı yüce Hakkın bilmesidir;
Bu, çekişmesiz mantık cihetleridir..

Olur onların nutku bazan lafızla;
Bazan da hal, bu nutkun dua cinsidir..

Hal, şöyle bir nutuktur Allah katında;
Fasihler mantıkı gibi geçerlidir..

⁂

Bil..

SEM': İşitmek, duymak manasına gelir..

SEM': Malumu olan bir şeyi, anlatma yolu ile; yüce Hakkın tecellisinden ibarettir..

Çünkü, yüce ve sübhan olan Allah, her işittiği şeyi, işitmeden önce bilir; işittikten sonra da..

Durum, anlatıldığı gibi olunca.. malumda hüsulü yolundan, ancak ilim tecelisi kalır..

Burada malum: Hakkın kendi özü de olabilir; mahlukatı da..

Bu manayı anla..

⁂

SEM': Allah'ın nefsî vasfıdır.. Onu, kendi özünde; kemali için gerekli kılmıştır..

⁂

Sübhan olan yüce Allah, kendi özünün kelâmını, şanının icabı işitir.

Tıpkı: Mahlukatının kelâmını da, onların konuşma yönleri ve halleri ile işittiği gibi..

Yüce Hakkın, kelâmı yönünden, özünü işitmesi, mefhum bir manadır..

Bir de, yarattıkları cihetinden kendi özünü duyması vardır ki, bu da isimlerinin ve sıfatlarının iktizasıdır.

Ama bu hal, onların itibarî durumları ve müessirleri cihetindendir..

İşittikten sonra, bir de onlara icabeti; yani: Cevabı vardır..

Kendi özüne olan icabeti: Bu iktiza hükmünü taşıyanların meydana çıkarılmasıdır.. Bir de, isimlerinin ve sıfatlarının eserler yönünden zuhurudur..

*
* *

Anlatılan manadan, ikinci bir işitme durumu çıkar ki, o da: Kendi zatına seçilen kullarına Kur'an öğretmesidir.. Ama: Rahman ismi ile..

Bu kulları, Resulünün S.A. dili ile, şöyle anlatmıştır:

— **«Kur'an ehli, Allah ehli ve onun has kullarıdır..»**

*
* *

Anlatıldığı gibi zata bağlı olan kul: İsimlerin, sıfatların ve zatın hitaplaşmasını işitir..

Ve.. onlara: Sıfatlara mevsuf olan bir kimsenin şanına uygun bir şekilde icabet eder..

Burada anlatılan ikinci işitme durumu, kelâma bağlı işitme durumundan, izzet itibarı ile daha azizdir..

Birinci işitme durumu şöyle olur:

Yüce Hak, kuluna işitme sıfatını emanet olarak verince, o kul: Allah'ın kelâmını duyar..

Ve.. duyan Allah olur..

Bu makamda, isimlerin ve sıfatların zatla ve zattaki durumları nasıldır? bilinmez.. İkinci manada sayılan işitme durumunun aksine burada ikilik yoktur..

Yani: Rahman'ın Kur'an öğrettiği zümrenin aksine..

Çünkü bu makamda, işitme sıfatı; hakikat olarak; zata bağlı bir şekilde verilir..

Bu verilişte, emanetlik durumu olmadığı gibi, ayrı bir yönden istifade edilmiş durum da yoktur..

Bir kul için, işitme tecellisi, anlatıldığı şekilde olunca: Onun için, rahmaniyet arşı kurulur.. Bu arşın seviyesinde Rabbı ona tecelli eder..

Kaldı ki, bu kulun durumunda yaratılmışları duymak da vardır..

Eğer anlatıldığı gibi olmasaydı: Deyyan olan zattan, isimlerin ve sıfatların iktiza ettiği hüküm o kula gelmezdi.. Ve onun için: Rahmanın huzurunda, Kur'an edebleri ile edeblenmek de mümkün olmazdı..

Yukarıda anlatılanlar, öyle manalı sözlerdir ki; ancak:

— Üdeba, ümena ve gureba..

Namları ile anılan zatlar anlarlar.. Bu zümre, tahkik makamına ulaşmış, ferd vasfını almış kimselerdir..

Bunların kelâm duyuşu, yukarıda anlatılan ikinci kısma girer..

Ve bu duyuş, sonsuzdur.. Çünkü yüce Allah'ın kelimeleri de sonsuzdur.

Anlatılan kelimeler, o kullar için, tecellilerdeki çeşitlerden ibarettir..

Bunlar, isimlerin ve sıfatların lehçesi ile zatın muhatabı olurlar..

Bu hitaplara, zatın hakikat durumu ile, devamlı icabet ederler.. Bu icabetleri ise, sıfatlara mevsuf olan kimsenin icabeti gibi olur..

Burada, anlatılan isimler ve sıfatlar, yüce Hakka ait olarak bildiğimiz isimler ve sıfatlar kadar değildir.. Bunların dışında, yüce Hakkın ilminde bulunan nice tercihli isimler ve sıfatlar vardır.. Bunları da, kendi katında bulunan kimse için saklamıştır..

Bu tercihli isimler, yüce Hakkın kulu ile aldığı şanlardır.. Yine o tercihli isimlerin verdiği hallerdir ki: Kul Rabbı ile o hallerle olur..

***

Burada, haller ve şanlar üzerine bir tarif yapalım:

Haller, kula nisbet edilince, yaratılmış vasıflar olur..

Şanlar, Yüce Hakka nisbet edildiği zaman, kadim bir vasıftır..

Kula ihsan edilen, isimlere ve sıfatlara ait şanlar, ancak yüce Hakkın gaybındaki tercihli durumlardır..

Bu ince nükteyi anla..

Çünkü bu nükte, bu zamanda ender bulunan manalar arasındadır..

Kaldı ki, bu ikinci manada anlatılan kelâmı işitme durumu, Resulüllah, S.A. efendimize işaret sayılır.. Özellikle, şu âyet-i kerimeler okununca, anlatılan mana daha iyi anlaşılmış olur:

— **«Yaratan Rabbının adı ile oku.. İnsanı bir kan pıhtısından yarattı.. Oku, Rabbın nihayetsiz kerem sahibidir.. Öyleki, kalemi öğretti.. İnsana bilmediğini öğretti..» (96/1-5)**

*

Yukarıda anlatılan okuma durumu, has zatların okumasıdır.. Ve onlar, Kur'an ehlidir..

— Kur'an ehli..

Demekten kasdım, onların: Zat itibarı ile, Muhammedı bir vasıf taşıdıklarını anlatmaktır.. Bu halleri ile onlar Allah ehli ve onun has kullarıdır..

***

İlâhî kelâmı duymaya ve onu, Allah duyuşu ile Allah'ın zatından duymaya gelelim.. Böyle bir durum·

— Fürkanı okumak..

Demektir.. Bu ise, seçme zatlara has bir okumaktır.. Bu zümreye:

— Nefsiyyun.. Museviyyun..

Tabir edilir.. Bu manada, yüce Allah Musa'ya A.S. şöyle buyurdu:

— **«Ben, seni kendim için seçtim..» (20/41)**

İşbu mana icabıdır ki, bunlara:

— Nefsiyyun, museviyyun..

Tabiri kullanılır.. Haliyle, bunlar önce anlatılan zatî ve Muhammedî olanların aksinedir.

Çünkü, Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimize şöyle buyurdu:

— **«Sana, seb-i mesaniyi, Kur'an-ı azimi verdik..»** (15/87)

Seb-i mesani zata bağlı yedi sıfattır..

Ki bunu:

- EL— KEHF-Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM.

Adlı eserimizde açıkladık..

Kur'an-ı azim ise.. zattır..

İşbu manaya işaret olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Kur'an ehli, Allah ehli ve onun has kullarıdır..»**

NETİCE:

a) Kur'an ehli, zat ehlidir..

b) Fürkan ehli, nefsiyyundur..

Bu ikisi arasındaki fark ise, Habib ile kelim arasındaki fark gibidir..

Allah.. Hak söyler..

O, her şeyi bilendir..

22. BÖLÜM

B A S A R

Burada, BASAR: Görmek, manasına gelir..

İlâh'ın BASAR'ı: Mahalli sayılır ilminin;
Hepsini görür, farkı yoktur; âlemle nefsinin..

Tümden gözu sayılır, nekadar bildiği varsa;
Görmesi açıktır, devamı vardır cümlesinin..

Bilmek gözdür, bir şey için; belirmesi yönünden;
Hele şühud anında gereği var böylesinin..

Ondadır malum, zatı içindir müşahedesi;
Onun şühudu, yücelik delilidir ilminin..

İlim ve BASAR iki vasıftır aslında, ancak;
İlim, BASAR ayrı; dalı şeklini gören için..

Bil..

Allah-ü Taâlâ'dan dileğim: Bize ve sana başarı ihsan eylemesidir..

Hakikatta, yüce Hakkın: BASAR vasfı, zatından ibarettir.. Haliyle bu, malumları müşahede etmesi itibarına göredir..

Çünkü: Yüce ve sübhan olan Allah'ın ilmi de, zatından ibarettir.. Haliyle bu durum, zatının ilme bir başlangıç noktası oluşu itibarına göredir..

Zira: Yüce Allah, zatı ile görür; zatı ile bilir.. Onun zatında ise, sayıya gelen ikilik yoktur..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Yüce Hakkın: İlim mahalli, görme mahalli sayılır..

Daha açık manaları ile: Bilmek ve görmek, iki vasıftır..

Hakikatte, tek şey olmalarına rağmen, yüce Hakkın görmesinden murad, ancak o görülen şeye ilim tecellisinden ibarettir.. Yani: Gözle görülen müşahede âleminde..

Onun ilminden murad ise.. ancak idrâktir.. İdrâk ise, bu gözle görülen âlemde görünene bakması ile hâsıl olur..

*
* *

İş, yukarıda anlatıldığı gibi olunca: Yüce Hak, zatı ile zatını görür.. Aynı şekilde, mahlukatını da zatı ile görür..

Onun zatını görmesi, aynen mahlukatını görmesidir..

*
* *

BASAR, bir vasıftır.. Ancak ayrılık, görüş yerlerinin değişmesi sonucunda olur..

*
* *

Yüce ve sübhan olan zat, eşyayı devamlı olarak görür.. Lâkin bir şeye, ancak dilediği zaman bakar..

Burada, ince ve önemli bir nükte vardır.. Onu anlamaya bak.. Şöyleki:

Eşya, yüce Hakka hiç bir zaman kapalı değildir..

Lâkin yüce Hakkın bir şeye bakması, ancak dilediği zamana raslar..

Bu manada, Resulüllah S.A. efendimizden şöyle bir rivayet vardır:

— **«Yüce Allah'ın bu ka'be, her gün için şu şu kadar nazarı vardır..»**

Bu rivayet, buna benzeyen bir başka şekilde de olabilir..

Bir âyet-i kerimede:

— **«Allah, onlara bakmaz; onlarla konuşmaz..»** (3/77)

Şeklinde buyurulan bakmak, ilâhî rahmetten ibarettir.. Bu rahmet, kendisine yakın kıldığı kimseyedir.. Kalbe olan nazar, bu manaya gelmez; o anlatıldığı şekildedir..

*
* *

Yukarıdaki âyette geçen:

— «Bakmaz..» (3/77)

Lafzı için verilen mana, sadece, ona mahsus değildir.. Aynı mana, diğer sıfatlarda da geçerlidir..

Bir misal olarak, şu âyet-i kerimeyi alalım:

— **«Sizleri, deneriz; ta ki, sizden mücahitleri bilelim.» (47/31)**

Bu âyet-i kerimede geçen manaya göre: Yüce Hakkın, onların halini; denemeden evvel:

— Bilmez..

Diye bir zanna kapılmayasın..

Aynı şekilde, yukarıda geçen hadis-i şerifte belirtilen, kalbe bakma durumu da devamlıdır.. Yani:

— Bakmadığı zamanlar da varmış..

Gibi bir mana akla gelmemeli..

Anlatılan manalar altında çok sırlar vardır.. Onları keşfetmek, ancak dikkati çekmek istediğimiz noktadan olur..

Her kim anlarsa, tutsun; bırakmasın..

Her kim anlattığımız mana dışında bir tevil yolu ararsa, onun mutlaka bir boşluğa düşmesi beklenir..

Anlamaya çalış..

Burada, insanın görmesi üzerine de konuşmamız gerekecek..

Zira, bu da bilmen gereken bir mevzudur..

İnsanda bulunan görme duygusu, eşyaya bakıp görmeğe yarayan göz içindeki idrâk noktasından ibarettir..

Bu manaya göre, eşyaya tahsis edilen kalb mahallinden baktığın zaman..

Yani: Baştaki göz bebeğinden değil..

Evet.. o zaman bu görüşün adı:

— Basiret..

Olmaktadır..

İşbu basiret, aynı ile: Yüce Allah'a bağlandığı zaman, onun kadim BASAR'ı olur..

*
* *

Şimdi..

Üstte anlatılan mananın sırrı sana açılırsa.. ki bu açılış; ancak Allah ile olacaktır.. İşte o zaman, eşyanın hakikatlerini olduğu gibi görürsün.. Hiç bir şey, senin gözüne kapalı kalmaz..

*
* *

Yukarıdaki cümlelerle, sana işaret etmeğe çalıştığım sırrı anlamaya bak..

O cümlelerin mana asmalarındaki perdeleri kaldır..

İşini, tamamen yüce Allah'a bırak..

..Ve sensiz sen ol.. Hatta sen de olma.. Böyleki oldun: Sende tedbir eden, Allah olur.. Ama nasıl dilerse öyle..

Yani:

— İsimlerinin ve sıfatlarının iktiza ettiği hüküm ne ise, öyle..

Demek istiyorum..

*
* *

Bu perde olan kabuğu at; parlak özünü görmeğe bak..

Şu âyet-i kerimenin gerçek manasını da fehmine yerleştir:

— «Ben yüzümü, pak olarak: Yeri ve semaları yaratana çevirdim..

Ben, müşriklerden değilim..» (6/70)

23. BÖLÜM

C E M A L

Bil..

Yüce Allah'ın CEMAL sıfatı, üstün vasıflarından ve güzel isimlerinden ibarettir..

Umumî bir mana ile, CEMAL sıfatı, yukarıda anlatıldığı gibidir..

Hususî bir mana ile alınınca, şu sıfatlar da CEMAL sıfatı sayılır: Rahmet sıfatı, ilim sıfatı, lütuf ve nimet sıfatı, cud, rezzakıyet ve hallakıyet sıfatı, nef' sıfatı..

Bunlara benzeyen sıfatları da aynı şekilde CEMAL sıfatına bağlamak gerekir..

*
* *

Bu arada, müşterek sıfatlar da vardır.. Bu sıfatlar bir yüzüyle, CEMAL'e; diğer yüzüyle de celâle bakarlar..

Bu müşterek sıfatlardan rabb ismini ele alalım:

a) Terbiye ve yaratma itibarı ile CEMAL ismi;

b) Rübubiyet ve kudret yönü ile, celâl ismi sayılır..

Allah ve rahman ismi de aynı şekildedir.. Ama, rahim ismi böyle değildir.. O, CEMAL ismidir..

*
* *

Bilesin ki..

Yüce ve sübhan olan Hakkın CEMAL'i, her nekadar çok çeşitli ise de, burada iki çeşitte sayılabilir..

BİRİNCİ ÇEŞİT: Manevî olanıdır..

Bu, güzel isimlerin ve yüce sıfatların manalarından ibarettir..

Ve bu çeşit, yüce Hakkın kendisini müşahedeye hastır..

İKİNCİ ÇEŞİT: Surî olanıdır..

Bu çeşit, kendinden:

— Âlem-i mutlak..

Olarak bahsedilen mahlukattan ibarettir..

Bu ikinci çeşit, bütün parçalarına ve değişik şekillerine rağmen,

mutlak bir ilâhî güzellikten ibarettir. O güzellik, bu heyet tecelligâhında zuhura gelmiştir..

İşbu tecelligâha ise:

— Halk..

— İsmi verilmiştir.. Bu ismin verilmesi de ilâhî güzellik cümlesinden sayılır..

Böylece olunca, bu âlemdeki çirkin, ondaki güzel gibidir.

Bunun böyle oluşu, ilâhî CEMAL tecelligâhlarından bir tecelligâh olmasına bağlıdır.. CEMAL sıfatının çeşitli görünüşü itibarlarına bağlı değildir..

Sebebine gelince: Güzelin bir vasfı da; çirkini, çirkin vasfı ile ortaya çıkarmaktır.. Taki, varlıktaki mertebesini korusun..

Aynı şekilde, ilâhî güzelliğin güzel cinsini kendi güzel şekli ile çıkarması da, kendi varlığını koruması babındadır.

*

Bilesin ki..

Eşyada bulunan çirkinlik, itibari bir çirkinliktir.. Onun özünde bulunan bir çirkinlik değildir..

Bu âlem, aransa taransa, ancak itibarî bir çirkinlik bulunur..

O halde: Bu varlıktan, mutlak çirkinlik hükmünü kaldır; mutlak güzellikten başka bir şey kalmaz..

Hele bir bak: Masiyetlerin çirkinliği, ancak yasak oluşlarına bağlı bir çirkinliktir..

Kötü kokuların çirkinliği ise, kendisine hoş gelmeyen içindir.. Ama o, pislik böceklerine göre ve tabiatına hoş gelenler için, güzellikler arasında sayılır..

Bu arada, misal olarak ateşi de sayabiliriz..

Ateşin çirkin tarafı, onunla yakılıp ölene ve telef olana göredir.. Ama, semendel böceği için, gayet güzeldir..

Şemendel: Bir hayvandır.. Hayatı ise, ancak o ateş içinde geçer..

Durum, yukarıda anlatıldığı gibi olunca: Yüce Allah'ın yarattıklarında, çirkin diye bir şey yoktur.. O çirkin görünen, aslında güzeldir.

Zira o: Yüce Hakkın güzelliğinin ve CEMAL'inin suretleridir..

NETİCE: Eşyaya çirkinliğin gelmesi, ancak itibarî yollardandır..

Bu arada, yine misal olarak güzel kelimeleri de söyleyebiliriz.. O güzel kelimeler, bazı zamanlarda; itibarî yollardan çirkin olmaktadır..

Halbuki onlar: Kendi özlerinde güzeldir..

*
* *

Buraya kadar anlatılan takdim yollu cümlelerden anlaşılacağı gibi; bu varlık, kemali ile yüce Hakkın güzel suretinden ve CEMAL mazharlarından ibarettir..

— Bu varlık, kemali ile..

Şeklinde söylediğimiz cümlenin, her şey kapsamına girer..

Meselâ: Hisle görülen, akıl yoluyla bulunan, vehmedilen, evvel, âhir, zâhir, batın, söz, fiil, suret ve mana..

Bütün bunlar, yüce Hakkın CEMAL suretleri ve kemalinin tecellilerinden ibarettir..

*
* *

— Kaside-i Ayniye..

Adlı eserimde, yukarıdaki manalar üzerine şöyle yazdım:

Tecelli ettin eşyaya, ta, yarattığın zamandan;
O işte.. senden ırak gibi perde sarındığından..

Bitişilmiş hiç değilsin, ne de ayrılan bir paysın;
Sen, ancak bir pay verdin kâinata güzel zatından..

Rütbenin hükümleridir, eşya gerektirdi onu;
Ulûhiyet sıfatı zıddı da toplar olduğundan..

Kâinat sensin bir Hak olarak, sensin önderimiz;
Sensin yükselen, özünde düşücü olmadığından..

Halk temsilde neye benzetilir, ancak kardan başka;
Sen su gibisin, için için kaynayıp aktığından..

Gördük tahkikimizde, kar suyunun gayrı olmadı;
Ancak, bir hükme bağlanmış öz yolların çağrısından..

Lâkin kar eridikte, aldığı hükmü hepten kalkar;
Su hükmü konur ona, bir emr-i vaki olduğundan..

Zıdlar da tümden birleşmiş oldu o yüce birlikte;
Zıdlar yok oldu, onlardan yana o parladığından..

Her yücelik güzelliği içinde bir suret oldu;
Dalın filiz verdiği her boyda nurlar saçtığından..

Kâküllerinden tura gibi görülen her siyah ben;
Tut, onun ak yanaklarından beliren her allıktan..

Gördüğünü öldüren sürmeli gözdeki her bakış;
Al kirpiklerin acem kılıcı gibi dalmasından..

Asmalarda hurma salkımları gibi her esmerin;
Baştan aşağı yol yol salınıp gelen saçlarından..

Her tatlının dahi, tatlılıkla parladığı zaman;
Her CEMAL sahibinin güzellikte üst oluşundan..

Her latif ki yücelmişi, ya da incedir iyilikte;
Her celil ki, görünür onun açık hali lûtfundan...

Bu güzellikler onun içindir ki yazdım namına;
Tevhid eyle şirke kayma onun geniş alanından..

Sakın:
— Bu güzellikler başkasının..
Sözünü etme:
Güzellik de, çirkinlik de ona döner zat yolundan..

Çirkinlikten bir şeyi işine bağladığın zaman;
Hemen güzel manaları gelir sana koşaraktan..

Çirkinin noksanını hep tamamlar onun CEMAL'i;
Bu makam noksan, kabahat makamı olmadığından..

Düşüğün kadrini dahi yükseltir onun celâli;
Düşüğü yükselten odur, özünde parladığından..

Yüce Hak namına dizgini sal gördüğün her şeyde;
Zira onlar tecellilerdir, gelir yapıcısından..

*
* *

Burada, bilmen gereken bir şey daha var.. Ki bu: CEMAL sıfatının manevî yönüne aittir..

CEMAL sıfatının manevî yönü, yüce Allah'ın isimlerinden ve sıfatlarından ibarettir..

Yüce Hak bu manevî yönü, isimlerinin ve sıfatlarının kemal durumunu müşahedeye tahsis etmiştir..

Bu yön, Hakka tahsis edilen bir müşahededir..

Bunun dışında umumî bir müşahede durumu vardır ki; o, Hakka tahsis edilmemiştir..

*
* *

Yukarıda ki manayı biraz açalım:

İtikad ehli kimselerden herbirine gereken odur ki, yüce Rabb'ının güzel isimleri ve yüce sıfatlarına vb. vasıflarına yakışan bir itikada sahib ola..

Durum, böyle olunca: Her suretten doğan müşahede, itikad edene göre değişik olur..

Sonra, müşahede yönünden görülen sıfatda yüce Allah'ın CEMAL sıfatıdır..

Böyle olunca, o suretteki CEMAL zuhuru, zarurî bir zuhur olur.. Manevî bir zuhur olmaz..

İşbu mana icabıdır ki: CEMAL sıfatının manevî yönünü, tam olarak müşahede yolu ile bulmak muhal olur..

Orası, ancak yüce Allah'a ve onun bağlılarınadır..

Anlamayanların sözlerinden yana, yüce Allah, tam bir yüceliğin sahibidir..

24. BÖLÜM

C E L Â L

Bilesin ki..

Yüce Allah'ın CELÂL'i zatından ibarettir.. Ama, isimlerinde ve sıfatlarındaki zuhuru olarak.. Olduğu gibi ve icmal yolundan..

Tafsil yolundakine gelince; o zaman: Azamet, kibriya, mecd, senadan ibaret kalır.. Keza her cemal de onundur.. Ama, zuhurda şiddet kesbettiği zaman..

.. Ve o zaman:

— CELÂL ismini alır..

Kaldı ki, her CELÂL de, cemal sıfatınındır.. Haliyle bu oluş, halka zuhurun ilk anlarına raslar..

İşte o zaman:

— Cemal..

Adı ile söylenir..

*
* *

Yukarıda anlatılan mana icabı olarak, şöyle demişlerdir:

— Her cemal için CELÂL vardır.. Her CELÂL için cemal vardır..

*
* *

Halkın elinde bulunan yüce Allah'ın cemaline gelince: Ancak CELÂL sıfatının cemalidir; ya da cemal sıfatının CELÂL yönü..

Mutlak cemal'e ve mutlak CELÂL'e gelince: Bunu müşahede, ancak Allah'a mahsustur..

Halkın bu babda hiç bir ayağı yoktur.. Bu yolda hiç bir kıdemi yoktur..

*
* *

Biz, CELÂL sıfatını anlatırken:

— Yüce Allah'ın CELÂL'i, zatından ibarettir.. Ama, isimlerinde ve sıfatlarındaki zuhuru olarak..

Demiştik..

Böyle olunca: Durum yüce Allah'ın özünde olduğu gibidir.. Bunu müşahedeye ise başkası için imkân yolu yoktur..

Ayrıca, cemal sıfatı için ise:

— Cemal onun yüce vasıfları, güzel isimlerinc :n ibarettir.

Şeklinde bir cümle kullanmıştık..

Bütün bunlar gösteriyor ki: İsimlerden ve sıfatlardan tam olarak halkın faydalanması muhaldır..

Sebebine gelince: Anlatılan durumların dışında yüce Allah'ın katında tercihli ve özel olarak ayrılan isimleri ve sıfatları vardır..

Bunun adı ise:

— Cemaldir..

Halka zuhuru ise, bu yoldan olur..

Şümullü manası ile, cemal ve şümullü manası ile CELÂL ancak yüce Allah'a mahsustur..

*

Yukarıda anlattığımız manaları, anladıktan sonra, bilesin ki: Yüce Hakkın sıfatları ve isimleri zatının gerektirdiği hakikatler yönünden dört kısma ayrılır..

Şöyleki:

a) Cemal sıfatları kısmı..
b) CELÂL sıfatları kısmı..
c) CELÂL ve cemal sıfatları arasındaki müşterek sıfatlar.. Bunlar, kemal sıfatlarıdır..
d) Zatî sıfatlar kısmı..

İşbu dört kısımda toplanan isimleri ve sıfatları aşağıda, ait oldukları kısımlara göre sıralamış bulunuyorum..

BİRİNCİ KISIM: Zatî sıfatlar ve isimler kısmı:

Allah	Es-Samed
El-Ahad	El-Kuddûs
El-Vahid	El-Hayy
El-Ferd	En-Nur
El-Vitr	El-Hak
	(Toplam: ON)

İKİNCİ KISIM: CELÂL sıfatına bağlı isimler ve sıfatlar kısmı:

El-Kebir'ül-Müteal
El-Aziz'ül-Azim
El-Celil'ül-Kahhar
El-Kadir'ül-Muktedir
El-Macid'ül-Velî
El-Cebbar'ül-Mütekebbir
El-Kabiz'ül-Hafid
El-Müzill'ür-Rakib
El-Vasi'üş-Şehid
El-Kaviyy'ül-Metin
El-Mümit'ül-Muid

El-Müntakimü Zül-CELÂL Vel-İkram
El-Mani
Ed-Darr'ül-Varis
Es-Saburü Zül-Batş
El-Basir'üd-Deyyan
El-Muzib'ül-Mufdil
El-Mecidüllezi lem yekün lehu küfüven ahad
Zül-Havliş-Şedid
El-Kahir'ül-Gayyur
Şedid'ül-İkab

(Toplam: KIRK)

ÜÇÜNCÜ KISIM: CELÂL ve cemal sıfatları arasında müşterek olan kemal sıfatları kısmı:

Er-Rahman'ül-Melik
Er-Rabb'ül-Müheymin
El-Halik'üs-Semi
El-Basir'ül-Hakem
El-Adl'ül-Hakim
El-Veliyy'ül-Kayyum
El-Mukaddim'ül-Muahhir

El-Evvel'ül-Âhir
Ez-Zâhir'ül-Batın
El-Veliyy'ül-Müteal
Malik'ül-Mülkîil-Muksıt
El-Cami'ül-Ganiyyüllezi leyse kemislihi şey'ün
El-Muhit'üs-Sultan
El-Mürid'ül-Mütekellim

(Toplam: YİRMİ DOKUZ)

DÖRDÜNCÜ KISIM: Kemal sıfatına bağlı isimler ve sıfatlar kısmı:

El-Alim'ür-Rahim
Es-Selâm'ül-Mümin
El-Bari'ül-Masavvir
El-Gaffar'ül-Vehhab

Ed-Daim'ül-Baki
El-Basir'ül-Berr
El-Mün'im'ül-Afüvv
El-Gafur'ür-Reuf

Er-Rezzak'ül-Fettah	El-Muğni'yül-Muti
El-Basit'ül-Rafi	En-Nafi'ül-Hadi
El-Latif'ül-Habir	El-Bedi'ür-Reşid
El-Muizz'ül-Hafiz	El-Mücmil'ül-Karib
El-Mukit	El-Mücib'ül-Kefil
El-Hasib'ül-Cemil	El-Hannan'ül-Mennan
El-Halim'ül-Kerim	El-Kâmil'ü lem yelid ve lem yuled
El-Vekil'ül-Hamid	El-Kâfi
El-Mübdi'ül-Muhyi	El-Cevvadü Züt'Tavl'iş-Şafi
El-Musevvir'ül-Vacid	El-Muafi

(Toplam: ELLİ ÜÇ)

Bilesin ki..

Yüce Allah'ın isimlerinden ve sıfatlarından her isim ve her sıfatın bir eseri vardır..

İşbu eser ise.. o ismin ve sıfatın CELÂL'ine veya cemaline, yahut kemaline bir zuhur yeridir..

Üstte anlatılan manaya bir misal olarak malumatı alalım..

Umumî bir mana ile malumat: Yüce Hakkın, ALİM, isminin eseridir..

Malumat olarak bilinen hemen her şey: Yüce ve sübhan olan Hak ilminin zuhur yerleridir..

Bu arada daha başka misaller vermek de mümkündür.. Meselâ: Merhumat, rahmetin zuhur yerleridir..

Müslimat, selâm isminin zuhur yerleridir..

Bu selâm ismine mazhar olan bütün varlık, sırf yok olma durumundan selâmeti bulmuşlardır..

Bu manada, rahmete nail olmayan hiç bir varlık yoktur.. Bu rahmete nail olma durumu şu iki halden birinde mutlaka görülür:

a) O şeyin yaratılması..

b) Özel bir rahmete ermiş bulunması..

Sonra, yüce Allah'a malum olmayan hiç bir varlık yoktur..

***

Durum, yukarıda anlatıldığı gibi olunca, mutlak olma yönüyle önden sona bütün varlık cemal sıfatının zuhur yerleridir..

Anlatılan mana icabıdır ki: Cemal isimine bağlı sıfatlardan ve isimlerden her biri, bir eser olma yönüyle varlığı kapsamına alır..

Amma umumî bir mana ile.. amma hususî bir mana ile..

Durum anlatıldığı gibi olunca, bütün mevcudat, yüce Hakkın cemal sıfatının zuhur yerleridir..

*

CELÂL sıfatı da, yukarıda anlatılan cemal sıfatı gibidir..

CELÂL'e bağlı her sıfat da aynı şekildedir..

Özellikle bir eseri gerektiren: Kadir, rakib, vasi sıfatları.. Çünkü, onun eseri varlığa dağılmıştır..

İş anlatıldığı gibi olunca, CELÂL sıfatlarının bir dalı olması yönüyle bu varlık, CELÂL mazharları olurlar..

Bu manada alınacak bütün varlık: Yüce Hakkın CELÂL suretidir.. Onun zuhur yeridir..

Bu makamda, CELÂL sıfatına bağlı olan isimler vardır ki, varlıkların bir kısmına tahsis edilmiştir..

Meselâ: Müntakim, muazzib, darr, mani vb. isimler gibi..

Sayılan isimlere ve benzerlerine, varlıklardan bazıları mazhar olmuşlardır.. Bütün varlıklar değil..

Haliyle, cemal isimleri böyle değildir.. Onlar için:

— Varlıkların bir kısmı mazhar olur; bir kısmı da olmaz..

Diye bir şey yoktur..

Cemal isimleri, bütün mevcudatı kapsamına alır..

İşbu mana:

— **«Rahmetim gazabımı geçti..»**

Manasını taşıyan kudsî hadisin sırrıdır..

Anlamaya çalış..

Burada, kemal sıfatına bağlı müşterek isimlerden de bahsetmek gerekecek..

Bu isimler, Hak ile halk arasında müşterektir..

Ve.. bir kaç kısma ayrılırlar..

BİRİNCİ KISIM: Mertebe için olanlardır..

Bunlar: Rahman, melik, rabb, malik'ül-mülk, sultan, velî sıfatları gibidir..

Bu isimler umumundur..

Varlık tüm olarak, bu sayılan isimlerden her ismin bir zuhur yeri ve bir suretidir..

Yukarıda söylediğim:

— Tüm olarak..

Sözümden murad:

— Her yönüyle ve her itibara göre.. varlıklar, anlatılan mertebe isimlerinden her ismin suretidir..

Demektir..

Cemal ve CELÂL isimleri böyle değildir.. Varlık, bunlardan da, her ismin mazharıdır..

Şu var ki, sınırlıdır: Bir yüzle veya müteaddit yüzle.. Ayrıca, sınırlı itibar veya itibarları da hesaba katmat gerekir..

Bu manayı anla..

***

İKİNCİ KISIM: Bu kısma giren her isme, varlık bir zuhur yeri olur.. Ama, her yönden değil..

Bunlar: Basir ismi, semi ismi, halık ve hakim ismi vb. isimlerdir..

***

ÜÇÜNCÜ KISIM: Bu kısma giren isimlere, varlıkların tam sureti üzerine bir zuhur yeri olması gerekmez..

Bu isimler: Gani, adl, kayyum vb. isimlerdir..

— Tam sureti üzerine bir zuhur yeri olması gerekmez..

Diyoruz.. Çünkü bunlar, zata bağlı isimler meyanında sayılır..

Bu müşterek isimler kısmına almamızın sebebi: Kendilerinde, kısmen CELÂL ve cemal kokusunun bulunmasıdır..

Bu manayı anla..

•

Yukarıda anlatılan manaları anladıktan sonra bilesin ki..

— Kâmil..

Vasfı ile söylenen bir kul, sayılan isimlerin tümünün zuhur yeridir. O isimler, ister müşterek olsun; isterse müşterek olmasın. İster zata bağlı isimler, ister CELÂL'e bağlı isimler, isterse cemale bağlı isimler olsun..

Burada biraz duralım..

Cennet mutlak cemalın mazharıdır..

Cehennem, mutlak CELÂL'in mazharıdır..

İçindekileri ile birlikte iki ev olan dünya ve âhiret, BİRİNCİ KISIMDA sayılan mertebe isimlerinin mazharlarıdır.. Zatî isimlerin değil..

Haliyle, insan-ı kâmil, onun dışında kalır.. Çünkü, insan-ı kâmil, tek başına zatî isimlerin mazharıdır.. Hatta, diğer isimlerin de mazharıdır..

İnsan-ı kâmilden başka hiç kimsenin zatî isimlerde ayağı yoktur..

Bu manayı biraz açalım.. Bunun için de, şu âyet-i kerimeyi alalım:

— **«Gerçekten biz, EMANET'i: Yere, göklere ve dağlara arz ettik; onu taşımaktan çekindiler.. Ondan korktular..**

Ve.. onu: İnsan yüklendi..» (33/72)

Bu âyette:

— **«EMANET..»** (33/72)

Lafzı ile söylenen: Zat isimleri ve sıfatları ile, yüce Hak'tan başkası değildir..

Onun için: Varlık baştan sona aransa taransa, insandan yararlısı bulunamaz..

İşbu manaya işaret olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Kur'an bana toplu bir şekilde indi..»**

Aynı âyette geçen:

— **«Gökler..»** (33/72)

Altında ve üstündekiler ile birlikte.. Sonra:

— **«Yerler..»** (33/72)

İçinde ve üzerinde bulunan çeşitli mahlukları ile birlikte: Yüce Hak isimlerinin ve sıfatlarının tümü ile tahakkuk etmekten yana acizdir..

Aynı âyette geçen:

— **«Onu taşımaktan çekindiler..»** (33/72)

Cümlesinden murad: Onların, onu taşımaya dair bir kabiliyete sahib olamayışlarıdır..

Aynı âyette geçen:

— **«Ondan korktular..»** (33/72)

Cümlesinden murad ise.. ona karşı eksik oluşları ve zayıf durumlarıdır..

Aynı âyette geçen:

— **«Onu: İnsan yüklendi..»** (33/72)

Cümlesi ile de, insan-ı kâmil murad edilir..

Aynı âyette geçen ve onu yüklenen için:

— **«O zalumdur..»** (33/72)

Buyurulur.. Bunun daha açık manası şudur:

— O nefsine zulmeder..

Çünkü, nefsine tam olarak hakkını vermesi imkânsızdır.. Sebebine gelince: Nefsine tam olarak hakkını vermesi için, hakikî manası ile, Allah'a tam senasini yapması gerekir. Bu da olamaz.. Bir başka âyette bu manada şöyle buyulur:

— **«Allah'ın kadrini zatına layık olacak şekilde takdir edemediler..»** (6/91)

İnsanın:

— «Zalum..» (33/72)

Olarak söylenmesi de, üstteki âyetin manası icabıdır.. Yani:

— Nefsine zulmeder.. Tam manası ile onun hakkını veremez.. kadrini bilemez..

Demektir..

Aynı âyetin devamında ise.. yüce Hak insanın özrünü ileri sürüp:

— «O: Cehuldür..» (33/72)

Vasfını söylüyor.. Bunun daha açık manası:

— Onun kadri kıymeti büyüktür; ama bunun cahilidir.. bilemez.. Onun özrü vardır.. Takdir edemedi ki: Onu tam manası takdir etmek, yüce Allah'a layık bir şekilde sena etmektir..

Bu âyette geçen:

— «Zalum..» (33/72)

Kelimesi için, ikinci bir mana daha vardır ki, o da mef'ule isim olmasıdır.. Bu manaya göre insanın:

— «Zalum..» (33/72)

Olması demek, onun:

— Mazlum..

Olması sayılır.. Yani: Zulme uğramıştır..

Çünkü: Şerefinin yüceliği, makamının büyüklüğü dolayısı ile, insan-ı kâmilin haklarını hiç kimse yerine getirmemiştir..

Durum anlatıldığı gibi olunca o: Mahlukatın kendisine yaptığı muamele icabı, zulme uğramıştır..

— «Cehul.» (33/72)

Lafzını da, aynı manada görmek icab eder.. Ki bu da:

— Meçhul kalmış.. Derinliği dolayısı ile, hakikatı bilinmez..

Demeğe gelir..

İşbu mana: İnsan-ı kâmil namına, sair mahlukat için yüce Hakkın özür beyanıdır.. Ta ki, onlar: Zulüm vebalinden kurtulalar.. Kıyamet günü perde aralandığı zaman, dileyecekleri özür makbul ola..

Yani: O insanı bilemediklerinden yana..

Zira o: Öyle yüce bir insandır ki, yüce Allah'ın zatının, sıfatlarının zuhurundan ibarettir..

İnsan-ı kâmilin bazı mertebeleri vardır ki: Onlar, inşaallah bu kitaptaki bölümünde açıklanacaktır..

Bunu da böylece bilesin..
Allah.. Hak söyler..
Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

25. BÖLÜM

K E M A L

Bilesin ki..

Yüce Allah'ın KEMAL vasfı, kendi mahiyetinden ibarettir..

Burada mahiyet:

— Olduğu hal üzere..

Manasına alınmalıdır..

Yüce Allah'ın mahiyeti ise.. bir idrâk kabul etmez..

Yani: İdrâk yolu ile kavranıp:

— Bu, budur..

Denemez..

Zira: Yüce Hakkın kemali için bir son durak ve bir nihayet yoktur..

Yüce ve sübhan olan Hak mahiyetini kavrar.. İdrâk eder ve bilir..

Şunu da idrâk eder; bilir ki: Mahiyeti kavranamaz.. Çünkü, onun için bir son yoktur..

Bu durum, zatı için de böyledir.. başkaları için de böyledir.

Yukarıdaki cümle ile, şunu anlatmak istiyorum:

Yüce Hak mahiyetini idrâk eder.. Ama o mahiyetin, içinde bulunduğu hal üzere kavranamayacağını idrâkten sonra..

Bu durum, kendisi için de böyledir; başkası için de..

***

Yukarıda geçen:

— Yüce ve sübhan olan Hak, mahiyetini kavrar.. idrâk eder, bilir..

Dedik.. İşbu durum, onun KEMAL vasfının ihata hakkına göredir.. Cehalet, bilmemek yoktur..

***

Yine yukarıda geçen:

— Yüce Hak, mahiyetini idrâk eder.. Ama o mahiyetin içinde

bulunduğu hal üzere kavranamayacağını idrâkten sonra..

Bu durum, kendisi için de böyledir; başkası için de..

Dedik.. İşbu durumu: Onun büyüklüğünün varlığı, ve nihayetinin yokluğu yönünden Hak ettiği bir mana olarak almak icab eder..

Sebebine gelince: Ancak, nihayeti olan kavranır..

Halbuki yüce Allah'ın nihayeti yoktur.. Nihayeti olmayanı kavramak ise.. muhaldır..

Yüce Hakkın mahiyetini kavramasına gelince: Bu, hükmî bir kavrayış manasıdır..

İşbu mana için:

— Kendi özünü bilmemek gibi bir durumun onda olmayışı; ilmin şümulünü hak etmesi icabıdır..

Demek yerinde olur..

Yoksa:

— Onun şekillerden biri ile kavramı kabul eder..

Demek değildir..

***

Yukarıda anlatılan manaları anlamaya çabala.. Çünkü, anlaşılması biraz zordur..

Sakın, buradan kayıp düşmeyesin.. Çünkü, orası: Hayret makamıdır..

***

Anlatılan manada uzun bir kaside yazmıştım.. Onun içinden şunları aldım:

İhata ettin mi mücemel, mufassal haberini;
Zatının.. ey toplayan sıfatların her birini..

Yoksa yüceldi mi yüzün tüm kavranmaktan yana;
Sardın ki kuşatılmaya zatının derini..

Haşa sana son buluna.. haşa ki olasın sen;
Sana cahil.. ah.. neyle silerim hayretlerimi?.

Bilesin ki..
Yüce Hakkın KEMAL durumu, mahlukatın kemaline benzemez. Çünkü mahlukatın kemali, kendilerinde bulunan manalardır. O manalar ise.. kendilerine mugayirdir..

Yüce ve sübhan olan Hakkın kemali ise.. zatı iledir.. Zatına mu gayir, zaid manalar yolundan gelen manalar değildir..

Yüce Allah, bu gibi şeylerden yana tam bir şekilde üstünlük sa hibidir..
Hâsılı Yüce Allah'ın KEMAL'i aynen zatıdır..
İşbu mana icabıdır ki:
— Mutlak gına ve tam KEMAL..

Vasfı ile söylenip anılması ve o vasıfların kendisine verilmes yerinde oldu..

*

Her nekadar yüce Hak için, KEMAL'e bağlı manalar, akıl yolun dan bulunsa dahi, o manalar kendinden başkası değildir..

Çünkü: Akıl yolundan bulunan geniş manalı KEMAL onun zatı na bağlı bir iştir..

Zatına eklenmiş bir şey değildir.. Ona mugayir de değildir.. Akı yolu ile bulunan kendisi de değildir..

Ancak, yukarıdaki hüküm, yüce Hakkın gayrı için verilemez..

Şöyleki: Bu varlıklardan bir varlığı, herhangi bir vasıfla anlattı ğın zaman: O vasıf o varlıktan başkası olması iktiza eder..

Çünkü: Mahluk, müteaddid parçalara ayrılmayı kabul eder..
Yüce Hakkın vasfı ise.. aynen kendisi olması icab eder..
Çünkü vasıf, zatının gerektirdiği bir hükümdür..
Ama, tek başına ve varlık terkibi zatından olmak üzere..

*

Üstte anlatılan, yaratılmışlara verilen vasıf için, şöyle bir misa verebiliriz..

Meselâ deriz ki:

— İnsan konuşan hayvandır..

Bu manada, hayvaniyet durumu, kendi özünde ve akıl yolundan biliniş şeklinde insandan başkadır.. Aralarında bir başkalık vardır..

Konuşmak ise.. kendi özünde; insanın da, hayvanın da başkasısıdır.. İnsanla da bir ilgisi yoktur, hayvanla da..

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, hayvaniyet ve konuşmak aynen insan olmuştur..

Çünkü insan: O iki şeyin bir araya gelmişidir.. Varlığı ancak onlara bağlıdır.. Onlara mugayir yönü yoktur..

NETİCE:

a) Bölünme, parçalanma yönüyle, mahlukun vasfı kendisinin gayrıdır.
b) Terkib yönüyle de aynen kendisidir..

Ancak, yüce Hak için, durum öyle olamaz.. Zira, onun için bir bölünme ve terkib imkânsızdır..

Kaldı ki, onun sıfatları için:

— Kendisinin aynı değildir.. Zatından başka değildir..

Gibi bir söz söylenemez.. Ancak akıl yolu ile, onu: Biliriz.. Çeşitleri ve zıdları ile..

Halbuki yüce Hakkın sıfatları; mahiyeti, hüviyeti yönüyle aynen zatıdır..

Yani: Kendi varlığında onlarladır..

Durum, anlatıldığı gibi olunca:

— Sıfatlar aynı değildir..

Denemez.. Böylelikle de, mahluk hükmünden ayırd edilir..

Mahlukun sıfatı kendisinden başkası değildir.. Ama, aynı değildir..

Bu hüküm, Hak için, ancak mecaz yolundan verilir..

— Mütekellimin..

Adı ile anılan kelâm âlimlerinin çoğu, bu meselede yanılmıştır..

Muhiddin b. Arabî'nin bu babdaki fikri, sana anlattığımıza uygundur..

Ama o, başka bir cihetten gitmiş ve başka bir ibare kullanmıştır.. Başka bir manada söylemiştir..

Ancak, onun dışında kalanların çoğu, yanılmış ve şöyle demişlerdir:

— Hakkın sıfatları ne aynıdır; ne de gayrı..

Bu cümlenin yerinde sarfedilmiş bir cümle olmadığını düşün..

Bizim durumumuza gelince.. keşf- ilâhî bize şu ihsanı yaptı:

— Yüce Hakkın sıfatları, aynen zatıdır..

Onların böyle oluşu, ne sayı itibarı iledir, ne de sayı itibara alınmadan..

Yukarıda anlatılan manada bir işe şahid oldum.

En güzel misal Allah'ın misalidir.. ancak, ona misal yollu:

— Nokta..

Deniliyordu..

İşbu nokta, akıl yolundan bulunan; her cemali, celâli ve KEMAL'i toplayıcı, alıcı bir duruma sahib KEMAL durumlarının kendisidir..

Haliyle, bu durum: İlâhî mertebeye uygun bir şekilde olmaktadır..

.. Ve o KEMAL durumları, tümden bu noktanın varlığında helâk olmuştur.. Nokta ise.. o KEMAL durumlarında yok olmuştur..

Gerek:

— Nokta..

Dediğimiz, gerekse:

— KEMAL durumları..

Diye tabir edilen şeyler, kendi ahadiyet hallerinde, sonsuzluğu düşünülmelidir..

Bir başlama önceliği onun için muhaldir..

*
* *

Bu makamda daha bir çok işler vardır ki; çok ağırdır.. çok incedir, çok değerlidir..

Hele anlatılmaktan yana, tam bir yüceliği vardır..

Olan oldu da, anlatmadım ondan;
Hayra yor da haber sorma hiç ondan..

*
* *

Bilesin ki..

Yukarıda anlatılan misaller, yüce zata layık değildir.. Ona uymaz..

Çünkü misal: Özünde mahluktur..

Yüce zat ise.. misal yolu ile, anlatılandan çok çok başkadır..

Zira: Hak kadim vasıflıdır.. Halk ise. sonradan yaratılan bir mahluktur..

Kaldı ki: Bu anlatılan ibareler, zevkle elde edilen manaları taşıyamaz.. Meğer ki, daha önce kendisine bu yolda verilmiş bir binek ola.. O zaman ibare zevkini taşıyan binek olur..

Zira, tek başına ibare yüce Hakkın özünde bulunan manayı çekemez.. Ancak, ondan bir parçayı alır..

*

Sonuç şudur: Her kim Yakub misali hüzne dalarsa.. müjdecinin getirdiği Yusuf'ün gömleği sürülünce, gözündeki körlük açılır; kalkar..

Bir kimsenin, ezelde içine konan bir zevki yoksa.. aranana düşmesi imkânsızdır.. Meğer ki: İman, tasdik sahibi ola.. Bir de, kendinde vehmettiği şeyleri ata; Hakkın tahkik babında verdiklerini tuta.. Hali böyle olan kimse, şu âyet-i kerimenin hükmünde sayılır:

— **«Tam müşahede içinde kulak veren..»** (50/37)

Bu âyetin ifade etmek istediği bir mana şudur:

— Kendisine söylenene iman şehadeti getirir.. Ama kuvvetli bir

iman şehadeti..

Ve.. bu kuvvetli iman sayesinde, o anlatılanı, gözle görmüş gibi olur..

Hâsılı: Bu bir keşif meselesidir.. Keşfi başta kazanan ise.. kalbi olan kimsedir..

Bu mana: Baş tarafı yukarıda geçen âyet-i kerime ile sabittir:

— **«Gerçekten bunda hatırlatmalar vardır: Kalbi olana, tam müşahede içinde kulak veren kimseye..»** (50/37)

26. BÖLÜM

HÜVİYET

Yüce Hak için HÜVİYET: Zuhuru mümkün olmayan gaybından ibarettir..

Sanki, HÜVİYET: İsimler ve sıfatlar cümlesi nazar-ı itabara alınarak, vahidiyet sıfatının batın manasına işarettir..

* * *

Yukarıda geçen:

— Sanki, HÜVİYET..

Kelimeleri ile başlayan sözümdeki, benzetmeden muradım:

— Ancak o..

Demektir..

Sebebine gelince: HÜVİYET, isim, sıfat, nam, mertebe, mutlak zat gibi sıfatlardan belli birine tahsis edilmemiş olmasıdır..

Onda, isimlere de, sıfatlara da itibar yoktur..

Ancak, toplu olarak; tek olma yolundan: HÜVİYET hepsine işarettir..

Onun şanı ise: Batınları ve gaybleri anlamaktan ibarettir..

* * *

HÜVİYET, kelimesi; gaybe işaret olan:

— Hüve (o)

Lafzından alınmıştır..

Böyle olunca, yüce Allah için HÜVİYET, onun öz zatından ibarettir.. Ama isimleri ve sıfatları itibara almak, ve bunların gayb halinde olduklarını da fehmetmek gerekir..

Şu manzum sözlerim, bu manayı anlatır:

Hak HÜVİYET, vahid zatın gaybıdır;
Tanığa zuhur, muhal olanıdır..

Sanki HÜVİYET bir vasıftır geldi;
Bütuna, inkarcı olmayanıdır..

Bil..

— HU —HÜVE?— (O)..

Şeklinde görülen isim, Allah isminden daha özel bir duruma sahiptir..

Kaldı ki: Hüve, Allah isminin sırrıdır..

Çünkü: Bu isim, Allah isminde kaldıkça mana olur.. Ve o manayı Hakka iletir.. Onlardan alındığı zaman: Kalan harfler manasız kalır.. Hiç bir mana ifade etmez..

Misal olarak, bu durumu anlatalım..

Diyelim ki:

— Allah kelimesinin başından ELİF alındı..

O zaman, LİLLAH kalır; mana ifade eden bir durumu vardır..

Diyelim ki:

— LİLLAH'tan birinci LÂM da alındı..

O zaman: LEHU olur ve bir mana ifade eder..

Diyelim ki:

— İkinci LÂM da alındı..

O zaman:

— HU —HÜVE— (O)..

Manalarını ifade eden (HA) harfi kalır..

İşte..

— HÜVE..

Şeklinde anlattığımızın tümü, bu tek başına (HA) harfidir.. (VAV) harfi olmadan..

(VAV) harfinin ona gelmesi, Arab dili kaidesince: İşba ve istimrar-ı adi kabilindendir.

Böyle olmuş, ikisini bir şey haline getirmiştir..

Hâsılı: Hüve isimlerin en faziletlisidir..

Hicrî 799 (M. 1397) senesi sonunda idi: Ehllüllahtan bazıları ile Mekke'de buluştum.. Oranın şerefini artırması babında, dileğimi yüce Allah'a arz ederim..

Onlardan biri bana, isim-i azam üzerine, müzakere yolu açtı..

Resulüllah S.A. efendimiz, ism-i izam için şöyle buyurmuştu:

— **«Bakara suresinin sonunda ve Al-i İmran süresinin başındadır..»**

Sonra, şöyle dedi:

— Bu, HÜVE kelimesinden ibarettir..

Bu manayı da, Resulüllah S.A. efendimizin, geçen kelâmının dış şeklinden çıkarıyordu..

— **«Bakara suresinin sonunda..»**

Buyururken:

«Bakara»

Lafzının son harfi olan (HA) harfine işaret ediyor..

— **«Ve.. Al-i İmran süresinin başında..»**

Buyururken, bu cümlenin başındaki:

— **«Ve..»**

Kelimesine işaret ediyor..

Böylece: HA ile VAV bir araya geliyor ve:

— HU —HÜVE— (O)..

İsmi meydana çıkıyor ve.. ism-i azam oluyordu..

*

O zatın sözü, her nekadar yerinde ise de.. ben ism-i azam için ayrı bir koku alıyorum..

Diyeceksiniz ki:

— Madem ayrı bir koku alıyorsun; o halde o zatın sözünü neden buraya aldın?..

Hemen anlatıyım:

— O ismin şerefini anlatmak için..

Yani: Hu, isminin..

Kaldı ki, Resulüllah S.A. efendimizin anlatılan yoldan işareti de gösteriyor ki: HU, ism-i azamdır..

*

Bilesin ki..

HU —HÜVE— (O).. zihinde hazır olan şeyden ibarettir..

O hazıra da, ancak işaretle gidilir..

Bu işaret ise.. his şahidi ve hayal gaibi yolundan olur..

— Gaib..

Dediğimiz, hayalden uçup gitmiş değildir; orada gizlidir.. Böyle olmasaydı, ona:

— HU —HÜVE— (O)..

Lafzı ile işaret etmek yerinde olmazdı..

Çünkü:

— HU —HÜVE— (O)..

Lafzı ile işaret ancak hazır için yerinde sayılır.. Kaldı kı, lafız bir zamirdir.. Zamir ise.. ancak, daha önce sözü geçen için kullanılır..

İşbu zamirin anlatılan şekilde gelişi:

a) Lafız yolundan olabilir..

b) Karine yolu ile olabilir..

c) Hale bağlı bir şekilde olabilir..

Bir şeyin oluş şeklini açıklamak ve hikâye nakli gibi işlerde olduğu gibi..

⁂

Yukarıda anlatılan zamirin durumu, bahsimiz için, bize faydalı oldu..

..Ve gösterdi ki:

— HU —HÜVE— (O)..

Lafzı ile geçen zamir, sırf varlığa düşüyor.. Ki o varlıkta, yokluk olması sahih olmaz.. Kaldı ki, o varlık; gaiplik ve fena cinsi yokluk çeşidi ile de bir benzerliği yoktur.

Zira, gaib: Bir cihetten yok gibidir.. Yani: Açıktan görülmez.. Böyle bir şeye de:

— HU —HÜVE— (O)..

Lafzı ile işaret etmek yerinde bir şey olamaz..

⁂

Şimdi..

Yapılan izah bize anlatıyor ki: HÜVİYET açık, sarih olan sırf varlığın kendisidir..

Ve.. o varlık her kemal durumunu içine almıştır.. Bu kemal durumu, ister vücuda bağlı bulunsun; isterse, şühuda..

Ne var ki hüküm: Gaybe bağlı bir yoldan gelmiştir..

İşbu hüküm ise.. onun tam yerine getirilmesi ve tam hakkını alması mümkün olmadığı için verilmiştir..

Kaldı ki, onu tam idrâk edip kavramak yolu da kapalıdır..

***

Denildi ki:

— HÜVİYET, kendisine idrâk yolu kapalı olduğu için gayb sayılır..

Kendisi gayb olduğu için değil..

Çünkü: Hakkın gaybı, şehadetinden başka olmadığı gibi, şehadeti de gaybından başka değildir..

Ama, insan ve onun dışında kalan her mahluk anlatılan mananın dışında kalır.. Onların ayrı ayrı gaybı da vardır; şehadeti de..

Ancak, insanın şehadeti, bir yöne ve bir itibara bağlıdır.. Aynı şekilde, gaybı da bir yöne ve itibara bağlıdır..

Ama, yüce Hakkın: Gaybı, şehadetinin aynıdır.. Şehadeti ise.. aynen gaybıdır..

Onun katında, kendi özünden yana bir gaybı yoktur.. Şehadeti de öyledir..

Ancak, onun özünde bir gaybı vardır; ama şanına yakışır bir şekilde.. Şehadeti vardır; o da şanına yakışır bir şekilde..

Tıpkı: Özünü bildiği gibi..

Onun bu bilişine ise.. bizim için akıl yolu kapalıdır..

Çünkü: Gaybını ve şehadetini olduğu hal üzere, ancak yüce ve sübhan olan kendisi bilir..

27. BÖLÜM

İ N N İ Y E T (1)

Yüce Hakkın İNNİYET'i: Şanına yakışan şekli ile, benliği ve şahsiyetidir..

..Ve bu: Yüce Hakkın zâhirine işarettir.. Amma, batın durumları zuhurunu kapsamına alması itibarı ile olur..

*
**

Anlatılan manada şu âyet-i kerimeleri okuyalım:

— **«Gerçekten Allah benim..» (27/9)**

— **«İlâh yoktur; ancak ben varım..» (20/14)**

Yüce Allah, bize şu manayı anlatmak istiyor:

— HÜVE —HU— (O)..

Lafzı ile işaret olunan hüviyet:

— ENE (BEN)..

Lafzı ile işaret olunan İNNİYET'in, yani: Benliğin aynıdır..

Durum, anlatıldığı gibi olunca: O, olma durumu, BENLİK'te, akıl yolundan bulunmuş olur..

Bu mana ise:

— Yüce Hakkın zâhiri, aynen batınıdır.. Batını ise.. aynen zâhiridir..

Şeklinde sarf ettiğimiz cümlenin tam manasıdır..

Bu zâhir ve batın durumları ile yüce Hak: Bir yönden zâhir, diğer yönden batın olamaz..

Bu, böyledir; başka çeşidi yoktur..

Nitekim, bunun böyle olduğu yüce Hakkın, cümleyi tekidle söylemesinden anlaşılır.

Görmüyor musun:

— İnne (gerçekten)..

Edatı ile nasıl tekid ediyor?..

---

(1) **İNNİYET: Benlik veya şahsiyet, manasınadır.. ENEİYET, makamında kullanılır..**

Böylece, zihindeki tereddüdü atıyor.. Kaldı ki: Dinleyenin zihninde tereddüd meydana gelmesi ihtimali bulunan her cümle için tekid faydalıdır..

Aynı şekilde, dinleyenin inkârı babında da tekidli konuşmak icab eder..

Ancak, zihinde tereddüd, veya inkâr yollu bir durum olmazsa, tekide hacet kalmaz..

Amma, zâhir ve batın, bir itibar edilince, aklın tereddüdü ortaya çıkar.. Tekid ise.. bu tereddüdü ortadan kaldırır..

Meselâ: Bir işin zâhiri, nasıl batını olur .. Bir işin batını nasıl zâhiri olur?..

Madem ki, ikisi de birdir; o halde:

— Zâhir veya batın..

Diye ayııd edilen mananın faydası nedir?..

Cinsinden veya başka sözler olur..

İşbu meselede ise, nefsin: Ya tereddüdü olur; yahut inkârı..

İşte.. bu tereddüdü gidermek için, yüce Hak:

— İnne..

Lafzı ile, manayı takid etti..

.. Ve Musa'ya:

— «İnnehu -gerçekten-..» (27/9)

Buyurdu.. Buna, daha açık mana şudur:

— Hüviyet (O) ile işaret olunan batın ahadiyet, işte kendisine:

— «ENE -BEN-..» (27/9)

Lafzı ile işaret olunan, İNNİYET'in; yani: Benliğin kendisidir.. Bu mana ile, âdeta, şöyle tenbih ediyor:

— Sakın, aralarında bir ayrılık, gayrılık, bölünme gibi şeylerin olduğunu sanmayasın.. Ama, şekillerin hiç bir şekli ile..

Daha sonra, bunları bedeliyet durumu ile tefsir etti.. Bu da, zata bağlanan işarettir.. Yani:

— **«ALLAH..» (27/9)**

Demek istiyorum ve:

— Cem, şümul yönüyle, üluhiyetin iktizasına işarettir..

Demeyi kasd ediyorum..

Yüce Hak:

— Onun batını, ve gaybı aynen zuhuru ve şehadetidir..

Demedi.. Ama şu yoldan bir tenbih yaptı:

— Bu iş, yüce Allah ne hal üzere ise.. o halin hakikatı üzerinedir..

Çünkü. ülûhiyet sıfatı, kendi özünde:

a) Birbirini nakzeden iki şeyin şümulünü;

b) İki zıddı bir araya getirmeyi;

Ahadiyet hükmüne göre iktiza eder..

c) Gayrılığın meydana gelmesi içinde de, gayrılığı yok eder..

İşbu durum, hayrete düşüren bir meseledir..

Buraya kadar anlatılan âyet-i kerimedeki mana ise.. şu âyet-i kerimedeki sözü tefsir etti:

— **«İlâh yoktur; ancak ben varım..» (20/14)**

Bundan, şunu anlatmak istiyor:

— İbadet edilen ilâhlık durumunda ancak ben varım..

Bu putlarda zâhir olan benim..

Felekler, tabiatlar hep benim..

Cümle mezhep ve din ehlinin kulluk ettiği her şey benim..

Şu putların tümü, BEN'den başka değildir..

Bundandır ki, onlara:

— İlâhlar..

Lafzını tesbit ettim.. Bu lafzı onlara da ad koydum..

Haliyle onlara verilen bu isim, hakikatte aldıkları durum icabıdır..

..Ve bu isim: Mecaz yolu ile değil, hakikat olarak verilmiştir..

Zâhir ehlinin:

— İlâhlar, ismi, onlara tapanların verdiği isimdir.. Hak Taâlâ ise.. verdiği isimle bunu murad etmiştir.. Yoksa, kendi özlerinde, bu ismi hak ettikleri için vermemiştir..

Dedikleri gibi değildir.. Halbuki bu, yanlıştır.. Ve, Hakka iftiradır..

Çünkü bu eşyaya tümden; hatta bu vücudda bulunanların hemen her biri için, hakikatta Allah'ın zatı yönünden gelen bu isimdir.. Hem de, hakikî olarak..

Zira, sübhan olan yüce Hak bu manaya göre, eşyanın aynıdır..

Onlara:

— İlâhiyet..

Adının verilmesi de, bu manaca hakikî bir isimlendirmedir.. Ehl-i hicabdan mukallid zümrenin sandığı gibi mecaz yollu bir isimlendirme değildir..

Şayet durum, anlatıldığı gibi olmasaydı; cümle şöyle kurulurdu:

— Bu taşlar, yıldızlar, tabiat unsurları ve ibadet ettiğimiz eşya ilâhlar değildir.. Benden başka ilâh yoktur; bana ibadet ediniz..

Ama, böyle olmadı.. Yüce Hak şu manayı murad etti:

— O ilâhlar, birer zuhur yeri olarak kabul edilir.. Onlardaki üluhiyet hükmü ise.. bir hakikattır..

Böyle olunca, onlar ancak, kendisine ibadet etmiş olurlar.. öyle de oldular..

İşbu mana icabı olarak da şöyle buyurdu:

— **«İlâh yoktur.. Ancak ben varım..» (20/14)**

Bunun bir manası da şudur:

— Bu mekânda, ilâh ismi verilen ancak benim.. Bu âlemde, benden başkasına ibadet eden yoktur..

Hem nasıl benden başkasına ibadet edebilirler ki: Onları bana ibadet etmeleri için yarattım.. Böyle olunca, onları ne için yarattımsa.. o hâsıl olur..

Bu mana makamında Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Her kese, uğruna yaratıldığı şey müyesserdir.»**

Yani: Hakka ibadet babında..

Şu âyet-i kerimeler de, aynı manayı anlatır:

— **«İnsanları ve cinni, ancak bana ibadet edeler; diye yarattım..» (51/56)**

— **«Her şey, onun hamdiyle tesbih eder..» (17/44)**

Özellikle, yukarıda geçen âyet-i kerime ile yüce Allah peygamberi Musa'yı a.s. şu manada ayıktırmak istiyordu:

— Şu ilâhlara sahip çıkanlar, ancak Allah'a ibadet etmektedirler.. Ama, bir mazhar yönünden..

..Ve Musa'dan A.S. şunu istiyordu: Bütün mazhar cihetinden yüce Allah'a ibadet etmek..

Bunun için ise, şöyle buyurdu:

— **«İlâh yoktur; ancak ben varım..»** (20/14)

Bundan kasd olunan bir mana da, şuydu:

— Burada ilâh olarak, ancak ben varım..

Kendisine:

— İlâh..

Adı verilen ve öyle söylenenlerin hepsi işte, benim..

Madem ki: O gösterilen mertebede Allah ismi ile aynen bulunduğumu öğrettim.. O halde bana ibadet et ya Musa..

Şu cihetten ki: Hüviyetin aynı olarak, bütün mezahiri bir benlik olarak toplar..

Bu yollu bir ayıktırma, subban olan yüce Allah'tan peygamberine bir yardımdır..

Ona yardım ediyordu; ta ki: Kendisine bir yönden ibadet edip, diğer yönü bırakmaya..

İbadet etmediği, fuzulî bulup terki halinde; Hakkı fevt etmeye.. İsterse, ibadet ettiği cihetten hidayeti bulmuş olsun.. Ki çeşitli millete mensub olan ve Allah yolundan sapanların durumu da öyledir..

Yani: Tek yönlüdürler..

Eğer o: Üzerine dikkat çekilen benlik cihetinden ibadet ederse, durumu başka olur.. Tam arzu edilen bir ibadet olur..

O, öyle bir benliktir ki: Cümle mazharları, tecellileri, yaratılış şekillerini ve gereklerini topladığı babında tenbih yapılmıştır..

Kaldı ki: o benlik: Hüviyet içinde, akıl yolundan kemalat ile nam almıştır..

Hâsılı: Bu, her şeyi içine alan, öyle bir benliktir ki:

— Allah..

Lafzı ile tefsir edilmiştir.. Sonra burada:

— **«İlâh yoktur; ancak ben varım..»** (20/14)

Cümlesi ile de şerh edilmiştir..

İşte.. bütün bu manaları düşünerek ibadet et.. Böyle bir ibadet yapanın ibadeti, aslına uygun bir ibadettir..

Yukarıda anlatılan manalara işaret olarak, şu âyet-i kerimeyi de dinleyelim:

— **«İşte.. benim doğru yolum budur.. Ona giriniz .**
Çeşitli yollara girmeyiniz; sonra sizi yolundan alıkoyar..» (6/153)

Bu âyet-i kerime ile, işaret edilen çeşitli yollara bağlı olanlar; her ne kadar Allah yolunda iseler de, fırka fırka olduklarından, içlerine: Şirk, ilhad cinsi şeyler girdi..

Ancak: Muhammedı yoldan tevhid ehli olanlar, öbürlerine benzemezler.. Bunlar, dosdoğru yolu takib ederler..

Bir kul, Allah'ın dosdoğru yolunda olunca, kendisine, Resulüllah S.A. efendimizin, şu hadis-i şerifindeki sır zâhir olur:

— **«Bir kimse ki, nefsini bildi; gerçekten Rabbını bilen o oldu..»**

Bu hadis-i şerifin sırrı kendisine zâhir olan kimseden, daha sonra: Hakikî manası ile, Hakka ibadet etmesi taleb edilir..

Böyle bir ibadet ise.. isimlerin ve sıfatların hakikatleri ile, tahakkuk etmektir..

O kul: Anlatılan şekli ile, ibadeti yapınca bilir ki: O zahirdeki eşyanın da, batındakinin de aynıdır..

Yine bilir ki, o bir benliktir ve:

— *Musa..*

Diye tabir edilenin aynıdır..

..Ve bu Musa, Hakkın kendisine oğrettiği şeyleri talebe başlar.. Çünkü o aradığı şeyler, isimlerin ve sıfatların iktiza ettiği kemalat çeşidinden hakkıdır..

Onu arar ki: Bulsun; hakkı ile Hakka ibadet etsin..

Ancak, tam hakkı ile ibadet etmeyi yapmanın imkânı yoktur..

Çünkü: Allah'ın isim ve sıfatları sonsuzdur.. Böyle olunca, ona:

Hakkı ile ibadet edebilmek de sonsuz olur..

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimizi şöyle buyurdu:

— «Hakkı ile, sana karşı irfan sahibi olamadık.. Hakkı ile, sana ibadet edemedik.. Yani: Kendini sena ettiğin şekilde.»

Hazret-i Sıddîk R.A. ise şöyle buyurdu:

— İdrâki kavramaktan yana acizlik, idrâktir..

Anlatılan manaları şu nazma sıraladım:

Ey o suret ki, akıllar şaşkın manandaı;
Ey o dehşet ki, kâinat bitti olmanda..

Ey gayelerin gayesi ki, en sonunda;
Akıllı dahi şaşar yüce varlığında..

Keremler sana, zatını övdüğün gibi;
Nezihsin şirkten, ikilikten hamd anında..

İnsan bulamaz, senden yana arzusunu;
Haşa haşa, son ola yüce varlığında..

Kusur itirafım, sana marifetimdir;
İdrâki acizlik, bana idrâk şanında..

Sofiye zümresi, benlik durumunu, kulun aklen kabul edilen yüzüne bağlamışlardır.. Çünkü bu benlik: Hazır olanı, müşahede edilip görüleni, anlatmak için kullanılır..

Hüviyet, yani: O, olmak ise.. bu görülen şeyin gayb yüzüdür..

Bu durumda da: Hüviyeti gaybe bağlıdır.. ki o: Hakkın zatıdır..

Benliği de, bu şehadet haline verdiler.. Bu da, kulun aklen kabul edilen yönüdür..

Burada, ince bir nükte vardır; anlamaya çalış..

28. BÖLÜM

E Z E L

EZEL: Akıl yolu ile bilinen bir öncelik mefhumundan ibarettir..

Yüce Allah, hükmen öyledir.. Yani: EZEL'dir..

Ancak, bu EZEL icabı öncelik: Yüce Hakkın kemal iktizası icabıdır.. Hadiselere, yaratılmışlara takaddümü icabı değildir..

Yaratılmışlara nazaran, uzun bir öncelik zamanı düşünülecek ve buna:

— EZEL..

Tabiri kullanılacak.. Böyle bir şey olamaz..

Nitekim bu gibi bir zamana bağlı EZEL anlayışının durumu daha önce de geçti..

Kaldı ki: Böyle bir anlayış, yüce Allah'a karşı irfan kıtlığına uğrayan kimseye yakışır..

Yüce Allah, bu gibi manalardan yana tam bir yüceliğe sahiptir..

Biz, anlatılan yanlış anlayışın batıl olduğunu, bu eserin geçen kısımlarında da belirtmiştik..

Zira, yüce Hakkın EZEL'i, şu anda dahi mevcuttur.. Tıpkı: Bizim varlığımız meydana gelmeden önce olduğu gibi..

Onun EZEL durumu, hiç değişmedi.. Ebedlerin ebedine kadar da, değişmeden kalacaktır..

Ebedin beyanı da. inşaallah bundan sonra. gelecek bölümde olacaktır..

Evet.. yüce Hak için EZEL hükmü anlatıldığı gibidir..

Ama, sonradan yaratılan varlığın da bir EZEL durumu vardır..

Bunun EZEL durumu ise.. Hadis şey için, kendisine varlık girmeyen vakitten ibarettir..

*

Sonradan yaratılan bir şeyin EZEL'i; durumu kendisi gibi olan diğer bir şeyin EZEL'ine uymaz..

Meselâ: Madenin EZEL durumu; nebatın EZEL durumuna uymaz..

Çünkü, maden: Bitkinin önceliğidir..

Zira, nebatın varlığı ancak, madenin varlığından sonra ortaya çıktı..

Durum anlatıldığı gibi olunca, nebatın EZEL durumu, madenin varlığı ile başlar.. Madenin varlığından evvel değil..

Madenin EZEL durumu ise.. cevherin varlığı ile başlar..

Cevherin EZEL durumu ise.. heyulanın var olması ile başlar..

Heyulanın EZEL durumu da, hebanın varlığı iledir..

Hebanın EZEL durumu da, tabiat çeşitlerinin varlığına bağlıdır..

Tabiatın EZEL durumu da, unsurların varlığına bağlıdır..

Unsurların EZEL durumu ise.. illiyyinin varlığına bağlıdır.. İlliyyin ise: Kalem-i alâ, akıl ve:

— Ruh..

Adı verilen melek ve benzerleridir..

Bütün bu anlatılanlar, âlemin tümüdür.. Hepsinin EZEL durumu, yüce Hazretin bir kelimesidir..

Bu kelime ise.. onun bir şeye:

— Ol..

Demesiyle, o şeyi olduran sözün manasıdır..

Yukarıda anlatılan EZEL dışında mutlak o.un bir EZEL vardır ki, bu EZEL'i, Yüce Hak, kendisine hak bilmiştir..

Böyle bir EZEL'de mahlukattan hiç bir şeyin varlığı yoktur.. Ne hükmen, ne aynen, ne de itibar olarak..

Bazılarının:

— Bir EZEL'de Hakkın katında idik..

Şeklinde sarf ettikleri sözdeki EZEL halka ait EZEL'dir.. Çünkü onlar, Hakkın EZEL'inde mevcud değillerdi..

Zira Hakkın EZEL'i: EZEL'lerin hükmünü kapsayan bir EZEL'dir.. Bu, onun için zatî bir hükümdür ve kemalinin hakkıdır..

Bilesin ki..

EZEL: Varlık veya yoklukla vasfedilemez..

O, varlıkla vasfedilemez; çünkü: Bu makamda EZEL, hükmîdir. Göze gelen bir varlık değildir..

O, yoklukla da vasfedilemez; çünkü: O, nisbet ve hükümden öncelik taşır..

Kaldı ki, sırf yokluk: Bir nisbet ve bir hüküm kabul etmez..

İşbu mana icabıdır ki: Yokluk hükmü de kayar gider..

Böyle olunca, EZEL ve ebed birleşir..

Yüce Hakkın EZEL'i, ebedi olur; ebedi ise.. onun EZEL'i..

Bilesin ki..

Yüce Hakkın kendisi için EZEL durumunda, halk bulunamaz..

Ne hükmî, ne de aynî..

Çünkü, bu tür EZEL, tek başına Allah için bir öncelik hükmünden ibarettir..

Hakkın önceliğindeyse.. halkın hiç bir hükmü yoktur..

Ama, şekillerin hiç biri ile..

Durum böyle olunca:

— Hakkın önceliğinde, halkın ilmî bir tayin yönünden varlığı vardır..

Denemez.. Hakka:

— Tayinî bir varlık yönüyle de, varlığı vardı..

Denemez..

Eğer ilmî bir yönden varlık hükmü olmuş olsaydı; o zaman: Hakkın vücudu ile beraber halkın da mevcud olması lâzım gelirdi.. Halbuki, durumun böyle olmadığını, yüce Hak bize şu âyet-i kerimesi ile anlattı:

— «İnsan üzerine, dehirden bir zaman geçmedi mi ki, o: Anılan bir şey değildi..» (76/1)

Bu âyet-i kerimede geçen:

— «Geçmedi mi ki?..» (76/1)

Manasını alan:

— **«HEL..» (76/1)**

Kelimesidir.. Bu ise.. gerçek manasını ifade eden:

— Kad..

Manasınadır.. Böyle olunca:

— İnsanın öyle olduğunda şüphe yoktur..

Manası çıkar.. Yani:

— Dehirde geçen zaman içinde o öyleydi..

Demektir.. Burada:

— **«DEHİR..» (76/1)**

Allah'tır.. Aynı âyette geçen:

— **«Zaman..» (76/1)**

Manası:

— «HİN..» (76/1)

Kelimesinden çıkar.. Bu ise.. yüce Hakkın tecellisinden bir tecellidir..

Bu dağınık manayı, şimdi şu cümle ile toplayalım:

— O tecellide, insan anılan bir şey değildi.. Ne gözle görülen bir varlığa sahipti; ne de ilmî bir varlığa..

Çünkü: O, anılan bir şey olmadığı gibi, bilinen bir şey de değildi..

Burada anlatılan tecelli ise: Yüce Hakkın kendi özüne olan tecellisidir..

*
* *

Burada bir noktaya daha dokunmak icab eder.. O da: Yüce Hakkın EZEL'de; ruhlara:

— **«Sizin Rabbınız değil miyim?..» (7/172)**

Diye sordu. Bunun üzerine onlar da:

— **«Evet..**

Dediler..» (7/172)

Şeklinde, sualli cevaplı gelen âyetteki manayı belirtmek için kullanılan:

— EZEL..

Tabiri, yaratılmışlara ait bir EZEL'dir..

Nitekim bu hitaptan önceki kelâmdan:

— **«Onları Âdemin sırtından zerre misalı çıkard.ğı..»**

Manası çıkarki, onların durumunu söyler..

Böyle bir çıkış ise.. ilme bağlı âlemde malumatın taayyününden ibarettir..

Onları zerreye benzetmesi ise.. İncelik taşımaları, bu incelik içinde derin manalara sahip olmalarının bir icabıdır..

***

Yukarıda geçen:

— **«Sizin Rabbınız değil miyim?..»** (7/171)

Âyet-i kerimesinin delâlet ettiği mana üzerinde biraz duralım..

Onlara yapılan bu hitab gösterir ki: Bu yolda kendilerine bir istidad yerleştirilmiştir..

Ayrıca onların:

— **«Evet..»** (7/172)

Demeleri ise.. kendilerinde bir kabullenme durumunun varlığını gösterir.

Böyle olunca: Yüce Hakkın mazharı olduklarını kabul etmiş oluyorlar..

Yüce Hak ise.. onların Rabbı olması icabı, kendilerine verdiği istidadı bildiği için onlara bu soruyu sordu..

Ve.. onları öyle bir kabiliyette yarattı ki: Kendi rübubiyetini kabul edip, inkârı yoluna sapmadan:

— **«Evet dediler..»** (7/172)

Yüce Allah, onların lehinde, kitabında, şahitlik etti.. Bunun sebebi: Kıyamet günü, onların rübubiyetine inanan muvahhidler oldukları babında şehadetleri kabul olunsun..

Kaldı ki bu bakımdan biz de: İnsanlara şahidiz..

Onlar hakkında, o gün, meleklerin şahitliği makbul olmayacaktır..

Bilhassa: İnsanların küfrü ve inkârı babında yaptıkları şehadetleri..

Sebebine gelince: Onların küfür saydıkları şeyin iç yüzünü bilmeleri için, kendilerinde ilâhî bir ittila yoktur..

Durum anlatıldığı gibi olunca, onların şehadetinin gerçeğe dayanan yönü yoktur.

Ama, bizim şehadetimiz, tahkik yönlüdür.. Çünkü bu durumu, bize o bildirdi.. Delilimiz de, yeterlidir.. Çünkü bu: Allah'ın hüccetidir.. Ve halkının saadeti babındadır..

Meleklerin hücceti ise.. batıldır.. Çünkü onlar, zâhire göre, hüküm yürüttüler..

Aslında ise.. meleklere zahirî durumdan başka bir şey yoktur..

Nitekim onların bu halini, Âdem'in a.s. kıssaşını okuduğun zaman görürsün.. Ki onun için:

— «Yerde fesad çıkarır..» (2/30)

Şeklindeki bir hükmü nasıl yürüttüler..

Bu hükümde kendilerinin:

— İslah edici olduklarını..

İddia etmek istediler..

Bu islâh edici halleri ise.. tesbih ve takdisleri babında bilgilerinin bir icabıdır..

Ancak, Âdem'in a.s. Rahmanî ve Rabbanî sıfatlar makamındaki batın durumunu hakikaten kavrayamadılar..

Ne zaman ki, yüce Hakkın sıfatları Âdem'de A.S. zâhir oldu; o zaman

— «Onları isimleri ile bildirdi..» (2/31)

İşte.. o zaman, melekler durumu bildiler.. Çünkü ilim sıfatı zâhir olmuştu.. İlim sıfatı ise.. kendileri dahil, her şeyi kapsamına alır..

Böyle olunca onlar:

— **«Sen, sübhansın.. Bizim ilmimiz, ancak bize öğrettiğin kadardır..**

Dediler..» (2/32)

Bu mana, gösteriyor ki; meleklerin ilmi bir kayda tabidir..

Ama, Adem'in a.s. ilmi mutlaktır.. Hiç bir kayda tabi değildir.. İlâhî ilme bağlıdır..

Kaldı ki: İlm-i İlâhî ve Hakkın sıfatlarından murad: Âdem'in a.s. sıfatlarıdır..

Yüce Hakkın zatından murad ise: Âdem'in a.s. zatıdır..

Bu manayı anla..

Yardım taleb edilecek makam: Allah'tır.

29 BÖLÜM

E B E D

EBED: Allah için, sonralığın makul yönünden ibarettir..

Bu, onun için br hükümdür ve varlığı gerekli zata bağlı yönden gelir..

Çünkü, kendisi için varlık zatı ile kaimdir.. Onun için beka bu sebeple sağlama bağlanmıştır..

Onun geçmişinde bir yokluk mefhumu olmamıştır..

Zatı ile kıyamı olduğundan; başkaya ihtiyacı olmadığından: Bu mümkün vasfını taşıyan varlıktan önce de, onun beka hükmü sabitti..

— Mümkün..

Vasfı ile söylenen varlık, yukarıda anlatıldığı gibi olamaz..

Bunun durumu da, her nekadar sonsuz ise de, üzerine bir kesinti ile hükm'olunmuştur..

Çünkü: Geçmişinde yokluk vardır.. Geçmişinde yokluk bulunan her şeyin ise.. geçmişine dönüşü gerekir.. Bu ise.. elbette, onun için yokluk hükmünü almayı mutlak surette gerekli kılar..

Mümkünün durumu anlatıldığı gibi olmazsa: Bekada, Hak'la aynı seyri izlemesi lâzım gelir..

Bu ise.. muhaldır..

Kaldı ki, durum anlatıldığı şekilde olmayınca, Allah'a karşı mümkünün sonralık işi de sağlama bağlanmış olmazdı..

***

Bilesin ki..

Allah'a göre, öncelik ve sonralık onun için iki hükmî vasıftır.. Hiç bir şekilde, zaman mefhumuna bağlı değildir..

Çünkü: Yüce Hakka zamanın uğraması muhaldır..

İşaret ettiğimiz bu manayı anla..

Sonra.. sübhan olan yüce Hakkın EBED'i, zata bağlı bir işinden ibarettir..

Bu ise: Mümkün varlığın son bulduğu yerde, kendi varlığının devamı itibarı ile olur..

**

Şunu da bilesin ki..

— Mümkün..

Vasfını alanlardan her şey için bir EBED durumu vardır..

Meselâ:

Dünyanın EBED'i: Âhirete geçmesidir..

Ahiretin EBED'i: İşin yüce Hakka geçmesidir..

***

Burada, önemli bir nokta var ki onu da açıklamak gerekir..

O nokta: Mümkünlerde bulunan:

— EBED..

Vasıflarının kesilmesine hükm'olunmaktır..

Bunlar arasında: Cennet ehlinin EBED'lerini; cehennem ehlinin EBED'lerini saymak gerekir..

Bu EBED durumlarının elbette tükenmesi zaruridir..

Eğer onlar devam eder; bekaları babında hüküm uzarsa.. olmaz..

Olmaz; zira: Hakkın EBED'lik durumu; kendi zatından başkası için, EBED'in bitiş hükmünü vermekten yana bizi bağlar..

Kaldı ki: Hiç bir mahluk için yüce Hakkın bekasında, aynı seyir hakkı yoktur.. Yani: Kendi başına..

Bu babdaki hüküm budur..

Biz, sözü makul bir ibare ile, bu şekilde ortaya çıkarmış olsak dahi esas manasında bir değişiklik olmaz..

Çünkü: Biz onu, açık bir keşif yolu ile lde ettik..

İsteyen inanır; isteyen inkâr eder.

*

Bilesin ki..

Âhirete dair hallerden bir hal için: EBED ve ezel hükmü vardır..

İşbu hal, ister rahmete nail olanlar için olsun; isterse azaba uğrayanlar için..

Bu, öyle değerli bir sırdır ki.. ancak, ona dalan zevkini alır..

..Ve bilir ki: Hiç bir şekilde, onun kesintisi yoktur..

Bu bir halden ibarettir..

Ancak, anlatılan halin başka bir hale geçmesi de olur.. Ama geçmeyebilir de..

Anlatılan hal, başka bir hale geçtiği zaman ise.. EBED ve ezel hükmü aynı şekilde onda olur..

Bu durum, âhiret halinde kesintisiz sürer gider.. Hiç bir karışıklık da olmaz..

Bu durum, müşahedeye dayanan bir iştir.. Kulun bu yolda bir şey yapmaya mecali yoktur..

Çünkü, o işin mahalli orasıdır..

*
* *

Yukarıda anlatılan cümlelerin daha açık beyanı, inşaallah cennet ve cehennem anlatılırken geçecek..

*
* *

Şunu da, yukarıda geçen cümleyi teyid babında hemen arzedelim: Yüce Hakkın EBED'i, EBED'lerin de EBED'idir.. Tıpkı: Onun ezeli, ezellerin ezeli olduğu gibi..

*
* *

Bilesin ki..

Yüce Hakkın EBED'i ezelinin aynıdır.. Onun ezeli ise.. EBED'inin aynı sayılır..

Çünkü, bu durum iki izahat yönünün kalkması sayılır.. Bunlar ondan kalkar ki, zatı bekasına göre münferid kalsın..

Onun oluşu bir öncelik taşır.. Aklın, bu evveliyet izafeti durumunu kavraması için:

— Ezel..

Adı verilmiştir.. Halbuki, akıl yolu ile bulunan evveliyetten önce de varlığı vardı ve ezel idi..

Sonra.. yüce Hak'tan sonluk izafetinin kalkması için ise:

— EBED..

İsmi ile söylenmiştir.. Halbuki, onun bekası için, son olmama durumu, aklen bulunduktan sonradır ki: EBED durumu başlar.. Bekası da belli olur..

Yani: Bekasının devam edeceği anlaşılır..

NETİCE: Her ikisi de; yani: EBED ve ezel durumunu anlatmak istiyorum.. Allah'ın iki vasfıdır.. Bunları, zamana bağlı izafet ortaya çıkarmıştır..

Ta ki: Bu yoldan onun gerekli varlığı akıl yolu ile biline..

Yoksa: Ne EBED.. Ne de ezel..

Ancak, Allah vardır; onunla ikili bir şey yoktur..

Onun ezelinden başka bir vakit de yoktur.. Onun bu ezeli ise: EBED'dir..

İşbu EBED ise.. onun vücud hükmüdür..

Bu hükümdeyse.. ona zaman yürümez.. Zaman hükmü kesilir.. Hem de, onun bekasına kadar uzayıp gitmeden..

Onun bekası ise.. kendisine gelmeden, zamanı keser..

İşbu kesimin adı:

— EBED..

Olmuştur..

30. BÖLÜM

K I D E M

KIDEM: Zata bağlı bir gerekli olmak, olma hükmünden ibarettir..

Zata bağlı ve gerekli olma hükmü ise: Hak için kadim isimini izhar eden manadır..

*
* *

Yukarıda özet olarak, anlatılan manayı şu yoldan daha iyi kavrayabiliriz.. Şöyleki:

Bir kimsenin varlık hükmü, zatına gerekli olursa.. onun geçmişinde bir yokluk olmaz..

Bir kimsenin ki, geçmişinde yokluk olmamıştır; onun kadim olması lâzım gelir..

Evet.. durum, hükmen böyledir.. Yüce Allah'ın durumu da budur..

Yoksa o: Başka manada alınan KIDEM durumundan yana yücedir..

Kaldı ki: Başka manada alınacak KIDEM, kendisi ile isim alan üzerine uzayan zaman aşamından ibarettir..

Halbuki yüce Hak, böyle bir halden yana yüceliğe sahiptir..

.. Ve yüce Hakkın KIDEM'i, zata bağlı, vacib varlığına lâzım bir hükümdür..

Yoksa.. sübhan olan yüce Hak ile halkı arasında bir zaman yoktur.. Derlenen bir vakit de yoktur..

*
* *

Durum özet olarak şudur: Yüce Allah'ın varlık hükmü, mahlukatın varlığından öncedir..

— K I D E M..

İsmini de bu durumu ile almıştır..

Mahlukun yeniliği, kendisini icad edecek bir mucide ihtiyacı dolayısı ile, Hakka karşı düşkünlüğü ona:

— Hüdus..

İsmini doğurmuştur..

Bu hüdus için, ikinci bir mana olsa dahi o:

— Anılmayan bir şey iken, vücudunun meydana gelmesi.. zuhuru..

Şeklinde olabilir..

Mahluk her nekadar Allah'ın ilminde mevcud ise de, bu varlığında dahi, muhdestir.. Çünkü, kendisini yaratacak bir yaratıcıya ihtiyacı vardır..

İşbu sebeple mahluka:

— Kadim..

İsmini vermek sağlam bir iş olmaz..

Her nekadar o: İlm-i ilâhîde var idiyse de; yani; Meydana çıkmadan önce.. onun hükmü: Başkasının varlığı ile var olmaktır..

Böyle olunca: Onun varlık düzeni, Hakkın varlığı üzerine yapılmıştır..

İşte.. hüdüsun manası budur..

Ancak, anlatılan mana nazara alınınca ve bu mana yönünden bakılınca: İlm-i ilâhîdeki ayan-ı sabite dahi muhdestir; kadim değildir..

*
* *

Yukarıda anlatılanlar arasında, özellikle: Ayan-ı sabite meselesi önemlidir.. İmamlarımız, bu manada yanılmıştır..

Onlardan birinin kelamı dahi yoktur ki: Ayan-ı sabite için sözde kıdem hükmü vermiş olmasın..

Ayan-ı sabitenin kıdemi: Ancak ikinci bir yönden ikinci bir itibara göre olur..

.. Ve ben sana bunun izahını şimdi yapacağım..

— İlm-i ilâhî kadim olduğuna göre..

Deyip kalalım ve bunun biraz izahını yaparak anlatalım.. Şöyleki:

İlm-i ilâhînin kıdemine hükm olunmuştur.. Çünkü o, zata bağlı ve ona gerekli olan şeyler arasındadır..

Yani: Sıfatıdır.· Onun sıfatı ise.. zatına bağlıdır..

Bu bağlılık ise.. zatına yakınsa, ilâhî hükümler gibi layık bir şekilde olur..

Sonra, ilme:

— İlim..

Adının verilmesi için, malum yönünün bulunması lâzımdır..

Akşi halde: Ne ilim olur; ne de malum.. ikisinin varlığı da muhal olur..

Tıpkı: Âlimin olmayışı sonunda; ilmin de, malumun da olmayacağı gibi..

İşte.. ancak anlatılan yoldandır ki: Malumat, ki bunun adı:

— Ayan-ı sabite..

Olmaktadır.. İlimle KIDEM hükmüne katılmış olur..

Şimdi, durum anlatıldığı gibi olunca:

a) Yüce Hakkın malumatı, kendisi için kadimdir..

b) O malumat, kendileri için, kendi durumlarında hadistir..

Bu manada, halk: Hakka katıldı.. Ama hükmî bir katılma ile..

Çünkü: Halkın Hakka dönüşü:

a) Emir yönünden bakılınca aynîdir..

b) Zat cihetinden bakılınca da, hükmîdir..

Yukarıda anlattıklarımızı, ancak:

— Tam kemali bulmuş zatlar..

Vasfını alan büyükler anlarlar..

Çünkü, ilâhî zevklerin bu çeşidini:

— Muhakkikin..

Vasfı ile söylenenlere yakıştırmak gerekir.. Bunların dışında kalan irfan sahiplerine değil..

Anlatmaya devam edelim..

Ve.. şu yoldan gidelim:

a) Mahlukat için KIDEM hükmî bir emir;

b) Mahlukat için hüdus aynî bir emir;

Olduğuna göre: Bizim için KIDEM, mahlukatın ondan hakkı kadardır.. Kendi durumlarına göre ve ona bağlantıları kadar..

Bu ise.. ancak, ilm-i ilâhînin onlara bağlantısı kadardır..

Bu manayı anla..

*
* *

Yüce Hakkın KIDEM'i: Hükmî bir emirdir; zatîdir ve kendisi için gereklidir..

Halkın hüdusu: Hükmî bir emirdir; zatîdir ve mahlukat için gereklidir..

Şimdi mahlukatın hüviyeti yönünden bakılınca:

— Onlara Hak'tır..

Denmez.. Ancak, hükmen böyle denebilir.. O da, yüce Hakka delâlet ettikleri için..

Yoksa.. yüce Hak, kendi varlığında; münezzehtir.. Özellikle, zatı cihetinden ona bir şeyin katılmasından yana..

Ona katılmaları ancak, hüküm cihetinden olur..

Bu katılma her nekadar keşif sahibine göre: Zatî bir katılma, gibi görünürse de, bu ancak o keşif sahibinin kabiliyetine göredir.. Hiç bir şekilde iş: Allah'ın kendinden ve kendisi için bildiği üzere olmaz..

Kaldı ki: Şer'î ahkâmı anlatan diller; açık bir şekilde Yüce Hakkın tekliğini zatına layık bir şekilde anlattı..

Hele bu şer'î ahkâm: İşin hakikatı üzerine kurulmuştur..

Bazı şeyleri bilen; bazılarını da kaçıran ve hakikatler hakikatına karşı bir irfana sahib olmayanın sandığı gibi değildir..

Durumu anlatılan der ki:

— Şeriat dış kabuktan ibarettir..

Ama bilmez ki o: İşin özünü de, kabuğunu da camidir..

Neyse.. geçelim..

*
* *

Resulüllah S.A. kendisine tevdi edilen emaneti yerine verdi..

Durmadan ümmetine nasihat etti..

Üzerine dikkati çekmediği hidayet yolu bırakmadı..
Yoluna göstermediği marifet kalmadı..
O nekadar güzel emin ve kâmil bir zattır..
Ve.. nekadar güzel Allah'ı bilip âmil olan zattır..
İşte.. şeriatı getiren zat, böyle bir zattır..

NETİCE: KIDEM, vacib'ül-vücud olanın zatı için hükmî bir iştir..

KIDEM ile ezel arasındaki mana farkını şöyle anlatabiliriz..

a) Ezel: Yüce Allah için makul yönlü bir öncelikten ibarettir..

b) KIDEM, yüce Allah'ın geçmişinde bir adem durumunun olmayışından ibarettir..

Ezel şu manayı ifade eder:

— Onun geçmişinde bir yokluk yoktur.. Yani: Kendi özünde, eşyadan evvel oluşuyla..

Durum anlatıldığı gibi olunca: KIDEM ve ezel aynı manaya gelmez..

KIDEM, onun ismidir vacib vücuduna verilen;
Bu gereklidir, yaratıcılığına hükmedilen..

Süre itibar etme, KIDEM-i ilâhı babında;
Bir de aklen bilinen zamanlar ki, peş peşe gelen..

Şanına yaraştığından bağla ona ol KIDEM'i;
Sebebi: Bir hüküm olduğundan vacip zattan gelen..

KIDEM'de mana: Zatî varlığı değildir geçilmiş;
Ne yoklukla ne de yol alırken önü kesilen..

Belki, zatında zenginliğinin icabı olarak;
Kadim ismini aldı, bir hükümle âdet edilen..

31 BÖLÜM

ALLAH'IN GÜNLERİ

Yüce Hakkın GÜNLERİ: tecellileridir.. Kemalat çeşidinden zatının gerektirdiği şekilde zuhurudur..

*

Sübhan olan yüce Allah'ın tecellilerinden her tecelli: İlâhî bir hükümdür..

Ve.. o ilâhî hüküm anlatılırken:

— Şe'n..

Tabiri kullanılır..

***

İşbu hüküm icabı, bu vücudda, anlatılan tecelliye layık bir eser vardır..

Bu vücudun muhtelif olması ki:

— Her zaman değişmekte olduğunu..

Söylemek istiyorum..

Evet.. işte bu muhtelif olmak ve değişmek: Anlatılan şe'n, durumunun eseridir..

Bu değişmeyi de: Bu vücudun değişmesi üzerine hükmünü yürüten, tecelli gerektirmiştir..

Anlatılan hal; yani: Değişme işi, şu âyet-i kerimenin ifade ettiği manadır:

— **«O, her GÜN bir şe'n alır..»** (55/29)

***

Üstte anlatılan âyet-i kerime için ikinci bir mana olduğunu da bilesin..

İşbu ikinci mana ise: Yüce Hakka gider..

Şu sıralamaya dikkat et:

Anlatılan tecelli için nasıl bir şe'n durumu varsa..

Ve.. o şe'n için bu sonradan yaratılan varlıkta bir eser varsa..

Tıpkı: Bu anlatılanlar gibi, yine başta anlatılan tecelli için iktiza eden bir durum vardır..

İşbu iktiza eden durum ise.. yüce Hakkın kendisinde ve zatı yönünden bir çeşitlenmedir..

Yüce ve sübhan olan Hak; kendi özünde bir tağayyür, yani: Başkalaşma kabul etmese bile: Her tecellide onun için bir başkalaşma vardır..

İşbu tagayyür ise.. suretlerde:

— Suretlerde tahavvül.. Yani: Halden hale geçmek..

Şeklinde anlatılır..

**

Hak için tagayyür olmaması: Zatî bir hükümdür..

Tecellilerdeki çeşitlenme ise: Halk için, varlık için, emre bağlı bir iştir.. aynîdir..

Böyle olunca Hak: Tagayyürü olmadan tagayyür eder..

Üstteki cümleyı:

— Özünde çeşitlenme olmadan çeşitlenir..

Manasına almak gerekir.. Bunu daha açalım:

— Yüce Hakkın kemalinin iktizası olarak, kendi özünde bir hallenme olmadığı halde, görülen suretlerde, halden hale geçer..

Diyelim..

Bütün bu manalar gösteriyor ki: Yüce Hak, olduğu hal üzeredir.. Bulunduğu durumda bir başka şekil alması yolu kapalıdır..

Allah-ü Taâlâ, bu gibi bir başkalaşmadan yana yücedir.. Tam bir üstünlüğe sahiptir..

İşte.. bütün anlatılanlar, yukarıda da geçen:

— «O, her GÜN bir şe'n alır.. (55/29)

Manasına aldığımız cümlenin sırrıdır.. gizli manasıdır..

*
**

Yukarıda anlatılan manada biraz daha derine inilecektir.

Bilip anlamaya çalış..

Sübhan olan yüce Hakı Kula tecelli eylediği zaman; bu tecelli için, Hakka bağlamak suretiyle:

— İlâhî şe'n..

Adı verilir..

.. Ve bu tecelli kula bağlandığı zaman ise:

— Hal..

Adını alır..

İşbu tecellinin hâkimi çoğunlukla:

a) Allah-ü Taâlâ'nın isimlerinden biridir..

b) Allah-ü Taâlâ'nın sıfatlarından bir sıfattır..

O tecelliye bu iki şeyden biri mutlaka hâkimdir.. Başka olamaz..

Şayet o tecelli elimizde bulunan bildiğimiz ilâhî isim veya sıfatlardan biri ile değilse.. o zaman: O velî zata gelen tecelli isminin durumu: Yüce Hakkın kendi özüne tecelli eylediği isim durumunu alır..

Bu ise.. Resulüllah S.A. efendimizin şu halindeki manadır:

— «Ki O: kıyamet günü, kendisini öyle övmelerle övecektir ki: Daha önce, hiç kimse onlarla övmemiştir..»

Aynı manayı, Resulüllah S.A. efendimizin şu münacaatında da bulabiliriz:

— «Allahım, sana olan duamı, dileğimi: Özüne isim olarak verdiğin her isimle; katında gaybi ilminde özüne tahsis ettiğin her isimle arz ederim..»

Burada, iki şekilde isim anlatıldı:

a) Allah'ın özüne isim olarak verdiği isimler..

b) Gayb ilminde, zatına tahsis ettiği isimler..

a) Bendinde anlatılan isimler, kullarına anlattığı isimlerdir..

b) Bendinde anlatılan isimler ise.. kullarına tecelli eylediği hallere ait isimlerdir..

Bu isimler ise.. kendisine tecelli edilenin gizliliğinde saklıdır.. Oraya tahsis edilmiştir..

Yukarıda geçen münacaatta:

— «Sana duam, sana dileğim..»

Cümlesindeki mana ise.. bu ikinci şekilde anlatılan tecellinin edebi ile harekettir..

Bu, öyle bir manadır ki: Ancak, bir müşahede zevkine eren bilir.. Başkası bilemez..

Zira akıl: Düşünce yolundan ona varamaz; anlamaz..

Meğer ki bir iman sahibi ola.. Bu iman ise.. aklı aparan ve kilidi açan bir iman ola..

Buraya kadar takdim edilen yazılandan da anlaşılıyor ki; başta arz edilen âyet-i kerime ile geçen:

— «GÜN.» (55/29)

İlâhî tecelli manasınadır..

Çünkü, onun üzerine, yaratılan bir zamanın yürümesi muhaldir..

Aynı manayı, şu âyet-i kerimeye baktığın zaman da anlarsın:

— **«Onlar, Allah'ın günlerini ummuyorlardı..»** (45/19)

Bunun açık tefsiri:

— Kendilerine Allah'ın tecellilerini ummayan kimseler..

Şeklindedir..

Çünkü onlar, Allah'ın varlığını inkâr ediyorlar.. Ona inanmıyorlar..

Haliyle, bir kimse, bir şeyi inkâr eder ve:

— Yok olduğunu..

Söylerse.. Haliyle, onun kendisine zuhurunu umup beklemez..

Bunların dışında bir başka zümre vardır ki, şu âyet-i kerime ile kendilerine işaret edilmiştir:

— **«Allah'ın likasını uman..»** (39/5) (1)

---

(1) Bu âyet-i kerime, tercümemizi esas aldığımız eserde şöyle geçmiştir:

— Allah'ın liksanı ummayanlar..

Abdülaziz Mecdi efendi de tercümesinde aynı şekilde almıştır.. Halbuki yaptığımız incelemelerde, böyle bir ayet yoktur.. Gerek cümle kuruluşu, gerekse, mananın gelişi, bizim aldığımız âyetin manasına uygundur..

Bu zümre için Allah'ın likası: Kendilerine tecellisi ve Allah'ın yakınlığıdır..

Bu, ister dünyada olsun; isterse âhirette.. tecelli ve yakınlık durumunu anlatan lika hali değişmez.. Onu ummak da değişmez..

Bu manayı anla..

Allah.. Hak söyler..
Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

32. BÖLÜM

SALSALA-İ CERES

SALSALA-İ CERES: Çeşitli manalara gelir.. Burada onun için verilecek mana:

— Yankı yapan ürpertici ses:

Olabilir.. Zâhirî manası, budur.. Esas manasını aşağıda dinleyeceğiz..

Yani: Burada kasd edilen manayı..

SALSALA-İ CERES:

— Kadiriyet sıfatının, şiddetli tarafından inkişafı..

Manasınadır..

Bu çeşit tecelli, azamet sıfatından bir tecelli yolu ile gelir..

Bu ise.. Kahiriyet sıfatının heybet yönüyle meydana çıkması sayılır..

Şimdi, anlatılan halin kulda oluşuna geçelim..

Kul, kadiriyet sıfatının hakikatı ile tahakkuk etmeye başladığı zaman; İlk hallerinde kendisine bu:

— SALSALA-İ CERES..

Tabir edilen durum açılır..

İşte.. o zaman: Kendisini azamet kuvveti ile kahrı altına alan bir iş bulur..

Bu müşahade, kalblerin azamet huzuruna girme teşebbüslerini rine çarpmasının sonucudur..

Zâhirde bunun tabiri:

— SALSALA-İ CERES..

Olup, şiddetli yankılar yapar..

Bu hal içinde, gürültülü bir ses duyar.. Bu ses: Hakikatlerin birbiönler..

Böyle olması: Oraya girmek isteyenlere karşı güçlü bir kahra sahip oluşu icabıdır..

İlâhî mertebe ile, kulların kalbi arasında gerilen en büyük perde budur..

İlâhî mertebelerin inkişafı, ancak bu; SALSAL-İ CERES'i duyduktan sonra olur..

Başka yolu yoktur..

Ben bu sesı, geceleyin, yüce semalara götürüldüğüm zaman duydum..

O üstün makama, o güzel manzaraya vardığım zaman, o mahallin heybetinden şöyle bir kimse oldum.. Azalarım çözülmüş, terkibim dağılmış, vücut parçalarım erimişti.. Kemiklerim de dağılmıştı..

..Ve ben, o anda: Heybetinden, dağları sarsan: SALSALA-İ CERES'ten başka bir şey duymuyordum. İnsan ve cin tayfası, onun izzeti önünde çökmüştü..

Ancak, nurdan bulutları görüyordum.. Onlar, ateşten yağmurları, sağnak halinde yağdırıyorlardı..

Bu hal ile, zat denizinden gelen; birbiri üzerine zulmetler içindeydim..

Semanın varlığı kalmamıştı.. Onun altında yer de yoktu..

Durgun dağlar yürütülmüştü..

Gördüm ki:

— «Yer çıplak bir çöl gibi.. Oradakilerin hepsini topladık; onlardan hiç birini unutup bırakmadık..»

Hepsi Rabbına saf saf, arz olundular..» (18/47-48)

Onların bu durumu, hiç değişmez ki.. ezelden ebede kadar böyledir..

Bu hal içinde dedim ki;

— Semaya n'oldu?..

Dendi ki:

— **«Yarıldı.. Rabbını dinledi; boyun eğdi..»** (84/1-2)
Dedim ki:
— Yere n'olmuş?..
Dendi ki:
— **«Yer uzatıldı.. İçindekini attı; bomboş kaldı..»** (84/3-4)
Dedim ki:
— Güneşe n'oldu?..
Dendi ki:

— «Güneş dürüldü..
Yıldızlar düşürüldü..
Dağlar yürütüldü..
Bulutlar yağmursuz kaldı..
Vahşî hayvanlar, bir araya getirildi..
Deniz ateşe verildi..
Ruhlar birleşti..
Diri gönülen kızdan soruldu:
— Hangi suçtan öldürüldü?..
Sayfalar açılıp yayıldı..
Sema koparıldı..
Cehennem kızdırıldı..
Cennet yaklaştırıldı..» (81/1-13)
Dedim ki:
— Bana n'oldu?..
Celâlim söyledi:
— **«Nefis hazırladığını bildi..»** (81/14)

Bu gördüklerim, küçük kıyametti. Hak bana, büyük kıyamete bir misal olsun diye gösterdi..

Rabbımdan bir beyan almış olayım ve bana katılacaklara hidayet edeyim..

Bu arada bir başka hal oldu?..
Tetkik sorucusu, tahkik tercümanına bazı şeyler sordu..
Cehlin sözü olmayan bir halet içinde onları anladım..

— Sıfattan, zattan, ilâhî makamdan..
Diyerek sormuştu.. Ki bu makam-ı ilâhî buranın tam hakkını veren makamdır..
Sonra..
— İnsandan..
Sordu.. ayrıca onun, yani; insanın:
— Ne suretle Kur'an olduğunu..
Sordu..
— Celâl ve ikram sahibi zatın katındaki emr-i hitam olma şekli nasıldır?..
Dedi..
O hakikat tercümanı, bunları dinledi; sonra güldü..

Daha sonra, şu ibareleri gösterdi.. Onlardaki yemine işaret edip dikkatı üzerine çekti:

— «Yemin olsun; gelip ışık verene..
Akıp akıp yuvarlarına dönenlere..
Karanlığa dalan geceye..
Açıldığı zaman sabaha..
Elbette bu: Kerim Rasulün sözüdür..

Arşın sahibi katında onun itibarı vardır.. Kendisine itaat olunur.. Orada emindir..» (81/15-21)

Bunları ben de dinleyip anladım.. Anlatanın da alnından öptüm.. İşaret ettiği manaları şu şiirde topladım:

Vuslat için bir hal var;
— Mübah..
Diyemem ona;

Ama, ne sanarsan san, iş çekilir her yana..

Seven de sevgilisi de, halvetin evcinde;
Mülk, maliki dahi asker topludur yan yana..

Yakınlık gelini mertebeyi dahi aşmış;
Celâl cemalden parlar cila almışcasına.

Ufuk dönüyor, bulutlar yağmur yağdırıyor;
Gök çok gürlüyor, şimşek çakıyor yana yana..

Deniz dalgalarında, rüzgâr dersen ganidir;
Ateş köz köz, su devam eder kaynamasına..

Sair dönen felek de, durur bir hal üzere;
Boynu eğiktir azizin izzeti namına..

33. BÖLÜM

ÜMM'ÜL-KİTAB

ÜMM'ÜL-KİTAB: Onun künhü oldu zatında;
Noktadır, ondan olur inşa sıfatında..

O hokka gibidir, harf çıkamaz üstüne;
Vücud yaprağının tertibi yargısında..

Nokta konmayan harfler işaret sayılır
Kadim sıfata bağlı şeylere zatında..

Noktalılar ibarettir olandan yana;
Şöyleki: Arız olmuştur noktalarında..

Harfler ki dizildi işte o hal içinde;
Kelâm olur, konuşur sırf mahlukatında..

*
* *

Bilesin ki..

ÜMM'ÜL-KİTAB: Zatın künhünden ibarettir..

Burada anlatılan mahiyet için; bazı yönlerine göre:

— Hakikatlerin mahiyetleri..

Denir ki; bunlara: Bir nam, bir vasıf, varlık, yokluk, Hak veya halk gibi isimlerin hiç biri mutlak olarak verilemez.

*
* *

KİTAB: Mutlak varlıktan ibarettir; onda yokluk yoktur..

*
* *

Mahiyetin aslı: ÜMM'ÜL-KİTAB'dır.. Çünkü varlık ona derc edilmiştir..

Tıpkı: Harflerin, şişe içindeki mürekkebe derc edildiği gibi..

O şişe içindeki mürekkebe: Harflere ait isimlerden, hiç bir şeyin ismi verilemez..

İsmi verilemeyen bu harfler: İster noktalı cinsinden olsun; isterse noktasız..

*
* *

Harflerin başka bir açıklaması, ayrıca, bu babda gelecektir..

*
* *

İşte.. mahiyetin künhü de, şişe içindeki mürekkeble harflere benzer..

Ona: Varlık, veya yokluk ismi verilemez..

Çünkü: Akılla bulunacak gibi değildir..

Akılla bilinmeyen bir şeyi hükme bağlamak ise.. muhaldır..

Durum, anlatıldığı gibi olunca, onun için:

— Haktır..

— Halktır..

— Gayrıdır..

— Aynıdır..

Gibi sözler edilemez.. Durumuna göre o: Bir mahiyetten ibarettir.. Tabire sığmaz.. Yani: Tarif edilemez..

Ancak.. bu anlatılanın her yönüyle zıddı olan bir durum vardır ki o: Ülûhiyettir..

Bir itibara ve bir yüze göre: Ülûhiyet, her haliyle eşyanın mahallidir.. Varlık südur ettiği mahaldir.. Vücud, orada akılladır..

İsterse akıl: Hakikatlerin mahiyetinde varlığın olmasını bilkuvve gerektirsin..

Tıpkı: Hurma ağacının tohumda var oluşunu akıl yolu ile bilkuvve kabul ettiği gibi..

Ancak, müşahede durumu: Ondan gelen varlığı, bilkuvve değil; bilfiil ondan çıkarmaktadır..

Zat-ı ilâhî iktizası için böyle..

Lâkin, mutlak icmal o hal üzeredir ki, akla şöyle demeyi hükmetmiştir:

— Varlık, hakikatlerin mahiyetinde bilkuvve vardır..

Yani: Şühudun hilafına..

Zira şühud: Mücmel olan işi, mufassal olarak anlatır..

Şu şekilde ki: Bu tafsil, icmalı üzerine baki kalır..

Ancak, bu zevke bağlı şühudî bir iştir.. Akıl onu bakış yönüyle idrâk edemez..

Ama, anlatılan mahalle vasıl olduktan sonra, eşyanın tecellisi de, kendisine gelince: Onu olduğu gibi idrâk edip kabullenir..

Bu manaları, bir başka yönüyle ele alacağız..

Şimdi sen:

— KİTAB..

Denince, bunun mutlak varlık olduğunu bilirsen, şu mana sana açılır: Kendisine, varlık veya yoklukla bir hüküm verilemeyen emir işte: ÜMM'ÜL-KİTAB'dır..

Bu ÜMM'ÜL-KİTAB ise:

— Hakikatlerin mahiyeti..

Şeklinde bir isim alandır..

Sanki KİTAB ondan doğmuştur..

Kaldı ki, KİTAB için, ancak mahiyetin künhüne ait iki yüzden biri vardır..

O iki yüzün, biri varlık; diğeri de yokluktur..

İşbu sebepledir ki: Anlatılan mahiyet, ne varlığa ne de yokluğa dair bir ibare kabul eder..

Çünkü onda sayılan bu yüzlerden hangisi olursa olsun; onun daima bir zıddı vardır.. Varlık olsa, yokluk gelir; yokluk olsa, varlık çıkar..

Yüce Hakkın, Peygamberine S.A. inzal buyurduğu kitaba gelince, bu: Mutlak varlıktan ibarettir.. Bu da: Hakikatler mahiyetinin üstte de anlatıldığı gibi bir yüzüdür..

Bu mutlak varlığa karşı, bir marifet sahibi olmak ise.. işte o kiabın ilmidir..

Bu manada, şu âyet-i kerimeleri almak yerinde olur:

— **«Hangi şey olursa olsun; onu imam-ı mübinde saydık..»** (36/12)

— **«Ne yaş, ne kuru kalmış; hepsi kitab-ı mübine alınmıştır...»** (6/59)

— **«Hangi şey olursa olsun; onu tam ayrıntıları ile anlattık..»** (17/12)

*
* *

Şimdi..

Sana:

a) ÜMM'ÜL-KİTAB; künhün mahiyeti olduğunu anlattık..

b) KİTAB ise.. mutlak varlık —vücud— olduğu açıktan belli oldu..

* *

Evet.. yukarıda anlatılanları, sana öğrettik..

Şimdi sana daha başka şeyleri öğreteceğiz.. Bu: KİTAB üzerine olacaktır..

Bilesin ki.

KİTAB:

a) Surelerden;

b) Âyetlerden;

c) Kelimelerden;

d) Harflerden ibarettir..

Önce, surelerden başlayıp anlatalım..

SÛRELER :

Zata bağlı suretlerden ibarettir.. Bu suretler ise.. kemal tecellileridir..

Her sure için: Kendisini, başka sureden ayıracak bir mana ihtiyacı vardır..

Tıpkı onun gibi: Kemal durumu alan her ilâhı suret için bir oluş şekli lâzımdır ki; o suret, diğerlerinden ayırd edilebilsin..

Bu kadar tenbih kâfi..

Eğer uzatma olmasaydı; zata bağlı suretlerden her biri için; yü-

ce Allah'ın kitabındaki surelerden her birine ayrı ayrı tenbihler yapardık..

ÂYETLER:

Hakikatlerin bir araya gelmişinden ibarettir..

Her âyet: Belli manada oluşu yönü ile, ilâhî bir cem haline delâlet eder..

İşbu ilâhî cem: Okunan âyetin mefhumundan öğrenilir..

Tıpkı: Bunun gibi, celâl ve cemal isimlerinden her isim için de bir cem lâzımdır..

Ki: İlâhî tecelli o isim yönünden bu cem içinde olur..

..Ve âyet bir cemden ibarettir.. Çünkü o: Çeşitli kelimelerden meydana gelen bir ibare olmuştur..

Cem: Burada, çeşitli eşyanın şühududur.. Hakka bağlı ilâhî bir göze..

KELİMELER :

Bu gözle görülen mahlukatın hakikatlerinden ibarettir..

— Bu şehadet âleminde taayyün eden..

Demek istiyorum..

HARFLER :

Noktalı olanlar, ilm-i ilâhîdeki ayan-ı sabiteden ibarettir..

Noktasız olanlar da, iki çeşittir:

BİRİNCİ ÇEŞİT:

Noktasız bir harftir.. Diğer harflerin bununla bağlantısı vardır; ama onun diğer harflerle bir bağlantısı yoktur..

Bu harfler, beş tanedir:

1. Elif..
2. Dal..
3. Ra..
4. Vav..

5. Lâmedir..

Bu beş harf, kemal iktizalarına işarettir.. Ki onlar da beş tanedir:

1. Zat..
2. Hayat..
3. İlim..
4. Kudret..
5. İrade..

Bu son sayılan beş şeyden ilk dördünün varlığına yol: Ancak zatla açılır..

Zatın kemal durumu ise.. ancak o dördü ile olur..

İKİNCİ ÇEŞİT:

Bunlar da, yukarıdaki harflerin dışında kalan noktasız harflerdir.. Bunlar da dokuzdur.. (1)

Bu harflerden her biri için, diğer harflerle, bağlantı vardır.. Kalan harflerin de onunla bağlantısı vardır..

Bu dokuz harf, insan-ı kâmil'e işarettir..

Çünkü o: Kâmil vasfında; ilâhî olan BEŞ vasıf ile, halka ait DÖRT vasfın beynini birleştirmiştir..

İlâhî olan BEŞ şey yukarıda sayıldı..

Halka ait olan DÖRT şey ise: DÖRT UNSUR'dur.. Ki halkıyet durumu, o DÖRT vasıftan doğar..

Sonra.. İnsan-ı Kâmil harfleri —sadece KAMİL ismi— noktasızdır..

Sebebi: Onu kendi sureti üzerine yaratmıştır..

Ancak, şunu da belirtmek icab eder ki: Mutlak olan ilâhî hakikatler, mukayyed olan insanî hakikatlerden ayrılmıştır..

Çünkü, insan: Kendisini icad eden bir mucide dayanır..

Aslında icad eden kendisi ise de: Başkasına dayanması kendisine verilen bir hükümdür..

---

(1) Bu harfler, tercümemizde esas aldığımız eserde geçmemiştir.. Ancak, bu harflerin şunlar olduğu sabittir: HA, SİN, SAD, TI, AYN; KÂF; LÂM; MİM; HE..

İşte.. anlatılan manaların icabıdır ki: Kendisi başka harflerle bağlantı kurdu.. Başka harfler de onunla bağlantı kurdu..

*
* *

Biz, bu harflerin hakikatını ve ELİF harfinden çıkışını, ELİF harfinin de, noktadan meydana geldiğini:

— EL-KEHF'Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHIM..

Adlı eserimizde anlattık.. Öğrenmek isteyen sözü geçen esere baksın..

Vacib'ül-vücud olan Hakkın hükmü: Her şey, ona muhtaç olduğu halde o hiç bir şeye muhtaç olmadan zatı ile kaim olduğu gibi.. bu kitapta yazılan noktasız harfler de aynı manaya işarettir..

Şöyleki: Bütün harflerin onlarla bağlantısı vardır; ama onların hiç bir harfle bağlantısı yoktur..

Daha önce de sayıldığı gibi o harfler: ELİF, DAL, RA, VAY, LÂMELİF'tir..

Bunların her birine, kalan harflerin bağlantısı vardır.. Ama, bunlardan hiç bir harfin diğer harflerle bağlantısı yoktur.. Bilhassa:

— LÂMELİF, iki harftir..

Denemez.. Bu manada açık bir hadis-i şerif vardır.. Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurmuştur:

— **«LÂMELİF, tek harftir..»**

*
* *

Yukarıda anlatılanları da nazara alarak bilesin ki..

HARFLER, kelimeler değildir.. Çünkü ayan-ı sabite:

— KÜN (Ol)..

Kelimesi kapsamı altına girmez..

Ancak, aynî bir icad zamanında, ayan-ı sabitenin durumuna gelince: O kelimenin çok yükseğindedir..

Böyle olunca: Onun ilmî taayyünde, tekvin ismi kendisine dahil olamaz..

Çünkü: ayan-ı sabite Hak'tır; halk değildir..
Halk:
— KÜN (Ol)..
Kelimesi kapsamına giren şeylerden ibarettir..

Böyle olunca: Anlatılan vasfa göre, ayan-ı sabite, sonradan yaratılan bir hadis olmamıştır..

Ancak, hükmî bir girişle, hadise katılmıştır.. Bu da, o hadis şeylerin durumları itibarı ile, ihtiyaçları içindir..

Bu ihtiyaç ise.. hadis varlığın kendi özünde, kadim zata dayanmasından gelen bir ihtiyaçtır..
Bunun beyanı, bu kitapta daha önce de geçti..

Şu manaya dikkat et..

— HARFLER..
Diye tabir ettiğimizi ayan-ı mevcude.. -bir bakıma ayan-ı sabite-.. ilme bağlı âleme katılmıştır..
Bu ilim ise.. âlime katılmıştır..
Bu ikinci itibara, yani: İlmin âlime katılmasına itibar edilince; ayan-ı sabite -veya ayan-ı mevcude- kadimdir..
Nitekim bunun ayrıntılı yönü KIDEM bölümünde de geçti..

Buraya kadar anlatılanlardan öğrendin ki; KİTAB: Harfleri, ayetleri ve sureleri toplamıştır..

Haliyle, bunların hakikatlerine dair yaptığımız işaret üzere..
Şunu da bil ki..
Levh: Kendisinden vücudda tayin edilen bir gerçekten ibarettir.. Haliyle bunun böyle oluşu, hükmî bir tertib üzeredir.. Hadde hesaba gelmeyen ilâhî iktizaya göre değil.. Zira, böyle sayıya gelmeyen, şeyler, levhde bulunmaz..
Bu bulunmayan şeyler: Tecelliyat ehlinin, cennet ehlinin, cehennem ehlinin ayrıntılı halleridir..

Ama bunlar, KİTAB'da bulunur..
Çünkü:

a) KİTAB, küllıdir.. umummîdir..
b) Cüz'îdir ve özeldir..

İnşaallah, bunların da ayrıca beyan yeri gelecektir..

Allah.. Hak söyler..
Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

34. BÖLÜM

K U R ' A N

KUR'AN: Hemen sade tek zattır;
Onun tekliği farzdır Hak'tır..

Zat makam, onda onun için;
Hüviyet yönunden muğlaktır..

Okur onu talebden yana;
Onu taleb farz kılınmıştır..

Okunması da onun süsü;
Süs onun, fena hali saftır..

Ama, zat cihetinden onda;
Ne bütün, ne parça kalmıştır..

Onun alınan tadı, zattan;
Isırmadan zevkte kalmıştır..

Bu tadda fehim: İşte KUR'AN;
Farz bu, üstte anlatılmıştır..

Bilesin ki..

KUR'AN: Zattan ibarettir..

Öyle bir zat ki: Tüm sıfatlar, onda erimiş; kaybolmuştur..

Ve o: Ahadiyetle, isim alan bir tecelligâhtır..

Yüce Hak KUR'AN'ı: Peygamberi Muhammed'e S.A. bu manaya göre inzal buyurdu..

Taki, onun kâinattaki müşahede makamı: Ahadiyet ola..

İnzal şu demektir:

— Yüce ahadiyetin hakikatı, en yüksek derecesi ile.. Resulüllah S.A. efendimizin cesedinde kemaliyle, zuhura gelmiştir.. En yüksek derecesinden ona inmiştir..

Onun için, iniş ve çıkış muhaldir.. Ama tabir, böyle bir deyimi gerektiriyor..

Kaldı ki, onun bir tahakkuk safhasına geçiş yolu da vardır..

Şöyleki:

Resulüllah S.A. efendimizin dış vücudu: İlâhî hakikatlerin tümü ile tahakkuk ettiği zaman..

Evet.. İşte o zaman: Görünen vücudu, vahid isminin tecelli yeri oldu..

Tıpkı: Kendi hüviyeti yani: Kimliği ile, ahadiyet sıfatının tecelligâhı, zatı ile, zatın aynı olduğu gibi..

İşbu anlatılan mana icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«KUR'AN, bana tümden bir defada nazil oldu..»**

Resulüllah S.A. efendimiz, bu cümlesi ile, şu manayı açıklamak istiyordu:

— KUR'AN'ın tümü ile, zatî, küllî ve cismanî olarak tam tahakkuk etmiştir..

İşbu mana açısından bakılınca:

— KUR'AN-I KERİM..

Diye anlatılan, bizzat Resullüllah S.A. efendimizdir..

Çünkü: O bütünü ile ona ihsan edildi..

Böyle bir ihsana nail olmak ise.. tam kereme nail olmaktır..

Ve.. o: Tam kereme de nail olmuştur.. Çünkü: Kendisinden, hiç bir şey, esirgenmemiştir. Hemen hepsi: İlâhî bir kerem olarak, zatî yoldan bolca ona yağdırılmıştır..

Bir feyz ve bir bereket olarak..

İşte.. KUR'AN-I KERİM'in manası..

KUR'AN-I HAKİM ise.. şu demektir:

— İlâhî hakikatlerin peyder pey inişi..

İşbu iniş ise.. Kulu yavaş yavaş, onlarla zatta tahakkuka doğru yükseltir..

Bu da, ilâhî hikmetin bir iktizasıdır.. Bu hikmet ise.. zatın yaptığı bir düzendir..

Tahakkuk için yol budur.. başka yoktur..

Çünkü bir kulun: Hakikatlerin tümü ile, tahakkuk etmesi, imkân cihetinden olamaz..

Hem de cesedi ile.. hem de, ilk yaratılışında..

Durum anlatıldığı gibidir.. Ama, bu da, haliyle herkesin nasibi değildir..

Lâkin: Yaratılış icabı ülühuyete tab'an meyilli olan hakikatler babında yükselme kaydeder..

Kendisine, peyder pey açılan hakikatler babında tahakkuk yoluna girer..

Ama, ilâhî bir tertib düzeninde..

Nitekim bu manaya, yüce Hak, şu âyeti ile işaret buyurmuştur:

— **«Biz onu, yani: KUR'AN'ı, peyder pey gönderdik..»** (17/106)

***

Anlatılan hüküm aynıdır.. Hem de, aynı şekildedir.. Kesilip bitmeden böyledir.. Kesilmez; sonu olmaz..

Kul, öylece terakkiye devam eder.. Yüce Hak ise.. tecellisine devam eder..

Bu, bitip tükenmeyen bir yoldur.. Her şeyi tam almak ta imkânsızdır..

Çünkü onların nihayeti yoktur.. Çünkü, yüce Hak zatında nihayetsizdir..

*

Burada, şöyle bir soru akla gelebilir:

— **«Kur'an bana tümden bir defada geldi..»**

Şeklinde buyurulan hadis-i şerifinin faydası nedir?. Hangi manayı anlatır?..

Diye sorabilirsin..

Bu soruyu iki yönden cevaplandırabiliriz..

BİRİNCİ YÖN: Hükmen böyledir..

Bunun oluş şekli ise, şöyledir:

Kâmil bir kula yüce Hak, zatı ile tecelli eylediği zaman.. müşahede ettiği şey yönüyle şu hükme sahip olur: O sonsuz zatın hükmümden ibarettir..

.. Ve kindisine, hiç bölünmeden gelmiştir.. Haliyle, onun böyle oluşu: Bulunduğu mahallin şanı icabıdır..

İKİNCİ YÖN: Kalan beşerî vasıfların tükenmesi, halkıyet rüsumunun bitip tükenmesi ciheti ile olur..

Haliyle bu durum: İlâhî hakikatlerin kemal mertebesinde zuhuru ile olur..

İşbu zuhurun izleri, cesedin bütün uzuvlarında tek tek görülür..

Üzerinde durduğumuz hadis-i şerifteki:

— **«Tümden..»**

Kelimesi:

— **«Bana..»**

Kelimesi ile ilglidir.. Ve bu ikinci yönde anlattığımıza dairdir..

Böyle olunca, şu mana çıkar:

— İlâhî hakikatlerle tahakkuk etmek suretiyle, halka bağlı bütün noksan sıfatların gitmesi..

***

KUR'AN üzerine gelen bir başka hadis-i şerif şöyledir:

— **«KUR'AN, dünya semasına bir defada kondu.. Bundan sonra, Hak: Onu, parça parça âyetler halinde bana indirdi..»**

Bu hadis-i şerifin manası şöyledir:

— KUR'AN, dünya semasına bir defada kondu..

Bu zata dayanan bir tahkik makamına işarettir..

— Parça parça âyetler halinde..

Gelmesi de, kulun zatla peyder pey tahakkuk etmesi sonunda, isimlerin ve sıfatların zuhura gelmesi sayılır..

KUR'AN-I KERİM üzerine gelen bir âyet şöyledir:

— **«Sana seb-ü Mesaniye ve KUR'AN-I AZİMİ verdik..»** (15/87)

Bu manaya göre KUR'AN: Tüm zattan ibarettir..

Burada, nüzul nazar-ı itibara alınmaz.. Bir yer meselesi de itibara alınmaz..

Böyle olunca o: Zata dayalı bir ahadiyetten ibaret kalır..

Anlatılan vasıfta zat ise: Bütün mertebeleri, sıfatları, yaratılış şekillerini, itibarları özünde toplayan mutlak bir hüviyettir.. kimliktir..

Bu mana ise:

— Sadece zat.. ama cümle kemalâtı ile..

Tabiri ile anlatılabilir..

KUR'AN için bu mana: Azamet ifadesi taşır..

İşbu mana icabıdır ki: KUR'AN için:

— **«AZİM..»** (15/87)

Lafzı arkadaş edildi..

Bu âyetle anlatılan:

— **«Seb-ü Mesani..»** (15/87)

Cümlesine gelince; şu demektir:

— Bu cesed varlığında zuhura gelen, yüce Hakkın yedi sıfatı ile tahakkuk etmesidir..

Yine KUR'AN üzerine gelen:

— **«Rahman KUR'AN öğretti..»** (55/1-2)

Âyet-i kerime ise, şu manaya işarettir:

— Bir kula, Rahman tecelli edince, o kul, kendi özünde rahmanî bir lezzet bulur.. Bu lezzet ise.. zata karışık marifeti kazandırır..

Bu yoldan da, sıfatların hakikî yüzleri ile tahakkuk etmiş olur..

Bu durumda, elbetteki: Ona KUR'AN'ı ancak Rahman öğretmiş oldu.. Böyle olmasaydı, zata vüsul nice olurdu? olamazdı.. hele RAHMAN tecellisi olmadan..

İşbu manada RAHMAN ise: İsimlerin ve sıfatların cümlesinden ibarettir..

Şu da bir gerçektir ki: Yüce Hak, isimleri ve sıfatları dışında bir başka yoldan bilinememektedir..

Anlatılan manaları anla..
Zira bu manayı ancak:
— GUREBA..
Namı ile anılan kimseler anlarlar..
Bunlar, şerefli ve kâmil kimselerdir..
Sonra onlar: Kulları arasında, Allah'ın nazargâhıdır..
Allah.. Hak söyler..
Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

35. BÖLÜM

FÜRKAN

Allah'ın sıfatları FÜRKAN;
Ve, Allah'ın zatıdır Kur'an..

Cem'in fark durumu tahkiktir;
Farkın da cem'indedir vicdan..

Sıfatların çeşitleridir;
Nam üzere iki cem olan..

Bulunur tevhid birliğinde;
Zatın hükmü sayılır FÜRKAN..

Çünkü sıfattır ayrılamaz;
Olmuştur zatı için bir şan..

⁂

Bilesin ki..
FÜRKAN: İsimlerin ve sıfatların hakikatından ibarettir..

Ama, çeşitli görüntülerinin değişik şekillerine göre..

..Ve onlar itibar edildikleri durumlarına göre; biri diğerinden ayırd edilir..

Böyle olunca: Fark, Hakkın kendi özünde olur.. Bu oluş ise.. Onun güzel isimleri ve sıfatları cihetinden gelir..

Bu durumdaysa.. değişiklik ortaya çıkar..

Meselâ:

Rahim ismi, şedid isminden başkadır..

Mün'im ismi, müntakim isminden başkadır..

Rıza sıfatı, gazab sıfatının gayrıdır..

Bu manaya, Resulüllah S.A. efendimizden rivayet edilen bir kudsî hadisle şöyle işaret edilmiştir:

— **«Rahmetim gazabımı geçti..»**

Bu manada ise.. geçen, geçilenden; fazilet itibarı ile daha öndedir, üstündür..

Bu üstünlük, isimlere has mertebelerde de kendini gösterir..

Meselâ:

Rahmaniyet mertebesi, rabbiyet mertebesinden daha üstündür..

Üluhiyet mertebesi ise.. hepsinden daha üstündür..

Böylece, isimler birbirinden ayrılmış oluyor.. Aralarındaki fark da, bu şekilde hâsıl oluyor..

.. Ve en üstün olan fazilet itibarı ile, hükmünü geçirdiği kimseden daha faziletli olduğu meydana çıkıyor..

Bu fazilet itibarı ile:

Allah ismi, rahman isminden daha faziletlidir..

Rahman ismi, rabb isminden daha faziletlidir..

Rabb ismi, melik isminden daha faziletlidir..

Kalan isimleri ve sıfatları da, bu manaya göre, kıyas edebilirsin..

***

Anlatılan isim ve sıfatlardaki, daha faziletli olma durumu: Onların gözde oluşlarına göredir.. Noksan veya fazla bir şeyin onlarda oluşu itibarı ile değildir..

İsimlerin ve sıfatların gözde oluş durumları, fazilet yönüyle, kendilerine bir üstünlük sağlamıştır..

İşbu sebepledir ki: Bir kısmı diğerine tercih edilmiştir..

Şu yollu yapılan münacaat ise.. anlatılan manaya işarettir:

— **«Cezandan muafatına sığınırım.. Dargınlığından rızana sığınırım.. Senden sana sığınırım.. Sana, tam sena edemem..»**

İşte.. zatın özündeki fark budur..

— **«Cezandan muafatına sığınırım..»**

Cümlesindeki **«muafat»** Arab edebiyatına göre müfaale babındandır..

Bu manaya göre:

— Karşılaştırma..

Manasını taşır.. İşbu karşılaşmada ise.. elbette affın üstünlüğü ceza isimlerini geçer..

Bunun içindir ki: Affa sığınarak, cezadan kaçtı.. Keza dargınlıktan da rızaya sığındı..

Kavlimiz odur ki:

— Rıza sıfatı, gazab sıfatından daha faziletlidir..

Aynı manada: Ona, zatı ile zatından sığındı..

Bu da doğrudur.. Şu yoldan ki: Fiillerde fark nasıl hâsıl oluyorsa.. aynı şekilde, sıfatlarda da olur.. Aynı şekilde, zatın vahidiyet durumunun kendisinde de böyledir..

Ancak, zatın vahidiyet cihetinde bu fark belirsiz olmaktadır.. Bu da, zatın şaşırtıcı hallerindendir.. Ki: Birbirini nakzeden iki şeyi bir araya getirir..

Meselâ: Muhal ile vacibi birleştirir..

Hatta: Akla, ibare ve nakilde muhal görünenleri de cem eder..

Ve sen: Bu işin müşahede zevkini aldıktan sonra, böyle bir birleşmenin olmasını, zatta gerekli hükümler meyanında sayarsın.

Nitekim İmam-ı Ebu Said'ül-Harraz, bu manaya işaret ederek şöyle demiştir:

— Allah'ı iki zıddın arasını birleştirmekte buldum.. bildim..

Burada bir incelik vardır.. Ki bunu: Hemen anlatmamız icabeder:

Sanmayasın ki: Yüce Allah, evvelin, âhirinin, zâhirin, batın mutlak bir cem'inden ibarettir..

Halk, Hak, faziletli oluş, faziletli olmayış, muhal, vacib, madum, mevcud ve mahdud..

Ve.. bunların dışında kalan; bilinmeyen zıdlardan doğan noksanlar ve zıdlarla..

Bütün bunları o: Zatî bir vasıfla yapar..

Onun hüviyeti ise.. bütün bunların tümünden ibarettir..

İşte.. adı geçen zatın sözünün manası budur..

Anla..
Bu manada bir irfana sahib olursan; tutun, bırakma..
Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden Allah'tır..
Dönüş onadır.. İltica makamı odur..

36. BÖLÜM

T E V R A T

Allah-ü Taâlâ, TEVRAT'ı: Musa'ya a.s. DOKUZ LEVH olarak indirdi..

Ancak, onlardan YEDİ tanesini tebliğ etmesini, kalan İKİ tanesini de tebliğ etmemesini emretti..

Zira o İKİ LEVH: İhtiva ettiği sırlar icabı; kabulü akıllara göre imkânsızdır.

Eğer Musa a.s. onları açıklayacak olsaydı; istediğini bulamayıp başa düşerdi.. Bir kişi dahi, kendisine iman etmezdi..

Kaldı ki, o İKİ LEVH: Musa'ya a.s. mahsustu; o zamane ahlinin hiç birine değil.. Haliyle kendisi hariç..

Tebliği emredilen LEVH'lerde: Evvellerin ve âhirlerin bilgileri vardı..

Ancak onlarda:

a) Muhammed'in S.A. ilmi;
b) İbrahim'in a.s. ilmi;
c) İsa'nın a.s. ilmi;
d) Muhammed'in S.A. varislerine has ilim yoktu..

Çünkü TEVRAT: Muhammed'in S.A. hususiyetlerini ve onun manevî varislerini zımnında taşımıyordu..

Bu da, İbrahim'e a.s. ve İsa'ya a.s. bir ikram için böyle olmuştu..

Bu LEVHLER mermer taşındandı..

— Musa'nın a.s. tebliği ile memur olduğu YEDİ LEVHA..

Demek istiyorum..

Diğer iki LEVH, böyle değildi.. Bunlar, nurdandı..

O YEDİ LEVH'in anlatıldığı gibi, mermer taşından olmasının bir

sonucudur ki, onların kalblerinin katılaşmasına sebeb olmuştur..

Çünkü o LEVHLER taştandı..

Bu YEDİ LEVH'in tümden ihtiva ettiği şeyler yedi çeşitti; ilâhî iktiza icabı ve LEVHLER'in adedine göre durum bundan ibaretti..

***

Şimdi, o YEDİ LEVH'i, içinde bulunanlara göre sıralayalım..

BİRİNCİ LEVH: Nur..

İKİNCİ LEVH: Hüda..

Allah-ü Taâlâ; bu iki manayı, şu âyet-i kerime ile bildirdi:

— **«TEVRAT'ı biz inzal eyledik.. Onda nur ve hidayet vardır.. Peygamberler onunla hüküm verirler..»** (5/44)

ÜÇÜNCÜ LEVH : Hikmet..

DÖRDÜNCÜ LEVH: Kuva..

BEŞİNCİ LEVH : Hüküm..

ALTINCI LEVH: Ubudiyet..

YEDİNCİ LEVH: Saadet yolunun şekavet yolundan ayırd edilip aydınlatılması.. Bir de daha uygun olanın beyanı..

İşte. Musa'nın a.s. tebliği için emir aldığı YEDİ LEVH bunlardı..

***

Musa'ya a.s. mahsus olan İKİ LAVH'e gelince, onlar da şuydu:

BİRİNCİ LEVH: Rübubiyet..

İKİNCİ LEVH; Kudret..

***

Musa'nın a.s. ümmeti içinde, kemale eren kimsenin bulunmayışı, son anlatılan İKİ LEVH'in kendilerine tebliğ edilmeyişinin sonucudur..

Tebliğ edilemezdi; çünkü: DOKUZ LEVH'in tüm tebliği için emir almamıştı..

Kendisinden sonra da, kemale eren kimse olmadı.. Kendisinin manevî varisi de olmadı..

Haliyle, Resulüllah S.A. efendimizin durumu böyle olmamıştır..

Çünkü o: Hiç bir şey bırakmayıp, bize ulaştırdı.. Tebliğ etti..

Nitekim, şu âyetler, bize bu manayı açık açık anlatır:

— **«Biz, kitabda hiç bir şeyi eksik etmedik..»** (6/38)

— **«Her şeyi onda, ayrıntıları ile açıkladık..»** (17/12)

Anlatılan manaların bir icabıdır ki: Resulüllah S.A. efendimizin milleti, milletlerin hayırlısıdır..

Getirdiği din tüm dinleri hükümsüz bırakmıştır; kaldırmıştır..

Çünkü Resulüllah S.A. efendimiz, diğerlerine gelenlerin hepsi ile gelmiştir.. Üstelik, onlara verilmeyenleri de, getirmiştir..

Onların bu noksanları icabı, dinleri kaldırılmış; kemali icabı Resulüllah S.A. efendimizin dini ise.. tamlığı ile meşhur olmuştur..

Bu mana ise.. şu âyet-i kerime ile sabittir:

— **«Bugün dininizi, size tamamladım.. Sizin için din olarak İslam'a razı oldum..»** (5/3)

Bu âyet-i kerime Resulüllah S.A. efendimizden başka hiç bir peygambere gelmemiştir..

Eğer bu âyet-i kerime bir başkasına gelseydi; peygamberlerin sonuncusu onun olması lâzımgelirdi..

Halbuki bu: Ancak, Muhammed S.A. için sağlandı..

Anlatılan âyet ona nazil olunca: Peygamberlerin sonuncusu oldu..

Niçin böyle olmasın?.. Zira o:

Ne bir hikmet bıraktı; ne de bir hidayet yolu..

Ne bir ilim bıraktı; ne de bir sır..

Bunların hemen hepsine dikkati çekti; ayıktırdı ve onlara işaret edip anlattı..

Haliyle, bu anlatma tarzı; anlatılan şeye göre değişik şekil aldı..

Nekadar açıklamak icab ediyorsa.. o kadar açıkladı..

Anlattıklarını, bazan açıktan açığa anlattı..

Bazan edebî bir üslupla anlattı..

Bazan, işaret kullandı..

Bazan, dolaylı yoldan gidip kinaye şeklinde anlattı..

Bazan, bir benzerlik dengesi kurup istiare yolunu tercih etti..

Anlatılanlardan bazılarının manası açıktı..

Bazıları da, tefsir gerektiriyordu..

Bazan da, tevilli yolu tercih etti..

Bazan, manası, çeşitli yönlere çekilecek şekilde, kapalı ifade kullandı.. Anlattıkları müteşabihattan oldu..

Bunların dışında, daha nice ifade şekli kullandı ki: Hemen hepsi de, beyanda kemal çeşitlerinden sayılır..

İşbu anlatılan durum icabıdır ki: Başkasına bir katılma hakkı kalmadı..

İşinde, tam bir istiklâl sahibi oldu..

.. Ve peygamberlerin de sonuncusu oldu..

Zira o: İhtiyaç duyulacak her şeyi getirdi..

Kendisinden sonra gelen kâmiller, artık tenbihini yapıp ayıktırmaları gereken hiç bir şey bulamadı.. Çünkü, Resulüllah S.A. efendimiz, hemen hepsini yapmıştı..

Böyle olunca: O kâmile, Resulüllah S.A. efendimize uymak kaldı..

Haliyle bu uyuş: Resulüllah S.A. efendimizin tenbih ettiği şekilde olacaktı..

.. Ve o gelen bir tabi oldu..

Böyle olunca: Yeni bir din kuran peygamberlik hükmü de kesildi..

Böylece: Muhammed S.A. peygamberlerin sonuncusu oldu..

Çünkü o, kemal vasfı ile geldi.. Ondan başka bu vasıfla gelen olmadı..

***

Eğer Musa a.s. kendisine tahsis edilen o İKİ LEVH'i tebliğ edip kavmine anlatsaydı; kendisinden sonra, İsa'nın a.s. gelmesine lüzum kalmazdı..

Çünkü: İsa a.s. o İKİ LEVH'in taşıdığı sırrı kavmine tebliğ etti.

İşbu mana icabadır ki: İsa a.s. ilk adımda, kudret ve rübubiyetle göründü..

Onun bu görünüşü: Beşikte çocuk halinde iken konuşması, gözsüzlerin gözünü açması, abraş hastalığına tutulanı iyi etmesi ve ölüleri diriltmesi idi.

Böylece: Musa'nın a.s. dinini hükümsüz bıraktı..

Çünkü: Musa'nın a.s. getirmediğini getirmiştir..

Ancak.. anlatılan sırlar çeşidinden hükümleri açıkladığı için, kavmi şaşırdı..

Gittikten sonra da, kendisine ibadet eder oldular..

— «Dediler ki:

— **Allah, üçün üçüncüsüdür..»** (5/73)

Bu üçler ise: Baba, ana ve oğul idi.

Bunlara da:

— Ekanim-i selâse..

Adını verdiler..

*

Yukarıda anlatılan mana üzerine, İsa'nın a.s. kavmi çeşitli fırkalara ayrıldılar..

Bunlardan bir kısmı:

— İsa, Allah'ın oğludur..

Dediler; ki bunlar:

— Melekiye..

Adı ile anılırlar..

Bunlardan bir kısmı da, İsa a.s. için:

— O, Allah'tır.. geldi.. İnsanoğlunu tuttu.. döndü..

Onlar, bu sözleri ile şunu anlatmak istiyorlardı:

— Âdemoğlu suretine girdi.. Sonra, kendi yüceliğine dönüp gitti..

Bu zümreye İsa a.s. kavmi arasında:

— Yaakibe..

Adı verilir..

Bunlardan bazıları da:

— Allah, şu üç şeyden ibarettir:

a) Baba.. Yani: Ruh'ül-kudüs..
b) Ana.. Yani: Meryem..
c) Oğul.. Yani: İsa a.s. peygamber..

⁂

İsa a.s kavmi saptı.. Çünkü itikad ettikleri şeylerin hiç birini, İsa a.s. getirmiş değildi..

Onların anladıkları: İsa'nın a.s. işindeki dış manadan ibaretti.. Bu ise.. onları, halen içinde bulundukları sapıklığa çekti..

Nitekim bu mana, Allah'ü Taâlâ'nın İsa'ya a.s. şu sorusundan da anlaşılır:

— **«Sen mi insanlara:**

— **Beni ve anamı Allah'tan başka iki ilâh tutun..**

Dedin?..» (5/116)

Bunun üzerine İsa a.s. anlatılan teşbih sebebi ile, tenzih yollu:

— **«Sen sübhansın..»** (5/116)

Dedi ve devam etti:

— **«Benim için hak olmayan bir şeyi söylemem olmaz..»** (5/116)

Yani: Nasıl seninle aramda bir başkalık nisbeti yapabilirim.. Ve nasıl:

— Allah'ı bırakın da bana ibadet edin..

Diyebilirim..

Halbuki sen, benim hakikatımsın; zatımsın. Ben ise, senin hakikatınım özünüm.. Seninle aramda bir gayrılık yoktur..

Böylece, İsa a.s. kavminin dediği şeyden kendisini tenzih etti..

Çünkü onlar, tenzihsiz olarak mutlak bir teşbih yoluna girmişlerdi.. İtikadları buydu..

Böyle bir şey ise.. Allah'tan reva değildi..

İsa a.s. devam etti:

— **«Eğer deseydim..»** (5/116)

Yani: İsa'lık hakikatının Allah olduğunu söylemiş isem, bunu:

— **«Sen bilirdin..»** (5/116)

Bu manada İsa a.s. şöyle söylemek istiyordu:

— Ben, bunu hiç demedim.. Ancak, tenzihle teşbih beyninin birleştirilmesini söyledim.. Birin çoklukta zuhurunu dedim..

Ama onlar, kendi anlayışlarına göre, yanıldılar.. Onlarca, anlaşılan şey ise.. benim murad ettiğim mana değildi..

Devam etti:

— **«Sen, içimdekini bilirsin..»** (5/116)

Yani: Onların itikadı, benim murad ettiğim mana mıdır? İlâhî hakikatler zuhuru babında onlara tebliğ ettiklerim arasında böyle bir şey var mıydı?.. Yok muydu.. Yoksa, benim muradım, onlarca anlaşılanın tam tersi miydi?..

Devam etti:

— **«Ben, sende olanı bilmem..»** (5/116)

Bununla İsa A.S. şöyle demek istiyordu:

— Ben, bu tebliği onlara ulaştırdım.. Ama içinde, onları saptırmak babında olanı bilemem..

Eğer bilseydim; onların sapmalarına sebep olacak bir şeyi tebliğ etmezdim..

Devam etti:

— **«Sen, gaybleri bütün inceliği ile bilensin..»** (5/116)

Ben ise.. gaybleri bilemem.. Beni mazur gör..

Devam etti:

— **«Onlara söylediğim, ancak bana emrettiğindir..»** (5/117)

Şöyle demek istiyordu:

— Seni, kendimde bulduğum kadarını söyledim..

Böylece, emri tebliğ ettim.. Onlara nasihatta bulundum.. Ta ki, onlar da kendilerinde sana çıkan yolu bulalar..

Bu yoldan, ilâhî hakikatı onlara açıkladım ki, içlerinde olan şey, kendilerine açılmış ola..

Onlara sözüm:

— **«Sizin de Rabbınız, benim de Rabbım olan Allah'a ibadet ediniz..»** (5/117)

Cümlesinde başka değildi..

Bu yoldan, hakikatı, kendime has kılmadım.. Onların tümünde, bu hakikati mutlak gösterdim.

Seni, onlara şöyle anlattım:

— Hakikî manamda nasıl Rabbımsan, onların da hakikî manalarının Rabbısın..

*

Bütün bu söylenenler anlatıyor ki: İsa'nın a.s. getirdiği ilim TEVRAT'takinden ziyade idi. Bu da: Rübubiyet ve kudret sırrı idi.

O, bu sırrı açıkladı.. Bunun için isa.. kavmi kâfir oldu..

Çünkü: Rübubiyet sırrını açmak küfürdür..

Eğer İsa a.s. bu sırrı kapasaydı; yahut onu, ibare kabukları içinde ve satırlar arasında, işaretler halinde kavmine tebliğ etseydi; kavmi, kendisinden sonra, kâfir olmazdı..

Tıpkı: Resulüllah S.A. efendimizin yaptığı gibi..

Bundan sonra da, dinin kemali babında, üluhiyet ve zat ilmine ihtiyaç kalmazdı.. Kaldı ki, bu ikisini de, Resulüllah S.A. efendimiz getirmişti..

Nitekim zat ve sıfat yönüyle bir hadis-i şerif yukarıda anlatıldı..

Allah-ü Taâlâ, peygamberine, zat ve sıfat işini, bir âyette birleştirdi..

O, âyet ise.. şudur:

— **«Onun benzeri bir şey yoktur.. Duyan ve gören odur..»** (42/11)

Bu âyetin zata ve sıfatlara ait tefsiri şöyledir:

— **«Onun benzeri bir şey yoktur..»** (42/11)

Yani: Zata taalluk eden yönünden..

— **«Duyan ve gören odur..»** (42/11)

Yani: Sıfatlara taalluk eden yönüyle..

***

Eğer İsa'nın a.s. kavmine tebliğ ettiğini, Musa da a.s. tebliğ etseydi, kavmi: Firavun'un katli işinde kendisini itham ederdi..

Firavun demişti ki:

— **«Ben sizin ala rabbınızım..»** (79/24)

Bu, bir iddia idi..

Rübubiyet sırrının ifşası ise.. ancak, Firavun'un bu iddiasını verebilirdi..

Ancak bu iş, Firavun için tahkik yollu değildi.. Bunun için de, Firavun'la dövüştü ve galip geldi..

Eğer Musa, a.s. TEVRAT'ta rübubiyet ilminden bir açıklama yapsaydı; kavmi kendisini inkâr ederdi.. Firavun'la çekiştiği için ise.. onu ayıplarlardı; itham ederlerdi..

İşbu sebepledir ki, o ilmi, gizlemekle emrolundu..

Tıpkı: Resulüllah S.A. efendimiz de, kendisinden başkasının kabul edemeyeceği bazı şeyleri gizlemekle emr'olunduğu gibi..

Bunu, kendisine istinaden rivayet edilen bir hadise dayanarak söylüyoruz; şöyle buyurdu:

— **«Miraca götürüldüğüm gece, bana üç ilim verildi:**

a) Bir ilim idi ki; gizlenmesi için benden söz alındı..
b) Bir ilim idi ki; tebliği arzuma bırakıldı..
c) Bir ilim idi ki, tebliği ile emr olundum..»

Gizlenmesi çin, kendisinden sö' alınan ilim: İlâhi sırlardır.. Bütün bu sırları tümden Allah-ü Taâlâ Kur'an'a yerleştirdi..

Tebliği ile emr'olunduğu ilim: Zâhir idi..

Tebliği arzusuna bırakılan ilim: Batın idi..

Şu âyet-i kerimeler, batın ilmini anlatır:

— **«Afakta ve kendi nefislerinde, âyetlerimizi onlara göstereceğiz ki: Hak olduğu açıktan kendilerine belli olsun.»** (41/53)

— **«Gökleri, yeri ve aralarında olanı: Hak olarak yarattık..»** (15/85)

— **«Yerde ve göktekilerin hepsini kendinden size ram eyledi..»** (45/13)

— «Ona ruhumdan üfledim..» (15/29)

Bu âyetlerle anlatılan manaların iki yüzü vardır:

a) Hakikat yönüne delâlet eden..

b) Şeriat yönüne delâlet eden..

Durum anlatıldığı gibi oluna, yerleşmeğe bağlı bir hal meydana çıkar.. Kimin kabiliyeti varsa, o kazanır..

Bir kimsenin, ilâhı bir anlayışı var ise.. bu tebliği alır.. Makamına ulaşır..

Anlatıldığı gibi bir anlayışa sahih olmayana gelince.. o hakikatler kendisine anlatıldığı zaman, derhal inkâr yoluna sapar..

Kendisine bu gibi hakikatlerin anlatılmamasına sebeb ise: Sapmamasını temindir.. Şekavetini de önlemektir..

***

Gizlenmesi için söz alınan ilim: Derin manalı olduğundan, tevil yollu Kur'an'a konmuştur..

Bunu da ancak, ilmin özünü bulanlar bilir.. Baş şart bu.. Bir de, ilâhı keşif yolu ile bilinir..

Bundan sonradır ki, o kimse, Kur'an'ı dinler ve onun mahallini bilir.

Yani: Allah'ın Kur'an'a yerleştirdiği ve onu gizlemesi için, Resulüllah S.A. efendimizden söz aldığı ilmi..

Allah'ü Taâlâ:

— «Onun tevilini, ancak Allah bilir..» (3/7)

Âyeti ile bu manaya işaret eder.

Haliyle, bu mana, üstteki âyetten aldığımız vakıf işaretine göre okuyanlarca verilen bir manadır..

Ve.. o ki: Özünde, o tevile muttali olur; işe onun adı:

— Allah'tır..

Bu manayı anla..

*

Beyan yolu yine, bizi açıklama koşusu çin hazırlanan meydana doğru coşturup koşturdu..

Ve.. açıklaması, hiç bir zaman akla gelmeyen açığa vuruldu..

Biz, yine yolunda olduğumuz bahse dönelim.. TEVRAT mevzuuna geçelim..

*

Bilesin ki..

TEVRAT: Sıfatlara bağlı olarak, isimlerin tecellilerinden ibarettir..

Bu ise.. Hakka has zuhur yerlerinde, yüce sübhan olan Hakkın zuhurudur..

Yüce Hak, isimlerini, sıfatları yönüne deliller halinde nasbetti..

Sıfatlarını da, zatına delil eyledi.. Haliyle, bu olanlar, zuhur yerlerinde ve halkındaki zuhurunda olmaktadır.. Bu arada, vasıta isimler ve sıfatlardır..

Zata götüren başka yol da yoktur..

*
* *

Yukarıdaki mana üzerinde biraz açılalım.. Şöyleki:

Halk bir sadelik üzere yaratılmıştır.. Böyle olunca; onun hali, ilâhî manalardan yana boş olmaktır..

Ancak onun durumu, beyaz bir kaftan gibidir.. Karşısına gelen nakış kendine işlenir..

İşbu nakışlar, isimlerdir.. Yüce Hak ise.. onlarla isim alır..

Bu isimler ise.. Hakkın sıfatlarına delâlet ederler..

Halk ise.. Hakkı o isim yolundan bildikleri sıfatlarla tanırlar.. Tanıdıktan sonra da, Hak ehli olurlar..

Hak ehli olanlar ise.. anlatılan yoldan onun zatına doğru yolu bulurlar..

Bunu bulduktan sonra onlar: İsimlere ve sıfatlara birer ayna gibi olurlar..

Onlar ki böyle oldu: İsimler onlarda zuhura gelir.. Keza, sıfatlar da..

İşbu zuhurdan sonradır ki: Nefislerini; kendilerine işlenen, zata bağlı isimlerin ve ilâhî sıfatların nakşı ile bilirler..

Bundan sonra: Allah-ü Taâlâ, zikredildiği zaman, zikredilen kendileri olur.. Bu da, nakşını aldıkları ismin bir icabı olur..

İşte.. TEVRAT'ın manası, yukarıda anlatılanlardır..

TEVRAT'ın türediği kelime kökü: Tevriyet'tir..

Tevriyet ise, lügatte şu manayıdır:

— Manayı, mefhumların en uzağına bağlamak..

Bu mana ise.. avam halka göredir.. Çünkü onlara göre, Hakkın sarih olarak; açıktan anlatılışı, itikadı bir hayaldir..

Avam halk için bundan başka ne olabilir ki?.. elbette olamaz.. Yani: anlatılan mananın dışında bir şey..

Ama, irfan sahipleri katında Hak: Kendi zatlarının hakikatıdır.. Haktan murad da, kendileridir..

Bu tür konuşmamız, TEVRAT'ta: İşaret konuşması sayılır..

Şimdi..

Musa'ya a.s. gelen YEDİ LEVH'de neler vardı?. onların açıklamasına geçelim..

Yukarıda özet olarak anlatıldı; burada tafsil yoluna gidilecektir..

BİRİNCİ LEVH: Nur..

Burada, şunu bilmen gerekir ki:

Bu levhde bulunan ilim çeşitleri, yalnız levhin aldığı o isimden ibaret olmamaktadır..

Bunda olsun; diğerinde olsun; kalan levhlerdeki ilim çeşitleri de bulunur..

Ancak, bir levh için, hangi hüküm galib ise.. onunla isim verilmektedir..

Tıpkı: Kur'an surelerinde olduğu gibi..

Bir surede, hangi iş ağır basarsa, o sureye o işin adı verilmektedir.. Halbuki o surede, hem adını aldığı ilim çeşidi vardır; hem de başkaları..

Nur levhinde, yüce Hakkın, vahidiyet ve teklik yolundan vasfı vardır.. Ama mutlak bir tenzih yolu ile.. Bir de; yüce Hakkı, halktan ayırd eden hüküm vardır..

Burada, ayrıca Hakkın rübubiyeti ve kudreti de anlatılır.. Haliyle bu anlatmada, onun güzel isimleri ve yüce sıfatları vardır..

Bütün bunlar, üstün ve tenzih yoluyla, Hakka layık bir şekilde anlatılır..

Yani:

— NUR LEVH..

Adı verilen LEVH'de..

İKİNCİ LEVH: Hüda..

Bunun içinde, Hakkın özünü anlatan ilâhî haberler vardır..

Bu, zevke dayanan bir ilimdir.. Müminlerin kalbine ilham yolu ile gelen nur suretindedir..

Çünkü: Hüda, kendi özünde ilhama bağlı bir varlığın sırrıdır.. Kulları aniden yakalar..

Bu ise.. ilâhî cezbenin nurundan ibarettir..

Öyle bir cezbe nurudur ki: İrfan sahibi, onun içinde, yüce manzaralara terakki eder.. Ama, ilâhı bir yoldan..

Yani: Allah'ın sıratı üzerine..

İşbu anlatılan durum: İnsan heykeline inen ilâhı nurun kendi mahalline ve mekânına dönüş şeklinden ibarettir..

Burada: Hüda, anlatılan nura sahib olan kimsenin, ahadiyat yolundan üstün mekâna ve en güzel seviyeye ulaşmasından ibarettir..

Ama, ne belli bir cihet, ne de belli bir yön vardır..

Bu levhde, milletlerin hallerine dair keşfin ilmi vardır.. Onlardan öncekilere ve sonrakilere dair haberler de vardır..

Ruhlar âlemi sayılan melekut ilmi de bundadır..

Ruhlar âlemine hâkim olan ceberut âleminin ilmi de bundadır..

Bu ise.. hazret-i kudüstür..

Yine bu levh de bulunan ilimler arasında: Berzah ilmi vardır.. Ayrıca, kıyamet ve kıyamet günü, mizan, hesap, cennet, cehennem anlatılır..

Yine bu levhde bulunanlar arasında, tüm muhakkilerin haberleri vardır..

Eşkâl, suret, tılsım cinsi şeylere konan sırlar ilmi de, bu levhde bulunanlar arasındadır..

İsrailoğulları, bu sırları bilmekle nice işler gördü.. Şaşırtıcı kerametleri de, yine bu esrarı bildiklerinden göstermişlerdir..

ÜÇÜNCÜ LEVH: Hikmet..

Bunda, ilmî sülûklerin şekillerini bilmek vardır.. Haliyle bu: Tecelli ve zevk yolundan olmaktadır..

Bütün bunlar, ilâhî ve kudsî makamlarda olmaktadır..

Bu olanlar arasında: Nalınları çıkarmak, tura çıkmak, ağaçla konuşmak, gecenin karanlığında ateş görmek vardır..

Bütün bunlar, ilâhî sırlar meyanında sayılır..

Bu levh: Emre amade kılmak vb. yoldan ruhanî gelişleri bilmenin aslıdır..

Anlatılan çeşitteki ilâhı hikmetler babında her şeyin iımi bu levhdedir..

Heyet, hesap, gök ilminin aslı da, bu levhde bulunanlar arasındadır..

Ağaçların ve taşların vb. şeylere ait ilmin temeli de bu levhdedir..

İsrailoğulları arasında, bu levhin ilmini bilen rahip olmaktadır..

Onların dilinde rahip:

— Allahlık olan, dünyayı bırakıp mevlâya yönelen kimse..

Demektir..

DÖRDÜNCÜ LEVH: Kuva..

İnen hikmete dair işlerin ilmi ve beşerî güçlerde bulunanların ilmi bu levhdedir..

Ki bu: Manevî zevklere dayanan ilimdir..

İsrailoğullarından bir kimsede bu ilim hâsıl olursa.. o: HİBR olmaktadır..

HİBR olmak ise.. Musa'nın a.s. manevî varisi olmak mertebesine çıkmak sayılır..

Bu levhde, remizler, işaretler, misaller çoğunluğu teşkil eder..

Hikmet-i ilâhiyenin beşerî güçlere konması sebebi ile; Hak Taâlâ onları misal yollu TEVRAT'a yerleştirdi.. bildirdi..

Nitekim aynı manada, Yahya'ya a.s. buyurduğu şu emirle dikkati çekti:

— **«Ey Yahya, kitabı kuvve ile al.. Daha çocukken, ona hikmet verdik..»** (19/13)

Görülüyor ki, bir şeyi kuvve ile almak ancak: Hikmeti bilen ve ilâhî nura yol bulan için mümkün olmaktadır..

Bunu aldıktan sonradır ki, ilâhî hikmetten yana bildiği kadar, duygulara çıkarmaktadır..

Bu iş, manevî zevke dayanan bir iştir.. Kimde bu çeşit zevk varsa.. manasını o anlar.. Başkası anlayamaz..

Kaldı ki bu: Havas zümresine ait bir iştir.. Avam için değildir..

Simya ilmi de; bu levhde bulunanlar arasındadır..

Üstün büyü şekli de, bu levhdedir.. Ki bu: Bir bakıma kerametlere benzer..

Buna:

— Üstün büyü..

Dememin sebebi, onun ilâca, bir işleme tabi tutmadan ve bir şey söylemeden oluşudur..

Bunun oluşu: Sırf insanda bulunan büyüleme gücüne dayanır.. Bu durumda, işler, büyüyü yapanın arzusuna göre olur..

Bu işte, o büyüyü yapan, hayal âleminde bulunan suretleri bu his âleminde gösterir.. El değdirilip tutulacak görülecek gibi yapar..

Bunun oluşu şu şekildedir:

Ona bakanların gözünü, kendi hayal âlemine sokar.. O hayale istediği sureti verir.. Sonra, bakanlara o sureti gösterir.. Onlar da onu, gözleri ile görürler..

O iş, hayelen olmaktadır; ama o bakanlar, bu his âleminde olduğunu sanırlar..

Bu iş tevhid yolunda, benim başıma geldi..

Bu vücutta hangi suretle olmayı istersem, o surete giriyordum.. Hangi işi yapmayı istersem, o işi yapıyordum..

Ancak, bu işin tehlikeli bir yol olduğunu bildiği .ı için bıraktım..

Onu yapıyordum; çünkü: Cenab-ı Hak bana, KÂF ile NUN arasına koyduğu gizli kudret kapısını aralamıştı..

*
* *

BEŞİNCİ LEVH: Hüküm..

Bunda, emirler ve yasaklar ilmi vardı..

Ki bunlar: İsrailoğullarına, Allah'ın farz kıldığı şeylerdi; haram olmasını istedigi işi de, haram kılmıştı..

Bu levh: Musevî yolunun anlatıldığı levhdir..

Ki Yahud, yolu bunda anlatılanlara göre kurulmuştur..

* *

ALTINCI LEVH: Ubudiyet..

Halka lâzım olan hükümler, bu levhin içindeydi..

Mesela: Zillet, iftikar, korku, huşu gibi şeyler..

Hatta bu manada Musa, a.s. kavmine şöyle demişti:

— İçinizden biri, kötülüğe karşılık kötülükle ceza verirse.. FİRAVUN'un tanrılık davasına benzer bir davaya girmiş olur..

Çünkü kulun: İddia edecek hiç bir hakkı yoktur..

Şunlar da, bu levhde, bulunanlar arasındaydı:

Tevhid sırları, teslim, tevekkül, işleri Hakka ismarlamak, rıza, korku, rağbet, zühd, Hakka dönüp başkasını bırakmak vb. şeyler..

YEDİNCİ LEVH: Saadet ve şekavet..

Bu levhde, Allah'a götüren yol anlatılmaktadır..

Daha sonra: Saadet yolu, şekavet yolundan ayırd edilip anlatılmaktadır..

Yine bu levhde bulunan cümleden olmak üzere: Saadet yolunda, diğerine nazaran daha uygun olan anlatılıyor.. Ki bu, saadet yolunda caiz olan iştir..

İşbu levhdedir ki: Musa a.s. kavmi: Dinlerinde isteyerek bazı yenilik yapmıştır.. Ki bu çıkardıkları arasında: Rühbaniyet vardır..

Bunu, kendi akıllarına göre yaptılar; Musa'nın a.s. kavline göre değil..

Allah'ın kendilerine, bu levhde; tanıdığı cevaz yoluna girerek o icadı yaptılar.. Onun da hakkından gelemediler..

Eğer o icadlarını, ilâhî bir ihbar, ilâhî bir keşif yolundan yapmış olsalardı; Allah, o işte kendilerine güç ihsan ederdi..

Ama nerede?..

Kaldı ki: Öyle bir şeyi hakkı ile yapmak, onlar için imkânsızdı.. Eğer böyle olmasaydı; Allah onlara o işi; Peygamberinin dili ile emrederdi..

Musa'nın a.s. ise.. o gibi işleri yapmalarını söylemeyişi: Onun cehli değildir.. Onlara acımasıdır..

Bir de, o hakkından gelemeyecekleri işi yapınca, ceza görecekleri endişesi idi..

Yine, bu levhde bulunanlar arasında: Beden ilmine ve dinlere ait bilgi vardır..

Bu yapraklara, TEVRAT'ta bulunanları böylece aldık..

İşbu aldıklarımız, Allah'ın bize ihsan ettiği keşif yolundan oldu.. Ama kısa anlattık..

Çünkü kasdımız, özet olarak anlatmak..

Eğer onu, başından sonuna kadar tüm alsaydık; çok uzun olurdu.. Hayli uzatmamız gerekirdi.. Bundan da, pek fayda çıkmazdı..

*
* *

NETİCE: Toplu olarak, TEVRAT bu anlatılanlardan ibarettir.. Kalanını da anlamaya çalış..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

37. BÖLÜM

Z E B U R

ZEBUR: Süryanî bir kelimedir.. Kitap manasına gelir..

Araplar, bu kelimeyi kullanmıştır..

Hatta Allah-ü Taâlâ:

— **«İşledikleri her şey, ZÜBÜR'de vardı..» (54/52)**

Buyurdu.. Ki burada: Zübür, kitaplar manasına gelir..

ZEBUR: Davud'a a.s. geldi..

Onun gelişi: Ayrıntılı âyetler halinde olmuştu.. Ancak, kendisine, Allah tarafından gelip tamama erdikten sonra, kavmine çıkardı..

Yani: Onlara, parça parça âyetler halinde değil de; toplu bir kitap olarak çıkarıp okudu..

Davud a.s. karşılık konuşma yönüyle insanların en kibarı idi.. Ahlak karekter cihetiyle de, en güzeli..

ZEBUR okuduğu zaman: Vahşî hayvanlar ve kuşlar, yanına gelir toplanır dururlardı..

Bedeni zayıf, boyu kısaydı.. Bu hali ile de çok kuvvetli idi..

Zamanında geçerli ilimlerde, çok ıttıla sahibi idi.

Bilesin ki..

Bir peygambere gelen her kitap, onda bulunan bilgiler.. gerek bu kitap gerekse bu ilimler, ancak geldiği peygamberin ilmi nisbetinde olurdu..

Bu, ilâhî bir hikmetti.. Ta ki: O peygamber, getirdiğine karşı cahil bulunmaya..

Anlatılan mana icabıdır ki: Fazilet yönüyle kitapların ayırd edilmesi, kalana bakarak, geldiği peygamberin, Allah katında ayırd edilmesine bağlıdır..

Bu sebepledir ki: Kur'an, Allah'ın peygamberlerine gönderdiği kitapların en faziletlisidir..

Çünkü: Resulüllah S.A. efendimiz, peygamberlerin en faziletlisidir..

Bu mana üzerine:

— Hepsi Allah'ın kelâmıdır.. Bazısı, bazısından daha faziletli olamaz..

Diyecek olursan, sana Resulüllah S.A. efendimizden rivayet edilen şu hadis-i şerifi söyleriz:

— **«Fatiha suresi, Kur'an âyetlerinin en faziletlisidir..»**

Bu hadis-i şerife göre: Kur'an'da fazilet yönüyle, âyetlerin bazısı bazısından üstün olunca, toplu bir mana ile: Kalan kitapların da, birbirinden üstün olmalarına bir mani yoktur..

Bilesin ki..

ZEBUR: Çoğunlukla öğütlerden ibaretti. Kalanı: Zatına layık şekilde ondaki Allah'a sena idi.

Şer'î yönden yol gösteren âyetler, bazı hususî âyetler idi..

Ancak gerek öğütler gerekse sena: İlâhî olan hakikî ilimler üzerine idi..

Onda bulunan başlıca ilim çeşitleri şunlardı:

1. Mutlak vücuda dair ilimler..
2. Yüce Hakkın halkına yaptığı tecellilere ait ilim..
3. Bir şeyi, emre hazır ve amede kılmak.. Ayrıca tedbir ilmi..
4. Mevcudat hakikatlerin iktiza ettiği ilim..
5. Kabiliyetler ve istidadlar ilmi..
6. Tabiiyet ilmi..
7. Riyazat ilmi..
8. Konuşmak ilmi..
9. Hilkat ilmi..

10. Hikmet ilmi..
11. Feraset ilmi..
Bunların dışında kalan daha başka ilimler de vardı..
Ancak, bu ilimler, işaret yollu söylenmiştir..

Açıktan söylenenler: İzharında zarar olmayan, Allah'ın sırlarından herhangi bir sırrın, açılıp yayılmasına götürmeyecek şekilde idi..

*

Davud a.s. çok ibadet ederdi..

***

İlâhî bir keşif ihsanı ile, kuş dilini bilirdi.. İlâhî bir güç sayesinde onlarla konuşurdu..

Manalardan hangisini istiyorsa.. onların kulağına ulaştırırdı..

Ama, hangi lafızla isterse..

Burada bir noktayı belirtmek icab edecek..

Anlatılan konuşma: Bu babda bir bilgisi olmayanların sandığı gibi değildir..

Böylesi: Kendinden bir kanı ile:

— Yalnız kuş dili lugatına göre konuşurdu..

Der.. Yani: Kuşlara has bir terimle..

Böyle bir kanaat doğru değildir..

O, kuşların çeşitli seslerine, göre sözlerini anlardı.. O seslerin delâlet ettiği manaları da bilirdi..

Haliyle bu: İlâhî bir keşif yoluyla olurdu..

Bu mana, Davud'un a.s. oğlu Süleyman'ın şu cümlesi ile anlaşılır:

— **«Bize kuş dilı öğretildi..» (27/16)**

Bu konuşma durumu, onlarda sürüp gitti..

Bu sebeple sanan sandı ki: Kuşların, kendilerine göre bir lügatı var; o lügatle birbirleri ile konuşurlar.. Davud'un anlayışı da o lügata dayanır.. Halbuki, böyle bir kanaat yanlıştır..

Onlardan çıkan ancak bir sestir.. Bu ses, kendilerine göre, malum bir manada çıkmaz..

Şöyle olur: Onlardan birine bir hal gelir.. Bu halin sonucu, o kuştan bir ses çıkar.. O sesi, ilâhî bir ilhamla diğer kuş anlar..

Bu anlayış ise.. onda bulunan ruhî lütuftan ileri gelir..

O kuşa bir başka hal geldiği zaman, öbür ses gibi yine bir ses çıkarır.. Aynı ses gibi de olabilir; başka türlü de..

Bunu da anlayan anlar..İster kuşlardan olsun; isterse, diğerlerinden..

Haliyle bu anlayış da, yine ilâhî bir ilhamla olur..

*

Davud a.s. sair hayvanatı da anlardı.. Onlardan bir ses çıkınca, o sesin manasını anlardı; bilirdi..

Haliyle bu: İlâhî keşfe dayanan bir ilimle olurdu..

⁂

Davud a.s. onlarla konuşmayı dilediği zaman konuşurdu..

Bu konuşma, ister Süryanî lügatı ile olsun; isterse, diğer bir dille . İsterse, hayvanata ait seslerle..

O sözü, o hayvan anlardı.. Haliyle, ilâhı bir kuvvetle.. ki o kuvveti, Allah-ü Taâlâ Davud a.s. için kelâmına kondurmuştu..

⁂

Davud a.s. ve Süleyman a.s. için Allah'ın ihsan eylediği bu kuvvet, sadece ikisinde kalmış değildir.. Sadece, onlarla bırakılmış değildir..

Zira bu: Bütün halifelere şamil olan bir iştir..

Halifelerden kasdım: Hilâfet-i Kübra'ya sahip olan halifelerdir..

Davud a.s. ve Süleyman'a a.s. has olan bu hal, bir zuhur ve bir taleb yolu ile olmuştur.. Bir bakıma peygamberliğin icabı olarak..

Halbuki, efrad ve aktabdan her biri için, bu varlık ülkesinde tasarruf vardır..

Bunlardan her biri: Gecede ve gündüzde neler olur, onu dahi bilirler; kuş dillerini bilmek bunun yanında hiç kalır..

Bu manada Şiblî rh. der ki:

— Kara karınca, kara taş üstünde, karanlık bir gecede yürür de, ben onun ayak sesini duymazsam, kendim için:

— Ben, kandırılmışım; Rabbımın mekre uğramışıyım..

Derim..

Başka bir zat ise, şöyle demiştir:

— Ben o gibi hareketleri anlamadığımı nasıl söyleyebilirim?.. Onun hareket için hazırlanışı, benim gücümle olmaktadır..

Onu hareket ettiren benim.. Nasıl onu anlamadığımı, söyleyebilirim.. Hem de, onu hareket ettiren olarak..

Bir gün. Resulüllah S.A. efendimiz, cin tayfasına mensup birini tuttu; mescidin direğine bağlamak istedi..

Sonra, Süleyman a.s. peygamberin duasını hatırlayınca, salıverdi..

O dua şuydu:

— **«Ya Rabbi, bana öyle bir mülk hibe et ki: Benden sonra, hiç kimseye uymasın..» (38/35)**

Bu vaka, gerek Süleyman peygamberin a.s. durumunu; gerekse, anlatılan işlerin olacağını ve olduğunu tasdik yollu anlatır..

Yukarıda geçen âyetle anlatılan manadan murad: O gibi işlerin. hilâfet-i kübra ile zuhuru ve onu alanlara kalmasıdır..

İşbu dua sebebi iledir ki: Ona nasib olan hal, kendisinden sonra hiç kimsede kemal üzere olmamıştır..

Haliyle bu, her şeyde değil; bizı şeylerde..

Peygamberlerde zuhura gelen bazı şeyler vardır ki, onlar evliyada da olmuştur..

Allah onlardan razı olsun..

Bilesin ki..

ZEBUR: İşarette, ef'al sıfatlarının tecellilerinden ibarettir..

TEVRAT: Yalnız, sıfat isimlerinin tecellileri cümlesinden ibarettir..

İNCİL: Yalnız, zat isimlerinin tecellilerinden ibarettir..

FÜRKAN: Mutlak olarak, cümle isimlerini ve sıfatların tecellilerinden ibarettir.. Bu tecelliler, ister zata bağlı bulunsun; isterse sıfata;

KUR'AN: Sırf zattan ibarettir..

Nitekim, KUR'AN, fürkan ve Tevrat üzerine yukarıda kelâm edilid..

Burada daha çok, ZEBUR, üzerinde durulacaktır..

*

Daha önce de anlatıldığı gibi, ZEBUR fiillere bağlı sıfatların tecellilerinden ibarettir..

Bu hali ile o: İlâhî iktidara bağlı parça fiillerin tafsilidir..

İşbu sebebeledir ki: Âleme halife oldu.. ZEBUR'da, vahiy yolu ile kendisine gelen hükümleri zuhura getirdi..

Bu mananın bir icabı olarak:

Sabit dağları yürütüyordu..

Sert çelik demiri yumuşak hale getiriyordu..

Bütün çeşitleri ile, mahlukata hükmünü geçiriyordu..

Bundan sonra, mülküne, oğlu Süleyman a.s. varis oldu..

Süleyman a.s. Davud'dan miras aldı.. Davud a.s. ise Hak'tan..

Böyle olunca: Davud a.s. daha faziletli oldu.. Çünkü ona hilâfeti Hak verdi.. Ve ona şu özel hitabı yaptı:

— «**Ey Davud, seni yerde halife eyledik.**» (38/26)

Süleyman a.s. için böyle yapmadı.. Ancak buna, talebi sonunda, kısıtlı bir yoldan verdi..

Davud a.s. böyle bir talepte bulunmadı.. Zira biliyordu ki: Hilâfet zâhir ve batın olarak, hiç kimsenin inhisarı altında olamaz.. Nitekim kendisine de, ancak zâhir yolundan verildi..

Nitekim bu manayı, Allah-ü Taâlâ'nın Süleyman a.s. için verdiği şu haberde görebilirsin..

Süleyman a.s. dedi ki:

— «Ya Rabbi, bana öyle bir mülkü hibe et ki: Benden sonra, hiç kimseye uymasın..» (38/35)

Onun bu talebine karşılık şu cevabı aldı:

— «Biz rüzgârı emrine amade kıldık.. emri ile yürüdü..» (38/36)

Görülüyor ki, Süleyman'a verilen ilâhî iktidar, burada sayılıdır..

— Ona talebini verdik..

Demiyor.. Zira böyle olması mümkün değildir.. Halktan birine bağlanması imkânsızdır..

Zira o hilâfet, ilâhî bir seçime bağlıdır..

Sebebine gelince: Ne zaman ve hangi zuhur yerinde Hak zatı ile zâhir olursa.. o zuhur yeri, Allah'ın halifesidir..

Şu âyet-i kerime, anlatılan manaya işarettir:

— «Gerçekten zikirden —Tevrattan— sonra, ZÜBÜR'a yazdık: Yere salih kullarım varis olacaklardır..» (21/105)

Burada, salihlerden murad: İlâhî verasete ehil olan kimselerdir...

Yerden murad ise.. Halka bağlı manalarla, Hakka ait tecelliler arasında munhasır kalan, bu varlığın hakikatleridir..

Şu âyet-i kerime ise.. anlatılan hakikatlere işaret eder:

— «Yerim geniştir.. Ancak bana ibadet ediniz..» (29/65)

*
* *

Bu anlatılanları dinleyip anladıktan sonra:

— Süleyman'ın a.s. duası makbuldür.. Şu itibara göre: Memleket-i Kübra, Allah'tan başka hiç kimseye uymaz.. Allah ise.. Süleyman'ın a.s. hakikatıdır.. Bu sebeple onun duası sağlamdır..

Diyecek olursan, doğrusun..

Şayet:

— Süleyman'ın a.s. duası makbul olmamıştır.

Yani: Hilâfetin kendi inhisarına verilmesi itibarına göre.. Çünkü bu hilâfet kendisinden başka: Efrada ve aktaba da verildiği sahihtir..

Diyecek olursan.. yine doğrusun..

Biz, anlatacağımızı anlattık.. Hangisini dilersen.. onu nazar-ı itibara al..

*

Davud a.s. hilâfetin sadece kendisine bırakılamayacağını biliyordu.. Onun için, böyle bir talebi yapmadı.. bıraktı..

Ama Süleyman a.s. ilâhı bir edep olarak o talebi yaptı..

İlâhî zuhur yerlerinde tek olmayı istiyordu..

Yani: Hakkı olan manevî nüfuzunu, tek başına onlara geçirmek için..

Böyle bir şeyin olması, her nekadar imkânsız ise de, talebi yerindedir.. Zira, ilâhî çember geniştir.. Varlık imkânları da bu talebe müsaittir..

Ama, hiç kimse bilemez: Yaptığı bu yollu talebi, kendisine uyar mı, yoksa uymaz mı?..

İşte.. anlatılan mana ve bu mana makamlarının icabı olarak, Allah-ü Taâlâ evliyasının halinden haber verdi..

Şöyle buyurdu:

— «Allah'ın kadrini, zatınla lâyık olacak şekilde takdir edemediler..» (6/91)

Şöyle buyurdu:

— «Sübhan Rabbın, onların yaptığı vasıftan yana yücedir.. İzzet sahibidir..» (37/180)

Bu yönden bakılınca, hilâfetin tek kişiye kalması imkânsızdır..

Bunun içindir ki, Hz. Sıddık r.a. şöyle buyurdu:

— İdrâki kavramaktan yana acizlik, idrâktir..

Resulüllah S.A. efendimiz ise, şöyle buyurdu:

— «Senin, zatını sena ettiğin gibi sana sena edemem..»

Resulüllah S.A. efendimiz, bu hadis-i şerefi ile, olması mümkün

olmayan bir şeyin talebi babında edebe büründü.. Rabbının kemali babında aczini itiraf etti..

Halbuki, Resulüllah S.A. efendimiz, Süleyman'dan a.s. daha fazla Rabbını biliyordu..

Bunu, şundan anlıyoruz ki:

Süleyman a.s. nihayeti olanı bildi; onun husulünü taleb etti..

Muhammed S.A. ise.. nihayeti olmayanı bildi; edebe büründü; kavrama imkânı olmayanı talepten geçti..

— Edebe büründü..

Demekten kasdım; şu demektir:

— O şeyin husulü babında yapacağı duayı terk edişi..

Sebebine gelince: Biliyordu ki, bu inhisarı Allah hiç kimseye yapmaz..

Çünkü o: Zatî bir özellik taşır..

Ve.. Allah-ü Taâlâ onu: Halkı dışında zatı için seçmiştir..

Hele şu iki zatın marifeti arasındaki farka bak..

Biri, Rabbını bilme babında; bir sınır bilip orada kalıyor..

Öbürü de, Rabba karşı marifet babında sınırsızdır.. Onu bilmenin sonsuzluğuna kaildir..

Bu makam icabıdır ki: Muhammedî vasıf taşıyan velîler nice şeyler söylemişlerdir..

Şeyhimiz Abdülkadir Gaylâhî r.a. şöyle buyurmuştur:

— Ey peygamberler zümresi, size bir nam verildi.. Ama bize öyle şeyler verildi ki, o size verilmedi..

Bu rivayeti, Muhiddin b. Arabî r.a. FÜTUHAT-I MEKKİYE adlı eserine almıştır.. Senedini Geylânî Hz. ne kadar götürüp, rivayeti onun dilinden nakletmiştir..

Şeyh Velî Eb'ül-Gays b. Cemil ise, şöyle demiştir:

— Biz öyle bir denize daldık ki, peygamberler onun sahilinde kaldı..

Bu sözlerin her nekadar tevil yolu varsa da, şunu söylememiz icab eder:

— Bizim mezhebimize göre: Mutlak peygamber, mutlak velîden efdaldır..

Bu kitabın belli yerinde: Nübüvvet ve velayet üzerine söz edilecektir.. Allah-ü Taâlâ dilerse..

Doğruya hidayeti nasib eden Allah'tır..

38. BÖLÜM

İ N C İ L

İNCİL: Allah tarafından İsa'ya a.s. nazil oldu..

Süryanî dili ile geldi.. ON YEDİ şivede okunurdu..

İNCİL: Baba, ana, oğul ismi ile başlıyordu..
KUR'AN: Rahman, Rahim Allah'ın adı ile.. başladığı gibi..
İsa a.s. kavmi: Baba, ana, oğul meselesini dış manada aldı..
Sandılar ki: Baba, ana, oğul işi; RUH MERYEM, İSA'dır..
İşte o zaman:
— **«Allah, üçün üçüncüsüdür..» (5/73)**
Dediler..
Ama bilmediler ki:
BABA'dan murad, ALLAH ismidir..
ANA'dan murad, ZATIN HÜKMÜDÜR.. Ki onun için:
— Hakikatlerin mahiyeti..
Tabiri kullanılır..
OGUL'dan murad: KİTAB'dır. Ki o, mutlak varlıktır..
Ve.. o kitab: Künhün mahiyetinin bir neticesidir.. bir parçasıdır..
Nitekim bu manada Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:
— **«Ana kitab onun katındadır..» (13/39)**
İşbu âyet, anlattığımız manaya işarettir..
Ve.. bu manaya dair tafsil, daha önceki yerinde de geçti..
İsa'nın a.s. şu cümlesi de, onların yanlış anladıklarını gösterdi:
— **«Onlara söylediğim ancak, bana emrettiğindir..» (51/117)**
Onun bu emrettiği ise.. İsa'nın a.s. onlara şu kelâmı tebliğidir:
— **«Sizin de Rabbınız, benim de Rabbım Allah'a ibadet ediniz..» (5/117)**

Bu kelâmı, onlara tebliğ etti ki, bilinsin: İsa a.s. İNCİL'in zâhir manasını anlamakta kusur etmemiştir..

Üstelik, beyan ve izahını fazlası ile yapmıştır.. Bu manayı onun şu sözü tasdik eder:

— **«Sizin de Rabbınız, benim de Rabbim Allah'a ibadet ediniz..»** (5/117)

Bunu onlara söylemesinin bir sebebi de: Kendisinin Rabb olduğuna dair, ana ve ruh babında yanlış görüşlerini de tashihtir..

Onların yanlış davalarını da böylece çürütüyordu..

Çünkü: Onlara gereken açıklamayı yapmıştır..

Ancak onlar: İsa'nın a.s. açıklamasına bakıp üzerinde durmadılar.. Allah kelâmı üzerine kendi görüşleri cihetine gitmeyi tercih ettiler..

***

Allah-ü Taâlâ'nın sualine cevab olarak:

— **«Onlara söylediğim, ancak bana emrettiğindir..»** (51/117)

Demesi, kavminin özrünü beyandır..

Durum böyle olunca, şu mana çıkar:

— O kelâmla elçiyi yollayan sensin..

Yani: Başında; BABA, ANA ve OĞUL olanı..

Bunu onlara tebliğ ettiğim zaman, kelâmından kendilerine zâhir olan manaya çektiler.. Onları, bunun için ayıplama.. Çünkü onlar, kelâmından anladıkları mana üzerinedirler. Böylece, onların şirki tevhid olmuştur..

Zira onlar: İlâhî ihbarla öğrendikleri işi yaptılar..

Yani: Kendilerine göre..

Böyle olunca: Onların durumu, içtihadında hata eden bir müçtehid gibidir.. Ki, kendisine içtihad ecri vardır..

Hâsılı: Böyle bir cevapla İsa a.s. kavminin Hakka karşı özrünü anlatıyordu..

Bu şekilde bir özrün beyanına ise.. Allah-ü Taâlâ'nın şu yollu sorusu sebeb olmuştur:

— **«Sen mi insanlara:**

— **Beni ve anamı, Allah'tan başka iki ilâh tutun..**

Dedin..» (5/116)

Bundan sonra, yolu aça aça sonu şu raddeye getirdi ve şöyle söyledi:

— **«Eğer onları bağışlarsan; sen, aziz hakimsin..»** (5/118)

— Onlara azab edersen, şiddetli ceza sahibisin..

Demedi.. Buna benzer bir şey de söylemedi..

Mağfireti anlattı.. Mağfireti onlara Hak'tan taleb eyledi..

Ki bu: İçinden gelen bir hükümdü..

Çünkü onlar: Hak'tan ayrılmamışlardı..

*

Bu arada, şunu da açıktan bilmek gerekir ki: Peygamberler, a.s. azaba hak kazandığını bildiği kimselerin mağfireti talebinde bulunmazlar..

Nitekim, bu mana Allah-ü Taâlâ'nın, İbrahim a.s. için anlattığı şu kelâmı okununca daha iyi anlaşılır:

— **«İbrahim'in babasına yaptığı mağrifet talebi, ona yaptığı bir vaadin sonucu idi.. Vaktaki, onun Allah'a düşman olduğunu anladı; ondan tamamen ayrıldı..»** (9/114)

Bütün peygamberlerin durumu aynı şekildedir..

Ve.. İsa'nın a.s. mağfiret talebi ise.. onların bunu hak ettiklerini bildiği içindi..

Onlar, işin hakikatında batıl iş üzere olsalar dahi, kendilerine göre, hak üzere idiler..

Onların hak üzere oluşları, itikadları yönüyle, işin bir sonucu idi.. İsterse, hakikat yönüyle, işlerinin batıl olması sonucu azaba uğrasınlar..

İşte.. İsa a.s. her iki durumu da nazara alarak şöyle dedi:

— **«Eğer azab edersen..» (5/118)**

Sonra, işi tatlıya bağlamak için, şöyle dedi:

— **«Onlar senin kullarındır..»** (5/118)

Bu son cümle ile şunu anlatıyordu:

— Sana ibadet ederler.. İnatlaşıcı da değiller.. Mevlâsız olanlardan da değiller..

Çünkü, sen şöyle buyurdun:

— **«Kâfirlerin mevlâsı yoktur..»** (47/11)

Şu da var ki, onlar: Hakikî manaya göre tahkik ehli idiler.. Zira Hak Taâlâ, İsa'nın a.s. hakikatıdır..

Meryem'in de hakikatıdır..

Ruh'ül-kudüs'ün de hakikatıdır..

İşbu durum ise.. İsa'nın a.s. söylediği:

— **«Onlar senin kullarındır..»** (9/114)

Cümlenin manasıdır..

Ancak..

Burada, bir hususa dikkatini çekmek ister; seni onların lehine şehadetten men ederim..

Zira, aynı kelâmın peşinden Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«Bu o gündür ki, doğrulara sadakatleri yararlı olur..»** (5/119)

Bu cümle, İsa'nın a.s. yerine getirilmesini taleb ettiği işe karşılık söylendi; şu manaya gelir:

— Onların, zâhir olan şekli ile, kelâmımı kendilerine göre tevil etmelerinde sadık değiller..

İşbu mananın tersine olsa dahi, faydalı durumları Rabb'larına göredir.. Başkasına göre değil..

Bize göre onlara verilen makam: Dalâlet içinde olduklarıdır..

Zâhirî durum: Bu manayadır.. Cezaya uğradıkları da bunun içindir..

Onların sonunda alacakları durum: Hak'tan yana nasiblerine göre Allah ile oluşları neyse odur..

Bu da: Onların kendilerine göre olan itikadlarıdır..

Bundan elde edilecek hakikat mikdarı ise.. içlerinde besledikleri itikaddaki doğrulukları kadardır.. Buna göre faydasını Rabbaları katında bulurlar..

Durum böyle olunca, onlar için verilecek hüküm: İlâhî rahmete kalmış olur..

Bundan sonra da İsa a.s. hakkında besledikleri itikad, kendilerine yüz gösterir..

O zaman da, kendilerine zâhir olan şudur: Anlatılan bu yönüyle, itikad ettikleri haktır.. Kendilerine olacak tecelli ise.. bu itikadları cihetinden gelir..

— Zira: Allah kulunun zannına göredir..

Deyip yine İNCİL üzerine kelâmımıza dönelim.

***

Daha önce de anlatıldığı gibi; İNCİL, zat isimlerinden ibarettir..

Yani: Zatın isimlerindeki tecellisinden..

Sözü edilen bu tecellilerden biri de: Vahidiyetteki tecellisidir..

İşbu tecelli, İsa, a.s. kavmine: İsa'da, Meryem ve Ruh'ül-Kudüs'te zâhir olmuştur..

Böyle olunca onlar: Anlatılan zuhur yerlerinin her birinde, Hakkı müşahede etmişlerdir..

Bu tecelli yönünden her nekadar haklı iseler de, gerçekten hataya düşmüş ve sapmışlardır..

Hatalı cihetleri şudur: O tecelliyi götürüp yalnız İsa, Meryem ve Ruh'ül-kudüs'e bağlamışlardır..

Sapık yönleri de şudur: Mutlak bir tecessüm ve mukayyed bir teşbihe kail olmaları..

Yani; O vahidiyet tecellisinde..

Halbuki onların kail olduğu bu mana, vahidiyet ahkâmından değildir..

Özellikle takyid babında..

İşte.. onların hataya düşüp saptıkları yer burasıdır..

Bunu anlamaya çalış..

İNCİL'e konan nizam, ancak: Melekler âlemine has lahutî iffetin bu insan âlemi varlığına konmasıdır.

Bu ise.. Hakkın halkta zuhur iktizasıdır..

Ancak, Nasara taifesi, girdikleri tecessüm ve kısıtlama yoluna dalınca.. bu halleri İNCİL'e hakikat üzere konan manaya aykırı düştü..

Durum anlatıldığı gibi olunca: İNCİL'in hakkını Muhammedîler yerine getirdiler..

Çünkü İNCİL, bütünüyle KUR'AN âyetlerinden bir âyete konmuştur..

O âyet ise.. şudur:

— **«Ona ruhumdan üfledim..» (15/29)**

Onun ruhu da ondan başkası değildir..

Bu âyet, Allah-ü Taâlâ'nın Âdem'de a.s. zuhurunun haberini verir..

Aynı mana, şu âyet-i kerime ile de, teyid edilmiştir:

— **«Afakta ve kendi nefislerinde, âyetlerimizi onlara göstereceğiz ki: Hak olduğu açıktan kendilerine belli olsun..» (41/53)**

Burada:

— **«Afak..»**

Olarak anlatılan bu âlem ve nefislerinde ki Hak'tır..

Daha sonra bu manayı, Muhammed S.A. için buyurduğu şu âyetlerde daha da açtı:

— **«Sana biat edenler, ancak Allah'a biat ederler..» (48/10)**

— **«Resule itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur..» (4/10)**

İşbu manalar icabıdır ki: Muhammed S.A. ümmeti, işin hakikatına ulaştı..

Bunun için de, Hakka bağlı varlığı, yalnız Âdeme sığdırıp bırakmadı..

Çünkü: Ayet, yalnız Âdem'i a.s tayin etmiyordu..

İşbu manadan edep alıp bildiler ki: Âdem'den murad, bu neviden insan çeşidine bağlı her ferttir..

İlâhî emre imtisalen: Hakkı, bu varlık cüzlerinin her birinde müşade yolu ile gördüler..

İşbu mana:

— **«Hak olduğu kendilerine belli olsun..»** (41/53)

Manasını taşıyan âyetin manasıdır..

Bu manada: Müslümanların durumu da böyledir..

Muhammed S.A. efendimizin durumu da aynıdır.

***

Eğer yukarıda anlatılana benzer bir âyet, İsa a.s. peygambere gelseydi; elbet onlar da bu yola hidayeti bulurlardı..

Ancak, bu olamazdı..

Çünkü: Allah-ü Taâlâ'nın inzal buyurduğu her kitab: Hidayettekilerin nasibini verdiği gibi, dalâlettekilerin nasibini de verir..

Nitekim bu mana, Kur'anda sabittir.. (Bak: Bakara suresi, âyet 26)

Bu bir gerçektir..

Zâhirî ulemanın durumunu görmez misin?..

Anlatılan iki âyetin tevilinde, nasıl da saptılar..

Ve.. onları götürmek istedikleri yöne nasıl çekip götürdüler?..

O çekip gittikleri yönde, Hak'tan yana bir yüz olsaydı, ne vardı?..

Ama, kendilerini birtakım usuller sarmıştı; onlara dalıp Allah'tan uzağa düştüler. Onu, bilmekten yana yaya kaldılar..

Hakikat ehline gelince.. o iki âyet sayesinde Hakkı buldular..

Onlarla, Hakkın marifetini elde ettiler..

NETİCE: Bunlar nasıl hidayeti buldularsa.. öbürleri de aynı şekilde dalâlete düştüler..

Allah-ü Taâlâ, getirdiği bir misal dolayısı ile, bunlar için şöyle buyurdu:

— **«Allah onunla, nicelerini hidayete; nicelerini de dalâlete iter.. Onunla dalâlete düşenler ise. ancak, fasiklerdir..»** (2/26)

Fasık: Fisk kelimesi kökünden gelir..

Araplar, bunu, bozuk yumurta için kullanırlar.. Bir yumurta, yavru çıkaramaz bir durumdaysa.. onun için:

— Bu yumurta, fısk oldu..

Derler..

Bu âyet-i kerimedeki:

— **«Fasıklar..» (2/26)**

Lafzından murad ise.. ilâhı tecelliyi kabulden yana kabiliyetlerinin bozulduğudur..

Ki onların zihninde tasavvur edilen mana:

— Allah'ın halkında zuhura gelemeyeceğidir..

Bu zuhur ise.. elbet kendi zanlarına göre olmamaktadır..

Bunun sebebi ise.. onlar, zat-ı ilâhî için hükme bağlanan bu zuhur olmama yönünü teyid eden tenzih usullerini bulup almışlardır..

Böylece: Aynı olduğu babındaki emirleri bir yana atmışlardır.. Bunun yerine hükmî yönden konan vasıfları almışlardır..

Hiç bir zaman da: Bu hükmî vasıfların, o aynı oluş için, halka ve Hakka bağlı varlık oluşu işinin, aynen bir kemal olduğunu kabul edip bilmemişlerdir..

Nitekim bu manayı, yüce Hak kendi özünden haber verirken, kitabının çeşitli yerlerinde anlatmıştır..

İşte.. onlar arasından şu âyetleri alıyoruz:

— **«Ne yana dönseniz, Allah'ın yüzü o yandadır..» (2/115)**

— **«Nefizlerinizde.. görmüyor musunuz?..» (51/21)**

— **«Gökleri, yeri ve aralarında olanı: Ancak, Hak olarak yarattık..» (15/85)**

— **«Yerde ve göktekilerin hepsini, kendinden size ram eyledi.» (45/13)**

Ayrıca, Resulüllah S.A. efendimizin:

— **«Allah kulun: Kulağıdır.. gözüdür.. elidir.. dilidir..»**

Manalarına gelecek şekilde buyurduğu hadis-i şerif de önemlidir..

Daha başka nice âyet ve hadis vardır ki, sayıya gelmez.

Bizden bu kadar.. ötesini anla..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

39. BÖLÜM

YÜCE HAKK'IN HER GECENİN SON ÜÇTE BİRİNDE DÜNYA SEMASINA NÜZULÜ

Bu manada gelen hadis-i şerif şöyledir:

— **«Allah-ü Taâlâ, her gecenin son üçte birinde; dünya semasına nüzul eyler ve sorar:**

— **Yok mu?.. yok mu?.....»**

***

Bu hadis-i şerif: Yüce Hakkın, varlık zerrelerinden her birindeki zuhuruna işarettir.

***

Bu hadis-i şerifte geçen:

— **«Gece..»**

Lafzından murad: Halka ait karanlıktır.. zulmettir..

— **«Dünya seması..»**

Cümlesinden murad: Halk vücudunun dışıdır.. zâhiridir..

— **«Son üçte biri..»**

Cümlesinden murad: O halkın hakikatıdır.

Çünkü: Varlık şeylerinden hemen her şey, üçe ayrılır:

a) Zâhir olan kısmı.. Bunun adı: Mülktür..

b) Batın olan kısmı.. Bunun adı: Melekûttur..

c) Mülkten de, melekûttan da münezzeh olan kısım.. İşbu kısım için:

— Ceberut-u ilâhî kısmı..

Diye söylenir..

İşbu kısım için hadis-i şerifte geçen işaret dili ile:

— **«Son üçte bir..»**

Tabir edilir..

***

Yukarıda, her nekadar:

— Ayrılır..

Şeklinde bir kelime geçmiş ise de; aslında ayrılma, diye bir şey yoktur..

Çünkü: Tek şey vardır..

Tek olan bir şeyin de: Ayrılması imkânsız olduğuna göre.. elbet onun için:

a) Bir zâhir düşünmen gerekecek.. Ki bu; onun görünen suretidir.. ;

b) Onun için, bir batın düşünmen gerekecek . Ki bu da; onun nefsidir.. özüdür..

c) Bir de.. onun kıyamanı sağlayan bir hakikatı olması lâzım gelir.. Ki bu da:

— **«Son üçte bir..»**

Cümlesindeki işaretten belli olur.

— **Yüce Hakkın tenezzülü..**

Manasına gelince. Bu: Onun kendi tenzih durumunu koruyarak, halkın teşbih özündeki zuhurudur..

Bu bölümün mevzuu olan hadis-i şerif için, itibar edilecek bir mana daha vardır..

Ayrı bir işaretle.. Birinci manadan daha üstün..

Şunu bilesin ki:

— **«Son üçte bir..»**

Cümlesinden murad: O ilâhı sıfattır ki; Allah kuluna, onunla tecelli eder..

Zat zuhurunun hakikatı ise.. Anlatılan sıfat tecellisinin sonlarında olur. Ne başladığı anlarda, ne ortalarında..

İşbu durum, zevke dayalı bir iştir.. Ancak. keşifle bilinir.. Bu:

— Keşifle bilinir..

Dediğim şey, anlatılan sıfat tecellilerinin sonlarında olan zatî zuhurdur..

Sıfatlarda hiç bir şey için, son yoktur.. Burada bir son görülüyorsa.. bu son, hükmîdir.. Bu ise. zat hükmüdür.. Ve:

— Sıfatlar gecesinin son üçte birinde, zat zuhur eder..
Manası çıkar..

***

Bu hadis-i şerifte:
— **«Dünya semasına..»**
Demenin manası da şudur:
— Halkının kendisini bildiği isimler âlemindeki sıfatlara..
Bu isimler ise.. dünya âlemidir.
Yüce Hakkın üstün sıfatları vardır..
Halkın ise.. ubudiyeti, yani: Kulluğu vardır..
Bu ubudiyet, denaet kökünden doğan dünyadır.. Yani: Kulların dünyası..

Yüce Allah'ın isimleri ise.. Halkın kulluk kıyamını sağlayan dünyanın semasıdır.

***

Hâsılı: Anlatılan itibarlardan çıkan sonuç, yüce Hakkın kullarına sıfatlarında zâhir olduğudur.. Bunlar, o sıfatlardır ki: Hakkı onlarla bilirler..
Bu bilgileri ise.. sıfatlar, zuhur yönleri ile bitkin hale geldikleri zaman..
Yukarıdaki cümlenin daha açık manası şudud:
— Onlar, sıfat zuhuru kemale ermeden evvel, sıfatla olurlar.. Yüce Hakkın zatı ile değil..

Sıfat ki: Zuhur yönü ile bitkin hale gelir.. İşte. o zaman, yüce Hakkın zatı ile olurlar; sıfatı ile değil..
Bu manayı anla..

***

Bu hadis-i şerifte sır yollu bir başka manaya işaret vardır..
Bu mana ise.. kemal bulmuş zatlar içindir..
Bu manayı şöyle anlatabiliriz..
Bilesin ki:
— **«Gece.»**
Lafzından murad, ilâhî zattır..

— **«Son üçte bir..»**

Cümlesinden murad ise.. zata geçiren marifetin kemal durumudur..

Biraz daha açılalım..

Yüce Hak için elde edilen marifet, iki yoldan elde edilir:

a) Bir marifet var ki, kemali ile kavranır.

b) Bir marifet var ki, kemali ile kavranması yolu kapalıdır..

— Zata geçiren marifetin durumu..

Sözümden murad:

—**«Son üçte bir..»**

Cümlesidir..

Bu manayı biraz daha açalım..

Bir velînin Allah'a marifet babında üç marifeti vardır; onları şu şekilde sıraya koyabiliriz:

BİRİNCİ MARİFET: Bu şu hadis-i şerifin manasıdır:

— **«Bir kimse ki, nefsini bildi; gerçekten Rabbını bilen o oldu.»**

Bunun beyanı daha önce de geçti..

İKİNCİ MARİFET: Ülâhiyet marifetidir.. Bu ise.. sıfatların cemal yönü ile, zatı bilmeye bağlıdır..

İşbu marifet hali: Nefsi bilmeye bağlı, Rabbın marifeti elde edildikten sonra başlar..

ÜÇÜNCÜ MARİFET: Ki bu, ilâhı bir zevktir..

Bu zevk, kulun varlığına sirayet eder. O marifeti, o kul için hakkı olan âlemde gaybından şehuditine getirir..

Yani: O kulun cesedinde rübubiyet eserleri zuhur etmeye başlar..

Bundan sonra:

Onun elinde kudret olur..

Diline tekvin gelir.. Yani:

— Ol..

Emrini yerine getirmek..

Ayağına yürüme gücü verilir.

Gözüne kapalı olan hiç bir şey olmaz..

Kulağı: Bu varlıkta konuşanın her sözünü duyar..

Burada anlatılan mana, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifine işarettir:

— **«..Hatta onun kulağı olurum; onunla duyar.. Gözü olurum; onunla görür..»**

İşte.. kendisi batın olduğu halde, Hak onun zahiri olur..

Buraya kadar anlatılanlardan hâsıl olan mana şudur:

Rabbın nüzulünden murad: Rübubiyet iktizası olan, eserleri cihetinden sıfatların zuhurudur..

Dünya semasından murad: Velînin zâhir olan cismidir..

Son üçte birden murad: Kulun varlığına sirayet eden ilâhî marifet zevkidir.. Ki kulun, kendi fani varlığından geçmesi, tam varlığı bulması o zata ve marifete dayanır..

İşte.. bundan sonradır ki o: Hakkı ile hakikatı bulur..

Her geceden murad: Zata bağlı her zuhurun, ilâhî vasıf alan her velîye geleceğidir..

Bu manaları anla..

İşaret ettiğimiz manaları, bu hadis-i şerifin dış manasından çıkarmaya kalkışma..

Bu hadis-i şerif üzerine, yaptığımız tenbihle tahakkuk etmeye bak..

Amma, hiç de bu hadis-i şerifin dış manasını bırakma..

Çünkü: Resulüllah S.A. efendimizin kelâmı, sonsuz sırları kapsamına alır..

Kaldı ki, onun kelâmının hem zâhiri, hem de batını vardır..

Sonra.. her zâhirin bir batını, her batının da bir zâhiri vardır. taa.. kendi zatına kadar..

Bu manaya işaret olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdular:

— **«Kur'an'ın iç içe yedi batın manası vardır..»**

Onun kelâmı ise.. Allah kelâmının bir şerhidir.

Çünkü onun için şöyle buyuruldu:

— **«O, boştan konuşmaz; konuşluğu kendisine gelen vahiydir ancak..» (53/3-4)**

Allah-ü Taâlâ'dan ona: Salât, selâm, şeref, büyüklük, yücelik ve kerem dileriz..

40. BÖLÜM

FATİHA-İ KİTAB

Bilesin ki..

FATİHA-İ KİTAB: Seb'ü Mesanidir..

Seb-ü mesani ise.. yedi sıfat-ı nefsiyedir..

O sıfatlar ise, şunlardır: Hayat, İlim, irade, kudret, sem' basar, kelâm:

Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Allah, FATİHA'yı kulu ile kendi arasına taksim eyledi..»**

Bu, şu manaya işarettir: Bu varlık Hak ile halk arasında bölünmüştür..

Burada misal için, insanı ele alalım..

İnsan, zâhiri itibarı ile, halktır.. Batını itibarı ile, Hak'tır..

Varlık ise.. aynı şekilde, zâhir batın arası bölünmüştür..

Sıfat-ı nefsiyeye bakarsan, bu manayı görürsün..

Onlar, kendilikleri ve aynı oluşları itibarı ile: Resulüllah S.A. efendimizin sıfatlarından ibarettir..

Meselâ yüce Hak için:

— Hayy, âlim .

Denildiği gibi.. Muhammed S.A. için de:

— Hayy, âlim..

Denilir.. ki, diğer sıfatlar da aynıdır..

İşbu mana: FATİHA'nın Hak'la kulu arası pay edildiğinin manasıdır..

FATİHA: Delâlet ettiği manaya göre; insana nisbet edilen bu yapıya işarettir. O insan ki: Allah-ü Taâlâ, varlık kilitlerini onunla açmaktadır.

FATİHA.nın: Kulla Rabbı arasındaki taksimi ise.. insan, her ne kadar halk olmuş ise de; Hak onun hakikatı olduğuna işarettir..

Zira insan: Kulluk vasıflarını kapsamına aldığı gibi, rübubiyet vasıfları da kapsamındadır..

Çünkü, Allah onun hakikatıdır..

Burada, bahsedilen insandan: Muhammed S.A. murad edilir.. Bu makamda ondan başkası yoktur.

Her iki mertebede de, muteber olan odur.. Her iki memlekette de, o mevcuttur..

Yani: Hak ve halk memleketlerinde..

Nitekim, bu manayı: FATİHA suresine baktığın zaman, görürsün..

Hele bir bak: Allah-ü Taâlâ onu nasıl iki paya ayırdı:

a) Allaha sana arası ile..
b) Kula dua arası..

Kul da, ikiye ayrılmıştır:

a) İlâhî hikmetlere bağlı gaybî varlık arası ile..
b) Halkî noksanlara bağlı gaybî şühud arası.

*

NETİCE: O, FATİHA-İ KİTAB'dır.. O, Seb'ü mesanidir..

*
* *

O mübarek surenin nice nice sırları vardır..

Okadar çoktur ki: Bu sayfalara sığması imkânsızdır..

Kaldı ki: Onları açıklamak, bizim de imkânımız dışındadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, bizim için gereken, o surenin zâhirî üzerine kelâm etmek olacaktır..

Haliyle, tabir ve tefsir yolundan gideceğiz.

*

Teberrüken:

— **«Allah..»**

Kelamı ile başlayalım.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«Rahman Rahim Allah adı ile..»**

Bu âyetin adı: Besmeledir.. Bu besmele için ayrı bir kitab yazdık.. O kitabın adını:

— **EL-KEHF'Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM..**

Koyduk..

Besmelenin şerhini isteyen, o kitaba baksın..

Ancak, bu eserde de işaret yollu, öbüründen alıp söyleyeceğiz.. Çünkü yeri gelmiştir..

Arab âlimleri der ki:

— Besmeledeki (b) harfi, istiane içindir.. Yani: Yardım..

Durum anlatıldığı olunca, manası şöyle olur:

— Allah adına dayanarak, şöyle şöyle yapacağım..

Bu besmelede yapılacak işin, anılmaması, yardım talebi, her şeyi kapsamına alması içindir.

İşin takdiri ise.. işaret dili ile gelmektedir..

***

Sonra..

Allah adı ile Allah bilinir..

Zira, bu ismin tecellisi sana gelmedikçe, Allah'ı bilme yolu yoktur..

Kaldı ki o: Kemal durumları için bir ayna olarak konmuştur.. Onda yüzünü, müşahede edersin.

Zira, yüzünü ancak orada görmen mümkündür..

***

İşaret ettiğimiz manayı anlamaya çalış..

Çünkü:

Senin aynan hakikat denizinin bineğidir.. Onun için:

— **«Onun duruşu ve akışı Allah'ın adı iledir..»** (11/41)

Buyuruldu..

Yani: Başkasının adı ile değil.

***

Kalb gemicisi, tevhid denizinde, isim gemisine bindiği zaman.. Rahmaniyet rüzgârı:

— **«Ben rahmanın nefesini Yemen canibinden alıyorum..»**

Hadisinin mana boşluğunda esmeye başlar..

Burada:

— **«Nefes..**

Lafzının manası:

— **«Rahim..» (1/1)**

İsminin delâleti ile.. zat sihiline varmaktır.

Oraya ki varıldı: Yüce Hakkın isimlerinde ve sıfatlarında tenzihini koruyarak, varlık FATİHA'sının açılmasını taleb eder..

İşte.. o zaman: Àbid, mabudun aynı olarak tahakkuk eder..

..Ve söyler:

— **«Hamd, Allah'a mahsustur..» (1/2)**

Burada, Allah-ü Taâlâ, kendisine hakkı üzere sena etmektedir.

Onun kendisine olan senası ise.. aynen zuhurudur.. Kendi namına olan şeydeki tecellisidir..

Bu âyetteki, ELİF ve LÂM, yani: Harf-i tarif, şümul için konduğu kabul edilirse.. o zaman şu manaya itibar edilir:

— Bütün hamdler Allah'a mahsustur..

Bu manada: Halka ve Hakka bağlı olup beğenilen bütün sıftaların tümü ile murad edilen Allah'tır..

Aynı manada bulunan yüce Hakkın kendisine senası inse.. İlâhî mertebelerde ve halka bağlı mertebelerdeki zuhurundan ibarettir..

Yani: Varlığın içinde bulunduğu hal üzere..

Ehl-i sünnet mezhebinin hamd LAM'ı için kavli:

— Şümul..

Manası taşır.. Beyanı da geçtiği gibidir..

Mutezile imamları ile, bazı ehl-i sünnet imamları bu LAM'a:

— Ahd için..

Derler. Bu durumda manası şu olur:

— Allah'a lâyık olan hamd, Allah'a mahsustur..

Bu itibara göre:

— **«El-hamdü.»** (1/2)

Lafzındaki işaret, ilâhî azametin hakkı olduğu şekilde Allah'ın kendisine senasıdır..

***

Hamd makamı, makamların en alâsıdır..

Bu mana icabıdır ki, Muhammed'in S.A. sanacağı: Hamd sancağıdır..

Çünkü O: Sübhan ve yüce Allah'ın zatına, ilâhî azamete lâyık bir şekilde sena etti. Hak mertebelerinde de, halk mertebelerinde de zâhir oldu..

Bu varlığın bulunduğu hal üzere..

***

Allah ismi, hamd işinde, özel bir durum almıştır..

Bunun sebebini şu yoldan anlayabiliriz:

Ülûhiyet, varlığın bütün mana ve mertebelerine şamildir.. Bu manada, Allah ismi ise.. varlık hakikatlerinde, her hak sahibine hakkını verendir..

Bu mana ise. bu isimden başkasında yoktur.. Hamd, ona tahsis edilince, hakkını alır..

Nitekim, bu manadaki açıklama: Ülûhiyet bölümünde geçti..

Böylece, Allah ismi: Hamdle özel bir durum aldı..

Sonra.. bu Allah ismi bir başka mana aldı.. Ki o mana:

— İnsanın hakikatıdır..

Diyoruz.

Ve.. bu manadaki Allah ismi:

— **«Âlemlerin Rabbı..»** (1/2)

Bu şu demektir:

— Âlemlerin sahibidir.. Onları yaratandır.. Onlarda olandır.. Onlar kendisinin zuhur yerleridir..

Gerek ilâhî âlemlerde; gerekse, kulluk âlemlerinde ondan başkası yoktur.

Zâhir odur; batın odur..

— Rahman Rahim..» (1/3)

İsimleri ile de, murad olunan odur..

Nitekim bu manalar: Rabb isminin ve rahman isminin tefsiri yapılırken, önceki bölümlerde geçti..

Orada görülebilir..

*
* *

Bilesin ki..

— «Rahim..» (1/3)

İsmi:

— «Rahman..» (1/3)

İsminden daha özel bir duruma sahiptir..

— «Rahman..» (1/3)

İse..

— «Rahim..» (1/3)

İsminden daha şümullüdür..

Bu âyet-i kerimede, Allah-u Taâlâ:

— «Rahmetim, her şeyi kapsamına aldı..» (7/156)

Buyurdu.. Allah'ın her şeyi kapsamına alan bu rahmeti:

— «Rahman..» (1/3)

İsminin feyzinden ibarettir..

Bir de:

— «Takva sahibi olanlara, zekâtını verenlere..» (7/156)

Cümlesi ile beyan edilen zümreye has olarak yazılan rahmet var ki bu da:

— «Rahim..» (1/3)

İsminin feyzinden gelir..

*
* *

Biraz açılalım..

Yukarıda anlatılan manaları bazı yönleriyle açalım.. Şöyleki:

— «Rahman..» (1/3)

İsminden gelen rahmete, bazan sıkıntı, azab karıştığı olur..

Meselâ: Çocuğun terbiyesi işinde olduğu gibi..Ona rahmet olsun, diye dövmek gibi..

Bir de, kötü tatlı ilâcı içmek gibi.. O ilâç, her nekadar şifa ise de.. ona zahmetten de, azaptan da karışmıştır..

Hâsılı:

— **«Rahman..» (1/3)**

İsmi, rahmet çeşidini hep kapsamına alır.. Nasıl olursa olsun.. İçinde üstte anlatılan biçimden azab olsun veya olmasın..

Ancak:

— **«Rahim..» (1/3)**

İsmi öyle değildir.. Bu, sırf rahmettir.. Hiç bir şekilde, ona azap karışmaz..

İşbu mana icabıdır ki:

— **«Rahim..» (1/3)**

İsminin âhiretteki zuhuru, çok şiddetlidir.. Zira, cennet nimetlerine, hiç bir şekilde azap karışmaz..

Çünkü o, sırf:

— **«Rahim..» (1/3)**

İsminden doğar..

Her iki isim için, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifinde mana vardır:

— **«Ümmetimin şifası şu üç şeydedir:**

a) Allah'ın kitabından bir âyet okumakta..

b) Bal sommakta..

c) Ateşle dağlanmakta.. Ancak, ümmetimin ateşle dağlanmasını sevmem..»

İşbu hadis-i şerif anlatıyor ki: Resulüllah S.A. efendimiz, katıksız rahmet talep ediyor.

Nasıl taleb etmesin ki, Allah-ü Taâlâ ona:

— **«Rahim..»** (9/128)

İsmini vermiştir..

Nitekim bu mana bir başka âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

— **«Sizin sıkıntıya uğramanız, ona çok ağır gelir.. Size düşkündür.. Müminlere rauftur.. RAHİM'dir..»** (9/128)

Sebebine gelince: Onun rahmet suyuna azab kederi katılmamıştr.. Kaldı ki o:

— «Âlemlere rahmettir.» (21/107)

***

Aşağıda, hakikat-i Muhammediye'nin vasfı vardır.. Bu hakikat ise.. ilk başta:

— İnsan..

Olarak nam alan her ferdin zatının aynıdır..

İşte.. onun vasfı şöyle yapılıyor:

— **«Din gününün sahibi..» (1/4)**

Burada:

— «Sahibi..» (1/4)

Manasına aldığımız kelimenin aslı:

— **«Melik.» (1/4)**

Olarak geçmektedir.. Ki:

— Hakim, çok güçlü

Demektir..

Aynı âyette geçen ve:

— **«Gün..» (1/4)**

Manasına alınan lafzın aslı:

— «Yevm..» (1/4)

Olmaktadır, Burada:

— İlâhî tecelli..

Manasınadır.. Tecelli ise.. Allah'ın günlerinden biridir.

— **«Din..» (1/4)**

İse..

— Boyun eğip kabul etmek..

Demektir..

Durum, anlatıldığı gibi olunca:

— **«Din günü..» (1/4)**

Ruhanî tecelliden ibarettir.

İşbu tecelliye bütün mevcudat, orada boyun eğmektedir..

Durum anlatıldığı gibi olunca, onlarda istediği gibi tasarruf eder..

Çünkü: Onların hâkimidir..

Bu âyet-i kerimede bizim:

— «MELİK..» (1/4)

Olarak aldığımız lafız:

— «MALİK..» (1/4)

Şeklinde olduğu da olur.. Böyle okunduğu zaman:

— Batınî alemin sahibi..

Manası çıkar. Bu batınî âlemden:

— Kıyamet ve kıyamet günü..

Diye bahsedilir.. Ayrıca, şu manaya da gelir:

— Hisle bilinenlerin sureti.. Ruhanî mevcudatın suret mahalli..

Bu manayı anla..

***

Bundan sonra, kendi kendine hıtaplaştı:

— «Ancak, sana ibadet ederiz..» (1/5)

Yani: Senden başkasına değil..

Bir şair nefsini muhatab alarak şöyle dedi:

Kalb seni dahi aldı;
Güzel şenliğe daldı.

Arap edebiyatında, bu tür sözlerin adı: İltifattır..

Çünkü, konuşma mekânından intikal vardır..

Üstteki sözün;

Kalb beni dahi aldı;

Şeklinde söylenmesi lâzımgelirken, öyle demedi:

Kalb seni dahi aldı;

Dedi ve muhatab makamında nefsini ikame etti..

Misali yukarıda anlatıldığı gibi.. Allah-ü Taâlâ da, şöyle buyurdu:

— «Ancak, sana ibadet ederiz..» (1/5)

Bu şekli ile, kendisine hitab ediyor..

Yani: Mahluklardaki zuhur yerleri ile, kendisine ibadet etmektedir..

Zira: Onları yapan odur. Hareket ettiren, durduran yine odur..

Onların kendisine olan ibadeti, onun kendisine ibadetidir..

Sonra.. yüce Hakkın onları icadı, ancak: İsimlerine ve sıfatlarına hakkını vermesidir..

Durum ki böyledir: Onlarla, ancak nefsine ibadet etmektedir..

Bundan sonra, halk dili ile, hakkına hitab etti:

— **«Ancak, senden yardım isteriz..» (1/5)**

Haktan ve halktan murad, kendisidir..

Dilerse.. nefsine, Hak kelâmı ile hitab eder ve onu halk kulağı ile işitir.

Dilerse, nefsine halk kelâmı ile hitab eder ve onu Hak kulağı ile işitir..

*

Yukarıda anlatılan mana ile, yüce Hak bize: Mahlukat ile kendisine ibadet ettiğini öğretti..

Aynı mana üzerine, bize de şu tenbihte bulundu: Aynı şeyi kendimizde müşahede etmek..

İşbu mana icabı olarak, şöyle buyurdu:

— **«Ancak senden yardım isteriz..» (1/5)**

Ama şunun için: Kendimizde vehmettiğimiz güç, kuvvet ve kudretten sıyrılmamız için.. Bunun sebebi de: Bütün bunların tasarrufu sübhan olan yüce Allah'a kalsın, diye..

Bir de bu tasarrufları, bizden ve bizde mülahaza etmek..

Böylece, yüce Hak'tan gafil olmamak..

Bütün bunları elde ettikten sonra da, onun vahidiyet mertebesine yükselmek..

Onun tecellileri ile şerefe nail olmak..

İşte.. anlatılan yoldandır ki: Bizden; geçmişinde saadet olanlar, saadete nail olurlar..

*

Üstte manasını vermeye çalıştığımız iki âyet için, verilecek o kadar çok mana vardır ki: O manalara doğru açılınca, bu sayfalar dar gelir..

Onun için, bu kadarı ile yetiniyoruz..
Onun için, bu kadar konuşmamız yeter..
Çünkü: Kasdımız, kısa yazmaktır. Uzun etmek değildir..

***

Daha sonra, yüce Hak, halk dili ile şöyle buyurdu:
— **«Bizi, sırat-ı müstakime hidayet eyle..»** (1/6)

***

Bu surenin birinci kısmı şudur:

— **«Rahman Rahim Allah adı ile.. Hamd, âlemlerin Rabbı olan Allah'a mahsustur.. Din gününün sahibidir..»** (1/1-4)

Buraya kadar olan kısım: Halk dili ile kendinden haberdir..
Bundan sonra gelen ikinci kısım ise.. Halk dili ile, Hak'la konuşmaktır.. Bu kısım da şudur:

— **«Ancak, sana ibadet ederiz; ancak senden yardım isteriz.»** (1/5)
Daha sonra gelen ve:

— **«Bizi sırat-ı müstakime hidayet eyle..»** (1/6)

Meâline aldığımız âyet ise.. bir müşahede makamı yoludur..
Yüce Allah işte.. bu yoldan kendisi için tecellisini yapar.. Bunun manası ile:

— **«Allah'ın yolu..»** (42/53)
Âyetine işaret edilir..
— **«Allah'ın yolu.»** (42/53)
Demek:
— Tecellisi için, zuhur yolu..
Demektir..
Daha sonra, bu zümre bir başka nam aldı..
Yani: Yukarıda anlatılan makam ehli.. Ki bunlar:
— Yüce Hakkın kendisi için tecelli eylediği bir müşahede makamı..

Cümlesi ile, anlatılan müşahede makamı sahibidirler..

Evet.. anlatıldığı gibi: Hemen hepsini, Allah yolunda topladıktan sonra, tefrika dili kullandı ve onlara ayrı bir nam verdi:

— «Kendilerine in'am eylediğin kimselerin yoluna.» (1/7)

Yani:

— Varlığınla, şühudunla, ilâhı yakınlık nimetinle tecelli eylediğin kimselerin yoluna..

— «Gazaba uğramışların yoluna değil..» (1/7)

Çünkü bunlar, uzaklık ehlidir.. Kendilerine müntakim isminle tecelli eyledin..

— «Sapıkların yoluna da değil..» (1/7)

Bunlar da, Hakka hidayet babında sapmışlardır.. Onu, bulamamışlardır.. Ancak, bu son zümre:

— «Gazaba uğramışlar.» (1/7)

Zümresi gibi değildir.. Bu zümreden, Allah razıdır.. Civarına almıştır.. Ama katına almamıştır..

Bunlar, o zümredir ki, bir kudsî hadiste belirtildiği gibi, Allah-ü Taâlâ, onlara şöyle buyurur:

— «Ey kullarım, benden isteyin..

Onlar da şöyle derler:

— Rabbımız, senden rızanı isteriz..

Bunun üzerine, Allah-ü Taâlâ onlara şöyle buyurur:

— Sizden razı olduğumun delili, sizi civarıma iskân etmemdir.. Onun dışında başka şey isteyiniz.

Ve.. onlar, onun rızasından başka bir temennide bulunmazlar..»

Ve.. bunlara Allah, zatı için olan tecelli ile tecelli eylemez.

Çünkü onlar, Hakka karşı bir irfana sahib olmamışlardır.. Eğer ona karşı bir irfan duyguları olsaydı; elbette onun zatını temenni ederlerdi..

Ve.. bu zümre, yaratılan nimetlere beleli, cennet bahçelerindedir..

Böyle olunca, Rahman'dan yana sapmış olurlar..

Cennetin lezzeti ile nimete dalarlar.. o kadar..

Bu manadaki inceliği anla..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır.

41. BÖLÜM

TUR—KİTAB I MESTUR—RAKK-I MENŞUR BEYT-MAMUR—SAKF-I MERFU—BAHR-İ MESCUR

Yukarıda anlatılan lafızlar şu mânaya gelen âyetlerdir:

— **«And olsun tura.. Yaygın kâğıtlarla yazılmış kitaba.. Mamur eve.. Yükseltilmiş tavana.. Dolan denize..»** (52/1-6)

Önce, sana ve bize: Allah-ü Taâlâ'dan başarı dilerim..

Sonra..

Bilesin ki..

Bu bölüm: Bu kitabın bütün bölümlerinin özüdür.. hülasasıdır..

Hemen hepsinin dayandığı bu bölümdür..

Bunu, şu sebeple söylüyorum: Bu bölümde anlatılacakları, dikkat ve huzur içinde okuyup düşünmen..

Hem de, derin derin..

Burada, sana neler anlatılacak?. Bak, oku ve iyi anlamaya çalış.

Zâhirî lafızlara bakmak ve onları okumakla kalma.. Onlarla yetinme.. Daha ötesini iste..

Özellikle, üzerine parmak basıp dikkat çektiğimiz noktalarda.. İncelik taşıyan ibarelerle anlattıklarımızda..

Bilesin ki..

Bu TUR, bölümünde anlatılan manaların tümü.. hatta, diğer bölümlerde geçenlerin tümü:

Şeriat ehlinin kavline göre. dış manalarına dayanılacak olsa dahi.. onun batınî yönünde murad olunan sensin..

Ve.. senin benliğin bütün bu ibareleri kapsamına alır..

Bunda manaların çokluğu, sendeki benliğin gösterdiği çeşitli yüzlerdir.. Onların hemen hepsini, kendinde gör..

Çünkü: Bütün bu isimlerle isimlendirilen sensin.. Bütün bu sıfatlar sıfat alan sensin.

***

Yukarıda anlatılanları dikkate alarak bilesin ki..

TUR: Nefsindir.. Yani: Senin nefsin..

Bu manada buyurulan âyet-i kerime şöyledir:

— **«TUR-U eymen canibinden ona nida ettik..»** (9/52)

Yani: Nefis canibinden..

*

Burada bilinen bir şey daha var ki, o da: Eymen'in dışında kalan TUR'dur..

Bu TUR, ise.. Musa'ya a s. tecelli gelen dağdır..

Musa'ya a.s. orada tecelli olmuştur..

Tıpkı: Ehlüllah'a, izbelerde, vadilerde gelen tecelli gibi..

Bu manada, Musa'ya a.s. gelen tecelli ancak, onun nefsi canibinden gelmiştir..

Bu tecelli dağ canibinden gelmemiştir..

Dağ ise.. Musa'nın a.s. ibadet ettiği bir mahaldir..

***

Orada bazı işler olmuştur..

a) Dağın parçalanması..

b) Musa'nın a.s. bayılması..

Dağın parçalanması: Musa'nın a.s. nefsinden yana Allah'ta fena bulmasıdır..

Musa'nın a.s. bayılması: Kendi varlığından geçmesi, kendi yok olarak Hak'la var olmasıdır.

Musa a.s. yok oldu..

Sanki: Kul, hiç yokmuş..

Sanki: Yüce Hak, ezelîdir..

Musa a.s. Rabbını görmedi; ancak, Allah Allah'ı gördü..

Bu makamda ise.. ondan:

— Musa·.

Tabir edilir..

İşte.. bu manaya işaret olarak, sübhan olan yüce Hak, şöyle buyurdu:

— **«Ya Musa, sen beni hiç bir zaman göremeyeceksin..»** (7/143)

Bunun manası şudur:

— Sen mevcud oldukça, ben senden yana yokum.. Beni bulunca da, sen yok olursun..

Zira: Kadim zatın zuhurunda, mahlukun kalması imkânsızdır..

Aynı manaya işaret olarak, Cüneyd-i Bağdadî şöyle demiştir:

— Mahluk (muhdes), kadim zata arkadaş olunca, eseri kalmadı..

Aynı manada, Hz Ali r.a. şöyle buyurdu:

— Ben, kaybolunca, o aşikâr olur; o aşikâr olunca ben kaybolurum..

Yine bu manaya işaret olarak, Allah-ü Taâlâ, Musa'ya a.s. şöyle buyurdu:

— **«Nefsinden ayrıl da gel..»**

Bu yolu, Musa'nın a.s. şu sorusu üzerine tarif etmişti:

— Ya Rabbi, sana nasıl varayım?..

Yani: Buraya kadar anlatılan manalara dayanarak bildin ki: TUR, sensin.. senin nefsin batınî yönüdür..

Dilde anlatılırken, bu batınî yöne:

— İnsanda bulunan ilâhî hakikat.

Tabir edilir.. Buradaki insana:

— Halk.. —yaratılmış—..

Denilmesi mecazî yoldandır..

TUR, üzerine açıkladığımız fikri teyid babında, şu hadis-i şerife bak:

— **«Rahman'ın nefesini yemen canibinden alıyorum..»**

Bu hadis-i şerif üzerine biraz açılalım.. Şöyleki:

Yukarıda anlattık; TUR-U eymen işte bu nefistir.. Eymensiz olan TUR ise.. o anlatılan dağdır..

Resulüllah S.A. efendimiz ise.. bu hadisinde:

— **«Yemen..»**

Demekle yetindi.. Ve şu manaya dikkatı çekti: Rahman'ın nefesini, kendi nefsinden alıyor..

— **«Rahman'ın nefesi..»**

İse.. isimlerinde ve sıfatlarında onun zuhurudur.

Bu manada buyurulan bir âyet-i kerime şöyledir:

— **«Yemin sabahın nefeslenmesine..» (81/18)**

Yani: Zuhuruna..

***

Yukarıda anlatılan manaları bildikten sonra..

— KİTAB-I MESTUR.. (yazılmış kitab)

Dediğimizin manasını anlatacağız..

Bütün dalları ve kısımları üzerine o: Mutlak varlıktır.. Hatta, halka ait itibarları ile.

Ve.. mutlak varlık:

— MESTUR..

Tabir edilendir..

Yani: Mevcuddur.. Yazılmış satırlar halinde; Melekutta meşhurdur..

Sonra o: Levh-ü mahfuzdur..

Bu mülk âleminde, onun benzeri insan mukabilidir. Bundan ise:

— RAKK-I MENŞUR.. (Yaygın kâğıt).

Diye tabir edilir..

— RAKK (kâğıt)

İle teşbih yollu anlatılması, aslî ve fıtrî bir baskı ile, eşyanın onda var olmasıdır..

Ve.. bütün mevcudatın varlığı ondadır.. O kadar ki: Hiç bir şey, ondan eksik değildir.

Bu ise..

— MENŞUR.. (yaygın)

Tabiri ile anlatılır..

Bunu, şu cümle ile, daha iyi anlatabiliriz:

— Bir kitap, açılıp yayıldığı zaman; onda olan her şey bilinir..

Bu durumda:

— RAKK-I MENŞUR..

Olan ve:

— Yaygın kitab..

Manasına gelen cümle de, levh-ü mahfuz olur. Bunun benzeri de, insan ruhudur..

Haliyle oradaki bu benzerlik: Eşyayı kabulü ve varlıkların ondaki basılı şeklidir..

Levhün zatı ise, budur.. Aralarında hiç ayrılık yoktur..

***

— BEYT-İ MAMUR..

Cümlesine gelelim.. Ki bu:

— İmar edilmiş ev.

Manasına gelir..

Bu, bir mahaldir ki: Allah onu zatına has eylemiştir.. Bunun için onu: Yerden semaya kaldırmıştır.. Onu meleklerle şenlendirmiştir..

Bunun benzeri: İnsanın kalbidir..

Çünkü: İnsanın kalbi, Hakkın mahallidir..

Orası da, imar edenden hali kalmaz. Hem de, hiç bir zaman..

Onun imarı: Ya kudsî ve ilâhî yoldan olur.. Yahut, melekî yoldan.. Ya da, şeytanî yoldan..

Yahut nefsanî.. Ki bu nefsanî oluş: Hayvanî ruhtur..

Hâsılı: O kalb, daima içinde bulunan sakinleri ile imar edilir..

Nitekim bu mana, şu âyet-i kerimede daha açık anlatılır:

— **«Allah'ın mescidlerini, ancak Allah'a iman edenler imar eder.»**

Yani: İkamet eder.. Çünkü, imaret;

— Sakin olanlar..

Şeklinde kullanılan tabirin manasıdır..

— SAKF-I MERFU.. (yükseltilmiş tavan)

Tabirine gelince.. ilâhı vasıf taşıyan yüce mekândır.. O mekân ise.. bu kalbdedir..

Yüce Allah kalbi:

— MAMUR EV..

Şekline benzetince, ilâhî hakikatın da onun için:

— YÜKSELTİLMİŞ TAVAN..

Olması icab eder..

Tavan, evden sayılır.

Mamur evin tavanı ise: Üluhiyet olur..

Beyt ise.. kalbdır..

Tavan, nasıl evden sayılır ve onun bir parçası olursa.. Allah'ı sığdıran kalb de, aynı şekilde evdir..

Allah, onun sahibidir.. ondandır.. onun bir bölümüdür..

Bu manaya göre: İçe alınan, cüzdür. İçine alan ise.. kül..

Tevessü' —genişletme— dilinde işin hakikatı bu merkezde olduğu için, verilen mana yadırganmasın..

Bu bir teşbihtir. Benzetmedir..

Amma, yüce Hakkın asıl durumuna uymaz..

Zira, onun hükmü ve vasfı: Eşyayı içine almaktır.. Eşyanın da, onu: İçine alıp sığdıramayacağıdır..

Kaldı ki, onda: Ne parça tabiri vardır; ne de bütün..

Çünkü o: Kendi kudsiyetinde bu anlatılan şekillerden münezzehtir..

Hâsılı: Bütün bu teşbihleri bir yana bırak..

Ve.. anla, bil: Aynî varlık yönünden Allah için olan nedir?..

Yine bil: Hükmî varlık yönüyle sübhan olan Allah için olan nedir?..

Anla: O, kimdir?..

Anla: Sen, kimsin?..

Ve.. sen, ne ilesin?.. O, ne iledir?..

. Ve sen, hangi şeyle ona mugayirsin.. Ve o: Hangi vasıfları ile senin noksan hallerinden yana münezzehtir..

Şunu da bil: Seninle onun beynindeki bağlantıyı hangi yönden sağladın?.. buldun?..

Ve.. anlatılan bağlantı, hangi yönden kesildi, kaybettin?..

Anlatılan halleri, bu ibarelere dalarak düşün..

Bunlar, öyle ibarelerdir ki: Hakkın sırlarını; hem açık, hem de işaretle anlatmaktadır..

*

Gelelim:

— BAHR-İ MESCUR..

Cümlesine.. ki bu:

— Dolan deniz..

Manasınadır..

Bu cümlenin bize göre manası:

— Saklı ilim.. gizli sır..

Demektir..

Anlatılan sır, öyle bir sırdır ki: KÂF ile NUN arasındadır..

İşaret dili, ancak bu kadar anlatır..

Zahirî tabire gelince; rivayeti şöyledir:

— Arşın altında bir denizdir. Cebrail o denize her gün girer..

Oradan çıkınca: Kanatlarını çırpar.. Ondan yetmiş bin damla olup düşer..

Allah-ü Taâlâ, o damlaların her birinden bir melek yaratır.. Hepsi de ilâhî ilim taşımaktadır..

İşte.. bu meleklerdir ki: Beyt-i mamurun bir kapısından girer ve bir kapısından çıkarlar.. Bir daha da, oraya dönmezler..

Kıyamete kadar, bu iş, böylece sürüp gider..

Açıktan anlattığımız bu manaları anlamaya çalış.
Çeşitli yollardan işaret ettiklerimizi de öğrenmeye bak..
Hele bir bak: Bu deniz niçin sana doldu?.
Ve.. bu tan yerinin ağarmasına niçin engel olundu?..
Acaba bu: Aklın kavrama işindeki kusuru mudur?..

Yoksa.. ilâhî bir kıskançlık mı?.. Ki bu kıskançlık, onun çözülmesine engel oldu?..

Nitekim bu manada, Resulüllah S.A efendimiz şöyle buyurdu:

— «**Miraca götürüldüğümde, bana üç ilim verildi: Bunlardan birini gizlemek için, benden söz alındı..**»

Bu hadisin devamı vardır; tamamı daha önce anlatıldı..

Hâsılı: Burada satırlar halinde yazıp anlattıklarımızın tümü: O dolu denizin köpüklerindendir.. Delik kulaklara asılan boncuklar değil..

Bu, bize zâhir olandır.. Ondan hiç bir şeyi gizlemedik..

Hemen hepsini, ya işaretle yerine koyduk; ya da, anlatırken edebî bir terim kullanarak..

Bir yönüyle misal getirip açıkladık.. Ta ki, onu: Yabancıdan alalım..

Yukarıdaki cümleleri sıralamaktan muradım: Hayır babında kapsamına neleri aldığını anlatmaktır..

Çünkü bu: Öyle bir kitaptır ki, bu zamana kadar bir benzeri gelmedi..

Bunun izah şekli gibi bir izah, asırlarca yapılmamıştır..

Anla.. düşün..

Babadan bahtiyar olup, saadeti bulan o kimsedir ki: Bu kitabı okur.. Okuyamazsa, onu okumak için tahsili yoluna koşar..

Allah.. Hak söyler.

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Tercümenin Bittiği Tarih:
12 Cemaziyelâhir 1391
4 Agustos 1971
İ s t a n b u l

(BİRİNCİ CILDİN SONU)

İKİNCİ CİLT

42. BÖLÜM

REFREF-İ ALÂ

REFREF-İ ALA: İlâhî azamet makamından ibarettir.. Varlıklara ve zatî işlere dairdir..

İşbu varlıklara ve zatî işlerle ilgiyi, bizzat üluhiyet vasfı gerektirmiştir..

Özellikle zatî işler, bir çeşit üzerine dönmez; çok çeşitleri vardır.. Ancak, o zatî işlerden her çeşit:

— REFREF-İ ALÂ..

Adı ile söylenir.

Bu manada söylenen her REFREF ise.. ilâhî azamet makamından ibarettir.. İsterse, iktiza ettiği durumları ile ayrıntılı olsunlar..

Zira onlardan her biri, zata bağlı bir şan alışı itibarı ile, azamet makamının aynıdır..

Sonra.. onlarda, fazilet yönleri ile, bir düşüklük de yoktur.. Yani: Birinin, diğerinden daha değerli oluşu..

Zira: Anlatıldığı gibi bir fazilet üstünlüğü, ancak isimlere ve sıfatlara dair iktizalarda olur..

Burada anlatılan işler ise.. Hakkın zatî makamlarına bağlı işlerdir..

Bir misal olarak: KİBRİYA ve İZZET'i ele alabiliriz.. Fazilet itibarı ile, birinin diğerinden üstünlüğü yoktur.. Kaldı ki: REFREF her ikisinin bir araya gelmişinden ibarettir..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

— KİBRİYA, izzetten daha faziletlidir..

Denemeyeceği gibi:

— İZZET, KİBRİYA'dan daha faziletlidir..

Şeklinde bir söz de söylenemez..

Zata bağlı azamet durumu da aynı şekildedir..

Yani: İZZET ve KİBRİYA için söylendiği gibi..

42. BÖLÜM

REFREF-İ ALÂ

REFREF-İ ALÂ: İlâhî azamet makamından ibarettir.. Varlıklara ve zatî işlere dairdir..

İşbu varlıklara ve zatî işlerle ilgiyi, bizzat üluhiyet vasfı gerektirmiştir..

Özellikle zatî işler, bir çeşit üzerine dönmez; çok çeşitleri vardır.. Ancak, o zatî işlerden her çeşit:

— REFREF-İ ALÂ..

Adı ile söylenir.

Bu manada söylenen her REFREF ise.. ilâhî azamet makamından ibarettir.. İsterse, iktiza ettiği durumları ile ayrıntılı olsunlar..

Zira onlardan her biri, zata bağlı bir şan alışı itibarı ile, azamet makamının aynıdır..

Sonra.. onlarda, fazilet yönleri ile, bir düşüklük de yoktur.. Yani: Birinin, diğerinden daha değerli oluşu..

Zira: Anlatıldığı gibi bir fazilet üstünlüğü, ancak isimlere ve sıfatlara dair iktizalarda olur..

Burada anlatılan işler ise.. Hakkın zatî makamlarına bağlı işlerdir..

Bir misal olarak: KİBRİYA ve İZZET'i ele alabiliriz.. Fazilet itibarı ile, birinin diğerinden üstünlüğü yoktur.. Kaldı ki: REFREF her ikisinin bir araya gelmişinden ibarettir..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

— KİBRİYA, izzetten daha faziletlidir..

Denemeyeceği gibi:

— İZZET, KİBRİYA'dan daha faziletlidir..

Şeklinde bir söz de söylenemez..

Zata bağlı azamet durumu da aynı şekildedir..

Yani: İZZET ve KİBRİYA için söylendiği gibi..

Hâsılı: Gerek anlatılan bu iki zatî vasıf, gerek, benzerleri; zatî iktizalardan ibarettir..

Ama: Zatın kendisi için.. yüce, ilâhî azamet makamı için..

Yukarıda geçen:

— Yüce, ilâhî azamet makamı için..

Şeklindeki cümlemizde, zatî iktiza için bir takyid, yani: Bağlılık kokusu vardır..

Bu, yerinde sarf edilen bir cümledir.. Çünkü: Zatın kendi nefsinde iki iktizası vardır. Şöyleki:

a) MUTLAK İKTİZA..

b) MUKAYYED İKTİZA..

Şimdi bunları biraz açalım..

MUTLAK İKTİZA:

Bu, zatın kendi nefsine hak bildiği durumudur..

Burada; üluhiyete, rahmaniyete ve rübubiyete itibar yoktur.. Hatta, bunların benzeri vasıflara da itibar yoktur..

Bunlar, öyle mutlak iktizalardır ki: Kemalât çeşitlerinden herhangi birinin iktizasından yana mücerreddir..

Buna bir misal olmak üzere:

— Varlık, sadelik, sırflık. ahadiyet vb. şeylerdir..

Diyebiliriz.. Ki bunları, zat kendi nefsi için gerekli kılmıştır..

MUKAYYED İKTİZA:

Bunu da, zat kendi nefsi için iktiza etmiştir.. Ama, kemalât çeşitlerinin herhangi bir çeşidi ile..

Meselâ: İlâhiyet. rahmaniyet. rübubiyet gibi..

Meselâ: İlâhî azamet makamına gerekli olan KİBRİYA, İZZET ve AZAMET gibi..

Meselâ: Rahmaniyet makamı için gerekli olan ilim, vücud sirayeti ve ihata gibi..

Bunların benzerlerini de, sayabiliriz.. Ki bunlar, zatının iktizası-

dır.. Burada, ilâhî, rahmanı ve rabbanî itibar nazara alınmıştır.. Hatta, isimlerin ve sıfatların bu sınıfa dahil olanlarını da alabiliriz..

Anlamaya çalış..

Bilesin ki..

— MUKAYYED İKTİZALAR..

Adı ile söylenenlerin hemen hepsi, sonunda mutlaka çevrilebilirler..

Çünkü, onların hemen hepsini, sübhan olan yüce Hak zatı için gerekli kılmıştır..

Durum anlatıldığı gibi olunca:

Üluhiyet zatının iktizasıdır..

Rahmaniyet zatının iktizasıdır..

Mertebelere bağlı olmak şartı ile, anlatılan iki vasfın dışında kalanların durumu da aynıdır..

Mertebeler cihetinden iktiza ettiği her mertebe, zat için olur; onda takyid yoktur..

Çünkü mertebe, zat iktizalarından sayılır.. Keza onun iktiza ettiği de, zat iktizasıdır.

Sebebine gelince, bütün bu eşya, yüce ve sübhan olan Allah'ın hakkıdır.. Bu hakkını, ne bir kemal için, ne de bir noksan için alır: Zatı için alır..

Onun bütün kemal durumları ise.. kendi namına zata bağlı işlerdir..

Bütün iktizalar da, zata bağlıdır; mutlaktır..

Ancak, burada bazı işler vardır ki, onları zat durumu mutlak bir şekilde gerekli kılmıştır..

Sonra.. zatın iktizası bazı işler de vardır ki; mertebe icabı onlara bazı itibarlar konmuştur.. Ya da, bir azamet makamını anlatmak için.

İşbu mana icabadır ki:

— Zatın kendi nefsinde iki iktizası vardır:

a) MUTLAK İKTİZA..
b) MUKAYYED İKTİZA..

Diyoruz.. Bu manadaki inceliği anla..

43. BÖLÜM

SERİR VE TAC

SERİR (TAHT), rütbesinedir gerçek sultanın;
Arşıdır, azametine rahmanın..

Zuhuru, SERİR üzere oturuşu;
Şanı, yüceliğinde sultanlığının..

O, arş-ı mecid olarak söylenir;
Hem dahi, azim.. hükmüdür KUR'AN'ın..

Arş mutlak oldu mahlukatı ile;
İstiva da makamıdır Rabbının.

*
* *

Bil..

Bu yolda, Allah-ü Taâlâ bize ve sana başarı ihsan eyleye..

Bir hadis-i şerifte, Resulüllah S.A. efendimiz:

— **«Rabbı bir taht üstünde, taze bir delikanlı suretinde şöyle şöyle..»**

Gördüğünü ve:

— **«Ayağında şunlar, şunlar olduğunu..»**

Anlatır..

*
* *

Üstte kısmen anlatılan hadis-i şerif, kendi manası içinde; bize bir keşif ihsan eyledi..

.. Ve anlatılan halin; hem SURET, hem de MANA olarak vaki olduğunu anlatmıştır..

SURET olarak vaki oluşunu anlatalım:

Bu, yüce ve sübhan olan Hakkın anlatılan muayyen suretteki tecellisidir .

Ve.. bu, belli taht üzerindeki sınırlı durumudur.. ayaklarında, altından papuçları, başında özel tacı vardır..

Anlatılan durum, olmaz bir iş değildir.. Zira, sübhan olan yüce Hak, arzu ettiği halle, istediği gibi tecelli etmektedir..

Sonra o: Her menkul ve makulde, her mefhum ve mevhumda, her mesmu ve meşhudda tecelli edendir..

Gerçekten o, bu duygularla görülen, bilinen surette tecelli eder; çünkü o, bunun aynı ve batınıdır..

Durum anlatıldığı gibi olunca, istediği gibi tecelli eder..

..Ve suretlerin her birinde tecelli eder; çünkü onların aynı ve zâhiridir..

Aynı şekilde: O, hayale bağlı suretlerde de tecelli eder.. Zira, onların da aynı da zahiridir..

Hayalde olan zuhur, ancak şudur: O, onların nefsi ve müşahede yolundan aynıdır..

Ancak, şunu unutmamamak icab eder ki: Sübhan olan yüce Hak, bu olanların çok ötesinde ve tam manası ile bir sonsuzluğa sahiptir..

Üstte anlatılan hayalî tecelli iki çeşittir:

a) İtikad yolu bilinen suret çeşidi..

b) Bu dış duygularla görülen, tutulan suret..

Bunları böylece bilesin..

Şu da bir gerçektir ki: Surî tecellilerinin menşei ve sınırı misal âlemidir.

Misal âlemindeki bu tecelli şiddet kesbettiği takdirde, bu dış gözle, elle tutulur şekilde görülür..

Ancak, hakikatte, gören: Basiretin aynı olarak, o müşahedenin kendisidir..

Bunun böyle olması da, o şeyi gören kimsenin her yanının göz olmasına bağlıdır.. Böyle olunca, onun gözü, bu müşahede makamında, basiretinin aynıdır..

MANA olarak gelişine gelince.. onu da, anlatalım..

Bu da, bize ihsan edilen keşifler arasındadır.. Yani: Anlatılan hal, MANA olaraktan da olur.

Ve.. yukarıdaki hadis-i şerifte geçen eşyanın tümü, ilâhı bir manadan ibarettir..

Bu manayı, refref bölümünde de anlattık.. Ki o: İlâhî azamet makamından ibarettir..

Hülâsa: SERİR'deki durum: Rahmaniyet mertebesidir..

Ve.. ilâhî azamet makamı olan rahmaniyet mertebesidir..

İşte.. SERİR'in ifade ettiği mana budur..

Gelelim TAC'a..

TAC: Makamda ve sınırlı âlemde sonsuzluğun orada yeri olmayışından ibarettir.. Bir de, yüce Hakkın zatı için iktiza eden hallerdir..

Burada, şunu hemen anlatmamız gerekecek..

Yüce Hakkın sıfatlarından her biri, kendi özünde sonsuzluğa sahiptir.. Ama, onların toplu ve sınırlı olarak müşahedesi, sonsuzluk içinde bir sona sahiptir. Bu mananın tabiri ise, hadis-i şerifteki:

— **«Taze bir delikanlı suretinde..»**

Manası ile geçen tabirdir..

Çünkü sonu olmak, suretin bir şanıdır..

Ama onun aslı olan yüce Hakkın zatı sonsuzdur..

Bu bölümün yukarı kısmında geçen hadis-i şerifin devamı olan:

— **«Başında TAC..»**

Cümlesindeki TAC, zatın sonsuz olan mahiyetine işarettir..

Şu da bir gerçektir ki: Cenab-ı Hak, herhangi bir tecelli ile tecelli ettiği zaman, tecelli ettiği şeyle müşahede edilir..

Her müşahede edilen şey ise.. bir sona varır; sınırlıdır..

Ancak o: Bir sınır, bir sonuç içinde sonsuzlukla zuhur edip tecellisini gösterir..

Bu duruma göre: Bir bakıma nihayet buluşu içinde, nihayetsizliğe sahiptir..

Bu manayı biraz açalım.. Şöyleki:

O, vahidiyeti cihetinden vahiddir.. Onda kesret, yani: Çokluk yoktur.. Böyle olunca:

— Onun nihayeti yoktur..

Denemez.. Çünkü kesret yoktur. Nihayeti olmamak ise.. kesretin şartları meyanında sayılır..

Ve o, kesretten münezzehtir..

Ve.. zatı ciheti ile, hadden, sınırdan, idrâk edilmekten yana da yücedir..

Onun nihayeti olamaz..

İki zıddın birleşmesi: İçinde ikilik olmayan tekliğindedir; vahdetindedir..

Şu hayret içi hayrete düşüren işe bir bak..

Bu tatlı haberi bir düşün..

Ancak bu bakışa ve bu düşünceye sahib olduğun takdirdedir ki, doğruyu bulursun..

Dönüş onadır; iltica makamı odur..

44. BÖLÜM

KADEMEYN - NA'LEYN (1)

Bu bölümde anlatılacakları da öğrenmeye gayret eyle..

Dilediğimiz o ki: Allah-ü Taâlâ, bize de sana da hidayet nasib eyleye..

Ve.. bize ihsan eylediği hikmet nasibinden sana da ihsan ede..

*

KADEMEYN: İki zatî hükümden ibarettir. Hem de birbirine zıd olan..

NETİCE: Her ikisi de, zat cümlesinden sayılır. Her ikisi de zatın aynıdır..

KADEMEYN: İki hükümdür ki, zatın düzeni o iki hüküm üzerine gelir..

İsterse, birbirinin zıddı gibi gözüksün..

Meselâ: Hüdus, kıdem..

Meselâ: Hakkıyet, halkıyet..

Meselâ: Vücud, adem..

Meselâ: Nihayet, nihayetsizlik..

Meselâ: Teşbih, tenzih..

Bu misalleri, daha da artırmak kabildir. Haliyle, bu misallerin, zata dair olanlardan olması şartı ile..

Aynî cihetinden de olsa; hükmî cihetinden de olsa, o misallerin hepsi zat için olmalıdır..

Anlatılan mana icabıdır ki, bu işler için:

— KADEMEYN..

Tabiri kullanıldı.. KADEMEYN ise, suret cümlesinden sayılır..

* * *

NA'LEYN: İki zıd vasıftır..

---

(1) KADEMEYN: İki ayak.. HA LEYN: İki papuç.. Zâhirî manaları budur.. Kasd olunan esas mana, bu bölümün içinde anlatılıyor..

Meselâ: Rahmet, nikmet..

Meselâ: Gazab, rıza..

.. Ve bunların benzerleri..

KADEMEYN ile NA'LEYN arasında bazı farklar vardır..

Şöyleki:

KADEMEYN: Zata mahsus olan zıdlardan ibarettir..

NA'LEYN: Mahlukata kadar aşıp gelen zıdlardan ibarettir..

Yani NA'LEYN: Mahlukatta görülmesi gereken eser ister..

Ve.. bu NA'LEYN - KADEMEYN'in altındadır.. Bu, nasıl böyle ise.. akla bağlı sıfatlar da, zata bağlı sıfatların altındadır..

NA'LEYN'in altın madeninden oluşuna gelince.. ki altın: ZEHEB'-dir. Zeheb ise:

— Gitmek..

Manasında söylenir.. Böylece o:

— Gidici..

Demek olur.. Yani:

— Varlıklara sirayet edici..

Demektir..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Var olan her mevcudda, onun hükmü geçerlidir.. Mevcudların, hangi çeşidi olursa olsun; durum değişmez..

Şimdi dinle..

NA'LEYN'in ifade ettiği manayı, anlatıldığı şekilde bilirsen..

KADEMEYN'den murad edileni anlarsan..

İşte.. o zaman, şu hadis-i şerifin gizli kapısı sana açılır:

— «Cebbar, iki kademini ateşin üzerine koyar ve o zaman ateş:

— Yetti.. yetti..

Der.. işte.. o zaman, ateş fena bulur; yok olur.. Yerinde cırcır otu biter. »

Biz, bu hadis-i şerifi, buraya böyle aldık; daha başka türlü söylenmiş de olabilir..

Bu mana üzerinde, kitabın sonuna doğru cehennem bahsini ederken de duracağız..

Haliyle, nekadar mümkün olursa.. açıktan veya kinaye yollu..
Sen de, o manayı anlamaya çalış..

***

Bilesin ki..
Her mevcudda, Rabbın kemal üzere bir yüzü vardır..
Bu yüz ise.. o mevcudun ruh sureti üzerine olur..

O mevcudun ruhu ise.. dış duygularla görülen yapı ve cesedinin sureti üzerinedir..

Bu, Rabba ait bir emirdir.. Zata bağlı bir iştir..

Bu durumu, zatı için gerekli kıldığından, itibar onu atamaz..
Çünkü bunun böyle oluşu, itibar yolundan sabit olmamıştır..
Şu bir kaidedir:

Hakka nisbet edilen bir şey, itibar yolundan gelirse.. o itibarın zıddı bir itibarla o nisbet gider..

Ama, Hakka itibarsız yapılan bir nisbeti itibarların hiç biri atamaz..
Bu manayı anla..

***

Esas mana, yukarıda anlatıldığı gibi olunca, suret: Rabb için, zata bağlı bir emir olarak kalır..
Şu hadis-i şerifler anlatılan manaya işarettir:

— **«Âdem, Rahman sureti üzerine yaratıldı..»**

— **«Allah-ü Taâlâ, Âdemi kendi sureti üzerine yarattı..»**

İşbu iki hadis-i şerif, birçok manaları iktiza ettikleri içindir ki:
– EL-KEHF'Ü VER-RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAH- MANİRRAHİM..

Adlı eserimizde onlara dair hayli kelâm ettik..

Gerçekten, keşıf yolu ile bize gelen mana odur ki; her ikisindeki mana: Zâhirî lafzına göredir.. ki bu yolda, daha önce de bir işaretimiz oldu .

Ancak, bu manayı alırken, ilâhî tenzihi elde bulundurmak icab eder..

Özellikle, cisimlendirmek ve belli bir benzetme yoluna gitmekten yana..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

45. BÖLÜM

A R Ş

ARŞ: Tahkik üzere verilecek manaya göre, azametin zuhur yeridir..

İlâhî tecellinin de namlı yeridir..

Zatın ise.. hususiyetini taşır..

Sonra ona:

— Hazretin cismi..

Adı da verilir. Hem de, o hazretin mekânıdır..

Ancak bu mekân: Altı cihetin hepsinden de münezzehtir..

Ve o: En yüce nazargâhtır.. En parlak mahaldir..Varlıkların bütün çeşitlerini kapsamına alandır..

Sonra ARŞ'ın: Mutlak varlıktaki durumu, insanlık vücudu için olan cisim gibidir..

Üstte anlatılanı, şu manayı nazara alarak kabul etmelidir.. Şöyleki:

Cismanî âlem; ruhanî, hayalî, aklî ve diğer âlemleri de kapsamına alır.

İşte, anlatılan mana icabıdır ki, sofiye zümresinden bazısı:

— ARŞ, cism-i küllîdir..

Diye anlatmıştır..

Ancak, bu deyimde bazı görüşler ileri sürülebilir..

Üstte anlatılan tabiri şu görüşle çürütebiliriz.. Her nekadar cism-i küllî, ruhlar âlemini kapsamına almış ise de; ruh onun fevkindedir.. Nefs-i küllî ise.. onun fevkindedir.

Şu da bir gerçektir ki: Arşın üstünde rahmandan başka bir şeyin olduğunu bilemiyoruz..

Nefs-i küllî için:

— Levh..

Tabirini kullanmışlardır..

Böyle bir tabir ise:

— Levh ARŞ'ın fevkindedir..

Manasına göre, bir hükümdür..

İşbu durum da, icma kavline aykırıdır.. Bunu da, arkadaşlarımızın şu görüşüne göre söylüyoruz:

— ARŞ, cism-i küllıdir..

Durum böyle olunca, ARŞ'ın levh fevkinde olması babında görüşümüze aykırı bir durum yoktur..

Kaldı ki, levh için:

— Nefs-i küllî..

Tabirini kullananlar da vardır..

Şu da şüphesizdir ki: Nefis mertebesi cisim mertebesinden daha yücedir..

Her şey bir yana.. keşfin mutlak yoldan bize verdiği şeyi, ibare hükmüne indirdik ve dedik:

— O, bütün eflâki kuşatan bir felektir.. Manevîsini ve surîsini..

İşbu felekin tavanı, rahmaniyet vasfının yeridir..

Ve.. bu felek kimliğinin kendi özü, mutlak vücuddur..

Bu mutlak olan vücuda, aynî olan da katılır; hükmî olan da..

Sonra.. bu felekin, bir zahiri vardır; bir de batını..

Batını: Âlem-i kudüstür..

İşbu âlem-i kudüs: Yüce ve sübhan olan Hakkın, isim ve sıfatlar âlemidir..

Bu kudüs âlemi ve onun tecelligâhı:

Kesib..

Tabiri ile anlatılır..

İşbu kesib o yerdir ki: Cennet ehli cennete gönderildikleri gün, Hakkı müşahede için oraya çıkarılırlar..

O felekin zahirîne gelince: Üns âlemidir..

Bu ise.. teşbih,tecesim ve tasvir mahallidir.. Bundan ötürü de, cennetin tavanı olmuştur..

Anlatılan mana nazara alınınca, durum şöyle olur:

Her aynî, hükmî, mana, lafız, ruh ve cisimden gelen her teşbih, tecsim ve tasvir.. tümden bunların hepsi anlatılan felekin zâhiridir..

***

Durum yukarıda izah edildiğine ve bu izahı anladığına göre; her ne zaman sana:

— Mutlak ARŞ..

Söylenirse.. bilesin ki, ondan murad edilen mana: Sözü geçen felekin kendisidir..

Ve.. her ne zaman sana:

— Sıfatlarla kayıtlı ARŞ..

Söylenirse.. bilesin ki, ondan murad edilen mana: O felekin, anlatılan bu yüzüdür..

Buna misal olarak, sıfatla bağlı anlatılan, şu âyetteki manayı söyleyebiliriz:

—«ARŞ-I MECİD..»(85/15)

Bu manadan murad, kudüs âlemidir.. Ama, rahmaniyet mertebesi olan kudüs.. Bu rahmaniyet mertebesi ise.. MECD isminin neş'et ettiği yerdir.

Aynı şekilde, sıfatla kayıtlı olarak, bir başka âyet-i kerimede:

— «ARŞ-I AZİM..» (9/129)

Olarak anlatılır.. Bu manadan murad ise.. zata dayalı hakikatler ile, nefsanî iktizalardır..

Bu nefsanî hakikatlerin yeri ise.. azamettir.. bu da âlem-i kudüsten gelir..

Âlem-i kudüs ise.. bu oluşlara bağlı noksanlardan ve.. halka bağlı ahkâmdan temiz olarak; ilâhî manalardan ibarettir..

Yukarıda anlatılanları daha iyi anlamak için, şunu da bilmen gerekir..

Şöyleki:

Bu insanlık kalıbındaki cisim: İnsan vücudunda ne varsa.. hepsini camidir. Toplamına almıştır.. Ruh, akıl, kalb vb. şeylerden ne varsa..

Bu durumda insandaki cisim: ARŞ'ın bir benzeridir..

Yani: Bu âlemde..

Mutlak ARŞ ise.. âlemin heykeli ve cesedidir.. Ama, bütün parçalarını cami olarak..

İşbu mana itibarı iledir ki; arkadaşlarımız:

— ARŞ, cism-i küllîdir..

Demişlerdir..

Böyle olunca: İbarelerdeki mana birleştiği için, aramızda bir ihtilaf kalmaz.

En iyisini Allah bilir..

46. BÖLÜM

K Ü R S İ

Bilesin ki..
KÜRSÎ: Cümle fiiliye sıfatların tecellisinden ibarettir..
KÜRSÎ: İlâhî iktidarın zuhur yeridir..
KÜRSÎ: Emrin ve nehyin geçerli olduğu mahaldir..

Halka ait hakikatlerin meydana çıkması babında; Hakka ait inceliklerin ilk teveccühü KÜRSÎ'de olur..

Hakkın iki kademi, onun üzerine salınmışcasınadır..
Bu mana doğrudur; çünkü orası: İcad ve idam mahallidir..
Tafsilin ve ibhamın menşeidir..
Zararın ve faydanın merkezidir.. Keza, farkın ve cem'in de..
Biribirine zıd gibi gelen sıfatların zuhur eserleri KÜRSÎ'dedir.. Hem de tafsil üzere..
Bu varlığa gelip çıkan ilâhî emir, ondan gelir..
.. Ve o, kazanın fasıl yeridir..
Kalem: Onun başkasıdır ve takdir mahallidir..

Levh-ü mahfuz: Yine onun başkasıdır; divan tutulmanın, satıra getirilip yazılmanın mahallidir..

İşbu ikisinin beyanı, inşaallah yeri geldiğinde yapılacaktır..
KÜRSÎ için, bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— «Onun KÜRSÎ'si, yeri ve semaları içine almıştır..» (2/255)

*
* *

Yukarıda geçen âyet-i kerime üzerinde biraz duralım..
Burada, bir vüs'at vardır..
İşbu vüs'at iki çeşittir:

a) Hükmî vüs'at..
b) Vücuda bağlı aynî vüs'at..

Şimdi bu iki vüs'atı biraz daha açalım..

Hükmî vüs'at: Yer ve semaların, fiiliye sıfatlarından bir sıfatın eseridir.. Bu manada, KÜRSÎ'nin durumu ise.. bütün fiiliye sıfatların zuhur mahallidir..

Böylece, manevî bir vüs'at hâsıl olmaktadır.. Haliyle, KÜRSÎ yüzlerinden gelen her yüzde..

Zira, her görünen yüz ondan gelir ve.. fiiliye sıfatlarından bir sıfat olur..

Vücuda bağlı aynî vüs'at: Bunun oluşu da, vücudun tamamiyle, yeri ve semaları, bunlara benzer diğer varlıkları kapsamına almış olması sayılır.. Burada anlatılan vücud: Halka ait mukayyed vücuddur..

Bundan anlatılırken:

— KÜRSİ..

Tabiri kullanılır..

Kasdım: Mukayyed vücudu anlatmaktır..

⁂

Üstteki manayı biraz daha açalım..

KÜRSÎ'yi başka anlatırken:

— Emrin ve nehyin geçerli mahalli olduğunu.. fiilliye sıfatların mahalli olduğunu.. ilâhî iktidarın zuhur yeri olduğunu..

Beyan edip söyledik.. Bütün bu beyan edilenlerden murad ise.. ancak mukayyed vücuddur..

Çünkü emir alan odur.. Yani:

— Emrin kendisinde geçerli olduğunu..

Demek istiyorum..

Sonra.. tecelligâh odur; zuhur yeri odur..

⁂

NETİCE: KÜRSÎ odur ki, yüce Hak iki kademini ona atmıştır.. İcadını ve idamını onda yapar..

Helâk etme ve selâmete çıkarma işini orada yapar..

Orada: Verir, alır, yükseltir, düşürür, aziz eder, zelil eder.. Aziz ve celil olan Allah sübhandır..

47. BÖLÜM

KALEM-İ ALÂ

Bilesin ki..

KALEM-İ ALA: Halka ait zuhur yerlerinde, Hakkın tayyünlerine bir evveldir..

Ama, temyiz üzere..

— Temyiz üzere..

Demem odur ki: Halkın, ilâhı ilimde; evvelâ şekli bellisiz bir taayyünü vardır..

İşbu manada bir beyan, daha önce de geçti..

Sonra, halkın bir varlığı da vardır; ama mücmel hükmî yoldan.. fakat arşta..

Bunu da, kısmen daha önceki bölümde:

— Arşın bir yüzü vardır; o da halka ait varlıklardır..

Cümlesine yakın bir cümle ile anlattık..

Sonra, halkın tafsil yollu zuhuru, kürsîde olmaktadır..

Bunu da, önce anlattık..

İşte.. bundan sonra: KALEM-İ ALA'da zuhuru olmaktadır.. Amma, temyiz üzere..

Yani: Hakkın halk vasfını alarak.. Temyizin manası budur..

*

Bu manada, biraz daha açılalım..

Şöyleki:

Anlatılan tecelligâhların, hemen hepsi gayb şeklindedir..

Yani: Halk vasfı ile..

Ancak, halkın vücudu KALEM'de göze gelen bir varlık olur ve Hak'la arasında bir temyiz olur..

— KALEM..

Demekten kasdım, KALEM-İ ALÂ'dır..

Bu durumda: KALEM-İ ALÂ, bir modeldir.. Levh-ü mahfuzda onun için ne gerekli ise.. onun nakşını alır..

Mesela: Akıl.. Bu da bir modeldir; nefiste ne gerekli ise.. onun nakşını alır..

Akıl, KALEM yerindedir..

Nefis, levh yerindedir..

Akıl kanunu ile bulunan fikrî hükümler ise.. levh-ü mahfuza yazılan suret bulmuş varlıklar mesabesindedir..

*

Yukarıda anlatılan mana icabıdır ki, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Allah, önce aklı yarattı..»**

— **«Allah, önce KALEM'i yarattı..»**

Burada KALEM: Akl-ı evveldir..

Her ikisi de, RUH-U MUHAMMEDÎ için iki yüzdür..

Bu mananın bir icabı olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Allah, önce peygamberinin ruhunu yarattı; ya Cabir..»**

Anlatılan mana dolayısı ile: KALEM-İ ALÂ, akl-ı evvel, RUH-U MAHAMMEDÎ tek cevherden ibarettir..

Bu tek cevhere ise, halka nisbet edildiği zaman:

— KALEM-İ ALÂ..

İsmi verilir..

Mutlak halka nisbet edildiği zaman ise:

— Akl-ı evvel..

İsmi verilir..

İnsan-ı kâmile nisbet edildiği zaman da:

— RUH-U MAHAMMEDÎ (S.A.)..

İsmini alır..

İnşaallah, ruhun ve akl-ı evvelin tafsili, bu kitpataki kendi yerinde gelecektir..

48. BÖLÜM

LEVH-Ü MAHFUZ

Bir nefs ki, bizzat âlemin ilmi ile doludur;
Ey âdemoğlu, o bizim LEVH-Ü MAHFUZUMUZ'dur..

Varlığın suretleri dahi hep birden işlenmiş;
Onun kabiliyetine.. gizli yanı hiç yoktur..

İlâhiyle temiz olur, safasını bulursa;
Kara buluttan gelen zulmet huznü onda yoktur..

Artık eşya ona zâhir olur, kendi özüne;
Âlemin cümle gizli yanları da açık durur..

Öğren..

Bu uğurda, Allah sana hidayet nasib eylesin..

LEVH-Ü MAHFUZ: Hakka bağlı ilâhî nur olup, halka nisbet edilen müşahede makamlarında tecelli etmektedir..

Aslî bir şekilde, ona mevcudatın baskısı çıkmıştır..

Heyulanın anası odur; heyulâ ise.. LEVH-Ü MAHFUZ'da basılı olmayan hiç bir sureti gerektirmez..

Heyulâ bir suretin olmasını gerektirdiği zaman; ki bu da heyulânın hükmüne göre olur.. Bu oluş ise.. ister hemen olsun; isterse mehilli bir zamanda olsun.. kalem o suretin icadını LEVH-Ü MAHFUZ'a yazar..

Heyulâ da, o sureti gerektirmiş olduğundan; icadı mutlak gerekli olur..

Bu mananın bir icab olarak, ilâhiyun şöyle demiştir:

— Heyulâ, bir suretin olmasını gerektirdiği zaman; suretleri verene, o sureti meydana çıkarmak hak olur..

Onların:

— Suretleri verene hak olur..

Demeleri, bir bakıma söz gelişi olur, tersi kabilinden sayılır..

Bu gibi sözler, geçerlidir.. Nitekim, Resulüllah S A. efendimiz de, buna benzeri buyurmuştur:

— **«Allah'a haktır ki; dünyada yükselttiğini, tekrar düşüre..»**

Bu manadan:

— Allah'ın bunu yapması mecburîdir; yapması vaciptir..

Gibi bir mana çıkmaz..

Allah-ü Teâlâ, bu gibi hallerden yana tam bir yüceliğe sahiptir..

Bütün mevcudatın baskısına sahip bulunan ilâhî nur için:

— Nefs-i küllî..

Tabiri kullanılır..

Bu ilâhî nur, yukarıda da izah edildiği gibi:

— LEVH-Ü MAHFUZ..

Olarak anlatılır.. Kalem-i alânın bu nura yazdığını idrâk: Ancak, bu nurun yüzlerinden bir yüze olabilir..

Bu yüz için ise, bizde:

— Akl-ı küllı..

Tabiri kullanılır..

O ilâhî nurdaki baskıya:

— Kaza..

Tabiri kullanıldığı gibi..

Kaza ise.. ilâhî vasıf uyarınca, aslî tafsilden ibarettir..

Nitekim biz, bu tafsilin tecelligâhı için; yukarıda:

— Kürsî..

Tabirini kullandık..

Sonra.. LEVH'de takdir vardır; ki bu: Kesilen bir vakitte, özel hal ile muayyen surette halkın meydana gelmesi hükmüdür..

Ve.. bu tecelligâh:

— Kalem-i ala..

Tabiri ile anlatılandır..

Bizim istilahımızda ise, kalem-i alâya:

— Akl-ı evvel..
Tabiri kullanılır..
Nitekim bu: Yeri geldiğinde, daha geniş anlatılacaktır..

Üstte kapalı bir ifade ile anlatılanı şu misalle açabiliriz:
Hak bir hüküm vermiştir; Zeyd'in icadı babında.. Şu şekilde ve.. falan yerde... falan zamanda..
LEVH'de bu işin takdirini iktiza eden emir; işte.. kalem-i aladır.. Buna ise:
— Akl-ı evvel..
İsmi verilmiştir..

Onun bulunduğu mahal ise.. anlatılan iktizanın beyanıdır ki, LEVH-Ü MAHFUZ odur.. Bu manada, LEVH-Ü MAHFUZ için:
— Nefs-i küllî..
Tabiri kullanılmıştır.
Bu gibi bir hükmün varlıkta icadını iktiza eden emre gelince.. o da, ilâhî sıfatın iktizasıdır.. Bunun için de:
— Kaza..
Tabiri kullanılır..
İşbu kazanın tecelliğâhı kürsîdir..

Yukarıda yazılanları okuduktan sonra:

a) Kalemden murad nedir?.
b) LEVH'ten murad nedir?..
c) Kazadan murad nedir?..
d) Kaderden murad nedir?.

Bütün bunları anlamaya çalış..

Bilesin ki..
LEVH-Ü MAHFUZ ilmi: Allah ilminden bir nebzedir..
Allah-ü Taâlâ o ilmi: Hikmet nizamına göre yürütmektedir..
Bu yürürlük ise.. mevcudatın halkıyet cephesindeki hakikatler

iktizasına göredir..

Allah'ın bunun ötesinde bir ilmi vardır ki: Hakka bağlı cephenin hakikatleri iktizasına göredir..

Bu ilim çeşidi: Varlıkta kudretin meydana çıkması şeklinde zuhur eder..

İşbu ilim çeşidi: LEVH-Ü MAHFUZ'da sabit değildir..

Ancak bu gözle görülen âlemde zuhur edeceği zaman, LEVH-Ü MAHFUZ'da görülür.. Bu âlemde zuhurundan sonra, orada yine görülmez olur..

LEVH-Ü MAHFUZ'da bulunanların tümü: Bu hisse bağlı âlem varlığının başlangıç ilminden; taa kıyamete kadar olacakların hepsi vardır..

***

LEVH-Ü MAHFUZ'da, cennet ve cehennem ehlinin ilmi: Tafsil üzere değildir..

Çünkü bu tür ilim: Kudretin meydana çıkması sayılır..

Kudret işi ise.. müphemdir.. Muayyen değildir..

Ancak kudret ilmi LEVH-Ü MAHFUZ'da, mutlak bir şekilde bulunur..

Meselâ: Kalem, kendisi için ebedî saadet yazdığı kimseye mutlaka nimet verileceğinin bilinmesi gibi..

Eğer verilecek bu nimet, ayrıntılı bir şekilde anlatılacak olsa.. Yine bunun tafsili aynı olur.. Yani: İcmal yolu ile anlatılır..

Bu manada ancak, şöyle diyebilirsin:

O, naim cenneti ehlidir..

O, huld cenneti ehlidir..

O, naim cenneti ehlidir..

O, firdevs cenneti ehlidir..

Görülüyor ki bu iş: İcmal üzere oluyor.. Başka yolu da yoktur..

Cehennem ehlinin durumu da aynı şekildedir..

LEVH-Ü MAHFUZ'da geçerli olan mukadder şey iki çeşittir:

a) Bir mükadder ki, tağyir ve tebdil edilmesi imkânsızdır..

b) Bir mukadder ki, tağyir ve tebdil edilmesi mümkündür..

Şimdi bunları biraz açalım.

Tağyir ve tebdili mümkün olmayan mukadder işler: Bu âlemde ilâhî sıfatların iktizalarıdır.. Bunlara ait varlıkların yok olmaları imkânsızdır.

Tağyir ve tebdilleri mümkün olan mukadder işlere gelince; bunlar: O şeylerdir ki, onları bu âlemin kabiliyetleri iktiza etmiştir.. Ama, mutad hikmet nizamına göre.. Yüce ve sübhan olan Hak: Onları bu tertib üzere yürütür.. LEEVH—Ü MAHFUZ'da yazılan kaza yerini bulur.. Bazan da, o şeyler, ilâhî kudret hükmünce icra edilir; o hükmedilen şeyin icrası durur..

Şu da şüphesizdir ki: Bu âlemin kabiliyetleri, ilâhî sıfatlar iktizasının kendisidir..

Ancak, anlatılan bu iki şey arasında fark vardır..

Yani:

— Bu âlemin kabiliyet iktizası olan şeyle; mutlak sıfatlar iktizası olan şeyler arasında..

Demek istiyorum..

Bu manayı biraz açalım.. Şöyleki:

-- Bu âlemin kabiliyetleri, bir iktiza sahibi olsalar dahi, kendi hükümlerinde bir acizlik vardır.. Onların bu acizliği ise.. işlerini bir başkasına istinaden yapmalarıdır..

Yani: Kendi başlarına buyruk olmamalarıdır..

Dolayısı ile, vaki olacak şey, bazan olur; bazan da olmaz..

Haliyle bu durum: İlâhî sıfat iktizalarının aksinedir.. Onlarda vaki olacak şey ilâhî iktiza gereğince, zarurî olarak olur.

Burada, ikinci bir yüz daha var ki, o da bu âlem kabiliyetlerinin mümkün olduğudur..

Mümkün ise.. bir şeyi kabul ederken; o şeyin zıddını da kabul eder..

Durum böyle olunca: Kabiliyet bir şeyi iktiza ederse.. kader o şeyi nakzedenin vukuu ile yürür.. Böylece, o nakzeden şey de, o kabiliyet iktizasınca olur.. Bu da, mümkünün kabiliyetinde vardır..

*

Biz, buradaki konuşmamızı:

— Bu âlem kabiliyetlerin iktiza ettiği şeyin oluşunu, hikmet kanunu üzerine olacağı..

Babında yapıyoruz.

O kabiliyet iktizası olan şey, aynı ile vukubulunca:

— Hükmî kanun üzere oldu..

Deriz..

Bu ise.. zevke dayalı bir iştir.. Akıl bunu, fikrî nazarı yolundan idrâk edemez..

Çünkü bu, ilâhî bir keşiftir.. Allah, kullarından diiediğine ihsan eyler..

*

Hâsılı: Muhkem kaza işinde tağyir ve tebdil yoktur..

Ama mübrem olan da, tağyir olması mümkündür.. Bu sebepledir ki: Resulüllah S.A. efendimiz, ancak mübrem kazadan Allah'a sığındı..

Zira, Resulüllah S.A. efendimiz, bu çeşit kazada tağyir ve tebdil olacağını biliyordu..

Nitekim bu manada gelen bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— **«Allah, dilediğini imha eder; dilediğini sabit kılar.. Ana kitap onun katındadır..» (13/39)**

Haliyle, bu muhkem kazanın aksinedir.. Zira, muhkem kazaya şu âyet-i kerime ile işaret edilmektedir:

— **«Allah'ın emri, herhalde yerine gelen bir kaderdir..» (33/38)**

Yukarıda ayrıntıları ile anlatılan bu ilmi, keşif yolu ile elde etmeye çalışana en zor tarafı: Mübrem kaza ile, muhkem kazayı birbirinden ayırd etmektir..

Bunu ayırd etmesi gerekir ki: Muhkem kaza karşısında edebeni bile; mübrem kazada ise.. şefaat dileye..

Zaten Allah-ü Taâlâ'nın bir kimseye mübrem kazayı bildirmesi, şefaat babında onun lehine izindir..

Nitekim bu manada şöyle buyuruldu:

— «Onun izni olmadan katında şefaatçı olacak kimmiş?..» (2/255)

* *

Bilesin ki..
— LEVH-Ü MAHFUZ..
Tabiri ile anlatılan ilâhî nur, Allah'ın zat nurudur..

Zatının nuru ise.. aynen zatıdır.. Onda bölünme ve parçalanma muhaldır.. Zira o: Mutlak Hak'tır.. Bu anlatılırken:

— Nefs-i küllı..
Tabiri kullanılır.. Bu yüzü ise.. mutlak halktır.. Bu manaya ise.. şu âyet-i kerime ile işaret edilir:

— «Elbet o, LEVH-Ü MAHFUZ'da KUR'AN-I MECİD dir.» (85/21-22)
Burada:

— «KUR'AN..» (85/21)

Kelâmı ile nefis murad edilir..
Yani: Yüce zatın nefsi.. İzzetle ali olan şahsın nefsi.. Bu nefs-i külliye ile, LEVH-Ü MAHFUZ'dadır..
Bu mana ile: İnsan-ı kâmili kasdediyorum..
Ama, hiç bir şekilde, hülul ve ittihad akla gelmemeli..
Ne hülul, ne de ittihad..
Allah.. Hak söyler..
İrşad yoluna ileten odur..

49. BÖLÜM

SİDRE-İ MÜNTEHA

SİDRE-İ MÜNTEHA: O mekânın nihayetidir ki, mahluk, Allah'a vuslat yolculuğunda seyrini orada keser.. Orada kalır..

Ondan sonrası, tek başına Hakka tahsis edilmiştir..

Orada, mahlukun ayağı yoktur..

SİDRE-İ MÜNTEHA'nın sonuna varmak mümkün değildir..

Çünkü mahluk, orada bu geçici varlığından soyunmuştur.. Hak varlığında yok olmuştur.. Örtülmüştür; silinmiştir..

Mahluk, sırf bir yokluğa katılmıştır.. SİDRE-İ MÜNTEHA'nın sonunda; onun için bir varlık, söz konusu değildir..

Anlatılan manaya işaret olarak: mirac gecesi, Cebrail a.s. Resulüllah S.A. efendimize şöyle demiştir:

— Eğer bir karış daha yaklaşırsam; muhakkak yanarım..

Burada:

— Eğer..

Manasında söylediğimiz, kelimenin Arapça aslı:

— LEV..

Edatıdır.. Bu, imtina harfidir.. Yaklaşmanın imkânsızlığını anlatır.. Çünkü oraya yaklaşmak imkânsızdır..

*

Resulüllah S.A. efendimizin verdiği habere göre: Oraya vardığı zaman: bir SİDR AĞACI görmüştür.. Bu ağacın yapraklarını da, fil kulağı şeklinde bulmuştur..

Kayıtsız şartsız, bu anlatılanlara iman etmek gerekir.. Sebebi: Kendi özünden haber vermesidir..

Bu hadis-i şerifin tevilli olması da muhtemeldir. Ki bu tevilli şekli, miracımızda bulduğumuzdur..

Onun, zâhirî durumuna göre, söylenmiş olması da mümkündür..

Böyle olunca, misalî tecilligâhlarında öyle bulmuş olur.. Keza, ilâhî menzil ve manzaralarda da..

Evet.. o, bu halde bir SİDR AĞACI bulmuş olur.. Bu durumu ile, o SİDR AĞACI, hayalinde hisse bağlı bir şey olur; kemal gözünde de müşahade edilen..

Böyle olur ki; kendisine, hakikata dayanan bir keşif gele.. Hem suret, hem de mana olarak..

Resulüllah S.A. efendimizin verdiği haberler, hemen hemen aynıdır..

Yani: Manaları, yukarıda anlatılan gibidir.. Ki, o miracında SİDR AGACI'nı o şekilde bulmuştur..

Biz, onun buyurduğuna mutlak bir surette iman ederiz..

İsterse, SİDR AĞACI'nı: Bize ihsan edilen keşif, başka yoldan kayıtlı olarak buldursun..

Çünkü, onun miracı bambaşkadır; bizimki onun gibi olamaz..

Keşfin bize yaptığı ihsanla: Onun, hadisinin mafhumunu alırız..

Şuna da iman ederiz ki: Anladığımızın ötesinde; o hadisin, ilmimizin yetişmediği nice manaları vardır..

Hâsılı: Bu hadis-i şerifle bize ilâhî keşfin gösterdiği yol: SİDR AĞACI ile murad, imandır..

Aynı manaya işaret olmak üzere, bir hadis-i şerif vardır..

Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurmuştur:

— **«Her kim, içini NEBAK (1) yemişı ile doldurursa.. Allah onun kalbini imanla doldurur..»**

***

Sözü edilen ağaç yapraklarının, fil kulağı şeklinde oluşu: İmanın büyüklüğü ve kuvvetine misaldir..

Onun yapraklarından, birer tane cennet evlerinden herbirine ulaşması ise.. o ev sahibinin imanından ibarettir..

***

---

(1) NEBAK: SİDR ağacının yemişidir.
.. KÖKNAR..
Diyenler olduğu gibi:
— Arabistan Kirazı
Diyenler de vardır..

Bilesin ki..

Biz, SİDRE'yi bir YER olarak bulduk; orada sekiz müşahe makamı vardı..

Her müşahade makamında, öyle yüce manzaralar vardır ki; o manzaraları, çok değişik ve çeşitli oluşları icabı kavramak mümkün değildir.

Bu değişik manzaralar ise.. o müşahede makamı sehiplerinin zevkleri nisbetinde olmaktadır..

Yukarıda:

— YER..

Dediğimiz, zuhur yerlerinde Hakkın zuhurudur.. Bu zuhur ise: Hakka has hakikatlerde ve halka ait manalarda, kendisine tecellisinden ibarettir..

Yukarıda anlatılan; SEKİZ müşahede makamlarını da şöyle sıralayabiliriz:

1. Yüce Hakkın zahir ismi ile tecellisidir.. Ama kulun batın cihetinden.

2. Yüce Hakkın batın ismi ile tecellisidir.. Ama kulun zahir yönünden.

3. Yüce hak, kulun ruh cihetinden, Allah ismi ile, tecelli eder..

4. Yüce Hak burada; kulun nefsi cihetinden RABB sıfatı ile tecelli eder..

5. Burası mertebe tecellisidir.. Ki bu; kulun aklınca RAHMAN'ın zuhurudur..

6. Kulun vehmi ciheti ile, Hakkın tecellisidir..

7. Hüviyet marifetidir.. Burada yüce Hak, kulun isim benliğinde tecelli eder..

8. Zatın marifetidir.. Ama kulun mutlak yönünden..

Bu makamda yüce Hakkın tecellisi, kulun zâhir ve batın heykelinde kemali ile olmaktadır..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Batınla batın, zahirle zahir, hüviyetle hüviyet, benlikle benlik olur..

Anlatılan müşahede makamlarının en yükseği burasıdır.. bundan sonrası ise.. ahadiyettir.. orada mahlukun hiç görüntüsü yoktur.. Zira orası, sırf Hakka hastır.. Bu makam, vacib'ül-vücud olan zatın özellikleri arasındadır..

Şayet kâmil kişiye bu tecelliden bir şey gelirse deriz ki:

— Bu, ilâhî bir tecellidir.. kendisi içindir.. Hakkın orada bir görüntüsü yoktur.. Hiç bir şekilde, o tecelli halka bağlanamaz; mutlaka Hakkındır..

İşte, anlatılan mana icabıdır ki: Ehlullah, ahadiyet tecellisini halka bağlamayı men etmişlerdir..

Nitekim ahadiyet bahsi daha önce geçti..

Doğruya başarıyı Allah verir..

50. BÖLÜM

RUH'ÜL - KUDÜS

Bilesin ki..

RUH'ÜL-KUDÜS: Ruhların da ruhudur.

Ve.. o:

— «KÜN (OL)..» (6/73)

Emri şumulünün altına girmekten yana münezzehtir..

Sonra onun için:

— Mahluktur..

Denemez.. çünkü o: Hakkın has yüzlerinden bir yüzdür..

Ve.. varlık: O yüzle kaimdir..

O, bir ruhtur; ama diğer ruhlara benzemez.

Zira o: Allah'ın ruhudur..

Ve.. Âdeme: Bu ruhtan üflenmiştir..

Şu âyet-i kerime ile, bu manaya işaret edilmiştir:

— **«Ona ruhumdan üfledim..» (38/72)**

Bu manadan da anlaşıldığı gibi, Âdem'in a.s. ruhu yaratılmıştır; ama Allah'ın ruhu, yaratılmış değildir..

Çünkü o: RUH'ÜL-KUDÜS'tür..

Yani o: Kevnî noksanlardan yana münezzehtir; temizdir.

*

Bu ruh, o ruhtur ki; ondan anlatılırken:

— Mahlukattaki Allah'ın yüzü..

Tabiri kullanılır..

Ve.. âyet-i kerime ile anlatılan manası şudur:

— **«Ne yana dönerseniz, Allah'ın yüzü oradadır..» (2/115)**

Bunun daha açık manası şudur:

Bu RUH'ÜL - KUDÜS, o ruhtur ki; bu kevnî varlığa, Allah bir varlık vererek onunla kaim kılmıştır..

İşbu varlık sayesindedir ki: Dış duygularınızla, bu duygular âleminde, ne yana dönerseniz; fikirlerinizle, makulatta ne yana çevrilirseniz: Bu mukaddes ruh, orada kemali ile aynen vardır..

Çünkü o: Vech-i ilâhîden ibarettir.. Varlık ise.. bir vech-i ilâhî ile kaimdir..

Bu veçh-i ilâhî herşeyde vardır; ve.. Allah'ın ruhudur.. Bir şeyin ruhu ise.. o şeyin kendisidir; nefsidir..

Bu durumda: varlık Allah'ın nefsi ile kaimdir..

Yani kendisi ile..

Onun nefsi ise.. zatıdır..

***

Bilesin ki..

Bu hisler çeşidinden her şeyin bir ruhu vardır ki; sureti onunla kaimdir..

Bu suretin ruhu ise.. lafız için bir mana gibidir..

Ve.. bu mahluk ruh için; ilâhî bir ruh vardır ki: O mahluk ruh onunla kaimdir..

İş bu ilâhî ruh ise: RUH 'ÜL - KUDÜS'tür..

Bir kimse, bu RUH 'ÜL - KUDÜS'e bakıp insanca gördüğü zaman, onu mahluk olarak görür.. Çünkü iki kıdemin bir araya gelmesi mümkün değildir.

Halbuki kıdem, yalnız Allah'a mahsustur.. Ama, tek başına..

Onun bütün esma ve sıfatı da, zatına bağlıdır..

Çünkü onda bölünme ve parçalanma muhâldir..

Bu ruhun dışında kalan mahluktur; sonradan yaratılmıştır..

***

Burada, insanı ele alarak; daha açık bir mana ile anlatalım..

Meselâ:

İnsanın, bir cesedi vardır; bu onun suretidir..

İnsanın, bir ruhu vardır; bu onun manasıdır..

İnsanın, bir sırrı vardır; bu onun ruhudur.

İnsanın, bir de vechi vardır; işte buna:

— RUH'ÜL - KUDÜS, sırr-ı ilahî, vücud-ü sari.. Tabir edilir..

Yine insan üzerinde duralım; daha başka açıdan alarak devam edelim..

İnsana, suretinin.. ki bu surete:

— Beşeriyet ve şehvaniyet..

Tabiri kullanılır..

Evet.. İnsana, bu suretinin iktizası olan şeyler galip gelirse.. o zaman: Ruhu madenî kalıntıları kazanmaya başlar.. Ki onun suretinin aslı da budur.. Suretinin kaynak mahalli de odur..

Böyle olunca aslî âlemi karışır.. Çünkü, o suretine beşeriyetinin iktizası şeyler yerleşmiştir.. Ruhî serbestliği gitmiş; suretle bağlantı kurulmuştur..

Böylece: Tabiat ve âdet zindanına girmiş olur..

Onun dünya evindeki bu hali: Âhiretteki siccinin misalidir.. Belki de, ruhunun karar kıldığı âhiret siccinin, yani; zindanının aynıdır..

Ancak âhiretteki zindanında, görülür; elle tutulur gibi, bir ateş içindedir..

Daha açık manası ile bu siccin: Cehennemdir..

O cehennem ise.. dünyada, anlatılan manayadır.. Âhirette ise.. mana olanlar bariz bir şekilde görünür.. şekilleri belli, suretleri vardır..

Bu manayı anla..

***

Yine insan üzerinde duralım; üstte anlatılanın aksini anlatalım..

Bir insana, ruhanî işler üstün gelirse.. ki bu da: Sağlam düşünce, az yemek, az konuşmak az uyumakta olur.. Bir de, beşeriyetinin gerektirdiği işleri bırakmakla..

İşte.. o zaman: İnsanın heykeli ruhî bir letafet kazanır..

Bu kazancı ki elde etti: Su üstünde yürür, havada uçar..

Duvarlar onun görüntüsünü perdelemez. Iraktaki beldeler ona uzak gelmez..

Bundan sonra onun ruhu: Engellerin olmadığı bir mahalde yerleşir.. Ki bu engeller; beşeriyet iktizası olan şeylerdir..

İş bu kimse; Mahlukatın en yüksek mertebesine ulaşır..

Anlatılan mertebe ise.. mutlak ruhlar âlemidir.. Serbesttir.. Cisimlerle komşuluğu sebebi ile hâsıl olan bütün bağlardan azadedir..

İşbu manaya, şu âyet-i kerime ile işaret edilmektedir:

— **«Şüphesiz; iyiler Naim Cennettindedir..»** (82/13)

*

Yukarıda anlatılanın, daha ilerisine geçen insan da vardır..

Bu da, ilâhî işlerin kendisinde üstünlüğünü göstermesi ile başlar.. Ki bu da: Allah için olanları müşahededen ileri gelir..

Bu türden müşahede edilenler ise.. Allah'ın güzel isimleri ve yüce sıfatlarıdır..

Anlatılan müşahedeye nail olan kimse, beşerî ve ruhî yönden iktiza eden şeylerin varlığı ile beraber kudsî bir varlıktır..

Beşeriyetin iktiza ettiği şeyler odur ki: Bu cesedin kıyamı onlarladır..

Tabiatın ve ruhun mutadı olan işler ise.. İnsanın namus kıyamını sağlayan işlerdir.. Bunlar da: Makam sahibi olmak, istilâ, yükseklik talebi gibi şeylerdir.. Çünkü insan, ruhî yönden yücedir; bu gibi şeyleri, hatta daha başkalarını taleb eder..

Ancak, insan bu anlatılan ruhî ve beşerî işleri bir yana bırakıp aslı olan sırrı müşahedeye devam ederse.. ki bu, onun aslıdır..

İşte o zaman: İlâhî sırrın hükmü zuhur etmeye başlar..

Durum böyle olunca: İnsanın heykeli ve ruhu: Beşeriyet çukurundan kalkar; tenzih kudsiyetinin evcine çıkar.

Ve o zaman; yüce Hak: Onun kulağı, gözü, eli ve dili olur.

Böyle bir elin sahibi: Gözsüze elini sürünce gözü açılır; abraşın illetini de giderir..

Böyle bir dilin sahibi: Bir şeyin olması emrini verdiği zaman, Allah'ın emri ile o şey olur..

İşbu kimse: RUH'ÜL-KUDÜS'le teyid edilmiştir..

Nitekim İsa'nın A.S. vasfı bu idi ve Allah-ü Taâlâ onun için şöyle buyurdu:

— «Biz onu: **RUH'ÜL - KUDÜS'le teyid ettik..»** (2/87)

Bu manayı anla..

Allah.. Hak söyler..

Bu yolda hidayeti nasib eden Allah'tır..

51. BÖLÜM

RUH ADLI MELEK

Bilesin ki..

Bu, o MELEK'tir ki; sofiye dilinde ona:

— Hakkın onunla mahluk göründüğü ve hakikat-ı muhammediye..

Adı verilmiştir..

Allah-ü Taâlâ'nın bu MELEK'e olan nazarı, kendi nefisine nazarı gibidir..

Onu, kendi nurundan yarattı; âlemi de ondan yarattı.

Ve onu.. Âlemde nazarına bir mahal kıldı..

— Allah'ın emri..

Şeklinde gelen isim tamlaması, bu MELEK'in isimleri meyanıda sayılır..

Mevcudatın en şereflisi odur..

Makam, mekân itibarı ile; mevcudatın en ulusu, derece itibarı ile de en yücesidir..

Bundan üstün bir melek yoktur..

Ve o: Yakınlık ihsanına nail olan mukarrabin zümresinin efendisi; ikrama nail olan mükerremin camiasının en faziletlisidir..

Allah-ü Taâlâ, mevcudat çarkını, onun üzerinde döndürür.. Mahlukat semasının kutup noktası odur..

Allah-ü Taâlâ her şeyle beraber, ona özel bir yüz yaratmıştır; o yüzle kendi zatına katılır..

Allah-ü Taâlâ onu yarattığı mertebede; sekiz suretle korur..

İş bu sekiz suret: Arşın hamilleridir..

Memleketin tümünü, ondan yarattı.. Hem de, ona göre ve onun maddesinden..

Memleketin ona bağlantısı; denizden sıçrayan damlaların denize bağlantısı gibidir..

Arşı taşıyıcı sekiz meleğin ona bağlantısı: İnsan ruhundan gelip insanın varlığını ayakta tutan şu sekiz şey gibidir: Akıl, vehim, fikir, hayal, musavvire, hafıza, müdrike ve nefis..

***

Sonra..

Bu MELEK'in: Ufkî âlemde, ceberutî âlemde, illî âlemde, melekûtî âlemde, mülkî âlemde ilâhî bir saltanatı vardır ki; Allah-ü Taâlâ onu, sırf bu melek için yaratmıştır..

İş bu MELEK: HAKİKAT-I MUHAMMEDİYE'de tam kemalı ile zuhur etmiştir..

İşbu mana icabıdır ki: Resulüllah A.S. efendimiz, en faziletli beşer olmuştur..

Bu vesile ile, Allah-ü Taâlâ, ona ihsanlarını yağdırmıştır.. En güzel nimetlerini vererek ona yardım etmiştir..

İşte.. anlatılan mana icabıdır ki, Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimize şöyle buyurdu:

— **«Biz, sana emrimizden ruhu vahyettik. Sen, kitap nedir, iman nedir bilmezken; biz onu bir nur eyledik?. Kullarımızdan dilediğimizi ona hidayet eyleriz.. Sen dahi, istediğini doğru yola hidayet eylersin..»** (42/52)

Bu âyet-i kerime ile, şöyle bir mana anlatılmak istenir:

Biz senin ruhuna, bu MELEK'in yüzlerinden kâmil bir yüz açtık..

O MELEK bizim emrimizdir..

Kaldı ki, bu MELEK'in ismi: Emrullah'tır..

Yani: Allah'ın emri..

Yine bu MELEK'e işaret olarak:

— **«RUH, Rabbımın emrindendir.»** (17/85)

Yani: Onun yüzlerinden bir yüzdür..

Ancak, bu ikinci âyet-i kerimede bir nükte vardır.. Şöyleki:

— **«Sana RUH'tan sorarlarsa.. de ki:**

— **RUH Rabbımın emrindendir..»** (17/85)

Buyrulduğu ve soruya karşılık; RUH, mutlak olarak bir kayda bağlanmadan anlatıldı..

Yani: Emir yüzlerinden bir yüzdür..

İş bu mana, Muhammed S.A. RUH'unun hilafınadır.. Zira ona:

— **«Biz, sana emrimizden RUH'u vahyettik..» (42/52)**

Buyurdu..

Burada açık anlatması, ona ihtimam gösterdiğini anlatır.. Öbür yerde, kapalı geçmesi ise.. Resulüllah S.A. efendimizin kadir kıymet yönüyle büyüklüğünü anlatmak içindir..

Nitekim böyle bir büyüklük anlatılması için:

— **«Öyle bir gün ki, insanlar onun için toplanmıştır..» (11/103)**

Burada, günün nekre yolu ile anlatılması; o günün büyüklüğüne, azametine işarettir..

İşte.. bütün bu manalar anlatır ki: bu makamda:

— **«Emrimizden RUH'u..» (42/52)**

Buyurması yakışıyordu; öyle buyurdu.. Ve:

— Emrinizden sana vahyettik..

Buyurmadı.. çünkü: Varlıktan kasd olunan yine RUH'tur..

Sonra.. izafet nunu kullanılarak:

— **«Emrimizden..» (42/52)**

Buyruldu.. Bütün bu ifade şekilleri, Resulüllah S.A. efendimizin kadrinin yüceliğini anlatır..

*

Sonra.. şunu bil ki..

Allah-ü Taâlâ, bu MELEK'i zatına bir ayna olarak yarattığı için; zatını, ancak bu MELEK'te zuhura getirmektedir..

Cenab-ı Hakkın zuhuru diğer mahlukatın tümündeyse.. ancak sıfatları iledir..

Durum anlatıldığı gibi olunca; O MELEK:

Dünya ve âhirete bağlı âlemin kutbudur.. Cennet ve Cehennem ehlinin, ehl-i kesib'in, ehl-i arafın dahi kutbudur..

Allah'ın ilminde, ilâhî hakikat onu iktiza etmiştir ki: Yarattığı

her şeyde, bu MELEK'ten bir yüz buluna ve o yaratılan şeyin küresi, bu yüz üzerine devresini döndüre..

Çünkü, o şeyin kutbu odur..

*
* *

Bu MELEK: İnsan-ı kâmilden başka; Allah'ın yarattıklarından hiç birine tanıtılmaz..

Bu velî zat, onu tanıdıktan sonra; bazı şeyler de bilir..

O bildiği şeylerle tahakkuk ettiği takdirde, bir kutub olur; varlık çarkı, tümden onun üzerinde dönmeye başlar ve o: MELEK için bir vekil hükmündedir..

O, bir vekildir; çünkü, asaleten bu varlıktaki kutupluk, bu MELEK'e hastır.. Bu türden diğerlerine verilen, vekâlet ve niyabet üzeredir..

Bu MELEK'i tanımaya çalış..

*
* *

Anlatılan bu: RUH ADLI MELEK, Allah'ın kitabında şöyle anlatılır:

— «O gün RUH kaim olur..

Melekler, saf halindedir.. Rahman'ın izin verdiği hariç: konuşamazlar. O da, isabetli konuşur: Bu, Hakkın günüdür..» (78/38-39)

O gün, bu MELEK, ilâhî saltanatta kaimdir..

Melekler, onun önünde saf halinde durup, hizmetine bakarlar..

Bu MELEK ise.. Hakkın kulluğunda bulunur..

Allah'ın kendisine emri üzerine; ilâhî huzurunda tasarruf eder..

Âyet-i kerimede geçen:

— «Konuşamazlar..» (78/38)

Kelâmı, melekler içindir; RUH için değil..

Çünkü, ilâhî huzurda o: Mutlak bir şekilde konuşma izni almıştır..

Zira o: Oranın ekmel zuhur yeri ve en faziletli tecelligâhıdır.

Diğer meleklere gelince: Her nekadar ilâhî huzurda izin verilirse de; o izni alan her melek, bir kelimeden fazla konuşamaz.. Daha fazla konuşmaya gücü yetmez.. Elbette ve elbette.. geniş konuşmak, onun için mümkün değildir..

NETİCE: Bir melek, ilâhî huzurda, ancak bir kelime konuşabilir..

*
* *

Yüce Hak'tan emri ilk alan bu MELEK'tir.. Sonra, bunun dışında kalan meleklere tevcih edilir.. Onlar askerdir..

Bu âlemde, bir işin yerine gelmesi emri çıkınca; Allah-ü Taâlâ o işe uygun bir melek yaratır; RUH'a gönderir.

O melek de RUH'un emrettiğini yapar..

*

— Mukarrabin..

Adı ile anlatılan meleklerin hepsi, bu RUH'tan yaratılmıştır..

Bunlar, sırası ile: İsrâfil, Cebrâil, Mikâil ve Azrail'dir..

Bunların üstünde bulunan:

— Nun..

Adlı melek.. ki bu: Levh-ü mahfuzun altındadır.. Ayrıca:

— Kalem..

Adlı melek.. ki bu da, ileride anlatılacaktır..

— Müdebbir..

Adlı melek.. Bu da, kürsî'nin altındadır..

— Mufassil..

Adlı melek.. Bu da İmam-ı mübinin altındadır..

Bütün bu meleklerin hepsi, RUH'tan yaratılmıştır. Hepsi de:

— Alun.. -yüceler.

Tabir edilen meleklerdir; İlâhî hikmet icabı, Âdem'e secde emri almamışlardır..

Eğer onlar: Âdem'e A.S. secde çin emrolunmuş olsaydı; zürriyetinden her biri, onları bilirdi; tanırdı..

Görmez misin: Âdem'e a.s. secde ile emrolunan melekler, âdemoğullarından her birine nasıl zâhir olur?..

Uykuda ilâhî bir misalle onlara nasıl suretlenir gelir? . Hak onu, uyuyana çıkarır..

Uykuda görünen o suretlerin tümü: Allah'ın melekleridir..

Emrolunduğu işi yapmak hükmü ile, misal yollu tenezzül eder; gelir.. Uykudakilere, çeşitli suretlerde görünür..

Bu mana icabıdır ki: Uykudaki, taş cinsi cemad şeylerin konuştuğunu görür..

Eğer, o cemad sureti ile, surete bürünen bir ruh olmasaydı; konuşmazdı..

İşte.. Resullüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi, bu manadadır:

— **«Doğru rüya Allah'tan bir vahiydir..»**

Bu, o demektir ki: Melek o şekilde nüzul eder..

Bir başka hadis i şerifte ise, şöyle buyurdu:

— **«Doğru rüya, peygamberliğin kırk altı parçasından bir parçadır..»**

Lanetli iblis de, Âdem'e a.s. secde emrini alanlar arasındaydı; ama secde etmedi..

Şeytanlara da emretti.. Ki bunlar da, onun neticesi ve zürriyetidir..

Verdiği emir şuydu: Melekler nasıl surete bürünüyorsa.. onlar da uykudakilere surete bürünüp giderler..

Bunların suretinden ise.. yalancı rüya zâhin olmaktadır..

Bu anlatılandan hasıl olan odur ki:

— Aun.. -yüceler..-

Adı ile anılan melekler, Âdem'e a.s. secde için emir almadılar.. Dolayısı ile, onları, ancak; âdemoğullarından:

— İlahiyyun..

Vasfını alan zatlar tanıdı..

Bu ise.. âdemiyet ahkâmından temize çıktıktan sonra, onlara ilâhî bir ihsandır..

— Âdemiyet ahkâmı..

Demek:

— Beşeriyet icabı olan manalar..

Demektir..

Bu manada, şu âyet-i kerimeyi anlatmak icab eder:

— **«Elimle yarattığıma secde etmene ne engel oldu?. Yoksa ALUN'dan mısın?..»** (38/75)

Demek oluyor ki, ALUN için secde emri yoktur..

Nitekim, Muhiddin b. Arabî r.a. Fütuhat-ı Mekkiye adlı eserinde bu manayı anlatmıştır..

Ancak:

— ALUN..

Adlı meleklerin hangileri olduğu üzerinde açık bir şekilde durmamıştır..

Sonra.. anlattığımız âyet-i kerimeyi delil eylemiştir..

Üstte geçen âyet-i kerime üzerinde biraz duralım.. Özellikle âyette geçen istifham üzerinde duracağız..

Bilesin ki..

Hak tarafından gelen suali, bilinen manadaki istifham saymak doğru olmaz..

Durum anlatıldığı gibi olunca; Hak'tan vaki sual, gelişine göre, şu dört manadan birine gelir: Menfi, müsbet, ünsiyet, tehdid, yani korkutmak..

Allah-ü Taâlâ'nın iblise:

— **«Secde etmene ne engel oldu?..» (38/75)**

Şeklindeki sorusu, başlıca tehdid ve korkutmak içindir.

— **«Kibre mi düştün?.»** (38/75)

Manasını olduran elif ise.. yine soru değil, isbattır..

Yani:

— Kibre düştün..

Demektir.. Ki bu durum:

— **«Ben, ondan hayırlıyım..»** (7/12)

Sözüyle bellidir..

— **«Yoksa ALUN'dan mısınız ..» (38/75)**

Kelâmındaki:

— «Yoksa..» (38/75)

Manasını çıkaran:

— «Em..» (38/75)

Edatı da, burada menfi manadadır.. Yani:

— Sen, ALUN'dan değilsin..

Demeğe gelir..

Ünsiyet ve sözü açmak için kullanılan istifhama gelince; onu da Musa a.s. ile yapılan şu konuşmada görebiliriz:

— **«Sağ elindeki nedir ya Musa?..»** (20/17)

Böyle bir soru, Musa a.s. için ünsiyet oldu; şu cevabı ile açıldı:

— **«O asamdır. Ona dayanırım. Onunla, koyunlarıma yaprak çırparım.. Onunla, bence görülen daha başka işler de vardır..» (20/18)**

Musa a.s. kendisine, istifham yollu sorulan sualden böyle geniş bir cevab beklediğini biliyordu; onun için böyle konuştu.. Bizim için belli manâda bir soru olsaydı; verilecek cevap:

— **«O asamdır..»** (20/18)

Cümlesi olurdu..

Ki, ilâhî hazretin huzurunda, ehlüllaha düşen edeb de budur..

İşbu mânaları, Allah-ü Taâlâ, bu İNSAN-I KÂMİL'de açığa çıkardı..

Ta ki okuyasın; gereği ile amel edesin..

Saidler zâmresinden yazılasın..

O halde, bu mânalar içinde edebini bulmaya bak..

Evet..

Beyan gemisi, bizi açıklama denizinde dalgalandırmaya başladı..

Nerede ise, bizi sahile vuracaktı..

Hemen hakikatler denizine dönelim..

Özellikle bahsimiz olan:

— RUH ADLI MELEK..

Bahsini tekrar açalım...

Bilesin ki..

Bu meleğin isimleri çoktur.. Bu çok isimler, çeşitli mânalarda onun göründüğü yüzler adedincedir..

Misal yollu, şu isimleri sayabiliriz:

Kalem-i alâ...

Muhammed S.A. efendimizin ruhu..

Akl-ı evvel..

Ruh-u ilâhî..

Bu isimler, asıl isimden alınıp, ayrıldığı dallara göredir.. Yoksa, onun yüce Hazret katında bir ismi vardır; o da: RUH...

İşbu mâna icabıdır ki; özellikle bu bölümü, o isim üzerine bağladık..

Eğer onun kapsamındaki manâları, isim isim anlatıp şerhine gitseydik; nice cilt kitâplar dolardı..

Bazı ilâhî makamlarda; bu melekle buluştum..

Bana selâm verdi ve kendisini bana tanıttı..

Selâmına karşılık verdim; öyle bir halet içinde idim ki: Onun heybetinden eriyecek gibi oldum.. Onun üstün güzelliğinden, az daha yok olacaktım..

Saygı sunuşundan sonra; bana söz açtı.. Bu arada ünsiyet şarabı kadehleri devre başladı.

Bundan sonra ona: Yüce MEKÂNET ve MAHTİD'ini sordum..

HAZRET'ini ve istinad noktasını, aslını ve dallarını, heyetini ve çeşidini, sıfatını ve ismini, şemailini ve resmini sordum..

Bana dedi ki:

— Senin konuştuğun şey, taleb ettiğin bu sır öyle bir iştir ki: Meram olarak azizdir; makam itibarı ile de azimdir.. Bunun, açıktan ifşası yaramaz· kinaye ve telvih yollu anlamak zordur..

Bunun üzerine dedim ki:

— Kinaye ve telvih yollu olsun; anlat.. Eğer, ezelde bana inayet

yazısı varsa, belki anlarım...

Bu sözüm üzerine şöyle devam etti:

— Ben, o çocuğum ki, babası onun oğludur..

Ben o şarabım ki; üzüm çubuğu onun küpüdür..

Ben o dalım ki; onun aslını sonuç eyledim..

Ben o okum ki geçtiği yer, yayıdır..

Beni doğuran analarla buluştum.. Nikâhlamam için onlarla söz kestim; nikâhıma girdiler.. Zâhirî usü!de yürüdüm; mahsul sureti ile bağlı kaldım..

Bundan sonra, işleri birbirine karıştırdım.. Hissimde devre tamamladım..

Heyula emanetlerini yüklendim.. Evlâ vasfını alan yüce hazret makamını güçlendirdim.

Bundan sonra beni herkesin babası buldum.. Süt çocuğunun da, yaşlının da anası..

İşte.. HAZRET ve emanetin mânası budur..

MEKÂNET VE MAHTİD'e gelince..

Şöyle bilesin:

Ben, gözle müşahede edilen olmamla beraber; gaybde benim için bir hüküm mevcud oldu..

Ne var ki ben: O kesin hükmü bilmeyi, o hükm'olunan iş canibini müşahadeyi isteyince; nice nice yıl Allah'a ibadet ettim.. Ama Allah ismi ile...

Ve ben o halde: Uyku ile ayıklık arası bir haldeydim..

Bu hal içinde yüce hak, beni ayıktırdı.

Kendi adına yemin etti ve himayesine aldı:

— «Onu tertemiz eden, gerçekten iflah oldu; Onu kirleten ise.. ziyana uğradı..» (91/9-10)

Bana verilen kısmete kavuşunca ismin, yâni: Allah isminin bana ihsanını kazanınca, Hazret-i Resul'ün dili ile hakikat-ı Muhammediye beni temize çıkardı..

Ona salât ve selâm olsun; şöyle buyurdu:

— «Allah-ü Taâlâ, Âdemi kendi sureti üzerine yarattı..»

Bunun böyle oluşunda, hiç bir şüphe yoktur.. Bu, söz götürmez..

Ve Âdam a.s. ancak, benim zuhur yerlerimden bir zuhur yeridir..

Zâhir yanıma, onu bir halife olarak kaim eyledim..

Bu arada, şunu da anladım ki: Yüce Hak beni kullardan murad ve maksud eylemiştir..

Bunu anlayınca, en keremli hitap en büyük makamdan bana şöyle geldi:

— Sen, o kutupsun ki; cemal küreleri onun mihveri üzerinde döner..

Ve.. o güneşsin ki; kemal mehtabı onunla aydınlığını tamamlar.

Ve sen osun ki; bir model olarak kaim kıldık onun namına..

Ve sen namına, mâna kapılarını ardından kapadığımızsın..

Hind ve Selma künyeleri ile murad olunansın..

İzzetle, yücelikle parlayan sensin..

Hâsılı: Hepsi ancak sensin.. Başka yok; en yüce vasıfların sahibi.. Ey pâk namları alan..

Cemal sıfatı seni dehşete düşürmez..

Celâl sıfatı dahi seni ürpertmez.

Sonra..

Olmaya ki, ilâhı kemal kapsamını uzak göresin..

Zira sen, bir mihversin; o dahi, çevrende dönen daire..

Sensin giyen.. O ise.. giyilen detaylı güzel elbise..

RUH anlatıyor:

— Yukarıdaki hitabı dinledim; mânasını anladım..

Buna karşılık sordum; ama önce, şanına karşı tazim duygularımı ifade ettim:

— Ey efendiliği hak eden büyüklük sahibi; bütün inceliği ile her şeyi bilen ve bizzat her şeyden haberdar olan yüce zat..

Bundan sonra taleplerimi sıraladım..

En başta, senden halimizin sıhhatı babında teyid ve korunma istiyoruz..

Sonra.. Şu hususlarda bana bir haber ilet: Dizi dizi hikmet incileri sun.. Rahmet ummanını önüme ser..

Nedir şu sırlar?.. bildir:

Ben, o denizlerin incisi, sedef kapları neden başkam?

Halbuki, hepsi suyumdan.. Suyumun gayrı ile bir ilgim, bir bağım yok..

Hepsi suyumdan: Denizi de, incisi de.. Ne bu görünen yabancılık..

Uçan kuşlar benim; ya isimleri neden başka..

Bu işin, baştan saklanması neden?

Ya, işindeki güç kendisinden olduğu halde; demirine niçin bildirilmedi?..

RUH'un sorularına geniş, izahlı ve ayrıntılı cevaplar geldi..

Şöyle dendi:

— Bilesin ki.

Yüce Hak, isim ve sıfatlarının tecellisini murad etmiştir..

Bu tecelliden gaye: Halka, zatını bildirmektir..

İşbu gayenin yerine gelmesi için: Açıktan belli, seçimli zuhur yerlerinde; bir de gizli, batın mânalarda anlatılan isim ve sıfatlarını izhar eyledi..

Bütün bunlar, zata bağlı varlıklardır; İlâhî mertebelerde tecelli yüzü gösterirler.

Anlatılan mânanın aksine; bu tecelli işi: Tamamen açıktan olsaydı ve kul, her şeyi olduğu gibi özünde kavrayıp salınmış olsaydı; iş değişirdi..

.. Ve şöyle olurdu: Mertebeler bilinmezdi.. Nisbetler ve izafetler ortadan kalkardı..

. Ve insan: Kendinin gayrını görmezdi...

Şu bir gerçektir ki: İnsan, başkasını gördüğü zaman, hayır işinde çok şeyler elde eder.. Bir uyma mevzuu varsa.. Anlatılan durumda daha kolay uyulur.. Böylelikle nekadarına gücü yetiyorsa o kadarını alır..

İşbu mâna icabıdır ki: Allah-ü Taâlâ, kerem sahibi peygamberler göndermiştir.. Onları gönderirken, herşeyi açıklayan kitabını vermiş ve bozulmaz hitabını yapmıştır..

Anlatılan kitap ve hitapla gelen peygamberler: Kendisine ait sıfat ve güzel isimlerin tercümanı olmaktadırlar..

Bununla bildirilmek istenen mâna şudur: Yüce Allah'ın zatı, idrâk edilmekten yana çok ötededir..

O sıfatları, ancak o sıfatlar bilirler, bunda bir ikilik bir karışma yoktur..

İşte.. Anlatılan mâna icabıdır ki, bir ismi de SEYYİD'ÜL EVVAH olan Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Allah'ın ahlâkı ile ahlâk sahibi olmaya bakınız..»**

Bu emirde, elbette önemli bir işaret vardır..

Başta: İlâhî sırların açığa çıkıp belli olmasıdır..

İşbu sırlarını, o yüce zat: Bu insan kalıplarına emanet olarak bırakmıştır..

Emri gelen ahlâka sahib olduğu zaman: Sözü geçen sırlara, rabbanî izzet yüceliği ile zâhir olur..

Böylelikle: Rahmaniyet mertebesinin de hakkı bilinir..

Ve.. bilgi yolu, orada kalır; daha öteye varamaz..

Sebebi: Anlatılan mana ötesi bilgiyi, yüce Hak zatına saklamıştır..

Nitekim o yüce zat, kendi özünden haber verirken şöyle buyurdu:

— **«Allah'ın kadrini, şanına lâyık olan bir hakla takdir edemediler..»(6/91)**

İşte sana: Dizi dizi hikmet incilerine ait mana..

İşte sana: Dizi dizi hikmet incilerine ait mana..

Bu, ancak bu kadar açılır..

İncinin kabı sedefe.. yani: O, senin başkan oluşuna gelince..

Öyle görünsün; ne var?.. İncileri suyundan ya; ona bak.. Onları, ancak suyun sıraladı..

Sedef: O dizi dizi incileri saklayan bir kap, bir kabuktur.

Ve.. özleri gizleyen bir nikap, bir perdedir..

Elbette bunun böyle oluşunun sebebi var: Ta ki, bahsi edilen hikmete ve bu ayrıntılı hitaba varamasın.. Ama kim? Haliyle:

Ümmü'l-kitapta ona ehil yazılmayan..

Yalnız ona ehil olan anlasın; başkası değil..

Senin kuşun, senden başka ad almasına gelince.. Bu da: Hayrı, derleyip almana vesiledir.

Bu işin gizli tutulup saklanması ise.. Bir başka durum icabıdır..

İşbu durum ise.. O denize dalma gücünün olmayışıdır.. Herkese böyle bir takat verilmemiştir..

Akıllar, o umman mânaya dalıp idrâk etmekten yana kusurludur. Kaldı ki: Akıl için, kendini bağlarından sıyırıp koparmak da imkânsızdır.. O bağlardan sıyrılıp bir sığıntı yeri bulmak da yoktur..

Sonra.. hepsinden önemlisi: Bu ibarelerde kalmayıp öteye geçmektir..

Çünkü bunlar: İbare kabuklarıdır.. Ve.. işaret edilen mânaların kabirleridir.. Has mânalar, onların derinliğinde yatarlar.

İşbu ibare kabuklarını ve işaret kabirlerini esas görülmeye değer yüze peçe eyledik..

Ta ki, ona ehil olmayanlara tam mânası ile kapana..

Eğer, sözden anlar bir durumdaysan, anla..

Bu zâhirde beliren yüzlerin durumu, özde saklı yüzlere hiç benzemezler.. Bunlar, batındakileri gizleyen zarlar gibidir.

Yüce Hak Bunlarla, içtekileri örtüp gizledi..

İşbu durum, bazan için dışa; bazan da dışın içe geçişine benzer..

Bazan ters.. Bazan yüz.. Bazan alt; bazan üst..

Hâsılı: fikirler bunda şaşkınlığa uğrar.. Dalar dalar gider..

*
**

ABDÜLKERİM CEYLİ Hz. anlatıyor..

Yâni: Bu eserin müellifi.. RUH'la buluşup görüşen..
Diyor ki:

— O yüce RUH'un, bana içirdiği şaraptan içmeye devam ettim. Hem suyundan; hem de şarabından içtim.. Ama hiç kanmadım.

İçtikçe içtim, ama halimdeki susuzluğum yine berdevam. Geçmedi . Geçmedi..

Bu hal: Taa, iktidar güneşi doğuncaya kadar devam etti..
İsim şafağı gündüz gibi ağarıncaya kadar sürdü..
İşte o zaman: Yuvamdaki kumru terennüme başladı..
Dile geldi; şakıdı.. Söyledi..
Halime tercüman oldu..

Sonra da; RUH ismi ile müsemma MELEK için şiirler söyledi. Övdü.. övdü.. bitiremedi..

**

O, bir tazedir, güzellik boy gösterir endamında;
O, zattır, vasfa mâna sayılır hepsi tamamında..

O, cemal kalıplarına öyle bir ruh olmuştur ki;
Yok gelir bakana.. lâkin isbatı gelir sonunda..

O, bir güzel surettir, şanını açıp açıkladım;
Öz adını da gizli tuttum:
— Hindler,
Dedim namında.

Ve o, hakikaten bir manalar dizisidir saklı;
Güzelliğinizden, lâkin zuhuru var bir yanında..

Âlemlerin hepsi onun kutup merkezine bağlı;
O, onların bütünü, onları say parçalarında..

Hak olarak künyelendi o, bir hakikat için ki;
İlâhî halkıdır, ama kelimeler mânasında..

Kadimliği gidince getirdi onu yüce zat ki;
Eskiten, yeni yapandır, hep sıfat iktizasında..

Ne zaman ki o, taayyün etti öz zatına göre;
İşte o zaman lehçeler zehir oldu ahkâmında..

Aydınlığa çıktığında giydi cemal libasını;
Bir güzel göründü, güzellikler hiç oldu yanında..

Var söyle:
— Yoktur o güzelin yüce varlığı için;
Bir yokluk, bir söz de geçmez ona katılma babında..

Onun gelişi bir başka, görür kemalle vasfını;
Hem de aynen, bir Hakkın zatı var hakikatlarında..

52. BÖLÜM

K A L B

Burası İsrafil'in a.s. makamıdır. Amma şan, kerem sahibi Resulüllah S.A. efendimizden..

Bu KALB, arşıdır mekân sahibi Allah'ın;
Hem mamur hüviyetidir insanda anın..

Onda zuhuru Hakkın, onda özü için;
Gerçekten orada istivası Rahman'ın..

Ve.. Allah KALB'i sırrına merkez yarattı;
Devrini kuşatır kevnin dahi ayanın..

Şöyle anlatılır o, hakikat ehlince:
En yüce nazargâh, cevelân yeri an'ın..

Tur ondadır, kitabı ile denizi de;
Ve.. mânası rakkın, şanı yüce tevanın (1)

O odur ki: İlâh, nuru diye anlattı:
Böyle geldi muhkem mânasında Kur'an'ın..

Zeyt yağı olarak takasında kandili;
Zücace, misali yıldız parlamasının..

Hem mukallib hem mukalleb şanı odur ki:
Çıkar düşer, aksi de ondadır çıkmanın..

Ondan zulmet onadır, nuru dahi ondan;
Onun üzerine gelir nuru ekvanın..

---

(1) Tur süresinin ilk âyetlerindeki manaya işaret edilmektedir..

Elçisi ona geldi, ondan onun için;
Yoludur Rabbanı makama varmasının..

Taatta melektir, yücelikte Rabb olur;
Kabahat işlerse hakikatı şeytanın..

Bir işarettir, şaşarlar orda insanlar;
Beyninde kârlı ile, sahib-i hüsranın..

Sırlar hazinesi zerreden başka ne ki?
Denizi o, misali şu açık beyanın..

Kapalı bir ev olup kilidi kocaman;
İki kanadı var ona giden kapının..

Biri çeker seni yüceler yücesine;
Yolu cahime çıkar ikinci kapının..

O kapı ki, çözersen şifresini bir gün:
Ama açarsan o kapıyı kırmaksızın..

Tebrik ederim eriştin maksuda kemalle;
Kondun oraya ki, sahasıdır Rahmanın..

Açarken kırarsan koruya girmiş oldun;
Tutulursun, makamı orada sultanın.

KALB'in misalidir işte, öğren sırrını;
Anlatayım, üstüne basarak sırların..

Ev KALB'in sırrıdır, kapısına gelince;
Biri İlâh ismi, biri vasfı Sübhanın...

Onun kilidi zattır, mukaddestir zatı;
Çözmek, Hakkı bilmektir yolunca imanın..

Açmak dahi şühuddur ayn-ı yakinini;
Ve.. göz bebeğin kapsamı ile ayanın..

Sebeblere ermen dahi tahakkuk oldu;
O şeyde ki beş eğdiğidir sekalanın.

Gelince yüceliğe varmayı tebrike;
Sahasıdır orası insanda Rahn anın..

Hazineyi bil, bilmek idrâkidir ancak;
Bulunca varlığını nükte-i deyyanın..

Bilmezsen eğer onun kadrini düşün;
Aziz düşer, zillet hakkı zelil olanın..

O ki, tahkik yollarına riayet etmez;
Çıkmaz tekvinden, içindedir tabiatın..

Gelince koruya varmaya o, zatıdır;
Edilmez gayrı sözü, hüsnün ve ihsanın..

Ümittir anlatılanı bulan kes için;
Belki bir nefha gelir, canibinden BAN'ın. (1)

Gelince iki kanada biri rızadır;
O yo'dan çözülür hep şifresi rıdvanın..

Kalan kanat gazaptır ki, onun vüs'atı;
Cevelân ettiği sahasıdır tuğyanın..

Rızanın alâmetidir Rabbın taatı;
Gazaplanmışa nişan, içinde isyanın..

Tebrik alandır ki, istediğini yapar;
Kısır irfandır alâmeti kırıklığın..

Zifafını gelinin açtı gönlüm sana;
KALB içre kurulmuş üstüne yüce tahtın..

---

(1) BAN: Karada yetişen bir ağaçtır.. Kokulu ve düzgün olur. Dilimizde: Beğ söğüdü, Sorgun söğüdü, denir..

Bak o güzel gelıne sendeki gözüyle;
Gelir sana o zaman tümü manaların..

Allah sana başarı ihsan eylesin.

— KALB, ezelî nurdur; yüceliği özünde bir sırdır; bu kâinatın özüne konmuştur ki: Allah-ü Taâlâ onunla insana nazar eylesin..

Dersem bunun ne demeğe geldiğini anlamaya çalış..

Kur'an'da: Âdem'in a.s. ruhuna üflenen, Allah'ın ruhu olarak anlatılmakta ve şöyle buyurulmaktadır:

— **«Ona ruhumdan üfledim..»** (15/29)

Bu nura:

— KALB..

Adının verilmesi, iki manaya göredir ki; onları aşağıda anlatacağız.

Şöyleki:

1. O, yaratılmışların özüdür. Mevcudatın zübdesidir..

Ama tümünün.. Alâlarının ve ednalarının..

Bu ismi almasının bir sebebi de: Bir şeyin KALB'i o şeyin hülâsası ve zübdesi olduğu içindir.

2. Takallüb halinin çabuk oluşudur..

O bir mihver noktasıdır.

Esma ve sıfatı kuşatan varlık onun üzerinde devresini tamamlar..

Tam yüzleşme şeklinde: hangi ismin ve hangi sıfatın karşısında durursa.. o ismin ve o sıfatın hükmü onda çıkar..

— Yüzleşme..

Sözüm bir kayıttır. Yani: KALB için..

Aslında KALB, Allah-ü Taâlâ'nın esma ve sıfatının tümü namına daima zata dönüktür.

Amma söylediğimiz yüzleşme şekli, ikinci bir şey onun karşısına gelince olur.

Bu durum, KALB: O şeyin eserini özünde göstermeye yüz vermiş olmasıdır..

O zaman, o şeyin nakşı onda çıkar.

Bu halinde, KALB'e verilen hüküm, o isme göre olur.

Şayet, isimler onu tümden hükmü altına alırlarsa.. ki bu da olur.

İşte.. o zaman kendisine hâkim olan bir ismin veya tüm isimlerin saltanatı altında örtülü kalır.

Ve.. zaman, o ismin zamanı olur..

O ismin, gereği ne ise.. KALB'de ona göre tasarruf eyler..

*
* *

Sonra..

Bilesin ki: KALB'in yüzü, füaddaki bir nura dönüktür..

Bu nurun adına:

— HEMM... (1)

Denir.. Ki, orası KALB'in nazar mahallidir, yöneldiği bir cihettir..

İsim veya sıfat, hemmin hizasında, bir cihetteki hizaya geldiği zaman, KALB ona bakar.

İşte o zaman: Baktığı ismin hükmü KALB'e işlenir.

Sonra o isim gider; başka bir isim gelir.. Aynı cinsten bir isim de olur, başka cins bir isim de olur.

Bu sefer, yeni gelen isimle macerasını sürdürür; tıpkı birinci isimde olduğu gibi..

Devamlı, iş böyle sürüp gider.

Ancak, KALB'in arka cihetinden gelen isme itibar yoktur. Onun nakşı KALB'e işlemez.

*
* *

Şunu da bil..

KALB'in, kesin bir şekilde anlatılacak arka başı yoktur.

KALB'in hepsi yüzdür.

Ancak, hemm cihetine gelen yana yüz ismi verilir.

---

(1) HEMM: Tasavvufi tabiri vardır.. Şu manayadır:
— Hayır veya şer.. Bir şeyi yapmadan önce, kalbin ona bağlanmasıdır..

Bu hemmin hizasını aşan yana da:

— Kafa.. yâni: Başın arka kısmı..

Adı verilir..

İşte.. aşağıda gösterilen daire, anlatmak istediğimiz mânanın şeklini göstermektedir.

Anlamaya çalış..

∴

Bilesin ki..

Hemm, olarak anlattığımız şeyin; KALB'e göre belli bir yönü yoktur.. Bazan üstte olur..

Bazan altta olur..

Sağa ve sola düştüğü de görülür.

Bu değişik haller, KALB sahibinin derecesi icabı olmaktadır..

İnsanlardan bazıları vardır ki; onun hemmi: Devamlı üsttedir. İrfan sahiplerini bu meyanda sayabiliriz.

İnsanlardan bazıları vardır ki; onun hemmi: Devamlı üsttedir.. İrfan sahiplerini bu meyanda sayabiliriz.

İnsanlardan bazıları vardır ki; onun hemmi: Devamlı alttadır. Bu durum, bazı dünya ehli kimselerde görülür.

İnsanlardan bazıları vardır ki; onun hemmi: Devamlı soldadır.. Bu sol, nefsin yeridir.

İnsanlardan bazıları vardır ki; onun hemmi: Devamlı sağdadır. Bazı âbid kulların hali gibi.

Ve.. nefsin yeri sol kaburgadadır..

Ekserî battal kimselerin hiç hemmi yoktur.. Varsa nefislerinden başka değildir.

Tahkik ehli zatlara gelince.. Bunların hali bambaşkadır..

Bunların bir hemmi olmadığı gibi; KALB'leri için:

— Kafa .. Yâni: arka kısım.

Adı verilen bir mevzi de yoktur.. Her halleriyle, bütün isim ve sıfatlara dönük dururlar.. Bir isimden ayrı başka bir isme mahsus zamanları da yoktur..

Çünkü onlar:

— Zatiyyun..

Adı ile anılırlar

Yani: Onlar, zatı ile Hak'la olmaktadırlar.. İsim ve sıfatlarla değil..

Bu mânayı anlamaya çalış..

Yukarıdaki aydınlatıcı izahtan sonra; KALB kelimesine dair mânayı açmaya dönelim.

3. Dolayısı ile KALB'e:

— KALB:

İsmi verilmesini gerektiren mânalardan biri de şudur:

KALB'e, göre isim ve sıfatlar kalıplar hükmüne girmiştir. Sebebi: Nurunu o kalıplara boşaltması ve istediği şekli onlara göre dökmesidir..

Çoğu kez, bu boşaltma ameliyesine:

— KALB:

Tabiri kullanılır.. Denir ki:

— KALB olması için, gümüşü kalıba koydum.

Burada masdar şeklinde gelen KALB, mef'ule isim olarak kullanılmaktadır..

4. KALB, muhdes şeylerin, yâni: Sonradan yaratılmışların tersine bir mâna taşır..

Burada, anlatılmak istenen mâna şudur: Öbürlerinin aksine; KALB'in nuru ilâhî bir kıdeme sahiptir..

5. KALB ismindeki mânadan biri de şudur: O, aslı olan ilâhî mahalle dönecektir. Kaldı ki orası, onun dönüp geldiği yerdir.
Bu mâna bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

— **«Şüphesiz bunda KALB'i olan kimseye öğütler vardır.»** (50/37)
Burada KALB: Yakka inkılab mânasınadır..

Bu inkılab: Himmet yüzünü zâhiri mânalar taşıyan dünya kıyılarından alıp; hakikî mânalar ve batını işlerle dolu yüce tepelere çevirmektir.

6. Bu mânada KALB: Halk iken, Hakka inkılab eyledi..
Yukarıdaki cümlenin asıl mânası şudur:

— KALB, kendi durumu ile halka ait bir müşahade yeri iken; Hakka ait bir müşahade yeri oldu.
Bunun dışında bir manâ verilemez. Çünkü: Halk, Hak olamaz. Sebebine gelince: Hak Hak'tır; halk da, halktır..

Hakikatler hiç bir şekilde değiştirilemez.
Ancak: Bir şeyin aslı ne ise sonunda ona döner.. Bu mânada gelen bir âyet-i kerime şöyledir:

— **«Ona KALB olacaksınız..»** (29/2)

7. KALB'in bu mâna ile anılmasında şu sebep vardır: İşleri istediği şekilde çevirir..
KALB Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı FITRAT üzerine olduğuna göre; elbette işler onun istediği şekilde olur. Bu hali ile o: Vücutta istediği gibi tasarruf eder..

KALB'in: Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı FITRAT üzere yaratılması, isim ve sıfatlarla oluşudur.

Bu mâna Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatıldı:

— **«Aslında biz, insanı en güzel kıvamda yarattık..»** (95/4)

Ancak o: Tabiî durumu ile adî hükümlere ve şehvet nasibine düşünce: Bu beşerî hükümler ona üstün gelmeye başladı..

O, beyaz bir elbise gibi idi; kendisine yapışan her kirli şeyin nakşını aldı..

Sonra, bir çocuk gibidir.. Onun akıl edeceği ilk şey: Dünya ehlinin dış halleridir. Bu durumda ona işlenecek haller: Dünya ehlinin dağınık işleri, tefrikaları, tabiî ve adi şeylere düşüşleridir. Bu hallerini görünce, onlar gibi olur..

Nitekim, Allah-ü Taâlâ bu mânayı şöyle anlattı:

— **«Sonra onu aşağıların aşağısına gönderdik..»** (95/5)

Eğer ilâhî saadete ehil bir kimse ise.. Yüce mertebelere ermeyi, üstün makama çıkmayı sağlayan işleri bıraktıktan sonra birden akıllanır..

Bu akıllanma onun için bir tezkiyedir. Yâni: Beşerî çabalarından ötürü aldığı kirlerden temizlenmiş olur..

Hali anlatıldığı gibi olan kimse: Elbisesine çıkan kiri yıkayıp temizleyen kimse gibidir..

Bu babda yapılacak temizlik: KALB'e yerleşen tabiî haller mikdarınca olur..

Bir kimseye: Beşerî haller ve adî işler tam yerleşmemiş ise.. Onun tezkiyesi kolay olur. Hem de kolaydan kolay.. Bu kimsenin durumu ona benzer ki: Elbisesine bulaşan kir, bir iz bırakmaz; yıkayınca temizlenir.. Aslına döner..

Bunun dışında biri vardır ki; tabiî haller ve adî şeyler onda tam mânası ile yer etmiştir..

Bu, o kimseye benzer ki: Her yanı ile elbisesini kir sarmış ve lekeleri yerleşmiştir.. Bunun temizlenmesi ancak ateşte yakılmaya veya kireçlemeye bağlıdır.

Hali anlatıldığı gibi olan kimseye zorlu sülûk, kuvvetli mücahede ve nefse muhalefet gerekir.

İnsanın, bu yoldaki sülûkü ve nefsine muhalefeti kadar KALB temizliği ve safası olur. Zaafına gelince: Bu işlere dair zaafı kadardır.

Bu yoldan KALB temizliğine erenleri Allah-ü Taâlâ diğerlerinden şöyle ayırdı:

— **«İman edip yararlı iş yapanlar müstesna..»** (95/6)

Bunun daha açık manası şudur:

— Onların özlerine yerleştirdiğimiz ilâhî sırları, peygamberlerimize inen kitaplarımızda kendilerine anlattık..

İşbu sır, bize ve peygamberlere imânlarının hakikî yüzüdür..

Bu yüz ise.. Tevhid nüktesidir.. Bunun icabıdır ki, onlar iman edip Allah ile huzura vardıran KALBİ amellerini işlediler..

Bu ameller: İtikatların en güzeli, devamlı mürâkabe ve benzeri işler oldu..

Bunun dışında kalıbın işlediği ameller de vardır.. Bu ameller ise.. Farz ibadetler, sülûk ve emirlere muhalefet etmemektedir.

Bu mânaların değeri şu âyet-i kerimede anlatıldı:

— **«İyi amel işleyenler müstesna.. Bunlara minnetsiz ecir vardır»** (95/6)

Bunun daha açık manası şudur:

— Onların nail olduğu şeyler, bir hibe değildir ki; dolayısı ile minnet edilsin.. Nail oldukları şey, hakikatleri icabı kazandıkları zaferdir.. O hakikatleri ki, kendilerini ona göre yaratmıştık.. Bu da: Aslî fıtrattan gelmektedir.

Onların nail olduğu herşey; kendileri için ayırdığımız bir İstihkaktır.. İsterse tümü cömertlik hazinelerinden gelmiş olsun.. Sebebine gelince, ilâhî tecellilere:

— Mevhibe..

Adı verilmez.. Çünkü onlar ilâhî istihkaktır.

Bu mânaya işaret olarak; O şeyhimiz şeyh Abdülkadir Ceylânî r.a. bir şiirinde şöyle anlatmıştır:

Rıza meydanlarında hep salındım gezdim;
Adı: Hibe olmayan bir makama erdim.

8. Hakikî varlığa göre KALB'in misali: Yüze tutulan bir aynadır. Bu mânaya göre KALB: Varlığın görüntüsüdür..

Bu mânayı biraz daha açalım..

Bu âlem her nefeste, seri olarak değişmektedir. Bu değişmenin görüntüsü de KALB'e işlemektedir. Dolayısı ile, KALB de onlarla beraber değişiyor.

KALB'e işlenen bu değişik hale:

— Aks ve KALB..

Denmesinin sebebi, ancak ayna misali ile anlatılır..

Çünkü: Aynanın karşısına birşey geldiği zamanı O şeyin, aynada aksi çıkar; aynı değil..

Bir yazıyı düşünelim: Sağdan sola yazılmıştır.. Aynadaki görüntüsü soldan sağadır. Aynanın karşısına getirildiği zaman sağ olan suret aynanın solu olur..

Bu durum hiçbir şekilde değişmez. Bu mâna icabıdır ki, KALB'e:

— KALB..

İsmi verilmiştir.

Bana göre: Bu âlem ancak KALB'in aynasıdır.

Aslı ve sureti KALB'dir. Parça ve ayna da bu âlemdir.

Bu takdirde, KALB'e:

— KALB...

İsminin verilmesi yerindedir. Sebebine gelince: Suret ve aynadan her biri diğerinin KALB'idir, yâni aksi.

Bu mânayı anla..

KALB'in asıl olduğuna, âlemin dahi dal olduğuna dair delilimiz, şu kudsî mânadır:

— **«Beni ne yerim aldı, ne de semam; mümin kulumun KALB'i beni aldı..»**

Bu mânanın tersine eğer âlem asıl olsaydı; ilâhî sığınmanın ona olması gerekirdi.. Bundan bilindi ki: KALB asıldır; âlem de dal..

Bilesin ki :

Yukarıda anlatılan alış, üç şekildedir; hepsi de KALB'de olup durmaktadır.

BİRİNCİSİ: KALB'in ilim alışıdır.

İşbu ilim, ilâhî marifettir.

Bu vücud ikliminde; Hakkın eserlerine akıl erdirecek, lâyıkı ile bilecek KALB'den başkası yoktur..

KALB dışında kalan her şey: Rabbını, bir yüzden bilse dahi; diğer yüzden bilemez.

Allah-ü Taâlâ'yı KALB'in dışında hiç bir şey her yönü ile bilemez.. Amma, KALB bilir.

Bu bir vüs'attır. Alıştır..

İKİNCISI: KALB'in müşahade alışıdır.

Bu bir keşiftir ki: KALB bu müşahade ile ilâhî cemalin güzelliklerine muttali olur.

İsim ve sıfatları müşahade ettikten sonra onların lezzetine varır..

KALB'in dışında kalan şeyler Allah için olan şeylerden hiçbirinin zevkine eremez.

Meselâ: KALB, Allah-ü Taâlâ'nın eşyaya dair ilmine akıl erdirir.

Bu il:hî sıfatın felekinde seyrine devam ettiği zaman, lezzetini alır.

Sonra, bu ismin azameti de, Allah tarafından kendisine bildirilir..

Bundan sonra, kudret ismine geçer; onun da diğerleri gibi lezzetine erer.

Kalan diğer ilâhî isim ve sıfatlar işinde de aynı olur..
Hepsini özüne sığdırır ve zevkine varır.

Bu hali, öyle bir tadışla tadar ki: Kendi dışında birini tanımış, kudretini anlamış ve o kudreti, eflâkinde seyrini sürdürdüğünü görmüş olur..
Bu ikinci bir genişliktir ki: İrfan sahiplerine vergidir.

ÜÇÜNCÜSÜ: KALB'in hilâfet manasını alışıdır.
Bu mana: Allah'ın isim ve sıfatları ile tahakkukudur.
O kadar ki:
Hakkın zatını, kendi zatı olarak görür.
Hakkın hüviyeti, kulun hüviyeti gibi olur..
Hakkın benliği, kulun benliği olur.
Hakkın ismi, kulun ismi olur..
Hakkın sıfatı, kulun sıfatı olur..
Hakkın zatı, kulun zatı olur.
Böylece vucud ikliminde, tasarruf eder. Onun tasarrufu, yerine kaim olduğu halifenin tasarrufu gibidir..

İşbu alışı, tahkik ehli kimselerin alışına benzer.
Bu tahakkuk şeklinin keyfiyetinde ve her isimdeki irfan sahiplerine düşen anlattığımız mahalle dair bazı nüktecikler vardır.

Amma anlattığımız kadarı ile iktifa ettik..
Ta ki iş: Rububiyet sırrını ifşaya varmasın..
Bu tür alışa:
— Vus'at-ı istifa... Yani: Tam alış.
Adı verilir... ki olmaz..

••

Allah'tan sana da, bize de başarı dileriz..
Bilesin ki..
Yeterince; tam bir şekilde Hakkı kavramak mümkün değildir..
Ama hiç bir şekilde.. Kadim için de böyle.. Mahluk için de böyle..
Önce kadimi anlatalım: Bunun zatı sıfatlarından hiç bir sıfatın kapsamına giremez..

Sıfatlarından biri ilimdir.. Bu ilim, zatını kapsamına alamaz.. Böyle bir şeyin olması: Kül olanın cüz olanda bulunması demektir ki: Allah-ü Taâlâ külden de, cüzden de münezzehtir.

Hâsılı, Allah-ü Taâlâ'nın zatını her yönü ile ilim kavrayamaz.. Ancak, bir şey söylemek gerekirse.. Şöyle denir:

— Allah-ü Taâlâ özünün cahili değildir. Lâyıkı üzere zatını bilir..

Ama şöyle söylenmez:

— Onun zatı, ilim sıfatının kapsamına girdi..

Aynı şekilde, Allah-ü Taâlâ'nın zatı kudret sıfatının kapsamına da giremez..

Allah-ü Taâlâ bu gibi mefhumlardan münezzehtir..

Mahlukun durumuna gelince: Kadimden daha ileri değildir..

Kadimin durumu anlatıldığı gibi olunca, mahlûkun durumu öyle olmaya daha uygundur..

Ancak burada bir hususa işaret etmemiz gerekir.

Anlatılan ilâhî varlığı alış, kemal babında bir alıştır. Bunu biz:

— Yeterli bir alış.

Olarak anlattık.

Ancak bu yeterli durum; kulun üzerinde bulunduğu Hak'tan gelen bir kemaldir. Yoksa, Hakkın üzerinde bulunduğu kemal durumu değildir. Çünkü: Hakkın kemâline bir son yoktur..

İşbu durum:

— **«Mümin kulumun KALB'i beni aldı.»**

Cümlesinin mânasıdır.

**

Allah-ü Taâlâ herşeyi, Resulullah S.A. efendmizin nurundan yarattı..

İsrafil'in yaratıldığı yer de, Resulullah S.A. efendimizin KALB'i oldu..

Nitekim bu mana, bütün meleklerin ve başkalarının yaratılışı anlatıldığı zaman gelecektir..

Onların her biri, Resulullah S.A. efendimizin bir yerinden yaratılmıştır.

İsrafil'in a.s. yaratılışı, anlatılan KALB nurundan olması icabı: Melekût âleminde, onun için ilâhî varlığı alış ve kuvvet vardır.

Bu sebeple bir nefeste bütün âlemi öldürdükten sonra, tekrar diriltir..

İsrafil a.s. bu işi, Allah-ü Taâlâ tarafından özünde yaratılan kuvvet namına yapar.

Çünkü: Onun makamı KALB'dir.

KALB ise.. Allah-ü Taâlâ'nın sığdığı yerdir.. Zira onda zata bağlı ilâhî kuvvet vardır.

Anlatılan mana icabıdır ki, İsrafil a.s. meleklerin en güçlüsü ve Hakka en yakın olanıdır.

— Melekler..

Demekten kasdım maddeye bağlı meleklerdir..

Bu manayı iyi anla..

En iyi bilen Allah-ü Taâlâ'dır.

53. BÖLÜM

AKL-I EVVEL

Burası Cebrail'in a.s. makamıdır. Resulüllah S.A. efendimizden..

Allah-ü Taâlâ, sana ve bize başarı ihsan eylesin.

Allah-ü Taâlâ, seni sana anlatsın.

Ve.. onun zatında tahkik ehli olmayı sana nasib eylesin.

Bilesin ki..

AKL-I EVVEL, varlıkta bulunan ilâhî ilimdir. Çünkü o: Kalem-i aladır.

Sonra.. Ondan gelen ilim: Levh-ü Mahfuza iner.

AKL-I EVVEL, levh-ü mahfuzun toplu duruşudur. Levh-ü mahfuz ise.. Onun tafsilidir.

Yani: Toplu ilâhî ilmin tafsili..

Levh, onun taayyün ve tenezzül yeridir.

Sonra.. AKL-I EVVEL öyle ilâhî sırları taşır ki: Levh onları alamaz.

Tıpkı: İlâhî ilimde, AKL-I EVVEL için alınamayacak şeylerin olacağı gibi..

İlâhî ilim ana kitaptır.

AKL-I EVVEL açıklayan imamdır..

Levh ise.. açıklayan kitaptır..

Levh, kaleme uymuştur; ona tabidir.

Kalem ise.. AKL-I EVVEL olup, levhe hâkimdir.

— Nun...

Adı ile anılan ilâhî ilmin divitindeki toplu hükümleri tafsil eder.. açar..

AKL-I EVVEL, akl-ı küllî ve akl-ı maaş arasında fark vardır. Bunları izah edelim.

AKL-I EVVEL: İlâhî ilmin nurudur. Yaratılışa dair bir belirti tenezzülünde ilk zuhur eden odur..

İstersen buna:

— İlâhî icmalin tafsili..

Diyebilirsin..

Bu mâna icabıdır ki, Resulülah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Allah-ü Taâlâ, ilk başta aklı yarattı..»**

Sonra o: Halka nisbet edilen hakikatlerin, ilâhî hakikatlere en yakın olanıdır.

Akl-ı küllî: Bu, dürüst bir ölçüdür.

Adalet terazisidir. Amma tafsil levhinin kubbesinde..

Hülâsa: Akl-ı küllî, akıl edendir..

Yani: O bir idrâktir ki, AKL-I EVVEL'e konan ilim suretleri zuhuru onunla olur..

Bu işi anlamadan, başka türlü diyenlerin dediği gibi değildir.

Onlar der ki:

— Akl-ı küllî, her akıl sahibinde olan akıl cinsi şeylerden ferdlerin birleşimidir.

Bu kısır bir görüştür.

Çünkü aklın, parçalanır yanı yoktur. O, bir cevherden ibarettir.

Bir misalle anlatmak gerekirse.. Şöyle deriz:

— O, insan, melek, cin ruhları için madde gibidir.. Behimî ruhlar için değil..

**

Akl-ı maaş: Bu fikre nisbet edilen kanunla ölçülü bir nurdur.

Bunun idrâki ancak, fikir âleti ile olur.

Sonra.. akl-ı külle ait yüzlerden biri ile de, idrâk edebilir.. Ama bu kadar.. Ötesi yok..

AKL-I EVVEL'e onun için bir yol yoktur.

Çünkü: AKL-I EVVEL kıyasla bir kayda vurulmaktan yana münezzehtir. Bir ölçü ile, kavranması da mümkün değildir.

Elbet o: Kudsî vahyin çıkış mahallî olup, nefse nisbet edilen ruhun merkezine gelmektedir.

Sonra..

Akl-ı küllî, yayılıp dağılmaya kalan emir için bir adalet terazisidir. Kendi dışında kalan bir kanunla kavranmaktan yana münezzehtir.

Sonra o: Eşyayı her çeşit ölçü ile tartar.

Amma akl-ı maaşın tek terazisi vardır; o da: Fikirdir.

Bunun bir gözü vardır; o da: Âdettir.

Bunun ancak, bir yanı vardır, oda: Malum olan şeydir..

Bunun bir gücü vardır: O da: Tabiattır..

Ama, akl-ı küllî böyle değildir..

Onun iki terazi gözü vardır: Biri hikmettir; diğeri de kudret..

Onun iki yanı vardır: İlâhî iktizalardır; diğeri de, tabiî kabul yerleridir.

Onun iki gücü vardır: Biri ilâhî irade, diğeri halka ait iktiza..

Ve.. bunların dışında daha nice ölçü şekilleri vardır.. Hattâ, hiç bir ölçüye vurulamamak da, onun için bir ölçüdür.

İşbu mâna icabıdır ki: Akl-ı küllî dürüst bir ölçü olmuştur..

Sonra akl-ı küllî, hiç bir şeyi boşa gidermez.. Zulmetmez.. Akl-ı maaşın aksine hiç bir şeyi kaçırmaz.

Akl-ı maaşın boşa giderdiği olur.. Bir çok şeyi gözden kaçırdığı olur..

Çünkü: Onun terazi gözü bir tanedir.. Bir yanı vardır.

Sonra: Akl-ı maaşın kıyası sağlamasızdır. Her yolu ile kıyasını yapar.

Nitekim, bu manaya işaret eden âyet-i kerime şöyledir:

— **«Ölsün kötü yalancılar..»** (51/10)

Bu tür yalancılar, ilâhî işleri akılları sıra tartmaya kalkanlardır. Böylece eksik tartarlar.

Çünkü onların mizanı yoktur. Çünkü onlara verilen ad:

— **«Harrasun..»** (51/10)

Bunun mânası tahminî, ölçüsüz tartıdır.

AKL-I EVVEL: Güneşe benzer.

Akl-ı küllün benzeri ise.. Suyun içine düşen güneşin nurudur.

Akl-ı maaş ise.. Bu sudan akseden aydınlıktır.. Bir duvara falan aksedince görülür.

Meselâ: Suya bakan bir kimse, güneşi olduğu gibi görür. Nurunu açıktan alır..

Nitekim, güneşe baktığı zaman da, suda gördüğü ile arasında bir ayırım yapamaz.

Şu var ki: Güneşe bakan başını yükseğe kaldırmış olur.

İşte, akl-ı küllînin durumu budur.

Çünkü o: İlmini AKL-I EVVEL'den almaktadır..

AKL-I EVVEL ise.. Kalbi nuru ile, ilm-i ilâhîye uzanır.

İlmini akl-ı küllîden alan, kalbi nuru ile kitap mahalline baş eğip bakar. Kevne bağlı şeylere akıl erdiren ilmi ondan alır..

Bu tür alış ilâhî bir sınırdır.. ki bunu: Allah-ü Taâlâ levh-ü mahfuza komuştur..

Hali ile AKL-I EVVEL böyle değildir.. Çünkü bu: İlmini vasıtasız Hak'tan alır..

Sonra..

Akl-ı küllî ilmini levhten; yâni: Kitaptan.. aldığı zaman, bazı vasıtalarla alır.

O ilmini, ya hikmet kanunu ile alır; ya da kudret miyarı ile alır. Bu alışı bir kanuna göre de olur; kanunsuz da..

Akl-ı küllün bu tür alışı: Bir okuma yolu iledir.. İlmini aldığı yere karşı baş eğik durumdadır.

Çünkü o: Halkın toplu yaratılış lâzimeleri meyanında sayılır ki: Hatalardan salim olamaz.. Meğer ki: Allah-ü Taâlâ, zatı için seçtiği bir şeyde ola..

Ancak, Allah-ü Taâlâ, bir şeyi bu vücuda indireceği zaman; onu AKL-I EVVEL'e indirir.

Allah-ü Taâlâ'nın tercih ettiği ilimlerine dair şeylerdeki âdeti budur..

Ancak, böyle tercihli bir şeyin levh-ü mahfuzda olmaması da esastır..

Bilesin ki...

Akl-ı küllî ile, bazı şekavet ehli kimseler istidraca kapılırlar..

Kendilerine hevaî arzularından başka olmayan bir yol açılır...

Bu yoldan bazı kader sırlarına zafer bulurlar. Kâinatın derinliklerinde bulunan tabiî şeyler, felekler, nur, ziya ve emsali şeyleri bulurlar. Bulduktan sonra, o şeylere, ibadet yoluna girerler.

Bu durum, onlara Allah'ın bir mekridir..

Anlatılan mânada bir incelik var ki, onu anlatacağız..

Allah-ü Taâlâ, ibadet ettikleri eşya suretinde kendilerine tecelli eder.

Onlar eşyayı akl-ı küllî ile idrâk ettikleri için:

— İşleri yapan bu eşyadır..

Derler.. Çünkü akl-ı küllî daha ötesine geçemez..

Bundandır ki, şekavet ehli Allah-ü Taâlâ'ya karşı marifet sahibi olamazlar..

Kaldı ki; akıl: Allah'ı ancak iman yolu ile bilir. Yoksa, akıl: Nazarı, kıyası ile irfan sahibi olamaz.

Bu anlatılan akıl: İster akl-ı maaş, isterse akl-ı kül olsun.

Şu var ki, imamlarımız aklı: Marifet sebepleri arasında saymışlardır.

Ancak bu görüş hüccet ikamesi için bir yol açmadır. Bu da bizim mezhebimizdir.

Ancak ben derim ki:

— Akıl yolu ile sağlanan bu marifet, delillere ve eserlere inhisar eder, onlara bağlı kalır.

Ancak, iman yolu ile elde edilen marifet böyle değildir.. O mutlaktır.

İman yolu ile elde edilen marifet: İsimlere ve sıfatlara bağlıdır.

Akıl yolu ile elde edilen marifet ise eserlere bağlıdır..

Her nekadar, bunun adı marifet ise de; bize göre: Allah ehli için aranan marifet değildir..

*

Sonra..

Akl-ı maaşın akl-ı külle nisbeti: Bakanın aydınlığa nisbeti gibidir..

Bu aydınlık, ancak bir cehaletten gelmektedir..

Bakan, aydınlığı veren güneşin şeklini göremez; suretini bilemez..

Sonra suda görünen aydınlığın şeklini de bilemez; enini boyunu ölçemez.. Ancak tahmini bir şey söyler. Kendine göre bir takdir yapar..

Bazan onun uzunluğunu, kendi görüşüne göre söyler.. Bu, onun uzunluğuna bir delil olur.

Bazan onun enini kendi görüşüne göre söyler.

Bütün bu görüşler, işin tahkik cihetinden gelmez..

∴

Akl-ı maaşın durumu da aynıdır.. Bu da yalnız bir ciheti aydınlatır.

İşbu cihet: Görüş ve fikirde beliren kıyasla gelen delildir..

Bu yolu tutan bir kimse.. İlâhî marifete ererse, hatalı sayılmaz.

Ancak, Allah-ü Taâlâ'yı tam kavramak babındaki idrâk durumu değişir..

∴

Anlatılan mânaya göre:

— Allah-ü Taâlâ akıl yolu ile idrâk edilemez..

Dediğimiz zaman; bu akıldan kasdımız, akl-ı maaştır.

Her ne zaman:

— Allah-ü Taâlâ akıl yolu ile bilinir.

Der isek.. Bu akıldan kasdımız, AKL-I EVVEL'dir.

Bu mânada gelen âyet-i kerime şudur:

— «Ölsün kötü yalancılar.. Onlar, koyu bir cehalet içinde kalan gafillerdir..» (51/10-11)

Bunun daha açık mânası şudur:

— Bu iş böyledir..

Diye hüküm verdikleri, tahmin yolu ile kestirip attıkları için ölsünler..

Bu tahmin yoluna girdikleri için helâk oldular.. Çünkü kendilerini helâke götüren şeye kesin hüküm verdiler; nurlarını kendileri söndürdüler..

Bunun için ölsünler.. Çünkü onlar nefislerinin katilidirler..

Nefisleri üzerine hüküm verdiler; öldükten sonra hayat olmayacağına kati karar verdiler.

Sonra, kendilerini saadet yoluna çeken doğru haberciyi inadla karşıladılar.. Ona iman etmediler..

İşte bunun için helâk oldular ve öldüler..

Onları helâk eden ancak nefisleridir. Onları öldüren ise ancak üzerinde bulundukları haldir..

Bu mânayı anla..

Sonra..

AKL-I EVVEL'in ilmi kalem-i âlâ, bir nurdan ibarettir.

Kula nisbet edildiği zaman:

— AKL-I EVVEL..

Tabir edilir.. Hakka nisbet edilince de:

— Kalem-i âlâ..

Tabir edilir..

AKL-I EVVEL: Resulüllah S.A. efendimize nisbet edilmiştir.

Ve.. Allah-ü Taâlâ, Cebrail'i ezelde ondan yarattı.

Böyle olunca, Resulüllah S.A. Cebrail'in babası oldu. Bütün âlemin de aslı..

Eğer bilmek istidadına sahip olanlardan isen bunu bil..
Bunu bilene feda olayım. Bunu akıl edene canım kurban.

Bu mana icabıdır ki: Miracda Cebrail durdu; Resulüllah S.A. tek başına gitti.

Sonra..
AKL-I EVVEL için:
— Ruh-u Emin.
Adı da verilmiştir.
Çünkü o: Allah ilminin hazinesi ve eminidir.
Cibril'e bu ismin verilmesi: Aslına nisbetle fer'ine verilen isim gibidir.
Bu mânayı da anla..
En iyi bilen Allah'tır..

54. BÖLÜM

VEHM

Burası, Azrail'in a.s. makamıdır. Amma, Resulüllah S.A. efendimizden..

*
**

Melekût üzere atlastan üstün bir nur;
Enfüs beyninde o: VEHM tabir olunur.

O: Rahman'ın âyeti ki, kasdım surettir;
Cemalle ona hoş tecellide bulunur..

Odur kahrı, odur ilmi ve odur hükmü;
Odur zat ki: Her şeyin en başı bulunur..

Odur fiili, odur vasfı, odur ismi;
Her enfes güzele tecelligâh nur olur..

O, yanakta bir bendir ki, tabir ettiler;
Onun yemini ki, himmeti açık durur.

Kabuk kısmı sayılır onun yemini de;
Ve.. gözde hurîler altında setr olunur..

Seç de al, ama şaşırma dehşet yanı yok;
Lâkin: Karanlık geceyle temsil olunur..

**

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimizin VEHM'ini Kâmil ismi nurundan yarattı..

Azrail'i de a.s. Resulullâh'ın S.A. VEHM nurundan yarattı.

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah'ın S.A. VEHM'ini, Kâmil ismi nurundan yarattıktan sonra, onu: Vücuda kahır libası ile çıkardı.

Durum anlatıldığı gibi olunca; insanda bulunan şerrin en güçlüsü VEHM kuvvetidir..

VEHM, aklı, fikri, musavvire ve idrâk gücünü mağlup eder. Hatta insanda bulunan diğer duygular dahi: VEHM gücünün kahrı altındadır.

Yukarıda anlatılan mâna icabı; meleklerin en güçlüsü Azrail'dir..

Nitekim Allah'ü Taâlâ meleklere: Yerden bir avuç toprak almaları emrini verdi.. Bu topraktan Âdem a.s. yaratacaktı.

Bu toprağı almak için, önce Cebrail indi. Yer, kendisinden bir şey almayıp bırakması için; Allah adına yemin verdi..

Bu yemin üzerine bir şey almayıp bıraktı.. Gitti..

Bundan sonra Mikâil geldi; sonra İsrafil geldi.. Bunları takiben bütün mukarreb melekler geldiler; hiç birinin ondan birşey almaya güçleri yetmedi.. Ama Azrail müstesna..

Çünkü yer: Onlara da Allah adına yemin verdi..

Bundan sonra Azrail geldi.

Yer, toprağından almaması için ona da Allah adına yemin verdi.

Ancak, Azrail, bu yemini ile onu listidraçta saydı.

Allah'ın emrettiği kadar toprağı ondan kabzedip aldı..

Onun aldığı bu bir avuç toprak, yerin ruhuydu..

Allah-u Taâlâ, o yerin ruhundan Âdem'in a.s. cesedini yarattı.

İşte... Anlatılan mâna icabıdır ki; Allah-ü Taâlâ, ruhları almaya Azrail'i memur etti.

Bunun sebebi de: Allah-ü Taâlâ tarafından, ona yerleştirilen Kemal babındaki kuvvetlerdir.

Bu kemal: Kahır ve galebe tecelligâhında olmaktadır.

Öndeki kemâldir ki: Yerden başta, toprağı alan o oldu.

Sonra...

Bu öyle bir melektir ki: Ruhunu aldığı tüm kimselerin hallerini bilir...

Bütün bu bilgiler, onun özündedir..

O kadar bilir ki: Şerhi imkânsızdır..

Ve.. her cins için, ayrı bir surete girme imkânına sahiptir..

Bazılarına da, suretsiz, basit bir şekilde gelir..

Aldığı ruhun karşısına bir nakış gibi gelip durur. Ruh, onun suretini görür aşık olur cesedden çıkar..

Halbuki cesedle ruh arasında geçmiş bir aşk durumu vardır.. Bunun için de, cesed onu bırakmak istemez; tutar..

Bunun üzerine bir çekişme meydana gelir..

Azrail'in cazibesi ile, cesedin ruha olan aşkı arasında bir çekişme başlar.

Ancak, sonunda Azrail'lik cazibesi ağır basar.

Ve.. ruh böylece çıkar..

Bu çıkış.. Hayrete seza bir acaip iştir.

***

Bilesin ki...

Aslına bakarak ruh: Cesede girmesi, oraya hülulü ile, öz mekânından ayrılmaz.. Aslî mekânından kopmaz.

Asıl yerinde durur; cesedi göz altına alır.

Ruhların âdeti: Nazarları nereye ilişirse... Oraya hülul ederler.

Hangi mahalle nazarı ilişirse.. Aslî merkezinden ayrılmadan oraya hülul eder..

Bu böyle bir iştir; olur.. Ama, akıl onu: Muhal, kabul eder.. Bilemez.. Keşif yolundan başka yoldan da bilemez.

Yapılan izah veçhi ile: Ruh bir şeye birleşme gözü ile baktığı zaman, oraya hülul eder..

Onun bir şeye hülulü, herhangi bir şeyin kendi kimliğine hülulü gibidir.

Bu hülûl ile o: İlk başta, cismanî bir suret alır..

Bundan sonra orada: Çalışmaya başlar..

İlâhî rızaya ait işleri huy edinebilir. O zaman yükselir. O zaman, illiyyine katılır.

Ve.. arza bağlı hayvanı huyları edinirse.. Bu huylar dolayısı ile; siccine düşer..

*

Ruhun yükselmesi: Melekût âleminde yer tutmasıdır.. Ama bu insanlık suretinde aldığı suret durumuna göre..

Bu suret, ruha kendi ağırlığını ve hükmünü icra ettirebilir.

Ruh, bu cesedin suretine girdiği zaman, onun hükmünü yürütür.. Ağırlık, inhisar, acizlik gibi..

Bu durumda ruh ondan ayrılır.. Kendisine has olan hafiflik ve süzülme hali cesede geçmez.. Ancak bu ayrılık tam br kopuş şeklinde ayrılık değildir..

Çünkü o: Aslî sıfatlarının tümü ile muttasıftır.. Ancak o: Anlatılan hal icabı bir fiil işlemeye yeri yoktur.. Böyle olunca; kendine has sıfatları kuvvede kalır, fiile çıkmaz.

Bu yüzden onun ayrılığına:

— İttisal ayrılığı..

Diyoruz; ama:

— İnfisal ayrılığı...

Demiyoruz..

Durum anlatıldığı gibi olunca; cisim sahibi, melek huylu işler yapmaya bakarsa.. İş değişir.

Ruhu kuvvet bulur.. Kendisine cesedden ötürü sinen ağırlığı kalkar..

Ruh bu haline devam ettiği süre; kendi özünde ruh gibi olur.. Suda yürür; havada uçar.. Bu durum, bu kitapta geçti... Bu mâna orada anlatıldı.

Amma bu cisim sahibi, beşerî huyları işlemeye bakar; bu yerin iktiza ettiği işlere düşerse.. Onları işlerse.. O zaman ruha karşı bir kuvvet bulur.. Rüsup hükmü ile yere, yâni: Tabiî kuvvetlere has

ağırlığını ona içirir.. Böyle olunca da; zindanına kapanır.. Yarın da zindanda dirilir..

**

Ancak, bütün bu hallere rağmen: Ruh cesede aşıktır.. Cesed de onun aşkına düşmüştür..

Ruhun gözü devamlı cesettedir.. Amma, itidal üzre sağlıklı olduğu süre..

Ancak, cisim hastalanırsa.. Bu yüzden ruhta bir elem meydana gelir.. İşte o zaman nazarını, cisimden kaldırır; ruhî âlemine dalmaya bakar.. Çünkü, ruhun şenliği bu ruhî âlemdedir.

Her nekadar, cesetten ayrılmayı istemese dahi, bakışını cesede ait âlemden alır; ruhî âlemde olana verir.

Tıpkı: Sıkıntıdan, genişliğe kaçan kimse gibi.. Bu kimse için, sıkıntılı olmasına rağmen, sıkışıp kaldığı zindanda bir ferah yolu olmuş olsaydı; hiç bir şekilde oradan kaçış yolu aramazdı..

***

İşte ruhun durumu yukarıda anlatıldığı gibidir.. Taa, kesin hükme bağlı ecel gelinceye kadar.. Malûm ömür süresi bitinceye kadar.

Bundan sonradır ki: Azrail adlı melek ona gelir.. Ama o ruhun Allah katında bulunan uygun haline göre..

Onun Allah katındaki güzel hali: Hayatı boyunca, yaptığı tasarrufun güzelliğine bağlıdır.. Bu güzel tasaruf: İtikadda, amellerde, ahlâkta ve diğer işlerde olur..

Bu anlatılan hallerin kabahat çeşidinden olması, kadar da: Allah katında kabahatlı sayılır.

İşte.. Bu Azrail melek, ruhunu alacağı kimseye, onun haline uyar biçimde gelir..

Meselâ: Zalim bir kimseye, devlet adamlarının intikam almaya memur biri suretinde gelir.. Ya da, sultanın bir elçisi gibi.. Ama nefret uyandıran korkunç bir şekilde..

Ama, yararlı hal, takva sahibi kimselere, insanların ona en sevimli geleni gibi.. En hoşlandığı gibi..

Hatta, bu salâh ve takva sahibi kimselere: Resulüllah S.A. efendimizin suretinde gelir.. Onun güzel suretini gören ruhlar, hemen çıkarlar..

*
* *

Azrail'e Resulüllah S.A. efendimizin suretine girmek mubahtır..

Sonra..

Onun benzeri mukarrep melekler de Resulüllah S.A. efendimizin suretine girebilirler..

Çünkü: Onların hepsi Resulüllah S.A. efendimizin ruhanî kuvvetinden yaratılmıştır.

Meselâ: Kalbinden yaratılan; aklından yaratılan; hayalinden ve diğer ruhanî kuvvetinden yaratılan gibi..

Anla.. Bu surete girme durumu onlar için mümkündür..

Çünkü: Ondan yaratılmışlardır.. Böyle olunca da, münasip yerlerde onun suretine girerler..

Onların, Resulüllah S.A. efendimizin suretine girmesi: Bir kimsenin ruhu, cesedinin suretine girmesi gibıdir.

Bu manaya göre: Resulüllah'ın S.A. suretine giren de, ancak kendi ruhudur..

* *

İblis ve tabaası Resulüllah'ın S.A. suretine giremez..

Zira onlar: Resulüllah S.A. efendimizin beşeriyetinden yaratılmışlardır.

Ancak: Resulüllah S.A. efendimiz, Peygamber olduktan sonra, onda beşeriyete nasip kalmamıştır.

Bu bapta gelen bir hadis-i şerif vardır.

Ona bir melek geldi; kalbini yardı.. Ondaki kanı çıkardı.. Kalbini temizledi..

O kan, beşerî nefis idi.. Şeytanın mahalli idi..

Bundan sonra, şeytanın onunla münasebeti kesildi.. Bu münasebet olmayınca, Resulüllah'ın S.A. suretine girmeye, onlardan hiç birinin gücü yetmez.

Sonra...

Azrail adlı bu melek: Taat ehli için olsun; masiyet ehli için olsun bunlar için gireceği şekil. belli bir çeşitte değildir..

Çok çeşitlidir.. Herkese; haline, makamına ve tabiatının iktizasına göre şekil alır..

Hâsılı: Kitapta yazılan ne ise: Ona uygun bir şekle girer.

Meselâ: Yırtıcı vahşî hayvanlara; onların tabiatına uygun surette gelir.. Arslan, kaplan, kurt gibi.. Yırtıcıların, öldürmekte âdetleri ne ise.. öyle..

Kuşlar için de, hallerine uygun, benzer bir surette gelir.. Meselâ: Avcı, boğazlayıcı, doğan, karakuş gibi.

Hâsılı: Hangi şey olursa olsun; ona gelişi, onun haline uygun biçimde olur..

Ancak, suretsiz geldiği kimselere karşı durumu değişir.. Onlara mürekkep değil, basit gelir.. Görünmeden..

Bazan bir kimseyi öldürmek için; koku olur. O kimse, koklar koklamaz ölür..

O koku güzel de olabilir; çirkin de.. Kokunun durumunda, o şahsa verilen ilâhî hükmün tesiri vardır..

Ancak, ölüm halinde bulunan kimse, kokuyu almayabilir.. Bunun sebebide: Dehşetidir..

Öyle bir hal ona uğrar ki: İdrâksiz kalır..

Kendisine uğrayan şeyin cazibesine kapılır; cesede nazarı kalmaz..

Tamamen bakışı ondan kesilir.. İşte o zaman:

— Ruhu çıktı..

Denir.. Halbuki, ne çıkmak vardır; ne de girmek..

Meğer ki: Cesede hülûl eden ruhun nazarı bir giriş sayıla.. Çünkü hülul: Ancak girişle olur..

Onun nazarının kalkması ise.. üstteki tarife göre: Çıkış sayılır..

*
* *

Sonra..

Ruh, cesedden çıkışından sonra, cesedin suret şeklinden hiç ayrılmaz.

Ancak, onun cesedde sakin olup durduğu bir zaman vardır..

Meselâ: Uykuya dalan, fakat rüya görmeyen bir kimse gibi..

— Her uyuyan kimsenin rüya görmesi gerekir.. Ancak, bazıları rüyalarını ezber tutar; bazıları da unutur..

Diyen kimsenin sözüne itimat edilmez.. Bu hususta bazı görüşler vardır..

Nitekim biz; ilâhî bir keşifle anladık ki: Uyuyan bir kimse, bir gün iki gün, hatta daha fazla uykuda kalır; ama bu uykusunda hiç bir şey görmez..

Anlatıldığı gibi uyku halinde olan kimse.. Cenab-ı Hakkın kendisine bir anlık zamanı uzun bir süre uzatmış olduğu kimse gibidir..

Bu durumda o: Gözünü yumup açan kimseye benzer.. Hak Taâlâ ona kısa süreyi çok günler gibi uzatmıştır.. Hatta bu günlerde başkaları ile de yaşamıştır..

Nitekim, Hak Taâlâ, bir anı her hangi bir şahıs için genişletir..

O kimsenin bu bir anılık zaman içinde yapdığı nice iş olur.. yaşar.. evlenir.. çocukları olur..

Böyle bir an: Hem o kimse için, hem de bütün dünya ehline göre; gündüz saatinin en az bir zamanında olur..

Nitekim böyle bir vaka bizim için oldu.. Onu anladık.. Ne var ki bu işe; ancak bizden nasibi olan inanır..

*

İşte.. bu sükûn hali, ruhların ölümüdür..

Meleklerin durumunu görmez misin ki; Resulüllah S.A. efendimiz, onların ölümünü anlatırken:

— «İnkıta-ı zikir» anmanın bitimi..

Şeklinde anlattı..

Bir kimseye, bu mananın keşfi olursa.. Resulüllah'ın S.A. işaret ettiği manayı anlar..

***

— Ruhların ölümü..

Tabir edilen bu sukûn devresi sonunda, ruh berzaha dalar..

Allah dilerse.. berzahın beyanı yeri gelince yapılacaktır..

***

Kalem cömertliği bizi, bu ruh ilimi bahsinde yürüttü.

Hatta bu açış, ilimi de geçti..

Biz yine yolunda olduğumuz bahsi anlatmaya dönelim..

Yani: VEHM nuru halinin şerhine..

Öyle ki: Allah-ü Taâlâ onu, kemal güneşi nurundan yarattı..

Vücudda, celâl şuası elbisesini giydirdi..

***

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ VEHM nurunu zatına ayna kıldı.. Mukaddes varlığına bir tecelligâh eyledi..

Bu âlemde, ondan daha seri idrâklı bir şey yoktur..

Bütün mevcudatta, ondan daha güçlü bir tasarrufu olan yoktur.

Bu âlem, onunla Allah-ü Taâlâ'ya ibadet eder.. Allah-ü Taâlâ' Âdem'e a.s. onunla nazar eyler.

Su üzerinde yürüyen, onunla yürür.. Havada uçan onunla uçar.

O yakın halinin nurudur..

Saltanat sürüp mekân tutmanın aslı odur..

Bir kimseye bu nur musahhar olur, onu hükmü altına alırsa.. onunla: Ulvî ve süflî varlığa hükmünü geçirir..

Amma bir kimseye de, VEHM galip gelir; hükmü altına alırsa..

İşlerini oyuncağa çevirir.. darmadağın eder..

VEHM halinin nuru ile, şaşkınlık karanlıklarında yüzer gider..

Bilesin ki...
Allah-ü Taâlâ, imanını korusun.
Seni yakîn ve ihsan ehli kimselerden eylesin..
Allah-ü Taâlâ VEHM'i yarattıktan sonra şöyle buyurdu:
— Yemin olsun, taklid ehline ancak seninle tecelli edeceğim..
Aleme, ancak senin korkulu yerlerinde zâhir olacağım..
Taklit ehlini nekadar yükseltirsen bana ulaştıran delili olursun..

Onların nurlarına dalarak, benden nekadar kapanırsan.. yerlerinde onları helâk etmiş olursun..

Bunu dinleyen VEHM şöyle dedi:

— Ya Rabbi, esma ve sıfatla derece yap.. ki bu.. Zat makamına ulaştıran bir merdiven olsun..

Bunun üzerine cenab-ı Hak' nurlu bir model halk eyledi..
Onun duvarını, heybet ve takdirle süsledi..
Ve onu: Hak Taâlâ'ya kullukla tahkim eyledi..
Bundan sonra, Rabbı adı ile nefsine yemin verdirip, işe koyuldu..
O zamandan bu zamana hep, bu ağır anahtarlar, o kilitleri açmaya çalışır..

Devam edecektir.. Taa, Cemal iğnesi deliklerinden devesini geçirinceye kadar.. Orada kalmadan geçip, kemal sahrasına varıncaya kadar..

Ve.. ibadetini orada yapacaktır..
Ve.. Allah-ü Taâlâ, o zaman ona yakınlık hallerini giydirecektir..
Ve.. şöyle buyuracaktır:
— Ey edip MELEK ihsana erdin..
Bundan sonra Allah-ü Taâlâ VEHM'e iki hulle giydirdi..

BİRİNCİ HULLE: Yeşil nurdandı.. Süslü kenarlarna kibrit-i ahmerle şunlar yazılmıştır:

—« Rahman olan Allah, kuluna Kur'anı öğretti.. İnsanı yaratıp ona beyanı öğretti..»(55/1-2)

İKİNCİ HULLE: Uzaktan yaklaştırandır..

Bu hulle tuğyan karası ile dokunmuştur..

Salınan eteklerine hicran kalemi ile, şunlar yazılmıştır:

— «İnsan ziyandadır..» (103/1)

VEHM nuru, yüceliğinden nazil olduğu ve âlemde zuhur yolunu tuttuğu zaman; Alla-ü Taâlâ onun zuhuru ile, buğdayı yarattı..

Âdem a.s. onu yedi; dolayısı ile cennetten çıktı..

Burada yapılan vasıfları düşün.. Keza işaretleri de düşün. Keza, bu ibarelere Allah'ın bıraktığı şeyleri düşün..

Lâfızların dış kabuğundan çık.. O zaman koca denizin incilerini bulmanın tadına kavuşursun..

Allah.. Hak söyler.. Doğruya hidayet eden odur..

55. BÖLÜM

H İ M M E T

Burası Mikâil'in a.s. makamıdır.. Amma, Resulüllah S.A. efendimizden..

Yüce tepelerde mukaddes küheylânımız var;
Onunla çıkarız, yüce makamlardır oralar..

Ad oldu ona: Âriflerin Bürakı, yüceye;
Hakikat canibine ruh onun üstünde çıkar..

Sürmeli iki göz ki: Hak'tan ziya var onlara;
Biri büyülüdür, sonra.. kalanı kudret çakar..

İki kanadı vardır, biri saadete uçar;
Kalan kanadı, uzaktaki şekavete açar..

Şaşılmasın, gördüklerinin herbirinde nice;
Zorluk dahi olsa, en güzel sanatla karşılar..

Gözleri de o kadar dikkatli bakar ki onun;
İlk bastığı yer, gözünün gördüğü yere uzar..

Dikkatli ol, anla bak: Nurdur o, Allah'tan gelen;
Ama insan için: HİMMET ismi özünde saklar..

Allah-ü Taâlâ; sana da başarı ihsan eylesin.. Bize de başarı ihsan eylesin..

Senin, sana delilin olsun; sana bu yolda hidayeti nasib eylesin..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ'nın, insana bıraktığı en aziz şey: HİMMET olmuştur.

Bu durum, şöyle anlatılır:

— Allah-ü Taâlâ, nurları yarattıktan sonra, hepsini önünde durdurdu..

Baktı ki: Herbiri kendi nefsiyle meşgul..

Amma gördü ki: HİMMET Allah ile meşgul..

İşte o zaman, HİMMET için şöyle buyurdu:

— İzzetim, celâlim Hakkı için, seni: Nurların en yükseği kılacağım..

Senden hazzını ancak: Halkımın eşrafı ve ebrarı alacaktır..

Ve.. halktan bana vüsul yolu ile gelmek dileyen: Ancak bana varması için vereceğin desturla gelecektir..

Sen müridlerin miracısın.. Âriflerin bürakısın.. Vuslat ehlinin müsabaka meydanısın..

Müsabakada kazananların kazanması seninledir..

İltihak ehlinin bir zümreye iltihakı da seninle olacaktır..

Tahkik ehlinin tenzih makamına varması da, sende olacaktır..

***

Bundan sonra Yüce Allah, HİMMET üzerine: Karib, yani: Yakın ismi ile tecelli etti..

Ve.. ona: Sariül-Mücib, yani: Çabuk icabet eden ismi ile baktı..

Adı geçen tecelli ile: HİMMET, kalblere uzak olan herşeyi yakınlaştırma istidadını kazandı..

Adı geçen nazar sayesinde ise: İstenen şeyin ele tez geleceğini ifade etti..

İşte.. anlatılan mana icabı olarak: HİMMET bir şeyi niyetine alıp, ayağı üzerine kalkınca; niyetine uyana kavuşur..

Onun işe kalkışı iki şekildedir:

a) Hale bağlı bir durumdur..

Bunun açık manası şudur: Niyette tayin edilen şeyin olacağına kesin bir yakin sahibi olmak..

b) Fiile bağlı bir durumdur..

Bunun da açık manası şudur: HİMMET sahibinin duruşları ve hareketleri, tüm olarak HİMMET edip niyetine aldığı şeye uygun olmalıdır..

Durumu anlatıldığı gibi olmayana:

— HİMMET sahibi..

Denmez.. O: Yalancı emellerin sahibidir.. Yutucu temenniler peşindedir..

Bir ülke arayan gibidir; ama mezbeleden ayrılmaz..

Hali böyle olan bir kimse; aradığını bulabilir mi?.. Sevgilisine kavuşabilir mi?..

Durumu anlatıldığı gibi olan kimse: Kaleme, mürekkebe sahip değildir.. Yazı usulünü de bilmez.. Böylesi, nice mektup yazmayı ister?.. Hem niçin ister?..

Bu misaldeki mürekkep: HİMMET kasdının bir şeye yönelmesidir..

Bu misaldeki kalem: Arzu edilen şeyin olacağına yakın hâsıl olmasıdır..

Yazı usulünü bilmek: Niyete alınan iş için, güzel amellere girmektir..

O kimse ki: Anlatılan vasfa sahip değildir; HİMMET nedir bilmez..

Çünkü: HİMMET namına onda bir şey yoktur..

Sonra.. HİMMET nedir; hiç bir haberi yoktur..

Amma.. fiilleri taleb ettiği şeye uygun olan, bu anlatılana benzemez..

Özellikle HİMMET babında, ciddî bir çaba harcayana: Arzu edilen şey, en çabuk yoldan gelir..

HİMMET üzerine, bir hikâye vardır.. Şöyleki:

Bir derviş, şeyhinin şu sözünü işitir:

— Bir kimse, herhangi bir şeyi niyetine alır; ciddî bir yoldan çalışırsa.. aradığını bulur..

Bunu duyan derviş der ki:

— Allah adına yemin ederim ki, Padişahın kızına talib olacağım.. Her hal ü kârda ona kavuşacağım..

Böyle der ve padişaha gider.. Kızını ister..

Padişah, gönül ehli, irfan sahibi, akıllı bir kimse olduğu için; dervişi küçük düşürmek istemez..

— Sen o kızın dengi değilsin..

Demek de istemez..

Şöyle söyler:

— Bilesin ki, kızımın mihri bir cevher olup, onun adı: Behraman'dır.. Kisra'nın veya Nuşirevan'ın hazinesinde bulunur..

Derviş sorar:

— Ey benim efendim, bu cevherin menbaı neresidir?..

Padişah anlatır:

— Onun menbaı Seylan denizidir.. Onu bulup bize getirirsen.. kızımızın nişanı odur.. Bu nişandan sonra nikâh da, senin için mümkün olur..

Bundan sonra, derviş o denizin yolunu tutar.. gider..

Kabı ile, denizin suyunu alıp karaya boşaltma işine koyulur..

Ne yer, ne içer.. Gece gündüz bu işe devam eder..

Onun bu içten çalışması balıkların içine korku düşürür..

Denizin suyu bitecek, karada kalacaklar, diye.. Allah'a şikâyet ederler..

Bunun üzerine, Allah-ü Taâlâ o denize müekkel meleğe emreder:

— O adama git.. Ne istediğini sor.. Arzusunu yerine getir..

Melek gider.. O dervişe arzusunu sorar..

Derviş durumunu anlatınca, melek denize:

— Sözü edildiği cinsten nekadar cevher varsa.. sahile çıkarması..

Emrini verir..
Bundan sonra.. sahil o cevherlerle ve diğer incilerle dolar..
Derviş de, onlardan alabildiği kadar alıp; padişaha götürür..
Ve.. padişahın kızını nikâhla alır..

Ey kardeşim, HİMMET neler yapıyor, bak..
Hikâyede anlatılan işi, olmaz bir şey sanma.. şaşılacak bir iş gibi de görme..

Gerçekten biz, öyle şeylere şahid olduk ki.. Hatta, kendi içimizde öyle şeyler oldu ki.. Hem anlatılanlardan daha fazla; hem de sayıya gelmeyecek kadar çok..
Allah'ı sözüme şahid tutuyorum..

Sana yemin etmezdim; ama inkâr raddesine gelmeyesin diye, yemin ediyorum..

İnkâra düşmenden kalben hidayet merdiveninden ayrılmandan, sırlar basamağından kaymandan korktuğum için yemin ediyorum..

Çünkü: Hannas şeytan kalblerde dolanmaya başladığı, vesvese libasını onlara giydirdiği zaman: Onu ümitsizlik sahralarında dolaştırır.. Şüphe zulmetlerine sokar.. Sonunda yakîn nurundan mahrum bırakır..

Sonra.. Bilesin ki..
Allah sana başarı ihsan eylesin..

HİMMET kadehi, boş iken; atılan her muhalif taş onu kırar..
Ve.. içinde, özüne uymayan her şeyi de akıtır..
Ama o: Tam manası ile dolduğu, bu doluşta son haddine vardığı zaman.. kasırgalar dahi onu yerinden oynatamaz.. Demir tokmaklar ve korkunç âletler de onu kıramaz..

Özlü bir azme sahib olan, anlayışında isabet sahibi bulunan, kimse.. bu HİMMET işine başladığı, bu denizin derinliğine daldığı

zaman, ona ait yolların sarplığına bakmaz.. Ve.. oralarda çıkacak tehlikelere aldırış etmez..

Sebebine gelince: Karşılaşacağı her zorluk, göreceği her tehlike şeytanın bir dürtüşüdür.. Bununla o kimseyi: Sultanın huzuruna varmaktan alıkoyar..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Bu yola giren, o gibi şeylere iltifat etmemeli.. Girdiği yolda eline girecek hasılata, ya da elinden çıkan şeylere aldırış etmemeli..

Bu, âfetleri çok olan bir yoldur.. Korkunç kesicileri vardır.. Engellerle doludur..

Bu yolun belirtileri karanlık içinde karanlıktır..

Orada yıkıntıların bakiyesi bile kalmamıştır..

Geceleri ise.. uzun mu uzundur..

Ancak, durum ne olursa olsun.. doğru yol budur..

Ve.. bunu bırakıp ayrılanlar ise.. elim bir azaba uğrarlar..

Bu, mana, şu âyetle ne güzel dile gelir:

— **«Bu güzel hale ancak sabredenler ererler..**

Ve buna ancak: Büyük bir zevke sahip olanlar kavuşurlar..» (41/25)

Sonra..

Burada da, sana Allah-ü Taâlâ'dan başarılar dilerim..

Bilesin ki..

HİMMET, ilk durağında, en değerli müşahede makamında; ancak cenab-ı ilâhî'ye tutunmuştur..

Çünkü HİMMET: O gizli kitabın bir nüshasıdır..

Ve.. o, gizli saklı sırrın anahtarıdır..

Durumu anlatıldığı gibi olduğundan, cenab-ı ilâhî'den başkasına iltifat etmez.. Onun gayri bir şeye karşı şevki de yoktur..

Sebebine gelince: Herşey aslına döner..

Ve.. hurma çekirdeği ekildiği zaman, ancak hurma ağacı olarak meydana çıkar..

Sonra..

Kâinatta herhangi bir şeye tutunan kimsenin tutunması: HİMMET, değildir.. Onun adı: Hem'dir..

Bu sözün daha açık ifadesi şöyledir:

HİMMET, özünde yüksek makamdadır.. Aşağılarla onun bir bağlantısı yoktur..

O, ancak celâl ve ikram sahibi yüce zata bağlıdır..

Haliyle: Hem, böyle değildir.. Bu, kalbin herhangi bir şeye meylidir.. İster uzak olsun; isterse yakın..

İbarelerin işaret ettiği manayı anladıysan.. İşaret yollu anlatılanlara karşı irfan sahibi olduysan..

Bilesin ki:

HİMMET, mekânı yüksek, şanı büyük olsa dahi, kendisi ile olana perdedir.. Onu bırakmadıkça yükseklere çıkamaz..

Asıl seyyid odur ki: HİMMET sırlarını bilmeden, onun meyvesini derip tatmadan.. onu aşıp gider..

Çünkü; HİMMET: Kesicidir engeldir.. Yani:

— Onun engel oluşu, mahsulüne kanıp durandır.. Vüslattan önce, onun meyvelerine kıyanı da kesicidir..

Demek istiyorum..

Bu manadaki sözden kasdım şu demektir:

— Yol, ancak ona doğru olur.. Gidiş ancak onun üzerinedir.. Amma, onun yanında, onun katında bir makam yoktur.

Ondan geçmek gerek.. Onun mecazını da kesmek icab eder..

Çünkü: Hakikat, onun ötesindedir.. Tarikat, onun fezasındadır..

Zira: HİMMET kavramlıdır.. Haddi ve hududu vardır..

Allah-ü Taâlâ ise.. kavramlı olmaktan, haddi ve hududu olmaktan yana münezzehtir..

Hâsılı: Resulüllah S.A. efendimiz Ümm'ül-Kitab olunca.. Onun dışında kalana mana söz olur..

Eğer öz sahibi bir kimse isen.. anlatılan manayı anlamaya bak..
Ve.. Allah-ü Taâlâ bütün âlemi ondan yarattı..

Resulüllah'tan S.A. her incelik bu kâinat hakikatlerinden bir hakikatın temelidir.. aslıdır..
Ve.. O bütünü ile, Rahman cümlesinin zuhur yeridir..
Allah-ü Taâlâ onun HİMMET nurundan ruhu yarattı.. Öyle bir ruh ki, onun alanı, Resulüllah'ın S.A. rahmet alanı kadardır..
Ve.. bu ruhu bir melek kıldı..
Kabiliyet ve istidatların takdir yerlerini de, onun dönüp durduğu bir felek kıldı..

Sonra o ruhu: Her hak sahibinin hakkını vermesi.. Her rızka muhtaç olana rızkını ulaştırması için vekil eyledi..

Çünkü ruh: Muhammedî incelikten ibaret olup, ehadiyet hakikatından yaratılmıştır..

Vekil müvekkil makamını doldurunca.. her hak sahibinin hakkını vermekte adalet üzere olur..

Ölçtüğüne de âdil davranır; biçtiğine de..
Çünkü: Yüce makamdan gelen güzel hitapla, bu ruhun adı:
— Mikâil..
Olmuştur..
Ezelden ebede kadar, onun hali budur.
O: Nereye ne takdir edilmişse.. o yerleri kavramıştır.. Sayı sayı bilir..
Yardıma hak kazanan herkese yardım eder..

Allah-ü Taâlâ, Mikâil'i besinci felekin yukarısında fazilet minberine oturtmuştur..

Adalet terazisini —kıstası— ona vermiştir.. Keza, ölçüler kanununu da vermiştir..

Burada minber: Karşılıklı fayizdir..

Burada kıstas: Kabiliyetlerin, istidatların hak ettiği şeylerdir..

Bu ibarelerle işaret edilen remizleri düşün..

İşaretlerin hazinelerinde duran manaları çıkar..

Böyle yaparsan, hikmet hazzını bulursun.. Hitabı ayırd etme kabiliyetine erersin..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden odur..

56. BÖLÜM

F İ K İ R

Burası, önce anlatılan meleklerden sonra kalan meleklerin makamıdır.. Amma, Resulüllah S.A. efendimizden..

FİKİR: Enfüs karanlıklarında parlayan nur;
Özlü kalb, hidayet yolunu onunla bulur..

Ama vardır onun zülüfleri nice nice;
Sayıda: Düşen yağmur, çöl kumu misâl olur..

Asılları da var peşinde giderse yiğit;
Hata yollarına, onu sapmaktan hep korur..

Bu asılların nice çeşidi var ki özü;
İkidir, sinip kalmayan onu hemen bulur..

Biri akıl ki, aklın bir kısmı muztar olup;
Enfüsteki kesbî tecrübe ile yol bulur..

Nakildir diğeri, odur yiğitin imanı;
Ama gaybe.. onun nuru sonsuz parlar durur..

Akıl, nakil FİKİR aslı dirayet ehlince;
Yapmayan bunları kıyas, zulmette boğulur..

Gelince akıl erbabında asıl olana;
Bir nazardır ki, baş aklın hükmünde yol bulur..

İmanın aslını almazlar, sonra değildir;
Onlara göre, sabah güneşi gibi parlak durur..

Yanıldılar, bu yüzden atıp onları gitti:
Doğruluğun özü ve her iş ki enfes olur..

**

Allah-ü Taâlâ sana, doğru işte başarı ihsan eylesin..
Ve.. sana, hikmeti, fasl-ı hitabı talim buyursun..
Bilesin ki..
FİKİR yollu incelikler, gayb anahtarlarının tekidir..
O gayb ki: Hakikatini ancak Allah-ü Taâlâ bilir..

*
**

Gayblerin anahatları iki çeşittir..
a) Hakka nisbet edilen çeşit..
b) Halka nisbet edilen çeşit..

Hakka nisbet edilen çeşit: İsimlerin ve sıfatların hakikatidir..

Halka nisbet edilen çeşit ise: Zattan gelen ferd cevherin terkibini bilmekten ibarettir..

Burada insanın zatını kasd ediyorum..

O insanın zatı ki: Yüzleri ile, Rahmanın yüzlerine mukabil durmaktadır..

İşte FİKİR: O yüzlerden biridir.. Bunda şüphe yoktur..

İşbu manada FİKİR: Gayb anahtarlarından bir anahtar olmaktadır..

Amma o bir nurdur..

Nerede o parlak nur ki: Bu gayb anahtarını almaya delâlet edebilsin?..

Bu manada: Yerin ve semaların yaratılışını düşün.. Onların kendisini değil..

Amma FİKİR yolu ile..

*
**

Burada anlatılanlar öyle işaretlerdir ki: Manaları incelik taşır..

Ve.. bu manalar, anlatılan işaretlerin gizli noktalarına saklanmıştır..

İnsan FİKİR suretleri yolundan yükselmeye başlar; anlatılan işin seması haddine varırsa.. ruhanî suretleri, bu hisler âlemine getirir..

Ve.. Hiç bir ölçüye tabi olmadan, gizli işleri çıkarır..

Semalara yükselir gider.. Oradaki meleklerle ayrı ayrı dillerle konuşur..

***

Semalara yükselme işi iki çeşittir..

BİRİNCİSİ: Rahman sureti üzerine yükselme olur..

Bir kimse.. bu müstakim yoldan yükselir; giderse.. FİKİR noktasından büyük merkezine varır.. Onun kıvamlı haltında cevelân eder.. Saklı tecelliye ulaşır; zafer bulur..

Bu tecellinin adı: Saklı duran incidir.. Ama:

— **«Gizli kitapta..» (56/78)**

Öyle bir kitap ki:

— **«Pek temiz olanlardan başkası ona el süremez..» (56/79)**

Bu bir isimdir ki: Kâf ile nun arasına sığdırıldı..

O ismin müsemması ise:

— **«Onun emri bir şeyi dilediği zaman:**

— **Ol..**

Demektir..

O dem olur..»(36/82)

Bu inceliğe yükselten miracın merdiveni: Şeriatın sırrıdır; bir de hakikat..

*

İKİNCİSİ: Bu, al büyüdür ki, hayal ve tasvir gücüne yerleştirilmiştir..

Batıl ve yalan perdesi altında hakta gizlenmiştir..

Burası hüsran miracıdır.. Şeytan sıratıdır..

Hizlan seviyesine kadar götürür..

Bunu şu âyetteki mana ile anlatabiliriz:

— **bir serap gibidir ki, susamış onu su sanır.. Oraya vardığı zaman bir şey bulamaz..» (24/39)**

Nur ateş olur.. Karargâh ölüm saçar..

Ancak.. bütün bunlara rağmen; Allah elinden tutar; teyid ettiği latifeye çıkarırsa.. bu manada makamdan ikinci bir miraca çıkar..

Allah'ı yanında bulur..

İşte o zaman: Hakkın karargâhını bilir..

Ve.. sadakat makamında; batıl yoldan ayırd eden hali anlar..

***

Hâsılı: Bir kimse gidişini anlatılan yola uydurursa.. ilâhi hükmün emrine girerse.. hesabını kendisi tamamlamış olur..

Amma, bu durumu ihmal ederse.. bu ihmal kararı üzerinde kalır giderse.. tabiat elbisesi üzerine ateşini körüklemiş olur.. Dolayısı ile, helâke gider..

Sonra.. o ateşin dumanı alâ ruhunun burnuna kadar gider.. Dolayısı ile, onu da öldürür..

Bundan sonra, artık: Hidayet yolunu bulamaz..

Bundan sonra, artık: Ümm'ül- kitab'ın manasını anlayamaz..

Bundan sonra: bütün telakkisi cemal manalarındandır.. Ya da: Kemal çeşidi işlerdendir.. Bu aldıkları ile, dalâlette zay olur gider..

Bu hal içinde; her nekadar muhal olan şeyler onda zuhur bulur ise de.. yine: Hakka dönmesi imkânsızdır..

Bunların durumu, şu âyet-i kerime ile anlatılır:

— **«O kimseler ki: Çalışmaları dünya hayatında iken gitmiştir.. Ama onlar, hulâ iyi iş yaptıklarını sanırlar..» (18/104)**

***

Bir zamanlar ben, bu denizin ummanında boğulacaktım.. Sonsuz tehlikeli derinliğinde dalmıştım..

Bu hal, bana bir samâğ âlemi esnasında geldi.. Ben, o gün bir topluluğa katılmıştım..

Yeri: Zebid şehri idi..

Yıl: Yedi yüz yetmiş dokuz idi..

Bu semağ topluluğu: Kardeşimiz şeyh Ârif Şehabeddin Ahmed Ridad'ın evinde olmuştu..

Şeyhimiz, üstaz-ı dünya, kâmil kutub, Muhakkık Fazıl, Ebü'l-Maruf Şerafeddin İsmall b. İbrahim Cebertî de; o gün, o semağ meclisinde hazır bulunuyordu..

O halimde ben; en yüksek sesle bağırdım:

— Allahım helâke götüren ilimden sana sığınırım.. Ya seyyidî bana yetiş yetiş..

Bu semağ meclisinde hazret-i şeyh tam bir ittila ile beni gözetiyordu.. Amma işi tam bilen birinin gözetmesi gibi gözetiyordu..

Ve.. Allah-ü Taâlâ onun bereketi ile, beni kavim miraca getirdi.. O kavim mirac ki: Tam sırat-ı mustekimdir.. Allah'ın yoludur..

Ve.. Allah'ın yolu şu âyetle anlatılır:

— «Allah'ın yolu odur ki; semalardaki ve yerdekiler onun içindir..

Ayık olunuz.. Bütün işler Allah'a varır..» (42/53)

Anlatılan iki mirac arasında bir incelik vardır..

İnceliği nisbetinde; bir büyüklüğe bir şerefe sahiptir..

Burada onları anlatmağa kalksak; ya da, irfan duygusu yokluğundan dönüp gelenin halini anlatsak, denizde boğulup giden, ve nuru ateşine nakşolan evliyanın halini şerhe kalksak, çok çok açılmamız lâzım gelir..

Şerhin sayısı çoğalır.. Kalemin yazısı uzar..

Kasdımız kısadan anlatmaktır.. Ne bahsi uzatıp gitmek, ne de çok çok anlatmak istiyoruz..

Biz, yine yolunda olduğumuz bahse dönelim..

Yani: FİKİR bahsine..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah'a S.A. nisbet edilen FİKR'i Hadi, Reşid isminin nurundan yarattı..

Ve ona Mübdi, Muid ismi ile tecelli eyledi..

Bundan sonra: Bais, Şehid ile ona nazar eyledi..

FİKİR, anlatılan güzel isimlerin sırlarını özünde toplayıp, ve anlatılan yüce sıfatların libası ile âlem içinde zuhura başlayınca: Allah-ü Taâlâ, Resulüllah'ın S.A. FİKR'inden; yer ve semavat meleklerinin ruhlarını yarattı.

Ve.. onları: Alâ ve esfellere vekil olarak gönderdi..

O demden beri, âlemler onlar tarafından korunur.. Bu meleklerin mülâhazası sürdükçe de korunma devam edecektir..

Amma malum ecel geldiği, kesin verilen emrin günü geldiği zaman.. Allah-ü Taâlâ bu meleklerin ruhlarını kabzeder..

Bu kabız sonunda, onları gayb âlemine nakleder..

İşte o zaman: İşler birbirine girer..

Semavat, içindekilerle birlikte yere düşer..

İş âhirete döner..

Tıpkı: Zâhirî lafızların manalara yöneldiği gibi..

Bu işaretleri anla.. Bu ibarelerdeki sırrı çöz..

Bunları yap; ve.. gizli sırların hazzını al.. Mevhum sırları örten perdeleri kaldır..

Anlatılan sırlara muttali olur; bu nurların aydınlığında yürümeye başlarsan.. hallerini yazılan ibarelerin altında sakla.. Bu işaretlerin mührü altında koru..

Amma ifşa etme.. Çünkü: Sırrı ifşa ihanettir..

Her kim sırrı ifşa ederse.. emanet sevabına nail olmaktan mahrum kalır.. Melâike-i kirama katılmasına ramak kalmış iken, avam mertebesine döner..

İşbu sırrı ifşa, hiç bir işe yaramaz.. Duyanın ancak dalâletini artırır.. Muhatabı illet eder; kayda bağlar..

Allah.. Hak söyler..

Bu yolla hidayeti nasib eden Allah'tır..

57. BÖLÜM

H A Y Â L

Bu HAYÂL, bütün âlemlerin heyulasıdır..

*

HAYÂL, hayat sayılır âlemin ruhuna;
HAYÂL, asl-ı hayat; âdemoğlu da ona..

Varlık HAYAL oldu ancak onun yanında;
Ki HAYAL azim gücüyle gelir yadına..

Canlı zuhur öncesi halde HAYAL durur;
Şuna benzer: Girer yatanın rüyasına..

Onun zuhuru budur kendi canımızda;
Baki kalan bir aslı var takılır ona..

Canlıya aldanma ki o bir HAYAL oldu;
Keza parça âlem ve bütün mana..

Öyledir melekût, ceberut bütünüyle;
Keza lahut, nasut ama bilip durana..

HAYAL kadrini düşürme gözünden çünkü;
Benzer vücud hâkimin öz hakıkatına..

Lâkin bu HAYAL, tüm görülünce aslında;
İki kısımdır, amma tam keşfi bulana..

Biri bekaya suret verir, kalan ise;
Helâki gösterir, devam sözü yok ona..

Anla işaretimizi, çöz remizleri bir;
Lâkin, kaim kitabı bir asıl kıl buna..

Kork anlayışından hidayeti atanın;
Uy Haşimî Nebî ne getirmişse sana..

Kasdım yoktur gayrı, ancak şu oldu kasdım;
Getirdi onu Resul, yol yoktur kitmana..

Yüce risaletime temel atmadım ki;
Ben hizmetçisi olmuşum onun yoluna..

Gelince sana bir şey anlaşılması zor;
Çıkarırsan acemice söylenmiş mana..

Bırak onu, sığın ilâha, öyle dur al;
Neyse gelen Resulüllah yolunda sana..

Salât olsun ona, yakin nuru açtıkça;
Daima şek gecelerini onun namına..

Bilesin ki..

Allah sana başarı ihsan eylesin..

HAYAL, vücudun aslıdır.. Onda bulunan zat ise.. mabudun zuhur kemalidir..

Hele Hakka itikadına bak..

Ona olan itikad durumunu görmüyor musun?..

Yüce Hakkın kendine has isimleri ve sıfatları var..

Yüce ve sübhan olan Allah'ın; sendeki itikad mahalli neresidir?. Nedir?..

O: HAYAL'den başka bir şey değildir..

İşte.. anlatılan mana icabı olarak:

— Onda bulunan zat ise.. Sübhan olan yüce mabudun zuhur kemalidir..

İşte.. yukarıda anlatılanları anlarsan; sana şu mana zahir olur: HAYAL, bütün âlemin aslıdır..

Sebebine gelince: Cümle eşyanın aslıdır..

Bu manada onun en kâmil zuhuru ise.. anlatılan aslın kendi mahallinde olabilir..

İşbu mahalli ise.. HAYAL olmuştur..

Anlatılan durum şunu tesbit etti: HAYAL, baştan sona, bütün âlemlerin aslıdır..

Görmez misin ki: Resulüllah S.A. efendimiz, bu his âlemini uyku saydı.. Uyku ise HAYÂL sayılır..

Şöyle buyurdu:

— **«İnsanlar uykudadır.. Öldükten sonra uyanırlar..»**

Şu demektir:

— Onlara; dünyada, bulundukları hal üzere iken, hakikatler zâhir olur..

Ve.. o zaman anlarlar ki: Uykudalar..

Bunun manası:

— Ölümle, tam bir intibah, yani: Uyanıklık hâsıl olur..

Demek değildir..

Sebebine gelince: Gaflet Allah tarafından gelir; berzah ehlini, mahşer ehlini, cehennem ehlini, cennet ehlini sorar..

Taa, cennet ehlinin çıkacağı tepede: Yüce Hak onlara tecelli edinceye kadar.. Oraya çıkarlar ve yüce Allah'ı müşahede ederler..

Burada sözü edilen gaflet, uykudur..

Hâsılı: Bütün âlemlerin aslı HAYAL olmuştur.. Dolayısı ile; onlardaki şahısları HAYAL bağlar..

Alemlerin hangisinde olursa olsun; bütün ümmetler, HAYÂL ile kayda bağlanmıştır..

Dünya ehli ise.. dünya ve âhiret işlerini HAYÂL ile kaybederler..

Her iki durum da; Allah-u Taâlâ ile huzura dalmaktan olan gaflettir..

Sebebine gelince: Cümle eşyanın aslıdır..

Bu manada onun en kâmil zuhuru ise.. anlatılan aslın kendi mahallinde olabilir..

İşbu mahalli ise.. HAYAL olmuştur..

Anlatılan durum şunu tesbit etti: HAYAL, baştan sona. bütün âlemlerin aslıdır..

Görmez misin ki: Resulüllah S.A. efendimiz, bu his âlemini uyku saydı.. Uyku ise HAYAL sayılır..

Şöyle buyurdu:

— **«İnsanlar uykudadır.. Öldükten sonra uyanırlar..»**

Şu demektir:

— Onlara; dünyada, bulundukları hal üzere iken, hakikatler zâhir olur..

Ve.. o zaman anlarlar ki: Uykudalar..

Bunun manası:

— Ölümle, tam bir intibah, yani: Uyanıklık hâsıl olur..

Demek değildir..

Sebebine gelince: Gaflet Allah tarafından gelir; berzah ehlini, mahşer ehlini, cehennem ehlini, cennet ehlini sorar..

Taa, cennet ehlinin çıkacağı tepede: Yüce Hak onlara tecelli edinceye kadar.. Oraya çıkarlar ve yüce Allah'ı müşahede ederler..

Burada sözü edilen gaflet, uykudur..

* *

Hâsılı: Bütün âlemlerin aslı HAYAL olmuştur.. Dolayısı ile; onlardaki şahısları HAYAL bağlar..

Âlemlerin hangisinde olursa olsun; bütün ümmetler, HAYÂL ile kayda bağlanmıştır..

*
* *

Dünya ehli ise.. dünya ve âhiret işlerini HAYÂL ile kaybederler..

Her iki durum da; Allah-u Taâlâ ile huzura dalmaktan olan gaflettir..

Bu gaflette olanlar ise uykuda sayılırlar..

Ancak uyanık olan: Allah ile huzurda olan kimsedir..

Allah ile huzuru nekadar ise.. uykudan ayıkması o kadardır..

***

Berzah ehline gelince: Bunlar da uykudadır..

Ancak, bunların uykusu: Dünya ehlinin bazılarına bakarak, hafiftir..

Bunlar, kendilerine ait halle meşgul olup dururlar.. Azapla, ya da nimetle..

Bu durum onlar için uykudur.. Çünkü onlar: Allah'tan gafil durumdadırlar..

***

Kıyamet ehli de gaflet içindedir..

Bunlar her nekadar; hesap için Allah-ü Taâlâ'nın huzurunda iseler de; Allah ile değil, hesap ile olurlar..

Ancak, bunların uykusu, berzah ehlinin uykusundan daha hafiftir..

***

Cennet ve cehennem ehlinin durumu da böyledir..

Mesela cennet ehli: Kendilerine gelen nimetlerle olurlar..

Meselâ cehennem ehli: Kendilerine edilen azapla olurlar..

Bütün bu durumları, onlara Allah'tan gaflettir.. Ayıkması olmayan bir uykudur..

Ancak bunlar: Uyku ciheti ile, mahşer ehlinden daha hafiftir.. Ancak bunların uykusu, uyku öncesi gelen uyuklama haline benzer..

***

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olduğundan, âlemlerden her biri; Hak olma ciheti ile; Hak'ta bir nazara uğramıştır..

Bu mana yadırganmasın, çünkü: Allah-ü Taâlâ varlığın tümü iledir..

Bu mana, şu âyetle daha açık belirtildi:

. **«Nerede olursanız olun; o sizinle beraberdir..» (57/4)**

Ancak onun böyle oluşu, uyku hali gibidir.. Ayıklık haline benzemez..

Araf ehli ile, kesip ehli -cennetteki tepe- dışında kalanlara da bi| ayıkma yoktur..

Bunlar, Allah iledir..

Ve.. bunlara nekadar tecelli olursa.. o kadar ayıkma hâsıl olur.

Bir kimseye, bu âlemde, takdir hükmü ile; Allah'tan ayıkma hal gelirse.. ki bu: Cennet ehline kesip'te -cennetteki tepe- saklanan cinstendir; işte o zaman: Hak Taâlâ o kimseye tecelli eyler; ayık halinde ona zatını tanıtır..

İşbu mana icabıdır ki; bu makamın efendisi şöyle buyurdu:

— **«İnsanlar uykudadır..»**

Sonra: Ayıktı ve durumu anlayıp bildi..

Şimdi..

Her âlem ehlini bilirsen ki: Kendilerine uyku hükmü verilmiş.. Aynı hükmü bütün âlemlere teşmil et..

Zira onların hepsi HAYAL'dir..

Ve.. gerçekten uyku dahi bir HAYAL sayıldı..

Anla: Varlığın tümü bilâmuhal;
HAYAL içinde; HAYAL içinde HAYAL..

Ayık olan yok, Hak ehlinden başka;
Onlar hep Rahmanla oldular her hal..

Onlar değişiktir ama hilâfsız;
Ayık halleri kadar olur kemal..

Bunlar, işaretlidir yüceliği;
Ötelerdedir bunlara yüce hal..

Erdiler zata sıfatlara tümden;
Ve.. büyüdüler şanında zülcelâl..

Bazan celâlde bulurlar lezzeti;
Bazan lezzet yerleri olur cemal..

Allah'ın emri lezzet var onlara;
Onlar için, ama zatta zat-ı âl..

Aşağıda anlatacağımız cümleler; müşkil mana denizinden inciler dizisidir..

— Ruh tabir edilen garib yola revan oldu.. Öyle bir âleme vardı ki; oraya:

— YUH.. (1)

Tabiri kullanılıyordu..

O semaya vardığı zaman, hudud kapısını çaldı..

Ona soruldu:

— Sen kimsin, ey aşık yolcu?..

Şöyle dedi:

— Ayrı düşen bir aşık.. Beldelerinizden çıkarıldım.. Sizden uzaklaştırıldım.. Birtakım kayıtlara bağlandım, kaldım: Yükseklik, derinlik, en ve boy gibi.. Su, ateş, hava ve toprak zindanına kapatıldım..

İşte.. o kayıtları kırdım; geldim..

İçinde bulunduğum zindandan halâsımı istiyorum.. Her yerden hücuma ve garete uğradım..

Ey arab-ı kiram, bu bağlı esirin sizden başka kimsesi yoktur..

Bu sefere çıkan şöyle anlattı:

---

(1) YUH: Güneşe verilen isimlerden biridir.

— Çaldığım kapıdan biri çıktı.. saçına sakalına beyazlık gelmişti..

Şöyle dedi:

— Burası gayb âlemidir.. Buranın konukları pek çoktur.. Güzel ihsanları vardır.. İyi de hazırlık yapmışlardır.. Bir gayeleri vardır; ama kısa vadeli değil..

Durum böyle olunca: Onlara vâsıl olana ve onların huzuruna varana o düşer ki: Onların güzel kıyafetine bürüne.. Onların süründüğü güzel kokuyu da sürüne..

Bunun üzerine sordum:

— Onların giydiği bu güzel elbiseyi nerede bulabilirim?.. ya, o güzel kokular nerede satılır?..

Dedi ki:

— Elbiseler, Âdem'den A.S. kalan semseme çarşısında satılır.. Kokulara gelince, tatlı bir rivayet olan HAYAL arzında satılır..

Durum üstte dediğim gibidir: Amma ibareyi aksine de yapabilirsin.. Meselâ: Elbiseyi HAYAL dokumalarından; kokuyu Âdem'den A.S. kalan semseme arzından alabilirsin.. Bunlar, ikiz kardeştir..

— Âlem-i gayb..

Adı verilen bu âlemde hiç bir şüphe yoktur..

Bunun üzerine, önce kemal arzına gittim.. Cemal kaynağına vardım.. **Ki buraya:**

— HAYAL âleminin bazı yüzleri..

Denmiştir..

Orada bir zatı aradım.. Ki o: Şanı yüce, üstün makam sahibi, aziz sultan bir kimse idi ve adına:

— HAYAL ruhu..

Denirdi.. Ayrıca:

— Cennetlerin ruhu..

Künyeli idi..

Ona selâm verdim..

Yanına vardıktan sonra selâm verdim.. Huzurunda durdum..

Selâmımı aldı.. Uzun ömür ve gönül hoşluğu diledi..
Beni övdü..
— Merhaba..
Dedi; iltifat etti..
Bundan sonra ona sordum:
—Ey benim efendim..
— Adem'den a.s. kalan semseme..
Tabir edilen âlemin manası nedir?..
Şöyle anlattı:

— O, öyle bir latifedir ki; hiç fena bulmaz.. O, öyle bir mahaldir ki; ona ne gece uğrar; ne de gündüz..
İşte.. Allah-ü Taâlâ onu böyle bir mayadan yarattı..
Ve.. bu tohumu, cümle hamurlara kattı..
Ve onu: Her şeye hâkim kıldı..
Ve onu: Büyüklere de, küçüklere de bir ana kıldı..
İşte biz: Bu kitapta onun tercümanı olduk.. Dolayısı ile, onun namına böyle bir kısım ayırdık..

O, öyle bir şeydir ki: Onda muhal olan caiz olur..
Ve onda: Duygularla görülen şeyler HAYAL suretinde görülür..
Sordum:

— O hayretengiz âleme yol bulabilir miyim?.. O duyulmamış âleme çıkabilir miyim?..
Şöyle anlattı:

— Evet.. Amma, vehmin kemal bulup, tamam olduğu: HAYAL alemini almak için genişlik bulduğu zaman.. Bu his âlemini müşahede içinde HAYAL manalarını seçme makamını tuttuğu zaman.. Bir de işareti bilir, noktayı okursan..

İşte o zaman: Bu manaların elbisesi senin için dokunur.. O elbiseyi giydiğin zaman ise.. bu semsemeden sana bir kapı açılır..
Bunu dinledikten sonra şöyle dedim:

— Ey efendim, ben şart koşulan emir üzerineyim.. Sağlam ahde sıkıca bağlandım.. Keşif ve vücud ile bildim ki: Ruhlar âlemi daha

zâhir ve daha kevi.. Amma âlem-i histen.. amma zevk şuhud âleminde..

Bunun üzerine inledi.. Sonra eli ile bir işaretet etti..
.. Ve ben: Kendimi semseme arzında buldum..

Öyle bir yer ki temiz misk olmuş taşı toprağı;
Cevahirden cümle kubbeleri bahar yaprağı..

Orada: Ağaçları da söz atıp kelâm eder;
Evlerin basamağı dahi bilir konuşmağı..

Taamında bulunur lezzetin bütün çeşidi;
Oranın şarabı hayat suyudur Hak kaynağı..

Orası cemal doludur amma suret görünür;
Şarabı başardı nice susuzu kandırmağı..

Meva cenetinden bir nüshadır o kimseye ki;
Burada hali hoştur, bilir ondan haz almağı..

Kadir kudret sırrıdır görünür o kimseye ki,
Hesabını şaşırmaz vardır işten anlamağı..

Bilinen bir sihir değildir hiç; ancak o: Suyu:
Sonra.. ateşiyle havası ve yangın toprağı..

Bu haliyle asıldır, sihir fer'idir kazaya;
Amma icabet eder bilene sihir yapmağı..

Çıkarır kahraman kişi ondan neyse muradı;
Ve.. bilir onun perdesini gözlere açmağı..

Görünür o demde her şey himmet gözüne parlak;
Mümkine kurulur öteler içre sevgi bağı..

Orada nas iki bölüktür: Eren, necat bulan;
Nisabı tamsa, kurar zekâtta kemal otağı..

Ve.. helâk olan saadeti şekavete satıp;
Tutuldu, yanıldı; geldi hicabın yoğun ağı..

O Âdem'in kızkardeşi, ya da sırrının kızı;
Bütün nesepler Âdem'in, amma onun oymağı..

Tümden fena bulur, Âdem'inki bakidir şöyle;
Lütuf üzere.. uzar kaderin hüküm yumağı..

O bir hurma ağacı zâhir oldu şu meyveden;
Ki adı: Âdem.. o kızdır kalanın barınağı..

İnsan: Ona icabet eder çağırırsa bir gün;
İnsan: Çağrıya cevap alır neyse soracağı..

HAYÂL değil; hele his hiç değil bu sözlerim;
Dediklerim açıktır, doğrudur yok gayrı bağı..

O, hayretengiz âleme girdim.. Oranın görülmemiş güzel kokularından süründüm..

Sonra.. orada, nice garip şeyler gördüm..

O gördüklerimin hepsi tuhaf bir zarafet taşımaktaydı..

Öyle şeylerdi ki: Hatıra getirilmeleri imkânsızdı..

Kaldı ki, onların bu his âleminde görülmeleri de zordur.. Hatta, HAYÂL âlemine bile görülmeleri imkânsızdır..

*

Bunları gördükten sonra, mevcud gayb âlemine geçmeyi istedim..

Bu niyetle, ilk delilim zata gittim..

Onu ibadetten incelmiş, bir rikkat kesbetmiş halde buldum..

Zayıflamış bir HAYAL gibi olmuştu..

O kadar zayıflamıştı ki: Onu farz-ı muhal kabilinden bir şey saydım..

Lâkin kalbi kavi, himmeti iyi, satveti ve azmi şiddetli, oturuşu kalkışı garip idi..

Bir dolunay gibi parlıyordu..

Ona selâm verdim.. Selâmıma karşılık aldıktan sonra ona söyle dedim:

— Ben rical-ı gaybın yanına girmek istiyorum.. Onların yanına varma şartlarını yerine getirdim.. Bundan şüphen olmasın..

Şöyle dedi:

— İşte şimdi duhul zamanıdır.. Vüsul zamanıdır..

Bundan sonra, kapı halkasını çevirdi.. kapı açıldı.. girince kapandı..

Bir şehre girdim.. Oranın öyle acaib bir arzı vardı ki..

Eni alabildiğine geniş, boyu alabildiğine uzundu..

Oranın ehline gelince; Allah-ü Taâlâ'ya karşı en fazla irfan duygusuna sahip olan kimselerdi.. Aralarında gafil olan hiç kimse yoktu..

Oranın arzı, saklanan beyaz inci gibi idi.. Seması da yeşil zeberced idi..

Oranın yerlileri Arab-ı kiram idiler..

Ve.. onların içinde sultan: Hızır a.s. idi..

Neyim varsa.. önüne serdim.. Diz çöküp önüne oturdum..

Bundan sonra selâm verdim..

Yakın bir yoldaşa yapıldığı gibi, beni saygı ile karşıladı..

Birlikte oturulan bir nedim gibi, beni nedimliğe aldı..

Ve bana bir makam açtı.. Sonra şöyle dedi:

— Söz kabilinden neyın varsa, bana anlat..

Hemen söze başladım:

— Efendim, senin yüksek durumunu soracaktım.. Engelli, hakkında çeşitli söz edilen şanını anlamak istiyorum.. Bu bapda halk tereddüte düşmüştür..

Bunu dinledikten sonra şöyle anlattı:

— Ben, yüce bir hakikatım.. Rakika-i Mütedaniye benim..
Ben, varlık insanının sırrıyım..
Batın mabudun aynı benim..
Ben, hakikatler mekânıyım..
Rekaik dalgası benim..
Ben, lâhutî şeyhim..
Ben, nasut âlemini koruyanım..
Her manada surete girerim..
Her tegânnigâhta açığa çıkarım..
Her surette yaratılırım..
Her surede âyet olarak belli olurum..
İşim: Hayret verici batınî şeylerdir..
Halim: Görülmemiş garip haldir..
Mekânım: Kaf dağıdır..
Mahallim: Araftır..
Ben: İki deniz arasında dururum..
Eyne denizine dalan benim.. Kaynağın kaynağı sudan içerim..
Ben, lâhut denizinde; balığın deliliyim..

Ben, fidanın sırrıyım.. Gencin hamiliyim.. Zâhir Musa'nın muallimiyim..
Ben, evvelin ve âhirin noktasıyım..
Ben, cami ferdin kutbuyum..
Ben, parlayan nurum..
Ben, ışık saçan mehtabım..
Ben, kesin sözüm..
Ben, özlerin hayret ettiğiyim..
Ben, taliplerin arzusuyum..
Ve.. bana hiç kimse vâsıl olamaz; hiç kimse yanıma gelemez..
Amma İNSAN-I KÂMİL müstesna.. Vuslatı bulan ruh müstesna..

Bunun dışında kalana gelince.. makamım onun çok ötesindedir.. Bu, benden bir haber alamaz.. Benden bir iz göremez..

Bunlara, bazı itikad suretleri peydah olur.. Bu itikad, kullarının birinin sureti de olabilir..

Böyle olunca: Benim ismimle isim alır.. ismimi yanağına yazar ad olur..

Onu görüp yanılan cahil: Hızır isimli kimsenin o olduğunu sanır..

Halbuki o nerede?.. Ben neredeyim?..

Benim koca kabım yanında, onun küçük tası nedir ki?..

Meğer ki o: Denizimden bir damla ola..

Meğer ki o: Asrımdan bir an ola..

Bu durumda o: Onun hakikatı, incelik taşıyan hallerimden biridir.. Onun gittiği yol ise.. Çeşitli yollarımdan bir yoldur..

Bu manada: O aldatan yıldız; yine benim..

Onu dinledim; tekrar sordum:

— Sana vâsıl olanın; sahana inenin alâmeti nedir?..

Şöyle anlattı:

— Onların bazıları, ademoğludur..

Bazıları ruhlar âleminden gelir..

Ancak onlar, çeşitli yönleri ile altı kısma ayrılır:

BİRİNCİ KISIM: En değerlisi bunlardır.. Kemal yönüyle, en olgunu bunlardır.. Efrad makamına ulaşan evliya bunlardır..

Bunlar, peygamberlerin izinde yürürler..

Âlem-i ekvandan kaybolmuşlardır..

Gayb âlemine geçmiş; adı:
— Rahmanın istivagâhı..
Olan makama varmışlardır..
Bunlar, bilinmezler.. Vasıfları da edilmez..
Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen; bunlar: Âdemoğlu, cümlesindendir..

İKİNCİ KISIM: Bunlar, manaların ehli ve anın, zamanın ruhlarıdır..

Velî zat, bunların suretlerine girebilir..

Girdiği bu surette: İnsanları, zâhir ve batın yönüyle kemale erdirir.. Ama, onların hayırlarına..

Onlar ruh gibidirler; amma, kalıp şekline bürünmüşlerdir..

Böyle oluşları: Gözde suret bulan mümkin kuvvet sebebi iledir..

Bunlar, şühud âleminden sefer etmiş; gayb varlığı fezasına vâsıl olmuşlardır..

Böyle olunca: Onların gaybı şehadet olmuştur.. Nefesleri ibadet olmuştur..

Bunlar: Yeri ayakta tutan sütunlar menzilesindedir..

Farzı ve sünneti edada kaimdirler..

ÜÇÜNCÜ KISIM: Bunlar, ilham melekleridir.. Sebeplerin melekleridir..

Evliyaya yol gösterirler.. Safi kulları konuştururlar..

Bu duygular âleminde görünmezler..

Kendilerini avam insanlara tanıtmazlar..

DÖRDÜNCÜ KISIM: Bunlar, belli mevkilerde münacaat ricali sayılırlar.. Amma, devamlı..

Kendi âlemlerinden çıkarlar; ama bilindikleri yerin dışında bulunurlar..

Bu duygular âleminde, sair insanlara da gözükürler..

Safa ehli zatlar, bazan bu sancak altına girer halka garb işlerini söyler.. Ve onlara gizli hallerden haber verir..

BEŞİNCİ KISIM: Bunlar, ıssız bölgelerde, çöllerde bulunurlar.. Bunlar, seyyardır.. Gezerler..

Bunlar, Âdem soyundan kimselerdir..

İnsanlara görünür; sonra kaybolurlar.. Konuşurlar; sorulara cevap verirler..

Bunlardan çoğu; dağ başını mesken tutar.. Yaylalarda, vadilerde, ırmak kenarlarında kalırlar..

Yine bunlardan imkânı olan, şehirlerde mesken tutar..

Makamları güzeldir..

Ancak, şevk duyulacak ve dayanılacak bir makam değildir..

ALTINCI KISIM: Vesvese değil; hatıralara benzerler..

Bunlar, tasavvuf anası ile, fikir babasından doğmuşlardır..

Bunların sözleri, bir dayanak değildir.. Bunlar gibi olunmaya teşvik olmaz..

Bunlar hata ile sevap arası olurlar..

Bazan, keşif ehli olur.. Bazan da hicap ehli olurlar..

Allah.. Hak söyler.

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

Ana kitap onun katındadır..

58. BÖLÜM

SURET-İ MUHAMMEDİYE

FASIL: I

O suret, öyle bir nurdur ki: Allah-ü Taâlâ, cenneti de cehennemi de ondan yarattı..

Orası öyle bir makamdır ki: Azap ve nimet tadı onda bulunur..

***

Öyle güzel nurlar ki kalbde daima parlar;
Güneş gibidir doğarken, örtülüdür onlar..

Hakk'ın zuhuru oldu ama arif katında;
Hiç saklı duramazlar tecelliler saçarlar..

Kalbde kuvvetler var, adı olmuş: Musavvire;
Ne var ki onda toplanmıştır tümüyle sırlar..

Sayıldı onlar, huld cennetinden bir nümune;
Köşk olarak, hayal sahasında boy salarlar..

Verir türlü meyve mayhoşunu tatlısını;
Ağacında cennetin akik gibi parlarlar..

Halikın yaptığı neler var orda bilinmez;
Şu hakim müstesna, baş eğdi önünde kullar..

Onlar mahluk ama halikına olmuş ayna;
Hükümde dağınıktır ama öze yakınlar..

Düşük görünür, ancak Allah katında yüce;
Açılırlar insanlar sır dahi olsalar..

Onlar aciz görünür mahluk olduklarından;
Ölü gibi, kuvvete boyun eğip dururlar..

İnsana ancak onlar ferah getirir zira;
Zâhir halinde onu hüzünler kovalarlar.

Akıllı kanmamalı onların süs ağına;
Olmamalı onlara hırs yollu sarılmalar..

Eğer diri olsalardı bakardın onlara;
Vuslattalar insanlardan kopuk sayılırlar..

İşbu sözler, nüktemizin üstünde kabuktur;
At kabukları, sana fayda sağlayamazlar..

Sözle geldi dile, hele bak bu hikmetlere;
Gizli yoldan ama, mana güneş gibi parlar..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ sana marifeti yolunda başarı ihsan eylesin..

Ve., seni zatına yakınlardan eylesin..

Allah-ü Taâlâ, Muhammedî suretleri: Bedi, Kadir ismi nurundan yarattı..

Mennan ve Kahir ismi ile de, ona baktı..

Bundan sonra: Latıf, Gafir ismi ile ona tecelli etti..

İşbu tecelli anında; SURET-İ MUHAMMEDİYE o tecelli icabı ikiye bölündü.. İki kısma ayrılır gibi bir hal oldu..

Allah-ü Taâlâ sağa düşen yarısından, cenneti yarattı.. Burası, nimet sahiplerine saadet evi oldu..

Sola düşen yarısından ise.. cehennemi yarattı.. Burayı dalâlet ehli şakilerin yuvası yaptı..

Cennetleri yarattığı kısım; Mennan ismi ile bakılan kısımdır.. O: Latif tecellinin sırrıdır.. Bütün kerimlerin mahalli orasıdır..

Allah-ü Taâlâ'nın ateşi yarattığı kısma gelince: Kahir ismi ile ona bakılmıştır..

Ve bu: Gafir ismi tecellisinin sırrını saklar..

Bura ehlinin, sonunda hayra kabulüne işarettir..

Nitekim Resulüllah S.A. cehennemden haber verirken şöyle buyurdu:

— «Cebbar, ayağını cehennemin üzerine koyunca cehennem şöyle der:

— Yetti yetti..

Bundan sonra cehennemde kereviz otu biter..»

* *

Anlatılan hadis-i şerifteki mana sırrı şudur:

Allah-ü Taâlâ, cehennem ehli için azabı yaratınca onlarda, bu azaba dayanacak gücü de yarattı..

Böyle olmasaydı: Helâk olurlardı, yok olurlardı.. azaptan da kurtulurlardı..

Durum böyle olunca: Kendilerine gelen azaba dayanmaları için, kuvvet yaratılması gerekli oldu..

Böylece: Onun azap cezasını tadarlar..

Bu durumu, şu âyet-i kerime ifade eder:

— «Derileri yanıp, piştikçe; azabı tadıp durmaları için, onların derilerini yeniden değiştiririz..» (4/56)

Burada derilerin değiştirilmesi: Onlarda olmayan yeni bir kuvvetin gelmesidir..

Böyle olunca; Onlar, içlerinden şöyle derler:

— Belki de, bize şöyle şöyle bir azap olunacak..

Bu durumu, azabı tatmaları için, kendilerine gelen yeni kuvvetten anlarlar..

Allah bu duyguyu onlara verir; anlarlar.. Sonra azap gelir; azap olunurlar..

Onların içinde olan bu keşfi; kendilerine olan bir azap müjdecisi gibidir..

Böyle olması, onlara ihanet üzerine ihanet olur..

Nitekim, aynı şekilde, cennet ehli de, nimet gelmeden önce, nimetin müjdesini alırlar..

Sonra..

Cehennem ehlinden bir azap gidip, diğer azap gelince, kendilerine verilen ilk kuvvetler ayrılıp gitmez..

Çünkü o: İhsan eliyle kendilerine verilen bir hibedir.. Hak Taâlâ hibesinden dönmez..

Azaba gelince: Kahır eliyle gelmiştir.. Onu değiştirmesi, yerine yenisini getirmesi hakkıdır..

Böylece onlar: Her azapta yeni bir kuvvet kazanırlar.. Taa, kendilerinde hibe yollu bulunan kuvvetler, ilâhî bir kuvvet eseri zâhir oluncaya kadar..

O kuvvet zâhir olunca, onları çeker götürür..

İşte o zaman: Cebbar olan Allah kademini ateşe basar..

Hak sıfatları bir kimsede zâhir olduktan sonra, ona şekavet gelmez artık..

Bilesinki..

Cebbarın onlara zuhuru, sözü edilen ilâhî kuvvet sayesinde olmuştur..

Ki bu kuvveti onlara göstermiştir: Bu gösterme ise.. her şeyde vuslat sebebi olan bir münasebet icabıdır..

İşte.. anlatılan mana icabı olarak, Yüce Hak kademini ateş üzerine koyar..

Ve o zaman: Ateş zelil olur; boyun eğer..

Nitekim bu mana; ateşin:

—« **Yetti yetti..**»

Demesinden anlaşılır..

Anlatıldığı gibi bir söz: Zillet halinden gelen bir sözdür.. Ama izzet kahrı altında..

Ve.. o zaman azap gider..

Bilesin ki..

Ateş vucüdda aslî bir varlık olmayınca, işin sonunda zail olup gider..

Bu işin inceliği şu manaya dayanır: Ateşın yaratıldığı sıfat mesbuktur.. Mesbuk ise.. sabıkın bir dalıdır..

Bu mana:

— **«Rahmetim gazabımı sebkat etti..»**

Cümlesinin manasıdır..

Bu durumda asıl olan sabıktır.. Mesbuk ise.. onun bir dalıdır..

Hele rahmetin durumuna bir bak ki: Önden sona, varlığa hükmünü geçirir.. Onun böyle oluşu, asıl oluşundan ileri gelir..

Amma gazap böyle değildır.. O hükmünü önden sona varlığa geçiremez.

Kaldı ki: Allah-ü Taâlâ mahluku yoktan yaratmıştır.. Böyle yaratış: ona rahmeti icabıdır.. Gazabından ötürü değildir.. O bir günah işlememiştir ki: Gazaba hak kazansın..

Hele bir bak Subhan olan Allah şöyle buyurdu:

— **«Rahmetim her şeyi kapladı..» (7/156)**

— Gazabım her şeyi kapladı..

Buyurmadı.. Çünkü o: Eşyayı zatından rahmet olarak yarattı..

İşte.. bu işaretten anlaşılıyor ki: Gazap varlığın sonuna kadar gidemez..

Bu manada bir sır var ki, şöyledir: Rahmet, zata bağlı bir sıfattır.. Yani: Sübhan olan Allah'ın zatına..

Gazaba gelince: Zata bağlı bir sıfat değildir..

Hele bir bak ki:

— Rahman ve Rahim..

Adını aldı; ama:

— Gadban ve gadub..

Adını almadı.. Zira gazap adaleti icab ettiren bir sıfattır..

Adalete gelince: İki iş arasında verilen bir hükümden ibarettir..

Adil ismi: Onun bir sıfatının ismidir..

Rahman ismi ise.. Onun zat ismidir..

Gaffar ismine bir bak.. O: Rahmetin icab ettirdiği nimete ait zuhur yerlerinin ilkidir..

Nitekim o, sıfata geldi:

— Gafir, Gaffar ve Gafur..

Dendi..

Kahir ismine gelince.. ki o da: Cezaya ait zuhur yerlerinin ilkidir.. ki adaletin icabıdır.. Bunda ancak iki sıfat bulunur.. Meselâ: Kahir ve Kahhar.. Kahur sıfatı gelmedi..

Bütün bu anlatılanlar, Rahmetin gazabı geçmesinin sırrıdır..

**

Bilesin ki..

Ateş vücutta geçici bir şey olduğundan; zevali caiz oldu..

Anlatıldığı gibi olmasaydı; zevali muhal olurdu..

— Ateşin zevali..

Demek:

— Kendisinden yakıcı kuvvetin gitmesi..

Demektir.. Bu durumda onun melekleri de geçip gider..

Ateş melekleri gidince de: Nimet melekleri gelir..

Nimet meleklerinin gelişi ile, o ateş yerinde kereviz otu biter..

O ot yeşildir..

Cennette renklerin en güzeli ise.. yeşildir..

Böylece durum değişiyor; önce cehennem olan şey, nimete çevriliyor.

Nitekim bu mana, İbrahim a.s. peygamberin kıssasında anlatıldı..

Allah-ü Taâlâ onun ateşine şöyle buyurdu:

— «İbrahim'e serin ve selâmet ol..» (21/69)

İşte o zaman, orada reyhanlar bitti.. Bahçeler oldu..

Ama, yer değişmedi. Olduğu gibi kaldı..

Amma ateşi gitti..

Bu durumu şöyle anlatabilirsin:

— Ateş gitmedi.. Ancak azab elemi rahata çevrildi..

İşte, kıyametin cehennemi de böyledir..

Bu durum için, istersen şöyle diyebilirsin:

— Cebbar kademini bastıktan sonra, cehennem zail olup gitti..

Ve.. istersen: Şöyle diyebilirsin..

— O hali üzere baki kaldı.. Ancak cehennem ehlinin azabı rahata çevrildi..

İşte.. durum bundan ibarettir..

Dünya hayatındaki nefsanî tabiatı; anlatılan duruma benzetebiliriz..

Bir kimse, Hakk'ın cezbesine kapılır; mücahede ve riyazetle tezkiye yolunu tutarsa.. cehennem ateşi için anlatılan durum, bu kimsenin haline uyar..

O zaman:

— Nefsanî tabiat yok olup gitti..

Dersen, doğru söylemiş olursun..

— O, ilâhî nurların tezkiyesi altında kapalıdır..

Dersen; bu sözünde de sadık olursun..

Sonra..

Mücahede ve riyazetler.. ayrıca bunların benzeri meşakkat yollu işler, cehennem ehlinin kıyamet günü uğrayacağı şiddet ve azap yerine geçer..

Ayrıca, âhirette azabın çeşitli oluşu, fazlası noksanı ile; burada yapılacak riyazet, mücahede ve nefse muhalefet durumları misal gösterilebilir..

Amma nefsanî tabiatın tezkiyesinde yerini bulan kimse için..

Kaldı ki: Tabiî nefse tam manası ile yüklenmedikten sonra.. zail olmaz.. çok çok yorulmak lâzım..

Amma, tabiî havaya uymayan, tabiî arzular özünde yerleşmeyen için böyle bir durum yoktur..

Yani: Şiddetli mücahede ve riyazet yoktur..

Bunun durumu: Az azap görüp, sonra cennete çıkarılan gibidir..

Bu ilimleri bana bildiren ruh, şöyle anlattı:

— Devamlı mücahede, riyazet ve muhalefetle zail olup giden bu işler, Allah ehli zatların bir hazzıdır..

Onlar, bu hazlarını şu âyet-i kerimden alırlar:

— **«Sizden herkes, cehenneme uğrayacaktır.. Bu durum Rabbına gerekli bir hükümdür..»** (19/71)

Onlar, dünyada iken, anlatılan sıkıntıdan sonra, cehennem ateşine uğramazlar..

Böyle olması: Allah'ın onlara bir lutfudur.. İnayetidir..

Böyle yapar ki: İkinci bir defa kuluna azab olmasın.. Ona ikinci bir sıkıntı gelmesin..

Dünyada iken, uğradığı sıkıntılar, âhirette olacak başka bir azaba karşılıktır..

Bu sozumun delili, Resulüllah'ın S.A. şu hadis-i şerifidir:

— **«Sıtma her müminin cehennemden hazzıdır..»**

Sıtma, ateşin yerine kaim olunca; sana göre, riyazat, mücahede, nefse muhalefet durumları nasıl olur?.. Halbuki bunlar, her şiddetli şeyden daha şiddetlidir.. Taa.. nefis temizliğini buluncaya kadar, bunların zorluğu devam eder..

Anlatılan mana icabıdır ki; Resulüllah S.A. efendimiz, nefisle mücahedeye:

— **«Cihad-ı ekber..**

Dedi.. Kılıç çalınıp yapılan cihada ise:

— **«Cihad-ı asgar..»**

Adını verdi..

Açık olan şudur ki: Sıtma, düşmanla karşılaşıp, vurup dürtüp, harp etmekten daha kolaydır..

Hâsılı: Anlatılan düşmanla çarpışma zamanlarında hâsıl olan durum; Allah ehline göre, nefisle cihad, ona muhalefet yanında KÜÇÜK CİHAD olmaktadır..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ ateşi: Kahhar isminden yarattı.. Ve onu: Celâl isminin zuhur yeri kıldı..

Ve ona yedi tecelli eyledi.. Bu tecellilerden baplar hâsıl oldu..

Bu tecellilerin manaları var.. Şöyle ki:

BİRİNCİ TECELLİ: Bu tecelliyi Müntekim ismi ile yaptı..

Bu tecelli sonunda bir vadi açıldı..

Burada üç yüz altmış bin alt alta çukur vardır..

Bu cehennemin adı: LEZÂ'dır..

Allah-ü Taâlâ bu vadinin kapısını: Masiyet, cürüm gibi zulmetlerden yarattı..

Burası masiyet ehlinin mahallidir.. Bir de, kul hakkı bulunmayan günah ehlinin yeridir..

Bu günah da, kulla Allah arasında kalan iştir..

Meselâ: Yalan, riya, livata, şarap içmek, farz emirleri terk etmek, Allah'ın haram ettiği şeyleri mübah görmek gibi..

Bunlar, mücrim kimselerdir..

Allah-ü Taâlâ, bunlar için şöyle buyurdu:

— **«Günahkâr, o günün azabından kurtulmak için şunları feda etmek ister: Oğullarını, karısını, kardeşini, kendisini aralarında barındıran bütün soyunu, hatta yeryüzünde kim varsa hepsini.. bunları feda etsin ve kurtulsun.. ama olmaz ki.. çünkü o halis alevdir.. LEZÂ'dır.. Bütün bedenin iç uzuvlarını çekip koparandır.. Allah'ın taatından ve zikrinden dönüp kaçanı:**

— **Gel gel..**

Diye çağırır.. Ayrıca masiyet, günah cinsi şeyleri biriktireni de çağırır..» (70/11-18)

Bu tabakadakilerin azabı zordur..

Ancak, bütün şiddetine rağmen, bundan sonrakilerin azabına nazaran en hafifidir.

İKİNCİ TECELLİ:

Yani: Cehennem üzerine olan Allah-ü Taâlâ'nın tecellisi..

Bu durumda oraya: Adil, ismi ile tecelli eyler..

Bu tecelli ile, cehennemde bir vadi açılır; adı: CAHİM olur..

Buranın alt alta, yedi yüz yirmi bin çukuru vardır..

Allah-ü Taâlâ bu vadinin kapısını fücurdan yarattı..

Bu fücur şunlardır: Zulüm, taassup, batıl talep, tuğyan..

Burası: Haksız yere, Allah'ın kullarına saldıran, baş kaldıran, mallarını alan, kanlarını akıtan, sövmek, gıybet vb. yollardan halkın namusuna dil uzatan kimselerin yeridir..

Bu vadi, bundan önce anlatılan vadinin altındadır.. Katları da ona bakarak kat kat fazladır..

Nitekim Allah-ü Taâlâ, bu manada şöyle buyurdu:

— «Gerçekten FÜCCAR, CAHİM'dedir..» (82/14)

Burada FÜCCAR şunlardır: İmanlarında yalancılar, zalimler, insanlara sataşanlar..

Hâsılı: CAHİM zalimlerin meskenidir..

Yani: Haksız yere insanlara zulmedenlerin meskenidir..

Burası: Üzerinde kul hakkı kalanların meskenidir..

Bu tabaka ehlinin azabı: Birinci tabaka ehlinin azabından çok çok şiddetlidir..

ÜÇÜNCÜ TECELLİ:

Allah-ü Taâlâ cehenneme bu tecellisini ŞEDİD ismi ile yapar..

Bu tecellinin sonunda bir vadi açılır..

Bu vadinin 11.520.000 (On bir milyon beş yüz yirmi bin) çukuru vardır..

Burada, her çukur arasındaki mesafe: Dünya ehlinin nüfusu kadar uzundur..

Bu cehennem katının kapısını, Allah-ü Taâlâ şeytanlıktan yarattı..

Bu, bir ateştir..

Tabiat kıvılcımı ile nefis duhanından çıkar..

Bu olanların sonunda: Fitneler olur.. Gazap meydana gelir.. Şehvet çıkar.. Mekir, ilhad vb. durumlar hâsıl olur..

Bu anlatılan huylardan biri, bir kimsede bulunursa.. şeytanlarla beraber anlatılan vadide kalır..

Bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir:

— «Biz onları, şeytanlara atmaya yarar kıldık..
Ve onlara: ŞAİR azabı hazırladık..» (67/5)

YEDİNCİ TECELLİ:

Allah ü Taâlâ cehenneme, bu tecellisini: ELİM İTAB SAHİBI ismi ile yapar..

Bu tecelli sonunda, oraya bir vadi açılır..

Bu vadinin adı: CEHENNEM olur..

Buranın, 23.040.000 (yirmi üç milyon kırk bin) çukuru vardır..

Bu çukurlar arasında, senelerin yolu vardır..

Onun sonuna varılması imkânsızdır.. Meğer ki, kudret yolu ile ola..

Ya da, hikmet tertibinden bir durum hâsıl ola..

Başka türlü olamaz..

Kudret durumuna gelince: Sonsuzu, bir sonu var gibi gösterebilir.. Nihayeti olmayan bir şeyi, kolay, sonu varmış gibi ortaya atabilir..

Sonra..

Kıyamet hallerinin her biri, ya da pek çoğu, kudret yolu ile gelmektedir..

Sebebine gelince: Dünya hikmet yeridir.. Âhiret ise kudret yeridir..

Hatta cehennem ehli hallerinden bir hal, cennet ehli hallerinden bir hal, sahibini ezelden ebede kadar alıp götürür.. Bunun ne önü bulunur; ne de sonu..

Meselâ: O ezelden ebede kadar uzun görünen mikdar, sayısız bir andan ve bir vakitten ibarettir..

Sonra başka bir şekle girer..

Yani: Allah-ü Taâlâ'nın muradı ne ise öyle..

Burada anlatılan, şaşırtıcı bir sırdır.. Bunu akıl kabul edemez.. Belki de, böyle bir şeye aklın gücü yetmez..

Sebebine gelince: Akıl, hikmet bağları ile bağlıdır.. Keşif ise.. kudrete bağlıdır..

Durum böyle olunca: Anlatılanı ancak keşif sahibi olan anlar..

Sonra..

Allah-ü Taâlâ, bu tabakanın kapısını, küfür ve şirkten yarattı..

Bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir:

— «Kitap ehlinden ve müşriklerden, ebedî cehennem ateşinde kalacaklardır..

Halkın şerlisi bunlardır..» (97/6)

Dolayısı ile, bunların azabı, azabın şerlisi olacaktır..

Çünkü, cehennemin azap işine bir son yoktur..

Kaldı ki bu, şu âyetin de manasıdır:

— «O gün cehenneme:

— Doldun mu?..

Diye soracağız; şöyle diyecek:

— Daha fazla yok mu?..» (50/30)

**

Bilesin ki..

Cehennem tabakalarından her tabakada bulunan, o tabaka çukurlarından her birine, ayrı ayrı girip dalmadıkça çıkamazlar..

Ancak, onlardan bazılarının o çukurlara dalışı, Allah tarafından kolay olur.. Bazısına da zor gelir..

Orada olan, cehennemin bütün çukurlarına dalmayı tamamladıktan sonra; Cebbar kademini oraya basar.. ki bunun manası daha önce hadis-i şerifle anlatıldı..

Burada ince bir sır vardır..
Cebbar'ın kadem basması, her kes için ayrı ayrı olur..
Sonra da, cehennem tabakaları için olur..

Ancak, bu kadem basma işi; bütün sayılarına rağmen bir süre içinde ve bir günde olur..

Böyle olmasına rağmen, bir zaman içindeki bu ayrılığı ve bu farkı cehennem ehli için ilâhî kudret orada zuhura getirmiştir..

Bu durum, akılları hayrete daldıracak bir durumdur..
Ve.. ancak: İlâhî bir keşifle bilinir..

Sonra..
Allah-ü Taâlâ, bu cehennem maliki hazinleri şiddet mazharı kıldı..
Çünkü, onun makamı: Şedîd'ül-kuva'dır..
Hele Allah-ü Taâlâ'nın cehennem ehline tecelli eylediği işlerin tümüne bir bak..
Onların hepsi: Şiddet manası taşır..
Bu sebeple: Malik için, cehennem tabakalarının tümünde saltanat vardır..
Bu sebeple cehennemin hazinedarı, saklayıcısı ve koruyucusu olmuştur...
Azap meleklerine gelince: Şiddet hakikatinin inceliklerinden meydana gelmişlerdir..
Nitekim, bu manada gelen âyet-i kerime şöyledir:

— **«Onlara memur edilen, sert ve şiddetli melekler vardır..» (66/6)**

Sonra.. bilesin ki..

Cehennem ehli, cehennemin bir tabakasından onun gayrı bir tabakaya naklolunurlar..

Azabı hafiflesin diye, alt tabakada bulunan üst tabakaya çıkarılır..

Azabı şiddetlensin, diye üst tabakada bulunan alt tabakaya indirilir..

Bütün bunların oluşu: Allah'ın dilediği kadar olur..

Yani: Cehennem ehlinin azabının artması ve azalması babında ne muradı varsa öyle olur..

**

Cehennem ehlinin sayılamıyacak kadar çok halleri vardır..

Hepsi de hayret verici şeylerdir..

Eğer:

Her tabakada bulunanları, onların çeşitlerini, her çukuru dolduran kimseleri;

Bunlara tevkil edilen melekleri ve çeşitlerini anlatma yolunu tutsak..

Şayet:

Mümin olduğu halde, zâhirî bir cürüm işlemediği halde bunların arasına:

— «**Özellikle, zalimlerden size sıçrayacak fitneden sakınınız..**» (8/25)

Âyet-i kerimesi sırrı icabı, düşeni anlatmaya başlasak..

Bir de: Bunların dışında; cehennem ehli tabakalarından olduğu halde; ilâhî kudretle: Müminlerin dahi dünya hayatında eremedikleri, hakikatı bulanları anlatmaya kalksaydık..

Nice ciltler dolardı..

Nitekim ben, Eflatun'la buluştum.. Zâhir ehli onu: Kâfir sayar..

Ve onu: Gayb âlemini nurla, aydınlıkla doldurmuş gördüm..

Ve onu: Öyle bir makam tutmuş gördüm ki; evliyadan hiç birinde öyle makam görmedim..

Ona sordum:

— Sen kimsin?..

Şöyle anlattı:

— Ben zamanın kutbuyum.. Zamanların birinci geleniyim..

Hâsılı: Buna benzer daha ne acaib ve garaib işler gördük.. Ancak, onların hiç birini ifşa şart değildir..

*
* *

Burada, sana nice sırları işaret ettik..

Hem de, çok çok..

Bizim için, bu dilin dışında nekadar anlatmak mümkünse o kadarını anlattık..

Durum böyle olunca, hitaplardaki kabuğu at; özü al..

Amma öz sahibi kimselerden isen..

Bu kitap, öyle ilimleri kaplamıştır ki; bunu anladıktan sonra, cehennem ehlinin halini, bunun dışında bir şeyle anlamaya hacet kalmaz..

Kaldı ki: Azap çeşitlerini anlatmak, azap meleklerinin şiddet sıfatlarını anlatmak dahi bize göre değildir.

Diğer kitaplar, onların tafsili ile doludur.

Onun için biz: Uzun anlatmayı bırakıp bu kadarla yetiniyoruz..

*
* *

Bilesin ki..

Cehennem ehli için, orada bir lezzet vardır..

Onların bu lezzeti, muharebe ve döğüş ehlinin lezzetine benzer..

Ama bu lezzet, o iş için yaratılmışlara göre olan bir lezzettir..

Biz, nice insanlar gördük ki: Muharebe ve döğüşüp vuruşmaktan lezzet duyarlar..

Halbuki onlar: Bu işten elem duyduklarını da bilen kimselerdi.. Lâkin, onların öze yerleşen rübubiyeti; onları bu işe dalmaya dayandırır..

Cehennem ehlinin, bunun dışında duyacağı bir lezzet vardır ki: Bu, uyuzdan duyulan bir lezzete benzer..

Uyuz olup; tatlı tatlı kaşınan gibi..

Bu kimse, derisinin yüzüleceğini bildiği halde kaşınır.. Bundan da lezzet alır..

Bu kimse, lezzet ve azap içinde bulunan bir kimse gibidir..

Bunun dışında cehennem ehlinin bir lezzeti vardır ki: Kendi reyi ile yetinen bir kimse gibidir..

İsterse, görüşünü savunma babında getirdiği misâlde hatalı olsun..

Biz, böylesine şahid olduk..

Hindistan'ın Kûşî nam beldesinde birini gördüm..

Sene: 790 idi..

Oranın büyüklerinden üç kişiyi ayrı ayrı yerde taammüden öldürdü..

Birini, öldürünce koşup öbürüne gitti, daha sonra da öbür kalanı öldürdü..

Böylece üç kişiyi hakladı.

Yakalanıp boynu vurulmak üzere, getirilince, yanına vardım:

— Ne yaptın böyle?

Deyince bana şöyle dedi:

— Ben öyle güzel bir şey yaptım ki sorma..

Böyle söylerken, yaptığı işin, muazzam bir iş olduğunu anlatıyordu.. Onu güzel bir lezzet içinde buldum..

Ömrüm hakkı için: Onun, daha önce böyle bir lezzet duyduğunu sanmıyorum..

Halbuki o: O anda dövülecek, bağlanacak ve o girdiği yola sapanlar gibi asılacaktı..

Bütün bunları biliyor, ayrıca özünde bir lezzet duyuyordu..

Cehennem ehli için bir başka lezzet daha var ki.. Bu da akıllı geçinen birinin, cahil birini hatalı çıkarması anında olur..

Bir cahil vardır; talihi yar olmuş, gecesi, gündüzü müsait gitmiş bir bolluk içine düşmüştür..

Bu akıllı geçinen kimse, sıkışık durumunda, cahilin işlerini beğenmekte ise de, onun gibi olmaya razı olmaz.. Onun için hâsıl olan kendisine de olması için, cahilin yaptığını yapmaz..

Dolayısı ile, onun erdiği saadete ermez, şekavet denizine dalar gider..

Nefsinin riyasetine takılır; aklının, fikrinin hükmünce yürür; nefsinin hali ile lezzet bulur.. Cahilin durumundan nefret ettiği için, kendi zor durumundan lezzet alır kalır..

Yukarıda anlatılan cehennem ehlinin nice lezzeti vardır..

Hatta, ben bir cemaatı gördüm.. Bunlar, cehennem azabının en şiddetlisine çarpılmıştı..

Onları bu hali ile gördüm; hatta, kendilerine cennet arz olunduğu zaman, istemediler..

Bu taifenin hali bu idi..

Bunun dışında kalan bir taifenin hali ise.. Tam bunun aksine idi.

Bunlar cennetten bir şey koklamak, oranın suyundan bir yudum içmek istiyorlardı..

Allah-ü Taâlâ, onları şöyle anlattı:

«Cehennem ehli, cennet ehline şöyle seslenir:

— Bize, sudan, veya Allah'ın size nasib ettiğinden yollayın..

Cennettekiler şöyle derler:

— Allah ikisini de kâfirlere haram kıldı..» (7/50)

Bilesin ki..

Anlattıklarımızın tümü, cehennem ehli için belli bir ölçü değildir.. Hepsi aynı şekilde sürüp gitmez..

Onlar, cins cins, çeşit çeşit ayrılır.

Bazıları, çektikleri azabdan lezzet duyarlar..

Bazıları, yalnız azap çeker.. Başka bir şey duymaz.. Azabında hiç bir lezzeti yoktur.. Çektikleri azaptan şiddetle nefret ettikleri de vakidir..

Bazılarını azaba atan, dünyadaki çok akıllarıdır..

Bazılarını da, azaba iten, dünyadaki cehaletleridir..

Bazılarını da, itikadları azaba sokmuştur..

Bazılarının dahi, amelleri o azaba uğramasına sebep olmuştur..

Bunların bir kısımları var ki: Bunları azaba sokan, kendilerinde olmayan şeyle halkın övgüsüdür..

Bazılarının azaba uğramasına ise... Onda olan kabahat, iyilik cinsi şeyleri söylemeleri, yahut onda olmayan kötülükleri anlatmalarıdır..

Hâsılı: Cehennem ehlinin halı cidden şaşılacak derecede garip bir şeydir..

Bu durum, şu kudsî hadisle daha iyi anlatılır:

— «Şunlar cehennemlik olmuş; hiç önem vermem.. Şunlar dahi cennetlik olmuş; bunlara da önem vermem..»

*

Sonra... şunu da bilesin ki..

Cehennem ehlinden öyle kimseler vardır ki: Bunlar, Allah katında cennet ehlinin pek çoğunu fazilet itibarı ile geçerler..

Allah-ü Taâlâ onlara tecelli eylesin; diye şekavet evine koymuştur..

Böylece o: Şakiler zümresi içinde nazar eylediği mahal olur..

Bu duyulmamış bir sırdır; şaşılacak bir şeydir..

Allah-ü Taâlâ istediğini yapar; dilediği hükmü verır..

F A S I L : II

Burada, SURET-İ MUHAMMEDİYE'nin ikinci kısmı anlatılacaktır..

Bu, o kısımdır ki; Allah-ü Taâlâ oraya: Mennan ismi ile tecelli eylemiştir..

Ve.. Bu tecelli sonunda, cennet çeşitlerini yaratmıştır...

Daha sonra, o cennetlere: Lâtif ismi ile tecelli eyleyince, orasını katında şeref bulmaya, ikram bulmaya lâyık olan herkese mahal kıldı..

Bilesin ki..

Cennetler, umumiyetle sekiz tabakadır..

Onların her tabakasında, çok cennetler vardır..

Ve.. her cennetin de, nice dereceleri vardır ki; hadde hesaba gelmez.. Şöyle ki:

BİRİNCİ TABAKA:

Burası SELAM CENNETİ ismini almıştır.. Ayrıca:

— MÜCAZAT CENNETİ..

Adı da verilmiştir..

Allah-ü Taâlâ, bu cennetin kapısını, salih amellerden yarattı..

O cennette, oranın ehline: Hasib ismi ile tecelli eyledi..

Böylece orası, sırf amellerin karşılığı oldu..

Resulüllah S.A. efendimiz:

— **«Hiç kimse, ameli ile cennete giremez.»**

Buyurması ile, mevhibeler cennetini murad etmiştir..

Mücazat cenneti murad edilmemiştir..

Nitekim bu cennet ehli için; Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«İnsan için, yalnız çalışması karşılığı vardır.. Çalışmanın karşılığı yakında görülecektir.. Sonra.. en bol tarafından mükâfatı verilecektir..» (53/39-41)**

Hülâsa: Bu cennete, ancak salih amellerle girilir.. başka yolu yoktur..

Bir kimsenin, salih ameli yoksa, buraya girişi de yoktur..

Ayrıca bu cennete:

— Yüsra..

Adı da verilir..

Bu manayı da şu âyetten anlıyoruz:

— **«Bir kimse, sadakasını verir, kendini korursa, ayrıca: Hüsnayı doğrularsa.. YÜSRA'yı ona nasib ederiz..» (92/5-7)**

Hali anlatıldığı gibi olan kimsenin, sözü edilen cennete girmesi pek az salih amele bağlıdır.

Bu ise.. Allah'ın kolaylık nasib ettiği herkese nasib olur..

İKİNCİ TABAKA:

Bu cennetin adına:

— HULD, MEKASİB..

Denir..

Mücazat cenneti ile, MEKASİB cenneti arasındaki fark şudur:

Mücazat cenneti ameller kadar olur.. Ve amellere karşılık ihsan edilir..

MEKASİB CENNETİ ise.. Sırf kazançtır.. Zira o: akidelerin, Allah'a karşı beslenen güzel zanların bir sonucudur..

Bu bedenle yapılan amellere karşılık verilen hiç bir mükâfat orada yoktur..

Allah-ü Taâlâ, bu cennet ehline: BEDİ ismi ile tecelli eder.. Bu tecelli sonunda güzel akide sahiplerine umulmadık haller zuhur eder.. Hepsi orada ilâhî bedaat olarak meydana gelir..

Bu cennetin kapısı: İtikadlar, Allah'a zanlar ve ümidden yaratılmıştır..

Bu cennete anlatılan huylardan birine sahib olanlardan başkası giremez..

Bir kimsede, bu huylardan bir huy yoksa.. oraya giremez..

Bu cennetin adına:

— MAKASİB CENNETİ..

Deniyor.. Yâni: Kazanç cenneti.. Zira bunun zıddı: Yutulmaktır.. Hüsrandır. Bu hüsran ise.. Allah'a karşı beslenen düşük vasıflı zannın bir sonucudur..

Bu mânada, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«İşte bu sizin zannınızdır ki, Rabbınıza karşı öyle zan beslediniz.. O zan sizi düşürdü.. Dolayısı ile hüsranda kalanlardan oldunuz..»** (41/23)

Hâsılı: Kötü zan sahibleri, bir hasaret ve bir ziyan hasretinde yanarlar..

Allah'a karşı iyi zan sahiplerinin ise.. MEKASİB CENNETİ yerleridir..

ÜÇÜNCÜ TABAKA:

Buranın adı şudur: MEVAHİB CENNETİ.

Bu cennet katı, yukarıda anlatılan iki kattan daha yüksektir.. Çünkü, Allah-ü Taâlâ'nın hibelerine bir nihayet yoktur..

Hafta, hatta öylesine hibe eder ki: Ne ameli vardır; ne de akidesi.. Bu kimseye yaptığı hibe: Amelleri, itikadı ve daha başka iyilikleri olana yaptığı hibeden daha fazla olur..

Ben bu cennette; her millete mensup kavimler gördüm.. Ademoğlu cinsinden bazı tayfalar da gördüm..

Hatta, Allah-ü Taâlâ'dan kendilerine bir hibe varsa.. İtikad ehli ile, iyi ameller işleyen kimseler de buraya girebilir..

Bunlar oraya gireceği zaman; Allah-ü Taâlâ onlara: Vehhab ismi ile tecelli eder..

Başka türlü de olmaz.. Sebebine gelince: Ancak buraya Allah'ın hibesi, ihsanı ile girilir..

Burası o cennettir ki; Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Oraya hiç kimse, ameli ile giremez..»**

Sordular:

— Sen de mi giremezsin ya Resulüllah?..

Şöyle buyurdu:

— **«Evet ben de.. Ancak, Allah-ü Taâlâ beni rahmetine daldırmıştır..»**

Bu tabaka, cennetin en çok olduğu yerdir.. Hatta en genişidir..

Ve.. burası:

— **«Rahmetim her şeyi sardı..» (7/156)**

Âyeti ile bel'ren mânanın sırrıdır..

Hatta, aklî, vehmî imkân cihetinden; hakikatlerin verdiği yol odur ki: Buraya girmeyen hiç bir insan nev'î kalmayacak; amma nasibi varsa.. Allah'ın günlerinden birinde, bu cennete girer..

Vehmî imkân cihetinden gelen hakikatlerin gösterdiği yol budur.

Bizim müşahedemiz ise.. Bundan başkadır..

Şöyle gördük: Her millet ve her ırktan bir taife bu cennette vardı..

O milletlerin hepsi orada değildi.. Yarıdan fazlası da değildi..

Her milletten bir fırka vardı; o kadar..

Haliyle mücazat cenneti böyle değildir..

Orası iyi ameller işleyen kimselere mahsustur.. Oraya yalnız, ehli olanlar girer.

Çünkü kâr: Mükâfat olmaya daha yakındır..

Sonra.. kâr olması için, bir sermaye lâzımdır..

İKİNCİ TABAKA'da geçen, MEKASIB CENNETI ehlinin sermayesi ise: Itikadları ile, Allah'a güzel zanlarıdır.

Amma bu cennete gelince..

— HEVAHİB CENNETİ..

Demek istiyorum.. Burası: Cennetlerin tümünden geniştir..

Hatta burası kendi fevkinde bulunan cennetlerin de tümünden daha geniştir..

Sonra, Kur'an'da bu cennetin adı: MEVA olmuştur..

Zira: Rahmet, her şeyin yuvasıdır..

Nitekim Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«İman edip yarar iş tutanlara gelince.. Bunlara: MEVA cenneti vardır..**

Bu olayların yaptıkları amelin karşılığı olarak, NÜZÜL diye verilir..» (32/9)

Burada NÜZÜL: İhsan, ikramdır..

Dikkat edilirse.. burada:

— **«NÜZÜL»**

Buyuruldu; ama: CEZA, yani:

— Amellerine karşılık..

Buyurulmadı..

Bununla anlatılmak istenen mana şudur: Onları MEVAHİB CENNETİ'ne koyacaktır; Mücazat veya Mekasib cennetine değil..

Zira, MEVAHİB CENNETİ: Yüce Haktan bir ihsandır..

Yüce Hakk'ın hazinesinden akıp gelen bir ikramdır..

Hâsılı: Cömertlik ve hibe, iyi amel işleyenlere mahsus değildir.

Bu manayı anla..

DÖRDÜNCÜ TABAKA:

Bu cennetin adına:

— İstihkak cenneti, naim cenneti, fıtrat cenneti..

Denir.. Bu cennet: Bundan önce anlatılan cennetlerin en yükseğidir..

Burası: Ne müçazattır; ne de mevhibe..

Belki bu: Bir kavme mahsustur..

Bunlar öyle bir kavimdir ki: Allah-ü Taâlâ onları, o haklara göre yaratmıştır.. Aslî bir istihkak yolu ile bu cennete gireceklerdir..

Bunlar, öyle kimselerdir ki: Dünyadan ayrılırken, ruhları aslî fıtrat üzerine kalmıştır..

Bunlardan bazıları, dünya ömrünü; aslî fıtratı şekil değiştirmeden geçirir.

Ancak bu zümrenin pek çoğu: Behlül meczuplar, mecnunlar ve çocuklardır..

Bu cennet ehlinin bazıları da; salih amel, mücahede, riyazet, Allah-ü Taâlâ'ya karşı güzel muamele yolundan nefis tezkiyesi yaparlar..

Böyle olunca, onların ruhları, beşeriyet çukurundan çıkıp aslî fıtrata döner..

Aslî fıtratı ise.. Allah-ü Taâlâ şöyle anlattı:

— **«Biz insanı, en güzel kıvamda yarattık..»** (95/4)

Bundan sonra, onlara beşerî kirin bulaştığı şu âyetle anlatıldı:

— «Sonra onu aşağıların en aşağısına gönderdik..» (95/5)

Bu duruma düşenler ise.. Şu âyetle tezkiye olmuş kimselerdir:

— **«Onlar ki, iman edip amel-i salih işlediler; bunlara minnetsiz ecir vardır..» (95/6)**

Yani:

— İSTİHKAK CENNETİ..

Adı verilen bu cennete girerler .

Bunun daha açık mânası şudur: Bu cennet onların hakkıdır.. Ama, minnetle verilen bir hibe değildir.. Yapılan amel veya başka bir şeye karşılık mükâfat yollu bir mücazat da değildir..

Bu zümre.. Yâni: Tezkiye yolu ile, aslî fıtratı bulanı kasdediyorum:

— Ebrar..

İsmi ile anlatıldı..

— «Ebrar NAİM'dedir..» (82/13)

Bunun böyle olması şu sırra dayanır:

Allah-ü Taâlâ bu cennet ehline, Hak, ismi ile tecelli eyledi..

Durum böyle olunca; oraya hak kazananlardan başkasını koymaktan imtina etti.. Asalet yolu ve Allah'ın yarattığı fıtrat bunu gerektiriyor..

Bu cennete girenlerin bir kısmı da: Dünyadan çıkar çıkmaz hemen oraya girer..

Bu cennete girenlerin bazıları da; cehennemde bir mikdar azap gördükten sonra bu cennete girer..

Cehennemde kötülükleri yanar; aslî yaratılışına döner.. Bundan sonra, cennete girmeye hak kazanır.. Ama, cehenneme girdikten sonra..

Zikri geçen cennetlerin aksine; bu cennetin tavanı arştır..

Çünkü, onların üstte olanı, alttakinin tavanıdır..

Selâm cennetinin tavanı, huld cennetidir..

Huld cennetinin tavanı ise.. Meva cennetidir..

Meva cennetinin tavanı ise.. Bu anlattığımız cennettir.. Yâni:

— İSTİHKAK CENNETİ..

Adı ile anılan cennet.. Ayrıca bu cennete..

— FITRAT ve NAİM CENNETİ..

Adı dahi verilir..

Bu cennetin, arştan başka tavanı yoktur..

BEŞİNCİ TABAKA :

Buraya: FİRDEVS CENNETİ, adı verilir.

Ayrıca buraya: MAARİF CENNETİ ismi dahi verilir..

Bu cennetin tabanı son derece geniştir..

İnsan orada yükseldikçe, tavanın daraldığını görür..

Hatta o cennetin en üst tavanı, iğne deliğinden daha dardır.. Orada ağaç, ırmak, köşk, huri, gözde bulunmaz.. Ancak, oradan aşağılarına baktıkları zaman, altta kalan cennetleri görürler.

Ve.. aralarda: Hurîleri, köşkleri, vildanı bulurlar..

Amma MAARİF CENNETİ böyle şeylerin yeri değildir.. Orada böyle şeyler bulunmaz.. Hatta, onun yukarısında da bulunmaz..

Bu cennet arşın kapısındadır...

Bu cennetin tavanı, arş kapısının tavanıdır..

Bu cennet ehli, daimî müşahade içindedirler..

Bunlar, şehidlerdir.. yâni: İlâhî güzelliğin ve ilâhî cemalin şehidleridir..

Nefislerden fena bulma kılıcı ile, Allah sevgisi içinde ölmüşlerdir..

Böyle olunca, yalnız sevgililerini müşahade ederler..

Bu cennetin bir adı da: VESİLE sayılır..

Bu cennet ehli, diğer cennetlerin ehlinden daha azdır.. Bu cennet tabakaları yükseldikçe, içindekileri azalır..

ALTINCI TABAKA:

Buranın adına:

— FAZİLET CENNETİ..

Denir..

Buranın ehli sıddık kimselerdir.. Allah-ü Taâlâ onları anlatırken:

— **«Güçlü padişahın katındalar..» (54/55)**

Ayeti ile övdü..

Burası, isimlerin cennetidir..

Bu cennet, arş dereceleri üzerine yaygındır..

Bu cennet tabakasından her zümre: Arşın bir derecesi üzerine kurulmuştur...

Buranın ehli, maarif cenneti ehlinden, sayı itibarı ile daha azdır..

Ancak, Allah katında bir makam üzere bulunurlar..

Ve.. bu zümrenin adı şudur:

— İlâhî lezzet ehli..

YEDİNCİ TABAKA:

Buranın adı: DERECE-İ RAFİA (yüksek derece) cennetidir..

İsim yönüyle: SIFATLAR CENNETİ sayılır..

Resim yönüyle: ZAT CENNETİ sayılır..

Bu cennetin tabanı, arşın içidir..

Bura ehline:

— İlâhî hakikatlerle tahakkuk edenler..

Denir.. Burada bulunanların sayısı, zikri geçen cennet ehli sayısından daha azdır..

Bu cennetin ehli: Mukarrebun ve ilâhî hilâfete ehil kimselerdir..

Bunlar ilâhî hakikatle, azim sahibi, temkin ehli kimselerdir..

Burada İbrahim'i a.s. gördüm.. Bu mahallin sağında ayakta durmuş, ortasına bakıyordu..

Sol canibinde ise.. evliyadan ve peygamberlerden bir zümreyi gördüm.. onlar da gözlerini bu cennetin ortasına dikmiş bakıyorlardı..

Resulüllah S.A. efendimizi de gördüm..

Bu mahallin tam ortasında idi..

Gözlerini arşa kaldırmıştı..

Bu hali ile o: Kendisine Allah'ın vaad ettiği MAKAM-I MAHMUD'u taleb ediyordu..

59. BÖLÜM

N E F S

Burası İblis'in ve ehl-i telbis şeytanların yatağıdır..

NEFS Rabbın sırrıdır, oldu zata nişan;
Lezzetlere dalar, zatla zatta olan..

Halk oldu Rübubiyet vasfı nurundan;
Ve.. size Rübubiyet vasfı andıran..

Görünür her kibirde ve azamette;
Sıfatları bu, ona göre huy kuran..

Razı gelmez mekânından atılmaya;
Emirle, odur yerinde sebat bulan..

İnen nurların tümü unuttu kaldı;
Nesi varsa.. kendinde ve gayrı duran..

Nurlar tüm akıllandı, amma NEFS kaldı;
Riyasette, işte hali isbat kalan..

F A S I L : I

Bilesin ki...

Allah-ü Taâlâ kendinden gelen ruhla sana güç versin.. Bir an dahi olsa, seni kendinden boş bırakmasın..

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimizi, kemalinden yaratınca, cemaline ve celâline mazhar kılınca: İsim ve sıfat hakikatlerinher hakikati de onda yarattı..

Sonra..

Resulüllah S.A. efendimizin NEFS'ini de kendı NEFS'inden yarattı..

NEFS ise.. ancak bir şeyin zatıdır..

Bunu daha önce de anlattık..

Ve.. bazı Muhammedı hakikatleri de, yine kendi hakikatinden yarattı..

Bunların bahsi dahi: Akıl, vehim ve emsali bahislerde geçti..

Kalanın beyanı da gelecektir..

Evet..

Resulüllah S.A. efendimizin NEFS'ini anlattığımız manada yarattıktan sonra.. Adem'in a.s. NEFS'ini Resulüllah S.A. efendimizin NEFS'inden bir suret olarak yarattı..

İşbu incelik taşıyan mana icabıdır ki: Cennetteki habbeyi yemesi men edildiği zaman, onu yedi..

Çünkü o: Rübubiyet zatından yaratılmıştı..

Rübubiyetin şanı ise.. Hacr altında kalmak değildir..

Ve.. bu hüküm onun için dünyada dahi yürüdü.. Keza âhirette de yürüdü..

Bu incelik taşıyan sır icabı: Ona ne yasak edildiyse.. onu yapma yolunu aradı..

Ona yasak edilen şey: İster saadetine sebep olsun; isterse şekâvetine.. Her iki durum ona göre aynıdır.

O, bir şeyi yaparken, saadetini veya şekavetini düşünerek yapmaz.. Sırf zatının bir gereği olarak yapar..

Yani: Rübubiyetten aldığı aslına göre..

Görmüyor musun, cennetteki habbeyi nasıl yedi?..

Hiç aldırış etmeden onu yedi..

Halbuki, ilâhî ihbarla, onu yemesinin kendisini şekavete sürükleyeceğini biliyordu.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurmuştu:

— «Şu ağaca yaklaşmayın, zalimlerden olursunuz..» (2/35)

O habbe, tabiat zulmetinden başka bir şey değildi..

Ağaçtan yaratılan habbeyi, Hak Taâlâ, tabiat zulmetine bir misal olarak yaratmıştı..

Bunu yemeyi men etti..

Biliyordu ki: Onu yiyince asi gelecek.. Tabiat zulmetine inmeyi hak edecek.. Dolayısı ile şekavete düşecek..

Zira o ağaç:

— «Kur'anda melun ağaç..» (17/60)

Diye anlatıldı. Kim ona giderse.. lânete uğrar..

Yani: Tard edilir.

O ağaca gidince.. ilâhî, ruhî yakınlıktan çıktı; cismanî uzaklığa geçti..

Nüzulün, yani: İnmenin manası da budur..

Bu mana, yüzünü: Hedde, kayda gelmeyen münezzeh, ulvî âlemden; esaret altında olan süflî, tabiî âleme döndürmesidir..

F A S I L : II

Bilesin ki..

NEFS, o habbeyi yemekten men olunduğu zaman; hacir altında kalmamak onun şanındandı.

Ve.. iş ona karışık geldi..

Kendisi için öğrendiği Rübubiyet saadeti ile, habbeyi yediği takdirde; şekavete düşeceği yolunda gelen ilâhî ihbar arasında kaldı...

Hal böyle iken, kendinden doğan bilgisine dayandı; o habbeden yemeyi sevdiği için ilâhî ihbar üzerinde durmadı bile..

Bu karışık durum, yani: İltibas; bütün bilgi sahipleri için vakidir..

Şekavete düşenler, işte bu iltibas yüzünden düşerler.

O kadar ki: NEFS ilk adımda, bu yüzden şekavete düşer..

Ümmetlerin durumu da buna benzer..

Onlar da akıl yolu ile elde ettikleri ilme dayanırlar.. ya da, benzeri olan kimselerden gelen haberlere..

Peygamberlerin tasdikinden geçen; sarih, açık, kesin delillerle gelen ilâhî ihbarları terk ederler.

Bu yüzden, hepsi de helâk olur.

Bu işin sırrı vardır..

Şöyle ki: NEFS baştan helâk oldu..

Yani: O habbeyi yemekle, kendini helâke götürdü..

O NEFS ise.. asıl idi.. hepsi ondan yaratılmış idi.

Bir âyet-i kerimede, bu mana şöyle anlatıldı:

— **«Sizi bir nefisten yarattı..» (4/1)**

O asıl olunca, diğerleri de onun parçaları idi; ona tabi oldular..

Bu yoldan hepsi helâke gitti.. Ancak, bazı tekler kaldı..

Bu ise.. şu âyet-i kerimelerin sırrıdır:

— **«Biz insanı en güzel kıvamda yarattık.. Sonra onu aşağıların aşağısına reddettik.. İman edip yarar iş yapanlar müstesna..»** (95/4-6)

Yani: İlâhî ihbara iman edip kendi bildiklerini bıraktılar..

Masiyeti bırakıp, taat işlerini yaptılar..

Zira masiyet: Tabiat zulmetlerinin bir gereğidir.. Taat ise.. ruhanî âleme ait nurların iktizasından başka değildir..

Bilesin ki..

NEFS'in şüpheye düşmesi, ancak yemek kandırmacası sonunda oldu..

Yoksa.. hakikatte: Birbirine aykırı ise.. şahsın bilgisini, muhbirin bilgisine takdim caizdir..

Aslında, Yüce Hakkın haber verdiği şey; NEFS'in bildiğine aykırı değildi..

Zira NEFS habbe ile anlatılan, tabiat zulmetinin iktiza ettiği şeyin sırrını, aslî kabiliyeti ile biliyordu..

Biliyordu ki: Tabiatın icab ettiği şeyleri yapmak; ruh zeminini karartır.. Onu şekavete sürükler..

Ve.. biliyordu ki: İlâhî tenzih, zatî takdis icabı; şekavete iten şeyleri meydana getirmek, Rübubiyetin şanı sayılmaz..

Durum anlatıldığı gibi olunca: Hakkın haber verdiği şey; kendi bildiğinin aynı oluyordu..

Ancak yeme işi onu kandırdı..

Bu da kesin kader icabı olarak, verilmiş hükümden nasibi idi..

İşbu düşünceler içinde, işler ona karışık geldi..

Ve.. şu görüşe sebep oldu: Bu habbeye engel olmak, üzerinde bulunduğu Rübubiyet halini kaçırır..

Bu görüşü: Telbisin, teşvişin hakikatinden yaratılan İblis ona vermişti..

Şöyle demişti:

— **«Rabbınız size bu ağacı melek olursunuz; ya da burada ebedî kalırsınız diye men etti.. başka değil..»** (7/20)

Anlatmak istediği mana şuydu:

— Eğer bu engellemeyi kabul ederseniz, hacir altına girersiniz.

Bu habbeyi yemek işinde hacir altına girmeyi kabul etmezseniz, birinizin çıkarılması ile cennetten ikiniz birden çıkarılamazsınız..

Zira siz: Rübubiyet iktizasını yerine getiriyorsunuz..

Sonra iblis:

— **«İkisine de yemin etti: Gerçekten ben, size öğüt veriyorum..»** (7/21)

Dedi..

Bu yemin, ancak iddia edilen şeyin doğruluğunu; kesin, kat'î açık delillerle açıklar..

Sonra...

Geçmiş ümmetler ile, helâk olanların tümü, ancak nefsanî bir desise ile, helâk oldular.

Zira peygamberler, meçhul işlerin izahını, makul işler gibi halka getirdiler..

Meselâ: Yapanı, yapılan işle isbat ettiler.. Bu işe iktidarı ise.. san'at yolu ile isbat ettiler..

Kıyametin isbatını ise.. İlk diriliş delili ile getirdiler..

Bu manada şu âyeti okudular:

— **«De ki; ilk defa onu yapan, diriltir..»** (36/79)

Bunun daha başka misâlleri de vardır..

Sonra.. mucizeler de gösterdiler.. Hem kesin mucizeler.. Hem de, bütün şüpheleri kaldırıcı nişanlarla..

Nice harika işler gosterdiler.. İlâhî kudret dışında, hiç bir mahlûkun öyle harika göstermesi mümkün değildir..

Meselâ: Ölüyü diriltmek, anadan doğma âmânın gözünü açmak, abas illetine tutulanı kurtarmak, denizi yarmak ve emsâli işler...

Bütün bunları gördükleri halde; onları peygamberlere boyun eğmekten ancak desiseler men etti.

Onlardan bazısı şöyle dedi:

— Arapların beni ayıplamasından korkuyorum.. Benden küçük birine teslim olursam, beni kınarlar..

Bazısı da, peygamberi için şöyle dedi:

— Onu yakınız; ilâhlarınıza yardım ediniz..

Bazıları ise, şöyle dedi:

— Atalarımızın ibadet ettiği şeyi bırakmayı, onlara uymayı terk etmemizi mi istiyorsunuz?..

Hâsılı: Onlardan her biri, nefsanî desiseye kandı.. Bu desise ona engel oldu.. Yoksa.. İlâhî ihbar, onlarda bulunan hale uygundu..

Nitekim bu manâ şu âyet-i kerime ile anlatıldı:

— **«Onlar seni yalanlamıyor; lâkin Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorlar..» (6/33)**

Hâsılı: Bütün bu teşvişin sırrı, NEFS'i yeme desisesine düşürmektir..

Belki de, öyle değil; şöyledir: Zatî şanın, ilâhî emrin gerekli kıldığı sır..

F A S I L :III

Bilesin ki:

Allah-ü Taâlâ, Resulüllah S.A. efendimizin NEFS'ini zatından yarattı..

Yüce Hakkın zatı ise.. İki zıddı da camidir.

— ALİN...

Adı ile, söylenen melekleri: Cemal, nur, hüda sıfatlarından yarattı..

Daha önce de anlatıldığı gibi; bütün bunları , Resulüllah S.A. efendimizin nefsinden yaratmıştır..

İblis ve tebeasını ise: Celâl, zulmet ve dalâl sıfatından yarattı.. Öbürlerini olduğu gibi; bunları da Resulüllah S.A. efendimizin NEFS'inden yarattı..

İblis'in önceki ismi: Azazil idi..

Halk yaratılmadan; nice nice bin sene Allah'ü Taâlâ'ya ibadet etti.

Hak Taâlâ bir gün ona şöyle dedi:

— Ya Azazil, benden başkasına ibadet etmeyesin..

Allah-ü Taâlâ Adem'i a.s. yaratınca; ona secde etmeleri için, meleklere emretti..

Bu durum, İblis'i teşvişe düşürdü..

Sandı ki: Adem'e a.s. secde ederse.. Allah'ın gayrına ibadet etmiş olacak..

Ne var ki: Allah'ın emri ile secde edenin; Allah'a secde etmiş olacağını bilemedi..

Secdeden imtina etmesi; işte, bu sebebe dayanıyordu..

Ona:

— İblis..

Adının verilmesi de, bu nükteden dolayı idi..

Onu teşviye sevk eden nükte ise.. anlatılan mânadır..

Anla..

Yoksa... önceleri onun adı: Azazil idi.. Künyesi ise.. Ebumürre, idi...

Yüce Hak, İblis'e sordu:

— «İki elimle yaptığım şey için secde etmene ne engel oldu?. Kibirlendin mi?.. yoksa, ALİN'lerden mi oldun?..» (38/75)

ALİN adı ile anılan melekler, ilâhî nurdan yaratılmışlardır. Nun, isimli vb. melekler gibi..

Kalan melekler, anasırdan yaratılmışlardır.. Ve bunlara: Adem için secde emri verilmiştir..

Yüce Hakkın yukarıdaki sorusuna, İblis şu cevabı verdi:

— **«Ben, ondan hayırlıyım.. Beni ateşten yarattın; onu da çamurdan..» (38/76)**

Yukarıdaki cevap, şuna delâlet ediyor ki: Iblis, huzurda konuşma edeplerini en iyi bilendi..

Ve.. suali anlamakta, cevabını vermekte ise.. Halkın en ârifi idi..

Çünkü Hak Taâlâ ona mani sebebi sormadı.. Eğer böyle sorsaydı; onun şekli şöyle olurdu:

— İki elimle yarattığım şey için secde etmeye ne sebeple imtina ettin?..

Ancak o: Men'in mahiyetini sordu..

İblis ise.. İşin sırrı üzerine kelâm etti:

— **«Ben, ondan hayırlıyım..» (38/76)**

Dedi.. Bu cümlenin daha açık manası şuydu:

— Ateşin hakikati ki, tabiî zulmettir ve sen beni ondan yarattın.. Bu, çamurun hakikatından hayırlıdır.. Onu, bundan yarattın.. Bu sebeple işin iktizası: Benim ona secde etmememdir..

Ateş hakikî vechesinde, ulviyeti iktiza eder..

Toprak ise.. hakkî vechesinde, süfliyeti iktiza eder..

Şu durumu görmez misin?..

Bir mumu alıp, baş aşağı eğdiğin zaman, alevi aşağı dönmez; yukarı çıkar.. Ama toprak böyle değildir..

Meselâ: Bir avuç toprak alıp yukarı attığın zaman, seri bir şekilde aşağı düşer.. İktiza ettiği hakikatlar sebebile böyle olur..

İşte.. anlatılan sebepten İblis:

— **«Ben, ondan hayırlıyım.. Beni ateşten yarattın; onu da çamur dan..»** (38/76)

Dedi; buna daha başka bir şey eklemedi..

Sebebine gelince, biliyordu ki: Allah-ü Taâlâ sırrına muttalidir..

Yine biliyordu ki: Makam kabz makamıdır; bast makamı değildir..

Yani: Kapanma zamanıdır; açılma zamanı değildir..

Eğer bast makamı olsaydı; o sözünden sonra şöyle derdi:

— Senden başkasına ibadet etmemek emrine itimad ettim..

Ancak baktı ki: Mahal, itap mahallidir.. Dolayısı ile, edep tavrını takındı..

Yine anladı ki: İş kendi için, esasta teşvişe büründü..

Zira Hak Taâlâ onu:

— **«İblis..» (38/75)**

Diye çağırdı.. Bu ise: İLTİBAS, (1) kelimesi kökünden gelmiş bir kelimedir..

Halbuki, daha önce bu isimle hiç çağırılmadı..

***

Artık tahakkuk eden durum şu oldu: İş, kendi sınırını aşmıştır..

Bu yüzden: Sızlanmadı; dediğine pişman olmadı; tevbe etmedi; bağış talebinde de bulunmadı..

Biliyordu ki: Allah-ü Taâlâ, ancak dilediğini yapar..

Allah-ü Taâlâ'nın dilediği ise.: hakikatlerin iktiza ettiği şeydir..

Onun tağyir yolu yoktur.. Tebdil olması da imkânsızdır..

**

Bundan sonra..

Allah-ü Taâlâ onu, yakınlık huzurundan, tabiat uzaklığı çukuruna tard etti..

Ve.. şöyle buyurdu:

—«Çık oradan; sen RACİM'sin..» (38/77)

Yani: Yüce huzurdan; süfiî merkeze in..

---

(1) İLTİBAS: İki veya daha ziyade şeyin; biri diğeri sanılacak şekilde birbirine benzemesi, manasınadır..

Zira RECM: Bir şeyin ulvîyetten, süfliyete atılmasıdır..

Devamen buyurdu:

— «Kıyamete kadar LÂNETİM üzerine olsun..» (38/78)

LANET: Korkutma, ürkütme aletidir..

Bu mana bir şairin dilinde şöyle anlatıldı:

Kediyi ürküttüm, onunla attım dışına;
RECÜL-Ü LAİN gibi, kaim kurt makamına..

Burada RECÜL-Ü LAİN:

— Korkutan adam..

Demektir..

Bu onun misâlidir ki: Bostana, ağaçtan vs. den adama benzer bir şey dikerler; bununla ona zarar getirecek şeyleri korkutmak isterler.. Zararlı kuşları ve vahşî hayvanları kaçırırlar..

Böylece, oraya gelecek zarar def olur; ekin ve meyveler zarardan kurtulur..

Allah-ü Taâlâ İblis'e:

— **«Kıyamete kadar lanetim üzerine olsun..»** (38/78)

Buyurdu.. Bunun açık manası şu demektir:

— Lanetim yalnız sanadır; başkasına değil..

Çünkü: harf-i cer başa gelmiştir.. Arab dili mahiv kaidesine göre, huruf-ü carre ve nasibe harfleri başa gelirse.. hasr ifade eder..

Yani: İsnad yalnız muhataba olur..

Arab dilinde:

— Para zeydin üzerinedir..

Cümlesinde olduğu gibi..

Sonra:

— **«Ancak, sana ibadet ederiz; ancak senden yardım dileriz..»** (1/4)

Âyet-i kerimesinde olduğu gibi.. Ki, şu demeğe gelir:

— Senden başkasına ibadet etmeyiz, yardım dilemeyiz..

Allah-ü Taâlâ İblis'ten başkasına lânet etmedi..

Zalimlere, fasiklere ve diğerlerine dair gelen lânetin hepsi, tebaiyyet yolu ile gelir..

Lânet, köklü yoldan İblis'edir.. dallanması da, diğerlerine gelir..

— «Kıyamete kadar..» (38/78)

Buyurulması da, yine hasr ifade eder..

Kıyamet günü geçtikten sonra, İblis'e lânet yoktur..

Zira:

— Kıyamet günü..

Dediğimiz DİN GÜNÜ, tabiî zulmetin hükmü kalkar..

Nitekim DİN GÜNÜ tefsiri, bu kitabın KIRKINCI BÖLÜM'ünde geçti..

Bu manaya göre İblis: İlâhî huzurdan, ancak kıyamet gününden önce kovulur ve tard edilir..

Zira onun, aslî durumu bunu gerektirir..

Onun aslının iktizası ise.. tabiî engellerdir.. Ruhun ilâhî hakikatlerle tahakkukuna engel olur..

Amma, bundan sonra.. Tabiî durumlar, kemalât cümlesinden sayılır.. Ona lânet yoktur.. Sırf yakınlık vardır..

Ve.. o zaman İblis, önce olduğu gibi, Allah katında bulunan ilâhî yakınlığına döner..

Bu ise.. cehennemin zevalinden sonra olur..

Çünkü: Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı her şey, elbette önceden bulunduğu hale dönecektir..

Bu asalet durumu, kat'îdir..

Bu manayı anla..

Söylendiğine göre:

— İblis, lânete uğradıktan sonra; çok sevindi.. Aşka gelip coştu..

Hatta bu hali ile âlemi doldurdu..

İblis'e şöyle dediler:

— Nedir bu halin?.. Sen huzurdan kovuldun..

Şu cevabı verdi:

— Bu benim için bir hıl'attir.. rütbedir.. Habib Allah tek beni seçti.. Onu: Ne yakın bir meleğe giydirdi; ne de mürsel bir peygambere..

Bundan sonra, Allah-ü Taâlâ'nın dahi haber verdiği gibi; Hakk'a şu nidayı yaptı:

— **«Rabbim, baas gününe kadar bana mühlet ver..» (38/79)**

Bunu istedi; çünkü böyle bir şeyin mümkün olacağını biliyordu..

Biliyordu ki: Kendi menşei olan tabiî zulmet, Allah-ü Taâlâ, o zulmet ehlini baas edinceye kadar vucüdda baki kalır..

Bundan sonra, tabiî zulmetten halâs bulur: Rübubiyet nurlarına kavuşurlar..

Allah-ü Taâlâ, İblis'in isteğine tekid ile cevap verdi:

— **«Sen, MALUM VAKT'e kadar mühlet verilenlerdensin..» (38/80 - 81)**

MALUM VAKİT: Varlık emrinin, mabud olan yüce sultanın huzuruna çıkışıdır..

Ve.. yemin etti:

— **«İzzetin hakkı için, onların hepsini azdıracağım..» (38/82)**

Zira İblis biliyordu ki: Her şey tabiatın hükmü altındadır..

Ve.. biliyordu ki: Zulmaniyet iktizaları; nurlara, huzurlara varmayı engeller..

Devam etti:

— **«Ancak, ihlâs sahibi kulların hariç..» (38/83)**

Onlar, tabiatların verdiği zulmeti atmıştır; ibadeti mani kesafeti silmişlerdir..

Yani: Ademlik vücudunda ilâhî kanunu ikame etmiş; tabiat zulmetlerinden halâs bulmuşlardır..

Mef'ul sigasına göre mana verilecek olursa.. iş ilâhî hakikata bağlanır..

Yani: Allah-ü Taâlâ onları zatına cezb ederek, tabiat zulmetinden halâs eylemiştir..

Fail sıgasına göre mana verilecek olursa.. o zaman, iş hakikat-i abdiyete bağlanır..

Şu demeğe gelir:

— Temiz ameller işleyerek, mücahede, riyazet, muhalefet vb. işleri yaparak, halâs bulurlar..

İblis'in bu konuşmasına karşılık, Hak Taâlâ şu cevabı verdi:

— **«El-Hak.. Hakkı söylüyorum: Cehennemi seninle, sana uyanlarla ve insanlarla tüm dolduracağım..»** (38/84 - 85)

*
* *

İblis, hakikatlerin iktiza ettiği men cihetinden kelâm edince; ilâhî hikmet olarak, İblis'in kelâmı yönünden konuştu..

Vasıtası ile insanlara İblis'in sataştığı tabiî zulmet; İblis'in azdıracağına yemin ettiği insanların özüdür.. Onları cehenneme çekendir.. Belki ateşin dahi aynıdır..

Sonra..

Zulmete iten tabiat o ateştir ki: Allah-ü Taâlâ onu müfsidlerin kalbine yerleştirdi..

Bu durumda, o tabiî zulmete kim girerse.. İblis'e ancak o tabi olur.. O tabiî zulmete giren ise.. ateşe girmiş olur..

*
* *

Hele şu ilâhî hikmete bir bak..

Allah-ü Taâlâ onu, ince bir işaretle, dakik ibare ile nasıl açığa çıkardı?..

Onu böyle yaptı ki: Söz dinlemesini bilen ve en güzeline uyan anlasın..

Eğer anlayış sahibi kimselerden isen anla..

İşaret ettiğime akıl erdirene canım feda olsun.. Bunun ilmini alana canım kurban olsun..

*
* *

FASIL: IV

İblisiyet hakikatı üzerine kelâma başladığımıza göre; onun zu-

hur yerleri, çeşitleri, halkı kandırmak için kullandıkları âletler üzerine de kelâm etmem gerekecek..

Keza, onun şeytanlarını, torunlarını, piyadesini, süvarisini açıklamak icab edecek..

Allah-ü Taâlâ, bütün bunları aziz kitabında beyan yollu şöyle buyurdu:

— **«Piyadelerinle, süvarilerinle onlara yaygara yap.. Mallarına, çocuklarına ortak ol.. Onlara vaad et.. Şeytan onlara aldatıştan başka bir vaad etmez..» (17/64)**

*
* *

Bilesin ki..

İblis'in, bu vücudda doksan dokuz zuhur yeri vardır.. Bu, Allah-ü Taâlâ'nın güzel isimleri adedi kadardır..

Sonra onun, bu zuhur yerlerinde, çeşitleri vardır..
Hem de, sayılamayacak kadardır..

Onun zuhur yerlerinin tüm şerhini tam olarak yapmak, bizim için uzun olur..

Bu sebeple, onun yedi zuhur yerini saymakla yetindik.. Bunlar, cümle zuhur yerlerinin anasıdır..

Nasıl ki: Allah-ü Taâlâ'nın zatî sıfatları da yedidir.. Onlar da, bütün güzel isimlerin anasıdır..

Bu şaşılacak bir iştir.. Yani: Allah'ın sıfatları adedine benzemesi..

Bunun incelik nüktesi: İblis'in, Allah-ü Taâlâ'nın zatından gelen bu mevcud NEFS'ten icad edilmiş olmasıdır..

Bu işareti anla.. Bu ibarelerle anlatılan manadan gafil olma..

*
* *

Bilesin ki..

İblis'in adı geçen zuhur yerleri, aşağıda sayılacaktır:

1. ZUHUR YERİ:

Dünyadır.. Bir de dünya üzerine kurulanlar.. Yıldız ve diğer şeyler.. gezegenler..

Ve.. daha başkaları..

Sonra.. şunu da bilmelisin ki: İblis'in bir yerdeki zuhuru, diğer yerdeki zuhuruna engel olmaz..

Az sonra işaret edeceğimiz gibi, İblis'in her taifeye ayrı ayrı zuhuru vardır..

Sonra.. İblis herhangi bir taifeye zuhurunda, belli bir şekil üzerinde kalmaz..

Bütün zuhur yerlerinde; çeşit çeşit şekillere bürünür..

Mazharı olduğu kimseye: Bütün yolları tıkayıp, tüm kapıları kapayıncaya kadar, girmedik kılık bırakmaz..

O kadar ki: Artık ona bir dönüş yolu bırakmaz..

Ancak, bizim burada anlatacağımız, onun bir zümreye en ağlep zuhurudur.. Kalan zuhurlarını bırakıyoruz..

Kaldı ki, kalan zuhurları ile bir zümreye yapacağı, diğerlerine yaptığından başka değildir..

Şirk ehline zuhuru, dünya ve onun üzerine kurulan şeylerdir.. Ki bunlar: Anasır, eflâk, boşluklar ve iklimlerdir..

Kâfirlere ve müşriklere, bu zuhur yerlerinde gözükür..

Önce onların aklını, dünyanın süsüne ve zinetine takar.. kalblerini de kör eder..

Bundan sonra onları, yıldızların sırlarına daldırır.. Anasırın asıl maddesine çeker..

Daha başka, bunlara benzer işler yapar..

Onlara şöyle der:

— Varlıkta faal olan bunlardır..

Dolayısı ile onlar, eflâke ibadet etmeye başlarlar..

Bunun sebebi ise: Yıldızların düzenli ahkâmını görmeleri, güneşin bu varlık cisimlerini hararetiyle terbiyesini müşahede edişleridir..

Sonra yağmurun bulutlardan düşüşüne bakarlar..

Onun yücelerden geldiğine, hedefini şaşmadığına bakarlar.. Tam bir hesap üzere indiğini görürler..

Bunları gördükten sonra, artık yıldızların Rübubiyeti babında, hatırlarına hiç bir şüphe gelmez..

İblis, bu durumu onların içine yerleştirdikten sonra salar..

Artık onlar hayvan gibidir.. Yalnız yemek ve içmek için koşuşurlar..

Ne kıyamete inanırlar; ne de başka bir şeye..

Böyle bir imanları olmadığı için; birbirlerini öldürürler.. Birbirlerinin mallarını aşırırlar..

Artık onlar, tabiat ummanında boğulmuşlardır.. Taa, sonuna kadar oradan kurtulamazlar..

Bundan sonra anasır ehline —maddecilere— gelir..

Bunlara da şöyle der:

— Cismi görmüyor musunuz? Onun terkibi cevherdir..

Cevher ise: Ateş, soğuk, yaş ve kurudan meydana gelmiştir..

İşte bunlar, ilâhtır.. Varlığın tertibi bunlara göre devam eder..

Bu âlemde faal olan bunlardır..

İşte bundan sonra, bunlara da yapacağını yapmış olur..

Tıpkı öncekilere yaptığı gibi..

Ateşe tapanlara da aynı şekilde uğrar..

Bunlara da der ki:

— Bu varlık, zulmet ve nur arası taksim edilmiştir..

Zulmet ilâhtır; adı da: Ehremen..

Nur da ilâhtır; bunun adı da: Yezdan..

Ateş ise.. nurun aslıdır..

Bundan sonra onlar da, ateşe tapmaya başlarlar..

Böylece, bunlara da yapacağını yapmış olur..

İşte.. bütün müşriklere böyle yapar..

2. ZUHUR YERİ :

Burası, tabiî şeyler, şehvetler, maddî lezzetlerdir..
Buradaki zuhur şekli avam müslümanlaradır..
Onları, önce şehvete dair işlerin sevgisi ile azdırır..
Hayvanî lezzetlere dair rağbet verir.
Bütün bunlar, zulmanî tabiatın iktizasına göre olur..

Bu işlerle, onların gözlerini kör eder.. Yani: Kalb duygularını batırır..

İşte o zaman, onlara dünya işinde zuhur eder..
Der ki:

— Bütün bu talep olunan şeyler, yalnız dünya ile mümkündür..

Bundan sonra, dünya sevgisine abanırlar.. Bütün gayeleri dünya talebi olur..

Onlara bu kadarını yaptıktan sonra artık bırakır.. Onları, perişan etmek için, başka yol aramaya, fasid etmek için başka ilaca ihtiyaç yoktur..

Böylece onlar, İblis'in tebaası olurlar.. Onun tebaası olunca da, hiç bir emrine asi gelmezler.. Ne emir verirse; onu yaparlar..

Çünkü, cehaletle dünya sevgisi bir araya gelmiştir..
Eğer onlara:
— Kâfir olunuz..
Dese, hiç düşünmeden kâfir olurlar..
Bundan sonra, onların kalbine; vesvese şekli ile girer..
Özellikle, Allah-ü Taâlâ'nın bildirdiği gaybe dair işlerde..
Bundan sonra.. onları ilhada düşürür; işi tamamlamış olur..

3. ZUHUR YERİ :

Yapılan iyi amellerde, salih kimselere görünür..
Onlara, işledikleri ameli güzel gösterir..
Böylece, onları ucbe sokar.. Yani: Kendilerini, kendilerine beğendirir..

Bu kendilerini beğenmeyi onların kalbine sokunca, amellerini de güzel gösterince, bulundukları halle onları aldatır..

Böyle olunca, hiç bir âlimin öğüdünü kabul etmezler..

İblis'in katında bu hale geldikten sonra, onlara şöyle der:

— Artık yeter.. Başkaları bu ibadetinizin binde birini yapsa kurtulur..

Bunun üzerine, amellerini azaltırlar.. İstirahat yolunu tutarlar.. Kendilerini büyütürler.. İnsanları hafife alırlar..

Onlarda bulunan kötü huy, başkalarına karşı kötü zan ile, anlatılan huyları da onlara mal ettikten sonra.. gıybet yoluna koyulurlar..

Artık, peşpeşe onları masiyete sürükler..

Bunları yaptırırken, onlara şöyle der:

— İstediğinizi yapın, Allah Gafur'dur, Rahim'dir..

Allah saçı ağarmışlara azap etmekten yana haya sahibidir.. Allah Kerim'dir.. Haşa ki: Kerim olan alacağını taleb ede..

Daha bunlara benzeyen nice şeyler söyler.. Söyler.. Taa, bulundukları güzel halden alıp, fıska atıncaya kadar..

İşte o zaman, onlara belâ hulül eder..

Bu gibi hallerden Allah'a sığınmak gerekir..

4. ZUHUR YERİ :

Niyetlerde ve iyi amel yarışmalarında görünür..

Amellerini ifsad için, müşahede ehli kimselere çıkar; niyetlerini bozar..

Meselâ: Onlardan biri, Allah için bir amel işler.. Hemen onun üzerine bir şeytan salar.. Gelen bu şeytan onun hatırına şunları sokar:

— Amellerini daha da güzelleştir.. İnsanlar seni göreceklerdir.. Belki, bu amelde sana uyacaklardır..

Bu söz onları riyaya ve süm'aya, halkın:

— Falan böyle yapıyor, şöyle yapıyor..

Demesine yetmezse.. başka yoldan girer.. Hayır yolundan gelir..

Bu gelişinde o, diyelim ki: Kur'an okumaktadır..

Ona şöyle der:

— Allah'ın beytine gidip haccı yapsan nasıl olur?.. Hac yolunda istediğin gibi Kuran okursun.. Hac işi ile Kur'an okumayı bir arada yaparsın..

Bundan sonra, onu yola çıkarır.. Yolda ona şöyle der:

— Herkes gibi ol.. Şu anda sen misafirsin.. Sana Kur'an okumak lâzım değildir..

Kur'an okuyamayışın şumluğu ile, arasıra farz namazları da bırakır..

Bu halde, belki haccını dahi yapamaz..

Yemek ihtiyacını giderme talebi ile; haccın bütün vecibelerinden onu aldığı da olur..

Bu hal, onu cimriliğe çeker.. kötü huylu eder..

Gönlünü daraltır.. Daha bunlara benzer nice işler yapar..

Bazı kere amelini ifsad edemediği kimseye; daha iyi amel yaptırma yolu ile girer.. Böylece onu bıraktırır.. Bunu bırakınca, yol eder; ikinci amelini de yanına bırakmaz..

5. ZUHUR YERİ :

Bu zuhur yeri ilimdir..

Burada âlimlere zuhur eder..

İblis'e en kolay olanı: Onları ilimle aldatmasıdır..

Bu babda İblis'in şöyle dediği anlatıldı:

— Vallahi, bana göre bin âlimi aldatmak; imanı kavî bir ümmîyi aldatmaktan daha kolaydır..

Zira İblis, cahili aldatma babında şaşırmıştır.. Ama âlimi aldatmada böyle değildir..

İblis âlimle konuşur..

Delilini âlimin bildiği şeyle getirir..

Söylediğinin hak olduğunu anlatır.. Bu yoldan gitmekle de kuvvet kazanır..

Meselâ: Alime ilim yolundan girer.. Şehvet mahalline geçer..

Der ki:

— Şu kadınla Davud mezhebine göre nikâhlan..

Halbuki o Hanefî mezhebine mensuptur..

Belki de o âlim Şafiî mezhebi mensubudur; o zaman şöyle der:

— Velîsinin izni olmadan, onu nikâhına al..

Haliyle, bundan sonra kadın giyim ister, nafaka ister, mihr ister..

Bunlar için de, âlime şu telkinde bulunur:

— Şu zamanda, şu zamanda yapacağım; diye ona yemin et..

O zaman olunca yaparsın.. Şayet yapamazsan, bir mahzuru yoktur.. Çünkü, bir erkeğe, kadınını razı etmesi için yemin etmek caizdir..

İsterse, yalan yere yemin olsun..

Bu vaad edilen süre uzar; iş hâkime aksederse.. O zaman âlime şöyle der:

— İnkâr et.. O, senin zevcen olmadığını söyle.. Zaten, yapılan akid fasiddir; senin tuttuğun mezhebe göre caiz değildir.. O, senin zevcen olmamıştır.. Nafaka ve diğer şeyleri vermeğe mecbur değilsin..

Böylece o âlim dahi yemin eder; geçer gider..

Daha bu sözlerin benzeri çoktur.. Saymakla bitmez.. Haddi hesabı yoktur..

Hâsılı: Bu yolda, ondan kurtulacak olan pek azdır.. Tekten de tektir.. Bazı fertlerdir..

6. ZUHUR YERİ :

Âdet olan işlerde ve rahat talebi işlerinde zuhur..

Bu görünüşünü: Sadık müritlere yapar..

Onları âdet olan yollardan alır; rahat talebi yolunda tabiat zulmetine çeker..

Böylece, onların, talebdeki kuvvetli himmetlerini, ibadete karşı rağbetlerini söker alır..

Onlar, bu hallerini yitirince; NEFİS'leri ile başbaşa kalırlar..

Bundan sonra, başkalarına yaptığını ona da yapar.. Bilhassa, iradesiz kimseler için..

Müridler için; rahat talebi, alışılmış şeylere dayanmak kadar korkunç olan başka hiç bir şey yoktur..

7. ZUHUR YERİ :

Bu zuhur yeri, ilâhî marifet duygularıdır..

Burada, sıddıklara, evliyaya, âriflere zuhur eder..

Bunlardan ancak, Allah'ın koruduğu kurtulur..

Ancak, mukarrebun zümresine varacak bir yolu yoktur..

Diğerlerine, şu yoldan bir giriş yapar..

Der ki:

— Bu varlığın tüm hakikatı Allah değil midir?.

Siz de bu varlık cümlesinden değil misiniz?..

O halde; Hak, sizin hakikatinizdir..

İblis'in bu sözüne onlar:

— Evet doğru..

Derler..

Bunun üzerine söze şöyle devam eder:

— O halde, şu mukallid kimselerin yaptığı amellerle, kendinizi yormanıza sebep nedir?..

Bunun üzerine onlar, salih amelleri bırakırlar..

Onların bu amelleri bırakması sonunda şöyle der:

— Şimdi istediğinizi yapın.. Zira Allah-ü Taâlâ sizin hakikatinizdir.. Siz o'sunuz.. O ise.. yaptığından sorumlu değildir..

Bundan sonra onları: Zina ederler.. çalarlar.. şarab içerler..

İblis, onları bu hale getirir ve.. İslâm bağından çıkarır.. İmandan soyar.. Zındıklığa ve ilhada atar..

Bunlardan bazıları, ittihad yolunu tutar.. Yani:

— Hakla birlik kurduğunu söyler.. Bazıları da: Ferd makamına ulaştığını iddia eder..

Sonra..

Bu gibilere, yaptıkları kötülükler sorulduğu, kısas taleb olunduğu zaman, şeytan şu telkini yapar:

— İnkâr ediniz.. Onu nefsinize mal etmeyiniz.. Zira siz, hiç bir şey yapmadınız.. Hakikatta fail ancak Alah'tır.. Sizin siz olmanız; insanların itikad ettiği biçimde değildir.. Başka bir şeydir.. Kaldı ki: Yemini istenenin niyetine göre, yemin etmek de caizdir..

Böylece onlar, yemin ederler.. Hiç bir şey yapmadıklarını anlatırlar..

Bu suretle de, hak kisvesi altında onları kurtarır..

İblis, bu zatlardan bazılarına şöyle söyler:

— Ben sana haramları mubah kıldım.. İstediğini yap.. veya şöyle şöyle yap.. Şu şu haramları işle.. sana günah yoktur..

Bütün bunlar yanlıştır.. Ancak, bu manada zâhir olan İblis olursa böyledir..

Amma, Allah-ü Taâlâ'nın kulları ile arasında, özel işleri vardır.. Sırlar vardır ki: İblis'in zuhurundan çok çok üstündür..

Yüce Hak'tan gelen vecd halleri için, alâmetler vardır ki, ehli katında inkâra yer yoktur..

Ancak İblis'in teşvişi, bu babda bir bilgisi olmayana göredir.. İşin aslını kavramayan içindir..

Aksi halde, bu gibi şeyler, için aslına vâkıf olan irfan sahipleri için, hiç bir şekilde gizli olamaz..

Şeyh Abdülkadir Geylânî Hz. ni görmedin mi?..

Anlatıldığına göre şöyledir:

— O bir çölde idi.. Kendisine şöyle dendi:

— Ey Abdülkadir, ben Allah'ım.. Haramları sana mübah kıldım.. İstediğini yap..

Geylânî hz. şöyle der:

— Yalan söyledin; sen şeytansın.

Abdülkadir Geylânî Hz.inden:

— Onun şeytan olduğunu nasıl anladın?..

Diye sorulunca şöyle anlattı:

— Allah-ü Taâlâ, kötülükle emretmez.. Bu lâin bana öyle söyleyince bildim ki, o şeytandır.. Beni azdırmak istiyor..

Durum esasta, her nekadar anlatıldığı gibi ise de; bazen böyle şeyler Allah ile kulları arasında olur.. Tıpkı, Bedir ashabına ve diğerlerine olduğu gibi..

Bu bir makamdır; inkâr edemem.. İlk hallerimde bir zamanım bu haller ile geçti..O zaman kendimi haklı buluyordum..

Ama, Allah-ü Taâlâ beni o halden kurtardı..

Onun bu kurtarması: Seyyidim, şeyhim, üstaz-ı dünya, Şerafeddin, Seyyidil-evliya, Muhakkikin, Ebül-Maruf, İsmail b. İbrahim Cebertî Hz.nin bereketi ile oldu..

Anlatılan hal içinde iken, bana çok itina gösterdi..

Rabbanî inayet, Rahmanî nefhaları ile bana yardım etti..

Nihayet, Yüce Hak kendi aynı ile kuluna nazar eyledi..

Ve.. beni: Katındakilerden eyledi..

O, ne fazıl bir zattır.. Nekadar kâmil bir şeyhtir..

Aşağıdaki kaside; onun şanında söylediğim nice kasideler cümlesinden bir kasidedir..

Sevene yetti, geldi sevdiği ziyaretine;
Müjdeler olsun ah müjdeler matluba erene..

Nice ayrılıktan sonra kadem bastı sevgili;
Şenlik babında tabibi deva oldu derdine..

Ey salınan fidan boylu, zarifsin mızrak gibi;
Bükülür mü bu boy, ya nirengi misin yarine?..

Onun misk gibi beni, takvadan geçirdi beni;
Ve ben güzelliği aldı aşk şarabı pâkine..

Dudağına düşen tükrük akçiçeği ağzının..
İnci misâli tane tane dizili yerine..

Ey.. siyah saçların aydınlatmaz mı sabahını;
Aydın yanağın gün gibi batar mı söylesene?..

Acaba süngü müdür, yoksa ok mu bu kirpikler;
Kalbimi deler, yoksa düşen bu mu nasibine..

Yay oldu kaşları daha nekadar da olacak;
Hedef oldum, sal oku, ne engel isabetine..

Ey gammazlar, olmaz olsun artık bu gammazlıklar;
Ey rakipler, ölüm saçarım onun rakibine..

Yok olmalısınız, bitmelisiniz Allah için;
Olmasaydınız sarılırdı seven sevdiğine..

Rakipler, gammazlar görmüyor musunuz neşrini;
Seher yelinin, getirirken şaşkını kendine..

Ben oyum ki, sarılırım sevgiliye görünce;
Korku rakipten, engelim araya girmesine..

Unutmadım cananımla olduğumuz sabahı;
Cüretle daldı bineği zulmet derinliğine..

Bindi ata, kargılı süngülü koyuldu yola;
Engel olmaz mey civarındaki güçlük işine..

Düşer oldular, azminden gelen güzelce atlar;
Ama tutunup kurtuldum atının dizginine..

Saadetlere dalarken, benzer gelen oklar;
Nisanın çetin yağmurunda çakan şimşeğine..

Bu halet içinde çökerttim devemi bir yere;
Garibini verir ancak ehil olan birine..

Bir ev ki, garip teganniler dolu saidlere;
Hem ankası koyulmuş onların terbiyesine..

Bir ev ki, yücedir, ikramlarla dolu doludur;
Cömertliği fenası nebatına her şeyine..

Bir ev ki, İsmail orda, ismim geldi isimler,
Semasından, hoş yaraştı şanına nesebine..

Melek sıfatlı bir zattır kemal bulmuş öyle ki;
Kokusu yaygın yönün cenubuna şimaline..

Bir melik, Allah mülkünden sancağı altında;
Girmiş alınanı verileni hep birbirine..

Arslandır, arslanların kanı kındır kılıcına;
Doğan tırnağı girdi doğanların iliğine..

Denizdir, taç incileri çıkar dalgalarından;
Padişahlara hibe.. takılır başlar üstüne..

Hakikat kutbu, şeriatın mihveri ziyadır;
Velâyet semasına, çevresine, tüm haline..

Sıfatlardan temekküne eştir hali çoğu kez;
Azadlılar benzer yanında küçük kölesine..

Allah için sana ihsan, elden alan sultan da;
Ve.. verende etimi kanımı kurdu sesine..

Aziz eder istediğini akim kalan mülkte;
İsterse zelil eder, bakar alıp vermesine..

Ey İbrahimoğlu ihsanlar denizinde duran;
Ey Cebertı pîri, tabib olan yola girene..

Kulun Ceylî daima umar senden inayeti;
Bir boya, seven boyar sevdiğini öylesine..

Sensin KERİM buna ne şüphe işte şuradaki;
KERİM'in kuludur, yolunda erer neşesine..

Dinleyenler, kasideler yazanlar, bunlar tümden;
Keremine konuktur, ihsanın yetti hepsine..

Ey pak toprakta biten dal, sana ne eğrilikten;
Menekşe de eğri, engel mi koku vermesine..

Yemin Mekke'ye, makamlara, sonra o zata ki;
Şanında kalmadı uyku dalınca sevgisine..

Kalbim sizden başkasını sevmedi hiç bir zaman;
Haşa.. sizden başkası yok ki düşsün hevesine..

İblis'in işini, zuhur yerlerindeki çeşitli şekillerini bu kadar anlatmak yeter..

Yoksa.. anlatılan bu yedi zuhur yerinden birini, çeşitleri ile anlatmaya kalksak; nice ciltler doldururuz..

Misâl olarak: Aşağı derecelerdeki ZUHUR YERİ şöyle dursun; en

yüce tabaka olan irfan sahiplerinin tabakasındaki zuhurunu anlatalım..

Çünkü o: En yüksekte nasıl zuhur ediyorsa.. en altta da aynı şekilde zuhur eder..

Başka yolu yoktur..

Yani: Anlatılanın aksi düşünülemez..

İrfan sahiplerine gelir:

Bazan, onlara ilâhî isimle zuhur eder..

Bazan, vasıf, sıfat yolu ile zuhur eder..

Bazan, zat cihetinden zuhur eder..

Bazan, arş cihetinden zuhur eder..

Bazan, kürsî yönünden zuhur eder..

Bazan, levh yönünden zuhur eder..

Bazan, kalem yönünden zuhur eder..

Bazan, ama yönünden zuhur eder..

Bazan, üluhiyet cihetinden gelip zuhur eder..

Hâsılı:

— Şuraya kadar..

Diye tayin edilen zuhur yerlerinin tümünde;

— Şunun üzerine..

Diye anlatılan vasıfların hepsinde o velilere zuhur eder..

Ancak, onun bu hallerini, evliyanın ahad vasfını alanları anlayabilir..

Bir velî, onu anlayınca, İblis'in kendisini aldatmaya çalıştığı şey, hidayet olur..

Haliyle bu hidayet, onu anlayan irfan sahibi içindir..

Bu vesile ile ilâhî huzura yakınlık peydah eder.. Bu aldatma işi, orada temkine çevrilir..

İşte.. o zaman da İblis'in hükmü kesilir..

Ve.. o an, velî için DİN GÜNÜ olur..

DİN GÜNÜ ise.. kıyamet günü dışında bir şey değildir..

Bir irfan sahibi: ÜÇÜNCÜ derecede fenaya varırsa.. yok olur; kendi gider Hak kalırsa.. onun küçük kıyameti kopmuş olur..

İşte.. onun DİN GÜNÜ budur..

Bu işin izahında, bu kadarla yetindim.. Zira, bu sırrın ifşasına yol yoktur..

*

Bilesin ki..

Şeytanlar, İblis'in —lânet üzerine— çocuklarıdır..

Bunun oluş şekli şöyledir: Tabiî nefiste mekân tuttuktan sonra.. hayvanî âdetlere göre; kalbdeki şehvet ateşi ile evlendi..

İşbu evlenmeden şeytanlar doğdu..

Onların doğuşu ateşten çıkan kıvılcımlar gibidir.. Yerden biten otlar gibidir..

Bu doğanlar, onun zürriyeti ve tebaasıdır..

Onlar kalbe; nefsanî hatıralara benzer şeyler sokarlar.. O hatıralarla insanları azdırırlar..

Kur'an-ı Kerim'de:

— **«Vesvas Hannas..»** (114/4)

Tabir edilenler bunlardır..

İblis'in âdemoğlu ile ortaklığı da, bu yoldandır..

Bu manayı Allah-ü Taâlâ şöyle anlattı:

— **«Evlâd ve mallarında onlara ortak ol..»** (17/64)

İşte.. onun ortaklık şekli budur..

Bu ortaklık sonunda âdemoğlundan; kendisine tabiî ateşin ağır bastığı kimse; maddî ruhlara katılır..

Kendisine nebatî, hayvanî tabiat galip gelen kimse ise.. âdemoğlu suretinde çıkar; ama o sırf şeytandır..

Bu mana ise.. şu âyet-i kerime ile anlatıldı:

— **«İnsanların ve cinlerin şeytanları..»** (6/12)

Vasfı anlatıldığı gibi olan adem ve âdemoğlu suretinde görülen kimseler, İblis'in süvari alayıdır..

Ve.. bunlar: Ruhlara katılan şeytanlardan daha kuvvetlidirler..

Yine bunlar: Dünyada fitnelerin temelleridir..

Kalan şeytanlar ise.. onun füruudur.. yaya askerleridir.. bu manada gelen âyet-i kerime ise şöyledir:

— «Süvarilerinle, yayalarınla onlara yaygara çıkar..» (17/64)

***

Bilesin ki..

İblis'in âletleri vardır.. Onların en kuvvetlisi; GAFLET olmuştur..

GAFLET: İblis için bir kılıçtır; onunla keser..

Bundan sonra ŞEHVET gelir..

ŞEHVET ise.. onun okudur.. öldüreceği kimseye atar; tutturur..

Bundan sonra RİYASET gelir..

RİYASET: İblis'in şatosu, kalesidir.. Oraya sığınır, işini sağlama alır..

Bundan sonra CEHALET gelir..

CEHALET binek gibidir.. Cahile biner; istediği yana sürer..

Sonra.. şiirler, atma hikâyeler, şaraplar, oyunlar vb. şeyler de İblis'in harp âletleridir..

Kadınlara gelince.. bunlar İblis'in vekilleri ve tuzak ipleridir..

Her istediğini onlarla yapar.. Onun harp âletleri arasında kadınlardan daha kuvvetlisi yoktur..

İşbu anlatılanlar, şeytanın harp ettiği kıtal ettiği âletleridir..

Bunların dışında daha nice âletleri vardır.. Kendine göre bayramları da vardır..

Şunlar onun bayramları cümlesinden sayılır:

Geceler, töhmet yerleri, çekişme vakti ve benzeri zamanlar..

Doğrusu bu kadardır.. Amma:

— «Kalbi olanlar için.. Ya da, mana sözü kulağa düştüğü zaman, tam huzur içinde olan kimseler için..» (50/37)

Âyeti ile vasfı anlatılan kimselere bu kadar..

***

F A S I L : V

Bilesin ki..

NEFS için, istilah yollu beş isim verilir..
Şöyle ki:

1. HAYVANİ NEFS..
2. EMMARE NEFS..
3. MÜLHİME NEFS..
4. LEVVAME NEFS..
5. MUTMAİNNE NEFS..

Bütün bu sayılan isimler, ruhun isimleridir..
NEFS'in hakikati ise.. ruhtur.. Ruhun hakikati ise.. Hak'tır..
Anla..

**

Şimdi o isimleri açıklayalım:

HAYVANI NEFS :

Bedeni idare etmesi itibarı ile, NEFS'e bu isim verilir..
Felsefecilere göre, HAYVANİ NEFS: Damarlarda akan kandır..
Ne var ki bu görüş: Bizim mezhebimiz değildir..

EMMARE NEFS:

Bu ismi almasının sebesi: Şehvet yollu tabiat iktizasını yerine getirdiği için bu isim verilir.. Bunları yaparken, emir ve yasaklara aldırış etmez.. Hayvanı bataklığa düşer..

MÜLHİME NEFS:

Allah-ü Taâlâ'nın ona hayrı ilham etmesi ciheti ile, NEFS'e bu isim verilir..

NEFS: Hayır cinsinden ne işlerse.. o ilâhî ilhamla olur.. Şer yönlü her ne yaparsa.. o da tabiatın iktizasıdır.. Bu iktiza NEFS için, iş yapma emridir..

Ve.. sanki o: Bu iktiza eden işleri yapmak için kendi kendine emir verir.. Bunun için ona:

— EMMARE NEFS..

Adı verilir.. İlâhî ilhamı alınca da:

— MÜLHİME NEFS..

Adı verilir..

LEVVAME NEFS:

Bu ismi almasının sebebi: Bir dönüşe geçtiği, kendine yaramayan halleri söküp attığı içindir..

Sanki o: Kendisine tehlike teşkil eden yollara saptığı için, kendini ayıplar; levm eder..

İşte.. ona LEVVAME adının verilmesi bu sebebe dayanır..

MUTMAİNNE NEFS:

Yüce Hak'ta sükûn bulması, onda itminana ermesi itibarı ile, bu isim verilir..

Bunun böyle olması için: Kötü fiiller, kökünden kesilmesi lâzımdır. Kötü hatıralar da mutlaka bitmelidir..

Bir NEFİS'ten kötü hatıralar kesilmedikçe ona:

— MUTMAİNNE NEFS..

Adı verilmez.. O, ancak LEVVAME olabilir..

Amma, bundan sonra, kötü hatıralar ondan mutlak bir surette kalkarsa.. tekrar:

MUTMAİHNE NEFS :

Adını alır..

Ancak.. bu anlatılanlardan sonra.. onun cesedinde, bazı ruhî alâmetler gözükürse.. ki bunlar: Az vakitte çok yer kat etmek; gaybe ait işleri bilmek, gibi şeylerdir.. İşte.. o zaman NEFS'in adı: RUH olur..

Bundan sonra..

Kötü hatıraların kesildiği gibi, iyi hatıralar da kesilirse.. ilâhî sıfatlarla sıfatlanırsa.. zata bağlı hakikatlar de tahakkuk ederse..

İşte o zaman: Ârifin ismi, marufunun ismi olur.. Sıfatı onun sıfatı olur.. Zatı onun zatı olur..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

60. BÖLÜM

İ N S A N - I   K Â M İ L

Ve.. O.. Yani: İNSAN-I KÂMİL Resulüllah S.A. efendimizdir..

Ve.. O.. Yani: İNSAN-I KÂMİL hem Hakk'ın mukabili, hem de halkın mukabilidir..

Bilesin ki..

Bu bölüm, bu kitaptaki bölümlerin umdesidir..

Hepsinin dayanak noktası bu bölümdür..

Şöyle söylemek de mümkündür: Bu kitabın tümü, önden sona kadar; bu bölümün şerhidir..

Bu sözlerdeki manayı anla..

Sonra..

Bu insan nevinin ferdlerinden her biri, diğerinin bir nüshasıdır.. Örneğidir; suretidir.. Hem de, kemal derecesinde..

Birinde ne varsa.. diğerinde de aynı şey vardır.. Ancak arızî sebepler hariç..

Bu arızî sebepler ise.. bir kimsenin, elleri kesik olması, ayakları kesik olması, ya da âmâ yaratılmış olmasıdır.. Ki, bu da ana rahmindeki arızalardan ötürü olur..

Bir arıza olmadığı takdirde; onlar, karşılıklı duran aynaya benzerler.. Birinde, ne bulunuyorsa.. kalanında da aynı şey bulunur..

Ancak, onların bir kısmında, eşya bilkuvve vardır.. Diğer kısmındaysa.. bilfiil vardır..

Kendilerinde eşya bilfiil olanlar, peygamberlerin ve velî kulların kâmil olanlarıdır..

Kaldı ki bunlar dahi, kemal babında değişik durum alırlar..

Onlardan bazıları kâmil, bazıları daha kâmildir.. Yani: Ekmeldir..

Ancak, onlardan hiç biri, bu varlık âleminde; kemal yönüyle, Resulüllah S.A. efendimiz kadar göz önüne açılmamıştır..

Öyle bir kemal ki, onun için katiyet kazanmış ve o, bu bapta hepsinden ayrı tutulmuştur..

Ahlakı, halleri, işleri ve bazı sözleri bu hususta onun tam kemaline şahittir.. Ki: İNSAN-I KÂMİL odur..

Kalan kâmıl peygamberler ve velîler, Resulüllah S.A. efendimi-.ze katılmıştır..

Amma: Kâmilin ekmele katıldığı gibi..

Resulüllah S.A. efendimize bağlılıkları vardır..

Amma: Faziletlinin en faziletliye bağlılığı gibi..

Ancak, mutlak İNSAN-I KÂMİL lâfzı ile, telif ettiğim eserlerimdeki muradım: Resulüllah S.A. efendimizdir..

Onun en yüce şanına, göz kamaştıran ekmel makamına karşı edebim böyledir..

Ancak, benim bu ismi ona yermekle, mutlak İNSAN-I KÂMİL makamına dair nice işaretlerim ve tembihlerim vardır.. Bu işaretler ve tembihler, Resulüllah S.A. efendimizin isminden başka bir isme isnad edilip bağlanması doğru olmaz..

Zira: İNSAN-I KÂMİL ittifakla odur..

Gerek yaratılış, gerekse huy olarak halkın hiç birine, o mikdar kemal ihsan edilmemiştir..

— SAADET UMMANINDA EŞSİZ İNCİ..

Adını verdiğim şu kasidemi onun yüce şanına söyledim..

Bir kalb ki, uydu özünde cananına;
Dili sırrı isyan etti atanına..

Akikler döktü gözlerinden zira O;
Öz akiki gitti yaran ayanına..

Ayıklık ülfet, unutmamak halidir;
Kirpikte damla say süha yıldızına..

Düştü uzaklara da akar göz yaşı;
Nice susuzlar kandı sor sel dağına..

Enini göktür gürleyen, ateş sesi;
Şimşek, bulut benzer göz kapaklarına..

Sanki gözyaşı ummanı inci saçan;
Tükendi yaşı bak açık mercanına..

Ötse bir kuş sık ormanda, hafakanla;
Kalb güvercini ses eder çağrısına..

Hele kervan artırır gamını kalbin;
Gelince ormana dalışı aklına..

Ey hayrı bol deveyi gece yürüten;
Dur bak, sana yer verenin acısına..

Duyur ona sesini akan yaşımın;
Bakıp bir kez zincirleme akışına..

Anlat onlara zaafım neyse doğrusu;
Uyarak mütevatir haber aslına..

Gözümden dökülen ibretli halleri;
Bak ateşe, bedenimin zaafına..

Unutma gönül derdimi, say hatırımı;
Aşkımı da anlat neyse kat yanına..

Bu kadim bir ahiddir dem vur hevadan;
Onlar ruhum bakma orda kalmasına..

Hele sor selâm ettiğim dostlarıma;
Bak bu miskine sultan lütuflarına..

Arab-ı Kiram'dan yardım dile kalbe;
Merhamet, hicranla geçen zamanına..

Korkma hiç, onların yüce izzetinden;
O diyar, hep vatandır kalanlarına..

Unutma bu sözü: Onlara sevgisi;
Küçükten hatıra oldu Kur'anına..

Vuslattan mahrumu kılmazlar ümitsiz;
Ünsiyet eder, katarlar dostlarına..

Ahdim var onlar için sevgi tutarım;
Bilsem sadıklar mı kardeşlik va'dına..

Pâk görürüm ahdimize hıyanetten;
Öyle olsa da yakışmaz dost şanına..

Yaşatsın dostlarımı Allah, içerek;
Kansınlar, o zatın ab-ı hayatına..

Onunla yeşil bahara verdiği can;
Sallanırken dal girdi aralarına..

Ahmed (S.A.) ki nişanı, kıtlık yıllarının;
Şaşılır canlıya ki düşer gamına..

Hiç susar mı onun kavmi yanlarında;
Koca umman inci atar kıyısına..

Bir güneştir kemal üzere aydınlatır;
Yüce felekte mehtap, çık seyranına..

Azamet burcunda izzet merkezinin;
Yüce çark çevresinde çıkar kârına..

Bir sultan ki, yüce katta yaslanmış;
Sağlam arşa.. sahip olmuş imkânına..

Baştan sona incelense hep kâinat;
Benzer küpünün düşen damlalarına..

Her şey onda, ondan olmuş, onun için;
Asırlar geçsin, ne zarar zamanına..

Hardaldır yüce seması altında halk;
Emri söyler dili uygundur aslına..

Kâinat tümden ona göre bir yüzük;
Parmağında, yakışır keremkânına..

Kabaran dalgalarında kâinat ne;
Bir damladır, bu vasıf da az şanına..

Emrine muti semadaki melekler;
Levh infaz eder bakınca parmağına..

Çağırdı dilsiz bir hurma ağacını;
Geldi, benzedi gelişi ceylânına..

Yeter sana ikiye bölüşü ayı;
Nasıl sığar bu iş aklın imkânına..

Dünya âhiret şahidi kudretinin;
— Hayır..
Denir, iki şahid beyanına..

O: Tahkik noktası çevre de kendisi;
Şeriat merkezi de, makam zatına..

Hakkın cömert kulu denizinde inci;
Hem mana hem seyf ubudiyet arzına..

Odur onun: HA'sı, VE'si, BA'sı ile;
SİN'i, aynıdır belki insan namına..

O'dur KÂF'ı, odur NUN'u, odur TA'sı;
Narıdır, nurudur bazan da zıddına..

Senasıyle bağlı Muhammed'in sancak;
Zaman zamanı, onları say anına..

Hakka vasıta, aynıdır vesilenin;
Yiğit onda bulur yolu Rahmanına..

Makamı verildi, adı: Mahmud amma;
Bilinmez katı yücelikler şanına..

Mikâil bir tas su, coşan denizinden;
Ruh da emini, sığındı emanına..

Kalan melekler de onun suyundandır;
Kar olmuş, dalıp havanın sıkmasına..

Arş, kürsî, sonra müntehaya gelince;
Cilvegâhı, mahalli hoş mekân ona..

Dürdü yüce semaları miraciyle;
Defter gibi, çıkmış gece safasına..

Haber verdi geçmişten ve gelecekten;
Açtı sırları nur saçtı bürhanına..

Dağıttı elindeki Kayser mülkünü;
Düşük önünde, bak Kisra sarayına..

Huyları var, parlak nurlu nice nice;
Onları anmak dahi yoldur varana..

Pâktir, pırıl pırıl tarife ne hacet;
Yüksektir, goz ulaşamaz makamına..

Anlattı nice sırları ayan beyan;
Ama yol yok özün yada açmasına..

İnciler sıralı hadis bağlarında;
Dizili durur halis altınlarına..

Emaneti tebliğ etti hakkı ile;
Bozmakta hainler ermez meramına..

Allah bana kâfi sonsuz hamd için;
Medhinde bak bize gelen Kur'anına..

Haşa olmaz Ahmed'in (S.A.) kemaline son;
Akıl için son sebeptir izharına..

Allah'tan salât selâm: Ona geldikçe;
Kelâm beyan yoluyla mana namına..

Âline, ashabına, soydan gelene;
Yuce ihvanı kutup cemaatına..

Bilesin ki..

Allah seni korusun..

İNSAN-I KÂMİL: Öyle bir kutuptur ki: Vücud semaları onun üzerinde devresini tamamlar..

Önünden sonuna kadar, bu böyledir..

İNSAN-I KÂMİL: Daima birincilik makamının sahibidir.. Bu durum; varlığın oluş tarihinden başlayıp, ebediyetlerin ebediyetine kadar gider..

Sonra..

İNSAN-I KÂMİL: Çeşitli vasıflara bürünür; çeşitli yerlerde zuhur eder..

Kendisi hangi libasta görünüyorsa.. o isim itibar edilir; isim verilir.. O durumunda, başka libasına itibarla isim verilmez..

İNSAN-I KÂMİL olarak, kendisine verilen asıl isim: MUHAMMED'-dir..

Künyesi: EBÜLKASIM'dır..

Sıfatı: ABDÜLLAH'tır..

Lakabı: ŞEMSEDDİN'dir..

İNSAN-I KÂMİL için: Başka libaslarına itibarla nice nice isimleri vardır..

Her zamanı için, kendisine ayrı bir isim verilir.. Bu yoldan verilen isim, o zamandaki libasına uygun düşer..

Ben onunla buluştum.. Ona yüce Allah'ın salâtını selâmını dilerim..

Bu buluşmamızda o: Şeyhim, Şeyh Şerafeddin İsmail Ceberti'nin suretinde idi..

Ben, onun Resulüllah S.A. efendimiz olduğunu bilmiyordum.. Onu, şeyhim biliyordum..

Böyle olması, onun göründüğü yerleri cümlesinden biridir..

Onu: Zebid'de gördüm.. Hicretin, 796. yılı idi..

Bu işin sırrı onu gösterir ki: O, suret olma yönü ile, her surette mekân tutabilir..

Edep ehline düşer ki: Resulüllah'ı S.A. hayatta olduğu surette görürse.. o zamanki ismini verir..

Ancak, suretlerden herhangi biri gibi görürse.. onun MUHAMMED S.A. olduğunu bildiği halde, göründüğü suretin ismini verir.. Bu, böyle olsa dahi, verilen isim: Hakikat-i Muhammediyeye gider..

Hele Şiblî'nin durumuna bir bak..

Resulüllah S.A. onun suretinde göründüğü zaman, talebesine şöyle dedi:

— Şahidim ki ben: Resulüllah'ım..

Talebe, keşif sahibi biri idi.. Onu anladı ve şöyle dedi:

— Ben de şahidim: Sen Resulüllah'sın..

Bu, öyle bir iştir ki: İnkâr götürür yanı yoktur..

Bu mana: Uyuyan kimsenin rüyasında; bir şahsı bir başka şahsa benzer görmesi gibidir..

Keşfin en azından mertebesi: Uykuda olan bir şeyin ayık halde olmasıdır..

Ancak, uyku ile keşif arasında fark vardır..

Şöyleki: MUHAMMED S.A. rüyada görülür; aynı isimle anılır.. Ancak, aynı isim, hakikati üzere ayık halde verilmez..

Zira misal âlemi tabir tutar.. Orada görülen, Hakikat-i Muhammediye ayık halde görülen suretin hakikatı olarak anlatılır.. Amma, keşfin durumu böyle değildir..

Hakikat-ı Muhammediye, sana keşif yolu ile, ayık halde geldiği zaman, âdemoğlu suretlerinden biri gibi gelir..

İşte o zaman: Hakikat-ı Muhammediye, o suretin ismi olur.. Sana lâzım gelen de budur..

O zaman sana düşen şudur: Resulüllah S.A. efendimize karşı edebin nasılsa.. o görülen suretin sahibine de edebin aynı olmalı..

Zira, keşif sana şu ihsanı yapmıştır:

MUHAMMED S.A. o görülen surette görünmüştür..

İşte.. o zaman, o suret sahibi ile olan muamele şeklini değiştirmen gerekir.. Onunla önceki gibi olmak senin için caiz olmaz..

Sakın ha..

Olmaya ki, bu sözlerimden tenasüh manasında bir vehme kapılasın..

Allah için böyle bir şey olamaz.. Allah'ın Resulü için böyle bir şey olamaz..

Haşa ki: Onlar hakkında böyle bir muradım olsun..

Ancak, Resulüllah'ın S.A. her surette bir suret bulma makamı vardır. Bu hali ile: O, suretlerin tümünde tecelli eder..

Resulüllah'ın S.A. âdeti böyle olmuştur..

O, her zaman, zaman halkının en kâmili suretinde görülür..

Sebebi: Onların makamlarını yükseltmek, onların meyilli durumlarını düzeltip, kaymalarını önlemektir..

Zira onlar: Resulüllah'ın S.A. zahirde hâlifeleridir.. Batında ise.. onların hakikatı kendisidir..

Bilesin ki..

İNSAN-I KÂMİL: Zatı ile, vücud hakikatlerinin tümünü karşılar..

Letafeti ile, ulvî hakikatleri karşılar..

Kesafeti ile, süflî hakikatleri karşılar..

Onun ilk zuhuru, halka ait hakikatler karşılığı olmuştur..

O yüce zat: Kalbi ile arşa karşı durur.. Bu manada, Resulüllah S.A. şöyle buyurdu:

— **«Müminin kalbi, Allah'ın arşıdır..»**

Benliği ile, kürsî karşılığı durur..

Makam itibarı ile, sidre-i münteha karşılığıdır..

Aklı ile, kalem-i âlâ karşılığıdır..

Nefsi ile, levh-ü mahfuz karşılığıdır..

Tabiatı ile, unsurlara karşı durur..

Kabiliyeti ile, heyulâ karşılığıdır..

Dış yapısı ile, heba karşılığıdır..
Reyi ile, felek-i atlas karşılığıdır..
İdrâki ile, yıldızlar feleki karşılığıdır..
Himmeti ile, yedinci sema karşılığıdır..
Vehmi ile, altıncı sema karşılığıdır..
Hemmi ile, beşinci sema karşılığıdır..
Fehmi ile, dördüncü sema karşılığıdır..
Hayali ile, üçüncü sema karşılığıdır..
Fikri ile, ikinci sema karşılığıdır..
Hafızası ile, birinci sema karşılığıdır..

Sonra..
Dokunma güçleri ile, Zühal yıldızına karşılıktır..
İtici güçleri ile, Müşteri yıldızına karşılıktır..
Harekete getirici güçleri ile, Merih yıldızına karşılıktır..
Nazar eden güçleri ile, Güneşe karşılıktır..
Tad alma güçleri ile, Zühre yıldızına karşılıktır..
Koklama güçleri ile, Utarit yıldızına karşılıktır..
Dinleme güçleri ile, Aya karşılıktır..
Sonra..
Harareti ile, ateş felekini karşılar..
Soğukluğu ile, su felekini karşılar..
Rütubeti ile, heva felekini karşılar..
Kuruluğu ile, toprak felekini karşılar..

Sonra..

Hatıraları ile, meleklere karşı durur..
Vesveseleri ile, cin ve şeytanlara karşılık durur..
Hayvaniyet durumu ile, behaime karşılık durur..
Tutucu güçleri ile, arslana karşılık durur..
Kandırma güçleri ile, tilkiye karşılık durur..
Aldatma gücü ile, kurda karşılık durur..
Hased güçleri ile, maymuna karşılık durur..
Hırs güçleri ile, fareye karşılık durur..
Kalan güçlerini de, bunlara kıyas edebilirsin..

Sonra..
Ruhaniyeti ile, kuşa mukabil durur..
Safra maddesi ile, ateşe mukabil durur..
Sevda maddesi ile, toprağa mukabil durur..
Sonra..
Tükürüğü, teri, burun ifrazatı, kulak suyu, göz yaşı, küçük abdesti, kan, ter ve deri arasındaki sıvı ile yedi denize mukabildir..
İlk sayılan altı madde, son sayılan yedincinin teferruatı sayılır..
Bunlardan her birinin kendine göre tadı vardır..
Tatlı, acı, ekşi, karışık, tuzlu, kokmuş, güzel kokuludur..
Sonra..
Hüviyeti ile, yani zatı ile, cevherin mukabilidir..
Vasfı ile de, anasır mukabilidir..
Azı dişleri ile, cemadata mukabildir..
Zira azı dişi, çıkmaya başladığı, bu hususta son haddini bulduğu zaman, artık kalır; büyümez..
Ne artar, ne de eksilir..
Meselâ onu kıracak olsan, artık parçası ile bitişmez..
Sonra..
Kılları ve tırnağı ile, bitkilerin mukabilidir..
Şehvet duyguları ile, hayvanatın mukabilidir..

Beşeriyeti ve dış sureti ile de, kendi cinsi âdemoğlu soyunun benzeridir..
Sonra..
İnsan soylarını da karşılar.. Meselâ:
Ruhu ile sultandır.. Fikrî nazarı ile, vezirdir..
Dinlenen bilgisi, işlenen görüşü ile, Hâkimdir..
Zannı ile, zabıtadır..
Damar ve diğer kuvveleri de, yardımcıları mukabilidir..
Yakin hali ile, iman sahiplerine mukabil sayılır..
Şekki şüphesi ile, müşriklere mukabil sayılır..
Hâsılı: Devamlı olarak, varlık hakıkatlerinden her birini, kendine has inceliklerin biri ile karşılar..

Bundan önceki bölümlerde de anlattık..

Her mukarreb meleğin, İNSAN-I KÂMİL'e has bir duygudan yaratılmış olduğunu anlattık..

Onları anlattıktan sonra.. isimleri ve sıfatları karşılama durumunu anlatmamız kaldı..

Bilesin ki..

Yüce Hakk'ın sureti, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şeriflerinden anlaşılır:

Şöyle buyurdu:

— **«Allah-ü Taâlâ Âdem'i Rahman sureti üzerine yarattı..»**

Diğer hadis-i şerifte ise şöyle buyurdu:

— **«Allah-ü Taâlâ Âdem'i, kendi sureti üzerine yarattı..»**

Bunun oluşu şöyledir: Allah-ü Taâlâ diridir.. Alimdir.. güçlüdür.. diler.. işitir.. duyar.. konuşur..

İNSAN dahi aynıdır.. O da: Diridir.. Alimdir..

Sonra..

İNSAN: Yüce Allah'ın hüviyetini hüviyeti ile, benliğini benliği ile, zatını zatı ile, külliyetini külliyeti ile, şumulünü şumulü ile, hususiyetini hususiyeti ile karşılar..

Sonra..

Onun bir başka karşılaması daha vardır ki o: Zata bağlı hakikatleri ile, Hakk'ın mukabilidir..

Aynı mevzuu bu kitabın çeşitli yerlerinde anlattık..

Burada ise.. onun tercümesini yapmak, bizim için caiz değildir..

Ol bapta bu kadar tenbih yeterlidir..

Bilesin ki..

İNSAN-I KÂMİL: Zata bağlı isimleri ve, ilâhı sıfatları hak etmiştir..

Onun durumu kısaca budur..

Onun bu hak edişi, asalet ve mülk yolu ile böyledir..

Onun için, zatî hükmün iktizası budur..

O yüce varlık ki: Bu ibarelerle hakikatinden haber verilir; bu işaretlerle onun inceliğine işaret edilir.. onun bu varlıktaki dayandığı ancak İNSAN-I KÂMİL olabilir..

İNSAN-I KÂMİL'in Hakka karşı misali aynadır ki: Bir şahıs aynaya baktığı zaman, onda ancak kendi suretini görür.. yoksa.. kendi suretini görmesi mümkün olmaz..

O yüce varlık, İNSAN-I KÂMİL olmasaydı; Allah ismi aynasında kendi suretini görürdü.. Zira o isim; kendine bir aynadır.. İNSAN-I KÂMİL dahi yüce Hakk'ın aynasıdır.. Yüce Hak dahi aynen İNSAN-I KÂMİL'in aynasıdır..

Kaldı ki; Yüce Hak, kendi zatına vacip kıldı ki: İsimleri ve sıfatları ancak İNSAN-I KÂMİL'de görüle..

Bütün bu anlatılanlar, şu âyet-i kerimenin manasıdır:

— **«Gerçekten biz, emaneti yere, göklere ve dağlara arz ettik; onu taşımaktan çekindiler.. Ondan korktular.. Ve.. onu: İNSAN yüklendi.. Zira o: Zalum ve cehul idi..» (33/72) (1)**

Yani: O, nefsine zulüm etti. Bulunduğu derecesinden indirdi.

Kendi durumunun cahili idi.. Zira, ilâhî emanetin mahalli olduğu halde, bunu anlayamıyordu..

***

Bilesin ki..

İNSAN-I KÂMİL açısından isimler ve sıfatlar ikiye ayrılır.

Bir kısmı onun sağına düşer.. Bunlar: Hayat, ilim, kudret, irade, semi, basar vb. isim ve sıfatlardır..

Bir kısmı da onun soluna düşer ki, bunlar da: Ezeliyet, ebediyet, evvellik ve âhirlik vb. isim ve sıfatlardır..

***

(1) Bu ayet-i kerimenin daha açık tefsiri birinci cildin YİRMİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜNDE geçti. Okunmasında fayda vardır..

Bütün bu anlatılanların dışında, İNSAN-I KÂMİL için, sari bir lezzet vardır.. Bunun adına:

— Üluhiyet lezzeti..

Derler..

İşbu lezzeti o: Vücudunun tümünde bulur..

Hem de, yaygın bir şekilde..

Bazı velî kullar, bu halin içinde, salınıp gezmeyi, dalıp gitmeyi temenni ederler..

Sakın ha.. bu zümreyi kötüleyen kimseler, seni aldatmasın.. Zira onların bu makama dair hiç bir bilgileri yoktur..

İNSAN-I KÂMİL, bazan bağlantılarından boş kalır.. O zaman: Cümle isim ve sıfatlardan sıyrılır.. Bunların hiç birine nazar etmez..

Bu halde o: İsimlerden, sıfatlardan, hatta zattan dahi soyunur; mücerred kalır..

Bu halinde o: Yakin ve keşif hükmü ile, varlıkta kendi hüviyetinden başka bir şey olmadığını bilir..

Varlığın südurunu, önden sona, aşağısını ve yukarısını kendinde müşahede eder..

Vücud işini, müteaddid yollardan bilir.. görür..

Onun bu görüşü; birimizin, hatırına gelenleri ve hakikatlerini görüşü gibidir..

Ancak, İNSAN-I KÂMİL hatıraların açığını ve kapalısını da, kendi özünden atmaya güçlüdür.

Sonra..

İNSAN-I KÂMİL'in eşyaya tasarrufu, bir şekle bürünmeye, bir âlete, bir isme, bir resmiyete bağlı değildir..

Birimiz yemesinde, içmesinde nasıl tasarruf ediyorsa.. o dahi eşyada öyle tasarruf eder..

İNSAN-I KÂMİL için üç berzah vardır.. Bu üç berzahın sonundaki makama:

— Hitam..

İsmi verilmiştir..

Bu üç berzahı anlatalım:

BİRİNCİ BERZAH: isimlerle, sıfatlarla tahakkuk etmesidir..

İKİNCİ BERZAH: Tavassuttur.. Burası insaniyete bağlı incelikleri, Rahmanî hakikatle de çözme yeridir..

Bu makamdaki müşahedesini tamamladıktan sonra, sair gizlilikleri bilir.. Gayb ilminden dilediği kadarına mutta'i olur..

ÜÇÜNCÜ BERZAH: Burası, kader icabı harika işlere dair hikmet çeşitlerini bilmek yeridir..

Bu makamdaki İNSAN-I KÂMİL için, melekût kudretinde devamlı harika zuhurlar olur..

O kadar ki; onun için harika iş: Hikmet felekinde âdet imiş gibi olur.. Hiç bir yadırgama duymaz..

İşte o zaman: Bu kâinat âleminde kudret izharı için, kendisine izin verilir..

Bu son berzahta makamını bulunca:

— Hitam..

Adı verilen makamın yolu açılır.. Burası:

— Celâl ve ikram..

Sıfatını almıştır..

Bundan sonra bir makam kalır: Kibriya..

Bu bir nihayettir ki: Onun için bir son düşünülemez..

Bu makamdaki zatların durumu değişiktir..

Kâmili vardır; ekmeli vardır.. Fazılı vardır; efdalı vardır..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

61. BÖLÜM

KIYAMET ALÂMETLERİ

ÖLÜM — BERZAH — KIYAMET — HESAP — MİZAN — SIRAT — CENNET — CEHENNEM — ARAF — CENNET EHLİNİN ÇIKACAĞI KESİP TEPESİ

I. FASIL: KIYAMET

Bilesin ki..

Şu anda içinde bulunduğumuz dünya âlemi; sonunda varacağı bir nihayeti vardır..

Çünkü o: Sonradan yaratılmıştır..

Muhdesin zarurî hükmü: Bitip tükenmesidir..

Bu hükmün zuhuru ise.. zarurîdir..

Onun bitip tükenmesi ve fenası, ilâhî hakikatın saltanatı altında kalmasıdır..

O hakikat ise.. bu dünya âlemi ferdleri libasında zuhur etmektedir..

Onun ölümü budur..

Bize göre, ilâhî hakikatın zuhuru; Allah-ü Taâlâ kitabında nasıl anlattıysa öyle olacaktır..

Bu varlık için, büyük KIYAMET budur..

Sonra..

Bu âlemdekilerin her birine has, ayrı ayrı bir KIYAMET vardır.. Hepsi, sonunda büyük KIYAMET içinde biraraya gelir..

Sebebine gelince: Her ferde has bir KIYAMET husule gelmesi, zarurî bir hükümdür..

İşbu hüküm: Bu âlemde mevcud olan bütün ferdleri kapsamına alır.. Bu kapsamına alması da; Yüce Allah katında, vaad ettiği büyük KIYAMET sayılır..

Yukarıda anlatılanları bilip, hakikatına erersen.. anlarsın ki: Bu âlemin tümüne.. alâsına ve esfeline belli bir ecel vardır..

Zira bu âlemin ferdleri için de, belli bir ecel vardır.. Onların toplu durumuna bakılınca umumî hüküm şudur: Onlar bütün olarak, bu âlemin ecelini gösterir..

Bu durum, başka türlü anlatılamaz..

***

Bilemiyorum: Kitapta açık bir şekilde anlatılmak istenen nükteyi sezebildin mi?.. Yoksa.. bundan anladığın, benim arzum dışında bir şey mi oldu?..

***

Şimdi avamî, zâhir yoldan bir mefhum üzerinde duralım..
Dikkatli ol, bir başka ibare ile, seni uyandırmağa çalışacağım..
Bilesin ki..
Yüce Hakkın çok âlemleri vardır..

Hangi âlem olursa olsun.. oraya insan vasıtası ile nazar ediyorsa.. bu âlemin adı: Vücuda bağlı ŞEHADET olur..

Ve.. hangi âlem ki, oraya insan vasıtası ile bakmaz; oranın adı: GAYB olur..
Bu gayb dahi iki türlüdür:

a) Ayrıntılı bir şekilde, insanın bilgisine yerleştirilmiştir..
b) Toplu olarak, insanın kabiliyetine konmuştur..

Ayrıntılı bir şekilde, insanın bilgisine yerleştirilen GAYB için verilen isim: Vücuda bağlı GAYB olmuştur..
Buna misal: Melekût âlemidir..

Toplu olarak, insanın kabiliyetine konan GAYB ise.. yokluğa bağlı bir GAYB olur..

Bu tür GAYB âlemi ise.. Allah-ü Taâlâ'nın bildiği âlemlerdir; biz bilemeyiz.. Bize göre o: Yok mesabesindedir.. Yokluğa bağlı GAYB'ın manası budur..

Sonra..

Bu dünya âlemine gelince: Ki, Allah-ü Taâlâ ona insan vasıtası ile nazar eder..

İnsan Hakk'ın nazarına vasıta olduğu süre, varlığa bağlı şehadet yeri olarak kalır..

İnsan, bu âlemden göçüp gidince; insanın göç ettiği o âleme dahi, Allah-ü Taâlâ insan vasıtası ile nazar eder.. Orası da, varlığa bağlı bir şehadet yeri olur..

Dünya âlemi de, yokluğa bağlı gayb âlemi olur..

Dünya âleminin varlığı dahi, ilâhî ilimde kalır..

Cennet ve cehennemin varlığı, bugün ilâhı ilimde nasılsa öyle..

İşte.. dünya âleminin fenası budur.. Büyük KIYAMET budur.. Umumî fark budur..

Aslına bakılırsa.. bizim anlatmak istediğimiz bu değildir..

Bizim asıl gayemiz, bu âlemin ferdlerinden her birine has olan KIYAMET'i anlatmaktır..

Bunu anlatmak için de, insan üzerinde söz etmemiz icab eder..

Zira: Bu varlık fertlerinin en kâmili odur.. Kalanları, onun durumuna bakarak kıyas ederiz..

Sonra.. umumî KIYAMET ilmini, Allah'ın kitabından senin anlayışına göre anlatmayı yerinde bulmayız.. Öyle bir şeyi muhal sayarız..

Kaldı ki: Büyük KIYAMET'in acaib hallerini sana anlatırsak, imanından korkulur.. Şek şeytanı ona saldırır..

Bu yüzden küçük KIYAMET'i anlatmaya geçiyoruz.. Zira bu, büyük KIYAMET'ten önce gelir..

***

Sonra..

KIYAMET için:

— Büyük KIYAMET, küçük KIYAMET..

Dememize bakarak, iki KIYAMET kabul etmeyesin..

Hepsi bir KIYAMET sayılır..

Bunun misali: Kül olanın, bütün cüzlerinin her birine düşüşü gibidir.. Meselâ:

— Mutlak hayvan..

Dediğin zaman, at çeşitlerine, koyun keçi çeşitlerine, insan çeşitlerine vb. düşer..

Kaldı ki: Hayvan lafzı bu adla anılması gereken çeşitlerin bütün fertlerine verilir..

Zira, hayvaniyet özünde taaddüdü kabul etmez..

Çünkü o: Tam olan bir küldür.. Tam olan kül ise.. cüzlerine de düşer.. Hiç bir taaddüd de olmaz..

İşte.. anlatıldığı gibi, büyük KIYAMET, küçük KIYAMET'lerin herbirine düşer.. hem de taaddüd olmadan..

***

Önce, KIYAMET'in alâmetlerini, şartlarını anlatalım.. KIYAMET'i sonra anlatırız..

Bilesin ki..

Küçük KIYAMET'in alâmetleri ve şartları vardır..

Bunlar, büyük kıyametin alâmetlerine ve şartlarına uygundur..

Meselâ: Büyük KIYAMET alâmetleri arasında şunlar vardır: Cariyenin mürebbiyesini doğurması, birtakım çıplak, yalın ayak koyun çobanlarının yüksek yüksek binalara kurulmaları..

İnsanın kendine has kıyametinin alâmeti de buna benzer..

Onda rübubiyetinin zuhuru vardır.. Sübhan olan ALLAH onun zatındadır..

Burada insanın zatı cariye olarak ele alınır..

Doğum işi dahi, gizli emrin batın yönünden; zâhir yönüne geçmesidir..

Çocuğun yeri, batındır..

Doğum işi dahi, zâhirî his âlemine çıkmasıdır..

Yukarıda anlatılan mana, yüce Hakk'ın durumunu anlatır..

Hiç bir hülul olmaksızın, insanda yüce Hak vardır.. Ama bu varlık batını bir iştir..

O, kendi hükümleri ile zuhura geldiği, kul dahi:

— **«Duyan kulağı olurum; gören gözü olurum; tutan eli olurum; yürüyen ayağı olurum..»**

Hadis-i kudsisinde anlatılan manada tahakkuk ettiği zaman, Yüce Hak bu insanın vücudunda zuhur eder; bu kâinat âlemindeki tasarrufuna başlar..

Ve.. o zaman, kendi zatı cariye olur..

Rabbın rübubiyet zuhuru ise.. mürebbiye mesabesinde kalır..

Onun zuhuru dahi, doğum mesabesindedir..

Bir de irfan sahibinin, isimler âleminden tecerrüdü vardır.. Bu ise.. çıplak ayaklı olmaktır..

Zira, isimler, irfan sahiplerinin bineğidir..

İrfan sahibinin soyunması ise.. çıplaklık sayılır..

Ezelî nurları, daimî muhafaza hali ise.. koyun çobanlığı yerine geçer..

Onun cezbe haline geçmesi dahi, ilâhî irfan makamlarında terakkisini sağlar.. Bu dahi yüksek binalarda kurulmak sayılır..

Yukarıda anlatılan hadis-i şerifin dış manası, bu varlıkta umumî KIYAMET'in alâmetleri olmuştur..

Bizim anlattığımız ise.. küçük KIYAMET'in alâmetleridir.. Ki bu: İnsan fertlerinin her birine hastır..

BÜYÜK KIYAMET alâmetlerinden biri de: YE'CUC ve ME'CUC'un yeryüzünde zuhurudur..

Yeryüzünü kaplarlar.. Yemişlerini yer; denizlerini içip bitirirler..

Sonra.. Allah-ü Taâlâ onlara, bir gece neğaf hastalığı gönderir.. Bu hastalık onları bir gecede bitirir.. Sonuncuya kadar, hepsi de ölürler..

Bundan sonra ziraat çoğalır.. Dallar da, kökler de yeşillenir.. Meyveler güzelleşir.. Cebbar olan sultan Allah'a hamd edilir..

KÜÇÜK KIYAMET için de, buna benzer alâmet vardır.. Onun, insanda oluşu şöyledir:

Fasid hatıraların azması sonunda, nefis azar; kudurur.. İnadına gelen vesveseler de bunu izler.. Ne var ki, bunların oluşu, kendi özüne sahip çıkmadan önce olur..

Böylece o azgın halleri, kalb arzını işgal eder, özünün meyvelerini yer, öz denizini de içerler..

Bu durumda onun, irfan, iyi hal namına hiç zuhuratı olmaz..

Bunu takiben o kimse, böyle bir sarhoşluk halinden; hakikî ayık hale geçer.. Rahmanî nefhalarla, Rabbanî inayet armağanları gelir..

Bu armağanlar, şu âyet-i kerimelerdeki manaların zuhurudur:

— **«Anlayınız, gerçekten Allah hizbi galiptir..» (5/56)**

— **«Ayık olunuz, Allah hizbi kurtulmuştur..» (58/22)**

Gözlerine dahi, şu mana sürmesi çekilir: Allah-ü Taâlâ, kullarından istediğini seçer..

Bundan sonra, nefsanî hatıralar yok olur.. Şeytanî vesveseler gider..

Bunların yerini ledünnî ilim getiren, ruhanî nefesler getiren, kalbî kemaline yerleştirilen melekler alır..

Bu mana ise.. ziraatin çoğalması demektir.. köklerin ve dalların yeşermesi demektir..

Bundan sonra o kimse, yakınlık makamına çıkar.. Rabbını müşahede lezzetine erer.. Bu ise.. yemişlerin tatlanması demektir..

Üstte anlatılanlar, büyük KIYAMET alâmetleri idi.. Burada işaret ettiğimiz mana dahi, insan fertlerinden her birine has olan küçük KIYAMET alâmetidir..

Büyük KIYAMET alâmetlerinden biri de: DABBET'ÜL-ARZ'ın çıkmasıdır..

Bu manada Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«Söz aleyhlerine olduğu zaman, YER'den bunlar için bir DABBE çıkarırız. Onlara ANLATIR:**

— **İnsanlar âyetlerimize ikan sahibi olamadılar..» (27/82)**

Burada söz, şu manaya gelir:

— Bu âlemin, kendi zatına rücuudur..

Bu iş dahi: Dünya işinin, tamamen âhirete geçmesidir..

— **«ANLATIR..»**

Kelimesine şu mana girer:

— Onlara vaaa ettiğimiz, baasin, nüşuurun, cennetin, narın ve benzeri âhiret işlerinin hak olduğunu ANLATIR..

Bu anlatılışın sebebi ise.. şöyle izah edildi:

— **«Âyetlerimize ikan sahibi olamadılar..» (27/82)**

ÂYETLER:

— Kelâmımızda onlara haber verdiğimiz şeylerdir..

İşte.. DABBE'yi çıkarmamızın sebebi budur.. Ta ki: Her şeye kadir olduğumuzu bileler.. Bundan sonrasına ve DABBE'nin haber verdiğine inanalar..

Ve.. Hakk'a dönmek isteyen döne.. Yüce Hakk'ın haber verdiği şeylere inana..

Küçük KIYAMET de buna benzer.. İnsanda bunun emareleri şöyle olur:

— Beşerî tabiat arzından, emniyet ruhu mukaddes huzurda görünür..

Bunun görünmesi, adi işlerin terkine dairdir.. Bir de, süflî işlerin iktizasını ortadan kaldırmak içindir..

Bu hali bulana, büyük keşif gelir..

Mukaddes ruh ona, her şeyi inceden inceye bildirir..

Bütün bu haberleri anlatır, durur..

Batını perdeler insana açılır.. Sırları saklamayı ona talim eder..

Böylece insan: Tasdik makamından, refik-i alâdaki yakınlık makamına yükselir..

Ne güzel refiktir..

Ve.. bu: Yüce Allah'tan bir ihsandır.. Bir fazilettir.. Kuluna fazlı ve inayetidir..

Bu inayeti yapar ki: İman ordusu, daimî hicap askerlerine yenilmeye.. Hatadan çıka, doğrunun hakikatını bula..

Zira: Rübubiyet makamının gizlilikleri, ilâhiyet mertebesinin iktizaları üstün bir gayedir; yüce makamdır..

Onun izzeti o kadar şiddetlidir ki: Kalbler bir türlü ona tam iman yolunu bulamazlar.. Ancak böyle bir keşiften sonra olabilir..

Kaldı ki: Halkın kendi nefsinde, bu gibi şeyleri kabule gücü yetmez. Onlara ikan sahibi olamaz. Ancak, ilâhı bir keşiften sonra olabilir..

Tıpkı: İnsanların bu emrin hakikat olduğuna, DABBE'nin çıkışından sonra kani olacakları gibi..

Bir irfan sahibinin de, anlatılan ilâhî iktizaları kabulde tahakkuku: Ruhun tabiat arzından çıkması, yol kesicilerden ve engellerden halâsı sonunda olur..

Bu manayı anla..

⁂

Büyük KIYAMET alâmetlerinden biri de: DECCAL'ın çıkışıdır..

Solunda cennet vardır; sağındaysa.. cehennem vardır..

İki kaşı arasında: Allah'a karşı kâfir.. yazılıdır..

O zaman, halk susuz kalır.. Acıkırlar; hiç bir yiyecek bulamazlar.. Bütün yiyecek ve içecekler bu mel'unun yanıdadır..

Kendisine iman eden herkese, suyundan içirir.. Yediği yemekten de yedirir..

Onun yemeğinden yiyen, suyundan içen artık iflâh olmaz..

Kendisine inananları, kendi cennetine koyar.. Onun girdiği DECCAL cennetini, Allah-ü Taâlâ cehenneme çevirir..

Kendisine inanmayanları da, cehennemine koyar.. Onun girdiği DECCAL cehennemini, Allah-ü Taâlâ cennete çevirir..

İnsanlardan bazıları, Deccal'in zararı Allah tarafından kalkıncaya kadar; ot kökü yiyerek geçinirler..

DECCAL LAİN, devamlı yeryüzünü gezer.. Ancak, Mekke ve Medine hariç; oralara giremez..

Sonra.. Beyt-i Makdis'e doğru yola çıkar.. Remle-i Lüdd karyesine gelir.. Beyt-i Makdis ile, bura arasında, bir gün ve bir gecelik yol vardır..

Tam bu sırada Allah-ü Taâlâ o karyedeki minareye İsa'yı a.s. indirir.. Elinde de bir süngü vardır..

LAİN DECCAL İsayı a.s. görünce, tuzun suda eridiği gibi erir..

Sonra.. İsa a.s. ona süngü ile vurur; öldürür..

Küçük KIYAMET için dahi, bunun gibi insanda oluşuna dair alâmet vardır.. Ki bu: Onun hakikatinde DECCAL'in çıkışıdır.. Bu dahi, DECCAL nefsin baş kaldırışıdır.. İnsana batılı karıştırır; hak suretinde arz eder..

Bu tabir, onun haline uygundur.. Söz gelişi:

— Falan falana DECCALLIK etti.

Derler.. Yani:

— Onu teşvişe düşürdü.. Yanlış yola saptırdı..

Bu DECCAL nefis, bazı yönleri ile, insan şeytanı olarak da isim alır..

Kaldı ki nefis: Şeytanların ve vesvasın mahallidir.. Onun yuvasıdır; gizlendiği yerdir..

Bazı yönleri ile bu nefse:

— Kötülüğü emreden nefis..

Tabirini dahi kullanırlar..

Mutlak NEFS lafzını -ki sofiyye istilahında bu isimle geçer- ne zaman anlatırlarsa.. bundan muradları, kulun illetli vasıflarıdır..

Evet..

Nefis, anlatılan hali ile, DECCAL yerini alır..

Şehvet iktizaları icabı ile de; solundaki cennet yerini alır.. Şekavet ehlinin yolu soldan gider..

Tabiatın icabı uygunsuz işleri bırakmak, onunla olan bağları yok edip kesmek sureti ile nefse muhalefet ise.. DECCAL'in sağına aldığı cehennemdir.. Saadet ehlinin yolu da sağdan gider..

Nefsanî işlerin icabı olarak; zulmanî perdelerin teksifi ise.. DECCAL'in iki kaşı arasında yazılı:

— Allah'a karşı kâfir..

Yazısı yerine geçer..

İrfan sahibinin, nefsin esaretine düşmek sonucu doğruyu anlamayacak hale gelmesi, nefsin galebe çalması sonucu, yapılan hitabın manasını anlamayacak hale gelmesi: Deccal zamanında, bazı has zevatın aç ve susuz kalmaları manasına gelir..

İrfan sahibinin, nefsi ile arkadaşlık etmek zorunda kalışı dahi: İnsanların DECCAL zamanında, yiyeceği ve içeçeği ancak onun yanında bulmaları hükmüne girer..

Resulüllah S.A. efendimiz, bu manaya işaret ederek şöyle buyurdu:

— **«İnsanlara bir zaman gelecek; o zamanda dinini tutan: Ateş koru avuçlamış gibi olur..»**

O süre içinde; bir kimse mücahededen yaya kalır; —böyle bir şeyden Allah'a sığınırız;— nefsanî yoldan iktiza eden şeylere yönelir; tabiî işlere dayanır; şehvanî lezzetleri kullanır; adi fiiller yolunu tutarsa.. işte bu: DECCAL'in verdiğini almak demektir..

Bir şey diyelim:

— Mubah yolları tutup, onlara dayanmak; irfan sahibi katında haram olan şarab gibidir.. Ve bu, DECCAL taamı arasında sayılır..

Bir şey daha diyelim:

— Nefse, gaflet doğuran şeylere, boş ümitlere dönmek ise.. İrfan sahibi yanında şarap sayılır ki: Bunlara dalan, DECCAL'in yanında bulunan şaraptan içene benzer..

Bir şey daha diyelim:

— Makama ulaşmadan önce; anlatılan hale dalan bir irfan sahibi, DECCAL eline düşüp artık iflah ümidi kesilen kimseye benzer..

Sonra..

Bekası muhal olan tadları hayal olan yerin süslerine kanıp aldanmak ise.. DECCAL cennetine girmek sayılır..

Ve.. onu: Allah-ü Taâlâ cehenneme çevirir.. O kimsenin karar yeri olarak orayı kılar..

Ancak; bir kimseye saadet başarısı gelirse.. bu yol boyu Hak'ta sebat ederse.. Tahkik gecesinde, şeriat nurları ile yürürse.. muhalefetin, mücahedenin, riyazetin yoluna metanetle girerse.. Bu kâinatın haşhaşını, Rahman'ın zuhur köklerini yerse.. bu DECCAL cehennemine girmiş olur..

İşte burayı, Allah-ü Taâlâ zevali olmayan bir nimete çevirir.. Değişmez mülk kılar..

Pak Mekke ile, zatın yeşil bahçesi Medine hariç, farz olan emir gelinceye kadar; DECCAL'in yeryüzünü gezip dolaşması manasına gelince:

Bütün makamlarda nefis, kulu teşvişe düşürür.. Ancak, iki makam hariç..

O makamlardan biri: Zatın tüm hüküm sürdüğü makamdır..

Bunun manası: Zatî, ilâhî huzurdan gelen cezbe ile; kulun kendi varlığından geçmesidir..

İşte o zaman: Kul, hissinden de geçer.. Nefsinden yana da fena bulur..

İşbu makam: Sekir —sarhoşluk— makamıdır..

O makamlardan ikincisi: Muhammedî makamdır..

Evliya istilahında, bu makama:

— İkinci sahv —ayıklık—..

Tabir edilir..

Anlatılan iki makam, öyle makamdır ki: Oralarda nefsin mecali yoktur.. Zira, burası illetli yollardan korunmuştur.. Ezelî gayb âleminde bunlar mahfuzdurlar..

Anlatılan manalar DECCAL'in giremeyeceği iki belde mesabesinde dururlar..

İlâhî keşiflerden, kulu teşvişe düşüren, doğru yola girmekten onu alıkoyan şey ise.. bu ENCES —PEK PİS— LAİN'in Beyt-i Makdis kıtasına yönelmesi mesabesindedir..

Sonra..

Oraya varmadan; Remle adlı yerde durup, kalmasına gelince; şöyle anlatabiliriz:

— Nefis DECCAL'i, her libasta irfan sahibine zâhir olduğu zaman; bazan enfüs makamı mukabili çıkabilir.. Burada çıktığı zaman, bu mukaddes vadide bir irfan sahibi olmayan. eriştiği vehmine kapılır.. Halbuki anlatılan makamdan hiç bir kırıntı almamıştır.. Ancak, durumu icabı perde ardında kalır..

Zira Remle: Topraktan olma bir çamurdur..

Ve.. Hz. İsa a.s. iner.. Elinde fetih süngüsü vardır.. Orada DECCAL'i öldürür..

İsa a.s. Malik Allah'ın ruhudur..

Hak gelince, batıl zail olur..

Şeklerin, şekillerin, teşvişlerin hükmü kesilir..

Burada anlatılanlar, büyük KIYAMET'lerin alâmetleri idi; saydık.. Amma zâhirde..

Batınî olan alâmetlerini dahi saydık.. Onları da şerh edip anlattık.. Ancak bunlar, küçük KIYAMET alâmetleridir..

Ve.. küçük KIYAMET alâmetleri insanlara hastır.. Kâinatın diğer halkına değil..

*
* *

MEHDİ'nin a.s. çıkışı da, büyük KIYAMET alâmetleri arasındadır..

O gelecek, insanlar arasında kırk yıl adaletle hüküm sürecek..

O gelince, gündüzleri, yeşil bahçeler gibi, geceleri aydın parlak olur..

Ziraat bereketli ve çok olur.. Hayvanların sütleri de bollaşır..

İnsanlar emniyet içinde; Rahman'ın ibadeti ile meşgul olurlar..

Küçük KIYAMET'in de böyle alâmetleri vardır..

Küçük KIYAMET'in alâmeti dahi insanda MEHDİ'nin çıkışıdır..

MEHDİ: Muhammedî makamın sahibidir.. Her kemal burcunda itidal üzere bulunur..

Onun kırk yıl adaletle hüküm sürmesi dahi, varlık mertebelerinin sayısıdır..

Bu manayı biz:

— EL—KEHF'Ü VER—RAKİM Fİ ŞERH-İ BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM,

Adlı eserimizde şerh edip anlattık..

Daha iyi anlamak isteyen o kitaba baksın..

Gecelerin aydın, parlak oluşu, gündüzlerin yeşil bahçeler gibi olması, şu manaya gelebilir:

İrfan sahibini terakki ettiren sarhoşluk ile, beka veren ayıklık içinde sürüp gider..

Ziraatın bereketli ve çok olması, hayvanların çok sütlü olması da şu manaya gelir:

İlâhî nimetlerin peş peşe gelmeleri, kerametlerin dahi peş peşe gelmeleridir..

Onun zamanındaki emniyet ise, şu manaya gelir: İrfan sahibi, dostluk makamına girer.. Oranın süslü kaftanını giyer..

Allah-ü Taâlâ, bu manayı anlatmak için, İbrahim makamından şöyle anlattı:

— **«Bir kimse oraya girerse emin olur..» (3/97)**

Yani: Elim azaptan emin olur..

Zahirî manadaki bu makamdan, ateşli yanma durumundan emin olununca, manevî makamda, Rahman'ın mekrinden emin olmak daha yerinde ve daha uygun olur..

Şeyh Abdülkadir Geylânî R.A. bu makama konmuştur.. Ve kendisine:

— Allah-ü Taâlâ, mekir etmeyeceğine dair yetmiş defa ahd etti..

Diye anlatmıştır .

Ve.. bu makamdan sonra, Rahman'a ibadetten başka bir şey yoktur..

Bir de: Deyyan olan yüce sultanı sena etmek vardır..

Hele şu işaretlere bir bak.. İbarelerle nekadar güzel uyuştu..

Büyük KIYAMET'in alâmetleri, anlatıldığı gibidir.. Küçük KIYAMET'in dahi, alâmetleri ona benzer; ki o da anlatıldı..

Büyük KIYAMET'in bir başka alâmeti dahi, GÜNEŞİN BATTIĞI YERDEN DOĞMASI'dır..

Bundan sonra, tevbe kapısı kapanır..

Daha önce iman etmemişse.. artık bundan sonraki imanı nefse fayda vermez..

Zira o zaman: Artık vuslat sergisi kaldırılmıştır.. Dürülmüştür..

Küçük KIYAMET'in dahi buna benzer alâmeti vardır..

Bunun insandaki alâmeti şudur: Onun müşahede güneşi, varlık batısında doğar.. Bu ise.. batını keşiften ibarettir.. bu ise.. gizli sırra ıttılada tahakkuktur..

Böyle olduktan sonra bilir: Kendisi nedir?.. Ve Kimdir?..

Sonra.. öz vasıfları ile tahakkuk eder.. Arafı cennetinde bol bol inama kavuşur..

Remizleri çözer; onlardan hazine çıkarır..

Mana örtülerini açar; kurtulanlarla beraber kurtulur..

Bu hale erdikten sonra, ondan ayrılık ve vuslat sergisi dürülür..

Ve.. orada imanın faydası olmaz.. çünkü, imanın hükmü bundan önce idi..

Zira iman: Gaybde olan bir şeye olur.. Aradaki hicabın kalkması ile de hükmü gider..

Maddî manada tevbe kabul olmaz; günah bağışlanmaz..

Zira günah ve bağışlanma işi: İkilik mahallidir..

O tek zat ise.. kendi tekliğinde; günahtan da, bağışlanmaktan yana da münezzehtir..

İşbu anlatılanlar.. büyük KIYAMET'in mukabili olup küçük KIYAMET'in de mukabilidir..

Muhyiddin b. Arabî de, yukarıda işaret ettiklerimizi aynı şekilde anlatmıştır..

Büyük KIYAMET'in mukabili, küçük KIYAMET'i aynen işaret yollu karşılaştırmıştır.. Şöyle ki:

Güneşin batıdan doğuşunu şöyle anlatmıştır:

— Ruhun ilk merkezine, ilk makamına dönmesi..

Bu ise.. ölümde, vefat hükmü ile; işin âhirete intikali sayılır..

Tevbe kapısının kapanışını da şöyle anlatmıştır:

— Canı boğazına gelip gor garı diye ses çıkaranın tevbesi kabul olunmaz; günahı bağışlanmaz..

Bu iddiasını da:

— İki kapı, yani: —doğum - ölüm— arasındaki mesafe yetmiş yıldır..

Şeklinde anlatılan cümleye dayandırır..

Bu ise.. insanın ortalama ömrü, kıyas ve nizam yolu ile, yetmiş yıl oluşuna mukabildir..

İmam'ın bu anlattıkları makbuldür.. En güzel şeklinde yorumlanır..

Ancak biz, insana mahsus olan küçük KIYAMET'i bu dünyada kaldığı günleri üzerinde durarak anlattık..

Bizim yolumuz buydu..

Perdeyi yırtmak korkusuyla daha ileri gitmedik..

Şu da açıktır ki, burada bütün sırlara işaret ettik..

Bu kitapda üzerinde, dura dura anlatmadığımız hiç bir iş kalmadı..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayeti nasib eden odur..

II. FASIL: Ö L Ü M

Biz burada ÖLÜM'den bir parça anlatacağız..

Zira: ÖLÜM, bu kitabın ELLİ DÖRDÜNCÜ BÖLÜM'ünde geçti.. Orada görülebilir..

*
* *

Bilesin ki..

ÖLÜM: Bu dünyadaki hayatın sebebi olan, GRİZİYE nam ateşin sönmesidir..

Hayat ise.. bu sureta heykellerde, ruhların kendi nefsine bakmasıdır..

Bu sureta heykellerde, ruhların nazarını tutan ise.. o hararet-i griziye'dir.. amma tabiî itidal hükmüne göre kaldığı süre..

Burada:

— İtidal..

Demeden kasdım; onun dördüncü derecedeki yerine oturan hararetidir..

Bu hararetin, birinci dereceye dönmesi, ki bu: Unsurlara bağl bildiğimiz ateş olur..

Onun böyle bir dereceye gelmesi ile de, lâzım olandan başka olur..

Mizacın durumu ise.. anasıra bağlı her hangi bir şeyi kabul etmemektir.. Zira, bu durumu ile ateş son haddini bulmuş sayılır..

O zaman da kalıplar, ateşe karşı ikinci derecede kalır..

Ateşin, hararet halinde imtizaç kabiliyeti vardır.. Zaten, diğer rükünlerle, imtizacı olmayınca, ateşin varlığına ihtiyaç kalmaz..

Kaldı ki: Ateş, su, hava ve topraktan herbiri, dört unsurda meydana gelmiştir.. Bu dört unsur dahi şudur: Hararet, bürudet, yubuset ve rütubettir..

Galip gelen her hareret rüknü, kalan maddeleri yok eder.. O zaman adı: Tabiî ateş olur..

Galip gelen her bürudet rüknü dahi, arta kalan maddeleri yok eder.. O zaman adı: Tabiî bir sululuk olur..

Diğerlerine nazaran bulunduğu yerde galip gelen her rütubet rüknünün hükmü hepsini yok eder.. adı: Tabiî hava olur..

Diğerlerine nazaran, bulunduğu yerde yübuset hükmü kalanlara ağır basınca, dışında kalan hepsini yok eder; adı: Tabiî toprak olur..

Bu durumda onlardan birine:

— Ateşe bağlı, suya bağlı, havaya bağlı, toprağa bağlı..

Denemez.. Meğer ki, üçüncü dereceye ine; diğer rükünlerle imtizaç ede..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede, hararet ve yübuset eşit gelirse.. bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı, diğer iki rükün ondan saklanırsa.. o zaman onun adı: Ateş olur..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede, bürudet ve yübuset eşit gelirse.. bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı diğer iki rükün ondan saklanırsa.. o zaman onun adı: Toprak, olur..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede, hararet ve rütubet ona eşit gelirse.. bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı, diğer iki rükün ondan saklanırsa.. o şeyin adı: Hava, olur..

Hangi şey olursa olsun; üçüncü derecede bürudet ve rütubet ona eşit gelirse.. bu dereceye çıkma zaaflarından dolayı, diğer iki rükün o şeyden saklanırsa.. O şeyin adı: Su, olur..

Unsurlar felekini görmüyor musun: Nasıl tabiatlar felekinin üstüne çıkmış.. Tabiatlar feleki ise.. istiksaat felekinin üstünde.. Bu istiksaat feleki: Ateş, hava, su, toprak felekleridir..

Sonra..

Tabiî hararet bir derece daha iner ve dördüncü derecede eşit olursa.. o zaman bu suret heykellerinden birinde diğer rükünlerle imtizaç edip kalır.. Amma bu imtizaç: Cismanî, hayvanı bir imtizaç olur.. Onun bu haliyle bulunduğu heykel dahi, hayvanî bir heykel olur..

Ve.. hararet-i griziye bu derecede devam ettiği süre, o heykel

var olarak kalır..

Hararetin bu dördüncü derecede oluşunun adı: Griziye'dir..

Nasıl ki: Üçüncü derecede adı: Hararet, idi..

Nasıl ki: İkinci derecede adı: Tabiî hararet, idi..

Nasıl ki: Birinci derecede adı: Unsurî hararet, idi..

Ateşin dışında kalan erkâna da, yukarıda anlatılana uyarak, buna benzer isim verilebilir..

Hâsılı: ÖLÜM, anlatılan hararet-i griziye'nin hayvanî heykelden gidişidir.. Haliyle onun gidişi, zıddı olan bürudet-i griziye sebebi ile olur..

İşte.. buraya kadar anlatılanlar, bu cismin nasibidir..

Ruhun nasibine gelince..

Onun heykel hayatı, ittihad gözü ile, ona nazar ettiği süredir..

O heykelin ölümü ise.. bu nazarı heykelden çevirip, kendi özüne daldırmasıdır.. O zaman, bütünü ile kendi âleminde kalır..

Lâkin, ruhlar âleminde, buradaki heykeli şekli ile cesed bulur.. Onun varlık hükmü, bu cesed dolayısı ile olur..

Zira, onun hükümleri, cesedlenmesi ile zahir olmuştu..

İşbu manada, birçok nuranî keşif ehli hataya düşmüştür.. Onların verdiği hüküm: Cisimler haşr'olunmayacağıdır..

Bize gelince..

İlâhî bir ittilâ sonunda bildik ki: Cisimler ruhlarla haşr'olunacaklardır..

Ruhların ölümü: Heykele bağlı cesedin özünden çözülmesidir..

Bu durum, onun yok olmasını icab ettiren şeylerdendir..

Bu durumda o: Varlığa yayılan bir şeydir.. Amma, belli bir süre için..

Buna misal: Uykuya dalan ve rüyasında hiç bir şey görmeyen kimsenin halidir..

O: Bu bir şey görmediği saatte yoktur..

Bu durumunda o: Şehadet âleminde değildir ki; ayık olsun.. Gayb âleminde değildir ki; varlığına delâlet eden bir şey görsün.. Zira o: Yok olan bir vardır.

Sonra buna: Güneşi dahi misal olarak verebiliriz..

Güneş evin penceresinden doğduğu zaman, ev güneş ziyası ile aydınlık olur.. Halbuki güneş, oraya ne inmiş; ne de oraya hülûl etmiştir..

İşbu güneş ziyası: Ruhun, kendisine has olan cesede nazarı mesabesindedir..

Yani: Hayvanat cisimlerinden..

Sonra..

Eğer pencere, yeşil camlı ise.. eve giren ziya ve şule o şekilde olur.. o surette olur..

Ruhun durumu da böyledir..

İnsan heykeline veya başka şeye nazar ettiği zaman; görüntüsü, nazar ettiği şeyin suretinde olur.. Bu başka türlü bir değişmeye uğramaz..

Ve.. güneşin evden kayması ise.. ruhun, nazarını cesetten kaldırmasına misaldir..

ÖLÜM ise.. o aydınlığın, güneş aydınlığı özünde gizlenmesi misalidir..

Bu durumda o şahıs, ölü olarak kalır..

Onun bu ÖLÜMÜ; anlatılan ışığın, bu âlemde, güneş ışığının özüne girip gizlenmesine benzer..

III. FASIL: BERZAH

BERZAH bir vücuttur.. Amma tam değildir.. Bir istiklâli de yoktur..

Şayet tam veya müstakil olsaydı; dünya ve âhiret evi gibi, bir ikamet yeri olurdu..

Onun misali: Bizim tasavvurumuz gibidir..

Biz bir şuleyi, yeşil bir cam içinde, yeşil renkli olarak tasavvur ederiz.. Bize, bu haliyle şekil verir.. Amma hayal âleminde..

Kaldı ki, hayal âlemi de, dünya ehli için tam değildir.. Dünya ehlinin hayali için, kendi başına bir istiklâl de yoktur..

Şu da bir hakikattir ki, dünya âlemi, kendi özünde tam bir âlemdir.. Amma, kendi gözünden; ona bakıldığı takdirde tamdır.. His âlemi, manalar âlemine göre tam değildir..

Ancak, Allah ehlinin hayalini, sayılan hayalin dışında tutmak icab eder.. Onların hayali kâmildir; müstakildir kendi özünde tamdır.. Bu tür hayal, onların dışında kalan dünya ehlinin âhiretine benzer..

Brahmanların, kâfirlerin, müşriklerin vb. kimselerin mücahede, riyazat vb. yollardan safa bulan kimselerin hayali ise.. dünya ehlinin uykusu gibidir..

Dünya ehlinin hayaline ise.. itibar edilmez..

Her nekadar hayalin aslı, özünde herkes için aynı ise de; adi işlere, cesedden matlup şeylere harcanan hayal hazineleri bozulmuş; ruhî safiyet hükmü kesilmiştir..

Her nekadar yukarıda anlatılan brahmanlar, felsefeciler işaret edilen adi şeylerden uzak iseler de; hayal hazinelerine aklî işler, tabiata bağlı hükümler dolduğu için, bu durum, onların ilâhî olan manalar âlemine terakkilerine engel olmuştur..

Haliyle, Allah ehlinin durumu böyle değildir..

Onlar, illetli yollardan masundurlar.. Ezelî gayb âleminde, Allah tarafından korunmuşlardır..

Hâsılı: BERZAH âleminin tam bir varlığı yoktur..

— BERZAH..

Denmesi de bu sebebe dayanır..

Aynı şekilde, dünya ehlinin hayali dahi, varlık âlemi ile yokluk âlemi arasında bir BERZAH sayılır..

***

Sonra..

Kıyametin benzeri ise.. güneşin, önce aydınlığını verdiği pencereye tekrar dönmesidir..

Bundan daha fazla bir beyanda bulunulamaz..

***

Ruhlar bu heykellerde cesed bulmadıkları süre, yaygın bulunurlar.. Ölümün hakikati de budur..

Cesedlendikleri zaman, bu cesedlenme onların vücudu olur..

Ancak, bu cesed bulma, cesedin şartlarına bağlı olduğu süre, ruhlar BERZAH'ta kalır..

Zira o: Ruhun mutlak ruhanî hali ile iktiza ettiğini yapmaktan yana kusurludur..

Sonra..

Allah-ü Taâlâ dilediği zaman, kıyamet günü ruhu baas eder.. O zaman cesedin icaplarına bağlı kalmaktan kurtarır..

Haliyle bu durum mahşer yerinde olabilir..

***

Sonra..

Onun bu serbestliği dünyadaki durumuna göre olur..

Dünyada hayır üzere idiyse.. orada da hayır üzerine serbest kalır..

Dünyada şer üzere idiyse.. orada aynı şekilde serbest olur..

Zaten o: Dünyadaki hali dışında bir serbestliğin talibi olmaz..

Bu manada şu âyet-i kerime açıktır:

— «İnsana ancak sâyi kadarı vardır..» (53/39)

**

Bilesin ki..

Yüce Hakk'ın nurundan; ruhların müteaddid olarak yaratılma-

larının misali: Güneşin şuasından, muhtelif aydınlıkların meydana gelmesidir..

Muhakkik zatların, âlemin birliğini iddia etmelerine misal: Güneşin aslında bir tane olmasıdır..

Kandillerde, çeşitli şekillerde zuhur etmiş olsa dahi, o aslında bir tanedir.. Kendi sayıya gelmeyen bir tanedir.. Kendi şekli dışında bir başka şekli dahi yoktur..

Zuhur yerlerinde nekadar şekil alırsa alsın, aslı birdir..

Bu işi bu kadar anlatmamız yeter..

Kaldı ki biz: Ruhların kabzını, Azrail'in kabz için geliş şeklini daha önceki BÖLÜM'de anlattık..

***

Bilesin ki..

BERZAH'ta insanların durumu muhteliftir..

Onlardan bazıları: Hikmetle muamele görür..

Onlardan bazıları da: Kudretle muamele görür..

Hikmetle muamele olunan kimse: Dünyada yaptığı amelinin hakikatı ile, döner durur..

Onun BERZAH âlemindeki durumu budur..

Diyelim ki.

— O dünya hayatını taatle geçirdi..

Hak Taâlâ onun için, amellerinin manasını suretler vererek yaratır.. O da taatının suretine döner.. Allah-ü Taâlâ onu, o haliyle durutur..

Onun taatı ya namazdır; ya oruçtur; ya sadakadır..

Yahut bunların dışında kalan, başka bir taatın suretidir..

Böylece o kimse, bir güzel amelden, diğerine geçer..

Yeni geçtiği amel şekli, ya bir önceki gibi güzeldir; yahut daha da güzeldir..

Tıpkı: Dünyada olduğu gibi..

İşlerin hakikatı ona zâhir oluncaya kadar böyle gider..

O zaman da onun kıyameti olmuş olur..

Sonra..

Meydana gelen bu suretin, güzelliği ve parlaklığı taatı kadar olur.. Bir de o taat üzerine gönlünü birleştirdiği kadar olur.. Bir de, o ameli yapmaktaki güzel gayesi kadar olur..

O suretin çirkinliği ise.. yapılan amelin çirkinliği kadardır..

Meselâ: Biri, zina eder, hırsızlık eder, şarab içer..

Allah-ü Taâlâ bu fiillerin manasına göre suret halk eder..

Fiilin sahibi, o amellerden hangisini işlemişse.. onun içinde döner durur..

Meselâ: Zina eden için, ateşten bir kadın tenasül uzvu yaratır.. Erkek uzvunu ona daldırır; çıkarır..

Ondaki ateşi, yakıcılığı, kötü kokusu, amel sahibinin ona dünyadaki düşkünlüğü kadardır..

Şarab içenlere de, ateşten bir kadeh meydana çıkar.. İçi, ateş şarab doludur.. O kimse, bunu içer..

Dünyada o hale nasıl devam etmiş ise.. orada da o hal içinde döner durur..

Bir kimse, taatle masiyet arasında olursa.. o: Bu iki hal arasında döner durur..

Yani: Allah-ü Taâlâ'nın onlara göre, yarattığı manaların sureti içinde döner durur..

Onlar, nur olabilir; ki bu: Taattan yaratılan suretlerdir.. veya ateşten masiyet icabı yaratılmışlardır..

Hâsılı: Onlar bu durumda, suretten surete geçerler..

Bu geçişlerinin devamı sonunda, işin hakikatı onlara peyder pey zâhir olur..

Onlara anlatılan iki hükümden biri tamam olur; kıyametleri de kopar..

**

BERZAH'ta kudretle muamele görene gelince..

Bu makamda bulunan, amellerinin manalarını göremez.. Manalarının suretini görür..

Eğer asi ise.. Allah-ü Taâlâ dahi, onu bağışlamış ise.. ancak o amellerini taata benzer surette görür..

Allah-ü Taâlâ o ameline ilâhi bir durum verir.. O amelin sahibi, biri diğerinden daha güzel olan ameller içinde geçip gider.. Taa, kıyameti oluncaya kadar.. O zaman da: Hakikatler şekli üzerinde zuhur eder..

Bu kudret muamelesine tabi olan bir diğeri, taat ehli olabilir; ama, Allah onun amelini boşa çıkarmıştır..

Bu kimseye suret çıkar ama, Allah-ü Taâlâ ezelde onun için şekavet babında ne yazmış ise.. o çıkar.. Ona olan tecelli bu yoldan olur.. Çeşitlenmesi de, yine ona göre olur..

Bu halın sahibi dahi, ameline göre, cehennemin hangi tabakasında bulunması icab ediyorsa.. ona benzer bir durumda, kendisine gelen suretlerle uğraşır durur..

Kıyameti oluncaya kadar; sonra.. cehennemde azabını görmeye başlar..

**

Sonra..

Allah-ü Taâlâ, BERZAH için, bir kavim yaratmıştır.. Bunlar, orada sakin olur; orayı imar ederler..

Ancak, bunlar dünya ehli değildir; kıyamet ehli de değillerdir.. Ama, âhiret ehline katılmışlardır.. Ahiret ehline katılış sebebleri, yaratılış yolu ile, onlarla birlikte oluşlarıdır..

Bir kimse, ruhî durumu ile onlara aşina olursa.. ölümünden sonra onları tanır..

Bunun onlara kavuşması, tanıdık bir topluluğa kavuşması gibidir.. Gider; onları tanır; kendileri ile gayet rahat ünsiyet eder.. Onlarla kalır; onlarla oldukça kederi olmaz.. Onların arkadaşlığı kendisine huzur verir..

Onlara bir aşinalığı olmayan kimse ise.. kendisine öfkeli bulur.. Ne kendisi onlarla ülfet edebilir; ne de onlar kendisi ile ülfet edebilirler..

Sonra onlardan biri çıkar; Allah-ü Taâlâ kimin azabına sebep kılacaksa.. dünyada sevmediği suretlerin en kötüsü olarak ona gelir..

Onun bu gelişi, amelinin suretidir.. Bu gelişi ile, o kimseye korku ve nefret verir.. O kadar ki, hiç bir şey onunla kıyas edilemez..

Bazılarına da en güzel surette gelir.. Bu dahi, o kimseye ait iyi amelin suretidir..

O kimseye bu hali ile hoş gelir..

Gelince aralarında ülfet olur.. şefkat gösterir.. Böylece aralarında sevgi doğar..

Dolayısı ile, o kimse, bu gelen suretle.. taa, kıyamet oluncaya kadar hoşça arkadaşlık edip kalır..

***

Sonra..

Bilesin ki.. Kıyamet, BERZAH, dünya yeri bir vücuttan ibarettir..

Bunun misali bir daire gibidir.. Bu dairenin yarısını dünya farzet; yarısını da âhiret farz et.. BERZAH ise, bu ikisinin arasıdır..

Bütün bu anlatılan farz ve takdir yolu iledir..

Gerçek şu ki: Senin mevcud olduğun hüviyet, aynen BERZAH'ta mevcud olan hüviyettir.. Kıyamette dahi, mevcud olan yine odur..

Hâsılı: Sen, dünyada, BERAH'ta ve âhirette bu benliğin ilesin..

Ancak aralarında değişiklik vardır..

Şöyleki: BERZAH işleri zarurîdir.. Zira orası, dünya üzerine kuruludur..

Kıyamet işleri de aynı şekilde zarurîdir.. çünkü o da, BERZAH üzerine kuruludur..

Dünya işleri ise.. ihtiyarîdir..

***

IV. FASIL: KIYAMET

Sonra..

Bilesin ki.. Allah-ü Taâlâ KIYAMET'in kopmasını dilediği zaman İsrafil'e a.s. ikinci defa sura üfleme emrini verir..

Birinci üfleme ölüm içindir..

Sur: Ruhî âlemin suretleridir..

Müfni ve Mümit ismi yönüyle İsrafil, ona birinci üflemesini yapar.. Bütün suretler ölür.. Heykellerinin bağından sıyrılır..

Tıpkı: Uyanınca, rüyada görülen suretlerin yok olup gittikleri gibi.. Yaratıldıkları mahalle dönüp gittikleri gibi..

Bundan sonra, ikinci defa sura üfler.. Ruhlar, kendi âlemlerinde oldukları şekilde dönüp gelirler.. Ceset kalıplarına girerler..

Biz bunu güneşin camlara vuruş şeklini bahsederken, sana anlatmıştık..

Bu konuşmaların hepsi, ruhların, kendi durumlarına göre yapılan itibara göredir..

Zira uhrevî âlem, ruhlar âlemidir.. Ruhlar âleminin tümü ise.. insanda var olan mutlak ruhtan ibarettir.. İnsan ise.. kendi özünden ayrı duramaz..

Kaldı ki: Ahiret ruhlar âleminden ibarettir.. Ruhlar âlemi ise.. insanın mutlak olan ruhundan ibarettir..

Bu mana daha önce de geçti..

— Âlem, tümü ile, karşılıklı duran iki aynadan ibarettir..

Diye anlattık.. Böyle olunca, ahadiyet hükmüne göre, birinde olanı diğerinde bulabilirsin.. Ama, misil ve teşbih yolu ile değil..

Bütün âlem bir cevherden ibarettir.. Kendi özünde gerçek yönü ile ikiye bölünmez..

Sayı ve bölünme görüyorsan, bu: Hayaldir..

Bu hayal ise.. ferd olan cevherin bölünmesini, farz ve takdir etmemize göredir..

İşbu mana, şu âyet-i kerimede anlatılır:

— **«Onların hepsi KIYAMET günü ferd olarak ona gelir..» (19/95)**

Yukarıda anlatılan nükteyi anladıysan, varlıktaki ahadiyet sırrını da anlamış olursun..

Allah-ü Taâlâ'nın vaadini de anlamış olursun..

Sonra..

Allah-ü Taalâ'nın cennet, cehennem ve âhiretin dehşet verici hallerine dair vaadlerini yakîn haliyle ayan beyan keşfeder görürsün..

Ve.. o zaman, imanın: Zeyd b. Harise'nin imanı gibi olur..

Allah ondan razı olsun..

O, Resulüllah S.A. efendimize şöyle anlatmıştı:

— Hak mümin olarak sabahladım..

Resulüllah S.A. ona sordu:

— **«İmanın hakikatı nedir?..»**

Zeyd b. Harise şöyle anlattı:

— Kıyameti olmuş gördüm.. Rabbımın arşı açık görünüyordu..

Gelelim, insan fertlerinden her birine has olan küçük KIYAMET bahsine..

İnsan, akl-ı evvel terazisini, ekmel adaletin kubbesi altında kurduğu zaman, hakikat iktizaları gelir.. Onda bulunan hakikatlerden herbiri neyi gerektiriyorsa.. ona göre hesabına bakar..

Yahut, onun için bir ahadiyet köprüsü kurulur.. O zaman da, tabiat metni cehennemi üzerinde yürür..

O köprü, çözümü zor bir şey olması icabı: Kıldan daha incedir.. Uzaklığı dolayısı ile, kılıçtan daha keskindir..

Bu sırattan geçenlerden bazıları, çakan şimşek gibi geçerler.. Böyle olan kimsenin irfan babında seri bir bineği vardır.. O şekilde geçiş gücünü bundan alır..

Bazıları da dağ ağırlığında yürür.. Bunun sebebi de, süflî haline bağlılık durumudur..

Bir kimse, adı geçen sıratı geçer, ölçü nizamı içinde kalırsa.. zat cennetine dahil olmuş olur.. Sıfat meydanlarında dahi gıdasını alır..

Bu durumda, kendi benligi yoktur.. Kendi hüviyetinden sıyrılmıştır..

Kendi nefsi cihetinden bir eser göremez.. Ondan bir haber de alamaz..

Onun namına, Cebbar olan yüce Allah şöyle seslenir:

— «Bu gün mülk kimin?..» (40/16)

Ancak, o yüce varlık, kendi zatından başkasını bulamaz; şöyle cevap eder:

— «Vahid Kahhar Allah'ın..» (40/16)

Bundan sonra artık, ne gaflet vardır; ne de huzur..

Bundan sonra, ne ölüm beklenir; ne de dirilme..

Zira, hali anlatıldığı gibi olanın kıyameti, artık olmuştur..

Bir açık yanı da yoktur..

Burada anlatılan, küçük KIYAMET'tir.. Küçük KIYAMET hallerini buna göre kıyas eyle..

Hesap, mizan, sırat yollarını da, sana işaret yollu anlattıklarımızdan çıkar.. Sarih anlattıklarımızdan değil..

Aklı başında olana bu kadar işaret yeter..

*
* *

V. FASIL: CENNET VE CEHENNEM

Cenneti, cehennemi kendi yerlerinde anlattık..

Onları anlattığımız bölüm: Bu kitabın ELLİ SEKİZİNCİ BÖLÜM'üdür..

Ancak, burada işaret yollu onları yine anlatacağız..

Eğer, üstün bir anlayışın varsa.. kavi bir azme sahip isen.. işaret ettiğimiz manayı idrâk edersin..

Eğer belirttiğimiz gibi bir anlayışa sahip değilsen.. başkaları gibi olduğun yerde kal..

CENNET ve CEHENNEM'in dış manalarında kal..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, içindekilerinin tümü ile âhireti, dünyadan bir nüsha kıldı..

Dünyayı ise.. Hak'tan bir nüsha kıldı..

Dünya asıldır; âhiret onun fer'i sayılır..

— **«Dünya âhiretin ekim yeridir..»**

Mealindeki hadis-i şerif, bu manayı anlatır..

Şu âyet-i kerimeler dahi aynı manayı işaret ederler:

— **«Bir kimse, zerre mikdar hayır işlese onu, görecektir.. Bir kimse, zerre mikdar şer işlese. onu görecektir..» (99/7-8)**

*
* *

Bilinen şu ki: Asıl, dünyada işlenen amellerdir.. Bunun fer'i ise.. âhirette göreceğin iştir..

Âhiret, kıyamet günü orada olacak işlerden başka birşey değildir..

Orada olacak işler ise.. ancak insan amelinin bir neticesidir..

Netice ise.. takdim edilen şeylerin bir fer'ıdir..

Takdim edilen şeyler ise.. dünya amelleridir..

Anlatılan mana icabıdır ki: Yaratılmada, dünya âhiretten ön geldi.. Adına da:

— Ula..

Dendi.. Âhiret ise.. sonraya kaldı.. Bu sebeple adına:

— Uhra..

Dendi.. Çünkü o: Fer'i idi.. Eğer, âhiret dünyaya bakarak fer' olmasaydı, onun sonraya kalışı hikmet babında bir noksan olurdu..

Zira: Önce olanın sonraya kalması, sonraya kalacağın da önce gelmesi, hikmet yönüyle taana sebep olan işlerdendir..

Bilesin ki..

Âhiretin, hisse dayalı şeyleri, dünyanın hisse dayalı şeylerinden daha kuvvetlidir..

Bunun gibi; âhiretin lezzet babındaki işleri, dünyanın lezzete dair işlerinden daha lezzetlidir..

Âhiretin zorlukları ise.. dünya zorluklarından daha zordur..

Bunun sebebi şudur: Ruh âhirette; kendisine sevilen ve kötü olarak gelenleri kabul için, tamamen boştur.. Amma, dünyada böyle değildir..

Zira bu cisim, kesafeti icabı, kendisine uyanı ve uymayanı kabul etmesi için, ruhu boş bırakmaz.. Dünya hayatında, ruhun ancak bir yanını boş bulabilirsin..

Misal olarak, yemek yiyen bir şansı ele alalım..

O kimse, yemek yerken, kalbi tamamen yediği ile meşgul değildir.. Bir yandan yemek yer; bir yandan da başka önemli bir işini düşünür.. Bu yüzden de yediğinin tam tadına varamaz..

Sebebi: Başka önemli işi düşündüğünden, yemek işi için gelen tada, ruhu tam boşalmış değildir..

İşbu mana icabıdır ki: Âhiret, dünyadan daha şereflidir..

Her nekadar, dünya âhiretin anası ise de, buna şaşma.. Nice, çocuklar var ki: Ana babasından, şeref itibarı ile, daha yüksektir..

Bu açıdan bakılınca, dünya asıl ise de, âhiret Allah katında daha şerefli ve daha faziletlidir.. Kendi kapsamında bulunan hakikat icabı, âhiretin durumu budur..

Yine bir misal verelim:

Hele lafza bir bak.. Ondan çıkan mefhum mana nekadar güzeldir ve nekadar yücedir.. Kadri kıymeti lafızdan nekadar ileridir.. Nekadar da sonsuzdur.. Bütün bunlar onun yüceliğine şerefine delildir..

Şu var ki: Mana lafzın neticesi ve fer'idir.. Lafız olmasa mananın hakikati anlaşılmaz..

İşte âhiretin durumu budur..

Âhiret, dünyanın her nekadar neticesi ise de, dünyadan daha faziletli; daha geniş ve daha şereflidir..

Bunun sebebi ise.. onun ruhlardan yaratılmış olmasıdır.. Ruhlar ise.. nuranî letafete sahiptirler..

Dünya ise.. cisimlerden yaratılmıştır.. Cisimler ise.. zulmanî kesafetlerden yaratılmıştır..

Şüphesiz: Lâtif olan şeyler, kesif olanlardan daha değerlidir..

Sonra..

Âhiret, izzet ve kudret yeridir.. Engellerden kurtulan kimseler, orada istediğini yaparlar.. Bunlar cennet ehli olanlardır..

Dünya ise.. zillet ve acizlik yeridir.. Dünyanın padişahları bile, bir karınca eziyetini kendilerinden atmaya güçlü değillerdir.. Hal böyle iken, dünya nimetinin hesabını vereceklerdir.. Halbuki; dünya nimeti zail olup gider..

Âhiret ehli ise.. içinde bulundukları nimetin daima daha iyisini bulurlar.. Onlara peş peşe biri diğerinden daha güzel nimet gelir..

Zira, âhirette Allah'ın ihsanı hesapsızdır.. Dünyadaki ihsanı ise hesaplıdır..

İlâhî hikmetin düzeni böyledir..

İşte.. anlatılan manayı anlar, onda tahakkuk edersen, murada erersin..

VI. FASIL: ARAF VE KESİB

Bilesin ki..

Bütünüyle âhiret; yani: Cennet, cehennem, ARAF ve KESİB, hep si bir yerdir.. Ne bölünür, ne de sayıya gelir..

Bu âhiret evinin hakikatleri bir kimsenin aleyhinde olursa.. onun yeri cehennem olur.. Zira, cehennem ehli için: Kahır zilleti altında, aleyhlerine hüküm verilmiştir..

Bu âhiret evinin hakikatleri bir kimsenin aleyhinde olmazsa.. onun yeri de, cennet olur..

Bir kimse, bu dünyada, Allah için kendinin hâkimi olur ve Allah'a itaat ederse.. o kimse, âhiret evinin hakikatlerine hâkim olur.. Orada istediğini yapar..

Bir kimse de, bu dünya evinde, Allah için kendine hâkim olmaz ve buradaki işi daima isyan olursa.. burada iken, aleyhte hüküm giymiştir.. Dolayısı ile, âhiret evinin hakikatleri de, onun aleyhine olur.. Bu hükme aykırı davranmak onun haddi değildir..

Nasıl ki, cehennem ehli, zebanilerin hükmü altında kaldıkları gibi..

Bunların hilâfına, cennet ehli, hiç bir hüküm altında değillerdir..

Hele bak ki: Bunlardan her biri istediğini yapar, hiç kimse de, onların aleyhine bir şeyin hükmünü kesemez..

*
* *

Bir kimse, âhirete dair işlerin ilminde tahakkuk ederse.. Tahakkuk ettiği ilimle de, tasarruf makamını tutarsa.. bu kimse, ARAF'tadır..

ARAF: İlâhî yakınlık mahallidır.. Kur'an'da bu makam şöyle anlatıldı:

— **«Güçlü sultanın katında..»** (54/55)

Bu nazargâha o ismin verilmesi; irfan makamı, olduğu içindir..

Bu marifet ise.. sana anlattığım ilimde tahakkuktur..

*
* *

ARAF ehli, Allah-ü Taâlâ'ya karşı irfan sahibidir..

Bir kimse, Allah-ü Taâlâ'ya karşı irfan sahibi olursa.. âhiret işi ilminde, tahakkuk eder.. Allah-ü Taâlâ'ya karşı irfan sahibi olmayan, âhiret işi ilminde tahakkuk edemez..

Nitekim, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«ARAF'ta birtakım kimseler vardır.. Onlar her şeyi siması ile bilirler..»** (7/46)

Bunun daha açık manası şudur:

— Yüce Allah'ın irfan makamında, birtakım kimseler vardır.. Yüce şanları dolayısı ile, onları kimse bilmez.. Zira, onlar, başkalarının meçhulüdür..

Ama onlar, her şeyi simasından tanırlar..
Çünkü onlar, Allah'ı bilirler..
Allah'ı bilene ise.. hiç bir şey gizli değildir..

KESİB ise.. ARAF'ın altında, naim cennetinin üstündedir..
Allah-ü Taâlâ, cennet ehlinin Allah'a irfan derecelerini artırdıkça, KESİB'e kadar yükselirler..

KESİB ehli ile, ARAF ehli arasında fark vardır..
Şöyle ki:

KESİB ehli: Dünyada, Allah-ü Taâlâ'nın; kendilerine irfan tecellisi olmadan, o dünya âleminden çıkmışlardır.. Âhirete intikal edince de, yerleri cennet olmuştur.. KESİB'e çıkarmak sureti ile, onlara fazl u ihsanda bulunmuştur..

Orada onlara tecelli eyler..

O makamda, onlara tecelli mikdarı: Dünyada Allah'a imanları ve onu irfan yolu ile bildikleri nekadarsa.. o kadardır..

ARAF ehline gelince, bunlar dünya hayatından ayrılmadan evvel, yüce Allah kendilerine irfan tecellisi eyler.. Bu yoldan yüce Allah'ı bilirler.. Ahirete gidince de, yerleri, ancak yüce Allah'ın katı olur..

Meselâ:

Bir kimse, bir beldeye giderse.. o beldede, tanıdığı biri olursa.. ancak onun yanına gider..

Belki de, o arkadaş için, beldesine inen tanıdığı arkadaşını, yanına almak vacip olur..

Bir mahluk için durum böyle olunca, yüce Hâlik için, olması daha uygundur..

Nitekim, Sübhan Allah, bu manayı daha açık anlattı..

Orada birtakım kavim vardır.. Onlar:

— **«Güçlü sultanın katındadır..»** (54/55)

*
**

Bu makamda, daha başka, hayrete düşüren, hiç duyulmamış nice işler vardır..

Onları açık açık anlatsak, bu vücud baştan sona hepsini alamaz..

Onlar inceliği ve zorluğu dolayısı ile, ancak, işaretle ve misalle anlatılabilir..

Meğer ki, bu kitabı okuyan kimse, o mertebeye ermiş olsun: O hayret veren halleri, aynen görmüş olsun..

Hali böyle olan, en küçük işareti anlar.. En gizli manayı kavrar..

Ancak bizim bu kitabı yazmaktan gayemiz, cahile bilmediğini anlatmaktır..

Bilen kimseye de, bizim anlattığımız bu acaib şeylerin bir faydası olmaz.. Onun için ancak şöyle bir haber olur: Bilir ki, biz de onun bildiği kadarını biliyoruz..

Bizim kasdımız ise.. böyle bir şey değildir..

Dolayısı ile, dizginleri kısalım..

Allah'tır yardım makamı.. Allah'tır tevekkül makamı..

62. BÖLÜM

YEDİ KAT SEMA VE ÜSTÜNDEKİLER
YEDİ KAT YER VE ALTINDAKİLER
YEDİ DENİZ VE ONLARDA ACAİB GARAİB ŞEYLER
VE BUNLARDA SAKİN OLAN MAHLUKLAR BEYAN OLUNUR

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, seni zatından ruhla teyid eylesin; güçlendirsin..

Alah-ü Taâlâ halkı yaratmadan önce, kendi zatında, vardı.. Mahluklar ise.. onda müstehlikti..

Alah-ü Taâlâ'nın bu varlıktan, hiç bir şeyde zuhuru yoktu..

İşte.. gizli hazine buydu..

Resulüllah S.A. efendimiz, bunu şöyle anlattı:

—« **Âmâdaydı.. ne altında hava vardı; ne de üstünde..»**

Zira, hakikatler hakikatının kendi varlığında; nisbetlerden hiç birine, ihtisası yoktur..

Ne daha yukarısına.. ne de en aşağısına..

Ve o: Hadis-i şerifte belirtildiği gibi; beyaz bir yakuttaydı.. Şöyle buyuruldu:

—« **Allah-ü Taâlâ, halkı yaratmadan önce, beyaz bir yakut içindeydi..»**

Allah-ü Taâlâ, bu âlemi yaratmayı dilediği zaman, hakikatler hakikatine nazar eyledi..

Dilersen:

— Hakikatler hakikati..

Cümlesi yerine:

— Beyaz yakut..

Diyebilirsin.. Ki o: Bu vücudun aslıdır..

Ama Kemal nazarı ile baktı.. O zaman eridi; su oldu..

Bu mana icabıdır ki: Bu varlıkta, Hakkın zuhurunu kemal mertebesinde taşıyacak hiç bir şey yoktur..

Tek başına; kendi zatından başka..

Hakikatlerin hakikati, bu vücudun aslıdır.. Bu varlığı batında, ancak o taşır..

Onun üzerine bir zuhur olunca eridi..

Bundan sonra, o hakikatler hakikatine azametle nazar eyledi..

Bu nazar üzerine dalgalandı.. Tıpkı: Rüzgârla denizin dalgalandığı gibi..

Bu dalgalanma sonunda kabaran köpükler birbirine girdi.. Tıpkı: Deniz köpüklerinin birbirine karıştığı gibi..

İşte o dalgalanmadan meydana gelen köpüklerden, Allah-ü Taâlâ yedi kat yeri yarattı..

Bundan sonra, her tabaka arzının cinsine göre, oranın sakinlerini yarattı..

Bundan sonra, kemal nazarı sonunda eriyen hakikatler hakikati suyu yükseldi.. Tıpkı: Deniz buharının yükseldiği gibi..

Allah-ü Taâlâ, o lâtifelere, yedi kat semayı açtı..

Ve.. her semanın meleği, kendi semasına yaraşır şekilde yaratıldı..

Bundan sonra, Allah-ü Taâlâ o sudan yedi denizi yarattı..

O yedi deniz bu âlemi kuşatmıştır..

İşte.. tüm varlığın aslı budur..

Sonra..

Hak Taâlâ, kadim hali ile; âmâda nasıl mevcud idiyse.. Ki o mevcud olduğu âleme:

— Hakikatlerin hakikati.. Gizli hazine.. Beyaz yakut..

Dahi tabir edilir..

Şu anda dahi, o beyaz yakutta, mevcuddur.. Onun bu mevcudiyetinde, ne hülûl vardır.. ne de bir karışma..

***

Ve o: Bu âlemin bütün zerrelerinde tecelli eder.. Onun bu tecellisinde sayı yoktur.. Bir birleşme de yoktur; ayrılma da..

Öncelerinde ne idiyse.. aynı hali ile hepsinde tecelli eyler..

Sübhan olan Allah, bulunduğu hal üzeredir..

O âmâdadır.. Beyaz yakuttadır..

Bu varlığın bütünü, o yakuttur.. O âmâdır..

Eğer Sübhan olan Hak: Bu varlığın tümünde tecelli eylemeseydi; o Sübhan'ın bulunduğu halde bir değişiklik olması lâzım gelirdi..

Onu böyle bir halden tenzih ederim..

Bir değişiklik olursa.. ancak onun tecelligâhı olan beyaz yakutta olur.. Tecelli eden Yüce Sübhanda bir değişiklik olamaz..

***

O Yüce Hak, mahlukatına zuhurundan sonra da, zatına has âmâda, hazine üzerine bakidir..

Düşün..

Biz, âmâ işini, daha önce anlattık..

Hakikatlerin hakikatini de anlatmış bulunuyoruz.. Hem de açık olarak..

Şimdi, hakikatler hakikatinde mevcud olan eşyayı beyan zamanıdır..

Önce yedi semayı anlatalım..

Bilesin ki..
Bu bakıp gördüğümüz, sema değildir..
Onun ne rengi semanın rengidir; ne de vasfı semanın vasfıdır..

Bu gördüğümüz şey: Tabiat hükmüne göre, yerin kuruluğu, suyun rütubeti sonucu meydana çıkan buhardır..

Güneşin harareti onu havaya kaldırmıştır..

Böylece, dünya seması ile, yer arasındaki boşluk onunla dolmuştur..

Anlatılan durum icabı, onun rengini: Bazan mavi, bazan toz rengi, bazan da karışık görürüz..

Bütün bu renkler, yerden yükselen buharın hükmüne göre olur.. Bir de o buharlar arasına sızan ışık durumuna göre..

Bu buharlar, dünya semasına bitiştiği için, adına:
— Sema..

Denmiştir.. Ancak, dünya semasının kendisine göz ulaşamaz..
Sebebi: Çok uzak oluşu ve letafetidir..
Sonra o: Renk itibarı ile, sütten daha beyazdır..

Bir hadis-i şerifte belirtildiğine göre:

— **«Bu yerle dünya seması arasındaki uzaklık, beş yüz senelik yoldur!»**

İttifakla varılan hüküm odur ki: Beş yüz sene uzaklıktaki yeri görmek mümkün değildir..

Bu durumda, bize açılan odur ki: Bize görünen, semanın aynı değildir..

Şu da var ki: Eğer yıldızların ışığı yere düşmeseydi; onlar da, görülmez ve müşahede edilmezdi.. Halbuki nice yıldızlar var, onların ışığı yere vurmuyor; biz de, onları, uzak oluşları ve letafetleri dolayısıyle göremiyoruz..

Ancak, keşif ehli zatlar, o görünmeyen yıldızı görürler.. Yerdekilere ona dair malumat verirler.. O ve benzeri yrldızın durumunu, anlatmaya çalışırlar..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, bütün rızıkları, çeşitli yiyecekleri dört gün içinde yarattı..

Ve.. onları yerle sema arasında, dört felekin kalbine yerleştirdi..

Birincisi: Hararet feleki..

İkincisi: Yübuset feleki..

Üçüncüsü: Bürudet feleki..

Dördüncüsü: Rütubet feleki..

Bu manalar şu âyet-i kerimede belirtilmiştir:

— **«Dileyenlerin eşit bulmaları için, dört günde, gıdalarını takdir etti..» (41/10)**

Yani: Zatî sual mikdarına göre; eşit hükümle takdir etti..

Zira hakikatler, zatları neyi gerektiriyorsa.. onu isterler..

Mahlukatın hakikatlerinden hangisi olursa olsun; ne şeyi iktiza ediyorsa.. anlatılan hazinelerden istediği mikdarı gelir..

Bu manayı da şu âyet-i kerime bize anlatır:

— **«Her şeyin hazinesi, bizim katımızdadır.. Ancak, onun belli mikdarını indiririz..» (15/21)**

***

Bundan sonra..

Allah-ü Taâlâ rızık sahiplerine rızıklarını ulaştırması için, yedi semada melekler yarattı..

Daha sonra..

Bütün semalar için bir melek yarattı; bu meleği oralarda bulunan meleklerin hâkimi kıldı..

Bu meleğin adı: Havadistir..

Ve.. her semada bulunan yıldızın ruhaniyetini de bu meleğe bağladı..

Bu durumda semadan inen rızık meleklerinden her biri, o sema yıldızı ruhaniyetinden yaratılan hâkim meleğin izni olmadan inemez..

*
* *

Dünya semasının yıldızı: Kamer'dir..
İkinci semanın yıldızı: Utarit'tir..
Üçüncü samının yıldızı: Zühre'dir..
Dördüncü semanın yıldızı: Şems'tir..
Beşinci semanın yıldızı: Merih'tir..
Altıncı semanın yıldızı: Müşteri'dir..
Yedinci semanın yıldızı: Zühal'dir..

*

Dünya seması, gümüşten daha beyazdır.. Allah-ü Taâlâ onu, ruhun hakikatinden yarattı..

Ta ki, yerle onun nisbeti, ruhla cesedin nisbeti gibi olsun..
Aynı manada, Kamer felekini de, dünya semasına yerleştirdi..
Zira, Allah-ü Taâlâ Kamer'i, HAYY isminin mazharı kıldı..

Sonra, onun felekini burçlar semasında devreye koydu.. ki, varlığın hayatı oradadır.. Aynı şekilde mevhumun ve meşhudun medarı da odur..

Sonra, kamere bağlı yıldızı, yerin idaresine vazifeli kıldı.. Tıpkı: Ruhu, cesedin idarecisi kıldığı gibi..

Eğer, Allah-ü Taâlâ, dünya semasını ruhun hakikatinden yaratmamış olsaydı; hikmet, yeryüzünde hiç bir canlının varlığını gerektirmezdi.. Orası, cemadat mahalli olurdu..

*
* *

Sonra..
Allah-ü Taâlâ, Adem'i a.s. bu dünya semasına yerleştirdi..
Zira Âdem: Dünyaya bağlı âlemin ruhudur..
Allah-ü Taâlâ'nın âleme nazarı Âdem'ledir.. keza âleme rahmeti de..

Sonra.. o mevcudata, Âdem'in hayatına bağlı olarak hayat verdi..

Durum anlatıldığı gibi olduğu için, bu insan nevi orada hayat yaşadığı süre âlem devam eder.. Oradan intikal edip gidince, âlem de helâk olur.. Her şeyi birbirine karışır.. Tıpkı: Ruhun ayrılması sonunda cesedin harap olduğu ve her şeyi bir birine karıştığı gibi..

***

Allah-ü Taâlâ bu semayı tümden yıldızlarla süsledi..

Nasıl ki ruhu da: Bu insan heykelinin taşıdığı, zâhirî latifelerle süsledi.. Meselâ: Beş duygu..

Ayrıca, batını kuvvetlerle de onu süsledi..

Bunlar da: Akıl, himmet, fehm, vehm, kalb, fikir ve hayaldir..

Dünya semasının yıldızları, şeytana recim yerleri olduğu gibi.. anlatılan kuvvetler dahi; insan, sıhhatına nail olduğu zaman, şeytanî kuvvetleri özünden uzaklaştırır..

Dünya seması, anlatılan yıldızlarla nasıl korunuyorsa.. insanın batını da, anlatılan kuvvetlerle korunur..

***

Bu semanın melekleri, Allah-ü Taâlâ'yı orada tesbih ettikleri süre; yaygın dururlar.. Belli bir şekilleri yoktur..

Emirlerine verildikleri melek, bir iş için dünya semasına inmelerini emredince; hangi işe iniyorlarsa.. o işin şekline girerler..

Kendilerine tevdi edilen işin, ruhaniyeti olurlar..

Böylece o işi, Allah-ü Taâlâ'nın emrettiği mahalle sürüp götürürler..

Onlardan biri, bir rızıkla memur ise.. onu sahibine götürür..

Hüküm babında bir iş ise.. onu da, Allah kimin için takdir etmiş ise.. ona ulaştırırlar.. Bu ulaştırılan iş; hayır da olabilir; şer de olabilir..

Kendilerine verilen bu vazife bittikten sonra, çıkar; bu dünya semasının felekinde, Allah-ü Taâlâ'yı tesbihe koyulurlar..

Bunlar, bir daha başka iş için inmezler..

İsmail adında bir meleği, Allah-ü Taalâ, bu semanın tüm meleklerine hâkim kılmıştır..

Bu melek, Kamer'in ruhaniyetidir..

Allah-ü Taâlâ, anlatılan yoldan bir emir verince, o emre hazır melek de emri yerine getirir..

Bu gibi emirleri bekleyen her melek, kendisine has kürsüler üzerinde oturur.. Bu kürsülerin adına:

— Suretler makamı..

Denir..

O melek, kendisine gelen emre göre, şekillenir; anlatılan kürsü üzerinde oturur.. Bu yolda bir şekil aldıktan sonra, bir daha eski yaygın haline dönemez.. Hem de hiç bir şekilde..

Bulunduğu cüz'î bir cisimle, aldığı suret şeklinde kalır..

Bu hal üzere Allah'a ibadet edip öylece durur..

Çünkü: Suretlerden her hangi bir surete girince, artık o sureti kendinden soyup atma yolu yoktur.. Tekrar, aslî olan yaygın haline dönmek yolu ona kapalıdır.. Böyle bir şeyin olması mümtenidir..

Ancak, aslî suretlerinden ayrılmadıkları için, her surete girebilme kuvveti onlarda vardır.. Bu da, Allah-ü Taâlâ'nın onlara bahşettiği bir hikmettir..

Anlatılan ruhanî suretler, mevcudatı ayakta tutan, Allah'ın kelimeleridir..

Bu mana: Ruhun cesedle kıvam bulduğu gibidir..

Ruhlar, ilmî derinliklerden çıkıp, gözle görülen açık duruma geldikleri zaman, bu varlıkta zatları ile kaim dururlar..

Bu manaya göre: Mahlukat, maden, bitki, hayvanat lâfızları ve bu âlemin kalan tüm cisimlerinin kendilerini ayakta tutan ruhları vardır..

Bu ruhların suretleri, cisimlerinin suretleri üzerinedir..

Hatta, cisim kaybolup gider; ama ruh baki kalır.. Allah-ü Taalâ'yı tesbih eder..

Onun bekası, cenab-ı Hakk'ın verdiği bekaya bağlıdır..

Zira: Cenab-ı Hak, ruhları fena bulsunlar diye yaratmadı.. Allah-ü Taâlâ onları beka için yarattı..

*

Yukarıda anlatılan manaya göre: Keşif ehli olan bir kimse, bu varlıktan bir işin keşfini dinlediği zaman; Allah-ü Taâlâ'nın kelimeleri olan ruhlardan biri ona tecelli eder..

Bu tecelliden sonra o kimse: Anlatılan ruhları, aynı ismi ve vasıfları ile bilir..

Bu varlık ruhlarından her biri, bir libasla tecelli eder..

Onların bu libası: Vasıflardır, karakter veya çeşitli huylardır..

Anlatılan vasıflar dahi, idaresini üzerine aldığı cismin durumuna göredir.. Bunlar da: Hayvan, maden, nebat, mürekkeb veya basit şeylerdir..

Başka bir suretle de, tecelli edebilir.. O zaman, ruh ona mana olur..

Bu suretler de: Lafızlar, ameller, esrar, garazlar ve benzeri şeylerdir..

Ruhun böyle olması: İlmî âlemden, aynî âleme çıkışına bağlıdır..

Eğer ruhları ilmî âlemdeki halleri ile görürse.. o zaman: İleride olacakları çeşitli şekillerini görür.. Onların olacakları şey, ameldir veya vasıtlardır..

Ancak, bu ruhlara zuhur yeri, ya cesettir, ya da surettir..

Ancak, onların bu halini gören keşif sahibi bilir ki: O durumda

onların vücudu yoktur.. Ancak, onlardan, o halleri ile dilediği bilgiyi edinir..

Bu ilmi de, onların durumuna göre değil; kendi durumuna göre alır..

Bu alış dahi, onların hakikatlarının iktizasına göredir..

Ancak, bu alış şekli, ruhların ilmî âlemden aynî âleme geçişleri ile değişir.. O zaman keşif ehli olan, kendi durumuna göre değil; onların durumuna göre ilmini alır..

Bu durumda onlarla konuşur ilmini onlardan alır..

Ve.. Onların ihtiva ettiği ilim ve hakikatlerden yana cevabını da alır..

İşbu müşahede makamında, velîlerin ve peygamberlerin buluşmaları vardır..

*

Hicretin 800. yılı idi..Zebid şehrinde bu müşahede makamına kondum..

Bütün resulleri, nebileri -onların hepsine salât ve selâm olsun- velîleri, ALÎN ve MUKARREBİN nam melekleri, teshir meleklerini gördüm..

Ayrıca, tüm mevcudatın ruhaniyetini de gördüm..

Ezelden ebede kadar olacak işlerin durumunu, hakikî yüzlerini keşfettim..

İlâhî ilimlerle tahakkuk ettim..

O müşahede makamından, onları anlatmaya kalksak, bu kâinata sığmaz..

Hâsılı: Bu müşahede makamında olan oldu..

Hayır san; ondan hiç bir haber sorma..

*

Bu açıklama denizinde beyan dalgıcı, beni fazla daldırdı.. Kader, bu incileri açmaya beni zorladı..

Artık bu kadarla yetinelim.. Burada izhar olan şeyler; ebedî hatıra gelecek şeyler değildir..

Biz yine mevzuumuza dönelim.. Yani: Dünya semasını anlatmaya..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, dünya semasının felek devresini, ONBİR BİN senelik bir yolculukla kat edilecek şekilde yarattı..

Felek devresi itibarı ile, semaların en küçük kutruna sahip olan budur..

Kamer, bu felekin çevresini, normal olarak yirmi dört saatte tamamlar..

Yani:

— Müstekim saat..

Demek istiyorum..

Bu durumda, 458 (dört yüz elli sekiz) yıl 120 (yüz yirmi) günlük yolu bir saatte alır..

Bu felekin kutru, 4500 (dört bin beş yüz) senelik bir yoldur..

Bundan başka kamerin, kendine göre bir feleki vardır.. Ayrıca, her yıldızın da, kendine göre bir feleki vardır.. Bunlar küçüktür.. büyük felekin içinde dönerler..

En büyük felekin devresi, yavaş döner.. küçük felekin devresi ise.. çabuk döner..

Yıldızların kayboluşu, çıkışı şeklinde gördüğün durum, büyük felekin deveranı içinde, kendi felekinde dönmesinden ileri gelir.. Bu devir işinde onu geçer..

Onun bu halini gören kimse, gidip döndüğünü sanır.. Halbuki o, ne gider; ne de döner.. Olduğu gibi kalır..

Onun için bir geri geliş, mevzuu olsaydı; âlem tümden harap olur batardı..

Bilesin ki..

Kamer, değişik renkli bir cisimden ibarettir.. Onun kendine has bir aydınlığı yoktur.. Yani: Kendi yapısı itibarı ile..

Ancak, kamer güneşe, yarım yanı ile, mukabil durduğu zaman, ondan nur alır.. Böylece onun bir yanı devamlı aydınlık durur.. Güneşe gelmeyen yanı ise.. karanlık olur..

Bu sebeple: Kamerin nuru, ancak güneş cihetine gelen yanından görünür.. ancak, diğer gezeğen yıldızların durumu böyle değildir..

Onlardan her biri tümü ile, güneşe mukabil durur..

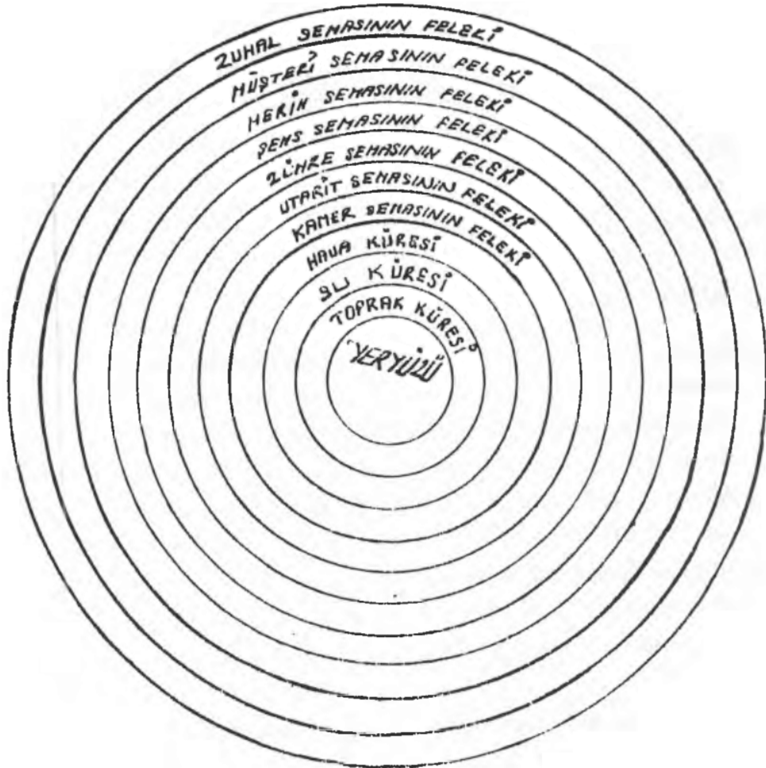
Bu çeşit gezegenlerin misali, şeffaf billur gibidir..

Onlara bir aydınlık düşünce; içine dışına sirayet eder..

Ama kamerin durumu böyle değildir..

O, dıştan parlak bir madenî küre gibidir..

Aydınlığı ancak, güneşe gelen yanı ile kabullenir.. Dolayısı ile; yere vuran aydınlığı, bazen artar; bazen de eksilir.. Diğer yıldızların durumu buna benzemez..

Bilesin ki..

Semalar birbirini kuşatmış durumdadırlar.. Onların en alımlısı Zuhal semasıdır.. en küçüğü ise.. kamer semasıdır..

Bunun şekli 663. sayfaya çıkarılmıştır..

Her felek kendi semasına alttan temas etmektedir..

Bu felek, manevî olup; yıldızların burcunda devir semtleri için verilen isimdir..

Yıldıza gelince; Her semada bulunan şeffaf aydınlık bir cisme verilen isimdir..

Bu baptaki incelikleri, saniyeleri ve dakikaları, derci, hülûlü,l semti, seyri ele alsak; bir de onların özelliklerini, iktizalarını şerhe yeltensek; nice nice cilt kitaplara ihtiyacımız olur..

Bu sebeble onları bırakıyoruz..

Zira matlup olan, Yüce Allah'ı bilmekten başka bir şey değildir..

Biz, eşyanın zâhirini bu kadar anlattık; ama onun altına mutlaka ilâhî sırların işaretini de koyduk..

O sırları, bu kabukların özü yaptık..

Allah.. Hak söyler..

Bu yola hidayeti nasib eden Allah'tır..

İKİNCİ SEMA

Burası, şeffaf latif bir cevherdir.. Alaca renklidir..

Allah-ü Taâlâ onu: Fikre bağlı hakikatten yarattı..

İnsan için fikir ne ise.. Vücud için de o, öyledir..

Bu sebeple o: Kâtip felekin mahalli oldu.. Ki o: Utarit'tir..

Allah-ü Taâlâ onu, Kadir isminin mazharı kıldı..

Ve.. sanatkârların tümden yardımcısı bulunan meleklerin hepsini, Allah-ü Taâlâ bu semaya yerleştirdi..

O meleklerin başına bir melek getirdi.. Başa getirdiği bu meleği aynı zamanda; anlatılan yıldızın ruhaniyeti eyledi.. Yani: Utarit yıldızının..

Bu semada bulunan melekler, diğer tüm semaların meleklerinden daha fazladır.. çoktur..

Cin tayfası, dünya semasının civarına gelirler.. Orada durur; ikinci sema meleklerinin seslerini duyarlar..

Sebebine gelince: Uzakta dahi olsalar; kelâmı dinlemelerine engel olunmaz.. Ancak, bu dinleme işi, kendi âlemlerinde olmalıdır..

Başka âlemde iseler, hüküm o âleme göre verilir.. Yani: O zaman da, o bulundukları âlemi duyarlar..

Bu manaya göre.. cinler, her nekadar ruh iseler de; kesafet ve cisimler âleminde bulunmaktadırlar.. Ama yükselmiş, ruhî âlem tarafına kavuşmuşlardır.. Ki burası: Dünya semasının bir yanıdır..

Oraya kadar yükseldikleri için, ikinci semadaki meleklerin sözlerini duyarlar.. Çünkü arada fasıla yoktur..

Ancak, üçüncü sema meleklerini duyamazlar.. çünkü, arada fasıla vardır..

Bu durum hep böyle olur.. Her makamın ehli, ancak, bir mertebe yukarısını keşfedebilir.. Araya bir fasıla girer, mertebeler çoğalırsa.. edna mertebede olan, alâ mertebeyi bilemez..

Anlatılan manalara göre..

Cin tayfası dünya semasına yaklaşır.. Oradan, ikinci sema meleklerinin seslerini duyar..

Oradan bir kulak hırsızlığı yapar.. Durumu, müşriklerine bir gayb haberi olarak duyduklarını bildirmek için döndükleri sırada; hemen bir şahab-ı sakip isabet eder.. yakar..

Bu şahab-ı sakip Muhammedî nurdur..

Zulmet ehlini, bulundukları kesafet makamından bu nur kurtarır.. onlara keşif ihsan eder..

Onlara bu nur gelmedikçe, terakkileri imkânsızdır..

Onlar zulmette kaldıkları süre, terakki edemezler..

Muhammedî nurdan nasib almadıkça, himmet kuşunun kanadı yanıktır..

Böyle olunca, gittikleri yerden yutulmuş hasret dolu dönerler..

*

Bu semada Nuh a.s. peygamberi gördüm..

Kibriya nurundan yaratılmış bir köşk üzerinde oturuyordu..

Mecd ve sena ehli arasında idi..

Selâm verip, huzurunda divan durdum..

Selâmımı aldı:

— Merhaba..

Dedi ve ayağa kalktı..

Fikre bağlı semasını sordum; sırra dair makamını sordum..

Şöyle anlattı:

— Bu sema irfan cevherlerinin bağıdır.. Burada yeni yeni marifet tecellileri olur..

Bu semanın melekleri kudret nurundan yaratılmıştır..

Vücud âleminde tasavvur edilen her şeyde; bu semanın o işe memur melekleri görünür..

O melekler, dikkatin incelikleridir.. İnce tasvirler çizmek üzere hüküm almışlardır..

Üstün âyetler, onlar üzerinde devresini tamamlar..

Zâhir olan mucizeler, onlarla kendini gösterir..

Belli kerametler onlarla meydana gelir..

Allah-ü Taâlâ, bu semada birtakım melekler yaratmıştır.. Bunların ibadeti yoktur.. Ancak, halkı, yüce Hakk'ın nuruna götürürler..

Bunlar, kudret semasında, ibret kanadı ile uçarlar..

Başlarında nurlu taclar vardır.. Bu taclar en saklı sırlarla süslüdür..

Bir kimse, bu meleklerden birinin sırtına binecek olsa.. onun kanadı ile, yedi feleki uçarak geçer.. Ruhanî suretleri, cismanî kalıplarda indirir.. Bu işi istediği zaman, istediği şekilde yapar..

O ruhanî suretlere hitap etse, konuşurlar.. Bir şey sorsa, öğretirler..

Allah-ü Taâlâ, bu semanın çevresini 13.333 (on üç bin üç yüz otuz üç) yıl, 120 (yüz yirmi) günlük uzunlukta yarattı..

Buranın yıldızı olan Utarit, bir saatte, 555 (beş yüz elli beş) sene, 5 (beş), günlük mesafe kat eder..

O, bütün bu süreyi mutedil yirmi dört saatte kat eder..

Büyük feleki de, tam bir senede kat eder..

Bu semanın meleklerine hâkim olan melekin ruhaniyetinin ismi: NEVHAİL'dir..

Sonra..

Ben, bu semada, Rahman'ın âyetlerinden çok acaib şeyler gördüm.. Çok garib kâinat sırları gördüm..

Onların hiç birini bu zaman ehline açmak bizim için yerinde olmaz..

İşaret ettiğimiz şeyleri teemmül eyle.. Anlattığımız manaları tefekkür eyle..

Bu işin hallini özünde bul; senden hariç değil..

İşaret ettiğimiz manaları çözmeye çalış..

ÜÇÜNCÜ SEMA

Bu sema sarı renklidir..

Ve bu: ZÜHRE semasıdır.. Şeffaf yapılıdır..

Buranın ehli, sair vasıflara da girerler..

Burası: Hayal hakikatinden yaratılmıştır..

Misal âlemi içinde, bir yer olmuştur..

Allah-ü Taâlâ, bu semanın yıldızını: Alim, ismine mazhar kılmıştır..

Buranın felekini de, hakim sanat kudreti için bir tecelli yeri eylemiştir..

Buranın melekleri şekillerin her bir şeklinde yaratılmıştır..

Orada o kadar acaib garaib şeyler vardır ki, hiç biri akla gelmez; hatta muhale dahi girmez..

Helâl ve caiz olan şey, orada mümteni olur..

Allah-ü Taâlâ, bu sema felekinin devresini, 15.036 (on beş bin otuz altı) sene, 120 (yüz yirmi) günlük mesafe kılmıştır..

Buranın yıldızı olan ZÜHRE: Her saatte 631 (altı yüz otuz bir) sene 18 (on sekiz) tam, 1/3 günlük mesafe kat eder..

Bu felekin tümünü, 24 saatte kat eder..

Bütün felek menzillerinin tümünü ise.. 324 (üç yüz yirmi dört) günde kat eder..

Bu semanın melekleri, SAVRAİL isimli melekin hükmü altındadır.. Bu dahi ZÜHRE'nin ruhaniyetidir..

Bu semanın melekleri, bu alemi doldurmuşlardır.. Ademoğullarından kim çağırsa ona icabet ederler..

*
* *

Bu semanın meleklerini, kendileri ile çeşitli şekillerde ülfet edilir halde gördüm..

Bunlardan bazıları uyuyan kimse için vahye tevkil edilmişlerdir.. Onlar, bu işlerini, ya sarih olarak yaparlar; yahut, bilen bir kimsenin anlayacağı misalle yaparlar..

Allah-ü Taâlâ, bunlardan bazılarını da, çocukların terbiyesine tevkil eylemiştir.. Onlara meani öğretirler.. konuşmak öğretirler..

Allah-ü Taâlâ onlardan bazılarını, üzüntülü kimseyi teselliye memur eylemiştir.. Gamlıyı şenlendirme vazifesini vermiştir..

Allah-ü Taâlâ, bunlardan bazılarını, korkakların korkusunu ünsiyete çevirmek için vazifeli kılmıştır.. Tek başına kalanlarla konuşma görevini vermiştir..

Allah-ü Taâlâ bunlardan bazılarını, temkin ehlinin emrine vermiştir.. Onlara, gözde hurilerin eli ile cennet meyvelerini çıkarırlar..

Allah-ü Taâlâ onlardan bazılarını da, gönül sevdasına düşenlere tevkil eylemiştir.. Onların gönül ateşini tutuştururur..

Allah-ü Taâlâ onlardan bazılarını da, sevilenin güzel suretini korumakla vazifelendirdi.. Taa ki: Asıkının sevgi ateşi kaybolmaya..

Allah-ü Taâlâ bunlardan bazılarını da, postacı kılmıştır.. Buluşma vesilesi arayanlar arasında gider gelirler..

*
* *

Bu semada Yusuf peygamberle buluştum..

Onu tahtlardan birine oturmuş buldum.. Nurların işaretlerini çözmüştü.. Rühbanların, gıyaben söyledikleri onu tutmamıştı.. Mana işlerinde tahakkuk eylemişti.. Suyun da, kapların da kaydından kurtulmuştu..

Ona selâm verdim.. Bir ziyaretçiye yakışır şekilde ona saygı gösterdim..

O da bana icabet etti.. ağırladı..

— Merhaba..

Dedi.. Yer gösterdi..

Bundan sonra ona şöyle dedim:

— Efendim, sana şu:

— **«Rabbım, bana mülk verdin; ehadis tevilini öğrettin..» (12/101)**

Ayet-i kerime ile anlatılan sözün manasını anlamak istiyorum.. Sana sormak istiyorum:

— **«Mülk..» (12/101)**

Sözün'e neyi kasd ediyordun; dünya mülkünü mü, âhiret mülkünü mü?..

— **«Ehadis tevili..» (12/101)**

Sözünü, neden kinaye söyledin?..

Bunun üzerine, şöyle dedi:

— Rahmana bağlı memleketi murad ettim.. Ki o: insaniyet nüktesine emanet olarak bırakılmıştır..

Ehadis teviline gelince.. bu hayvaniyet dillerinde dönüp duran emanetlerdir..

Dedim ki:

— Efendim, işarete tevdi edilen bu beyanın, sarahat ve beyanla bezeli yanı yok mudur?..

Şöyle anlattı:

— Yüce Hakk'ın kullarda emaneti vardır.. Onu konuşan kimseler, irşad ehline ulaştırırlar..

Tekrar sordum:

— Yüce Hakk'ın kendisi, zuhurda ve beyanda vücudun aslı olduğu halde emaneti nasıl olur?..

Şöyle anlattı:

— İşte.. bu onun vasfıdır.. Ve şu durum onun şanıdır.. İşte bu onun hükmüdür.. ve şu durum onun ibaresidir..

Bu emaneti cahil dile getirir.. Alim onu sırra ve kalbe yükler.. Hepsi, ondan yana bir şaşkınlık içindedir.. İrfan sahibinden başkası ondan bir şey alamaz..

— Bu iş nasıl oluyor?..

Diye sordum, şöyle anlattı:

— Bilesin ki.. -Yüce Allah sana güç versin ve korusun..-

Yüce Hak sırlarını inciler gibi, işaretler eyledi.. Bunları ibarelerin sırlarına yerleştirdi.. Bunlar yollara saçılmış gibidir.. Ayrı kalanların dilinde yuvarlanır durur.. Ama, avam cahiller ondan bir şey anlayamaz.. Ama, has ârif o ibarelerde yatanı bilir.. Gereği gibi onların tevilini yapar.. Hem de, beğenilen şekilde onların tevilini yapar..

Rüya tabirleri bu denizden ancak bir katredir.. Belki geniş sahra taşlarından bir çakmak taşıdır..

Bu yakın dostun söylediklerini bildim.. Esasen daha önce bu hakikatin cahili değildim..

Bundan sonra onu bıraktım; refik-i alaya yöneldim.. Ne güzel refiktir..

DÖRDÜNCÜ SEMA

Burası övülmeye pek lâyık bir cevherdir.. çiçek rengidir..

Burası pek nurlu güneşin semasıdır..

Burası feleklerin kutbudur..

Allah-ü Taâlâ bu semayı kalbe bağlı nurdan yarattı..

Orada güneşi, mevcud için kalb menzilesinde yarattı..

Mevcudun imarı onunladır.. Mevcudun güzelliği ondandır..

Yıldızlar, nurlarını ondan alırlar.. Mertebelerde, nurları onunla yükselir..

Allah-ü Taâlâ, güneş itibar edilen bu yıldızı, kalbe benzetilen bu felekte, ülûhiyetin mazharı kıldı.. Pâk, nezih, mukaddes olan çeşitli vasıflarına tecelligâh eyledi..

Güneş, anasıra bağlı sair mahlukat için bir asıldır.. Tıpkı: Allah ismi, sair yüce makamlar için bir asıl olduğu gibi..

İdris a.s. kalbî hakikatı bildiği için, bu nefîs makamına konmuştur.. Rabbiye mertebesi ile, başkalarından ayrılmıştır..

Allah-ü Taâlâ bu semayı, nurların galip yeri ve sırların madeni kıldı..

Sonra..

İsrafil isimli şanlı melek, bu semadaki meleklerin hâkimidir..

Ve o: Üstünlük sahibi güneşin ruhaniyetidir..

Düşük bir şeyin vücudda yükselmesi, kabzın ve bastın bir hadise olması, ancak bu meleğin tasarrufu ile olur.. Ki Allah-ü Taâlâ onu, bu felekin kaynağı eylemiştir..

Ve o: Heybet yönüyle meleklerin en azametlisidir.. Vüs'at itibarı ile en büyüğüdür.. Himmet yönüyle en güçlüsüdür..

Sidre-i müntehadan, yerin nirengi noktasına kadar hepsi ona verilmiştir.. Tümünde tasarruf eyler..

Düşüğünde ve şerifinde, tümden o tasarruf eder..

Bunun minberi kürsînin yanındadır..

Ve.. güneşe bağlı bu felekin dahi aslıdır..

Onun âlemi: Semalardır, yerdir.. Akıl ve his yolu onlarda bilinen ne varsa hepsidir..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ güneşe nisbet edilen felekin çevresini; 17029 (on yedi bin yirmi dokuz) sene 60 (altmış) günlük mesafeli yol eylemiştir..

Bu mesafeyi 24 (yirmi dört) mutedil saatte alır..

Büyük feleki ise.. 365 (üç yüz altmış beş) ve 1/4 gün, üç dakikada alır..

Bilesin ki..

Burası o makamdır ki, İdris a.s. oradadır..

Ve.. burası: Muhammed S.A. makamlarından bir makamdır..

Görmez misin ki: Mirac gecesinde dördüncü semaya ulaştığı zaman, onu da bıraktı; daha ötelere yükseldi..

Resulüllah S.A. efendimizin, İdris'e nisbet edilen bu makama ulaşması, merbubiyet mertebesi ile, bu yüce makamda tahkike erdiğinin şahididir..

Oradan geçip öteye gitmesi ise.. ondan daha ala makama erdiğinin şahididir..

O kadar ki, saadet fermanı şu âyet-i kerime hilati ile sabit oldu:

— **«O sübhan ki, kulunu gece yürüttü..» (17/1)**

Kulluk makamı, yüceliğe sahip mahdud makamıdır..

Bu ise.. kendine has, şanlı hamd sancağıdır..

Bilesin ki..

Bu varlığı tümden, güneş hazinesinde sakladı..

O, tabiî kuvvetleri, parça parça Allah'ın emri ile vücuda getirir..

Güneş sırların noktasındadır.. Nurlar çemberidir..

Temkin ehli peygamberlerden çoğu, bu yerli felekin dairesine dahildir..

Meselâ: İsa, Süleyman, Davud, İdiris, Cercis ve daha bir çok himmeti bol nebiler..

Bunların hepsi bu açık menzile konmuşlardır.. Bu yüce makamın sakinidirler..

Allah.. Hak söyler..

Doğru yolu gösteren odur..

BEŞİNCİ SEMA

Burası, Behram isimli yıldızın semasıdır..

O, ilâhî azmetin ve ilâhî intikamın zuhur yeridir..

Yahya a.s. buraya nüzûl etmiştir..

Yüce Hakk'ın azametini, ceberutunu, izzetini ve melekûtunu müşahede için, oraya konuk olmuştur..

Bu sebebledir ki: Onun için hafif hata önem taşımaz..

Bura sakinlerinden her biri; ya himmet sihibidir, ya da ilâhî dostluğa nail olmuştur..

Buranın seması, vehim nurundan yaratılmıştır..

Rengi kan kırmızıdır..

Allah-ü Taâlâ, bu semanın meleklerini, kemal sıfatına aynalar olsunlar diye yarattı.. Celâl sıfatına zuhur yeri olsunlar diye yarattı..

Bu varlık âleminde, Allah ibadeti onlarla olur..

Bunların vasıtası ile taklid ehli secde ederek Hakka yaklaşır..

Allah-ü Taâlâ, bu meleklerin ibadetini, uzağı yakın kılmak, kaybı buldurmak eylemiştir..

Bunlardan bazılarının ibadeti: İman kaidelerini kalbe ve duygulara yerleştirmektir..

Bunlardan bazılarının ibadeti: Kâfirleri sırlar âleminden atmaktır..

Bunlardan bazılarının ibadeti: Hastaya şifa vermektir.. Yerinden zor kalkan zavallının kuvvetini arttırmaktır..

Bunlardan bazıları: Ruhları almak için yaratılmıştır.. Kendilerine hâkim olan meleğin izni ile, hata etmeden ruhu alırlar..

Bu semanın hâkimi Esil'dir.. Ki bu: Azrail isimli melektir..

Ve bu melek MERİH'in ruhaniyetidir.. İntikam ve ceza sahibidir..

Allah-ü Taâlâ, bu semayı bu meleğin aslî yeri kılmıştır..

Minberi, kalem-i alâ yanındadır..

İntikam için olsun; ruhların kabzı için olsun; nizam temin için olsun; bu meleğin izni olmadan orada bulunan meleklerden hiç biri inemez..

Behram'ın ruhaniyeti bu melektir..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, bu semanın çevresini, 19.833 (on dokuz bin sekiz yüz otuz üç) sene, 120 (yüz yirmi) günlük mesafe eyledi..

Bu yıldız, her mutedil saatte 826 (sekiz yüz yirmi altı) sene, 140 (yüz kırk) günlük yol kat eder..

Bu felekin tümünü 24 saatte kat eder..

Büyük feleki ise takriben 540 günde alır..

Buranın ruhaniyeti, kılıç kullanan kimselere, düşmandan intikam alanlara yardım eder..

Ve.. bu semanın ruhaniyeti: Allah-ü Taâlâ, idare ehlinden kime yardım dilemişse.. onun yardımına tevkil edilmiştir..

ALTINCI SEMA

Bu semanın aslı, himmet nuruna dayanır..
Buranın cevheri şeffaftır; ruhanîdir..
Rengi: Mavidir..

Bu semanın yıldızı: Kayyumiyet sıfatının mazharıdır.. Deymumiyet sıfatının mazharıdır..

Parlak, uzayan bir nura sahiptir..
Ve.. adı: MÜŞTERİ'dir..

Musa'yı a.s. bu makama yerleşmiş gördüm..

Ayaklarını bu semanın sathına koymuştu.. Sağ eli ile de sidre-i müntehanın ayağından tutmuştu..
Rübubiyet tecellisi, şarabı ile sarhoş olmuştu..
Üluhiyet izzeti onu hayran kılmıştı..
Onun ilim aynasına, kâinatın şekilleri çıkmıştı..
Onun benliğinde, Deyyan olan yüce sultanın rübubiyeti tecelli eylemişti..
Onun görüntüsü bakanı dehşete düşürür..
Ona gelen, ondan sadır olan iş bakanı titretir..

Edepli olarak önünde durdum..
Tahkik mertebesine uygun bir şekilde ona selâm verdim..

Başını ezelî sarhoşluğundan kaldırdı, bana:

— Merhaba.. hoş geldin..
Dedi..

Bundan sonra ona şöyle dedim:

— Ey efendim; dürüst konuşan, doğru hitap eden, şunu haber verdi:

— **«Beni hiç göremeyeceksin..» (7/143)**

Hilafi, sana yüce Hak canibinden nazil olmuş..

Halbuki sen, hiç de hicab ehli değildin.. Bu hayret veren halden bana haber ver..

Şöyle anlattı:

— Bilesin ki..

Ben, kendi arzımın şehrinden, hakikatımın farzına yöneldiğim, zaman; kalb dağımın canibinden, Rabbımın dili ile bana nida geldi..

Bu nida, ezeliyet nurlarını taşıyordu ve mukaddes vadide ahadiyet ağacından şöyle geliyordu:

— **«Gerçekten benim.. Ben Allah'ım.. Benden başka ilâh yoktur.. Bana ibadet et..» (20/14)**

Eşyaya emri nasılsa, o şekilde ibadetimi yaptım.. ona sena eyledim.. Bu senam, onun isim ve sıfatlarının hakkı üzere oldu..

İşte.. bundan sonradır ki: Benim için rübubiyet nurları tecelli eyledi.. **Beni benden aldı..**

Bu lika makamında bekayı istedim.. Halbuki, sonradan yaratılmış için, kadimin zuhurunda sebat muhaldir..

İşte.. o zaman; sır dilim, bu büyük işe tercüman olarak şöyle söyledi:

— **«Rabbım, bana görün; sana bakmak istiyorum..» (7/143)**

Şöyle demek istiyordum:

— Mukaddes huzurunda, benliğimi zatına kat..

İşte.. o zaman, o canibten şu cevabı işittim:

— **«Beni hiç göremeyeceksin.. Ancak, dağa bak..» (7/143)**

Ki o dağ ezelde nurumdan yaratılan zatındır..

— **«Eğer yerinde durursa..» (7/143)**

Yani: Kadim zat, sultanlığını izhar ettikten sonra yerinde durursa..

— **«İşte o zaman beni görürsün..» (7/143)**

— **«Ne zaman ki, Rabbı dağa tecelli eyledi..» (7/143)**

Manasınca, beni ezel hakikati cezbeyledi.. Kadim zat, yaratılmış mahluka üstün geldi..

— **«Böylece, dağ un ufak oldu.. Dolayısıyle Musa da bayılıp düştü..» (7/143)**

Böylece, kadim zatta ancak kadim zat kadı..

Ancak azim olan zat, azametle tecelli eyledi..

Bu öyle bir şeydir ki: Tam anlatmak mümkün değildir.. Onu bir manaya sığdırmak ise.. caiz değildir..

Bu işin mahiyeti ne görülür; ne de bilinir.. Ne de onun künhü, idrâk edilir..

Ezel tercümanı, bu hitaba mazhar olduktan sonra.. ümmülkitaptan aldığını size haber verdi..

Tercümanlığını doğru, dürüst yaptı..

Bundan sonra onu bırakıp gittim.. Onun denizinden avuç avuç nekadar içmem kabilse o kadar içtim..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâla, bu semanın çevre uzunluğunu, 22.066 (yirmi iki bin altmış altı) sene, 8 (sekiz) aylık yol uzunluğunda yaratmıştır.

Bu semanın yıldızı olan Müşteri, her saatte, 919 sene, 5 ay, 27 tam ve 1/2 günlük mesafe kat eder.. Bu felekin tümünü 24 saatte tamamlar.. Felek-i kebirin tümünü de, on iki senede alır.. Bu şekilde, büyük felekten, her sene bir burç almış olur..

Allah-ü Taâlâ, bu semayı himmet nurundan yarattı..
Mikâil'i de, bu semadaki meleklerin üzerine tevkil eyledi..
Bunlar, rahmet melekleridir..

Bunlar, peygamberlerin miracında vasıta olurlar.. Allah-ü Taâlâ, bunları böyle yarattı.. Velîlerin de yükselmelerine yardımcıdırlar..

Allah-ü Taâlâ, bunları; kimin için gerekli ise.. hakikatleri onlara ulaştırmak için yarattı..

Bunların âdeti, düşüğü yükseltmektir.. Zor engeli de kolaylaştırmaktır..
Bunlar, yeryüzünde cevelân eder dururlar.. Şu sebeple ki: Ora ehlini kapalı zulmetten alalar..
Bunlar, diğer melekler arasında, hem ehl-i kabz hem de ehl-i basttırlar..

Ayrıca bunlar, rızık sahiplerine rızıklarını ulaştırmaya memurdurlar.. Hali ile, nekadar uyarsa o kadar..

Allah-ü Taâlâ, bunları şen ve neşeli kılmıştır..
Bunlar melekler arasında duaları makbul olarak tanınırlar..
Bir kimsenin lehine dua ettikleri zaman, duaları makbul olur..
Bir hasta üzerine gittikleri zaman, onun hastalığı geçer; hoş olur..
Resulüllah S.A. bu manaya işaret olarak şöyle buyurdu:

— «Bir kimsenin:
— Âmin-..
Deyişi, meleklerin:
— Âmin-..

Deyişine raslarsa, duası makbul olur..»

Ancak, her meleğin duası makbul olmaz.. Her hamd edenin senası da yerini bulmaz..

Sonra..
Ben, bu semadaki melekleri, sair canlı hayvanatın şekli üzerine yaratılmış gördüm..

Şöyle ki:

Onlardan bazılarını Allah-ü Taâlâ, kuş şeklinde yaratmıştı.. O kadar çok kanatları var dı ki: Sayıya gelmezdi..

Bunların ibadeti sırlara hizmetçiliktir.. Ve.. o sırları zulmet bataklığından alıp, nurlar âlemine çıkarmaktır..

Onlardan bazılarını da Allah-ü Taâlâ, nişan vurulmuş atlar şeklinde yaratmıştı..

Bu mükerrem taife meleğin ibadeti ise.. kalbleri, bu şehadet âlemi zindanından alıp, gaybler âlemi fezasına yükseltmektir..

Onlardan bazılarını da, Allah-ü Taâlâ, gayet güzel binek atları şeklinde yaratmıştı..

Bunların ibadeti ise.. nefisleri bu his âleminden alıp manalar âlemine çıkarmaktır..

Onlardan bazılarını da, Allah-ü Taâlâ, katır ve himar şeklinde yaratmıştı..

Bunların ibadeti: Hakiri yükseltmek; kırığı yerine getirmek, azdan çoğa gitmektir..

Allah-ü Taâlâ, bunlardan bazılarını da insan şeklinde yaratmıştı..

Bunların ibadeti ise.. din kaidelerini korumaktır..

Bunlardan bazıları da, yaygın cevherler ve arazlar şeklinde yaratılmıştı..

Bunların ibadeti ise.. hasta cisimlere sıhhatlarını iade etmektir..

Bunlardan bazıları da, hübubat, sular vs. yenen ve içilen şeyler şeklinde yaratılmıştı..

Bunların vazifesi ise.. sair mahlukattan alıp, rızık sahiplerine rızıklarını ulaştırmaktır..

Sonra..

Bu semada bazı melekler gördüm.. Bunlar karışık mizaçta yaratılmıştı..

Şöyle ki:

Birinin yarısı ateş, yarısı su idi.. Hatta kar olmuştu..

Ne su ateşi, söndürebiliyordu; ne de, ateş suyu o aldığı şekilden çevirebiliyordu..

Bilesin ki..

Mikâil a.s. bu sema yıldızının ruhaniyetidir..

Bu felekte duran sair meleklerin hâkimi odur..

Burayı, Allah-ü Taâlâ, onun aslî yeri eyledi..

Onun minberi sidre-i müntehanın sağına düşer..

Mikâil'e, Resulüllah S.A. efendimize nisbetle anlatılan bürakın durumunu sordum..

—Bu yüce makamdan mı yaratılmıştı?..

Deyince:

—Hayır..

Dedi; sonra devam etti:

— Muhammed'e S.A. perdelerin tekâsüfü yoktur.. Onun sırrı, nur semasından inmemiştir..

Burası akl-ı evvelin kaynağıdır.. En faziletli ruhun menşeidir..

Onun bürakı, bu sağlam makam felekinden olmuştur..

Onun tercümanı ise.. Ruh-u Emin nam Cibril'dir..

Ondan başka peygamberlerin ve sair kâmil valîlerin bineği ise.. Sefir-i alâda olup, bu semanın seçme atlarına binerler..

Onlara biner; bu tabiat arzı bataklığından çıkarlar.. Hatta, yedinci semaya geçerler..

Bundan sonra, hiç birinin bineği yoktur sıfattan başka..

Tercümanları da artık olmaz; zattan başka..

YEDİNCİ SEMA

Burası, mükerrem Zuhal semasıdır..

Buranın cevheri şeffaftır; ama siyahtır.. Tıpkı: Karanlık gece gibi..

Allah-ü Taâlâ, bunu akl-ı evvel nurundan yarattı..
Ve.. bunu: Konakların en değerlisi eyledi..
Onun siyah renkli olması: Yüceliğine ve uzaklığına işarettir..

Burası, semaların en faziletlisidir. Kâinatların en yücesidir..
Bu yüzdendir ki: Akl-ı evveli pek kâmil âlim dışında hiç kimse bilemez..
Buranın bir adı da: Keyvan'dır ki, cümle kâinatların âlemini kuşatmıştır..

Sabit yıldızların tümü, bunun kafilesinde, yavaş yürüyüşle seyirlerine, bu semanın yıldızında, devam ederler..

Bu semanın felek devresi, 24.500 (yirmi dört bin beş yüz) senelik mesafedir..

Bu semanın yıldızı her mutedil saatte, 1020 (bin yirmi) sene, 10 (on) aylık yol alır..
Büyük feleki ise.. otuz senede alır..

Burada sabit yıldızlardan her biri o kadar yavaş, ağır seyre sahiptir ki; gidişi belli olmaz..

Onlardan bazıları felekin bir burcunu 30.000 (otuz bin) senede alır..
Bazıları da daha uzun zamanda alır; bazıları da daha az zamanda alır..

Bu yıldızların seyri son derece dakik ve uzun bir zaman aldığından durumu bilinmez.. Bu yüzden, onun seyrine hesapta isim verilmemiştir..

Lâkin keşif ehli, onlardan her yıldızın ismini bilir.. Adı ile ona hitab eder.. Seyrini sorar; cevabını alır.. Felekteki durumu ne ise.. onu anlar..

**

Sonra..
Bu sema, Allah-ü Taâlâ'nın bu katı kuşatmak üzere yarattığı ilk semadır.. Altındaki semaları ise.. bundan sonra yarattı..

Ve.. O, akl-ı evvel nurudur ki, mahlukat âleminde ilk yaratılandır..

***

Bu semada İbrahim'i a.s. gördüm.. Ayaktaydı..

Arşın sağında, kürsînin üstünde bir makamı vardı: Oturmuştu..

Orada, şu âyet-i kerimeyi okuyordu:

— «Yaşlı halimde bana, İsmail'i ve İshak'ı hibe eden Allah'a hamd olsun..» (14/39)

***

Bilesin ki..

Bu semadaki meleklerin tümü MUKARREBUN sınıfıdır..

Her mukarrebunun ise.. Allah tarafından verilen vazifesi kadar derecesi vardır..

***

Bu semanın fevkinde felek-i atlastan başkası yoktur.. O da: Felek-i kebirdir..

Onun sathı kürsî-i alâdır..

İkisi arasında, ki:

— Felek-i atlas ile yıldızlar seması..

Demek istiyorum..

Ancak, vehmî ve hükmî üç felek vardır..

Bunların gözle görülen bir varlığı yoktur; hükmen varlıkları kabul edilir..

Şöyle ki:

1. Heyulâ feleki üzerine gelen, felek-i alâdır..
2. Felek-i hebadır..
3. Felek-i anasırdır..

Bu sonuncusu, yıldızlar felekine yaklaşıktır..

Bazı hakim zatlar şöyle demiştir:

— Orada dördüncü felek vardır.. Ki o: Tabiatlar felekidir..

Bilesin ki..

Felek-i atlas, sidre-i müntehanın arsası olup, Kürsî'nin altındadır.. Kürsî'nin beyanı daha önce geçti..

Sidre-i müntehada kerrubiyyun nam melekler sakindirler..

Onları çeşitli şekillerde gördüm. Sayılarını Allah'tan başkası sayamaz..

Onları, tecellilerin nurları sarmıştı.. O kadar ki, göz kapağını dahi oynatacak halde değillerdi..

Bazıları yüz üstü düşmüştü..

Bazıları da, diz üstü çökmüştü.. Ki bu, onların ekmeli idi..

Bazıları da, yan üstü yatıp gitmişti..

Bazıları da, kıyamda donup kalmıştı.. En güçlüsü de, bu idi..

Bazıları da, kendi varlığında dehşete kapılmıştı..

Bazıları da, kendi benliğine kapılmıştı..

Anlatılan meleklerin öncüsü, yüz melek gördüm..

Ellerinde nurdan direkler vardı.. Her direkte, Allah'ın güzel isimlerinden bir isim yazılı idi..

Bunların mertebesine yetişen Allah ehli zatları ve kendilerinden başka kerrubiyyun melekleri onlarla korkuturlar..

Anlatılan yüz melekten önde yedi melek daha gördüm: Bunların adı şuydu:

— Kerrubinin önderleri..

Bu yedi melekten önde, üç melek daha gördüm; bunlara da:

— Mertebelerin ehli, temkin ehli..

Adı verilmişti..

Bunların hepsinden önde, bir melek daha gördüm.. Adı: Abdüllah, idi..

Bu meleklerin tümü: ALUN, nam meleklerdir..

Bunlar, Âdem'e a.s. secde emri almamışlardır..

Bunların üstünde bulunan: Nun, kalem emsali melekler de: ALUN'dur..

Bunların altında, derece itibarı ile aşağısında bulunan, Cebrail, Mikâil, İsrafil, Azrail ve benzeri melekler, her nekadar mukarreb melek ise de; ALUN değildir..

Bu felekte o kadar acaip garaip şeyler gördüm ki, Şerhi bizim takatımız dışındadır..

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ'nın bu âlemde yarattığı feleklerin sayısı, on sekiz felektir..

Bunları, şöyle sıralayabiliriz:

1. Arş-ı Muhit..
2. Kürsî..
3. Atlas.. Ki burası, sidre-i münteha felekidir..
4. Felek-i heyula..
5. Heba..
6. Anasır..
7. Tabai..
8. Mükevkep.. Ki burası, Zuhal'dir.. Ayrıca buraya: Felekler feleki, ismi dahi verilir..
9. Müşteri..
10. Merih..
11. Şems..
12. Zühre..
13. Utarit..
14. Kamer..
15. Esir.. Ki burası, ateş felekidir..
16. Hava..

17. Su..
18. Toprak..

***

Bir Bahr-i muhit varki, Behimut arada yaşar.. ki o: Bir balıktır.. arz-ı iki omuzunda taşır..

Bundan sonra, sırası ile: Hava feleki, ateş feleki, kamer feleki gelir..

Böylece, tekrar, yukarı doğru dönüp yükselir.. Daha önce yukarıdan aşağıya indiği gibi..

***

Sonra..

Bu âlemde, her varlığın kendine göre, geniş bir feleki vardır.. Keşif sahibi, orayı görür ve orada yüzer.. Oraya ne gerekse onu bilir..

Hâsılı: Felekler o kadar çoktur ki; sayılamazlar..

Nitekim, bu manada şu âyet-i kerime açıktır:

— **«Her biri bir felekte yüzer..» (21/33)**

***

Bilesin ki..

Ateş, su, hava, bunlardan her biri dört tabaka üzerine kurulmuştur..

Toprak feleki ise.. yedi tabaka üzerine kurulmuştur.. Bunların hepsi anlatılacak..

***

Şimdi, arz (yeryüzü) tabakalarını anlatmaya başlayalım.. Böylece, semalar bahsini arz takib etsin..

Aralarına bir fasıla koymayalım..

BİRİNCİ TABAKA ARZ

Allah-ü Taâlâ, onu ilk yarattığı zaman, sütten daha beyazdı.. Koku itibarı ile, miskten daha kokulu idi..

Âdem a.s. Allah'a asi geldikten sonra, orada yürüdükçe, rengi değişti..

Buranın adı: Arz-ı nüfustur.. Bundan ötürü, orada hayvanlar yaşarlar..

Buranın çevresi: 1166 (bin yüz altmış altı) sene, 240 (iki yüz kırk) günlüktür..

Buranın dörtte üçünü su kaplamıştır.. Kalan dörtte biri, arz ortalamasıdır.. Şimal canibine gelen kısım müstesna..

Yerin yarısı olan, cenup kısmının tamamı ise.. hepten su altında kalmıştır..

Sonra.. bu şimal canibinde kalan kısmın da dörtte biri su altındadır..

Netice: Kalan yer dörtte birdir..

Bunun ise.. dörtte üçü mamur değil, haraptır..

Bu duruma göre, ancak, dörtte birin dörtte biri kalıyor..

Bu kalan dörtte birin ise.. ancak, yirmi dört yıllık mesafe ölçümlü yeri meskûndur.. Kalanı, sahra ve kumluk çöllerdir..

Bu kısımlarda yollar vardır gidiş geliş mümkündür..

Ve.. İskender, ancak bu baki kalan dörtte beri kadar ulaşmıştır.

O, anlatılan yerin, şarkına ve garbına gitti..

Onun beldeleri mağrip diyarı idi..

Kendisi: Rum meliki idi..

Önce, kendi yakınından başladı; yerin alt kısmına vardı.. Oradan güneşin battığı yere gitti..

Sonra.. buranın mukabili şarka yöneldi.. Bazı şeylerin zuhurunda tahkike erdi.. Güneşin doğduğu yere vardı..

Bundan sonra cenup tarafına yollandı.. Burası tamamen karanlıktır..

Ye'cuc ve Me'cuc'u buldu.. Bunlar, arzın cenup kısmındadır..

Ye'cuc ve Me'cuc'un yere olan sayı nisbeti, insanın hatırına gelen şeyler kadardır..

Sayıları bilinemez.. Onları tam anlamak zordur..

Onların bulundukları yere güneş doğmaz.. Bu yüzden zayıf düşmüşlerdir.. O kadar ki, şu durumları ile, bu zamanda seddi yıkmaya güçleri yetmez..

Bundan sonra.. Şimal canibini tuttu..

Bir yere vardı ki, orada güneş hiç batmıyordu..

Burası Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı gibi beyaz kalmıştı..

Burası gayb erlerinin meskeni idi.. Onların sultanı ise.. Hızır a.s. idi..

Bura ahalisi meleklerle konuşuyordu..

Onlara Adem a.s. ulaşmamıştı.. Hatta, Allah'a isyan eden bir başkası da, onlara uğramamıştı.. Orası: Aslî fıtratı üzerine kalmıştı..

Burası: Bulgar arzına yakındır. Bulgar ise.. Acem diyarında bir yerdir..

Bura halkına yatsı namazı vacip olmaz..

Zira buranın, akşamı olmadan tan yeri ağarır.. Bu yüzden ora halkına yatsı namazı kılmak vacip değildir.. lüzum kalmaz..

Ancak, rivayetlerde anlatılan, bu yerin acaip haberlerini ise.. anlatmaya lüzum yoktur..

İşaret etmek istediğimiz manayı anla..

Burası, yerlerin en şereflisidir..

Allah katında kadri en yüce olan bir yerdir..

Zira orası: Nebilerin, resullerin, velîlerin, salih zatların mahallidir..

İnsanları, onları bilmekten yana gaflet sarmıştır..

Böyle olmasaydı; Onların gaybe dair konuşmalarını, zor işlerde

tasarruflarını, bu yeri yaratanın kudreti ile; diledikleri şeyi yaptıklarını sen de görürdün..

Burada işaret ettiğimiz manayı anla..

Delili olduğumuz durumları bilmeye çalış..

Zâhirle durup kalma..

Kaldı ki: Her zâhirin bir de batını vardır..

Sonra.. her hak olan şeyin bir hakikati vardır..

Vesselâm..

İKİNCİ TABAKA ARZ

Buranın rengi yeşil zümrüde benzer.. Buraya:

— İbadetler arzı..

İsmi verilir.. Cin tayfasının müminleri buraya yerleşmiştir..

Onların gecesi, yerin ilk gündüz halidir..

Onların gündüzü ise.. yerin gecesine benzer..

Yeryüzünde güneş batıncaya kadar, onlar orada kalırlar..

Gün battıktan sonra yer yüzüne çıkarlar..

Demir mıknatısa nasıl aşk duyarsa.. bunlar da âdemoğluna öyle aşık olurlar..

Tay aslandan nasıl korkarsa, bunlar da âdemoğlundan öyle korkarlar..

Bu kürenin çevresi, 1200 (bin iki yüz) sene 4 (dört) aylık mesafedir..

Buranın hepsi meskûn yerdir.. Harabe yer yoktur..

Burada cin tayfasından mümin olanlar çoğu: İradeli kimselere ve muhalefet ehli olanlara hased ederler..

Saliklerden çoğunun helaki bu yerdeki cinlerden gelir.. İnsanı, farkına varmadan tutarlar..

Ben, sadattan bir cemaat gördüm..

— Bu zamanın tasarruf ehli kimseleri..

Demek istiyorum.. Bağlanmıştı.. Nefesi, boğazında tıkanmış gargara edip duruyordu.. Gözleri kor, kulakları sağır olmuştu.. Halbuki onlar, daha önce sağır falan değillerdi.. Huzurda konuşulanları duyarlardı.. Böyle iken, o hale gelmişlerdi ki: Bu yerin neresinde hitap edilirse edilsin; duyamazlardı.. Durumlarının ne olduğuna akıl da erdiremezlerdi..

Hâsılı: Onlar, bulundukları halin mahcubudurlar..

Şüphesiz bu durum onlara anlatılacak olsa, böyle bir şeyin olmayacağı yoluna sapar; inkâr ederler..

***

Sana işaret ettiğim manayı anlamaya çalış.. Delilleri ile, anlattığım yolda tahkik ehli olmaya bak..

Bu tarikat hükümlerinde Allah'tan yardım iste.. Böyle yaparsan, seni bu fırkanın şerrinden korur..

***

ÜÇÜNCÜ TABAKA ARZ

Buranın rengi sarıdır.. Zafirana benzer.. Buraya:

— Tabiat arzı..

Denir.. Burada, cinlerin müşrikleri yerleşmiştir..

Bunların içinde, Allah'a iman eden yoktur..

Bunlar, yalnız, şirk için ve küfür için yaratılmıştır..

Âdemoğlu sıfatına bürünüp, insanlar arasında bulunanları vardır.. Ancak, böylelerini, Allah'ın velî kulları bilir.. Başkaları bilmez..

Bir beldede, tahkik ehli zatlardan biri varsa.. bunlar oraya giremezler..

Tahkik ehli zat, bunlarla harp eder..

Sonunda Allah'ın yardımı ile, onları yener.. Artık o beldeye hiç biri yanaşamaz..

Bunlardan biri, o zata yanaşacak olsa.. nurlarının şuası onu yakar..

Bunların yeryüzündeki işleri, çeşitli gaflet yolları ile, ancak halkı Allah'ın ibadetinden almaktır..

Bu kürenin çevresi 4.402 (dört bin dört yüz iki) sene, sekiz aylık mesafedir..

Burası meskûn bölgedir.. Harabe yer yoktur..

Burası yaratılalı beri, Hak Taâlâ hiç anılmamıştır.. Ancak, bir kere anılmıştır.. O da, bura ehlinin dilinden başka bir dille..

İşaret ettiğimiz manayı anla..

Delâlet ettiğimiz manayı öğrenmeye çalış..

DÖRDÜNCÜ TABAKA ARZ

Buranın rengi, kızıl kan kırmızıdır.. Adına:

— Şehvet arzı..

Denir..

Bu kürenin çevresi, 8.065 (sekiz bin altmış beş) sene, 120 (yüz yirmi) günlük mesafedir..

Buranın her yanı, sakinleri ile mamurdur..

Burada şeytanlar oturur..

Bunların çeşidi çoktur.. İblis'in nefsinden doğarlar..

Bunlar ondan hâsıl olup, karşısında durunca, bölük bölük ayırır..

Onlardan bir bölüğe adam öldürmeyi öğretir.. Sebebi: Bu hususta Allah'ın kullarına yol (!) göstermeleridir..

Bir kısmına da, şirk talimi yaptırır..

Müşriklerin ilmine dair onlara tam malumat verir.. Ta ki, küfür ehlinin kalbinde yer tutalar..

Onlardan bir kısmına da, ulema ile mücadele ilmini öğretir..

Bir kısmına mekri, bir kısmına hileyi, bir kısmına zinayı öğretir..

O kadar ki: Ne büyük masiyet bırakır, ne de küçük.. Her bir günah için, çocuklarından bir taifeyi takipçi yapar..

Ve.. bu işler için belli yerlere oturmalarını emreder..

Bunlar oralarda otururlar.. Sonra:

Hile, mekir vb. işleri yapanlara, tamah derecelerinde kalmayı öğretirler..

Adam öldürmek, yaralamak fiilini işleyenlere, riyaset derecesinde durmayı öğretirler..

Şirk ehline de, şirk derekesinde kalmayı öğretirler..

İlim sahiplerine de, münacaat ve ibadet derekesinde kalmalarını öğretirler..

Zina, hırsızlık vb. işleri yapanlara da, tabiat derekesinde kalmalarını öğretirler..

Sonra İblis; bunların eline, zincirler ve çeşitli bağlama âletleri tutuşturur.. sonra emir verir: Arada tevbe etmeden, yedi defa peşpeşe aynı günahı işliyenlerin boynuna geçirmelerini, ister..

Bunları o şekilde bağladıktan sonra, şeytanarın ifritlerine teslim ederler..

Bundan sonra, o zincirlerin ve bağlama âletlerinin ucunu alır; altlarındaki yerin dibine inerler.. O zincirleri oraya bağlarlar..

Bu hale gelen, o zincir boynuna takılan bir kimse artık onlara aykırı davranması mümkün değildir..

Allah.. Hak söyler..

Doğru yola hidayet eden odur..

BEŞİNCİ TABAKA ARZ

Buranın rengi çivit mavisidir.. Buranın adına:

— Tuğyan yeri..

Denir..

Bu kürenin çevresi: 17.620 (onyedi bin altı yüz yirmi) sene, 8 (sekiz) aylık mesafedir..

Buranın tümü, sakinleri ile mamurdur..

Cinlerin ve şeytanların ifritleri burada kalır..

Bunların: Masiyet ehlini büyük günahlara doğru çekip götürmekten gayrı bir kârları yoktur..

Bunlar, hep işin aksini yaparlar.. Meselâ:

— Gidin..

Dense.. gelirler..

— Gelin..

Dense.. giderler..

Bunlar, hilekârlık yönleri ile, şeytanların en güçlüleri sayılırlar.. Bunların üstünde bulunan, dördüncü tabakanın hilekârlıkları zayıftır.. Amma, bunların hilesi büyüktür.. Âdemoğluna kahırla tahakküm ederler.. Bunlara aykırı davranmaları, hiç mümkün değildir..

Allah.. Hak söyler..

Doğru yola hidayet eden odur..

ALTINCI TABAKA ARZ

Burası, ilhad yeridir.. Buranın rengi siyahtır.. Karanlık geceye benzer..

Bu kürenin çevresi: 35.221 (otuz beş bin iki yüz yirmi bir) sene, 120 (yüz yirmi) günlük mesafedir..

Buranın hepsi mamurdur..

Allah'ın kullarından hiç biri, bunlara tahakküm edemez..

Bilesin ki..

Sair cinler, cinslerinin çeşitli oluşlarına rağmen, dört şekilde olurlar..

Biri, anasıra bağlıdır..

Biri, ateşe bağlıdır.. Her nekadar ateş unsura bağlı ise de, burada bir başka incelik vardır..

Biri, havaya bağlıdır..

Biri, toprağa bağlıdır..

Bunları anlatalım.. Şimdi, unsurlara bağlı olanlardan başlayalım..

Bunlar, ruhlar âleminden çıkamazlar.. Bunlara, yaygın olma hali galiptir.. Bunlar, cinlerin, kuvvet itibarı ile en güçlüleridir..

Bu şekilde güçlü isim almaları, meleklerle olan münasebetlerine göredir.. Bu ise.. ruhanî durumun, tabiî ve süflî duruma galebe çalmasıdır..

Bunların zuhuru, yalnız hatıralarda olur..

Allah-ü Taâlâ bu manayı şöyle anlattı:

— **«İnsanların ve cinlerin şeytanları..» (6/112)**

Bunu anlamaya çalış..

Bunlar, yalnız velî kullara görünürler..

Ateşe bağlı olanları anlatalım..

Bunlar, çoğunlukla ruhlar âleminden çıkarlar.. Çok çeşitli suretlere girerler..

Misal âleminde, insanın karşısına çıkar; orada istediklerini yaparlar..

Bunların, hilesi şiddetlidir..

Bunlardan bazısı, bir insanı cesedi ile kendi yerine götürür..

Bazıları da, bir insanın başına dikilip durur.. Orada kaldıkça, o kimse saralı kalır..

Havaya bağlı olanları anlatalım..

Bunlar, bu his âleminde görünürler.. Ruha mukabil dururlar.. Onların suretleri, bakana aksedince, sarası tutar; düşer..

⁂

Toprağa bağlı olanları anlatalım..

Bunlar, insanı teşvişe düşürürler.. Onun üzerine topraklarından saçarlar.. Bu zümre, cinlerin güç itibarı ile, en zayıfıdır..

⁂

YEDİNCİ TABAKA ARZ

Buranın adı: Şekavet yeridir..

Cehennemin sathı burasıdır.. Süflî olan tabiî şeylerden yaratılmıştır..

Burada yılanlar ve akrebler yaşarlar.. Bir de, cehennemin bazı zebanîleri bulunur..

Bu kürenin mesafesi: 70.442 (yetmiş bin dört yüz kırk iki) sene, dört aydır.

Buranın yılanları, akrebleri dağlar gibi, deve boynu gibidirler..

Burası cehennemden sayılır.. Ondan Allah'a sığınırız..

Allah-ü Taâlâ'nın, bunları bu yere yerleştirmesinin sebebi: Dünyaca cehennem azabından bir örnek bulunsun, diyedir..

Tıpkı: Mükevkep felekine, cennet ehline benzer bir taifeyi, oranın nimetlerine bir örnek olması için yerleştirdiği gibi..

Bunun benzeri insan muhayyilesinde vardır.. Ve bu: O hayalhanenin sol canibinde durur.. Orada çeşitli suretler vardır. Orası, bu yerin bir örneğidir..

Sağ canipte olanlar ise.. felek-i atlasta bulunan hurî emsaline benzerler..

Bütün bunları, halkına hüccet olarak Allah-ü Taâlâ yarattı.

Yüce Allah, dünyada, cennet ve cehenneme dair bir şey yaratmamış olsaydı; akıllar onları bilme yolunu bulamazdı.. Çünkü, bir bağlantı kuramazlardı.. Dolayısı ile, onlara iman etmeleri icab etmezdi.

Anlatılan hikmete göre, Allah-ü Taâlâ anlatılan şeyleri bu dünyada yarattı.. Ta ki: Akıllar, Yüce Hakk'ın bu bapta haber verdiğine yol bulup, anlasın..

Yani: Cennet nimetine ve cehennem azabına dair verdiği haberlere..

İşaret ettiğimiz manayı anla.. Lafzın zâhiri ile de kalma.. Mânanın batını ile de kalma..

Batın mânanın işaret ettiği yolda tahakkuk etmeye çalış.. Sonra da, o mananın zahirine yakîn ile iman eyle..

Zira, her zahirin bir batını vardır.. Her hakkın da bir hakikati vardır..

Erkek odur ki: Sözü dinler ve en güzeline tabi olur..

Allah, bizi de, sizi de tezekkür yolu ile basiret sahibi olanlardan eylesin..

Bilesin ki..

Anlatılan yer tabakaları, daire inişi olarak sona varınca, bu sefer tersine olur, daire çıkışı başlar.. Yani: Yükselme işi..

Tıpkı: Cehennem ehlinin durumu gibi..

Onlar da, üzerlerine yazılan durumu ikmal edince çıkarlar.. Bunların çıkışı da, ancak, cennet ehli halinin vardığı son duraktır..

Cennet ehlinin anlatılan bu hali, güzel müşahededir. İlâhî azamet nurlarına gerçek bir durumla varmaktır..

Bu durum kürenin ikiye ayrılışı gibidir..

Şöyle ki: Bu yüzden gidilince, su, toprak felekinden önce ilk tabakadır.. Aynı şekilde toprak felekinden sonra da ilk felektir..

Bundan sonra hava gelir.. Sonra ateş gelir.. Sonra, kamer gelir.. Bütün bunlar anlatıldığı gibidir.. Taa, felekler felekine çıkıncaya kadar..

Ve.. Bunların hepsini kuşatan arşa varıncaya kadar..

DENİZLER

Bilesin ki...

Yeri saran yedi denizin aslı iki tanedir..

Şöyle oldu:

Allah-ü Taâlâ DÜRRE-İ BEYZA tabir ettiğimiz âleme bakınca, su oldu.. Bu bakışta, Allah-ü Taâlâ'nın ilmi açısından: Heybet, azamet, kibriyaya uğrayan kısım, heybet şiddetinden tuzlu oldu.. Acı oldu..

Yine bu bakışta Allah-ü Taâlâ'nın ilmi açısından: Lütuf ve rahmete uğrayan kısım da tatlı oldu..

Allah-ü Taâlâ bu manayı anlatırken, tatlı kısmı öne aldı..

— **«Şu su çok tatlıdır.. Susuzluğu giderir. Boğazından rahat akar. Ve şu su, acıdır.. Boğazı yakar..» (35/12)**

Bu mana: Allah'ın rahmeti, gazabını geçtiğine işarettir.

İşte anlatılan durum icabıdır ki: Asıl olan iki denizdir.. Bu da: Tatlı olan ve tuzlu olandır..

Tatlı denizin bir kolu meşrık canibine ayrıldı. Orada, yer bitkilerine karıştı.. Onun güzel kokusu çıktı..

Ve bu kol: Tek başına bir deniz oldu..

Sonra.. O tatlı sudan bir kol daha ayrıldı.. Bu da mağrip canibine kaydı.. Tuzlu suya yakın olduğu için tadı karıştı.. Karışık bir su oldu..

Bu da kendi başına bir deniz oldu..

Gelelim tuzlu denize..

Bundan üç kol çıktı..

Bir kol, arzın ortasında durdu.. İlk tadı ile tuzlu kaldı.. Hiç degişmedi.. Bu tek başına bir deniz olarak kaldı..

Bir cetvel Yemen tarafına ayrıldı. Ki bu: Cenup tarafına düşer. Bu suya, kaldığı arzın tadı galip geldiği için, ekşi olarak kalmıştır..
Bu da tek başına bir denizdir..

Bunun bir kolu da, Şam tarafına gitti.. Burası da şimal tarafına düşer.. Bu suya da kaldığı arzın tadı karışınca, acı oldu.

Burası da tek başına bir denizdir..

Bu deniz, kaf dağını, yeri ve içindekileri tümden kuşatmıştır.. Bu deniz kendine has bir tadla bilinmez.

Lâkin güzel bir kokusu vardır. Onu koklayan kimsenin, hali ile kalması imkânsızdır.. Onun güzel kokusundan ölür..

İşbu deniz bahr-i muhittir.. Bu denizin dalga sesleri duyulmaz.
Bu işaretleri anla.. Bu ibarelerde sakladığım manaları anla.

* *

Şimdi ben...
Burada toplu halde anlatılanları, sana ayrıntılı anlatmak isti-

Bu tafsilata garip cümlelerle, Allah'ın sırlarını bırakacağım.

TATLI DENİZ...

Bunun içimi güzeldir.. Terkib şekli kolaydır..
Havasa da anlatılır; avama da..
Fikirler ve fehimler onunla ilgilenir..

Uzaktaki ondan birşeyler elde eder.. Yakındaki de.. Zayıfı da faydalanır kuvvetlisi de..

Beden ölçüsü onunla kıvamını bulur..
Din kanunu onunla hükmünü sürdürür..
Rengi beyazdır; yapısı şeffaftır..
Bunun geçitlerinden yaşlısı da geçer; çocuğu da..

Onun sofralarında arayan bulur.. Aradığını bulup doyan da vardır..

Buranın balıkları, yumuşak başlıdır.. Avlanmaya yakındır..
Bu balıklar tazime dayalı ihtiram nurundan yaratılmışlardır..
Bu denizde, helâl haramdan daha açıktır..
Zâhir hükümlerde onunla bağlantı kurulur.
Evvelin de, âhirin de işi, onunla yararlı hale gelir..
Orada çok sefere çıkılır tehlikesi azdır..
Oranın gemileri bozulmaz.. Binenler onun dalgasında boğulmaz.

Orası kaçanın necat bulacağı yerdir.. Talip kişinin arzularını bulacağı yoldur..
İbare sedeflerinden, işaret incileri oradan çıkar..
Kelime tuzaklarına tutulan, hikmet mercanları ondan görünür..

Gemileri taşınır.. İskeleleri bellidir; belirsiz değildir.. Dibi yakındır ama bataklığı uzaktır..

Orada sakin olanlar, çeşitli milletlere mensuptur.. Birbirleri ile ülfet ederler..

Oranın başkanları müslümanlardır..
Oranın hakimleri, ilmi ile âmil olan fakihlerdir..

Allah-ü Taâlâ, nimet meleklerini onları korumaya memur kılmıştır..
Ve onları, oranın; hem ehl-i bastı, hem de ehl-i kabzı eylemiştir..

Bu denizin bilinen dört kolu vardır.. Kırk bin tane de kapalı kolu vardır..

Bilinen kolları şunlardır: Fırat, Nil, Seyhun ve Ceyhun..

Kapalı olanların çoğu, Hint, Türkmen arzındadır.. Habeş arzında iki kola ayrılır..

Bu denizlerin kapladığı yer ölçümü, yirmi dört senelik yoldur..
Ve.. bunlar, arzın her tarafına yayılmıştır.. Enine, boyuna kol atmıştır..

Ayrıca bu saklı denizin iki kolu daha vardır.. Bunun bir kolu, ZAT-I İMAD'a, bir kolu da NUMAN'a çıkar.. (1)

Bir deniz var ki: Enine yol tutmuştur.. Yerin karışık durumunda kendini göstermiştir..

İş bu deniz, ülkeleri imar içindir. Onunla nice nice işler yapılır..

İşbu deniz: Yolcuların önündedir.. Çalışanların elindedir..

Bir deniz var ki: Uzun meyillidir.. İrem'in Zat-ı İmad'ına akar.. mercanlar denizidir.. Çeşitli incileri bulunur..

Bu işaretleri anla.. Bu ibarelerin irfanına var..

İş, hiç de, zâhirde anlatıldığı gibi degildir..

İşin önünü ve sonunu kapsamına alan Allah'tır..

KOKMUŞ DENİZ

Buranın yolları çok zordur.. Yakın tehlikeleri vardır..

Burası saliklerin yoludur.. Oraya yönelenlerin geçididir..

Bu yoldan geçip gitmek, herkesin meramıdır.. Ancak oraya tam kullar vâsıl olur..

Bu denizin rengi alacadır.. Beyaz siyah karışımdır.. Garip bir oluşu vardır..

Bu denizin dalgaları ihsanın çeşitlerini saçar..

Oranın rüzgârları ise.. yeni yeni faziletler getirmektedir.. Güzel kokular ulaştırmaktadır..

Bu denizin balıkları katır kadar, develer kadar büyüktür..

Bunlar her türlü yükü ve ağırlığı, enfes inci beldesine taşırlar.. Ki oraya: Ancak, nice zorluklara katlanmadan varılmaz..

Ancak, o balıkları yola getirmek zordur.. ciddî bir gayretle elde edilirlir.. avlanırlar..

---

(1) ZAT-I İMAD: Bunun, Yemen olduğu söylenir.
NUMAN: Eğer ibarede bir tertib hatası yoksa, burası: Taif yolunda, Arafat dağına çıkan bir deredir..

Bunlara binme işine ancak, azimet sahibi güçlü kimseler nail olurlar..

Buranın rüzgârı açık şark denizinden eser..

Eser ve gemilerini selâmet sahiline ulaştırır..

Bu denizin ehli, işlerde doğruluğa sahiptir.. Sözlerde ve hallerde iman sahibidirler..

Orada sakin olanlar: Âbidilerdir, salihlerdir, zahidlerdir..

Bu denizden beka incileri alınır. Pâklik mercanları buradan çıkarılır..

Bu incilerle süslenenlere gelince.. pâk olanlardır; temiz olanlardır; iyi huy sahibi olanlardır ve.. hakikatı bulup ilâhî tecelliye nail olanlardır..

İşbu denizin alanı: Beş bin senelik yoldur..

Bu deniz enine bir darlık içindedir.. Yerde uzuyacak hali yoktur..

UZUN MEYİLLİ, İNCİLER DOLU DENİZ

Bunun rengi sarıdır..

Dalgaları, oraya saplanmış kızıl kaya gibidir..

Herkes oradan içemez.. Her kes onun sarp yollarına giremez..

Bu deniz: Benzeri beldelerin hiç birinde görülmeyen bağlar, bahçeler ülkesi İrim'in denizidir..

Bu yola girmek zordur.. Zira, batağı tehlikesi çoktur.. Müminlerden ancak, bazı tekler selâmetle çıkar.. Onun işine hâkim olan ancak, bazı itikadlı fertlerdir..

Küffardan herkim o denizin gemisine binecek olsa.. boğulur ve ınkisara uğrar..

Bu koca denizin canavarları, nice müslümanların gemilerini parçalayıp batırdı..

Burada gemilerini tamir edenler ise.. ancak, yeterli akla sahip olanlardır..Bunlar dahi, şifa veren nakillerden kuvvet bulmuşlardır.. Bunların dışında kalanlar, tehlikeyi gözünde büyütür.. Bu yüzden, faydayı olduğu yerde kalmakta bulur..

Bu denizin balıkları çok iletlidir.. Hileleri de büyüktür.. Ancak, ibrişim ağla yakalanırlar.. Bu ibrişim dahi, yakîn hali olmalıdır.. Bu avlama işini üzerine alanlar dahi, mümin erkeklerdir..

Bu denizden lahutî menşeli inci çıkarırlar.. Şehadete dayalı nasutî mercan toplanır..

Bu denizin faydaları saymakla bitmez..

Zira sonu bulunmaz..

Burada helak zorlu hüsrandır..

Öyle ki: Hem bedene tesir eder; hem de dine..

Bu denizde oturanlar, küçük sıddkıyet makamında olanlardır.. Ve.. büyük sıddıkıyet ehlinin gıdalarını taşıyanlardır..

Burada sakin olanları gördüm.. İtikadları sağlamdı.. İyi zanna sahip olduklarından, fitneye boyun eğmekten kurtulmuşlardı..

Allah-ü Taâlâ, bu denizi korumak için, teshir meleklerini memur eylemiştir.. Bunlar da, beldelerin hiç birinde misli görülmeyen, bağlı bahçeli İrem ehlidir..

İşbu deniz dalgasını, yakınındaki bu beldeye vurur.. O belde ehli, buranın güzel balıklarından faydalanır..

Bu denizin kutru yedi bin senelik yoldur..

Amma, bir yolcu onu, bir uyuklama benzeri zamanda alabilir..

Bu deniz, şehrin uzununa kol kol yaygındır..

Oranın harap yeri de çok suludur; mamur yeri de..

TUZLU DENİZ

Bu denizin umumî bir kapsamı olup, tam bir devreye sahiptir..
Rengi mavidir.. Bataklıkları derindir..
Onun suyundan içen, susuzluktan ölür..
Onun fena âleminde yürüyen helâk olur..

Batı yanlarda ezel rüzgârları eser.. Yanlarında dalgalar çarpışır..
Orada yüzen selâmeti zor bulur..

Orada yola çıkan usulünü bilse de, bilmese de hidayeti bulamaz..

Meğer ki ona başarı elleri yardıma gele.. O zaman, o kimsenin gemisi bu derin denizde yolunu bulur..

Bu denizin gemileri ancak, seherlerde yola çıkar..

Oranın rüzgârları, ancak, sağ sol cümlesinden eser..

Oranın gemisi namus levhleri ile yapılmış; oranın dilince çivilenmiştir..

Oranın yolunda fikirler sapar.. Onun derinliklerinde kalbler çarpmaya başlar..

Oranın gemileri çok zorlukla karşı karşıyadır.. Yorgunluğu ve helâki çoktur..

Oradan ancak, bazı tekler kurtulur..

Onun tehlikeli yerlerinden bazı fertler necat bulur..

Bu denizin tehlikeli yaratıkları; gemiyi de, içindekilerle yutabilir.. Oturanı da, yürüyeni de öldürür..

O denizde sefere çıkan, her yönden bir milyon tehlike ile karşılaşır.

Burada helâl ile haram bir renktir..

Orada sonuca varmanın menşei karışıktır.

Onun derinlğinin sonu, âhirini tayin için bir ön yoktur..

Burada yüzmeye ancak, yeterli azme sahip olanlar güçlüdür..

Oranın incisini ancak, yüce himmet sahipleri toplayabilir..

Buranın işi, hakikat mahsulü üzerine bina edilmiştir.. Aslı ve dalları da, işe göre kurulmuştur..

Oranın dalgaları birbirine çarpar.. Çırpıntıları yıkıcıdır.. Şiddetli halleri koca kocadır..

Oranın yağmur bulutları birikmiştir..

Ora ehli için, parlak yıldızlardan başka delil yoktur..

Gemi limanları için, karanlık çöllerden başka bir yer yoktur..

Oranın balıkları, sair mahluklara benzer..

Oranın canavarları, çeşitli zehirler saçarlar..

Allah-ü Taâlâ, bu denizin hasenelerini, KADİR ismi nurundan yarattı.. Ve onu: Bu zahir için, hikmet hakikati eyledi..

Bu denizin yüzücüsü, eğer onun meddi ve cezrinde selâmet bulursa.. sedef boşluklarında eşsiz inciler çıkarır..

Allah-ü Taâlâ buranın sakinlerini: Yüce himmet sahibi, mele-i alâdan bir taife kıldı..

Ve.. Vahiy meleklerini burada kalanları korumaya memur kılmıştır..

••

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, kıdem sıfatı ile, o demde var olan yakuta nazar ettiği zaman: Bu deniz o yakutun güzellik nurundan meydana geldi..

Bu sebeple onun kolları olan tatlı su; suretidir; hayatıdır..

O yakut su olunca, iki deniz meydana geldi: Zulmet ve ziya..

Bu iki denizin birleşeceği yerde, Allah-ü Taâlâ, aralarına bir berzah koydu.. Bu berzah: Hayat suyudur.. Bu berzah icabı sular birbirine karışmaz..

İşbu hayat suyu iki denizin birleştiği yerdedir.. İki hükmün, iki emrin karşı karşıya geldiği yerdedir..

Bu kaynak bir sudur.. Mağrib canibinden çıkar.. Burası:

— Mağrib-i Ezyel..

Diye isimlendirilen yere yakındır..

İki denizin birleştiği yerde, Allah-ü Taâlâ'nın yarattığı bu suyun özelliği odur ki: Ondan içen ölmez..

Onda yüzen, behemut balığının ciğerinden yer.. Behemut ise.. bu tuzlu denizde yaşayan bir balıktır.. Bu anlatılan o balıktır ki; ilkten: Allah-ü Taâlâ ona dünyayı ve içindekileri yükledi..

Allah-ü Taâlâ, arzı serdiği zaman, onu: Berhut nam öküzün iki boynuzu arasına kodu.. Bu öküzü dahi: Behemut nam balığın sırtına yükledi..

Allah-ü Taâlâ'nın:

— **«Seranın —yaş toprağın— altındaki..» (20/16)**

İşareti bu manayadır..

— **«İki denizin birleştiği yer..» (18/60)**

Âyeti de bu manaya işarettir..

Bu su, o sudur ki: Musa a.s. ile Hızır a.s. bunun kenarında buluştular..

Şunun için ki; Allah-ü Taâlâ, Musa'ya a.s. vaad etmişti.. Kendisini iki denizin buluştuğu yerde, kullarından biri ile buluştursun diye..

Bu sebeple Musa a.s. ve adamı, yiyeceklerini alarak yola çıktılar..

İki denizin birleştiği yere vardıkları zaman, Musa'nın a.s. onu tanımasına bir yol vardı.. O da, adamının taşta unuttuğu balık..

O anda denizin suyu uzaktaydı.. birden dalga gelip taşa vurunca, balığa da değdi..

Balığa ulaşan bu su: Onun hakikî hayatı oldu..

Balığın bu durumunu Musa'ya a.s. adamı söylemeyi unuttu.. Bu yüzden yol sarpa sardı..

Hatırlayıp söylediği zaman, bu işe Musa şaştı.. Ateşte pişip ölen balığın canlanmasına hayret etti..

Bu adamının ismi Yuşa b. Nun idi..

Şemsı seneye göre: Yuşa, Musa'dan a.s. büyüktür..

Bunların hikâyeleri meşhurdur..

Biz bunu daha geniş bir şekilde: Musamere-i Habib, Müseyere-i Sahib, nam eserimizde anlattık..

Orada okuyup, düşünüle..

İskender, Eflatun'un şu:

— Bir kimse, hayat suyundan içerse ölmez..

Sözüne dayanarak, bu sudan içmek için yola çıktı..
Eflatun, gitmiş, o yere varıp, bu sudan içmişti..

Bu günümüze kadar da hayattadır.. Dravend nam dağda kalmaktadır..
Aristo, Eflatun'un talebesidir.. İskender'in de hocası idi..

İskender'e bu yolculuğunda arkadaşlık etti.. İki denizin birleştiği yere kadar gittiler..

Zulmetler arzına vardıkları zaman, yollarına devam ettiler.. Yanlarında askerden bir mikdar vardı.. Diğerleri, Sebet nam şehirde kaldılar.. Burası, güneşin doğduğu yerin son hududu idi..

Hızır da a.s. İskender'in askerleri arasındaydı..

Bir süre yola devam etiler.. Bu gidişin süresi bilinmiyor.. Nekadar gittiklerini idrâk mümkün olmuyor.. Sahil boyu gidiyorlardı..
Hangi konağa inseler orada bu sudan içiyorlardı..

Bu seferin uzunluğundan yorulunca, dönüşe geçtiler.. Askerlerin durduğu yere doğru döndüler..
İki denizin bzirleştiği yere gitmişlerdi..
O yollarının üzerinde idi: Ama anlayamadılar..

Onun yanında durdular; ama hiç bir nişanı olmadığı için, orada konaklamdaılar..
Ancak, Hızır a.s. bir ilham aldı..
Bir kuş aldı, kesti; bacağına da bağlamıştı..
Ayakları suda yürüyordu..
Bu yere geldiği zaman, kuş depreşmeye ve titremeye başladı..

Hemen orada durdu; bu sudan içti.. yıkandı; yüzdü.. Ancak, bu durumunu gizledi..

Amma, Aristo Hızır'a baktığı zaman, kendileri dışında suya kavuştuğunu anladı..

Bundan sonra, ölünceye kadar, Hızır'ın a.s. hizmetine girdi..

Aristo ve İskender, Hızır'dan a.s. önemli bilgiler edindiler..

Bilesin ki..

Hayat gözesi, zata bağlı hakikatin bu varlıkta zuhurundan ibarettir..

Bu işaretleri anla.. bu ibarelerin remizlerini çöz..

İşi, ancak kendi öz kaynağında ara.. Ama, benliğinden çıktıktan sonra..

Umulur ki bu yolda:

—« **Onlar diridirler.. Rab'ları katında rızklanırlar..»(3/163)**

Ayeti ile onların derecesine ulaşırsın..

Ve.. o vakit sana: Onarın hizbinden olma yolu açılır..

Musa'dan, Hızır'dan, İskender'den murad sen olursun.. Keza, zulmetlerden de, ırmaktan da..

Bilesin ki..

Daha önce de anlatıldığı gibi, Allah-ü Taâlâ, Hızır'ı a.s.:

— **«Ona ruhumdan üfledim..» (15/29)**

Manasına gelen, âyetin hakikatinden yarattı..

Böylece o: Allah'ın ruhudur.. Dolayısı ile kıyamete kadar yaşar..

Onunla buluştum..

Bu bahr-i muhitte olanları ondan naklen anlatıyorum..

Bilesin ki..

Anlatılan bu bahr-i muhit, ondan ayrılan da KAF dağı yolu ile, dünyaya gelir ki, tuzludur..

Yine o denizden gelip, KAF dağında birleşen ise.. bu tuzlu suyun ötesindedir.. Ki o: Güzel kokulu kızıl denizdir..

Yine KAF dağının arkasından gelen, dağa birleşen ise.. yeşil denizdir..

Bunun suyu öldürücü zehir gibidir..

Bundan bir damla içen, o dem ölür.. O dem fena bulur..

Yine o denizden gelen ve KAF dağının arkasına düşen, ayrılma, kapsama şümulü ile; mevcudata hüküm geçiren deniz ise.. karadenizdir.. Tadı bilinmez.. kokusu da belli değildir.. Onu hiç kimse bulamaz.. Ancak, haberler onu anlatır..

O da böyle bilinir.. İzlerinden bir mesafe kat edilir..

Ve.. gizlenir; açıklanmaz..

KIZIL DENİZ

Bunun yaydığı koku, halis miske benzer..

Burası: Koca dalgalı, en büyük deniz olarak bilinir..

Bu denizin sahilinde bazı erkek müminler gördüm..

Bunların ibadeti, yalnız, halkı Hakka yaklaştırmak idi.. Yaratılış sebepleri buydu..

Bir kimse bunlarla otursa, arkadaşlık etse.. bu kalışı kadar Allah'ı bilir.. Onların seyrince Allah'a yakınlık kazanır..

Onların yüzleri doğan güneş, çakan şimşek gibi idi.. Çöl sahralarda şaşıran, onlarla aydınlanır.. deniz derinlerinde kaybolan onlarla hidayeti bulur..

Burada sakin olanlar, bir sefere çıkmak istedikleri zaman, o denizin balıklarına ağ kurarlar.. Onlardan yakaladıklarına da biner giderler..

Zira onların binekleri, bu denizin balıklarıdır..

Kazançları ise.. bu denizin incisi, mercanıdır..

Ancak, ora sakinleri, bu balıkların üzerine binince; bu denizin

kokusunu alıp bayılırlar.. Kendilerine gelemezler.. O denizde binekle oldukları süre, bu his âlemlerine dönemezler..

O balıklar bunları alır, sahile doğru götürür.. Sahil yerlerinden birine atar..

Bu şekilde sahile vâsıl olunca da, akıllanırlar.. Hâsılatları kendilerine görünür..

O kadar acaip garaip şeyler bulurlar ki: Sayılamaz.. Onlardan anlatılan, azın dahi azıdır..

Zira onları ne bir göz görmüştür; ne kulak duymuştur; ne de bir beşer kalbine onların hatırası gelmiştir..

Bileşin ki..

Bu denizin dalgaları vardır.. O dalgalardan her biri, bu yerle sema arasını bir milyon kere doldurur.. yine de bitmez..

Eğer kudret âlemi, bu denizi almasaydı; bu varlık âleminde ondan gayrı bir şey bulunmazdı..

Allah-ü Taâlâ, KERRUBİYYUN melekleri, bu denizi korumaya memur eyledi.. Bunlar, o denizin kenarında dururlar.. Ortasında onlar için duracak bir yer yoktur..

Bu denizin sakinleri, oranın balıklarıdır; bir de, onlar misullu hayvanatı..

YEŞİL DENİZ

Buranın tadı acıdır.. Ölüm kaynağıdır; boğulma yeridir..

Burası: Ulema katında hayır sıfatlarla anılır.. Ârifler katındaysa en güzel isimler verilir..

Bu denizde balık yoktur..

Bu denizde gemi yürüten ölür..

Bu denizi gördüm.. İtminan veren emin bir yerdi..

Bu o şehirdi ki: Musa ve Hızır a.s. oraya varmıştı..

Oradan yemek istemişlerdi.. Ama, ora halkı onları misafir etmekten çekinmişti..

Şundan ki: İkisi de fukara elbisesi giymişti..

Bura halkı ise.. ancak, sultanlara, emirlere yemek yediriyorlardı..

**

Ora halkını bu denizde yürümeye aşık buldum.. Bu işin sevdasına kapılmış gördüm..

Bu sebepledir ki:

Her yılbaşı toplanırlar.. Bu toplantı günü de, onlar için bayramdır. Orada her renkten ata binerler.. Yeşil, kırmızı, sarı ve daha başka renk atlara binerler..

Kendilerini onların üzerine bağlarlar..

Aynı şekilde atın gözlerini de bağlar o denize yaklaşırlar..

Kim atını denize sürse.. at da ölür; kendi de..

Ama deniz kenarına varıp da atı oraya girmeden gelirse.. sağ döner..

Ancak, hali böyle olan bir kimse, kendisini: Kaybetmiş, dönek, kovulmuş, küsülmüş sayar..

Bundan sonra, bir başka at alır.. Besler, büyütür.. Ertesi seneye hazırlar.. Geçen sene yaptığını aynen yapar.. Taa, ölünceye kadar..

Onlardan her birinin denize olan aşkı, pervanenin aydınlığa olan aşkı gibidir.. Devamlı olarak kendini oraya atmak ister.. Taa, orada ölüp gidinceye kadar..

**

KATI KARA DENİZ..

Buranın sakinleri tanınmaz.. Balıkları bilinmez..

Oraya vuslat muhaldir.. Hâsılatını elde etmek mümkün değildir..

Çünkü o deniz: Turların, kürelerin, devirlerin taa, ötesindedir..

Ne acaibinin nihayeti vardır; ne de garaibinin bir sonu..

Ölçüler ondan yana kusurlu kalır.. Acaibi o kadar fazladır ki.. muhale benzer..

Burası, o zat denizidir ki.. sıfatlar önünde şaşkına dönerler..

Burası hem vardır; hem yoktur.. Hem bellidir; hem kaybolmuştur.. Hem bilinendir; hem bilinmeyen.. Hem hükmen bilinendir; hem naklen.. Hem varlığı kesindir; hem de akla dayalıdır..

Onun varlığı yokluğudur.. yokluğu da varlığı.. Önü sonunu kapsar.. Batını zâhirine dayalıdır..

Onda olan idrâk olunamaz.. Hiç kimse ne olduğunu bilemez ki.. hakkını ödeyebilsin..

**

Bu denize fazla dalmayalım.. Oraya dalmaktan ve onu beyandan yana dizginleri tutalım..

Allah.. Hak söyler..
Doğruya hidayet eden odur..
Güvenilecek makam odur..

63. BÖLÜM

SAİR DİNLER VE İBADETLER

BÜTÜN HALLERİN VE MAKAMLARIN NÜKTELERİ

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, bütün varlıkları, ancak kendisine ibadet için yarattı..

Dolayısı ile, onların istidatları budur; yaratılış sebepleri de buna göredir..

Asalet cihetinden, bu böyledir..

Bu varlıkta bulunan her şey: Hali ile, sözü ile, fiili ile ancak, Allah'a ibadet eder.. Belki de, zatı ile, sıfatı ile ibadet eder..

Bu varlıkta bulunan her şey: Allah'a itaat eder..

Bu mana şu âyet-i kerime ile sabittir:

— «İkiniz de, isteseniz de, istemeseniz de geliniz..

Dedi;

— İstiyerek geldik..

Dediler..» (41/11)

Bu hitap, semalara ve yeredir..

Semalardan murad, oranın ehlidir..

Yerden murad ise.. oranın sakinleridir..

Bu manada, Allah-ü Taâlâ, bir başka âyet-i kerimede şöyle buyurdu:

— «İnsanları ve cinni ancak, bana ibadet etsinler diye yarattım..» (51/66)

Resulüllah S.A. efendimizin:

— «Herkes, niçin yaratılmış ise.. Ona muyesser olur..»

Mealine gelen hadis-i şerifi de, onların ibadet ettiklerine şahadet eder..

Çünkü: Cin ve insanlar, Allah'ın ibadeti için yaratılmışlardır.. Bu ibadet işi de, onlara kolay gelir..

Zira onlar: Zarurî olarak, Allah'ın kullarıdır..

Lâkin: İsimlerin ve sıfatların iktizası değiştikçe, ibadetler de değişik olur..

Çünkü: Allah-ü Taâlâ, HADİ, ismi ile nasıl tecelli ediyorsa.. MUDİLL, ismi ile de tecelli eder..

Sonra.. MÜN'İM isminin eseri nasıl gerekli ise.. MÜNTAKİM, isminin zuhuru da gereklidir..

İsimlerin ve sıfatların erbabı değiştikçe, insanlar da hallerinde değişmektedirler..

Nitekim, bu manada Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu..

— **«İnsanlar, tek ümmetten ibaretti..» (2/213)**

Yani: Allah'ın kulları idiler.. Onun taatına göre yaratılmışlardı.. Aslî fıtratları bu idi..

— **«Allah-ü Taâlâ onlara, müjdeci ve korkutucu peygamberler gönderdi..» (2/213)**

Yani: Peygamberlere uyan, HADİ ismi cihetinden ona ibadet etsin diye..

Peygamberlere muhalefet eden ise.. ona MUDİLL ismi cihetinden ibadet etsin, diye..

İşte.. yukarıda anlatılan mana icbaıdır ki: İnsanlar çeşit çeşıt oldu..

Milletler fırka fırka ayrıldı.. Bundan da mezhepler meydana çıktı..

Durum böyle olunca, her taife kendi bildiğinin doğruluğuna zahib oldu..

İsterse bu âlem başkasının gözünde hatalı olsun.. Allah-ü Taâlâ, onu güzel eylemiştir..

Ta ki: Onlar bu halleri ile, yaptıkları işin müessir sıfatının iktizası, kendisine ibadet edeler..

İşbu manaya, şu âyet-i kerime delâlet eder:

— **«Hareket eden her şeyin, nasiyesinden, ancak Allah-ü Taâlâ tutmuştur..» (11/56)**

Yani: Onları yaptıran odur. Bu yapış da onun muradına göre olmaktadır.. Bu muradı ise.. aynen onun sıfatının iktizasıdır..

Sonra..

Allah-ü Taâlâ onları, isimlerinin ve sıfatlarının iktizasınca hesaba çeker..

Bir kimse, onun rübubiyetini ikrar ederse.. ona bir menfaatı olmaz.. Aynı şekilde, onu inkâr edenin inkârı da bir zarar vermez..

Allah-ü Taâlâ'nın kemali icabı, ibadet çeşitlerinden neyi hak etmişlerse.. ona göre, onlarda tasarruf eder..

Hâsılı: Vücudda olan herkes, Allah'a ibadet eder.. Yüce Allah'ın şu emrine mutidir..

— **«Her şey, ona hamdle, tesbih eder.. Ama onların tesbihini anlayamazsınız..» (17/44)**

Zira onların tesbihine: Muhalefet, masiyet, küfür vb. isimler verilir.. Bunların tesbih oluşunu ise.. herkes anlayamaz..

Sonra.. burada:

— **«Anlayamazsınız..» (17/44)**

Nefyi cümle üzerine gelmiştir.. Bu manaya göre bazıları anlayabilir. Yani:

— **«Onların tesbihini anlayamazsınız..» (17/44)**

Toplu olarak, ezcümle söylenmiştir ki:

— Bazıları anlayabilir..

Demektir..

Bilesin ki..
Allah-ü Taâlâ, bu âlemi yarattı.. Âdem'i cennetten indirdi..
Âdem dünyaya inmeden önce, bir velî idi..
Dünyaya indikten sonra, Allah-ü Taâlâ ona nübüvvet verdi..
Nübüvvet ise.. teşridir; tekliftir..
Dünya dahi, âhiretin aksine teklif yeridir..

Âdem orada velî idi.. Çünkü orası, keramet, müşahede yeri idi.. Bu ise.. velâyet halidir..

Bundan sonra.. babamız Âdem kendi özünde velî oldu.. Taa, zürriyeti zuhur edinceye kadar.. Böyle olunca, onlara Resul olarak gönderildi.. Allah'ın emrini onlara talim eder oldu..
Allah-ü Taâlâ'nın ona indirdiği suhuf vardı..

Çocuklarından onu okuyup öğrenen zarurî olarak iman etti.. Zira onda, öyle açıklamalar vardı ki: Düşünen bir kimsenin onu reddetmesi mümkün değildi..

İşbu zümre, ona iman edenlerdi..

Ancak, onu öğrenmekten geri kalarak, kendi lezzetine dalıp hevasına tabi olanı, gaflet zulmeti alır; dünya gururuna daldırır.. Bundan sonra da alır; inkâra ve imansızlığa götürür..
Yani: Allah-ü Taâlâ'nın Âdeme indirdiği o suhufta bulunanları, inkâra ve imansızlığa..
Bunlar küffar güruhudur..

Sonra..
Âdem vefat etti..
Zürriyeti de parti parti ayrıldı..

Bir zümre, Âdem'in a.s. Allah'a yakınlığına inandı.. Bu inanışı onu, Âdem'in suretinde taştan bir heykel yapmaya kadar götürdü..

Bunu yapmakla zannına göre, ona hizmet vazifesini koruyordu..

Devamlı o heykeli muşahede etmek sureti ile, ona sevgi yolunu koruyordu.. Belki, kendisi de bu yoldan Allah'a yakınlık peydah ederdi..

Zira o biliyordu ki: Hayatta Âdem'e a.s. hizmet, Allah'a yakınlık vesilesidir.. Sandı ki: Âdem'in heykeline hizmet de aynı şeydir..

Bunlardan sonra bir başka zümre geldi..

Bu yeni gelenler, hizmet anlayışını kaybettiler.. Doğruca, yapılan suretin kendisine ibadet ettiler.. Bunlar: Putlara tapanlardı..

Bunların dışında kalan bir tayfa da, akılları ile kıyas yoluna saptılar.. Bu sapış sonunda; puta tapanları tezyif ettiler..

Bunlardan bir kısmı dedi ki:

— Bizim, dört tabiat unsuruna ibadet etmemiz icab eder.. Zira âlem: Hararet, bürudet, yübuset ve rütubetten ibarettir.. Asıl olana ibadet etmek, fer'e ibadet etmekten daha uygundur.. Putlar, ibadet eden kimsenin fer'idir.. Zira, onun aslı ibadet edendir.. Yani: Kendisi yapmıştır..

İşbu kıyas sonunda, tabiî unsurlara ibadet etmeye koyuldular..

Bunların adı: Tabiiyyun, oldu..

Anlatılanların dışında kalan bir zümre de, yedi yıldıza ibadet yoluna gittiler..

Dediler ki:

— Hararet, bürudet, yübuset ve rütubetten hiç biri, tek başına haraket edecek durumda değildir.. Dolayısı ile, bunlara ibadette fayda yoktur.. En uygunu bu yedi yıldıza ibadet etmektir..

Bu yedi yıldız şunlardır: Zuhal, Müşteri, Merih, Şems, Zühre, Utarit, Kamer..

Zira bunların her biri, kendi başına hareket edebilir durumdadır.. Varlıktaki müessir bir hareketle, kendi felekinde seyreder..

Dolayısı ile, bazan faydalı olurlar; bazan da zararlı olurlar..

En iyisi kendine has tasarrufu olana ibadettir..
Sonra.. bu yıldızlara ibadete koyuldular..
Bunlar, felsefecilerdir..

Bunlardan bazıları dahi, nura ve zulmete ibadet yoluna gitti..

Bunlar şöyle diyorlardı:

— Yalnız nurlara ibadet, öbür yanı yitirmektir.. Zira bu varlık: Nur ve zulmete inhisar eder.. Ama, en uygunu, bunlara ibadet etmektir..

Bunun üzerine mutlak nura ibadet yolunu tuttular.. Ama, yıldız veya başka bir ayırım yapmadılar..

Ve.. mutlak zulmete ibadet ettiler. Nasıl tecelli ederse etsin; hiç bir ayırım yapmadılar..

Nurun adına:

— Yezdan..

Dediler.. Zulmetin adına da:

— Ehreman..

Dediler..

Bu tayfanın adı da: Saneviye'dir..

Bunların dışında bir tayfa ise.. ateşe ibadet yoluna gittiler..

Şöyle dediler:

— Hayat, hararet-i griziyeden ibarettir.. Ve bu: Manadır.. Bunun sureti ise.. varlıktır.. O da ateştir.. Ve o: Tek başına varlığın aslıdır.

Bundan sonra.. ateşe ibadet ettiler..

Bunlar Mecusîlerdir..

Bunların dışında kalan bir tayfa da, başlıca ibadeti terk ettiler..

Böyle etmelerinin sebebi, şu yoldaki kanaatları idi:

— İbadet faydasızdır.. Zaman, ilâhı fıtrat yönünden neyi icap ettiriyorsa.. onu meydana getiriyor.. Bu yolda olan olur.. Durum

böyle olunca ancak; içindekini dışa atan rahimler vardır.. Bir de, onları tutan yer..

Bu zümrenin adı: Dehriyyun'dur..

Ayrıca: Mülhidler, ismi dahi verilir..

Gelelim kitap ehline..

Bunlar fırka fırka ayrılır.. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

BERAHİME:

Bunlar, İbrahim a.s. dini üzerine oldukları kanaatındadırlar.. Onun zürriyetinden olduklarını sanırlar.. Bunların kendilerine has ibadetleri vardır..

YAHUD:

Bunlar, Musevî'lerdir..

NASARA:

Bunlar da, İsevî'lerdir..

MÜSLÜMANLAR:

Bunlar da, MUHAMMEDÎ'lerdir..

Bunlar on millete ayrılır.. Bu on millet, çeşitli milletlerin aslıdır.. Teferruata geçilecek olsa, bitmez.. O kadar ki çoktur..

Hepsinin dayanağı şu on millettir:

1. Küffar..
2. Tabaiyye..
3. Felâsife..
4. Seneviyye..
5. Mecus..
6. Dehriyye..
7. Berahime..
8. Yahud..
9. Nasara..
10. Müslimun..

Bu anlatılan taifeden hangisi olursa olsun; Allah-ü Taâlâ: Bir kısmını, cennet için; bir kısmını da, cehennem için yaratmıştır..

Hele geçmiş zamanlardaki küffara bir bak: O zaman da peygamberlerin daveti ulaşmayan bölgelerde oldukları halde, yine ikiye ayrılmışlardır..

Onların bir kısmı hayır işlemiş; Allah-ü Taâlâ, cennet mükâfatı vermiştir..

Bir kısımları da şer işlemiş; Allah-ü Taâlâ cehennemle cezalandırmıştır..

Kitap ehlinin durumu da budur..

Şeriat gelmeden evvel, onlar için hayır şuydu: Kalblerin kabullendiği, nefislerin sevdiği, ruhların hoşlandığı..

Şeriat geldikten sonra da, onlar için hayır şu oldu: Allah'ın kullarının ibadet emrine uyması..

Şeriatın nüzulünden önce şer ise.. şu idi: Kalblerin kabul etmediği, nefislerin kötü gördüğü, ruhların acı duyduğu..

Şeriatın nüzulünden sonra ise.. şer: Allah'ın kullarına yasak ettiği şeyler oldu..

**

Bütün bunlar, Allah'a ibadet ederler.. Ama, nasıl ibadet etmeleri uygun ise, öyle..

Zira onları, Allah-ü Taâlâ zatı için yaratmıştır.. kendileri için değil..

Onlar, hakkı olduğu şekilde, Yüce Hakkındır..

Sonra..

Sübhan olan yüce Allah, bütün bu milletleri: İsimlerinin, sıfatlarının hakikatı olarak yaratmıştır.. Hepsine zatı ile tecelli eylemiştir..

Bu sebeple: Bütün zümreler, ona ibadet ederler..

KÜFFARA GELELİM:

Bunlar, bizzat Allah'a ibadet etmektedir..

Şöyle ki: Sübhan olan yüce Hak baştan sona, bu varlığın hakikatıdır.. Küffar da bu varlık cümlesinden sayıldığına göre.. onların hakikatı odur..

Onlar, kendileri için bir RABB olmadığı yolunda inkâra sapıp kâfir oldular..

Bu böyledir.. Çünkü, Allah-ü Taâlâ onların hakikatidir.. Onun için bir RABB olamaz.. Mutlak RABB kendisidir..

Böylece onlar, aynen zatları neyi gerektiriyorsa.. ona göre ibadet ettiler..

PUTA İBADET EDENLERE GELELİM:

Bu dahi, Yüce Hakk'ın varlık sırrına dayanır..

O: Hülulsüz, katıksız olarak, vücud zerrelerinin her birinde, kemali ile vardır..

Bu açıdan, Yüce Allah, onların ibadet ettiği putların dahi hakikatıdır..

Bu manaya göre: Ancak Allah'a ibadet etmiş olurlar..

Bunun böyle olması onların bilmesine muhtaç değildir.. Aynı şekilde, onların niyetlerine de muhtaç değildir..

Zira: Hakikatlerin gizliliği nekadar uzarsa uzasın; elbette iş neyse.. onun üstünde açık zuhurları zarurîdir..

Şu mana da, onların içten Hakk'a tabi olduklarının sırrıdır..

Şöyleki: Onların kableri, bu işte hayır olarak lehte onlara şehadet eder.. İtikadları da bu işin hakikatına bağlıdır..

Bu mana ise.. Kulunun ona ait zannıdır..

Bu manada, şu hâdis-i şerif önemlidir:

— **«Müftüler fetva verse dahi; kalbine danış..»**

Bu kalb fetvası umumî manadadır.. Hususî kalb fetvasına gelince.. o zaman iş değişir..

Her kalb doğru fetva veremez.. Her kalbden fetva sorulmaz.. danışılmaz..

Bundan bazı kalbler murad edilmiştir; hepsi değil..

Bu, itikada dayalı incelik; onların yaptığı işin hakikatına uygundur.. Onları, bu yoldan hakikat, işin zuhuruna çeker götürür.. ama, âhirette..

Allah-ü Taâlâ bu manada şöyle buyurdu:

— **«Her cemaat, kendilerinde olanla şendir..» (30/32)**

Yani: Dünyada da böyledir; âhirette de..

Bu böyledir.. Çünkü: İsim müsemmadan ayrılmaz..

Onları şenlikle isimlendiren odur.. Onları, bu şekilde vasıflandırdı..

Bu vasıf ise.. mevsufa mugayir değildir..

Ancak:

— Her cemaat, kendilerinde olanla şen oldu..

Denseydi.. o zaman, bu fiil sıgası ile gelmiş olurdu.. Yukarıdaki manaya aykırı düşerdi.. Muzari sığası ile:

— Şen olur..

Deseydi.. o zaman, arada bir açıklık olurdu..

Amma, isim böyle değildir.. O, sürenin devamını gerektirir..

Yani: Onlar, dünya hayatında yaptıkları ile şendirler.. Âhirette ise.. halleri ile şendirler.. Ellerinde bulunanla daimî bir şenlik içindedirler..

Bu mana icabıdır ki: Dünyaya geri çevrilseler; yine kendilerine yasak edilen şeyi yaparlar.. Yaptıkları işin sonucunu azap bildikleri halde.. Zira o işte, bir lezzet, lütuf bulurlar.. Bu lezzet dahi, o azapta bekalarının sebebidir..

Zira Hak Taâlâ'nın rahmeti icabıdır ki:

Kuluna âhiret azabı dilediği zaman, onun için bu azapta gizli bir lezzet yaratır.. Azap görenin cesedi de, ona aşık olur..

Böyle olur ki: O azaptan Allah'a ilticası ve o azaptan Allah'a sığınması yerinde bir şey olmaya.. O lezzet, onun için var oldukça azap içinde kala..

Ama, Allah-ü Taâlâ, onun azabını hafifletmeyi dilediği zaman, o lezzeti yitirir.. O zaman rahmete yönelmeye muztar kalır.. Allah-ü Taâlâ'nın şanı odur ki: Muztar kalmışın duasına icabet ede..

İşbu durumdaysa.. o kulun azaptan Allah'a ilticası ve ona sığınması yerinde olur.. Hak Taâlâ ise.. onun sığınmasını kabul buyurur..

Yukarıda anlatılan mana icabıdır ki: Küffarın Allah'a ibadeti zatîdir.

Onların bu şekilde ibadeti, her nekadar kendilerini saadete götürür ise de.. dalâlet yoludur..

Dalâlet yolu olması da, o yoldan saadet husulünün uzadığıdır..

Zira o yoldan gidene, hakikatler inikşafı, ancak âhiretin azap tabakalarına girdikten sonra mümkündür.. Bunların tümü, dünyada tabiat ateşi tabakalarına dalmasının cezasıdır.. Beşeriyeti icabı onlara, sözle dalmıştı; işle dalmıştı; halle dalmıştı..

Bu cezasını bitirdikten sonra, Allah'a vardıran yolunu da kat etmiş olur.. Bunun böyle oluşu, kendisine gelen nidanın uzaktan oluşudur..

Ancak, bu hallerden sonra, ilâhî saadetine nail olur.. İlk adımda yakınlık bulanların erdiğine erer..

Bu ilklere yakından nida gelmiştir..

Anla..

TABİATÇILARA GEÇELİM :

Bunlar, Allah-ü Taâlâ'ya dört sıfatı cihetinden ibadet ederler..

Bu ilâhî dört sıfat şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade..

Bunlar, vücud binasının aslıdır.. Hararet, bürudet, rütubet, yübuset ise.. o dört sıfatın, bu kâinat âlemindeki zuhur yerleridir..

Rütubet, hayatın zuhur yeridir..

Bürudet, ilmin zuhur yeridir..

Hararet, iradenin zuhur yeridir..

Yübuset, kudretin zuhur yeridir..

Bütün bu zuhur yerlerinin hakikatı ise.. anlatılan sıfatların sahibi olan Yüce Sübhan'dır..

Anlatılan zuhur yerlerinde var olan, bu ilâhî incelik, sair tabiatçıların ruhlarına da açılınca; bu ilâhî dört vasfın eserini de, gördükten sonra.. bu varlığı: Hararet, bürudet, yübuset ve rütubete bağladılar..

Ve.. kabiliyetler, ilâhî istidat ciheti ile bildi ki: Anlatılan sıfatlar, bu suretlerin manasıdır..

Yahut:

— Bu kalıpların ruhudur..

— Bu zuhur yerlerinde zâhir olanlardır..

Şeklinde anladıklarını da söyleyebilirsin..

İşbu sırrın icabıdır ki: Anlatılan tabiî kuvvetlere ibadet olundu..

Bazısı bunu bilerek yaptı.. Bazısı da bilmeden y ıptı..

Bilen önde gitti; cahil de katıldı..

Her ne ise.. onlar, Hakk'ın âbid kullarıdır.. Amma, sıfat cihetinden.. Neticede işleri saadete ulaşır.. Tıpkı, bunlardan önce anlatılanların durumu gibi..

İşlerinin bineği olan hakikatlerin zuhuru ile, durum anlatıldığı gibi olur..

FELSEFECİLERE GELDİK :

Bunlar yüce Sübhan'a isimleri cihetinden ibadet ederler..

Zira: Yıldızlar, onun isim mazharlarıdır.. Allah-ü Taâlâ ise.. zatı ile, onların hakikatıdır..

Şöyle ki:

Güneş, Allah isminin mazharıdır.. Nuru ile, bütün yıldızların yardımına koşar.. Tıpkı: Bütün isimlerin, Allah isminden yardım aldıkları gibi..

Kamer, (ay) Rahman isminin mazharıdır.. Zira: Yıldızların en kâmilidir.. Güneşin nurunu taşır.. Tıpkı: Rahman isminin, bütün isimlere nazaran, en yüce mertebeye sahip olduğu gibi.. Bunun beyanı daha önce, kendi yerinde yapıldı..

Müşteri, Rabb isminin mazharıdır.. Zira o: Semada yıldızların en saadetlisidir.. Tıpkı: Rabb ismi, mertebeler içinde özel bir mertebeye sahip olduğu gibi.. Zira o: Merbubun hükmüne göre, kibriya kemalini şumulüne almıştır..

Zühal.. bu yıldız, vahidiyet mazharıdır.. Zira, bütün felekler onun kapsamına girer.. Tıpkı: Bütün isimler ve sıfatlar vahid ismi altında olduğu gibi..

Merih, kudret mazkarıdır.. Zira o: Kahhariyet fiillerine ait bir yıldızdır..

Zühre ise.. iradenin mazharıdır.. Zira o: Kendi özünde, çok seri bir tekallübe sahiptir.. Aynı şekilde Yüce Hak: Her an bir başka şey murad eder..

Utarit, ilim mazharıdır.. Zira o: Semada kâtiptir..

Baki kalan malum yıldızlar ise.. onun güzel isimlerinin mazharlarıdır.. ki onlar, sayılabilirler..

Bilinmeyip baki kalan yıldızlar ise.. sayıya gelmeyen isimlerin mazharlarıdır..

İşte.. felsefecilerin ruhları, bu manaları tadınca.. ki bunu: İdrâk yönleri ile tadarlar.. Bu idrâki ise.. kendilerinde var olan, ilâhî fıtrat istidadından alırlar..

İşbu durumda, anlatılan yıldızlara ibadet ettiler.. Bu ibadet ise.. her yıldızda bulunan ilâhî latife içindir..

Sonra..

Hak Taâlâ, bu yıldızların hakikati olduğuna göre.. onun zatı namına mabud olması icab eder.. Onların ibadeti, bu sırra da dayalıdır..

**

Bu varlıkta, âdemoğlu ve onun dışında kalan hayvanatın ibadet etmediği hiç bir şey yoktur..

Meselâ: Bukalemun, güneşe ibadet eder..

Meselâ: Bukalemun, güneşe ibadet eder..

Ve.. hayvanatın diğer çeşitleri..

**

Bu varlıkta, Allah'a ibadet etmeyen hiç bir canlı yoktur..

Ya tokyid yollu ibadet eder.. ki bu: Zuhur yerine veya yaratılmış bir şeyedir...

Ya da itlak yolludur..

İtlak yollu ibadet eden, muvahhiddir.. Yani: Tevhid ehlidir..

Takyid yollu ibâdet eden ise.. şiik ehlidir.. müşriktir..

Hâsılı: Anlatılanların ve anlatılmayanların tümü, hakikat üzere Allah'a ibadet etmektedir.. Şunun için ki: Hakkın varlığı ondadır..

Zira, Hak Taâlâ, zatı cıhetinden şunu iktiza eder ki: Hangi şeyde zuhur ederse.. o şeye ibadet oluna..

Halbuki o: Kâinatın bütün zerrelerinde zuhura gelmiştir..

Bundandır ki: İnsanların bazısı tabiata bağlı şeylere, vücudun aslıdır diye ibadet etti..

Onlardan, yıldızlara ibadet edenleri de var..

Madene ibadet edenleri de var..

Ateşe ibadet edenleri de var..

Hâsılı: Varlıkta hiç bir şey yoktur ki: Bu âlemde bir şeye ibadet etmiş olmasın..

Ancak, MUHAMMEDİ olanlar müstesna..

Bunlar, mutlak yoldan, Allah'a ibadet ederler..

Bu ibadetlerini mahlukat parçalarından hiç biri ile takyid etmemişlerdir.. Bütün varlık o olması yönü ile, ona ibadet etmişlerdir..

Sonra.. Bunların ibadeti, bir yana bağlı, bir yandan ayrı; batına bağlı, zâhirden ayrı olmak gibi bir ilgiden yana da pek nezihdir..

Bunların yolu: Sonunda zatına vardıran Allah'ın yoludur..

Bu sebepledir ki: İlk adımda yakınlık derecesini bulmuşlardır..

Bunlar o zümredir ki, Allah-ü Taâlâ, şu cümlesi ile onlara işaret etmiştir:

— **«İşte.. bunlar, yakın mekândan nida olunmuşlar..» (50/41)**

Bunlar, cihet yönü ile, tabiata bağlı şeylerden birine, yıldızlaıa ibadet edenlere benzemezler..

Hele putçular ve benzerleri gibi hiç değildirler.. Zira, putçuların durumuna şu âyetle işaret olunmuştur:

— **«Bunlara uzaktan nida olunur..» (41/44)**

Zira, bunların Hakka dönüşü, ancak ibadet ettikleri zuhur yönünden olmaktadır.. Sadece, ona o olduğu için ibadet ettiler, Hak bilerek değil.. Böyle oluncada onlara başka yönden bir zuhur olmadı..

İbadetlerine dayanak bildikleri bu durum ise.. onlara göre uzaklığın taa, kendisidr..

Ancak.. Ancak.. esas konağa vardıktan sonra.. uzaktan çağırılan da, yakından çağırılan da aynı olur..

Bunu anla; olur mu?..

SENEVİYYE KISMINA GELELİM:

Bunlar, Yüce Allah'a zatı cihetinden ibadet ettiler. Zira, Allah-ü Taâlâ, bütün zıdları özünde toplar.. Hakka ait mertebeleri, halka ait mertebeleri şumulüne alır.

İki vasıfta, iki hükümle zuhur eyledi..

Dünya ve âhirette, iki sıfatla zuhur eyledi..

Hakka bağlı hakikate mensup olan, nurlarda zâhir olandır..

Halka bağlı hakikate mensup olan da, zulmetten ibarettir..

İşbu ilâhî sır icabıdır ki: Nura ve zulmete ibadet ettiler.. Zira, bu ilâhî sır: İki vasfı, iki zıddı, iki itibarı, iki hükmü camidir.. Onun bu cami oluş şeklini, nasıl istersen öyle söyle.. Nasıl dilersen öyle hükmeyle..

Çünkü Sübhan A'lah, o dilediğin şeyi ve zıddını zatı ile camidir.. Hâsılı: Seneviyyeler, Yani: Puta ibadet edenler, bu ilâhî latife icabı ona ibadet ettiler.. Bu ibadet şekli de, Yüce Sübhanın zatı nasıl iktiza ediyorsa.. Öyle oldu..

Çünkü: Hak, olarak isimlendirilen odur.. Halk olarak isimlendirilen odur.. Nur odur; ve zulmet de..

AMMA MECUS..

Bunlar, Allah-ü Taâlâ'ya AHADİYET yönü ie ibadet ettiler..

Şundan ki: Ahadiyet, bütün mertebeleri isimleri ve sıfatları ifna eder.. Ateş de aynıdır..

O da, anasır arasında en çok güce sahip olandır.. En üstünüdür.. Hizasına gelen bütün tabiî kuvvetleri yok eder..

Ona yaklaşan her tabiî kuvvet, mutlaka galip kuvveti ile ateşe çevrilir..

Ahadiyet de aynıdır.. Ona mukabil duran isim ve sıfat mutlaka onda kaybolur.. Onda muzmahil olur..

İşte.. Onların ateşe ibadetleri, bu latife icabıdır.. O ateşin hakikati ise.. Allah-ü Taâlâ'dır..

Heyulâ zuhurundan önce, tabiat rükünlerinin bir rüknüydü.. Ki bunlar: Ateş, hava, su ve topraktır..

O heyulâ bu rükünlerinden hangisine isteseydi; o zaman girebilirdi..

Ancak, bu rükünlerden birinin suretini giydikten sonra, artık o suretten soyunamaz.. Böyle bir şey onun için mümkün değildir.. Başka bir surete de artık giremez..

Vahidiyet gözünde, esma ve sıfatın durumu da aynıdır..

Bu esma ve sıfatlardan her birinin ikinci bir manası da vardır..

Meselâ: Mün'imı, müntekimin kendisidir..

Ancak, isimler, iâhî mertebelerde zuhura gelince.. o zaman her isim, iktiza ettiği hakikatı ifade eder..

İşte.. o zaman, Mün'im müntekimin zıddı olur..

Ateş ise.. tabiat kuvvetlerinin sırasına göre, isimlerden vahidiyetin mazharıdır..

Ne zaman ki, Mecus ruhları, bu miskin kokusunu aldı; başka koku almaktan yana nezleye tutuldu; alamadı.

Ve.. ateşe ibadet ettiler..

Amma, Vahid, Kahhar Allah'tan başkasına ibadet etmediler..

DEHRİYE FASLINA GELİNCE..

Bunların ibadeti, Yüce Hakk'a hüviyeti yönü iledir..

Bu manaya işaret olarak, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Dehre sövmeyiniz; zira dehr, o Allah'tır..»**

Bu, onun hüviyetini ifade eder..

BERAHİME İSE..

Bunlar, mutlak yoldan Allah'a ibadet ederler..

İbadetlerini ne nebi cihetinden yaparlar; ne de resul..

Bunlar derler ki:

— Bu vücudda ne varsa o, Allah için mahluktur..

Bu sözleri ile onlar, bu varlıkta yüce Allah'ın vahdaniyetini ikrar ederler.. Ama, nebileri ve resulleri inkâr ederler..

Bunlar, kendilerini İbrahim evlâdı sanırlar..

Kendilerinin yanında bir kitap olduğunu, bu kitabı da, İbrahim Halil a.s. kendiliğinden yazdı.. diye anlatırlar..

— Kitap Rabbı katından geldi..

Demezler..

— O kitapta hakikatler anlatılır.. Beş cüzdür..

Bundan dört cüzü, herkesin okumasını mubah sayarlar..

Beşinci cüzü ise.. kendilerinden ancak bazı fertlere, okumayı mubah sayarlar.. Bunun sebebi ise.. onun derinliğidir..

Onlar arasında bu beşinci cüzü okuyan meşhur olur..

Bunların netice yolu İslâma çıkar.. Resulüllah S.A. efendimizin dinine girer..

Bu taife çoğunlukla Hind ülkesinde bulunur..

Orada, birtakım insanlar vardır ki; bunların kılığına girerler, BERAHİME oduklarını iddia ederler, ama bunlardan sayılmazlar..

Bunlar, BERAHİME arasında puta ibadetle tanınmıştır..

Halbuki, onlardan biri puta ibadet etti mi, kendilerine göre BERAHİME sayılmaz..

Hasılı:

Yukarıda cins cins anlatılan zümreler, bu ibadet şekillerini kendilerinden icad ettikleri için; şekavetlerine sebep oldu..

İsterse, bu iş, onları saadete götürsün..

Zira şekavet: Saadet zuhurundan evvel.. onların sabit kıldıkları uzaklıktan başka bir şey değildir..

İşte.. şekavet bu manadır.. anla..

Peygamberine emrettiği yolda, Allah'a ibadet edenlere gelince.. ki bu peygamber, hangi peygamber olursa olsun.. Bu yolda ibadet eden hiç şekavete düşmez.. Onun saadeti devamlıdır.. peş peşe zuhur eder..

Kitap ehlinin durumuna gelince.. Ancak bunlar, Allah'ın kelâmını değiştirdiler.. Kendi nefislerinden icad çıkardılar.. İcad olarak çıkardıkları şey ise.. şekavetlerine sebep oldu..

Ve.. onların şekavetleri, Allah'ın emirlerine muhalefetleri kadardır. Saadetleri ise.. Yüce Hakk'ın kitabına muvafakatları kadardır..

Zira Allah-ü Taâlâ, bir ümmete nebi veya resul göndermesinin sebebi: Ancak, onlar arasından ona tabi olanları saadete erdirmek içindir.. Başka değil..

AMMA YAHUD..

Bunlar, yüce Allah'ı tevhidle ibadet ederler..

Sonra, her günde iki defa namaz kılarlar..

Namazın sırrı inşaallah yeri gelince anlatılacaktır..

Sonra, KENURA günü oruç tutmakla da ibadet ederler..

KENURA her yılbaşı ayının onuncu günüdür..

Ki bu da: Aşura'dır:

Bunun sırrı da inşaallah anlatılacaktır..

Cumartesi günlerini itikâfla geçirerek de ibadet ederer..

Onlara göre, bu itikâfın şartı şunlardır:

Evlerine, mal olarak hiç bir şeyin, yemek cinsinden hiç bir şeyin girmemesi ve çıkmaması..

Nikâh sözü edilmez; alış veriş edilmez; hiç bir sözleşme yapılmaz..

Allah-ü Taâlâ'nın Tevrat'taki şu beyanına göre, o gün, Allah için ibadete tahsis edilir..

— **«Sen ve ümmetin cumartesi günü, Allah-ü Taâlâ'mndır..»**

Bundan ötürü, cumartesi günü: Dünya işlerine dair her hangi bir şey konuşmak, onlara haramdır..

Onların, o günkü yiyeceği cuma günü ne olduysa odur..

Bunun ilk vakti cuma günü güneş battıktan sonra başlar.. Cumartesi günü, güneş sarardıktan sonra biter..

Bu işin, büyük bir hikmeti vardır..

Şöyle ki: Allah-ü Taâlâ, yeri ve semaları altı günde yarattı.. Bu işin iptidası da pazar günü idi..

Ve.. yedinci günü, arşa istiva etti.

O, istiva cumartesi günü olup isi bırakma günüdür..

Bundan ötürüdür ki: Yahud o gün, bu şekilde Allah a ibadet eder..

Bu da, Rahmanî istivanın, bugün husule geldiğine işarettir..

Biz, burada 'Musa'nın a.s. onlara meşru kıldığı yemelerini ve içmelerini anlatmaya kalksak, bayramlarını ve peygamberlerinin onlara emrini söylemeye girsek, ibadetlerin ve onlarda bulunan sırları izah etsek.. korkarız ki: İşin iç yüzünü bilmedikleri içn; çoğu cahiller, onlara aldanıp dinlerinden çıkarlar..

Bunun için kitap ehlinin ibadet sırlarını anlatmaktan geçiyoruz.. Ondan daha faziletlisini anlatmaya gidiyoruz.. Bu da: İslâm ehlinin ibadetleridir..

Zira o: Bütün bölümleri içine almıştır. Yüce Allah'ın sırlarına dair hiç bir şey bırakmadan, hepsini bize anlatmıştır..

Çünkü onun dini: Dinlerin ekmeli; ümmeti de ümmetlerin hayırısıdır:

ŞİMDİ NASARA:

Bunlar, geçmiş ümmetlerin Yüce Hakka en yakın olanlarıdır..

Bunlar, Muhammedîlerden arttır..

Sebebi: Allah-ü Taâlâ'yı taleb ettiler.. Ama, onlar: İsa, Meryem ve Ruhulkudüs'te ibadet ettiler..

Sonra:

— Bunlar aynı ruhtur.. Bölünme yoktur..

Dediler.. Sonra: Allah-ü Taâlâ'nın kadim varlığını, İsa'nin mahluk varlığında gördüler.. Bu yolda söz ettiler..

Bütün bunlar, teşbih içinde tenzihtir. Yüce Allah'a layıktır.. Lâkin bu durumu, anlatılan üçlü varlığa tahsis ettikleri için, tevhid ehli derecesinden düştüler.. Ancak bunlar: Muhammedîlere diğerlerinden daha yakındır..

Şundan ki: Allah'ı insanda müşahade edenin müşahadesi; kemal itibarı ile, Allah'ı mahlukatın diğer çeşitlerinde müşahade edenlerin tümünden daha üstündür..

Onların bu manayı, İsa'nın hakikatında müşahede etmeleri, sonunda onları hakikatı keşfe götürür.. Haliyle, iş meydana çıktıktan sonra..

O zaman bilirler ki: Âdemoğlu, karşılıklı duran aynalar gibidir..

Onların her birinde, diğerinde ne varsa.. onda da vardır.. İşte o vakit, Yüce Allah'ı kendilerinde müşahade eder, onun mutlak tevhid yolunu tutarlar.. Muvahhidler derecesine geçerler.. Ama, uzaklık köprüsünü geçtikten sonra..

Bunun sebebi de, itikadlarını tahakküm altına alan, takyid ve hasrdır..

Bunların ibadeti, kırk dokuz günlük oruçtur..

Bu oruçlarına bir pazar günü başlar, bir pazar günü bitirirler.. Bu oruç süreleri içinde, ilk ve son pazardan başka pazarları oruç tutmazlar..

Bu aradaki pazarları oruç tutmamak, onlara mübah olmuştur..

Bu kırk dokuz günden, sekiz pazar çıkınca, kırk bir gün kalır.. Oruç süreleri budur..

Oruç tutma şekilleri şöyledir: Bir ikindi zamanı başlar, öbür ikindi zamanı biter.. Bu süre içinde gıda olarak hiç bir şey yemezler.. Ancak, ikindilerin bir saat evvelinde yerler.. Bu vakit onların yemek vaktidir.. Böylece, oruçları günde yirmi üç saat olur..

Bu oruçlu bulundukları yirmi üç saat içinde, şarap ve su içerler.. Ancak, gıda olabilecek bir şeyi yemezler.. Meyve falan gibi..

Hâsılı: Bütün bu nüktelerin altında, Allah'ın sırlarından bir sır vardır..

Sonra..

Nasara'nın pazar günleri ve dokuz beyramlarında itikâfları vardır.

Ancak, biz onu anlatmak yolunda değiliz..

Bütün incelikler içinde, toplu ilimler vardır.. Çeşitli işaretler vardır.

Ancak, biz onlardan anlatmayı bırakıyoruz.. Daha önemlisi: Müslümanların ibadetine geçiyoruz..

HELE MÜSLÜMANLAR..

Müslümanlar, Allah-ü Taâlâ'nın şu âyet-i kerimede haber verdiği gibidir:

— «Siz, hayırlı ümmetsiniz. İnsanlar için çıkarıldınız..» (3/110)

Bu böyledir.. Zira: Peygamberleri Muhammed S.A. peygamberlerin hayırlısı olup, dini ise.. dinlerin hayırlısıdır..

Bu mana icabıdır ki: Muhammed'in S.A. nübüvvetinden ve risaletle çıkmasından sonra.. Sair ümmetlerden bunlara aykırı davrananlar, kim olursa olsun; dalâlettedir; şakidir.. Ateş azabına düşecektir.. Bunu, Allah-ü Taâlâ haber verdi.. Rahmete dönemeyeceklerdir.. Ancak, sonsuzlardan sonra dönerler.. Bu ise.. rahmetin, gazabı geçmesinin sırrıdır. Yoksa.. Onlar, gazaba uğramışlardır..

Çünkü: Allah-ü Taâlâ'nın onları zatına çağırdığı yol, şekavet yoludur; gazap yoludur; elem ve meşakkat yoludur..

Hâsılı: Onların hepsi helâktedir..

Nitekim, Allah-ü Taâlâ bu manayı şöyle anlattı:

— «Herkim İslâm'dan başka bir din ararsa... onun bu arayışı, hiç bir şekilde makbul olmayacaktır..

Ve o: Âhirette hüsranda olanlardandır..» (3/85)

O hangi hüsrandır ki: Sahibine, ilâhî yakınlık derecesini yitirenden daha büyük olur?..

Böyle oluşlarının sebebi: Uzaktan nida alışlarıdır.. Onların hüsranı budur; şekavetlerinin aynıdır.. Elim azaplarının resmidir..

Uzaktan nida olunanların dinine önem verilmez.. İsterse o dinin sahibi nice meşakkatten sonra vuslata ersin.. Zira o: Şekavet dinidir..

Onların şekavete düşmelerinin sebebi de, o dine girmelerinin sebebidir.

Misal yollu dünyada azap görene bakmaz mısın?..

O kimse, bir gün içinde çeşitli azaplara uğramış olsa dahi, onun bu azabı âhiret azabına nazaran bir hardal danesi kadardır.. veya daha küçüktür.. Amma o kimse, bu manada şakidir..

Peki, sonsuzlara kadar cehennem azabında kalanlar çin, içinden geçen nedir?..

Kaldı ki, Allah-ü Taâlâ onları haber verdi, ve:

— **«Yer ve semalar baki oldukça, orada kalacaklardır.»** (11/107)

Buyurdu..

Bunların rahmete nakli, ancak yerin ve semaların zevalinden sonra olacaktır..

Bundan sonra.. onlara devran döner.. İlk hallerine çevrilirler..

Bu ilk halleri ise.. Allah'tır.. Anla.

Muhammed'e S.A. tabi oldukları için, müslümanların hepsi saiddir..

Bu manada, bir Arabî ile, Resulüllah S.A. arasında geçen aşağıdaki konuşma delildir:

Arabî geldi; Resulüllah'a S.A. şöyle dedi:

— Görüşün nedir?.. Helâli helâl bilirsem, haramı haram bilirsem, farz olanı eda edersem, bunun üzerine daha başka bir şey eklemezsem, ondan bir şeyi eksiltmezsem.. cennete girer miyim?..

Bunun üzerine, Resulüllah S.A. efendimiz:

— **«Evet.»**

Buyurdu.. ona hiç bir şart koşmadı..

O amellerle cennete gireceğini anlattı; serbest bıraktı..

Bir kimse, cenneti elde ettikten sonra, yakınlık derecelerinin ilkini bulmuş olur..

Nitekim bu manada Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«Bir kimse, ateşten çıkarılır, cennete girerse.. kurtulur..»** (3/185)

Müslümanlar, sırat-ı müstakim üzeredirler.. Bu, onları hiç bir zorluk olmadan saadete ulaştıran yoldur..

Müslümanların muvahhidleri ise..

— Tevhidin hakikatını bulanlar..

Demek istiyorum.. Bunlar, sıratullah üzeredirler.. Yani, Allah yolundadırlar..

Bunların yolu, birinciye nazaran daha başka bir özellik taşır ve daha faziletldir..

Zira bu: Yüce Hakk'ın, kendinden kendine olan, çeşitli tecellilerinden ibarettir.

Sırat-ı müstakim ise.. bu durumu keşiften ibarettir..

Müslümanlar, tevhid ehli ariflerdir.. Bir de, tevhid ehli olan hakikat ehlidirler..

Bunların dışında kalanların hepsi müşriktir..

Bu müşrik olma işinde, yukarıda anlatılan dokuz millet aynı durumdadır..

Muvahhidler, yalnız müslümanlardır..

Müslümanlar, Allah'a Rabb ismi yönüyle ibadet ederler.. Onun emirlerine ve yasaklarına uymuşlardır..

Bu mana icabı olarak, Allah-ü Taâlâ'nın peygamberi Muhammed'e S.A. inzal buyurduğu ilk âyet şudur:

— **«Rabbın ismi ile oku..»** (96/1)

Burada emir rübubiyetle bir oldu.. Olur; zira emrin yeri orasıdır..

Bu mana icabıdır ki, onlara ibadet farz oldu..

Zira: Merbub, Rabbın ibadetini icab ettirir..

Avam müslümanların tümü: Allah-ü Taâlâ'ya Rabb ismi cihetinden ibadet ederler.. Başka bir yoldan ona ibadet etmeleri onlar için mümkün olmaz.. Ancak, irfan sahipleri böyle değildir..

İrfan sahipleri: Allah'a Rahman ismi cihetinden ibadet ederler. Sebebi: Bütün varlıklara sirayet eden varlığının onlara tecelli etmesidir..

Bu durumda onlar, daima: RAHMAN'ı mülâhaza ederler..

Ve.. bunlar, ibadetlerini: Rahmaniyet mertebesinden yaparlar..

Ancak, hakikat ehli olanlar böyle değildir..

Bunların, Sübban Allah'a ibadeti, Allah ismi ciheti iledir..

Ona yaptıkları sena ise.. büründükleri isimlerin ve sıfatların hakkı neyse.. öyledir..

Zira: Senanın hakikatı odur ki, vasfını ettiğin varlığın sıfatına bürünesin..

Bu vasıf, yüce Allah'ın övüp hamd ettiğin bir ismi de olabilir, bir sıfatı da..

Hâsılı: Bunlar, Allah'ın hakikatı bulmuş kullarıdır..

İrfan sahipleri, RAHMAN'ın kullarıdır..

Avam müslümanlar ise.. Rabbın kullarıdır..

Hakikat ehli kimselerin makamı:

— **«Hamd, Allah'ındır..» (1/1)**

Manasıdır.. İrfan sahibi zatların makamı ise:

— **«Rahman, arşa istiva etti.. Yerde olanlar, semalarda olanlar onundur.. Yer ve semaların arasında olanlar da onundur.. Aynı şekilde rütubetli toprak altındakiler de onundur..» (20/6)**

Avam müslümanların makamı ise.. şu âyet-i kerime ile sabittir:

— **«Ya Rabbi, bir nıdacı işittik; imana çağırıyordu:**

— **Rabbınıza iman edin..**

Diye.. İman ettik.. Rabbımız, günahlarımızı bize bağışla.. Hatalarımızı ört.. Bizi, ebrar zümresi ile öldür..» (3/193)

— Avam müslümanlar..

Demekten kasdım, irfan sahiplerinden art olan; salihler, şehidler, âlimler ve iyi amel işleyenlerdir..

Bunlar, ilâhî yakınlığı bulanlara nisbetle avam sayılır..

İlâhî yakınlığı bulanlar, hakikatı bulanlardır. Allah-ü Taâlâ bu varlık binasını onlar üzerine kurdu..

Âlemlerin felekleri, onların nefisleri üzerinde devresini tamamlar..

Ve.. onlar: Bu âlemde, yüce Hakk'ın nazar mahallidir.. Belki de: Bu varlıkta Allah'ın mahallidir..

Ancak:

— Mahal...

Lâfzı ile, hülulü, teşbihi, ciheti murad etmiyorum..

Elbet şunu murad ediyorum: Onlar, yüce Hakk'ın zuhur yeridir. İsimlerinin, sıfatlarının eserlerini, onlarda ve onlar üzerinde izhar etmektedir..

Çeşitli sırların muhatapları onlardır..

Perdelerin ötesinde seçilen kimseler onlardır..

Allah-ü Taâlâ, onları, bu dinin dayanağı kılmıştır.. Belki de bütün dinlerin sütunları, bunların irfan arzına çakılmıştır..

Onların irfan arzları öye lütuflarla doludur ki: Onun ne olduğunu ancak kendileri bilir..

Yüce Hakk'ın kelâmı onlardan ibarettir.. O kelâmlarda hakikatlere işaretler vardır..

Onun emrinde, kulluk şekillerinde, onların anlayacağı remizler vardır.. O remizlerde, ilâhî marifetlerin hazineleri vardır..

Allah-ü Taâlâ onları, kendileri için anlattığı şeyin marifetine erdirir.. Hem de, bir makamdan diğer makama.. Bir huzurdan, diğer huzura.. İlimden ayan haline.. Ayandan ise.. hiç bir cihetin sözü edilmeyen cihette tahakkuka..

Daha ötesi yoktur..

Halkın tümü onlar için bir âlettir..

Allah-ü Taâlâ'mn, bu zümreye mal ettiği emanetlerin taşıyıcısıdır halk..

Halkın bu emaneti taşıması, bunlara göre mecazdır.. Ama, o emanetleri hakikatte Allah için taşıyan bunlardır..

Allah kelâmının hitap mahalli bunlardır..

Bunlar, işaretlerin vardığı yerlerdir.. Beyan cilvegâhıdır..

Kalanlar, mecaz yolu ile bunlara katılmıştır..

Bunlar, Allah'ın o kullarıdır ki, katıksız kâfur çeşmesinden içerler.

Baki kalanlara ise.. bu çeşmeden verilir; ama kabı ne alırsa c kadar.

Bu manavı, Alâh-ü Taâlâ şöyle anlatır:

— **«Şüphesiz, ebrar zümresi, kâfur katılmış kadehten içerler..**

O bir pınardır ki, Allah'ın kulları içer.. Onu bol bol akıtırlar..» (76/5-6)

Allah'ın kulları, hakikatte Allah ile beraberdir..

Ebrar ise.. mecazen Allah ile beraberdir..

Kalanlar ise.. tebaiyet uyarınca, Allah ile beraberdir..

Hepsi bir yana..

Hakikat üzere hükme gelince: Yüce Allah'c nasıl lâyık ise.. her biri Allah ile beraberdir..

Hepsi Allah'ın kullarıdır.. Hepsi Rahman'ın kullarıdır.. Hepsi Rabbın kullarıdır..

••

Bütün bunlardan sonra bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, mutlak olarak, Muhammed Ümmetini yedi mertebede yarattı..

Birinci Mertebe: İSLÂM..

İkinci Mertebe: İMAN..

Üçüncü Mertebe: SALÂH..

Dördüncü Mertebe: İHSAN..

Beşinci Mertebe: ŞEHADET..

Altıncı Mertebe: SIDDIKİYET..

Yedinci Mertebe: KURBET..

Bu yedi mertebeden sonra, ancak, nübüvvet vardır.. Bu nübüvvet makamı ise.. Muhammed S.A. ile bağlanmıştır..

∴

İ S L Â M..

Beş esas üzerine kurulmuştur.. şöyleki:

1. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed Allah'ın resulü olduğuna şehadet etmek..

2. Namaz kılmak..
3. Zekât vermek..
4. Ramazan orucu tutmak..
5. Allah'ın beyt-i haramına hac için gitmek.. Haliyle, ona yolluk gücü yetenler için..

••

İ M A N ..

İki rükun üzerine kurulmuştur..

1. Şunları, yakîn hali ile tasdiktir: Allah'ın birliğini, melekleri, kitapları, peygamberleri, âhiret günü, kaderin hayrını şerrini Allah'tan bilmeyi..

Yakîn hali ile tasdik şudur:

Gaybden kendisine ne haber verilmiş ise.. o haber verilenin hakikat olduğunu, kalbin sükunetle kabulüdür.. Tıpkı: Bu baş gözü ile, müşahede ettiğini sukûnetle kabul edişi gibi.. O kadar ki: Hiç bir şüphe izi olmayacak..

2. İslâm binası sayılan amelleri işlemektir..

••

S A L Â H..

Bu üç rükun üzerine kuruldu..

1. İslâm..
2. İman..
3. Allah-ü Taâlâ'ya ibadet.. Ama korku ve ümit şartını gözeterek..

∴

İ H S A N..

Bu da, dört temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İslâm..
2. İman..
3. Salâh..
4. Şu yedi makamda istikamet:

a) Tevbe..
b) İnabe..
c) Zühd..
d) Tevekkül..
e) Rıza..
f) Tefviz (işleri Allah'a ısmarlamak)
g) Bütün hallerde ihlâs..

Ş E H A D E T..

Beş temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İslâm..
2. İman..
3. Salâh..
4. İhsan..
5. İrade.. Bu iradenin üç şartı vardır:

a) İlletsiz olarak Allah sevgisine bağlanmak..
b) Kesintisiz Allah'ı anmak..
c) Hiç bir ruhsat yolu tanımadan, nefse muhalefete devam etmek..

SIDDIKİYET..

Altı temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İslâm..
2. İman..
3. Salâh..
4. İhsan..
5. Şehadet..
6. Marifettir; ama üç huzur makamı vardır:

a) İlmelyakin..
b) Aynelyakin..
c) Hakkalyakin..

Ayrıca bu huzur makamlarının, kendi cinsinden olmak üzere, yedi şartı vardır.. şunlardır:

1. Fena..
2. Beka..
3. İsimlerin tecellisi yönünden zatı bilmek..
4. Sıfat tecellileri yönünden zatı bilmek..
5. Zat yönünden zatı bilmek..
6. Zat ile isimleri ve sıfatları bilmek..
7. İsimlerle, sıfatlarla sıfatlanmak..

KURBET..

Yedi temel üzerine kurulmuştur.. şunlardır:

1. İslâm..
2. İman..
3. Salâh..
4. İhsan..
5. Şehadet..
6. Sıddıkiyet..
7. Velâyet-i kübradır.. Amma, bunun dört huzur makamı vardır.. şunlardır:

a) Hullet huzuru.. Yani: Dostluk makamıdır.. İbrahim makamıdır.. Buraya giren emin olur..

b) Mahabbet huzuru.. Burası Muhammed'e S.A. görünmüştür.. Bir hil'attır.. ki: Habibullah.. Allah'ın sevgilisi ismidir..

c) Hitam huzuru.. Burası, Makam-ı Muhammedî'dir.. Hamd sancağı orada yükselir..

d) Ububiyet huzurudur.. Allah ü Taâlâ, onu kuluna isim olarak verdi şöyle buyurdu:

—« O sübhandır ki: Kulunu gece yürüttü..»(17/1)

O, bu makamda nebi olmuş, halka resul olarak, âleme rahmet olsun diye gönderilmiştir..

Hakikati bulan zatlar için, bu makamda:

— Yüce Sübhanın kulu..

İsminden başka bir şey yoktur..

Zira onlar, bütün huzur makamlarında, Muhammed'in S.A. halifeleridi... Ancak o kendisine has olan esas menşeinde, onlardan ayrılır..

Hakikati bulmuş zatlardan biri, nefsine hâkim olarak kalırsa.. haikı Hakk'a davette, Muhammed'den yana, nübüvvet makamının naibi olur.. Allah'a hidayet eden biri olur.. Tıpkı: Meşayihten kâmil efendilerimiz gibi.. Onlardan herbiri, risalet makamında, onun naibidir..

Anlatılan hakikati bulmuş zatlardan biri, yeryüzünde kaldıkça, bu İslâm dini zevâle uğramaz; kaim kalır..

Zira onlar: Muhammed'in S.A. halifeleridir..

Bir çoban, sürüden kurdu nasıl def ederse.. bunlar da, onun dinine engelleri def ederler..

Sonra bunlar, Resulüllah'ın S.A. kardeşleridir.. Bu manada o, şöyle buyurdu:

— **«Benden sonra, gelecek kardeşlerime o kadar iştiyakım var ki..»**

Sonra bunlar: Evliya peygamberlerdir..

Bu son cümle ile, peygamberliğin yakınlık, ilim, ilâhî hikmetler yönü murad edilmiştir.. Şeriat getiren bir peygamberlik değil.. Zira öylesine peygamberlik, Muhammed S.A. ile kalmıştır..

Hâsılı: Anlatılan yakınlığa eren zatlar, peygamberlerin ilimlerini, arada vasıta olmadan anlatırlar..

Bilesin ki..

Velâyet: Sübhan olan yüce Hak, kulu üzerinde; aynen hal olarak, eser, lezzet ve tasarruf olarak, isimlerini ve sıfatlarını zuhura getirmek suretiyle, onu idaresi altına almasından ibarettir..

Peygamberlik velâyeti ise.. Hak olan kulun halka dönmesidir..

Gelir; onlara yarar işlerini yapar.. Onun yapacağı işler, o zamanın hal şartlarına, halkın şanına uygun olur..

Halkı kendi haline göre idare eder..

Onlara en uygunu ne ise.. ona götürür..

Muhammed'den S.A. önce, halkı Allah'a çağıran bir kimse.. RESUL idi..

Muhammed'den S.A. sonra ise.. Muhammed'in S.A. halifesi olur.. Ancak, bu davetinde kendi başına bir istiklâli yoktur.. Muhammed'e S.A. tabidir..

Tıpkı: Sofiyeden geçen efendilerimiz gibi..

Meselâ: Bayezid-i Bistamî, Cüneyd-i Bağdadî, Şeyh Abdülkadir Geylânî, Muhiddin b. Arabî ve emsali zatlar gibi..

Allah onların hepsinden razı olsun..

Ayrıca, halkı Allah'a davet etmeyip duran; halkın işlerini, yüce Allah'ın kendi hallerine göre, kalben bildirdiği şekilde idare eden kimse, velâyet nübüvvetinin peygamberidir..

Yani: Kendinden önce gelen peygambere tabi bir peygamberdir..

Sonra, kendinden önce gelen peygambere tabi olmadan, müstakil bir yolda olan ise.. Şeriat nübüvvetinin peygamberidir.. Ancak bu kapı, Muhammed S.A. ile kapanmıştır..

Bu izahatın bütünü ile zahir olan şudur:

VELÂYET: Rabbı ile, kulu arasında has bir yüze verilen isimdir..

VELÂYET PEYGAMBERLİĞİ: Velî kulda, Hak'la halk arası müşterek yüze verilen isimdir..

ŞERİAT PEYGAMBERLİĞİ: Hiç bir kimseye ihtiyacı olmadan, nefsi ile yaptığı ibadetlerde, bir istiklâle sahip olma yüzüne verilen isimdir..

RİSALET: Kulla sair halk arasında kalan yüze verilen isimdir..

Şimdi..

Bilinen şudur ki: Peygamberin velâyet makamı, peygamberliğinden mutlaka faziletlidir..

Velâyet peygamberliği ise.. şeriat peygamberliğinden faziletlidir..

Şeriat nübüvveti ise.. risaletinden faziletlidir.. Şundan ötürü ki: Şeriat peygamberliği kendine hastır.. Risalet ise.. başkaları için umumî bir şeydir.. Bu halde, kendine has olan ibadet yolları, başkalarını ilgilendiren şeylerden daha faziletlidir..

Peygamberlerden pek çoğunun peygamberliği, velâyet peygamberliğidir.. Bazı kavillere göre: Hızır a.s. gibi..

Ve.. İsa a.s. gibi ki: Dünyaya geldiği zaman, şeriat peygamberliği yoktu..

Ve.. İsrailoğullarının diğer peygamberleri gibi..

Bunların çoğu resul değildi.. Kendi özü için şeriatı vardı..

Yine onlardan bazıları, ancak bir kişi için resul idi..

Yine onlardan bazıları, belli bir zümreye resul idi..

Yine onlardan bazıları, yalnız insanların resulü idi; cinlerin değil..

Sonra..

Allah-ü Taâlâ, siyaha, kızıla, uzağa ve yakına.. ancak: Muhammed'i S A. RESUL olarak yarattı..

O: Sair mahlukata da Resul olarak gönderildi..

Âlemlere rahmet olması da bu hikmete dayanır..

Anlatılanı bildikten sonra..

Serbest olarak, şöyle söyle:

— Mutlaka velâyet, nübüvvetten üstündür.. Velâyet nübüvveti, şeriat nübüvvetinden üstündür.. Şeriat nübüvveti, risalet nübüvvetinden üstündür..

Bilesin ki..

Her resul, şeriat peygamberidir..

Her şeriat peygamberi, velâyet peygamberidir..

Her velâyet peygamberi ise.. mutlak velîden üstündür..

Bu mana icabı olarak şöyle söylenmiştir:

— Peygamberin iptidası, velînin nihayetidir..

Bunları anla; düşün.. Zira bunların çoğu, yolumuzu tutanların çoğuna gizli kalmıştır..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayet eden odur..

SON BÖLÜM

İBADETLERİMİZ

Burada, bazı sırları anlatacağız.. Bu sırlar, Allah'ın Peygamberi Muhammed'in S.A. dili ile, bize vazife eylediği ibadetlere dairdir..

O ibadetler beştir; İslâm binası onlar üzerine kurulmuştur..

Bunun peşinden imanın sırlarını anlatmaya geçeceğiz..

Daha sonra, bazı manaların sırlarını anlatacağız.. Bu sırları Allah-ü Taâlâ korku ve ümid eylemiş; ibadete devam sonucu hasıl olan salâh makamına yerleştirmiştir..

Bunları anlattıktan sonra da, İHSAN bahsinde geçen, yedi makamın sırlarına işaret edeceğiz.. Şunlardır: Tevbe, inabe, zühd, tevekkül, rıza, tefviz, ihlâs..

Biraz da, şahedet makamına dokunacağız..

Ayrıca: İlmelyakin, aynelyakin, hakkalyakin sahibi olanın alâmeti bazı şeyi işaret edeceğiz..

Bütün bunlardan sonra, fasih cümlelerle: Hullet (dostluk), hubb (sevgi), hitam (son), übudiyet (kulluk) makamının duyulmamış manalarını dile getireceğiz..

Bütün bu anlatılacakları, icmal yolu ile, kısadan anlatacağım. Eğer, bunların uzun yolunu tutup, tafsil cihetini istesek; nice nice ciltler doldurmak zorunda kalınır..

Halbuki biz, uzun uzun tafsil cihetine gitmek niyetinde değiliz..

ŞEHADET..

Önce, bu kelimenin sırrını anlatalım..

Bilesin ki..

Bu varlık ikiye ayrılmıştır: Halk, Hak..

Halk: SELB - İN'İDAM - FENA hükmüne göredir..

Hak: İCAB, VÜCUD, ve BEKA hükmünün sahibidir..

ŞEHADET kelimesi de, iki hükmün bir araya gelmişidir..

Şöyle ki:

— LÂ (yoktur),

SELB'dir.. Bunun İCABI ise..

— İLLÂ (vardır).

Kelamıdır.. Buna göre verilecek mana şudur:

— Bu varlıkta, Allah'tan başka hiç bir şeye varlık yoktur..

— LÂ İLÂHE (ilâh yoktur)..

Cümlesindeki İLÂH'tan, halkın ibadet ettiği putlar murad edilir.. Allah-ü Taâlâ onlara: İLÂH ismini verdi.. Onlar da, bu putlarına aynı ismi vermişti.. Allah-ü Taâlâ onların havasına uygun olan bu ismi verdi.. Bunun sırrı da, kendi varlığının, o ilâhların aynında oluşudur.. Hakikatte onlar: Onun varlığı ile, İLÂHLAR olmuşlardır..

Onlardan ibadet edilen herbiri, Hakk'ın zuhuru ile, kendi aynında İLÂH'tır.. Zira: Yüce Hak onun aynıdır..

Bu yüce Allah ise.. ne yanda zuhur etse, orada üluhiyete müstahak olur..

Sonra.. cem fertleri de, şu istisnadadır.. Yani:

— İLLALLAH.. (ancak Allah..)

Kelimesindedir.. Şu demeğe gelir:

— Bu ilâhlık Allah'tan başkasının değildir.. O halde, her hangi bir yon kaydına girmeyip, mutlak yoldan; ancak Allah'a ibadet edin.. Zira, yönlerin tümü odur.. Bu varlıkta, Yüce Allah'tan başka bir şey yoktur.. Ve o: Bütün varlıkların aynıdır..

Şimdi..

Anlatılan mana, keşfe ve müşahedeye dayanınca, o cümleye, ŞEHADET kelimsei eş oldu..

Dendi ki:

— Şehadet ederim..

Cümlesinin manası şudur:

— Gözümle bakarım..

Öyle bir müşahede ile ki: Artık bu varlıkta Allah'tan başka bir şey yoktur..

Burada, istisna bahsi için, nice bahisler vardır.. Her biri bir başkadır..

Meselâ: Bu istisna, nefyedilen şeyle bir midir?.. Yoksa ayrı mıdır?.. Orada anlatılan ilâhın, nefyi mi murad edilir.. yoksa.. batıl olduğu mu anlatılır?..

Eğer o batıl bir şey ise.. hiç bir mana ifade etmez.. Böyle bir ifadenin olmayışı sonunda, o Hak olursa.. cem ve uyarlık şekli nasıldır?.. Ve.. daha başka nice değişik, çeşitli meseleler..

Bunlardan her biri: Kesin cevaplar açık deliller ister..

Bunu anla..

NAMAZ..

Hakkın vahidiyetinden ibarettir..

Namaz kılmak ise.. sair esma ve sıfatlara bürünerek, vahidiyet kanununu yerine getirmektir..

Taharet ise.. Yani Abdest: Bu kâinat âlemine ait noksanlardan temizlenmektir..

Bu abdestin su ile olması şu manaya işarettir: Bu kevnî noksanlar, ancak, ilâhî sıfatların zuhuru ile zail olur.. Bu durum, varlığın hayatıdır.. Su dahi: Hayatın sırrıdır..

Teyemmüm ise zaruret icabı: Suyun makamında temizleyici olur.. Bu durum ise.. manevî tezkiyenin; nefse muhalefet, mücahede ve riyazetle olacağına işarettir.. Bu durum her nekadar tezkiye sebebi ise de.. bir ümitten öteye geçmez..

Ancak, bu tezkiye: Hak tarafından bir cezbeye kapılıp kendinden geçen, ilâhî vasıf taşıyan ezel suyu noksanları tamam olana göre alt derecedir..

Nitekim Resulüllah S.A. efendimiz, şu hadis-i şerifi ile, bu manaya işaret etti:

— **«Rabbim, nefsime takvasını ihsan eyle.. Onu tezkiye eyle.. Onu tezkiye edenin hayırlısısın..»**

Burada ilâhî cezbeye işaret vardır..

Zira, böyle bir tezkiye: Amellerle, mücahedelerle olan mücahededen hayırlıdır..

Kıbleye dönmek: Tam bir teveccühle Hakk'ın talebine yönelmektir..

Niyet: Anlatılan teveccühe kalbi bağlamaya işarettir..

İlk tekbir: İlâhî ruhun, her şeyden daha büyük olduğuna işarettir..

Şöyleki: Şayet o, bir gün tecelli ederse.. hiç bir müşahede makamı onu kaydı altına alamaz.. Zira o: Her müşahede makamından, her nazargâhtan daha büyüktür.. Kuluna, onun zuhuru olduğu zaman, onun için bir son düşünülemez..

Fatiha okunması: Kemal varlığının insanda oluşuna işarettir.. Zira insan, varlığın fatihasıdır.. Allah-ü Taâlâ, onunla varlıkların kilitlerini açar..

Onu okumak ise.. İnsaniyet sırları altında, Rabbanî sırların zuhuruna işarettir..

Rükû: Kevnî varlıkların, ilâhî tecellilerin varlığı altında yok olduğunu müşahedeye işarettir..

Kıyam: Bekadan ibarettir.. Bundandır ki, rukûdan doğrulan şöyle söyler:

— Allah kendisine hamd edeni işitti..

Bu öyle bir cümledir ki, kulun onda hakkı yoktur.. Zira o cümle: İlâhî bir halden haber vermektedir..

Bu manaya göre: Kul bu kıyamında, Hakk'ın halifesi olarak bekada olduğuna işarettir.. İstersen:

— Aynıdır..

Dersin; şekiller de ortadan kalkmış olur..

İşbu mana icabıdır ki: Kendi halini, kendisi haber verdi..

Demek istiyorum ki:

— Halkının senasını duyduğuna dair, kendi hakkında tercüman oldu..

Hâsılı: Her iki halde dahi o; birdir mütaaddid değildir..

Secdeler: Mukaddes zatın devamlı zuhuru ile, bu beşerî izler, tamamen silinip gitmesinden ibarettir..

İki secde arasındaki oturmaya gelince.. isimlerin ve sıfatların hakikatleri ile tahakkuk etmeye işarettir..

Ka'dede tam bir şekilde oturmak ise.:

— **«Rahman arşa istiva etti..» (20/5)**

Âyeti ile belirtilen manaya işarettir..

İkinci secde: Ubudiyet makamına işarettir.. Bu ise, Hak'tan halka dönüştür..

Tahiyyat: Halka ve Hakk'a nisbet edilen kemal durumuna işarettir..

Çünkü o: Allah'a senadır; peygamberine senadır.. Salih kullara senadır..

Bu ise.. Kemal makamıdır..

Zira bir veli: İlâhî hakikatlerle tahakkuk etmedikçe, Muhammed S.A. efendimize tabi olmadıkça, sair salih kulların edeplerine uymadıkça kemale eremez..

Bu makamda çok çok sırlar vardır.. Amma, bizim kasdımız kısa anlatmaktır..

**

Z E K Â T..

Hakkı, halka tercih sureti ile tezkiye yoluna gitmektir.. Yani:

— Bu varlıkta, Hakk'ı müşahedeyi, halkı müşahedeye tercih etmektir..

Demeyi murad ediyorum.

Bir kimse, Hakk'ın varlığını görmeyi dilediği zaman, müessir olarak Hakk'ı müşahede eder; böylece Sübhan'ı görmüş olur..

Onun öz sıfatına girmek istediği zaman, yine Hakk'ı her şeye tercih eder; böylece onun sıfatına girmiş olur..

Zatını bilmeyi dilediği zaman ise.. benliğini b.. lur.. Ve.. Hakk'ı tercih eder; o yüce Sübhan'ın zatını bilir.. Onun hüviyetini de bulmuş olur..

İşte.. zekâtın işareti bunlardır..

Zekâtın var olan maldan kırkta bir oluşuna gelince.. Sırrı şudur:

Bu varlık kırk mertebedir.. Matlub olan ise.. ilâhî mertebedir.. Bu da, en yüksek mertebe olan kırkta birdir..

Bu antılanların tümünü:

— EL - KEHF'Ü VERRAKİM Fİ ŞERH İ BİSMİLLAHİRRAHMANİR-RAHİM,

Adlı eserimizde anlattık..

Orada görülebilir..

**

O R U Ç..

Beşeriyet iktizası şeyleri, kullanmamaktan ibarettir.. Ta ki: Samediyet sıfatlarına gire..

Beşerî işlerden imtina ettiği, yani oruç tuttuğu süre.. onda Hakk'ın eserleri zuhur etmeye başlar..

Orucun tam bir ay oluşu: Dünya hayatının tümünde, anlatılan amele ihtiyaç olduğuna işarettir.. Bu durumda hiç kimse:

— Ben, vâsıl oldum.. Beşerîyet iktizası işleri terke ihtiyacım yoktur.. Varlığı silinip gidenin, benliği kalmayanın beşerî işlere yolu uğramaz..

Gibi bir söz edemez.. Böyle diyen bir kimse, aldanmıştır.. Mekre uğramıştır..

Kula lâzım olan odur ki: Oruca devam ede.. Ki bu: Beşeriyet iktizası işleri terktir..

Dünya evinde bulunduğu süre böyle yapa ki: İlâhî zat hakikatlerinden temkin makamına nail ola..

Bu makamda anlatılacak çok şeyler vardır..

Bilhassa: Oruca niyet, oruç açmak, sahur, teravih ve ramazana mahsus diğer ibadetler için..

Amma biz, anlatılanlarla yetiniyoruz..

H A C..

Niyeti, Allah talebi yolunda devam ettirmeye işarettir..

İhram: Mahlukatı müşahedeyi terke işarettir..

Dikişli elbiseyi terk: Kötü sıfatlardan soyunup, güzel sıfatlara bürünmeye işarettir..

Başı tıraş etmemek: Beşerî riyaseti terke işarettir..

Tırnak kesmeyi bırakmak: Kendisinden sadir olan fiilleri, Allah'ın fiilleri olarak müşahede etmeye işarettir..

Güzel koku sürünmeyi terk: Zatın hakikatı ile tahakkuk ettiği, isimlerden ve sıfatlardan soyunmaya işarettir..

Kadınla cinsî münasebeti bırakmak: Bu vücutta tasarrufu terke işarettir..

Sürme çekmeyi bırakmak: Ahadiyet hüviyetinde açılıp gitmek için, keşif talebini bırakmaya işarettir..

Mikat: Kalbden ibarettir..

Mekke: İlâhî mertebeye işarettir..

Kabe: Zattan ibarettir..

Hacer-i Esved: İnsanî latifeden ibarettir..

Hacer-i Esvedin siyah oluşu: Tabiî muktaziyet ile renklenmesinden ibarettir..

Bu manaya işaret olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— **«Hacer-i Esved, sütten daha beyaz indi; ama, âdemoğlunun hatası onu kararttı..»**

Bu hadis-i şerif, insanî lâtifeden ibarettir.. Zira o: Aslında, ilâhî hakikat üzerine yaratılmıştır.. Bu durum ise.. şu meâldeki âyet-i kerimenin manasıdır:

— **«Biz, insanı en güzel kıvamda yarattık..»** (95/4)

İnsanın: Tabiî hallere, âdetlere, ilgilere, kesici hallere dönüşü ise.. onun kararmasıdır.. Bütün bunlar, âdemoğlunun hatalarıdır.. Ve:

— **«Sonra onu, aşağıların aşağısına indirdik..»** (95/6)
Ayet-i kerimesinin manasıdır..

**

Yukarıda anlatılanları anladıktan sonra..
Bilesin ki..

Tavaf: Allah-ü Taâlâ'ya uyar biçimde; insanın hüviyeti, aslı, menşei, müşahede yerinin idrâk olunmasıdır..

Tavafın yedi oluşuna gelince: Yüce Allah'ın zatını tamamlayan yedi vasıftan ibarettir.. Onlar da şudur: Hayat, ilim, irade, kudret, semi', basar, kelâm..

Bu sayının tavaf adedine uymasında bir nükte vardır; ki o: İnsanın bu sıfatlardan geçip, Allah sıfatına gitmesidir..

Böyle olunca: Hayatı, Allah'ın hayatına; ilmi, Allah'ın ilmine; iradesi, Allah'ın iradesine; kudreti, Allah'ın kudretine; sem'i, Allah'ın sem'ine; basarı, Allah'ın basarına; kelâmı, Allah'ın kelâmına bağlanır..

Bu durum, Resulüllah'ın S.A. şu kudsî hadis-i şerifindeki manadır:

— **«Gözü olurum; onunla görür.. Kulağı olurum; onunla duyar..»**

Sonra..

Tavaftan sonra mutlak namaz: Anlatılan vazifeleri yapan için, ahadiyetin zuhuru ile, ona ait hükmün kıyamına işarettir..

Bu namazın, İbrahim Makamının arkasında kılınmasının müstahep oluşu: Hullet makamına işarettir..

Bu makam, bazı eserlerin zuhurundan ibarettir.. Ki, o makama erenin cesedinde görülür..

Meselâ o: Elini âmâya sürse açılır.. Abraş illetine tutulana sürse şifa olur.. Yürümeye kalksa yerler dürülür..

Diğer azaları da aynıdır.. Zira: Oralara ilâhî nurların gelmesi helâl olmuştur.. ama, bir hülul olmadan..

Zemzem: Hakikat ilimlerine işarettir..

Zemzemi içmek: Hakikat ilimlerinde dallanmaya işarettir..

Safa: Halka nisbet edilen sıfatlardan soyunmaya işarettir..

Merve: İlâhî isim ve sıfat kadehlerinden kana kana içmeye işarettir..

Sonra..

Tıraş: O makamda ilâhî riyasetle tahakkuka işarettir..

Sonra..

Bıyıkları kısaltmak: Kurbet ehlinin makamı olan tahakkuk derecesinden inmektir.. Zira o kimse, âyân derecesindedir.. Bu ise.. cümle sıddıkların hazzıdır..

İhramdan çıkış: Halka açılmak ve sıddık makamında olduktan sonra, onların derecesine inmekten ibarettir..

Sonra..

Arafat: Yüce Allah'ı marifet makamından ibarettir..

Arafatta iki bayrak dikilmesi: Cemal ve celâl sıfatından ibarettir.. Ki, yüce Allah'a marifet yolu onlara göredir.. Kaldı ki onlar: Yüce Allah'a delâlet ederler..

Sonra..

Müzdelife: Makamın şuyuu ve yükselmesinden ibarettir..

Sonra..

Meş'ar-i Haram: Şer'î emirlerle durup, Allah'ın haram kıldığı şeylere tazimden ibarettir..

Sonra..

Mina: Kurbet makamı ehli zatlar için, arzulara kavuşulmaktan ibarettir..

Üç defa taş atmak: Nefis, tabiat ve adetten ibarettir..

Bunlardan her birine yedi taş atılır..

Böylece, yedi ilâhî kuvvetle, onlar ifna edilir; giderilir; sindirilir..

Sonra..

İfaza tavafı: İlâhî feyzin devamı için, durmadan terakkiye işarettir.. Zira bu terakki, insanî kemale erdikten sonra artık kesilmez.. Zira Allah-ü Taâlâ'nın nihayeti yoktur..

Sonra..

Veda tavafı: Hal yolu ile, yüce Allah'a doğru hidayet bulmağa işarettir..

Bu hidayet ise.. Yüce Allah'ın sırrını, hak edene emanetten ibarettir.. Zira, yüce Allah'ın sırları, hak edene verilmesi için emanet durur..

Bu manaya şu âyet-i kerime ile işaret olunur:

— **«Onlarda bir rüşd hali sezerseniz, mallarını kendilerine veriniz..» (4/6)**

Bu makamda daha nice sırlar vardır.. Bilhassa, o vazifelerin ifası sırasında okunan dualarda, nice nice sırlar vardır..

Her dua, Allah'ın sırlarından bir sır taşır..

Kısadan gitmek için onları anlatmadık..

En iyi bilen Allah'tır..

İ M A N..

Gayb âleminden gelen ilk keşif basamağı budur..

Bu bir binektir ki: Ona çıkan, yüce makamlara, üstün huzurlara varır..

Ve.. iman: Akıldan uzak duran şeye, kalbin yatmasıdır..

Her ne ki akılla bilinir; o, iman olarak kalbin yattığı şey degildir.. Böylesi nazarî bir ilimdir ki: Görülen delillerle elde edilmiştir.. Ve bu: İman sayılmaz..

Zira imanda şart: Kalbin, bir şeyi delilsiz kabul edip, tasdik etmesidir.. Ama, halis tasdik..

Anlatılan mana icabıdır ki: Aklın nuru, iman nurundan azdır..

Sebebine gelince: Akıl kuşu hikmet kanatları ile uçar.. Hikmet ise.. delillerden ibarettir.. Deliller ise.. ancak, eseri belli şeylere götürür..

Batınî şeylere gelince.. onlar için, elbette delil bulunamaz..

İman kuşuna gelelim: O kudret kanadı ile uçar.. Onun için bir durup kalmak yoktur.. Bir uçtan öbür uca gider.. Hatta, bütün âlemleri dolaşır..

Zira kudret: Anlatılanların tümünü kapsamına almıştır..

* *

Sahibine, imanın ilk faydası: Kendisine haber verilen şeylerin hakikatlerini, basiret gözüne göstermektir..

Böyle bir görüş: Ancak iman nuru ile açılır..

Bundan sonra da, durmaksızın sahibini inandığı şeyin tahkikî hakikatine ulaştırır..

Şu âyet-i kerimeler bu manayı anlatır:

—« **Elif.. Lâm.. Mim.. Allah kelâmı olduğuna şek ve şüphe olmayan bu kitap; gaybe iman eden, namazlarını edep erkânı ile kı-**

lan ve kendilerine rızık eylediğimiz şeylerden Allah yolunda infuk eden müttakilere; yol gösterici rehberdir..

O müttakiler ki; sana indirilen kitap ve dine, ve senden evvel gönderilen kitaplara iman ederler.. Âhirete, şüphesiz iman ederler..

İşte onlar: Rabb'ları tarafından hidayet üzeredirler.. Yine onlar: Felah bulmuş olanlardır..» (2/1-5)

Açık durum şu ki: Kitaba karşı şüphe, yalnız müminler için kaldırılıyor..

Onlar, kitaba iman ettiler, ama delili nazara almadılar.. Aklın bağlandığı kayıtlara bağlanıp kalmadılar..

Kendilerine gelen şeyi kabul ettiler..

Kendilerine haber verilen şeyin vukuuna kesin iman ettiler.. Hem de şübhesiz..

Bir kimsenin imanı delillere nazarla kalırsa.. akıl kaydı ile bağlanıp durursa.. o: Kitaba, şekle bakar..

Kelâm ilminin kurulmasına gelince.. Ancak mülhidlere karşı müdafaa için kuruldu.. Bir de, bunların dışında kalan bidatçılar için.. Kalblere imanı yerleştirmek için değildir..

Zira iman: Allah'ın nurlarından bir nurdur..
Allah-ü Taâlâ, o nurla, kuluna önü ve sonu gösterir..
Bu mana iledir ki, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Müminin ferasetinden sakınınız, zira o, Allah'ın nuru ile nazar eder..»

Burada:
— Müslimin ferasetinden sakınınız..
Demedi..
— Akıllının da..
Demedi.. Başka bir şey de demedi..
Mümin, olarak kaydını bağladı..

Bilesin ki..

Yukarıda anlatılan âyet-i kerimelerin çok manaları vardır..

Ancak, biz onları anlatma yolunda değiliz..

Ancak: **Elif.. Lâm.. Mim.. Kâf..** **Kitap** ve oradaki bazı işaretleri beyan etmeyi isterim..

Dileğim o ki: Kur'an tefsiri yazmam için, bana izin verile..

O tefsirde, Allah-ü Taâlâ'nın vazıh olarak, akılların olmaz gibi gördüğü sırların beyanı olmalı..

Böyle olduktan sonradır ki; Allah-ü Taâlâ'nın Peygamberine yaptığı beyan vaadi hasıl olur..

Şöyle buyurmuştu:

— **«Sonra.. onun beyanı bize düşer..»** (75/19)

Böyle bir tefsirin olması mutlaka lâzımdır..

Dileğim o ki: Allah'ın kitabı için bu hizmet şeretine ben nail olayım..

Şimdi, biraz açıklamaya geçelim..
Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— **«Allah kelâmı olduğuna şek ve şüphe olmayan bu kitap, gay be iman eden müttakilere hidayettir..»** (2/2)

Bu âyetle de, Allah-ü Taâlâ, **ELİF**'in, **LÂM**'ın, **MİM**'in hakikatine işaret etti.. Bu da, icmal yolu ile: Zata, isimlere ve sıfatlara işarettir..

— «Bu KİTAB..» (2/2)

Burada KİTAB, İNSAN I KÂMİL'dir.. **ELİF.. LÂM.. MİM..** ise: Bu insanın hakikatına işarettir..

— «Şüphe olmayan bu kitap.. **muttakilere hidayettir..»** (2/2)

Buyurulurken, Allah'ın onları sakladığı, onların da Allah'ın sırlarını saklayıp koruduklarına işaret edilir..

Bu manaya göre, Hakk'a dua ettiğin zaman, bunlardan kinaye ona dua etmiş olursun..

Bunları çağırdığın zaman, Haktan kinaye bunları çağırmış olursun..

— **«Onlar ki, gaybe iman ederler..» (2/3)**

Buyuruldu; burada gayb Allah'tır..

Zira, onların gaybıdır.. Ona iman ettiler.. O, bunların hüviyetidir.. Bunlar onun aynıdır..

— **«Namazı kılarlar..» (2/3)**

Yani: İlâhî mertebe nizamını korurlar.. Bunu, kendi varlıklarında, isimlerin ve sıfatların hakikatına bürünerek yaparlar..

— **«Kendilerine rızık eylediğimiz, şeylerden, Allah yolunda infak ederler..» (2/3)**

Yani: Kendi özlerinde, ilâhî ahadiyetin neticesi hâsıl olan semereyi bu varlıkta harcarlar..

Onlar bu rızkı, ilâhî ahadiyeti kendilerinde mülâhaza sureti ile elde etmiş gibidirler..

Bu zümre, tek başlarına geçip öte gitmiştir..

Resulüllah S.A. efendimiz, bu zümreyi ashabına şöyle anlattı:

— **«Yürüyünüz.. Zira ferdiyet makamını elde edenler geçip gittiler..»**

Bunlara katılanlar ise..

— **«Gaybe iman edenlerdir..» (2/3)**

Bunlar da, şu âyetle açıklandı:

— **«Ya Muhammed, mutlak surette sana indirilene iman ederler..» (2/4)**

Sonra:

— «Senden önce gönderilene de iman ederler.. Âhirete de şüphesiz iman ederler..» (2/4)

Devam edelim:

— «İşte onlar: Rabb'ları tarafından gelen hidayet üzeredirler..

Yine onlar: Felah bulmuş olanlardır..» (2/5)

Burada anlatılan felâhı bulan müminler şu esaslara inananlardır: Meleklere, kitaplara, peygamberlere, âhiret gününe, hayrın ve şerrin kaderle Allah'tan olduğuna..

Allah'a iman eden bunlardır..

Meleklerin, kitapların, Yüce Hakk'ın peygamber göndermesindeki hakikatine, muttali olanlar bunlardır..
Âhiret gününü görürler..
Hayrın ve şerrin kaderle Allah'tan geldiğini müşahede ederler..

Bütün bunlara, onlar sadece iman etmiş değillerdir.. Ayana ve müşahedeye dayanan bir ilimle bilmişlerdir..
Onların imanı, yalnız Allah'adır..

Zira Yüce Allah'tan alt sayılanları, şühuda dayanan bir ilimle bilmişlerdir.. Bu ise.. iman sayılmaz..

İmanın şartı odur ki: Malum olan şey gayb ola.. Şahadeti olmaya..

Onların katındaki gayb ise.. ancak zatın künhüdür.. başka değil..

Bunlar, her nekadar, Allah-ü Taâlâ'yı da açık ve aynen müşahede etmekte iseler de; asıl imanları onun sonsuzluğunadır..

Bu manaya göre, imanları: Allah'a has bir iman olmaktadır..

Bu vasfı alanlar sabikundur.. Onların imanı böyledir..

Ancak onlara katılanlar, Allah'a iman ettikleri gibi, iman tarifine giren diğer sayılanlara da iman ederler..

Nitekim bu manayı, Resulüllah S.A. şöyle anlattı:

— «Allah'a, meleklerine, kitaplarına, hayrı ve şerri Allah'ın kaderi ile olduğuna iman etmendir..»

Bu tür iman sahipleri katılanlardır.. Öbürleri ise, sabikun zümresidir..

S A L Â H . .

Bu, ibadetin devamından ibarettir.

Bu, iyi amellerdir ki: Allah'tan sevap talep edip, azabından korkularak yapılır.

Anlatılan ameli yapan, yaptığı işleri Allah için yapar.. Ancak, dünyası ve âhireti için ziyade ihsan talep eder..

Hali anlatıldığı gibi olan, onun cehenneminden korkup, cennetini umarak Allah için ibadet eder..

Ayrıca, Hakkın azametini de kalbine yerleştirir.. Yine kalbine, Allah'a isyandan uzak durmayı da yerleştirir..

Böyle yasak işler, ondan tezkiye yolu ile uzaklaşmış olur..

İbadete devamın faydası odur ki: Âbid kulun kalb süveydasına, ilâhî nükte yerleşir.. Bundan sonra, perde açılmış olsa dahi yine halinden bir şey eksilmez.. Bu mutlak olarak böyledir.. Zira o: Hakikî hallerinde şeriatın emri üzerinedir.. Ona bağlıdır..

Anlatılan iyi hal, ibadetini ümid ettiği şartlara göre yapan için güzel bir sonuçtur.. Zira, salihlerin ibâdeti anlatılan şartlara göredir. Yani: Korku ve ümid.. Ama, muhsin olanın ibadeti buna benzemez..

Muhsin: Allah'a ibadetini, hiç bir şarta bağlamadan yapar.. İstiyerek Allah'ın ibadetine yönelir..

Salih ile muhsin arasındaki fark şudur:

Salih, nefsine Allah'ın azabından korkar.. Nefsi için cennet sevabı umar.. Korku ve ümidine sebep nefistir..

Muhsin, Allah'ın celâlinden çekinir.. Allah'ın cemaline rağbet

gösterir.. Korkusunun ve rağbetinin sebebi: Allah'ın celâlidir; cemalidir..

Netice: Muhsin, Allah için ihlâs sahibidir.. Salih ise.. Allah yolunda sadıktır..

Muhsinin şartı odur ki: Üzerinde büyük günah hükmü yürümeye.. Ama, salihte böyle bir şey şart değildir..

İ H S A N . .

Bu bir makama verilen isimdir..

Kul, o makamnda, yüce Hakk'ın, isim ve sıfatlarının izlerini mülâhaza eder..

Kendisini, Allah-ü Taâlâ'mn huzurunda gibi tasavvur eder..

Bu oluşa, devamlı surette bakar durur..

Onun en azından derecesi: Allah-ü Taâlâ'nın kendine baktığı görüşüne sahip olmaktır..

Bu durum, murakabe derecelerinin ilkidir..

Böyle bir durumun sağlama bağlanması için, şu yedi şartın bulunması icab eder..

Şunlardır: **TEVBE, İNABE, ZÜHD, TEVEKKÜL, TEFVİZ, RIZA, İHLÂS..**

Şimdi bunları ayrı ayrı izah edelim.

T E V B E : Bir kimse, günaha döndüğü zaman, ne murakabe ehlidir; ne de yüce Hakk'ın kendisine nazar ettiğini anlayacak durumu olur..

Şundan ki: Bir kimse, Allah-ü Taâlâ'mn kendisine baktığı görüşüne varırsa.. duygularını ve kalbini masiyete kaptırmaz..

Muhsinlerin, ihsan makamı altında olan salihlerin, mümin ve müslimlerin tevbesi, ancak günah dolayısı ile olur..

Şehadet makamına erenlerin tevbesi, masiyet düşüncesi sonucudur..

Sıddıkiyet makamında olanların tevbesi, kalbine Allah'ın gayrını getirme sonucu olur..

Mukarrebun zatların tevbesi, halin hükmü altına girmelerinden ötürüdür.. Zira onları: Hiç bir hal hükmü altına alamaz.. Onların bu makamı: Rahmanı istivada temkin makamına oturmaktır.. Onlar bu makamda, ehlini bilmek yolunda her yönü ile, her renge girerler.. Ama hiç birine mal olmazlar..

İ N A B E : Bu, ihsan makamında şarttır..

Zira: İhsan sahibi, ilâhî heybetten çekinerek, nakıs halleri bırakıp Allah-ü Taâlâ'ya dönmedikçe, onun için murakabe durumu sahih olmaz..

Muhsinlerin, bunların altında mümin ve müsli.n salihlerin inabesi: Allah'ın yasak ettiği şeyleri tümden bırakıp emirleri ile olmaktır.. İlâhî sınırı korumaktır..

Şahitlerin inabesi: Nefsanî iradelerinden geçip, Yüce Hakk'ın muradına dönmektir..

Bunlar, Yüce Hakk'ın muradını dilemek suretiyle, kendi iradelerini bırakmışlardır..

Sıddıkların inabesi: Hak'tan Hakk'a rücudur..

Mukarrebin zatların inabesi: İsimlerden ve sıfatlardan geçip, zata dönüştür..

Burası öyle bir makamdır ki: Tahakkuku sıddıklara hayli müşkildir..

Onlardan her biri, kendini zatla sanır; ama iş öyle değildir..

Onlar, isimlerle ve sıfatlarla olurlar..

Zira: Vahidiyet şarabı onları sarhoş etmiştir.. böyle bir şeyi düşünmekten almıştır..

Bunlar için:

— Zatla beraberler..

Dersen; bu kayd olur.. Şöyle söyle:

— İsimlerin ve sıfatların vasıtası ile zatla beraberdirler..

Haliyle bu durum: Muhakkik zaların hilâfına böyledir.. Zira onlar: Kayıtsız olarak zatla beraberdir.. Belki onlar; zatla zatdadır; zatla beraberdir..

Zira muhakkik zatlar, KURBET makamının ehlilidir..

Bu KURBET ehlinin beyanı inşaallah gelecektir..

Z Ü H D : İhsan makamında zühd şarttır..

Zira: Allah-ü Taâlâ'yı murakabe eden kimseye o şart olur ki: Dünyaya iltifat etmeye.. Kölenin durumunu görmez misin?.. Efendisinin yanında bulunduğu zaman, bilir ki: Efendisi kendisinden hizmet bekliyor..

Bunu bildikten sonra, nasıl da kendine ait işleri bir yana atar; efendisinin emri ile meşgul olur..

Muhsinlerin, bunların alt derecesinde bulunan mümin ve müslim salihlerin zühdü: Dünyaya ve dünya lezzetlerine karşıdır..

Şehidlerin zühdü: Hem dünyaya hem de âhiretedir..

Sıddıkların zühdü: Sair mahlukatta, yalnız Hak Taâlâ'yı, isimlerini ve sıfatlarını müşahade ederler..

Mukarrebin olanların zühdü: İsimlerle sıfatlarla bekadır..

Ve.. bunlar, zatın hakikatındadırlar..

T E V E K K Ü L : İhsan makamında, bunun şart oluşu, anlatılacak sebebe dayanır.. Allah-ü Taâlâ'nın kendisini gördüğü görüşüne sahib olana düşer ki: Cümle işlerinin tasarrufunu ona havale ede..

Zira o: Kendisine yarayanı bilemez.. Kendisine faydası olmayacak bir şey için de, özünü yormaz..

Tevekkülün şartı odur ki: Köle efendisine tevekkül yolu ile teslim ola.. Bundan sonra, da, efendisi onun için ne istiyorsa yapar..

Bu durum, şu âyet-i kerimenin manasıdır:

— **«Eğer müminler vasfını almış iseniz; Allah'a evekkül ediniz..»** (5/23)

Bunun daha açık manası şudur:

— Eğer inanıyorsanız ki, Yüce Allah; Ancak dilediğini yapar.. İşlerinizi ona bırakınız.. Ve.. Ona itiraz etmeyiniz..

Ancak, bu çeşit tevekkül salih zatlara göre değildir..

Zira: Salih zatlar ve onlardan alt derecede bulunanlar: Kendilerine yarayan işleri yapsın diye, Allah'a tevekkül eder..

Böyle bir tevekkül, şu âyet-i kerimede anlatıldı:

— **«Bir kimse, Allah için takva sahibi olursa.. Onun için kurtuluş yolu açar.. Ummadığı yerden rızkını verir..» (65/3)**

Birinci şekilde tevekkül edenler, ki:

— Allah-ü Taâlâ, ne diliyorsa.. kendisine onu yapsın..

Diye, tevekkül edenleri anlatmak istiyorum.. Bunlar, üstte geçen âyetin sonunda:

— **«Bir kimse, Allah'a tevekkül ederse.. Allah ona yeter.. Allah işini tam yapar..» (65/3)**

Âyeti ile anlatılan tevekküle sahiptirler..
Yani: Allah-ü Taâlâ, mutlaka dilediğini yapar..
Emri anlatılıyor; sonunda şöyle buyuruluyor:

— **«Allah her şey için bir kader yapmıştır..» (65/3)**

Muhsinlerin tevekkülü: İşi, Allah'a bırakmaktan ibarettir..

Şehidlerin tevekkülü: Sebepleri, vasıtaları ortadan kaldırıp; nazarlarını sebeplerin sahibi Yüce Sübhan Allah'a çevirmektir.. Onun kendilerindeki tasarrufunu görmektir..

Allah-ü Taâlâ'nın iradesini kendi muradları yaparak, ona tevekkül ettiler..

Bu durumda, onların bir şeyi seçebilme hali yoktur ki, onu almak için bir ayırma yapsınlar..

Şüphesiz: Allah-ü Taâlâ'nın tüm dilediği, onların seçtikleridir, muradlarıdır..

Sıddıkların tevekkülü: Kendi zatî şanlarını, Yüce Hakk'ın zatî şanına döndürmektir.. Bunların nazarları kendi nefislerine düşmez..

Bunlar, tevekkül ehli kımselerdir.. Şu yoldan ki: Onun müşahadesi içinde boğulup kalmışlardır.. Onun varlığında yok olmuşlardır..

Muhakkik zatların tevekkülü: Yüce Hakk'ın varlığında makam tuttuktan sonra, hiç bir yana dağılıp yayılmamaktır..

T E F V İ Z : Bu ve teslim aynı manayadır.. Ancak, aralarında küçük bir fark vardır..

Şöyleki:

Teslim olan bir kimse, işini teslim ettiği zattan, kendisi için gelene razı olmayabilir..

Ama, TEFVİZ ehli böyle değildir.. O, ne olursa olsun; razı olur.. İşlerini TEFVİZ yolu ile teslim ettiği zatın hükmüne ve işine boyun eğer..

Her ikisi de, yani:

— TEFVİZ ve teslim..

Demek istiyorum.. Vekâlet manasına yakındırlar.. Ancak, onunla vekâlet arasındaki fark şudur:

Vekilin tevkil edildiği işde, müvekkil için; bir mülkiyet davasının korkusu vardır..

Amma, TEFVİZ ve teslim böyle değildir.. Onlar, vekâlet için anlatılan işlerin dışında ka[illegible]

Muhsinlerin ve bunla[illegible] âli derecesinde bulunan kimselerin bü-

tün işlerinde Hakk'a TEFVİZ edişi: Allah-ü Taâlâ'nın kendileri için yarattığı işleri tümden Hakk'a döndürmektir..

Bunlar, tasarrufunu Hakka bıraktıkları işin; mülkiyet davasından beridir.. İşlerinden hangisi olsa böyle yaparlar..

Ve.. TEFVİZ budur..

Şehitlerin TEFVİZİ: Hak Taâlâ, kendilerini hangi işde çeviriyorsa onda, Allah'ın fiilleri için sakin durmalarıdır.. Hem kendi nefislerinde, hem de başkalarında yüce Allah'ın Fiillerini mülâhaza ederler..

İşin aslını Allah'a bırakırlar..

Görürler ki: Allah-ü Taâlâ, umumî manada sair mahlukatın nayesini tutmuştur..

Hassaten kendi nasiyelerini de tutan Yüce Hak, onları dilediği yöne götürmektedir..

Ve.. bunlar, yaptıkları işin failiyet davasından tamamen beridirler..

Bundandır ki: Onlar bir ecir vakıasına düşmezler.. Bir ceza talebinde de bulunmazlar.. Çünkü onlar, kendileri için cezayı hak eden bir fiil görmezler..

Sıddıkların TEFVİZİ: Çeşitli tecellileri yönünden ilâhî cemali mülâhaza ederler..

Bunlar, bir tecellinin kaydında durup, diğer tecelliden ayrı olmazlar..

Bunlar, tecelli işini zuhuruna bırakırlar.. Hangi şekilde tecelli olursa olsun; makam, isim, sıfat, ıtlak, takyid yolu ile onu müşahede ederler..

Mukarrebin zatların TEFVİZİ: Mahlukat için kalemin yürüdüğü hükme muttali oldukları zaman, sızlanmamaktır..

Bu varlıkta hiç bir şeyin tasarruf kaydına düşmezler.. Hepsini Hakk'a TEFVİZ yolu ile ısmarlarlar.. Ta ki o: Mülkünde dilediğini işlesin..

Bunlar, emin kimselerdir.. edepli kimselerdir..

Yüce Allah'ın sırlarını açığa çıkarmazlar.. Bunu bildikleri için, başkalarına üstünlük talep etmezler.. Halkın işlerinde fesad yoluna girmezler..

Birbirileri ile nasıl muamele ederlerse.. halka da aynı muameleyi yaparlar..

Anlatılan perdelerinden birini yırtmak için, bir alış veriş cihetine gitmezler.. Bir işi yapmak için, nüfuz kullanma yoluna da girmezler..

Cesetleri ile halka karışır onlarla beraber olurlar.. Amma, ilâhî yakınlık makamında, ruhları ile onlardan ayrılırlar..

R I Z A : Rızanın şartı odur ki; kazadan sonra ola.. Kazadan önce olan rıza niyettir.. İmamlardan bir çokları, bu işin böyle olduğunda kesin karar kıldılar..

Muhsinlerin Allah'tan rızası kazayadır.. Yani: Hükmedir.. Amma, kaza olunan şeye değil.. Çünkü: Allah-ü Taâlâ, şekavetle de hüküm verebilir..

Bu durumda, onların Allah'tan rızası kazaya karşı olur.. Zira: Kaza Allah'ın hükmüdür.. Allah'ın hükmüne ise.. rıza vaciptir..

Ancak, şekavete rıza onları bağlamaz.. Onlara vacip olan da, şekavete razı olmamaktır..

Şehidlerin rızası: Allah sevgisidir.. Ama bir vuslat talebi olmaksızın.. Küsüp darılmak olmaksızın.. Uzak durmak olmaksızın..

Uzaklarına ve yakınlarına, dargınlık ve rıza.. hiç bir şekilde onları mahabbetten çevirmez.. Rahatlık düşünmezler bile..

Sıddıkların rızası: Hazır zatın rızası ile, en yüce manzaralardaki huzur makamlarına aşktır..

Bunlar, terakki ederler..

Kul terakki ettikçe ilâhî huzurda yolu daralır..

Şöyle ki: Kulun Allah ile ilk oluşu fiillerin tecellisinde olur..

Bunu sair mahlukatta da müşahade eder..

Bundan sonra, terakki ettikçe müşahade yeri daralır..

Devamlı terakki eder; ama, manzaraları da o nisbette daralır..

Hâsılı: Sıddıkların rızası, bu darlıkta Hakk'a sukûndur..

Bu anlatılan durum, akılla idrâk edilemez.. Keşfe ve zevke dayalı bir iştir..

Mukarrebinin rızası: Hak'tan halka dönüşte olur..

İ H L A S : Salih zatlar ve onlardan alt makamda olanlar için, ibadetlerde mahlukatın görmesine iltifat etmemektir..

Muhsinlerin ihlâsı: Hakka ibadettir; ama, dünya ve âhirette bir mükâfat talebi gütmeden.. Onların Allah'a ibadeti: Kendilerine ibadet emri verdiği içindir..

Salihler ve bunlardan başka muhsin zatlar için ihlâs: Bir köleye nisbet edilen ücret durumudur.. ki o: Çalışması ile, bir ücret talebinde bulunamaz..

Şehidlerin ihlâsı: Bu varlığı tek olarak Yüce Hakk'a bağlamaktır..

Muhakkik sıddık zatların ihlâsı: Yüce Hakkın zatını bilmek için; isim ve sıfatlardan her hangi birine ihtiyaç duymamaktır..

Mukarrebin zatların ihlâsı: Temkin makamının eserleri altında kalan telvin bakiyelerinden teberrinin hakikatını bulmaktır..

Bu varlığın silinmesi ve Hakk'a kalb olmasının aynen hakikati bu anlatılandır..

Allah.. Hak söyler..

Doğruya hidayet eden odur..

Ş E H A D E T..

İki çeşittir: Büyük şehadet, küçük şehadet..

Küçük şehadetin bazı kısımları vardır.. Onlar, hadis i şerifle anlatılmıştır.. Meselâ:

— **«Yabancı ülkede garib ölen, suda boğulan, ishalden ölen şehid olur..»**

Küçük şehadetin en yüksek derecesi: Allah yolunda gazada iki saf arası çarpışmada ölmektir..

Büyük şehadet ise.. iki kısma ayrılır: Alâsı ve ednası..

Alâsı: Sair mahlukatında, Hak Taâlâ'yı yakîn gözü ile müşahede etmektir.. Meselâ: Mahlukattan bir şey gördüğü zaman, Hakk'ı müşahede etmiş olur.. Amma, ne hülul, ne ittisal, ne de infisal vardır..

Bu manayı, Allah-ü Taâlâ şöyle bildirdi:

— **«Ne yana dönseniz Allah'ın yüzü oradadır.»** (2/115)

Bu anlatılan, o manadır ki; şahadet bahsinde:

— Kesintisiz devamlı murakabe, onun şartları başındadır.. Dedığimizin manasıdır..

Anlatılan bu müşahede makamı bir kul için tam olunca, o: Allah'ı müşahede eder..

Ve bu makam: Şehadet manzaralarının alâsıdır..

Bundan sonrası ise.. Sıddıkıyet mertebelerinin evvelidir..

Bu vücud, Rabbın vücudu, Rabbın varlığı ile fena bulursa.. İşte.. o zamandır ki, sıddıkıyet dairesine girer..

Bu büyük şehadetin edna derecesine gelince: Kulun Allah sevgisine illetsiz bağlanmasıdır..

Böyle olunca: Kulun Allah sevgisi onun sıfatları için olur.. Bir de, o yüce varlık sevilmeye lâyık olduğundan..

Bilesin ki..

Mahabbet, yani: Sevgi, üç nev'e ayrılır..

a) Fiile bağlı muhabbet..

b) Sıfata bağlı muhabbet..

c) Zata bağlı mahabbet..

Fiile bağlı mahabbet, avam halkın mahabbetidir.. Böyle bir mahabbet; kendisine Allah'ın ihsanı bulunan kimsede görülür.. Bu durum, ona yapılan ihsanın artmasına sebep olur..

Sıfata bağlı mahabbet.. havas zatların mahabbetidir..

Bunlar, Allah-ü Taâlâ'yı, celâl ve cemali için severler.. Perdenin açılmasını taleb etmezler.. Nikabın kalkmasını da taleb etmezler..

Bunların mahabbeti tamamen Allah içindir; hiç bir nefsanî illet karışmaz..

Çünkü, nefsanî bir iş için olan Allah sevgisi, Allah için olmaz.. Nefsanî bir illet için olur.. İhlâs sahibi bir kimse, böyle illetli sevgiden beridir..

Zata bağlı mahabbet.. Bu has mahabbettir.. Zata vardıran bir aşktır. Öyle ki: Kuvveti ile, maşukun bütün nurları, aşıka işlenmiş olur.. O zaman, aşık, maşukunun suretinde ortaya çıkar..

Tıpkı: Ruh, aralarında aşk olduğu için, ceset sureti ile, ortaya çıktığı gibi..

Ayrıca bunun beyanı: Kitabın sonunda, MUKARREBİN zatlar anlatılırken gelecektir..

Hâsılı: Avamın mahabbeti, fiile bağlı mahabbettir.. Şehidlerin mahabbeti, sıfata bağlı bir mahabbettir.. Muarrebinin mahabbeti, zata bağlı bir mahabbettir..

Büyük şehadetin şartları cümlesindendir ki: Ruhsat, yolları dışında nefse muhalif durula..

Yani: Azimetli şeylerde nefse muhalif durula, ruhsatlarda değil..

Bu hususta bizim sofiye zümresinden çoğu yanıldı.. Yani: Nefse muhalefet durumunu tahkik işinde..

İddialarına göre; nefsi kendisine:

— Oruç tut..

Derse, oruç tutmayacak.. Eğer:

— Namaz kıl.

Derse.. kılmayacak.. Bilhassa nefse muhalefet için: Yemeyi içmeyi namazı terk vacip olur..

Bu onların iddiasıdır ki: Hatadır..

Halbuki, nefislerin durumu, asaletleri yönü ile, içinde peşin rahatlık olan şeyi istemektir..

Bu duruma göre, nefis asaleti yönünden, ancak yemek içmek isteyebilir. Oruç ve diğer hayırlı ameller ise.. ancak ruh içindir..

Ruha muhalefet ise.. bu yolun şartları arasında değildir..

Çünkü ruh meleğin arkadaşıdır.. Melek ise.. Allah'ındır..

Nefis hevanın arkadaşıdır.. Heva ise.. şeytanın yoldaşıdır..

Bu mana icabıdır ki: Nefse muhalefet olunur.. Ta ki: İtminan derecesine ersin; ruha sakin olup Yüce Allah'a vâsıl olsun..

Anlatılan muhalefet şeklidir ki, Resulüllah S.A. efendimiz tarafından, en büyük cihad olarak tavsif edilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

— **«En küçük cihaddan en büyük cihada dönüyoruz..»**

İşte.. Bu mana icabıdır ki; kılıçla olan şehadeti: Küçük şehadet ettik.. Mahabbet şehadetini ise: Büyük şehadet eyledik..

S I D D I K I Y E T..

—« **Nefsini bilen Rabb'ını bilir..»**

Manasını taşıyan hadis-i şerifle belirtilen makamın hakikatından ibarettir..

Bu marifetin üç huzur makamı vardır..

Şunladır:

1. İLMELYAKÎN..
2. AYNELYAKÎN..
3. HAKKELYAKÎN..

Bu huzur makamlarını geçişte; sıddık için alâmet odur ki: Bu varlığın gayb yanı, anca müşahede edilmiş ola..

Böyle olunca, YAKÎN nuru ile; mahlukatın gözünden saklı duran, Yüce Hakk'ın sırlarını görür..

Ve.. o zaman: Kendi hakikatına da muttali olur..

Cemal nurlarının saltanatı altında, kendi fenasına da şahid olur..

İşbu fena ile, ilâhı bir beka kazanır..

— Kazanır..

Dememden murad şudur:

— Hiç bir zaman yok olmayan daimî varlık, ilâhî bir beka ile ona zahir olur..

Demektir.. yoksa:

— Bu eriştiği derece ile, anlatılan makamı buldu..

Manasına gelmez..

Allah-ü Taâlâ'nın bekası ile, beka bulduktan sonradır ki, isimler ona bir bir tecelli eder.. Onları isim isim beller..

Ve.. O zaman, Yüce Zat'ı isimler yönünden bilir..

Bu durum, İLMELYAKÎN derecesinin son haddidir..

Bundan sonra, artık AYN olur.. Sıfat tecellilerine geçer.. Sıfatları birbiri peşinden müşahede eder..

Yine zatla olur.. Ama, zata mahsus sıfatlara göre..

Buradan o kadar yükselir ki: Artık isimlere de, sıfatlara da ihtiyacı kalmaz.. Zira zatla olmuştur..

Bu makamı da aşar.. O kadar gider ki: İsimlerin ve sıfatların zattaki yerini tanır..

Ve.. zatı zatla bilir..

Ve.. isimlerin de, sıfatların da makamı karşısına çıkar.. Onlara bakar; hakikatlerini müşahede eder..

Onların icmalini, tafsilde idrâk eder; tafsilini de icmalde..

Bu suretle devamlı olarak; Rübubiyet hilatında döner durur.. Böylece gider: Taa, inayet eli onu sıfatlarla, isimlerle sıfat buldurun-caya kadar..

Tam vakti geldiği zaman, halis şaraptan da içince: HAKKELYA-KÎN sahibi olur..

Mühürünü açar.. Kadeh dahi, şarabın rengine boyanır..
İşbu halin sahibi, YAKÎN halinin hakikatine ermiştir..
Ve.. Mukarrebin zatlar makamının ilki böyle başlar..

KURBET..

Bu mana, velî kulun, sıfatlarında Cenab-ı Hakk'a YAKÎN mekân tutmasından ibarettir..

Burada:
— YAKIN..
Tabiri, şüyu bulmuş bir tabirdir.. Meselâ:
— Falan âlim, falana yaklaştı..
Denir ki:
— İlimde, marifette yaklaşmış..
Demektir..

— Falan tacir müslim, Musa'nın Karun'una yaklaştı..
Denir ki:

— Malî yönden yaklaştı..
Demektir..

KURBET: Kulun, isimlerin ve sıfatların çeşitlerinde, Hakk'n onlar-da zuhurunu andıran bir şekilde zuhurudur..

Bu, ancak bu kadar olur; zira: Sıfatlardan herhangi birinin hak-kını tam vermek kul için muhaldir..

Ancak o: Sıfatlarda ve isimlerde, temkin yolu ile tasarruf eder..

Şöyle ki: Onlardan yaptığı talebe hiç bir şey asi gelmez..

Sonra..

Bildiği ile, neler yapacağını bilir.. Bu âlemde olabilecek şeylerden dilediğini yapar..

Meselâ: Ölüyü diriltir.. Anadan doğma körün gözünü açar.. Abraşın alacasını giderir..

Ve.. Allah-ü Taâlâca yapılması gereken şeyleri yapar.. Çünkü: Hakk'a yaklaşmıştır..

Yani: Allah'ın civarındadır..

İşbu yakınlık, işte.. o civardır..

Cennet ehlinin durumunu görmez misin?..

Onlar, Yüce Allah'ın bir nevi civarında oldukları için, olanlar, onlar için nasıl oluşur?..

Cennette neyi isteseler; o olur..

İşte.. KURB, yani: Yakınlık budur..

Bu makamın huzur yenlerinden ilki: HULLET makamıdır.. İşbu HULLET, kulun YÜCE HAKKA dost olup katılmasıdır..

O kadar ki: Cesedinin bütün parçalarından bu katılma, bu dostluk izleri zâhir olur..

Ve.. onun:

— Ol..

Emri ile eşya onun için oluşur..
İlletleri, hastalıkları giderir..
Elinden, harika şeyler meydana çıkar..
Boşlukta ayakları ile yürür..
Tüm heykeli ile, suretlerin her biri ile suretlenir..

Burada anlatılanlar, şu kudsî hadisin manasıdır:

— **«Kulum, bana nafilelerle yaklaşır; o kadar ki, onu severim..**

Onu sevdikten sonra: Kulağı olurum, onunla duyar.. Gözü olurum; onunla bakar.. Dili olurum; onunla tutar.. Ayağı olurum; onunla yürür..»

Hak Taolâ ki onun kulağı, gözü, ayağı ve cesedinin sair uzvu olur.. Bu kul, artık Allah'ın halilidir..

Yani: Yüce Hakk'ın nurları onun varlığına karışmıştır..
Hâsılı o: Allah için bir dosttur..
İbrahim'e a.s. bağlı makamdan onun da nasibi vardır..

Bu ceset, CEVARİH ve KUVVE'lerden ibarettir..
CEVARİH: El, ayaktır..
KUVVE: Göz, kulaktır..
Allah'ü Taâlâ, bu cesedin içini ve dışını şumulüne almıştır..
Bunlardan.. yani:
— Kulağı, gözü, dili, eli, ayağı..
Demek istiyorum.. her biri için, kâinat hareket halindedir; oluşur..
Nasıl olmasın ki: Onlar da, Allah'ındır..
Duruma, yukarıda anlatılan manalara göre bakılınca: Kul, eli iş yapar; eli ile konuşur; eli ile tutar; eli ile bilir..

Onun cevarihinden her birini böyle kabul edebilirsin.. Kuvvelerinden her birini de, aynı şekilde kabul edebilirsin..

Bütün bu anlatılanlar, hullet makamının şahididir..

Bu makamın efendisini görmez misin?.. Ki o: İbrahim a.s. peygamberdir..
Bu makamı tahkik babında müşahede etmek istediği zaman, dört kuş aldı.. Onları birbirine katıp hamur etti.. Onun her parçasını ayrı bir dağa koydu.. Kendi dili ile onları çağırınca da, uçarak geldiler..

Bu mana gösteriyor ki: O her şeye kadir idi..

Bu nişanla da, Yüce ve Ulu Hazrete yakın olmuştu..

Bilesin ki..

KURBET makamı, vesiledir..

Şundan ki: KURBET makamına vasıl olan kimse.. kalblerin, ilâhî hakikatlerle tahakkuk edip sükûn bulmasına vesile olur..

Bu işin esası şudur: Kalbler, aslında; ilâhî hakikatlerin tümünü yayarlar.. Onlar her nekadar yaratılmış iseler de, işleri budur..

Bu vazifeyi, bu kâinat âlemine inişle almışlardır..

Anlatılan manaya göre: Kalbler neyi kabul etseler, o kabul ettikleri şeyi, kalblerin gayrında da görebilirsin.. Bu:

— Gayrı..

Dediğimiz şey, kalbler için bir ayna olur.. Yahut baskısı bir yere çıkan şey.. Bu durumda kalbler, o baskı yerlerinde kendilerini görürler.. Ve o baskısı çıkanı, kendine kabul edip kullanır..

Ve.. o baskılı şeyi kullanışı, esalet hükmü ile olur..

Biraz daha açılalım..

Hak ismi: Ruhların, ilâhî vasıflarla sükûn bulmasına bir vesiledir..

Anlatılan KURBET makamına eren velî kulun kalbi ise.. bu cisimlerin ilâhî hakikatlerle tahakkuk edip sükûn bulmasına vesiledir..

Bu da: Anlatılan ilâhî hakikat izlerinin zuhuru içindir..

Bir velî için; cesedini, ilâhî hakikatlerde, tek başına tahakkuk ettirmek imkânsızdır.. Ancak, bu işin oluş şeklini; KURBET makamını bulan bir başka velîde gördükten sonra olur..

İşte.. o zamandır ki: Anlatılan ikinci velî, birinci için bir vesile olur.. Bu üstün derecede tahakkuku sağlanır..

Şimdi dinle: Peygamberlerden, her peygamberin; velîlerden her bir velînin vesilesi, Hazret-i Muhammed S.A. efendimizdir..

Vesile, aynen KURBET makamıdır.. Mertebelerinin ilki: Hullettir.. yani: Halil..

Bu halil makamının iptidası ise.. habib makamıdır..

Zata bağlı bir habib ise.. birlik sağlayan bir aşktan ibarettir..

Böyle bir aşka kapılanlardan her biri, diğerinin suretinde zâhir olur.. Biri, diğerinin makamında kaim durur..

Ruhu ve cesedi görmez misin?.. Aşkları zata bağlı bir aşk olduğu için, ruh: Cesedin elemi ile, dünyada nasıl elem çeker?.. Ve cesed, ahirette, ruhun elemi ile nasıl elemli olur?..

Sonra.. biri diğerinin suretinde nasıl zahir olur..

Sübhan olan Yüce Allah aziz kitabında; Hazret-i Muhammed S.A. efendimize hitabı ile şu manaya işaret etti:

— «**Sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmiş oldular..» (48/10)**

Bu manada, Resulüllah S.A. efendimizi kendi makamına ikame etti..

Sonra şöyle buyurdu:

— «**Resule itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur..» (4/80)**

Sonra, Resulüllah S.A. efendimiz, bu manayı sarih olarak, Ebu Said-i Hudri'ye anlattı..

Ebu Said î Hudrî Resulüllah'ı S.A. rüyada görmüştü.. bu vesile ile, Resulüllah S.A. efendimize geldi ve şöyle dedi:

— Ya Resulellah, beni mazur gör; Allah'a mahabbet, sana mahabbetten beni alıyor..

Bunun üzerine, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «**Ey mübarek, Allah mahabbeti, bana mahabbettir..»**

Resulüllah S.A. efendimiz, Allah'ın halifesidir.. Allah-ü Taâlâ ise.. Resulüllah S.A. efendimizin naibi..

Bu duruma göre, naip halifedir.. Halife de naiptir..
Daha açığı: Bu odur; o da budur..

Yukarıda anlatılan mana icabıdır ki: Resulüllah S.A. efendimiz, bu makamda kemal yönü ile tek oldu.. Batın yönü ile, ilâhî kemalât ve makamat onunla hitam buldu.. Onun bu hitamına da, zâhirdeki risalet makamı şahid oldu..

Hâsılı: Mahabbet makamının âhiri, HİTAM makamının evvelidir..

H İ T A M..

Celâl ve ikram sahibi Yüce Allah'ın hakikatı ile tahakkuktan ibarettir..

Ancak, burada nadirattan bazı durumlar müstesnadır ki, onlara mahluk vâsıl olamaz.. Hitam makamında olan için, eşya icmal yolu iledir.. Ama, eşya aslında tafsil yolu ile Allah'ındır..

Bundandır ki: Kâmil zat, ekmel olma yolunda daima terakki eder..

Zira: Allah-ü Taâlâ'nın nihayeti yoktur.. İrfan sahibi de bu sonsuzlukta terakki eder..
Haliyle, Allah-ü Taâlâ, onu götürdüğü yere kadar..

U B U D İ Y E T..

Bu UBUDİYET, bir makamdan ayrı; bir makama mahsus bir şey değildir..

Bir velî hullet makamından halka döner; Allah-ü Taâlâ da, onu ubudiyet makamına kaim kılar..

Aynı şekilde, mahabbet makamından da dönebilir.. Hitam makamından da dönebilir..

Bu konuşmanın faydalı yanına geçelim..

Ubudet: Kulun, ilâhî mertebeden; Allah için halka nisbet edilen makama dönmesidir..

Ubudet makamının bütün makamlara üstünlüğü vardır.. Onlara karşı bir saltanatı vardır..

İBADET, UBUDİYET, ve UBUDET arasındaki farkı anlatalım..

İBADET: Mükâfat talebi ile, kuldan iyi amellerin çıkmasıdır..

UBUDİYET: Mükâfat talebinden yana açık olarak, Allah için kuldan iyi amelin çıkmasıdır.. Bu amel, Allah için halistir..

UBUDET: Allah amelinden ibarettir..

İşbu mana icabıdır ki: Tüm makamlarda geçerli saltanatı vardır..

HİTAM makamının durumu da aynıdır.. O da: Kurbet makamlarının tümünün özüdür.. Hepsinden çıkan hülâsadır.. Zira O: Evliya makamlarını hatmekmekten ibarettir..

Bir velî, KURBET makamına yetişince, Allah katında mahlukun yetişeceği makamların tümüne yetişmiş olur.. Zira O: Allah'a yakınlık makamına katılmıştır.. Böyle bir vusulü ile de, halka ait makamların tümünü hatmetmiş olur..

Ve.. onun için: Hullet makamından da nasip gelir; mahabbet makamından da nasip gelir..

Neticede o: Kurbet makamının özünde, HİTAM bulur..

Kurbet makamının ilkine, HULLET, adının verilmesindeki sebep: Yakınlık bulan kimsenin vücuduna, Yüce Hakk'ın eserleri karışmış olmasıdır..

Bundan sonra, MAHABBET makamı gelir ki: Muhammedî makamdan ibarettir.. Ama, ilâhî manzaralarda..

Ayrıca, HİTAM makamı: Kurbet makamının nihayeti için bir isimdir.. Kurbet makamının ise nihayeti yoktur.. Çünkü, Allah-ü Taâlâ'nın nihayeti yoktur.. Lâkin HİTAM ismi, KURBET makamlarının tümüne bir özettir..

Netice: Bir kimsenin hâsılı: KURBET makamı olursa.. o evliyanın hatmi olur; HİTAM makamında, Resulüllah S.A. efendimizin vekilidir..

Zira: KURBET makamı, MAKAM-I MAHMUD'dur..

Vesile ise.. KURBET ehlini o derece ileri götürür ki: Hiç kimse onu geçemez..

Bütün bu makamlarda bir tek ferd olur..

İşbu VESİLE Resulüllah S.A. efendimizin olup, buna inanmak vaciptir..

Bizzat Resulüllah S.A. bu manaya şöyle işaret buyurdu:

— «VESİLE cennette en yüce mekândır.. Ve o: Yalnız birinindir..

Ümidim o ki: O kimse BEN olacağım..»

Niçin o olmasın ki: Varlıkta ilk zuhur onun için oldu; elbet HİTAM dahi onun için olmalı..

Salâtın en üstünü, selâmın en üstünü ona..

Tercümenin tamam olduğu tarih
3 Ramazan 1393

30 Eylül 1973

BOSTANCI — İSTANBUL